Musica Danielis Brunnij ao 1604, Cal: Augusti.
Constat 7. bacionibus.
S. 4.

Leve fit, quod bene fertur onus.

6
4

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
29 H 38

~~8. 7. b. 4~~

~~8. 7. d. 16~~

XXV. 1. 14

C. PLINII

SECVNDI NOVOCOMENſis, uiri conſularis, oratoriſq; diſertiſſimi,

Epiſtolarũ libri X. ad exemplar manuſcriptũ RODOLPHI Agricolæ diligentiſſime recogniti.

Panegyricus Traiano Cæſari dictus. Et is ad uetuſtiſſimum exemplar emendatus.

De uiris illuſtribus rei militaris & adminiſtrandæ reipublicæ.

ACCESSERVNT ARGVMENTO non admodum abhorrentia,

Suetonij Tranquilli liber de claris Grammaticis & Rhetoribus.

ITEM,

Iulij Obſequentis Prodigiorum liber.

Indices duo, quorum altero nomina referuntur eorum, ad quos Plinius ſcribit: altero quicquid memoratu dignum toto opere continetur.

Latina interpretatio dictionum ac ſententiarum Græcarum, quibus Plinius utitur.

BASILEAE, APVD AND. CRATAND. AN.

M. D. XXX.

Cum gratia & priuilegio Cæſareo.

IO. SICHARDVS DIVINAE
indolis adoleſcenti Georgio Ilſungo, Auguſtæ Vindelicorum apud D. Mauritium Decano, S. D.

PLinij Nouocomenſis Epiſtolarum libros cũ ſuperioribus annis in bibliotheca Dalburgij, ea eſt Ladenburgi apud Vangiones, reperiſſẽ, eosq́;, quod erat ſummopere optandũ, nõ ſemidocti alicuius, ſed Rodolphi Agricolæ manu deſcriptos, uerbis aſſequi non poſſum chariſſime Georgi, quàm me res ea ſtudiorum nomine iuuerit, quamq́; ſerio bearit, præſertim cui magno eruditorum conſenſu conſtaret, quàm eſſent hij miſeris indignisq́; modis à noſtræ ætatis typographis accepti, quos tamen, quod recte dicendi exemplo meo iudicio ſint uel maxime, extra omnem mendarũ iniuriam eſſe oportuerat. Nam Aldus ille Romanus, qui alibi fortaſſe pro dignitate munus ſuum in hoc genere adminiſtrauit, ſic in his libris, ſeu iudicij inopia, quod pleriq; exiſtimant, ſeu exemplaris uitio, id quod ſit mihi creditu cum procliuius, tum & humanius, dormitauit, ut auſim Iouem lapidem iurare, nullibi minus eum officium feciſſe. Nec tamen is ego ſum, qui tanti uiri, atq; ſic de ſtudijs publice priuatimq; meriti, exiſtimationẽ eleuare ſtudeam. Si enim quiſquã alius, ego certe cuiq; teſtis eſſe locupletiſſimus potero, quàm ſit nõ modo la

boris,ſed & periculi plenum in ueterũ ſcriptis uerſari,quandoquidem nõ temere paulò antiquius reperias exemplar,quod non ſit aut magna ſui parte mutilum, aut ita deprauatum,ut quò te uertas non uideas. Et ta*men eam tibi induas neceſſitatem,ut quoties manum libro emendando admoueas, toties teipſum in cõtentionem eruditionis, ac propè etiã dixerim capitis uoces.* Expertus *hæc ſcribo, qui hoc iam ſaxũ aliquot annis nõ minore oculorum, quàm ætatis iactura uoluo, tam infirma gratia, ut præſtiterit fortaſſe* Antigenidæ *cõſilio mihi canere &* Muſis*, quandoquidem aconitũ protinus ſapit nonnullis, quod uel cum minima eruditionis humanitatisq́; ſpecie coniunctum eſt. Tu uero* Georgi *omnium chariſſime contra fatalem illam noſtrorum temporum perturbationem te obfirma, tibiq́; perſuade diuturnam eſſe non poſſe.* Curſum *autem ſtudiorũ, quem meis auſpicijs nõ infeliciter es ingreſſus, abſolue, atq; ita ut eſt iſtis tuis natalibus, fortunis, ætateq́; dignum, elabora aliquid efficere, quod ſit perpetuò tuũ.* Q*uod ut facias nõ modo rogo, ſed, quæ debet eſſe mea apud te autoritas, etiã iubeo, proponasq́; tibi ad omnẽ uirtutis imitationem* Plinium *tuo nomini dicatum, qui te* Homerici Phœnicis *exemplo non modo dicere, ſed & facere doceat: ſic enim, ut ingenioſiſſimus poëta ait, à teneris cõſueſcere multũ erit.* Vale*, et nos clariſſ. uiro* D. *Sigiſmundo Ilſungo fratri tuo diligenter etiam atq; etiam cõmenda.* Baſileæ *menſe* Martio. An. XXX.

ALDVS PIVS MANVTIVS ROMANVS ALOISIO MOCENICO EQVITI, ET SENATORI VENETO, S. P. D.

Solebam ſuperioribus annis Aloiſi, Vir Clariſſime, quũ aut T. Liuij decades, quæ nõ extare creduntur, aut Salluſtij, aut Trogi hiſtorias, aut quemuis alium ex antiquis autoribus inuentũ eſſe audiebam, nugas dicere, ac fabulas. Sed ex quo tu è Gallia, ubi pro ſenatu tuo integerrime, accuratiſſimeq; legatũ agens, magnam tibi laudem, & gloriã peperiſti, cum plurimis, quæ ineſſe optimo Oratori oportet: tum eloquentia illa tua ſingulari, qua tibi ante & diuitias, & gratia in hac Rep. excell. comparaueras, has Plinij epiſtolas in Italiam reportaſti, in membrana ſcriptas, atq; adeò diuerſis à noſtris characteribus, ut niſi quis diu aſſueuerit, nõ queat legere: cœpi ſperare mirum in modum, fore ætate noſtra, ut plurimi ex bonis autoribus, quos non extare credimus, inueniantur. Eſt enim uolumen ipſum nõ ſolum correctiſſimũ, ſed etiam ita antiquũ, ut putem ſcriptũ Plinij temporibus. Quamobrẽ ſi, ut uidetur, à Plinij ætate ad hæc uſq; tempora hoc epiſtolarũ uolumen ſeruatum eſt, fit, ut facile credam & T. Liuium, & alios quos tum uetuſtate, tum hominum negligentia, tum ui aliqua, incurſioné ue exterarum gentium periſſe credimus, alicui, tanquam in im-

pio cõcluſos carcere, ſquallidos delitere: ſperemq́; exituros in lucem, idq́; temporibus noſtris, ac mea, ſi diu uixero, præcipue opera, Chriſto I E S V *annuente* δωτῆρος ἐάων. *Nunc autem, quod poſſumus, haſce Secundi epiſtolas damus quamcorrectiſſimas, in quibus etiam multæ ſunt, quæ antehac non habebantur. Sed tibi in primis habenda eſt plurima gratia inclyte Aloiſi, qui exemplar ipſum epiſtolarum reportaſti in Italiam, mihiq́; dediſti, ut excuſum publicarem. Deinde Iucundo Veronenſi, uiro ſingulari ingenio, ac bonarũ literarum ſtudioſiſſimo, quod & eaſdem Secundi epiſtolas ab eo ipſo exemplari à ſe deſcriptas in Gallia diligenter, ut facit omnia, & ſex alia uolumina epiſtolarũ, partim manuſcripta, partim impreſſa quidem: ſed cum antiquis collata exemplaribus ad me ipſe ſua ſponte, quæ ipſius eſt erga ſtudioſos omneis beneuolentia, adportauerit: idq́; biennio ante, quàm tu ipſum mihi exemplar publicandum tradidiſſes. Exeunt igitur hæ Plinij epiſtolæ in manus literatorum & tua, & Iucundi noſtri in illos beneuolentia emendatiſſimæ. Sed quoniã epiſtolas decimi libri, quæ ſcribuntur ad Traianum Imperatorem, ſunt qui nõ eſſe Plinij putant, tum quia ſtylo, & elegantia diuerſæ ab alijs uidentur: tum etiam, quia præter doctorum conſuetudinem, Domine dicat Plinius ad Traianum ſcribens, operæpretium fuerit & illas à Secundo ſcriptas fuiſſe oſtendere. Non*

imus

datore bonorum.

imus inficias ſcripſiſſe Plinium alias epiſtolas, ut ipſe ait, paulò accuratius: ſed & has ad Traianum, ſi quis diligenter inſpiciat, & doctas eſſe, & eleganteis fatebitur, nec à ſtylo Plinij alienas: id quod cum ex omnibus id genus epiſtolis licet cognoſcere, tum ex ea manifeſtius, quæ de Dione quodam ſcribitur, qui ſuorum reliquias in religioſo loco poſuerat. Recitat enim ibi, quæ in cauſſa utrinq; dicta fuerant ſe iudice, quemadmodum in alijs quibuſdam facit epiſtolis, cum de cauſis, quas ipſe egerat, ad amicos ſcribit. Domine autem principibus dicere temporibus Plinij, iam receptum fuiſſe, illud etiam Martialis in epiſtola libri octaui ad Domitianum, oſtendit: Omnes quidem libelli mei Domine. Item illud: Edictum domini, deiq; noſtri. Eſſe autem Plinij epiſtolas ad Traianum, multis rationibus probari poteſt, ſed his potiſſimum. Primum, quia in antiquiſſimo exemplari unà cum alijs, ut nos imprimendas curauimus, ſub Plinij Secundi nomine ſcriptæ ſunt. Deinde, quia Plinij illud de Chriſtianis ad Traianum, & reſcriptum Traiani ſuper ea re, habetur in una ex eiſdem epiſtolis ad Traianũ: cuius rei Tertullianus, Euſebius, Paulus Oroſius meminere. Præterea in ijſdem epiſtolis multa habentur, quæ luce clarius oſtendunt ab eodem manaſſe & has ad Traianũ, & illas familiareis: ut illud de Voconio Romano in ſecundo libro ad Priſcum: Conuertere ad noſtros,

nec hos multos: ſed meæ uerecundiæ ſufficit unus, aut alter, ac potius unus, is erit Voconius Romanus. *Et paulò poſt ſubiungit:* Hunc *ego cũ ſimul ſtuderemus, arcte, familiariterq́; dilexi.* Ille *meus in urbe, ille in ſeceſſu contubernalis: cum hoc ſeria, cum hoc iocos miſcui. quid enim aut illo fidelius amico, aut ſodale iucundius?* In *eadem epiſtola laudat* Voconiũ, *quod patrem habuerit in equeſtri gradu clarum, clariorem uitricũ: laudat & à doctrina, à moribus: meminit & matris eius.* Hæc *eadem in quarta epiſtola libri decimi ad* Traianum *de* Voconio *ſcribit his uerbis:* Indulgentia *tua* Imp. Opt. *quam pleniſſimam experior, hortatur me, ut audeam tibi etiam pro amicis obligari, inter quos ſibi uel præcipuũ locum uendicat* Voconius Romanus, *ab ineunte ætate condiſcipulus & contubernalis meus.* Et *paulò inferius ait:* Pro *moribus* Romani *mei, quos & liberalia ſtudia exornant, & eximia pietas, quæ hanc ipſam matris liberalitatem, et ſtatim patris hæreditatem, & adoptionem à uitrico meruit.* Auget *hæc & natalium, & paternarum facultatum ſplendor.* Præterea *in ſecundo libro in epiſtolis ad* Arrianũ *de* Mario Priſco *ſic ſcribit:* Marius Priſcus *accuſantibus* Afris, *quibus proconſul præfuit, amiſſa defenſione iudices petijt:* Ego, & Cornelius Tacitus *adeſſe prouincialibus iuſſi, exiſtimauimus fidei noſtræ conuenire, notum* Senatui *facere, exceſſiſſe* Priſcum *immanitate,*

tate, & ſæuitia crimina, quibus dari iudices poſſent, cum ob innocenteis cõdemnãdos, interficiendos etiam pecunias accepiſſet. Eiuſdem Marij Priſci meminit in tertia epiſtola libri decimi ad Traianum *his uerbis: Qua ex cauſſa, cum patronũ me prouinciales optaſſent contra* Mariũ *Priſcum, & petij ueniam huius muneris, & impetraui. Suetonio quoq;* Tranquillo *cum ex alijs quibuſdam ad illum literis amicum ſummum fuiſſe* Plinium *facile eſt cognoſcere, tum ex his:* Libera *tandem* Hendecaſyllaborum *meorum fidem, qui ſcripta tua communibus amicis ſpoponderunt.* Deinde *ſic claudit epiſtolam:* Patere *me uidere titulum tuum, patere audire, deſcribi, legi, uenire uolumina* Tranquilli *mei.* Aequum *eſt nos in amore tam mutuo eandem percipere ex te uoluptatem, quam tu perfrueris ex nobis.* De *eodem ad* Traianum *libro decimo ſic ſcribit:* Suetonium Tranquillum*, probiſsimum, honeſtiſsimum, eruditiſſimum uirum, & mores eius ſequutus, & ſtudia, iam pridem* Domine *in contubernium adſumpſi, tantoq́; magis diligere cœpi, quanto hunc propius inſpexi. Huic ius trium liberorũ neceſſariũ faciunt duæ cauſæ:* Nam *& iudicia amicorum promeretur, & parum felix matrimonium expertus eſt, impetrandumq́; à bonitate tua per nos habet, quod illi fortunæ malignitas denegauit.* Adde *quod omnibus ferè literis, quibus* Plinio *reſpondet* Traianus*, ineſt familiariſſima illa ap*

pellatio, Secunde chariſſime. His igitur, alijsq́; rationibus colligi poteſt, has ipſas epiſtolas, de quibus agimus, Secundum ſcripſiſſe. Sed hæ ſint ſatis uel obſtinatioribus, & qui, quod dicitur, nodum in ſcirpo quærunt. Operæpretiũ etiam uiſum eſt addere huic operi Plinij Panegyricũ de laudibus Traiani: primũ, quia quæcunq; ipſius habere potui, conuenientiſſimũ exiſtimaui in uno uolumine ſimul edere: deinde, quia adeò illum elegantem, doctum, acutum, utilem iudico, ut in eo ſeipſum ſuperaſſe Plinius uideatur. Legendus ille quidem aſſidue omnibus, tũ ſententiarũ grauitate, tum rerum còpia, tum ad bene, beateq; uiuendum ſanctiſſimis, optimisq́; præceptis: ſed præcipue magnis uiris, & principibus, ijsq́; omnibus qui alijs præſunt, & quibus λαοί τ᾽ ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε. Talem enim fuiſſe Traianum ſcribit, ut quæcunq; habere oporteat optimum principem, ᾧ ἔδωκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω σκῆπτρόν τ᾽, ἠδὲ θέμιστας ἵνα σφίσι βασιλεύῃ, Traianus habuerit. Quamobrem non immeritò creandis imperatoribus dicitur, Sis felicior Auguſto, & melior Traiano. Qui quidem ipſo Cyro Xenophontis eò maior, quod ille non ad hiſtoriæ fidem ſcriptus: ſed ad effigiem iuſti imperij, ut refert Marcus Tullius in epiſtola ad Quintum fratrem: hic autem re uera talis fuit, qualẽ fuiſſe legimus. Quare, ut Africanus ille Xenophontis libros nõ ſine cauſa de

ſa de manibus ponere nõ ſolebat: quia nullũ eſſet prætermiſſum in his officium diligentis, & moderati imperij: ſic nos hunc Secundi noſtri Panegyricum de manibus ponere non debemus, ut optimi uiri, fortiſſimi imperatoris, iuſtiſſimi principis exemplo, tales & ipſi efficiamur. Addidimus præterea duos libros: alterum eiuſdẽ Plinij de ijs, qui uel in armis, uel in adminiſtranda Repub. clari extiterunt: alterũ Suetonij Tranquilli de claris Grammaticis, & Rhetoribus. Nec me latet à quibuſdam hos libros utroſq; Tranquillo potius adſcribi, idq́; diui Hieronymi autoritate, qui in eo libro, quem & ipſe ſcripſit de uiris illuſtribus, Tranquillum ſe imitaturum dixit, his uerbis: Hortaris Dexter, ut Tranquillum ſequens, eccleſiaſticos ſcriptores in ordinẽ digeram: & quod ille in enumerandis gentilium literarum uiris fecit illuſtribus, id ego in noſtris faciam. Hæc diuus Hieronymus. Sed illi hac eadẽ Hieronymi autoritate redarguuntur. Non enim teſtatur Hieronymus Tranquillum ſcripſiſſe de uiris in re militari, atq; in Repub. adminiſtranda claris, quemadmodum in hoc Secundi libro licet uidere; ſed de ijs tantum, qui in literis fuere illuſtres, quos ipſe gentilium literarum illuſtreis dicit: id uero fecit Tranquillus in eo libro, qui de claris Grammaticis, & Rhetoribus inſcribitur: quem ſequutus diuus Hieronymus Dextri rogatu, de ijs ſcripſit, qui in literis ſacris fuere illuſtres.

Eſſe autem Plinij Secundi eum librum, in quo uiri clari in armis, & in repub. adminiſtranda enumerantur, tutatur titulus, qui in omnibus id genus libris, qui manu ſcripti habentur, ſub Plinij nomine, non Suetonij, aut Cornelij Taciti, aut cuiuſuis alius legitur. Hos uero libellos de uiris illuſtribus, ut correctiores exirent in manus literatorum, Ioannes Baptiſta Egnatius, uir in utraq; lingua eruditiſſimus, & Polyhiſtor Maximus, mecum accurate quidem, ſed curſim, quod parũ daretur ocij, recognouit. Addito etiam Iulij Obſequentis libro de Prodigijs, quem mihi Iucundus meus iucundiſſimus dono dedit, ut unà cum alijs in hoc uolumine imprimendum curarem: idq; fecimus ſub tuo nomine Aloiſi Mocenice grauiſſimi ſenatus Veneti decus: ut quia non ſolum Secundi epiſtolas ad nos ſedulus è Gallia reportaſti, ſed publicandas etiam mihi dediſti, tibi præcipue debeant, te plurimum ament ſtudioſi omnes de hoc munere. Vale.

INDEX.

INDEX EPISTOLARVM C. PLINII, SECVNDVM ORDINEM ALPHABETI.

Acilio. 90
Albino. 174
Ammiano. 35
Antonio. 124
Antonino. 153
Apollinari. 43.141
Appio. 297
Arriano. 1
Eidem. 45
Eidem. 50
Eidem. 107
Eidem. 115
Eidem. 167
Eidem. 262
Ariſtoni. 137.249
Arrio Clementi. 13
Auito. 40
Augurino. 272
Aulo Lepido. 106
Babio Hiſpano. 32
Caleſtrio Tironi. 15
Caluinæ. 38
Caluiſio. 64
Eidem. 66
Eidem. 149
Eidem. 236
Eidem. 127
Calphurniæ. 169
Eidem. 172
Eidem. 206
Caluiſio Ruſo. 97
Caninio Ruſo. 2
Caninio. 43.188
Eidem. 219.238
Eidem. 295
Capitoni. 150
Catilio Seuero. 29.89
Cereali. 62
Celeri. 216
Clementi. 102
Cornelio Tacito. 7
Eidem. 25
Eidem. 185
Cornelio Titiano. 22
Corneliano. 196
Coreliæ Hiſpulæ. 69

Corelliæ. 215
Cornuto. 222
Eidem. 232
Coloni. 273
Erutio. 21
Fabio Iuſto. 15
Fabio Valenti. 129
Fabato Proſocero. 101
Eidem. 154
Eidem. 176
Eidem. 216
Eidem. 223
Eidem. 233
Eidem. 246
Falconi. 131
Eidem. 223
Eidem. 280
Fabato. 196
Eidem. 213
Feroci. 214
Flacco. 136
Fundano. 120
Eidem. 171
Fuſco. 209
Eidem. 298
Eidem. 301
Gallo. 56.121
Eidem. 260
Geminio. 223
Eidem. 239
Eidem. 263
Eidem. 274
Gemino. 293
Genitori. 231.281
Geniali. 248
Hadriano. 103
Hiſpullæ. 125.247
Hiſpano. 191
Iulio Genitori. 87
Iulio Seuero. 132
Iunio Maurico. 19
Iuſto. 203
Iuniori. 254.274
Lepido. 106
Licinio Suræ. 133
Luperco. 38
Eidem. 287
Macrino. 41
Eidem. 70
Eidem. 207
Eidem. 212
Eidem. 256

Eidem. 270
Macro. 72.161
Eidem. 191
Maſio Maximo. 98
Eidem. 129
Mamiliano. 281.287
Marcellino. 159.264
Maurico. 62.177
Maximo. 53
Eidem. 68
Eidem. 98
Eidem. 126
Eidem. 140
Eidem. 175
Eidem. 201
Eidem. 285
Eidem. 226
Eidem. 259
Eidem. 266
Eidem. 268
Minutio Fundano. 12
Minutiano. 80
Eidem. 112
Eidem. 247
Minutio. 214
Montano. 230.239
Muſtio. 300
Naſoni. 105
Nepoti. 36
Eidem. 92
Eidem. 130
Eidem. 184
Nonio Maximo. 126
Octauio Ruſo. 7
Octauio. 44
Paulino. 35
Eidem. 162
Eidem. 169
Eidem. 299
Paterno. 118
Eidem. 255
Eidem. 291
Plinio Paterno. 29
Pompeiæ Celerinæ ſocrui. 3
Pompeio Saturnino. 8
Pompeio Falconi. 31
Pomponio Baſſo. 128
Pontio. 157
Eidem. 194
Eidem. 204
Priſco. 51

Eidem. 100
Eidem. 172
Eidem. 209
Eidem. 219
Proculo. 91
Præſenti. 204
Quadrato. 194
Eidem. 275
Quintiliano. 199
Reſtituto. 182
Eidem. 202
Romano. 24
Eidem. 89
Eidem. 132
Eidem. 178
Eidem. 200
Eidem. 244
Eidem. 272
Eidem. 292
Rufo. 165
Eidem. 225
Rufino. 257
Ruſoni. 282
Ruſtico. 293
Sabino. 112
Eidem. 183
Eidem. 269
Eidem. 282
Saturnino. 152
Eidem. 209
Eidem. 215
Eidem. 300
Sabiniano. 284
Eidem. 286
Sardo. 294
Scauro. 155
Seuero. 76
Eidem. 134
Eidem. 95
Eidem. 193
Eidem. 285
Seruiano. 94
Eidem. 192
Sempronio Rufo. 127
Septitio. 1
Eidem. 230
Eidem. 335
Septitio Claro. 25
Soſio Senecioni. 17
Soſſio. 104
Suetonio Tranquillo. 23
Suræ. 227

Spurinnæ.

C. PLINII SECVNDI VIRI CONSVLARIS, ORATORISQVE DISERTISSIMI, LIBER I.

C. PLINIVS SECVNDVS SEPTITIO SVO SALVTEM.

FREQVENTER *hortatus es, ut epiſtolas, ſi quas paulò accuratius ſcripſiſſem, colligerē, publicaremq́;. Collegi, non ſeruato temporis ordine, neq; enim hiſtoriam componebam, ſed ut quæq; in manus uenerat. Supereſt ut nec te conſilij, nec me pœniteat obſequij. Ita enim fiet, ut eas, quæ adhuc neglectæ iacent, requiram: & ſi quas addidero, non ſupprimam. Vale.*

C. PLINIVS ARRIANO S.

QVia tardiorem aduentum tuum proſpicio, librum quem prioribus epiſtolis promiſeram, exhibeo. Hunc rogo ex conſuetudine tua & legas, & emendes, eo magis quod nihil ante peræque eodem ζήλῳ ſcripſiſſe uideor. Tentaui enim imitari Demoſthenem ſemper tuum, Caluum nuper meum figuris duntaxat orationis. Nam uim tantorum uirorum pauci,

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

quos æquus Iupiter amauit, aſſequi poſſunt. Nec ma*teria ipſa huic, uereor ne improbe dicam, æmulationi repugnauit.* Erat enim propè tota poſita in cõtentione dicendi, quod me longæ deſidiæ indormientem excitauit, ſi modò is ſum ego, qui excitari poßim. Non tamen omnino Marci noſtri ληκύθους fugimus, quoties paulum itinere decedere non intempeſtiuis amœnitatibus admonebamur: acreis enim non triſteis eſſe uolebamus. Nec eſt quod putes me ſub hac exceptione ueniam poſtulare. Imò quo magis intendã limam tuam, confiteor & ipſum me, & contubernaleis ab editione

† iuri non abhorrere, ſi modo tu fortaſſe † errori noſtro album calculum adieceris. Eſt enim planè aliquid edendum, atq; utinam hoc potißimum quod paratum eſt. Audis deſidiæ uotum: Edendum autem ex pluribus caußis, maxime quod libelli, quos emiſimus, dicuntur in manibus eſſe, quamuis iam gratiam nouitatis exuerint, niſi tamen auribus noſtris bibliopolæ blandiũtur.

† Non erat in exempl. Sed ſanè † blandiantur, dum per hoc mendacium nobis ſtudia noſtra commendent. Vale.

C. PLINIVS CANINIO RVFO.

QVid agit Comum, tuæ, meæq; deliciæ? Quid ſuburbanum amœnißimum? Quid illa porticus uerna ſemper? Quid ϖλατανὼν opacißimus? Quid Euripus uiridis et gemmeus? Quid ſubiectus ſeruiens lacus? Quid illa mollis & tam ſolida geſtatio? Quid balineum illud, quod plurimus ſol implet, & cir-

cuit?

cuit? Quid triclinia illa uel popularia, uel illa paucorum? Quid popinæ? Quid cubicula diurna, nocturnaq;? Poßident te, & per uices partiuntur? An, ut ſolebas, intentione rei familiaris obeundæ, crebris excurſionibus auocaris? Si poßident, fœlix, beatusq; es: ſin minus, unus ex multis: Quin tu contemnis humileis & ſordidas curas, alijsq; mandas, & ipſe te in alto iſto pinguiq; ſeceſſu ſtudijs adſeris. Hoc ſit negociũ tuum, hoc ociũ, hic labor, hæc quies, in his uigiliã, in his etiã ſomnus reponatur. Effinge aliquid, & excude, quod ſit perpetuò tuum. Nam cum reliqua rerum tuarum poſt te aliũ atq; alium dominũ ſortientur, hoc nunquã tuum deſinet eſſe, ſi ſemel cœperit. Scio quem animũ, quod horter ingeniũ. Tu modo enitere, ut tibi ipſe ſis tanti, quanti uideberis alijs, ſi tibi fueris. Vale.

C. P. POMPEIAE CELERINAE SOCRVI.

QVantum copiarum in Ocriculano, in Narnienſi, in Carſolano, in Peruſino tuo. In Narnienſi uero etiam balineum, ex epiſtolis meis (nam iam tuis opus non eſt) una illa breuis & uetus ſufficit. Non me hercule tam mea ſunt quæ mea, quàm quæ tua: hoc tamen differunt, quod ſolicitius, & intentius tui me quàm mei excipiunt. Idem fortaſſe euenit tibi, ſi quando in noſtra diuerteris, quod uelim facias. Primum, ut perinde noſtris rebus, ac nos tuis perfruaris: deinde, ut mei expergiſcantur aliquãdo, qui me ſecure, ac propè negligenter expectant. Nam mitium domi

Solicitius

norum apud ſeruos conſuetudine metus exoleſcit, nouitatibus excitantur, probariq́; dominis per alios potius, quàm per ſeipſos laborant. Vale.

C. PLI. VOCONIO ROMANO.

V*Idiſtine quenquam M. Regulo timidiorem, humilioremq́; poſt Domitiani mortem? ſub quo non minora flagitia commiſerat, quàm ſub Nerone, ſed tectiora. Cœpit uereri ne ſibi iraſcerer: nec fallebatur, iraſcebar. Ruſtici Aruleni periculum fouerat, exultauerat morte, adeò ut librum recitaret, publicaretq́;, in quo Ruſticum inſectatur, atq; etiam Stoicorum ſimiam appellat. Adijcit uitelliana cicatrice ſtigmoſum. Agnoſcis eloquentiam Reguli. Lacerat Herennium Senecionem, tam intemperanter quidem, ut dixerit ei Metius Carus: Quid tibi cum mortuis? Nunquid ego aut Craſſo, aut Camerino moleſtus ſum? quos ille ſub Nerone accuſauerat. Hæc me Regulus dolenter tuliſſe credebat, ideoq́; etiam cum recitaret librum, non adhibuerat. Præterea reminiſcebatur, quàm capitaliter ipſum me apud Centũuiros laceßiſſet. Aderam Arionillæ Timonis uxori, rogatu Aruleni Ruſtici. Regulus contrà. Nitebamur in parte cauſſæ ſententia Metij Modeſti optimi uiri, is tunc in exilio erat relegatus à Domitiano. Ecce tibi Regulus. Quæro, inquit, Secunde, quid de Modeſto ſentias? Vide quod periculum, ſi reſpondiſſem, bene: quod flagitium, ſi male. Non poſſum dicere tum mihi aliud*

quàm

quàm deos adfuiſſe. Reſpondebo, inquam, quid ſentiam, ſi de hoc Centũuiri iudicaturi ſunt. Rurſus ille, quæro quid de Modeſto ſentias? Iterum ego: ſolebãt teſtes in reos, non in damnatos interrogari. Tertio ille: non iam quid de Modeſto, ſed quid de pietate Modeſti ſentias. Quæris, inquam, quid ſentiam? At ego ne interrogare quidem fas puto, de quo pronunciatum eſt. Conticuit: me laus, & gratulatio ſecuta eſt, quod nec famã meã aliquo reſpõſo, utili fortaſſe, inhoneſto tamen læſerã, nec me laqueis tam inſidioſæ interrogationis inuolueram. Nunc ergo conſcientia exterritus,, apprehendit Cæcilium Celerem, mox Fabiũ Iuſtum, rogat ut me ſibi reconcilient. Ne ſic contentus, peruenit ad Spurinnam. Huic ſuppliciter, ut eſt cum timet abiectiſsimus: Rogo, mane uideas Plinium domi, ſed planè mane: neq; enim diutius perferre ſolicitudinem poſſum, & quoquo modo efficias, ne mihi iraſcatur. Euigilaueram. Nuncius † à Spurinna: Venio ad te. Imò ego ad te. Coimus in porticum Liuiæ. Cum alter ad alterum tenderemus, expoſuit Reguli mandata, addit preces ſuas, ut decebat optimum uirum pro diſsimilimo, parce inquiens. Cui ego: Diſpicies ipſe quid renunciandum Regulo putes. Te decipi à me non oportet. Expecto Mauricum, nondum enim ab exilio uenerat, ideo nihil alterutram in partem reſpondere tibi poſſum, facturus quicquid ille decreuerit. Illum enim eſſe huius conſilij ducem, me co-

† ait Spurinnæ:

mitem decet. Paucos poſt dies ipſe me Regulus conue=nit in Prætoris iudicio, illuc me perſecutus ſecretũ pe=tit. Ait timere ſe, ne animo meo penitus hæreret, quod in Centũuirali iudicio aliquando dixiſſet, cũ reſponde ret mihi, & Satrio Rufo: Satrius, & cui non eſt cum Cicerone æmulatio, & qui contentus eſt eloquentia ſe culi noſtri. Reſpondi, nunc me intelligere maligne di=ctum, quia ipſe confiteretur, cæterum †potuiſſe hono=rificum exiſtimari. Eſt enim, inquam, mihi cum Cice=rone æmulatio, nec ſum contentus eloquentia ſeculi no ſtri. Nam ſtultißimum credo, ad imitandum non opti=ma quæq; proponere. Sed tu qui huius iudicij memini=ſti, cur illius oblitus es, in quo me interrogaſti, quid de Metij Modeſti pietate ſentirem? expalluit notabiliter, quamuis ſemper palleat. Hæſitabũdus, inquit, interro gaui, non ut tibi nocerem, ſed Modeſto. Vide hominis crudelitatẽ, qui ſe non dißimulet exuli nocere uoluiſſe. Subiunxit egregiam cauſſam. Scripſit, inquit, in epi=ſtola quadam, quæ apud Domitianum recitata eſt: Re gulus omniũ bipedum nequißimus. Quod quidem Mo deſtus uerißime ſcripſerat. Hic ferè nobis ſermonis ter minus. Neq; uolui progredi longius, ut mihi omnia libera ſeruarẽ, dum Mauricus uenerit. Nec me præte=rit eſſe regulũ † δυσκαθαίρετον. Eſt enim locuples, factioſus, curatur à multis, timetur à pluribus, quod plerunq; amore eſt fortius. Poteſt tamen fieri ut hæc concuſſa labantur. Nam gratia malorum tam infida eſt,

†potius honorificum fuiſſe exiſtimare.

†ἀναίρετον.

eſt, quàm ipſi. Verum, ut idem ſæpius dicam, expecto Mauricũ. Vir eſt grauis, prudens, multis experimentis eruditus, & qui futura poßit ex præteritis prouidere. Mihi & tentandi aliquid; & quieſcendi illo autore ratio conſtabit. Hæc tibi ſcripſi, quia æquum erat te pro amore mutuo non ſolũ omnia mea facta dictáq;, uerumetiam conſilia cognoſcere. Vale.

C. PLIN. CORNELIO TACITO.

Ridebis, & licet rideas. Ego Plinius ille, quem noſti, apros treis, & quidẽ pulcherrimos cepi. Ipſe inquis? Ipſe, non tamen ut omnino ab inertia mea & quiete diſcederem. Ad retia ſedebam, erat in proximo non uenabulum, aut lancea, ſed ſtylus, & pugillaris. Meditabar aliquid, enotabãq;, ut ſi manus uacuas, plenas tamen ceras reportarem. Non eſt quod contemnas hoc †ſtudendi genus. Mirũ eſt, ut animus hac agitatione motúq; corporis excitetur. Nam undiq; ſyluæ, & ſolitudo, ipſumq; illud ſilentium, quod uenationi datur, magna cogitationis incitamenta ſunt. Proinde cũ uenabere, licet autore me ut panariũ & lagunculam, ſic etiam pugillarem feras: Experieris non Dianam magis montibus, quàm Mineruam inerrare. Vale.

† *ſcribendi*

C. PLIN. OCTAVIO RVFO.

Vide in quo me faſtigio collocaris, cũ mihi idem poteſtatis, idemq; regni dederis, quod Homerus Ioui opt. max. τῷ δ᾽ ἕτερον μὲν ἔδωκε πατὴρ ἕτερον δ᾽ ἀνένευσεν. *Nam ego quoque ſimili nu-*

tu ac renutu reſpondere uoto tuo poſſum. Etenim *ſicut fas eſt mihi, præſertim te exigente, excuſare* Bæti*cis contra unum hominem aduocationem: ita nec fidei noſtræ, nec conſtantiæ, quam diligis, conuenit, adeſſe contra prouinciam, quam tot officijs, tot laboribus, tot etiam periculis meis aliquando deuinxerim.* Tene*bo ergo hoc temperamentum, ut ex duobus, quorum alterum petis, eligam id potius, in quo non ſolum ſtudio tuo, uerumetiam iudicio ſatisfaciam.* Neque enim *tantopere mihi conſiderandum eſt, quid uir optimus in præſentia uelis, quàm quid ſemper ſis probaturus.* Me circa Idus Octobreis *ſpero* Romæ *futurũ, eademq́; hæc præſentem quoq; tua meaq́; fide* Gallo *confirmaturũ, cui tamen nunc iam licet ſpondeas de animo meo,*
ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε κρονίων.
Cur enim non uſquequaq; Homericis *uerſibus agam tecum? quatenus tu me tuis agere non pateris: quorum tanta cupiditate ardeo, ut uidear mihi hac ſola mercede corrumpi poſſe, ut uel contra* Bæticos *adſim.* Penè *præterij, quod minime prætereundum fuit, accepiſſe me careotas optimas, quæ nunc cum ficis et boletis certamen habent.* Vale.

C. PLI. POMPEIO SATVRNINO.

PEropportune *mihi redditæ ſunt literæ tuæ, quibus flagitabas, ut tibi aliquid ex ſcriptis meis mitterem, cum ergo idipſum deſtinaſſem. Addidiſti ergo calcaria ſponte currenti, pariterq́; & tibi ueniã*

recuſandi

recuſandi laboris, & mihi exigendi uerecundiam ſuſtuliſti. Nam nec me timide uti decet eo quod oblatum eſt: nec te grauari quod depopoſciſti. Nec eſt tamen quod ab homine deſidioſo aliquid noui operis expectes. Petiturus ſum enim ut rurſus uaces ſermoni, quem apud municipes habui bibliothecam dedicaturus. Memini quidem te iam quædam notaſſe, ſed generaliter. Ideo nunc rogo, ut non tantum uniuerſitati eius attendas, uerumetiam particulas qua ſoles lima perſequaris. Erit enim & poſt emendationem liberum nobis uel publicare, uel continere. Quinimò fortaſſe hanc ipſam cunctationem noſtram in alterutram ſententiam emendationis ratio deducet, quæ aut indignũ editione opus, dum ſæpius retractat, inueniet: aut dignum, dum idipſum experitur, efficiet. Quanquam huius cũctationis meæ cauſſæ nõ tam in ſcriptis, quàm in ipſo materiæ genere cõſiſtunt. Eſt enim paulò quaſi glorioſius, & elatius. Onerabit hoc modeſtiam noſtram, etiamſi ſtylus ipſe preſſius demiſſusq́; fuerit, propterea quod cogimur cum de munificentia parentum noſtrorum, tum de noſtra diſputare. Anceps hic & lubricus locus eſt, etiam cum illi neceſſitas lenocinatur. Etenim ſi alienæ quoque laudes parum æquis auribus accipi ſolent, quam difficile eſt obtinere, ne moleſta uideatur oratio de ſe, aut de ſuis diſſerentis? Nam cum ipſi honeſtati, tum aliquanto magis gloriæ eius prædicationiq́; inuidemus: atq; ea demum recte facta

minus detorquemus & carpimus, quæ in obſcuritate & ſilentio reponuntur. Qua ex cauſſa ſæpe ipſe mecum, nobis ne tantum, quicquid illud eſt, compoſuiſſe, an & alijs debeamus ut nobis. Admonet iſtud quoq;, quod pleraq;, quæ ſunt agendæ rei neceſſaria, eadem peracta nec utilitatem parem, nec gratiam retinent. Ac ne longius exempla repetamus: quid fuerit utilius, quàm munificentiæ rationem etiam ſtylo proſequi? Per hoc enim aſſequebamur, primum, ut honeſtis cogitationibus immoraremur: deinde, ut pulchritudinem illarum longiore tractu produceremus: poſtremo, ut ſubitæ largitionis comitem pœnitentiam caueremus. Naſcebatur ex his exercitatio quædam contemnendæ pecuniæ. Nam cum omneis homines ad cuſtodiam eius natura reſtrinxerit, nos contrà multum ac diu penſitatus amor liberalitatis communibus auaritiæ uinculis eximebat: tantoq; laudabilior munificentia noſtra fore uidebatur, quod ad illam non impetu quodam, ſed cõſilio trahebamur. Accedebat his cauſſis, quod non ludos, aut gladiatores, ſed annuos ſumptus in alimenta ingenuorum pollicebamur. Oculorum porrò & aurium uoluptates adeò non egent cõmendatione, ut non tam incitari debeant oratione, quàm reprimi. Vt uero aliquis libenter educationis tædium laboremq; ſuſcipiat, non præmijs modò, uerumetiam exquiſitis adhortationibus impetrandum eſt. Nam ſi medici ſalubreis, † ſed uoluptate carenteis

† *aliâs, ſed uoluptatis parum habẽtes. Vel: ſed uoluptatis parẽtes.*

renteis cibos blandioribus alloquijs proſequuntur: quanto magis decuit publice conſulentem utilißimum munus, ſed non perinde populare comitate orationis inducere? Præſertim cum enitendum haberemus, ut quod parentibus datur, & orbis probaretur, honoremq́; paucorũ cæteri patienter expectarent, et †mererentur. Sed ut tunc cõmunibus magis commodis, q̃ priuatæ iactantiæ ſtudebamus, cum intentionem effectumq́; muneris noſtri uellemus intelligi: ita nũc in ratione edendi ueremur, ne forte non aliorũ utilitati, ſed propriæ laudi ſeruiſſe uideamur. Præterea meminimus, quanto maiore animo honeſtatis fructus in conſcientia, quàm in fama reponatur. Sequi enim gloria, non appeti debet: nec ſi caſu aliquo non ſequatur, idcirco quod gloriam non meruit minus pulchrum eſt. Hi uero qui benefacta ſua uerbis adornant, non ideo prædicare quia fecerint: ſed ut prædicarent feciſſe creduntur. Sic quod magnificum referente alio fuiſſet, ipſo qui geſſerat recenſente uaneſcit. Homines enim cum rem deſtruere non poſſunt, iactationem eius inceſſunt. Ita ſi ſilenda feceris factum ipſum: ſi laudanda, quod non ſileas ipſe, culpatur. Me uero peculiaris quædam impedit ratio. Etenim hunc ipſum ſermonem non apud populum, ſed apud Decuriones habui: nec in propatulo, ſed in Curia. Vereor ergo ut ſit ſatis congruens, cum in dicendo aſſentationem uulgi acclamationemq́; defugerim, nunc eadem illa editione ſectari:

† imitarentur.

cumque plebem ipſam, aut cui conſulebatur limine curiæ, parietibusq; diſcreuerim, ne quam in ſpeciem ambitionis inciderem, nunc eos etiam ad quos ex munere noſtro nihil pertinet, præter exemplum, uelut obuia oſtentatione conquirere. Habes cunctationis meæ cauſſas. Obſequar tamen conſilio tuo, cuius mihi autoritas pro ratione ſufficit. Vale.

C. PLIN. MINVTIO FVNDANO.

MIrum eſt, quàm ſingulis diebus in urbe ratio aut conſtet, aut conſtare uideatur pluribus, cunctisq; non conſtet. Nam ſi quem interroges, hodie quid egiſti? reſpondeat: officio togæ uirilis interfui, ſponſalia, aut nuptias frequentaui. Ille me ad ſignandum teſtamentum, ille in aduocationem, ille in conſilium rogauit. Ita hæc quo die feceris, neceſſaria: eadem ſi quotidie feciſſe te reputes, inania uidentur, multo magis cum ſeceſſeris. Tunc enim ſubit recordatio quot dies q̃ frigidis rebus abſumpſi: Quod euenit mihi poſtq̃ in Laurentino meo aut lego aliquid, aut ſcribo, aut etiã corpori uaco, cuius fulturis animus ſuſtinetur. Nihil audio, quod audiſſe: nihil dico, quod dixiſſe pœniteat. Nemo me apud quenquam ſiniſtris ſermonibus carpit: neminem ipſe reprehendo, niſi tum me, cum parum commode ſcribo: nulla ſpe, nullo timore ſolicitor, nullis rumoribus inquietor. Mecum tantum, & cum libellis loquor. O regiam, ſynceramq; uitam. O dulce ociũ, honeſtumq;, ac penè omni negocio pulchrius. O mare,

mare, ô littus, uerum, ſecretumq́; μουσεῖον, quàm multa inuenitis, quàm multa dictatis? Proinde tu quoque ſtrepitum iſtum, inanemq́; diſcurſum, & multum ineptos labores ut primum fuerit occaſio relinque, teq́; ſtudijs uel ocio trade. Satius eſt enim, ut Attilius noſter eruditiſsime ſimul & facetiſsime dixit, ocioſum eſſe, quàm nihil agere. Vale.

C. PLIN. ARRIO CLEMENTI.

SIquando urbs noſtra liberalibus ſtudijs floruit, nunc maxime floret. Multa claráque exempla ſunt, ſufficerit unum Euphrates philoſophus. Hunc ego in Syria, cum adoleſcentulus militarem, penitus & domi inſpexi, amariq́; ab eo laboraui, etſi non erat laborandum. Eſt enim obuius & expoſitus, plenusq́; humanitate, quam præcipit. Atque utinam ſic ipſe, ſpem quam de me concepit, impleuerim, ut ille multum uirtutibus ſuis addidit. At ego nunc illas miror, quia magis intelligo, quanquam ne nunc quidem ſatis intelligo. Vt enim de pictore, ſculptore, fictore, niſi artifex iudicare, ita niſi ſapiens non poteſt perſpicere ſapientem. Quantum mihi tamen cernere datur, multa in Euphrate ſic eminent & elucent, ut mediocriter quoque doctos uertant, & adficiant. Diſputat ſubtiliter, grauiter, ornate: frequenter etiam Platonis illam ſublimitatem, & latitudinem effingit. Sermo eſt copioſus & uarius: dulcis in primis, & qui repugnanteis quoque ducat, impellat. Ad hæc proceritas corpo

ris, decora facies, demiſſus capillus, ingens & cana barba. Quæ licet fortuita & inania putentur, illi tamen plurimum uenerationis adquirunt. Nullus horror in uultu, nulla triſtitia, multum ſeueritatis: reueraris occurſum non reformides. Vitæ ſanctitas ſumma, par comitas. Inſectatur uitia, non homines: nec caſtigat erranteis, ſed emendat. Sequaris monentem attentus, & pendens: & perſuadere tibi etiam cum perſuaſerit cupias. Iam uero liberi tres, duo mares, quos diligentiſſime inſtituit. Socer Pompeius Iulianus, cum etiam reliqua uita, tum uel hoc uno magnus & clarus, quod ipſe prouinciæ Princeps inter altiſſimas conditiones generum non honoribus principem, ſed ſapientia elegit. Quanquam quid ego plura de uiro, quo mihi frui non licet? An ut magis angar, quod non licet? Nam diſtringor officio ut maximo, ſic moleſtiſſimo. Sedeo pro tribunali, ſubnoto libellos, conficio tabulas: ſcribo plurimas, ſed illiteratiſſimas literas. Soleo nonnunquam, nam idipſum quandoq; contingit, de his occupationibus apud Euphratem queri. Ille me conſolatur. Affirmat etiam eſſe hanc philoſophiæ, & quidem pulcherrimam partem, agere negocium publicum, cognoſcere, iudicare, promere, & exercere iuſtitiam, quæq; ipſi doceant, in uſu habere. Mihi tamen hoc unum non perſuadet, ſatius eſſe iſta facere, quàm cum illo dies totos audiendo, diſcendoq; conſumere. Quo magis te, cui uacat, hortor,

cum

cum proxime in urbem ueneris, uenias autem ob hoc maturius, illi te expoliendum, limandumq; permittas. Neque enim ego, ut multi, inuideo alijs bonum, quo ipſe careo: ſed contrà ſenſum quendam uoluptatemq; percipio, ſi ea quæ mihi denegantur, amicis uideo ſupereſſe. Vale.

C. PLINIVS FABIO IVSTO.

OLim nullas mihi epiſtolas mittis. Nihil eſt, inquis, quod ſcribam. At hoc ipſum ſcribe, nihil eſſe quod ſcribas: uel ſolum illud, unde incipere priores ſolebant: Si uales, bene eſt, ego ualeo. Hoc mihi ſufficit, eſtq; mihi maximũ. Ludere me putas? Serio peto. Fac ſciam quid agas, quod ſine ſolicitudine ſumma neſcire non poſſum. Vale.

C. PLIN. CALESTRIO TIRONI.

IActuram grauißimam † feci, ſi iactura dicenda eſt tanti uiri amißio. Deceßit Corelius Rufus, & quidem ſponte, quod dolorem meum exulcerat. Eſt enim luctuoſißimum genus mortis, quæ non ex natura, nec fatalis uidetur. Nam utcunq; in illis, qui morbo finiuntur, magnum ex ipſa neceßitate ſolatiũ eſt: in ijs uero quos accerſita mors aufert, hinc inſanabilis dolor eſt, quod creduntur potuiſſe diu uiuere. Coreliũ quidẽ ſumma ratio, quæ ſapiẽtibus pro neceßitate eſt, ad hoc conſilium cõpulit, quanquã plurimas uiuendi cauſſas habentem, optimam conſcientiam, optimam famam, maximam autoritatem, præterea filiam, uxorem, ne-

† *ſtro,*

potem, ſorores, interq́; tot pignora ueros amicos. Sed tam longa, tam iniqua ualetudine conflictabatur, ut hæc tanta precia uiuendi mortis rationibus uincerentur. Tertio & triceſimo anno, ut ipſum prædicantem audiebam, pedũ dolore correptus eſt. Patrius hic illi: nam plerunq; morbi quoq; per ſucceßiones quaſdam, ut alia, traduntur. Hunc abſtinentia ſanctitateq́; uiridis ætas uicit, & fregit, nouißime cum ſenectute ingraueſcentem, uiribus animi ſuſtinebat. Cum quidem incredibileis cruciatus, & indignißima tormenta pateretur (Iam enim dolor non pedibus ſolis, ut prius inſidebat, ſed omnia membra peruagabatur) ueni ad eum Domitiani temporibus in ſuburbano iacentem. Serui è cubiculo receſſerunt. Habebat enim hoc moris, quoties intraſſet fidelior amicus, quinetiam uxor, quanquam omnis ſecreti capacißima, digrediebatur. Circuntulit oculos, & cur, inquit, me putas hos tantos dolores tandiu ſuſtinere? ut ſcilicet iſti latroni uel uno die ſuperſim. Dediſſes huic animo par corpus, feciſſet quod optabat. Affuit tamen deus uoto, cuius ille compos, ut iam ſecurus, liberq́; moriturus, multa illa uitæ, ſed minora retinacula abrupit. Increuerat ualetudo, quam temperantia mitigare tentauit, perſeuerantem conſtantia fugit. Iam dies alter, tertius, quartus, abſtinebat cibo: miſit ad me uxor eius Hiſpulla, communem amicum, C. Geminiũ cum triſtißimo nuncio, deſtinaſſe Corelium mori, nec aut ſuis, aut filiæ precibus flecti,

flecti, ſolum ſupereſſe me, à quo reuocari poſſet ad uitam. Cucurri, perueneram in proximum, cum mihi ab eadem Hiſpulla Iulius Atticus nũciat, nihil iam ne me quidem impetraturum, tam obſtinate magis ac magis induruiſſe. Dixerat ſanè medico admouenti cibum κέκρικα. Quæ uox quantũ admirationis in animo meo, tantum deſiderij reliquit. Cogito, quo amico, quo uiro caream. Impleuit quidem annum ſeptimum & ſexageſimum, quæ ætas etiam robuſtiſsimis ſatis longa eſt. Scio euaſit perpetuam ualetudinem. Scio deceſsit ſuperſtitibus ſuis, florente Rep. quæ illi omnibus ſuis charior erat, & hoc ſcio. Ego tamen tanquam iuuenis, & fortiſsimi morte doleo: doleo autem, licet me imbecillũ putes, meo nomine. Amiſi enim, amiſi uitæ meæ teſtem, rectorem, magiſtrũ. In ſumma dicam, quod recenti dolore cõtubernali meo Caluiſio dixi, uereor ne negligentius uiuam. Proinde adhibe ſolatia mihi, non hæc, ſenex erat, infirmus erat, hæc enim noui: ſed noua aliqua, ſed magna, quæ audierim nunquã, legerim nunquam. Nam quæ audiui, quæ legi, ſponte ſuccurrunt, ſed tanto dolore ſuperantur. Vale.

C. PLINIVS SOSIO SENECIONI.

MAgnum prouentum poëtarum annus hic attulit. Toto menſe Aprili nullus ferè dies, quo non recitaret aliquis. Iuuat me quod uigent ſtudia, proferunt ſe ingenia hominum, & oſtentant. Tamet-

ſi ad audiendum pigre coitur. Pleriq; in ſtationibus ſedent, tempusq; audiendi fabulis conterunt, ac ſubinde ſibi nunciari iubent, an iam recitator intrauerit, an dixerit præfationem, an ex magna parte euoluerit librum: tum demum, ac tum quoq; lente cunctanterq; ueniunt, nec tamen permanẽt, ſed ante finem recedũt, alij diſsimulanter & furtim, alij ſimpliciter & libere. At Hercule memoria parentum Claudium Cæſarem ferunt, cum in palatio ſpatiaretur, audiſſetq; clamorem, cauſſam requiſiſſe, cumq; dictum eſſet recitare Nonianum, ſubitum recitanti inopinatumq; ueniſſe. Nunc ocioſiſsimus quiſq; multo ante rogatus, & identidem admonitus, aut non uenit: aut ſi uenit, queritur ſe diem, quia non perdiderit, perdidiſſe. Sed tanto magis laudandi probandiq;, quos à ſcribendi recitandiq; ſtudio hæc auditorum deſidia, uel ſuperbia non retardat. Equidem propè nemini defui, erant ſanè pleriq; amici. Neq; enim quiſquã eſt ferè, qui nos amet, ut ſtudia uel nõ ſimulet. His ex cauſsis longius quàm deſtinaueram tempus in urbe conſumpſi. Poſſum iam repetere ſeceſſum, & ſcribere aliquid quod non recitem, ne uidear, quorum recitationibus affui, non auditor fuiſſe, ſed creditor. Nam ut in cæteris rebus, ita in audiendi officio perit gratia, ſi repoſcatur. Vale.

C. PL.

C. PLIN. IVNIO MAVRICO.

PEtis, ut fratris tui filiæ proſpiciam maritũ, quod meritò mihi potiſsimũ iniungis. Scis enim quantopere ſummũ illum uirum ſuſpexerim, dilexerimq́;, quibus ille adoleſcentiam meam exhortationibus fouerit, quibus etiam laudibus, ut laudandus uiderer, effecerit. Nihil eſt quod à te mandari mihi aut maius, aut gratius: nihil quod honeſtius à me ſuſcipi poßit, quàm ut eligam iuuenem, ex quo naſci nepotes Aruleno Ruſtico deceat: qui quidem diu quærendus fuiſſet, niſi paratus, et quaſi prouiſus eſſet Minutius † Acilianus, qui me ut iuuenis iuuenem (eſt enim minor pauculis annis) familiariſsime diligit, reueretur ut ſenem: nam ita à me formari & inſtitui cupit, ut ego à uobis ſolebam. Patria eſt ei Brixia, ex illa noſtra Italia, quæ multũ adhuc uerecundiæ & frugalitatis antiquæ retinet ac ſeruat. Pater Minutius Macrinus equeſtris ordinis princeps, quia nihil altius uoluit. Adlectus enim à diuo Veſpaſiano inter Prætorios, honeſtam quietem huic noſtræ, ambitioni dicã, an dignitati? conſtantiſsime prætulit. Habet auiam maternã Serranam procul à me municipio Patauino, noſti loci mores. Serrana tamen Patauinis quoque ſeueritatis exemplum eſt. Contigit & auunculus ei P. Acilius, grauitate, prudentia, fide propè ſingulari. In ſumma, nihil erit in domo tota, quod non tibi tanquam in tua placeat. Aciliano

† Aemilianus.

uero ipſi plurimũ uigoris & induſtriæ, quanquam in maxima uerecundia quæſturam, tribunatũ, præturã honeſtißime percurrit, ac iam pro ſe tibi neceßitatem ambiendi remiſit. Eſt illi facies liberalis, multo ſangui ne, multo rubore ſuffuſa: eſt ingenua totius corporis pulchritudo, & quidã ſenatorius decor. Quæ ego ne-quaquam arbitror negligenda: debet enim hoc caſti-tati puellari quaſi præmium dari. Neſcio an adijciam eſſe patri eius amplas facultates. Nam cum imaginor uos, quibus quærimus generum, ſilendum de facultati-bus puto: cum publicos mores, atque etiam leges ciui tatis intueor, quæ uel in primis cenſus hominũ ſpectan dos arbitrantur: ne id quidem prætereundum uide-tur. Et ſanè de poſteris, & his pluribus cogitanti, hic quoque in conditionibus deligendis ponendus eſt calcu lus. Tu fortaſſe me putes indulſiſſe amori meo, ſupraq; iſta, quàm res patitur, ſuſtuliſſe. At ego fide mea ſpon deo futurũ, ut omnia longe ampliora, quàm à me præ dicantur, inuenias. Diligo quidem adoleſcentem arden tißime, ſicut meretur. Sed hoc ipſum amantis eſt, non onerare cum laudibus. Vale.

C. PLINIVS ERVTIO.

HEus tu, promittis ad cœnã, nec uenis. Dicitur ius, ad aſſem impendium reddes, nec id modi-cum. Paratæ erant lactucæ ſingulæ, cochleæ ternæ, oua bina, alica cum mulſo, & †niue. Nam hanc quoq; computa-

†iure

cõputabis,immo hanc in primis,quæ perit in ferculo,
†oliuulæ bæticæ,cucurbitæ,bulbi,alia mille nõ minus † *lebeta*
lauta. Audiſſes Comœdũ,uel lectorẽ,uel lyriſten, uel
quæ mea liberalitas,omneis. At tu apud neſcio quem,
oſtrea,uuluas,echinos Gaditanos maluiſti. Dabis pœ-
nas,nõ dico quas. Dure feciſti,inuidiſti,neſcio an tibi,
certe mihi,ſed tamen & tibi. Quantũ nos luſiſſemus,
riſiſſemus, ſtuduiſſemus. Potes apparatius cœnare
apud multos,nuſquam hilarius,ſimplicius,incautius,
in ſumma experire. Et niſi poſtea te alijs potius excu-
ſaueris,mihi ſemper excuſa. Vale.

C. PLINIVS SEPTITIO CLARO.

AMabam Pompeium Saturninũ,hunc dico no-
ſtrum, laudabamq́; eius ingenium, etiam an-
tequam ſcirem quàm uariũ,quàm flexibile,quàm mul
tiplex eſſet:nunc uero totũ me tenet,habet,poßidetq́;.
Audiui cauſſas quaſdam agentem acriter,et ardenter,
nec minus polite,& ornate, ſiue meditata, ſiue ſubita
proferret. Adſunt acutæ crebræq́; ſententiæ,grauis et
decora conſtructio,ſonantia uerba et antiqua. Omnia
hæc mire placent, cum impetu quodam & † flumine † *fulmine*
præuehũtur,placent ſi retractentur. Senties quod ego *ꝑuehuntur*
cum orationes eius in manus ſumpſeris,quas facile cui-
libet ueterum,quorum eſt æmulus, comparabis. Idem
tamen in hiſtoria magis ſatisfaciet uel breuitate,uel lu
ce,uel ſuauitate,uel ſplendore etiã, & ſublimitate nar

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

randi. Nam in concionibus idem qui in orationibus eſt, preßior tantum & circunſcriptior, & adductior. Præterea facit uerſus, qualeis Catullus, aut meus Caluus. Quantum illis lepôris, dulcedinis, amaritudinis, amoris inſerit ſanè, ſed data opera mollius leniuſq; duriuſculos quoſdã, & hoc quaſi Catullus, aut Caluus. Legit mihi nuper epiſtolas quas uxoris eſſe dicebat, Plautum uel Terentiũ metro ſolutũ legi credidi. Quæ ſiue uxoris ſunt, ut affirmat, ſiue ipſius, ut negat, pari gloria dignus eſt, qui aut illa cõponat, aut uxorem, quam uirginem accepit, tam doctam, politamq; reddiderit. Eſt ergo mecũ per diem totum, eundem antequam ſcribam, eundem cum ſcripſi, eundem etiam cum remitto, non tanquam eundem lego. Quod te quoque ut facias & hortor, & moneo. Neq; debet operibus eius obeſſe, quod uiuit. †An ſi inter eos, quos nunquã uidimus, floruiſſet, non ſolum libros eius, uerumetiam imagines conquireremus: eiuſdẽ nunc honor præſentis & †gratia quaſi ſatietate langueſcit? At hoc prauum, malignumq; eſt, non admirari hominem admiratione digniſsimũ: quia uidere, alloqui, adire, cõplecti: nec laudare tantum, uerum etiam amare contingit. Vale.

†Ac

†gloria

C. PLIN. CORNELIO TITIANO.

EST adhuc curæ hominibus fides & officiũ. Sũt qui defunctorũ quoq; amicos agãt. Titinius Capito ab Imperatore noſtro impetrauit, ut ſibi liceret

ſtatuam

ſtatuam L. Syllani in foro ponere. Pulchrum & magna laude dignum, amicitia Principis in hoc uti, quantumq; gratia ualeas aliorum honoribus experiri. Eſt omnino Capitoni in uſu, claros uiros colere. Mirũ eſt, qua religione, quo ſtudio imagines Brutorum, Caßiorum, Catonum domi, ubi poteſt, habeat. Idem clarißimi cuiuſq; uitam egregijs carminibus exornat. Scias ipſum plurimis uirtutibus abundare, qui alienas ſic amat. Redditus eſt L. Syllano debitus honor, cuius immortalitati Capito proſpexit, pariter & ſuæ. Neque magis decorum & inſigne eſt, ſtatuam in foro populi Romani habere, quàm ponere. Vale.

C. PLIN. SVETONIO TRANQVILLO.

SCribis te perterritũ ſomnio, uereri ne quid aduerſi in actione patiaris. Rogas ut dilationẽ petam, et pauculos dies. Certe proximũ excuſem difficile eſt, ſed experiar, καὶ γάρ τ᾽ ὄναρ ἐκ διός ἐστιν. refert tamen, euẽtura ſoleas, an contraria ſomniare. Mihi reputanti ſomniũ meũ, iſtud quod times tu, egregiã actionẽ portendere uidetur. Suſceperã cauſam Iunij Paſtoris, cum mihi quieſcenti uiſa eſt ſocrus mea aduoluta genibus, ne agerem obſecrare. Et eram acturus adoleſcentulus adhuc. Eram in quadruplici iudicio. Eram contra potentißimos ciuitatis, atque etiam Cæſaris amicos, quæ ſingula excutere mentem mihi poſt tam

triſte ſomnium poterant. Egi tamen λογισάμενος illud, εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. Nam mihi & ſi quid charius patria fides uidebatur, proſpere ceßit, atq; adeò illa actio mihi aures hominũ, illa ianuã famæ patefecit. Proinde diſpice, an tu quoq; ſub hoc exemplo ſomniũ iſtud in bonum uortas. Aut ſi tutius putas illud cautißimi cuiuſq; præceptum. Quod dubitas ne feceris, idipſum reſcribe. Ego aliquam ſtropham inueniã, agamq; cauſſam tuã, ut ipſam agere, cum tu uoles, poßis. Eſt enim ſanè alia ratio tua, alia mea fuit. Nam iudicium Centumuirale differri nullo modo, iſtud ægre quidem, ſed tamen poteſt. Vale.

C. PLIN. ROMANO.

MVniceps tu meus, & condiſcipulus, & ineunte ætate contubernalis: Pater tuus & matri, & auunculo meo, mihi etiam, quantum ætatis diuerſitas paſſa eſt, familiaris. Magnæ & graues cauſſæ, cur ſuſcipere & augere dignitatem tuam debeam. Eſſe autem tibi centum milliũ cenſum, ſatis indicat quod apud nos Decurio es. Igitur ut te non decurione ſolum, uerum etiam equite Romano perfruamur, offero tibi ad implendas equitis facultates CCC. millia numũm. Te memorem huius muneris amicitiæ noſtræ diuturnitas ſpondet. Ego ne illud quidẽ admoneo, quod admonere deberẽ, niſi ſcirem ſponte facturũ, ut dignitate à me data q̃modeſtißime utare. Nam ſolicitius cuſtodiendus

eſt honor,

eſt honor, in quo etiã beneficiũ amici tuendũ eſt. Vale.

C. PLI. CORNELIO TACITO.

FRequens mihi diſputatio eſt cum quodam docto homine & perito, cui nihil æque in cauſsis agendis ut breuitas placet. Quam ego cuſtodiendã eſſe cõfiteor, ſi cauſſa permittat, alioqui præuaricatio eſt trãſire dicenda: præuaricatio etiã curſim & breuiter attingere, quæ ſint inculcanda, infigẽda, repetenda. Nã plerisq; longiore tractatu uis quædam & pondus accedit: utq; corpori ferrũ, ſic oratio animo non ictu magis quàm mora imprimitur. Hic ille mecum autoritatibus agit. Ac mihi ex Græcis orationes Lyſiæ oſtentat, ex noſtris Gracchorum, Catoniſq;, quorũ ſanè plurimæ ſunt circũciſæ & breues. Ego Lyſiæ Demoſthenẽ: Aeſchinen, Hyperiden, multosq; præterea Gracchis: & Catoni Pollionẽ, Cæſarem, Cœliũ, in primis M. Tulliũ oppono, cuius oratio optima fertur quæ maxima. Et hercule, ut aliæ bonæ res, ita bonus liber melior eſt quiſq; quo maior. Vides ut ſtatuas, ſigna, picturas, hominum deniq;, multorumq; animaliũ formas, arborũ etiam, ſi modò ſint decoræ, nihil magis quàm amplitudo cõmendet, idem orationibus euenit. Quinetiã uoluminibus ipſis autoritatẽ quandã & pulchritudinẽ adijcit magnitudo. Hæc illa, multaq; alia, quæ à me in eandem ſententiã ſolent dici: ut eſt in diſputando incõprehenſibilis & lubricus, ita eludit, ut cõtendat hos ipſos,

quorum orationibus nitar, pauciora dixiſſe quàm ediderint. Ego contra puto. Teſtes ſunt multæ multorum orationes, & Ciceronis pro Murena, pro Vareno, in quibus breuis, & nuda quaſi ſubſcriptio quorundã criminum ſolis titulis indicatur. Ex his apparet, illũ permulta dixiſſe, cum ederet omiſiſſe. Idem pro Cluentio ait, ſe totam cauſſam ueteri inſtituto ſolũ peroraſſe, et pro Cornelio quadriduo egiſſe: ne dubitare poßimus, quæ per plureis dies, ut neceſſe erat, latius dixerat, poſtea reciſa, ac purgata in unum librum, grandem quidem, unum tamen coarctaſſe. At aliud eſt actio bona, aliud oratio. Scio nonnullis ita uideri, ſed ego forſitan fallar, perſuaſum habeo poſſe fieri ut ſit actio non bona, quæ ſit bona oratio, non poſſe autem bonã actionem eſſe, quæ nõ ſit bona oratio. Eſt enim oratio actionis exemplar, & quaſi ἀρχέτυπον. Ideo in optima quaque mille figuras extemporaleis inuenimus, in his etiam quas tantũ editas ſcimus, ut in Verrem, artificem quem nam? recte admones, Polycletum eſſe dicebant. Sequitur ergo, ut actio ſit abſolutißima, quæ maxime orationis ſimilitudinem expreſſerit, ſi modo iuſtum & debitũ tempus accipiat: quod ſi negetur, nulla orationis, maxima iudicis culpa eſt. Adſunt huic opinioni meæ leges: quæ longißima tempora largiuntur, nec breuitatem dicentibus, ſed copiam: hoc eſt diligentiam ſuadent, quam præſtare niſi in anguſtiſſimis

caußis

cauſſis non poteſt breuitas. Adijciam, quod me docuit uſus, magiſter egregius, frequentur egi, frequenter iudicaui, frequenter in conſilio fui. Aliud alios mouet, ac plerunq; paruæ res maximas trahũt: uaria ſunt hominũ iudicia, uariæ uoluntates. Inde qui eandem cauſſam ſimul audierunt, ſæpe diuerſum, interdum idem, ſed ex diuerſis animi motibus ſentiunt. Præterea ſuæ quiſq; inuentioni fauet, & quaſi fortiſſimum complectitur, cũ ab alio dictum eſt, quod ipſe præuidit. Omnibus ergo dandũ eſt aliquid, quod teneant, quod agnoſcãt. Dixit aliquando mihi Regulus, cum ſimul adeſſemus: tu omnia, quæ ſunt in cauſſa, putas exequenda. Ego iugulum ſtatim uideo, hunc premo (premit ſanè quod eligit, ſed in eligendo frequenter errat) Reſpondi, poſſe fieri, ut genu eſſet, aut tibia, aut talus, ubi iugulũ putaret. At ego inquam qui iugulũ perſpicere non poſſum, omnia pertento, omnia experior, πάντα deniq; λίθον κινῶ. Vtq; in cultura agri nõ uineas tantũ, uerũ etiam arbuſta: nec arbuſta tantũ, uerũ etiam campos curo & exerceo: utq; in ipſis campis non far, aut ſiliginem ſolam, ſed ordeum, fabam, cæteraq; legumina ſero: ſic in actione plurima quaſi ſemina latius ſpargo, ut quæ prouenerint, colligã. Neq; enim minus imperſpicua, incerta, fallaciaq; ſunt iudicũ ingenia quàm tempeſtatũ terrarumq;. Nec me præterit ſummũ oratorem Periclem ſic à comico laudari Eupolide:

πρὸς δέ γ' αὐτοῦ τῷ τάχει αὐτοῦ λάχα
πειθώ τις ἐπεκάθητο τοῖσι χείλεσιν,
οὕτως ἐκήλει, καὶ μόνος τῶν ῥητόρων
τὸ κέντρον ἐγκατέλιπε τοῖς ἀκροωμένοις.

πειθὼ Verum huic ipſi Pericli nec illa πειθὼ, nec illud ἐκήλει breuitate, uel uelocitate, uel utraq; (differũt enim) ſine facultate ſumma contigiſſet. Nam delectare, perſuadere, copiam dicendi, ſpaciumq; deſiderant: relinquere uero aculeum in audientium animis is demũ poteſt, qui nõ pungit, ſed infigit. Adde quæ de eodem Pericle Comicus alter ἤστραπτ', ἐβρόντα, ξυνεκύκα τὴν Ἑλλάδα. Non enim amputata oratio & abſciſſa, ſed lata, magnifica, & excelſa tonat, fulgurat, omnia denique perturbat, ac miſcet. Optimus tamen modus eſt, quis negat? ſed non magis ſeruat modum qui infra rem, quàm qui ſupra: qui adſtrictius, quàm qui effuſius dicit. Itaque quod audis frequenter, ut illud immodice, & redundanter, ita hoc ieiune, & infirme. Alius † exceßiſſe materiam, alius dicitur non impleſſe, æque uterque: ſed ille imbecillitate, hic uiribus peccat, quod certe etſi non limatioris, maioris tamen ingenij uitium eſt. Nec uero cum hæc dico, illud Homericum, ἀμετροεπῆ probo, ſed hunc, καὶ ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίοισιν, nõ quia non & ille mihi ualidißime placeat, παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως. Si tamen detur electio, illam orationem ſimilem

† abundaſſe

ſimilem niuibus hybernis, id eſt crebram, aßiduam, & largam, poſtremo diuinam, & cœleſtem uolo. At eſt gratior multis actio breuis. Eſt, ſed inertibus, quorum delicias, deſidiamq; quaſi iudicium reſpicere, ridiculũ eſt. Nam ſi hos in conſilio habeas, non ſolum ſatius eſt breuiter dicere, ſed omnino non dicere. Hæc eſt adhuc ſententia mea, quam mutabo, ſi tu diſſenſeris. Sed planè cur diſſentias, explices rogo. Quamuis enim cedere autoritati tuæ debeam, rectius tamen arbitror in tanta re, ratione, quàm autoritate ſuperari. Proinde ſi non errare uideor, idipſum quàm uoles breui epiſtola, ſed tamen ſcribe. Confirmaris enim iudicium meum ſi errauero. Longißimam para. Nam corrupi te, quã tibi, ſi mihi accederes, breuis epiſtolæ neceßitatem: ſi diſſentires, longißime impoſui. Vale.

C. PLIN. PLINIO PATERNO.

VT animi tui iudicio, ſic oculorũ plurimum tribuo, nõ quia multum, ne tibi placeas, ſed quia tantũ quantũ ego ſapis, quanq̃ hoc quoq; multum eſt. Omißis iocis, credo decenteis eſſe ſeruos, qui ſunt empti mihi ex conſilio tuo, ſupereſt ut frugi ſint, quod de uenalibus melius auribus, q̃ oculis iudicatur. Vale.

C. PLIN. CATILIO SEVERO.

DIu iam in urbe hæreo, & quidẽ attonitus. Perturbat me longa, & pertinax ualetudo Titi Ariſtonis, quẽ ſingulariter & miror, & diligo. Nihil

eſt enim illo grauius, ſanctius, doctius, ut mihi nõ unus homo, ſed literæ ipſæ, omneſq; bonæ artes in uno homine ſummũ periculum adire uideantur. Quàm peritus ille & priuati iuris, & publici? quantum rerum? quantum exemplorum? quantum antiquitatis tenet? Nihil eſt quod diſcere uelis, quod ille docere non poſſit. Mihi certe quoties aliquid abditum quæro, ille theſaurus eſt. Iam quanta ſermonibus eius fides? quanta autoritas? quàm preſſa & decora cunctatio? quid eſt quod non ſtatim ſciat? & tamen plerunq; hæſitat. Dubitat diuerſitate rationum, quas acri magnoq; iudicio ab origine, cauſiſq; primis repetit, diſcernit, expendit. Ad hæc quàm parcus in uictu, q̃ modicus in cultu. Soleo ipſum cubiculũ illius, ipſumq; lectum, ut imaginem quandam priſcæ frugalitatis aſpicere. Ornat hæc magnitudo animi, quæ nihil ad oſtentationẽ, omnia ad conſcientiã refert: recteq; facti nõ ex populi ſermone mercedem, ſed ex facto petit. In ſumma, non facile quis quenquam ex iſtis, qui ſapientiæ ſtudiũ habitu corporis præ ſe ferunt, huic uiro cõpararit. Non quidem gymnaſia ſectatur, aut porticus, nec diſputationibus longis aliorum ocium, ſuumq; delectat: ſed in toga, negocijſq; uerſatur. Multos aduocatione, plureis conſilio iuuat. Nemini tamen iſtorũ caſtitate, pietate, iuſtitia, fortitudine etiam primo loco ceſſerit. Mirareris, ſi interesſes, qua patientia hanc ipſam ualetudinem toleret, ut

dolori

dolori reſiſtat, ut ſitim differat, ut incredibilem febriũ ardorem immotus opertusq; tranſmittat. Nuper me, *paucosq; mecũ, quos maxime diligit, aduocauit: rogauitq;, ut medicos conſuleremus de ſumma ualetudinis, ut ſi eſſet inſuperabilis, ſponte exiret è uita: ſin tantũ difficilis & longa, reſiſteret, maneretq;.* Dandũ enim *precibus uxoris, dandũ filiæ lachrymis, dandũ etiam nobis amicis, ne ſpes noſtras, ſi modò nõ eſſent inanes, uoluntaria morte desereret.* Id ego arduũ in primis, *& præcipua laude dignũ puto.* Nam impetu quodam *& inſtinctu currere ad mortem, cõmune cum multis: deliberare uero, & cauſſas eius expendere, utq; ſuaſerit ratio, uitæ, mortisq; conſiliũ ſuſcipere, uel ponere, ingentis eſt animi.* Et medici quidem *ſecũda nobis pollicentur.* Supereſt, *ut promiſsis deus adnuat, tandemq; me hac ſolicitudine exoluat: qua liberatus,* Laurẽtinũ *meum, hoc eſt libellos et pugillareis, ſtudioſumq; ociũ repetam.* Nunc *enim nihil legere, nihil ſcribere, aut aſsidenti uacat, aut anxio libet.* Habes *quid timeam, quid optem, quid etiam in poſterũ deſtinem.* Tu *quid egeris, quid agas, quid uelis agere, inuicem nobis, ſed* † *latioribus epiſtolis ſcribe.* Erit *confuſioni meæ non mediocre ſolatium, ſi tu nihil quereris.* Vale. †*lætiorib.*

C. PLIN. POMPEIO FALCONI

CONſulis, *an exiſtimem te in tribunatu cauſſas agere debere.* Plurimum *refert, quid eſſe tribu*

natum putes, inanem umbrã, & ſine honore nomẽ, in poteſtatem ſacroſanctam, & quam in ordinẽ cogi ut à nullo, ita ne à ſe quidem deceat. Ipſe cum tribunus eſſem, errauerim fortaſſe, qui me aliquid putaui, ſed tanquam eſſem, abſtinui cauſsis agendis. Primũ, quod deforme arbitrabar, cui aſſurgere, cui loco cedere omneis oporteret, hunc omnibus ſedentibus ſtare: & qui iubere poſſet tacere quemcunq;, huic ſilentium cle pſydra indici: & quem interfari nefas eſſet, hunc etiã conuicia audire, & ſi inulta pateretur, inertem: ſi ulciſceretur, inſolentem uideri. Erat hic quoq; æſtus, ante oculos ſi forte me appellaſſet: uel ille cui adeſſem, uel ille quem cõtra intercederem, & auxilium ferrem, an quieſcerem, ſileremq́;, & quaſi eiurato magiſtratu priuatum ipſe me facerem. His rationibus motus, malui me tribunum exhibere omnibus, quàm paucis aduocatum. Sed tu, iterum dicam, plurimũ intereſt, quid eſſe tribunatum putes. Tuam perſonam tibi imponas, quæ ſapienti uiro ita aptanda eſt, ut præferatur. Vale.

C. PLIN. BEBIO HISPANO.

T*Ranquillus cõtubernalis meus uult emere agellum, quem uẽditare amicus tuus dicitur.* Rogo, *cures, quanti æquũ eſt, emat.* Ita *enim delectabit emiſſe. Nam mala emptio ſemper ingrata eſt, eo magis quod exprobrare ſtultitiam domino uidetur.* In *hoc autẽ agello, ſi modò arriſerit precium,* Tranquilli *mei ſtomachum*

ſtomachum multa ſolicitant, uicinitas urbis, opportunitas uiæ, mediocritas uillæ, modus ruris, qui auocet magis, quàm diſtringat. Scholaſticis porrò dominis, ut hic eſt, ſufficit abunde tantũ ſoli: ut reuelare caput, reficere oculos, reptare per limitem, una ſemita terras omneisq; uiticulas ſuas noſſe, & numerare arbuſculas poßint. Hæc tibi expoſui, quo magis ſcires, quantũ ille eſſet mihi, quantũ ego tibi debiturus, ſi prædiolum iſtud, quod cõmẽdatur his dotibus, tam ſalubriter emerit, ut pœnitentiæ locum non relinquat. Vale.

LIBRI PRIMI FINIS.

C. PLINII SECVNDI EPISTOLARVM LIBER SECVNDVS.

C. PLINIVS ROMANO.

POST aliquot annos inſigne, ac etiã memorabile populi Romani oculis ſpectaculum exhibuit publicũ funus Virginij Rufi maximi, & clarißimi ciuis, et perinde fœlicis. Triginta annis gloriæ ſuæ ſuperuixit. Legit ſcripta de ſe carmina, legit hiſtorias, & poſteritati ſuæ interfuit. Perfunctus eſt tertio cõſulatu, ut ſummũ faſtigium priuati hominis impleret, cũ principis noluiſſet. Cæſares, quibus ſuſpectus, atq; etiã inuiſus uirtutibus fuerat, euaſit. Reliquit ſe incolumem, optimũ atq; amicißimum, tanquam adhunc ipſum honorem publici funeris reſer-

uatum. Annum tertium & octogeſimum exceßit in altißima tranquillitate, pari ueneratione. Vſus eſt firma ualetudine, niſi quod ſolebant ei manus tremere, citra dolorē tamen. Aditus *tantū mortis durior, lōgiorq́; ſed hic ipſe laudabilis.* Nam *cum uocem præpararet, acturus in conſulatu* Principi *gratias, liber, quem forte acceperat grandiorem, & ſeni, & ſtanti ipſo pondere elapſus eſt.* Hunc *dum ſequitur, colligitq́; per leue & lubricum pauimentum, fallente ueſtigio, cecidit, coxamq́; fregit: quæ parum apte collocata, reluctante ætate male coijt.* Huius *uiri exequiæ magnum ornamentum* Principi, *magnū ſeculo, magnum etiam foro roſtrisq́; attulerunt. Laudatus eſt à conſule* Cornelio Tacito. Nam *hic ſupremus felicitati eius cumulus acceßit, laudator eloquentißimus: & ille quidem plenus annis abijt, plenus honoribus: illis etiam, quos recuſauit, nobis tamen querendus ac deſiderandus eſt, ut exemplar æui prioris, mihi uero præcipue, qui illum non ſolum publice, ſed etiam priuatim quantum admirabar, tantum diligebam.* Primū *quod utriq; eadem regio, municipia finitima, agri etiam, poſſeßionesq́; coniunctæ.* Præterea, *quod ille tutor mihi relictus, affectum parentis exhibuit.* Sic Candidatū *me ſuffragio ornauit. Sic ad omneis honores meos ex ſeceßibus adcurrit, cum iam pridem eiuſmodi officijs renunciaſſet.* Sic *illa die, qua ſacerdotes ſolēt nominare, quos dignißimos*

ſimos ſacerdotio iudicãt, me ſemper nominabat. Quin etiam in hac nouiſsima ualetudine ueritus, ne forte inter quinqueuiros crearetur, qui minuendis publicis ſumptibus iudicio Senatus conſtituebantur: cum illi tot amici ſenes, conſulareſq; ſupereſſent, me huius ætatis, per quem excuſaretur, elegit, his quidem uerbis, etiam ſi filium haberem, tibi mandarem. Quibus ex cauſsis neceſſe eſt tanquam immaturã mortem eius in ſinu tuo defleam, ſi tamen fas eſt aut flere, aut omnino mortem uocare, qua tanti uiri mortalitas magis finita, quàm uita eſt. Viuit enim, uiuetq; ſemper, atq; etiam latius in memoria hominum, & ſermone uerſabitur, poſtq̃ ab oculis receſsit. Volo tibi multa alia ſcribere, ſed totus animus in hac una contemplatione defixus eſt. Virginium cogito, Virginiũ uideo. Virginiũ iam †uanis imaginibus, recentibus tamen audio, adloquor, teneo, cui fortaſſe ciues alios uirtutibus pares & habemus, & habebimus, gloria neminem. Vale. †uarijs.

C. PLINIVS PAVLINO S.

IRaſcor, nec liquet mihi, an debeã, ſed iraſcor. Scis q̃ ſit amor iniquus interdũ, impotens ſæpe, μικραίτιος ſemper. Hæc tamen cauſſa magna eſt, an iuſta neſcio: ſed ego tanq̃ non minus iuſta, quàm magna ſit, grauiter iraſcor, quod à te tandiu literæ nullæ. Exorare me potes uno modo, ſi nunc ſaltem plurimas, & longiſsimas miſeris. Hæc mihi ſola excuſatio uera, cæ-

teræ falſæ uidebuntur. Non ſum auditurus, *non eram Romæ, uel occupatior eram. Illud enim nec dij ſinant, ut infirmior. Ipſe ad uillam partim ſtudijs, partim deſidia fruor, quorum utrunq; ex ocio naſcitur.* Vale.

C. PLINIVS NEPOTI.

M*Agna Iſæum fama præceſſerat, maior inuentus eſt. Summa eſt facultas, copia, ubertas. Dicit ſemper ex tempore, ſed tanq̃ diu ſcripſerit. Sermo Græcus, imò Atticus, præfationes terſæ, graciles, dulces, graues interdũ, & erectæ. Poſcit cõtrouerſias plureis, electionẽ auditoribus permittit, ſæpe etiã paratus ſurgit. Iam igitur incipit, ſtatim omnia, ac penè pariter ad manũ. Senſus recõditi, occurſant uerba: ſed qualia quæſita & exculta. Multa lectio in ſubitis, multa ſcriptio elucet. Procemiatur apte, narrat aperte, pugnat acriter, colligit fortiter, ornat excelſe: poſtremo docet, delectat, adficit. Quid maxime, dubites: Crebra* ἐνθυμήματα, *ſyllogiſmi circũſcripti, & effecti, quod ſtylo quoq; aſſequi magnũ eſt. Incredibilis memoria, repetit altius quæ dixit ex tempore, ne uerbo quidẽ labitur, ad tantã* ἕξιν *ſtudio, & exercitatione peruenit. Nã diebus & noctibus nihil aliud agit, nihil audit, nihil loquitur. Annũ ſexageſimũ exceſsit, & adhuc ſcholaſticus tantũ eſt. Quo genere hominũ nihil aut ſimpli*
†terimus *cius, aut ſyncerius, aut melius.* Nos enim, *qui in foro,*
ętatem, *uerisq; litibus †terimur, multũ malitiæ, quãuis nolẽtes addiſcimus.*

addiſcimus. Schola, & auditoriū, & ficta cauſſa, res inermis, innoxia eſt, nec minus felix, ſenibus præſertim. Nam quid in ſenectute felicius, quàm quod dulciſsimum eſt in iuuenta? Quare ego Iſæum non diſertiſsimum tantū, uerumetiam beatiſsimū iudico: quem tu niſi cognoſcere concupiſcis, ſaxeus, ferreusq́; es. Próinde ſi nō ob alia, nosq́; ipſos, certe ut hunc audias, ueni. Nunquám ne legiſti Gaditanū quendam Titi Liuij nomine, gloriaq́; cōmotum, ad uiſendum eum ab ultimo terrarum orbe ueniſſe, ſtatimq́; ut uiderat, abijſſe? ἀφιλόκαλον, illiteratū, iners, ac penè etiā turpe eſt, non putare tanti cognitionem, qua nulla eſt iucundior, nulla pulchrior, nulla deniq; humanior. Dices, habeo hic quos legam, non minus deſertos, Etiam: Sed legendi ſemper occaſio eſt, audiendi non ſemper. Præterea multo magis, ut uulgò dicitur, uiua uox adficit. Nam licet acriora ſint quæ legas, altius tamen in animo ſedent, quæ pronunciatio, uultus, habitus, geſtus etiā dicentis adfigit. Niſi uero falſum putamus illud Aeſchinis, qui cū legiſſet Rhodijs orationē Demoſthenis, admirantibus cunctis, adieciſſe fertur, τί δὲ εἰ αὐτοῦ τοῦ θηρίου τὰ αὑτοῦ ῥήματα βοῶντος ἀκηκόατε; Et erat Aeſchines, ſi Demoſtheni credimus, †μεγαλοφωνότατος. Fatebatur tamen longe melius eadem illa pronunciaſſe ipſum, qui pepererat. Quæ omnia huc tendunt, ut audias Iſæū, uel ideo tantū, ut audieris. Vale.

†λαμπροφωνότατος.

C. PLINIVS CALVINAE S.

SI pluribus pater tuus, uel uni cuilibet alij plus q̃ mihi debuiſſet, fuiſſet fortaſſe dubitandũ, an adires hæreditatẽ etiam uiro grauem: cũ uero ego adductus adfinitatis officio dimiſſis omnibus, qui, non dico moleſtiores, ſed diligentiores erãt, creditor ſolus extiterim, cũq; uiuente eo nubenti tibi in dotẽ centũ millia cõtulerim, præter eã ſummã, quã pater tuus quaſi de meo dixit (erat enim ſoluenda de meo) magnũ habes facilitatis meæ pignus, cuius fiducia debes famã defuncti, pudoremq; ſuſcipere, ad quod ne te uerbis magis q̃ rebus

†tibi hortor, quicqd mihi pater tuus debuit, acceptũ tibi ferri iubeo. Nec eſt quod uerearis, ne ſit †mihi iſta oneroſa donatio. Sũt quidẽ omnino nobis modicæ facultates, dignitas ſumptuoſa, redditus propter conditionẽ agellorũ, neſcio minor, an incertior: ſed quod ceſſat ex reditu, frugalitate ſuppletur, ex qua uelut ex fonte liberalitas noſtra decurrit. Quæ tamen ita tẽperanda eſt, ne nimia profuſione inareſcat, ſed tẽperanda in alijs, in te facile ratio cõſtabit, etiã ſi modũ exceſſerit. Vale.

C. PLINIVS LVPERCO SVO S.

ACtionem à te frequenter efflagitatam, & à me ſæpe promiſſam exhibui tibi, non tamen totã: adhuc enim pars eius perpolitur. Interim quæ abſolutiora mihi uidebantur, non fuit alienũ iudicio tuo tradi tum iri. Rogo intentionem ſcribentis accõmodes: nihil

enim

enim adhuc inter manus habui, cui maiorē ſolicitudinē præſtare deberē. Nam in cæteris actionibus exiſtimationi hominū diligentia tantum, & fides noſtra, in hac etiam pietas ſubijcitur. Inde liber creuit, dum ornare patriā & amplificare gaudemus, pariter et defenſioni eius ſeruimus et gloriæ. Tu tamen hæc ipſa, quantū ratio exegerit, reſeca. Quoties enim ad faſtidiū legentiū, deliciasq; reſpicio, intelligo nobis cōmendationem ex ipſa libri mediocritate petendam. Idem tamen qui à te hanc auſteritatē exigo, cogor id, quod diuerſum eſt poſtulare, ut in plerisq; frontē remittas. Sunt enim quædā adoleſcentium auribus danda, præſertim ſi materia non refragetur. Nam deſcriptiones locorū, quæ in hoc libro frequentiores erunt, non hiſtorice tantum, ſed propè poëtice proſequi fas eſt. Quod tamē, ſi quis extiterit, qui putet nos latius feciſſe, quàm orationis ſeueritas exigat, huius, ut ita dixerim, triſtitiam reliquæ partes actionis †exorare debebunt. Adnixi certe ſumus, ut quamlibet diuerſa genera lectorū per plureis dicendi ſpecies teneremus. Ac ſicut ueremur, ne quibuſdam pars aliqua ſecundū ſuam cuiuſq; naturā non probetur, ita uidemur poſſe confidere, ut uniuerſitatem omnibus uarietas ipſa cōmendet. Nam et in ratione conuiuiorum, quamuis à pleriſque cibis ſinguli temperemus, totam tamen cœnam laudare omnes ſolemus: nec ea, quæ ſtomachus noſter recuſat, adimūt gra

†exonerare

tiam illis, à quibus capitur. Atq; hoc ego ſic accipi uolo, non tanq̃ adſecutũ eſſe me credam: ſed tanquã adſequi laborauerim, fortaſſe non fruſtra, ſi modò curam tuam admoueris, interim iſtis, mox ijs, quæ ſequentur. Dices, te nõ poſſe ſatis diligenter id facere, niſi prius totã actionẽ cognoueris: Fateor, in præſentia tamen et iſta tibi familiariora fient, & quædã ex his talia erũt, ut per parteis emendari poßint. Etenim ſi auulſum ſtatuæ caput, aut membrũ aliquod inſpiceres, nõ tu quidem ex illo poſſes congruentiã, æqualitatemq; deprehendere, poſſes tamẽ iudicare, an idipſum ſatis elegans eſſet. Nec alia ex cauſſa principia librorũ circunferũtur, quàm q̃a exiſtimatur pars aliqua etiã ſine cæteris eſſe perfecta. Longius me prouexit dulcedo quædã tecum loquendi. Sed iam finẽ faciã, ne modũ, quem etiam orationi adhibendũ puto, in epiſtola excedam. Vale.

Symmetriã intelligit.

C. PLINIVS AVITO.

Longum eſt altius repetere, nec refert, quemadmodum acciderit, ut homo minime familiaris, cœnarem apud quendam, ut ſibi uidebatur, lautum & diligentem: ut mihi, ſordidum, ſimul & ſumptuoſum. Nam ſibi, & paucis opima quædã, cæteris uilia, et minuta ponebat. Vinũ etiam paruulis lagunculis in tria genera deſcripſerat, nõ ut poteſtas eligendi, ſed ne ius eſſet recuſandi. Et aliud ſibi, & nobis, aliud minoribus amicis: nam gradatim amicos habebat, aliud ſuis, noſtriſq;

ſtriſq́; libertis. Animaduertit qui mihi proximus recũbebat, et an probarẽ, interrogauit. Negaui. Tu ergo, inquit, quam conſuetudinẽ ſequeris? Eadem omnibus pono, ad cœnã enim nõ ad notã inuito, cunctiſq́; rebus exæquo, quos menſa, & thoro æquaui. Etiam'ne libertos? etiã: conuictores enim tunc, non libertos puto. Ille, magno tibi conſtat? Minime. Quî fieri poteſt? poteſt, quia ſcilicet liberti mei non idem quod ego bibunt, ſed idem ego quod liberti. Et hercule, ſi gulæ temperes, non eſt oneroſum, quo utaris ipſe, cõmunicare cum pluribus. Illa ergo reprimenda, illa quaſi in ordinem redigenda eſt, ſi ſumptibus parcas, quibus aliquãto rectius tua continentia, quàm aliena cõtumelia conſulis. Quorſum hæc? ne tibi optimæ indolis iuueni quorundam in menſa luxuria ſpecie frugalitatis imponat. Conuenit autem amori in te meo, quoties tale aliquid inciderit, ſub exemplo præmonere, quid debeas fugere. Igitur memento, nihil magis eſſe uitandum, quàm iſtam luxuriæ & ſordium nouam ſocietatem: quæ cum ſint turpiſſima diſcreta ac ſeparata, turpius iunguntur. Vale.

C. PLINIVS MACRINO. S.

HEri à Senatu Neſtricio principe autore, Spurinnæ triumphalis ſtatua decreta eſt: nõ ita ut multis, qui nunquam in acie ſteterunt, nunquam caſtra uiderunt, nunquam deniq; tubarũ ſonum, niſi in ſpectaculis audierunt: uerũ ut illis, qui decus iſtud ſudore,

& ſanguine, & factis aſſequebantur. Nam Spurinna Bructerum regem ui & armis induxit in regnũ, oſtentatoq; bello, ferociſsimam gentem, quod eſt pulcherrimum uictoriæ genus, terrore perdomuit, et hoc quidẽ uirtutis præmiũ, illud ſolatiũ doloris accepit, quod filio eius Coctio, quem amiſit abſens, habitus eſt honor ſtatuæ. Rarũ id in iuuene, ſed pater hoc quoq; merebatur, cuius grauiſsimo uulneri magno aliquo fomento medendum fuit. Præterea Coctius ipſe tam clarum ſpecimen indolis dederat, ut uita eius breuis et anguſta debuerit hac ueluti immortalitate proferri. Nam tanta ei ſanctitas, grauitas, autoritas etiam, ut poſſet ſenes illos prouocare uirtute, quibus nunc honore adæquatus eſt. Quo quidem honore, quantũ ego interpretor, non modò defuncti memoriæ et dolori patris, uerumetiam exemplo proſpectũ eſt. Acuent ad bonas arteis iuuentutem, adoleſcentibus quoq; (ut digni ſint) modo tanta præmia conſtituta: acuent Principes uiros ad liberos ſuſcipiendos, & gaudia ex ſuperſtitibus, & ex amiſsis tam glorioſa ſolatia. His ex cauſsis ſtatua Coctij publice lætor, nec priuatim minus. Amaui conſummatiſsimum iuuenem tam ardenter, q̃ nunc impatienter requiro. Erit ergo pergratum mihi hanc effigiem eius ſubinde intueri, ſubinde reſpicere, ſub hac cõſiſtere, præter hanc cõmeare. Etenim ſi defunctorum imagines domi poſitæ dolorẽ noſtrũ leuant: quanto magis hæ, quibus ince-

in celeberrimo loco non modò ſpecies, & uultus illorum, ſed honor etiam & gloria refertur? Vale.

C. PLINIVS CANINIO S.

STudes? an piſcaris? an uenaris? an ſimul omnia? Poſſunt enim omnia ſimul fieri ad Larium noſtrum. Nam lacus piſcem, feras ſylue, quibus lacus cingitur ſtudia altiſsimus iſte ſeceſſus adfatim ſuggerit. Sed ſiue omnia ſimul, ſiue aliquid facias, non poſſum dicere, inuideo: angor tamen non & mihi licere, quæ ſic concupiſco, ut ægri uinum, balnea, fonteis. Nunquam hos arctiſsimos laqueos, ſi ſoluere non datur, abrumpam? nunquam puto. Nam in ueteribus negocijs noua adcreſcunt, nec tamen priora peraguntur: tot nexibus, tot quaſi catenis maius indies occupationum agmen † extenditur. Vale. † oſtẽditur.

C. PLINIVS APOLLINARI S.

ANxium me & inquietum habet petitio Sexti Erucij mei, adficior cura, & quam pro me ſolicitudinem non adij, quaſi pro me in altero patior: & alioqui meus pudor, mea exiſtimatio, mea dignitas in diſcrimen adducitur. Ego Sexto latum clauũ à Cæſare noſtro, ego quæſturã impetraui, meo ſuffragio peruenit ad ius tribunatus petẽdi, quẽ niſi obtinet in ſenatu, uereor ut decepiſſe Cæſarẽ uidear. Proinde adnitendũ eſt mihi, ut talẽ eum iudicent omneis, qualem eſſe Princeps mihi credidit: quæ cauſſa, ſi ſtudium meum nõ in

citaret, adiutum tamen cuperem iuuenem probiſſimũ, grauiſſimum, eruditiſſimũ, omni deniq; laude digniſſimum, & quidem cum tota domo. Nam pater eius Erucius, clarus uir, ſanctus, antiquus, diſertus, in agendis cauſsis exercitus: quas ſumma fide, pari conſtantia, nec uerecundia minore defendit. Habet auunculum C. Septitium, quo nihil uerius, nihil ſimplicius, nihil candidius, nihil fidelius noui. Omnes me certatim, & tamen æqualiter amant: omnibus nũc ego in uno referre gratiam poſſum. Itaq; prendo amicos, ſupplico, ambio, domos ſtationesq́; circumeo, quãtumq́; uel autoritate, uel gratia ualeam, precibus experior. Teq́; obſecro, ut aliquam oneris mei partem ſuſcipere tanti putes. Reddam uicem, ſi repoſces: reddam, & ſi non repoſces. Diligeris, coleris, frequentaris. Oſtende modò uelle te, nec deerunt, qui quod uelis, cupiant. Vale.

C. PLINIVS OCTAVIO.

HOminem te patientem, uel potius durum, ac penè crudelẽ, qui tam inſigneis libros tandiu teneas. Quouſq; & tibi, & nobis inuidebis, tibi maximam laudem, nobis uoluptatem? Sine, per ora hominum ferantur: iiſdemq́;, quibus †lingua Romana, ſpatijs peruagentur. Magna etiam, longaq́; expectatio eſt, quam fruſtrari adhuc, & differre non debes. Enotuerunt quidam tui uerſus, & inuito te clauſtra tua fregerunt: hos niſi retrahes in corpus quandoq;, ut errones, †ſigna

nes, aliquem cuius dicantur, inuenient. Habe ante ocu los mortalitatem, à qua adſerere te hoc uno monimen to potes: nam cætera fragilia & caduca non minus quàm ipſi homines, occidunt, deſinuntq;. Dices, ut ſoles, amici mei uiderint. Opto equidē amicos tibi tam fideleis, tam eruditos, tam laborioſos, ut tantum curæ, intentionisq; ſuſcipere & poßint, & uelint. Sed diſpi ce, ne ſit parum prouidum, ſperare ex alijs, quod tibi ipſe non præſtes. Et de editione quidem interim ut uo les, recita ſaltem, quo magis libeat emittere, utq; tan dem percipias gaudiū, quod ego olim non pro te teme re præſumo. Imaginor enim qui concurſus, quæ admi ratio te, qui clamor, quod etiam ſilentium maneat, quo ego, cum dico uel recito, nō minus quàm clamore dele ctor. Sit modo ſilentium acre, & intentum, & cupidū ulteriora audiendi. Hoc fructu tanto, tam parato deſi ne ſtudia tua infinita iſta cunctatione fraudare: quæ cū modum excedit, uerendum eſt, ne inertiæ, & deſidiæ, uel etiam timiditatis nomen accipiat. Vale.

C. PLINIVS ARRIANO SVO S.

Solet eſſe gaudio tibi, ſi quid actum eſt in Senatu dignum ordine illo: quamuis enim quietis amore ſeceſſeris, inſidet tamen animo tuo maieſtatis publicæ cura. Accipe ergo, quod per hos dies actum eſt, perſo næ claritate famoſum, ſeueritate exempli ſalubre, rei magnitudine æternum. Marius Priſcus accuſantibus

†pro conſule

Afris,quibus † procõſul præfuit, omiſſa defenſione iudices petijt. Ego & Cornelius Tacitus adeſſe prouincialibus iuſsi,exiſtimauimus fidei noſtræ cõuenire, notũ ſenatui facere,exceßiſſe Priſcum immanitate & ſæuitia crimina,quibus dari iudices poſſent, cum ob innocenteis condemnandos, interficiendos etiam pecunias accepiſſet. Reſpondit Fronto Catius,deprecatusq; eſt, ne quid ultra repetundarũ legem quæreretur,omniaq; actionis ſuæ uela uir mouendarũ lachrymarũ peritißimus,quodã uelut uento miſerationis impleuit. Magna contentio,magni utrinq; clamores, alijs cognitionem ſenatus lege cõcluſam,alijs liberam,ſolutamq; dicentibus,quantumq; admiſiſſet reus,tantũ uindicandũ. Nouißime conſul deſignatus Iulius Ferox, uir rectus,& ſanctus,Mario quidem iudices cenſuit dandos, euocandos aũt, quibus diceretur innocentiũ pœnas uẽdidiſſe. Quæ ſententia non præualuit modò, ſed omnino poſt tantas diſſenſiones fuit ſola frequens, adnotatũq; eſt experimentis,quod fauor & miſericordia acreis & uehementeis primos impetus habent,paulatim cõſilio et ratione,quaſi reſtincta conſidũt. Vnde euenit,ut qđ multi clamore permixto tuentur,nemo tacentibus cæteris dicere uelit. Pateſcit enim,cum ſeparaâris à turba, cõtemplatio rerũ,quæ turba teguntur. Venerunt qui adeſſe erãt iuſsi,Vitellius Honoratus,et Flauius Martianus: ex quibus Honoratus trecenteis milibus exiliũ equitis Romani,

Romani, ſeptemq́; amicorũ eius ultimã pœnam: Martianus unius equitis Romani ſeptingentis milibus plura ſupplicia arguebatur emiſſe. Erat enim fuſtibus cæſus, damnatus in metallũ, ſtrangulatus in carcere. Sed Honoratũ cognitioni ſenatus mors opportuna ſubtraxit. Martianus inductus eſt abſente Priſco. Itaq; Tutius Cerealis cõſularis iure ſenatorio poſtulauit, ut Priſcus certior fieret, ſiue quia miſerabiliorẽ, ſiue quia inuidioſiorẽ fore arbitrabatur, ſi præſens fuiſſet, ſiue (qđ maxime credo) quia æquiſsimũ erat, cõmune crimen ab utroq; defendi, & ſi dilui nõ potuiſſet, in utroq; puniri. Dilata res eſt in proximũ ſenatũ, cuius ipſe cõſpectus auguſtiſsimus fuit. Princeps præſidebat (erat enim conſul) ad hoc Ianuarius menſis cũ propter cætera, tũ præcipue ſenatorũ frequentia celeberrimus: præterea cauſſæ amplitudo, auctaq́; dilatione expectatio, & fama, inſitũq́; mortalibus ſtudiũ magna & inuſitata noſcendi, omneis undiq; exciuerat. Imaginare quæ ſolicitudo nobis, qui metus, q̃bus ſuper tãta re, in illo cœtu, præſente Cæſare dicendũ erat. Equidẽ in ſenatu nõ ſemel egi, quinimò nuſquã audiri benignius ſoleo, tũc me tamen, ut noua omnia, nouo metu permouebãt. Obuerſabatur præter illa quæ ſupra dixi, cauſſæ difficultas, ſtabat modo conſularis, modo ſeptemuir epulonũ, iam neutrũ. Erat igitur perq̃ oneroſum accuſare damnatũ, quẽ ut premebat atrocitas criminis, ita quaſi peractæ

damnationis miſeratio tuebatur. Vtcunq; tamen animum cogitationemq; collegi. Cœpi dicere non minore audientiũ aſſenſu, quàm ſolicitudine mea: Dixi horis penè quinq;. Nã duodecim clepſydris, quas ſpacioſiſſime acceperam, ſunt additæ quatuor. Adeò illa ipſa, quæ dura & aduerſa dicturo uidebantur, ſecunda dicenti fuerunt. Cæſar quidem mihi tantũ ſtudium, tantam etiam curam (nimiũ eſt enim dicere ſolicitudinem) præſtitit, ut libertũ meum poſt me ſtantem ſæpius admoneret, uoci, lateriq; conſulerem, cũ me uehementius putaret incendi, quàm gracilitas mea perpeti poſſet. Reſpondit mihi pro Martiano Claudius Marcellinus. Miſſus deinde ſenatus, et reuocatus in poſterũ diẽ: neq; enim inchoari poterat actio, niſi noctis interuentu ſcinderetur. Poſtero die dixit ꝓ Mario Saluius Liberalis, uir ſubtilis, diſpoſitus, acer, diſertus, in illa uero cauſſa omneis arteis ſuas protulit. Reſpondit Cornelius Tacitus eloquentiſſime, & quod eximiũ orationi eius ineſt, σεμνῶς. Dixit pro Mario rurſus Fronto Catius inſigniter, ut iam locus ille poſcebat, plus in precibus temporis, quàm in defenſione conſumpſit. Huius actionem ueſpera incluſit, non tamen ſic, ut abrumperet. Itaq; in tertiũ diem probationes exierunt. Iam hoc ipſum pulchrum & antiquũ, ſenatum nocte dimitti, triduo uocari, triduo cõtineri. Cornutus Tertullus conſul deſignatus, uir egregius, & pro ueritate firmiſſimus, cenſuit

ſeptingenta

ſeptingenta milia, quæ acceperat Marius, ærario inferenda, Mario urbe, Italiaq́; interdicendum: Martiano hoc amplius, Africa. In fine ſententiæ adiecit, quod ego & Tacitus iniuncta aduocatione diligenter, fortiterq́; functi eſſemus, arbitrari ſenatum, ita nos feciſſe, ut dignum mandatis partibus fuerit. Aſſenſerunt conſules, omnes etiã conſulares uſq; ad Pompeiũ collegam, ille et ſeptingenta milia, †quæ acceperat Marius, ærario inferenda, & Martianum in quinquenniũ relegandum. Marium repedundarũ pœnæ, quam iam paſſus eſſet, cenſuit relinquendũ. Erãt in utraq; ſententia multi, fortaſſe etiam plures in hac uel ſolutiore, uel molliore. Nam quidam ex illis quoq; qui Cornuto uidebantur aſſenſi, hunc qui poſt ipſos cenſuerat, ſequebãtur. Sed cum fieret diſceßio, qui ſellis conſulum adſtiterãt, in Cornuti ſententiam ire cœperunt. Tum illi, qui ſe collegæ adnumerari patiebantur, in diuerſum tranſierunt, collega cum paucis relictus. Multum poſtea de impulſoribus ſuis, præcipue de Regulo queſtus eſt, qui ſe in ſententia, quam ipſe dictauerat, deſeruiſſet. Eſt alioqui Regulo tam mobile ingenium, ut plurimum audeat, plurimum timeat. Hic finis cognitionis ampliſſimæ, ſupereſt tamen λειτούργιον non leue. Hoſtilius Firminus legatus Marij Priſci, qui permiſtus cauſſæ, grauiter uehementerq́; uexatus eſt. Nam & rationibus Martiani, et ſermone, quẽ ille habuerat in ordine

†*non erat hæc clauſula in ſcripto cod.*

Lepticanorum, operam ſuam Priſco ad turpiſsimum miniſterium cōmodaſſe, ſtipulatusq; de Martiano quinquaginta milia denariorū probabatur ipſe: præterea accepiſſe ſeſtertia decem milia, fœdiſsimo quidem titulo, nomine unguentarij, qui titulus à uita hominis compti ſemper & punicati non abhorrebat. Placuit cenſente Cornuto referri de eo proximo ſenatu: tūc enim, caſu incertum an conſcientia abſuerat. Habes res urbanas, inuicem ruſticas ſcribe, quid arbuſculæ tuæ, quid uineæ, quid ſegetes agunt, quid oues delicatiſsimæ. In ſumma, niſi æque longam epiſtolam reddis, non eſt quod poſtea niſi breuiſsimam expectes. Vale.

C. PLINIVS ARRIANO SVO S.

Λειτούργιον illud, quod ſupereſſe Marij Priſci cauſſæ proxime ſcripſeram, neſcio an ſatis, circumciſum tamē, & adraſum eſt. Firminus inductus in ſenatum, reſpondit crimini noto. Secutæ ſunt diuerſæ ſententiæ conſulum deſignatorū. Cornutus Tertullus cenſuit ordine mouendum. Acutius Nerua, in ſortitione prouinciæ rationem eius non habendam: quæ ſententia tanquam mitior, uicit, cum ſit alioqui durior triſtiorq;. Quid enim miſerius, quàm exectum, & exemptum honoribus ſenatorijs labore & moleſtia non carere? Quid grauius, quàm tanta ignominia adfectum, non in ſolitudine latere, ſed in hac altiſsima ſpecula cōſpiciendū ſe, monſtrandumq; præbere? Præterea quid

publice

publice minus aut congruum, aut decorum, quàm notatum à ſenatu in ſenatu ſedere, ipſiſq; illis, à quibus ſit notatus, æquari? Summotũ à proconſulatu, quia ſe in legatione turpiter geſſerat, de procõſulibus iudicare? damnatumq; ſordium, uel damnare alios, uel abſoluere? Sed hoc pluribus leuius uiſum eſt: numerantur enim ſententiæ, non ponderantur. Nec aliud in publico conſilio fieri poteſt, in quo nihil eſt tam inæquale, quàm æqualitas ipſa. Nam cum ſit impar prudentia, par omniũ ius eſt. Impleui promiſſum, priorisq; epiſtolæ fidem exolui, quam ex ſpatio temporis iam recepiſſe te colligo. Nam et feſtinanti & diligenti tabellario dedi, niſi quid impedimenti in uia paſſus eſt. Tuæ nunc partis, ut primum illam, deinde hanc remunereris literis, quales iſthinc redire uberrimæ poſſunt. Vale.

C. PLINIVS PRISCO SVO S.

E*T tu occaſiones obligandi me auidiſsime amplecteris, & ego nemini libentius debeo. Duabus ergo de cauſsis à te potiſsimũ petere conſtitui, quod impetratũ maxime cupio. Regis exercitũ ampliſſimum, hinc tibi beneficiorũ larga materia, longum præterea tempus, quo amicos tuos exornare potuiſti. Conuerte te ad noſtros, nec hos quidẽ multos. Malles tu quidem multos, ſed meæ uerecundiæ ſufficit unus, aut alter, ſed potius unus. Is erit Voconius Ro. pater Plinij, in equeſtri gradu clarus, clarior uitricus, imo pater alius. Nã*

huius quoq; nomini & pietate ſucceßit mater. E primis ipſe citerioris Hiſpaniæ, ſcis quod iudiciũ prouinciæ illius, ſcis quanta ſit grauitas, flamen proxime fuit. Hunc ego, cum ſimul ſtuderemus, arcte familiariterq; dilexi. Ille meus in urbe, ille in ſeceſſu contubernalis. Cum hoc ſeria, cum hoc iocos miſcui. Quid enim aut illo fidelius amico, aut ſodale iucundius? Mira in ſermone, mira etiã in ore ipſo, uultuq; ſuauitas. Ad hoc ingeniũ excelſum, ſubtile, dulce, facile, eruditũ in caußis agendis. Epiſtolas quidem ſcribit, ut Muſas ipſas latine loqui credas. Amatur à me plurimũ, nec tamen uincitur. Equidem iuuenis ſtatim iuueni, quantũ potui per ætatem auidißime contuli, & nuper ab optimo principe trium liberorum ei ius impetraui: quod quanquam parce, et cum delectu daret, mihi tamen tanq̃ eligeret, indulſit. Hæc beneficia mea tueri nullo modo melius, q̃ ut augeã, poſſum: præſertim cum ipſe illa tam grate interpretetur, ut dũ priora accipit, poſteriora mereatur. Habes qualis, q̃ probatus, charusq; ſit nobis. Quẽ rogo pro ingenio, pro fortuna tua exornes. In primis àma hominẽ. Nam licet tribuas ei quantũ amplißimũ potes, nihil tamẽ amplius potes amicitia tua: cuius eſſe eum uſq; in intimã familiaritatem capacem, quo magis ſcires, breuiter tibi ſtudia, mores, omnem deniq; uitam eius expreßi. Extenderem preces, niſi et tu rogari diu nolles, et ego tota hac epiſtola feciſſem. Rogat enim, et

quidē efficaciſſime, qui reddit cauſſas rogandi. Vale.

C. PLINIVS MAXIMO SVO S.

VErum opinaris, diſtringor Centumuiralibus cauſſis, quæ me exercēt magis q̄ delectant. Sūt enim pleræq; paruæ, & exiles. Raro incidit uel perſonarum claritate, uel negocij magnitudine inſignis. Ad hoc perpauci, cū quibus iuuet dicere, cæteri audaces, atq; etiā magna ex parte adoleſcentuli obſcuri ad declamandū huc tranſeunt, tam irreuerenter & temere, ut mihi Attilius noſter expreſſe dixiſſe uideatur, ſic in foro pueros à Centūuiralibus cauſſis auſpicari, ut ab Homero in ſcholis. Nā hic quoq;, ut illic primū cœpit eſſe, quod maximū eſt. At hercule, ante memoriam meam, ita maiores natu ſolent dicere, ne nobiliſſimis quidem adoleſcentibus locus erat, niſi aliquo cōſulari producente, tanta ueneratione pulcherrimū opus colebatur. Nunc refractis pudoris & reuerentiæ clauſtris, omnia patent omnibus. Nec inducuntur, ſed irrumpunt. Sequuntur auditores actoribus ſimiles, conducti & redempti mancipes. Conuenitur à conductis & redemptis in media Baſilica, tam palàm ſportulæ, quàm in triclinio dantur. Ex iudicio in iudicium pari mercede tranſitur. Inde iam nō inurbane σοφοκλεῖς *uocantur,* ἀπὸ τοῦ σοφὸς καὶ καλεῖσθαι, *iiſdem latinum nomen impoſitum eſt laudicœni, & tamen creſcit indies fœditas utraq; lingua notata. Heri duo no-*

*nomenclatores mei: habent ſanè ætatem eorum, qui nu-
per togas ſumpſerunt: ternis denarijs ad laudandū tra-
hebantur, tanti conſtat ut ſis diſertiſsimus.* Hoc pre-
*cio quamlibet numeroſa ſubſellia implentur, hoc ingēs
corona colligitur, hoc infiniti clamores commouētur,
cum* μεσίχορος *dedit ſignum*. Opus *eſt enim ſignô
apud non intelligenteis, ne audienteis quidem*. Nam
*pleriq; non audiunt, nec ulli magis laudant. Siquando
tranſibis per Baſilicam, et uoles ſcire, quo modo quiſq;
dicat, nihil eſt quod tribunal aſcēdas, nihil quod præ-
beas aures, facilis diuinatio. Scito cū peſsime dicere qui
laudabitur maxime. Primus hūc audiendi morem in-*
† *Titus* *duxit* † *Larcius Licinius, hactenus tamē, ut auditores
conrogaret, ita certe ex Quintiliano præceptore meo
audiſſe memini:* Narrabat *ille: Aſſectabar* Domitium
*Afrum, cum apud Centūuiros diceret grauiter & len-
te: hoc enim illi actionis genus erat, audit ex proxima
immodicū, inſolitumq; clamorem, admiratus reticuit:
ubi ſibi ſilentiū factum eſt, repetit quod abruperat. Ite-
rum clamor, iterū reticuit: & poſt ſilentiū, cœpit idem
tertio.* Nouiſsime *quis diceret quæſiuit: reſponſum eſt,
Licinius. Tū intermiſſa cauſſa, Centūuiri, inquit, hoc
artificiū perijt. Quod alioqui perire incipiebat, cum
periſſe Afro uideretur: nunc uero propè funditus ex-
tinctum, & euerſum eſt. Pudet referre, quæ quàm fra-
cta pronunciatione dicantur, quibus quàm teneris cla-*

moribus

moribus excipiantur. Plauſus tantum, ac potius ſola cymbala, et tympana illis cãtibus deſunt. Vlulatus quidem: neq; enim alio uocabulo poteſt exprimi, theatris quoq; indecora laudatio large ſuperſunt. Nos tamẽ adhuc & utilitas amicorũ, & ratio ætatis moratur, ac retinet. Veremur enim, ne forte nõ has indignitates reliquiſſe, ſed laborẽ refugiſſe uideamur. Sumus tamẽ ſolito rariores, quod initiũ eſt gradatim deſinẽdi. Vale.

C. PLINIVS VALERIANO SVO.

QVo modo te ueteres Marſi tui? Quo modo emptio noua? Placẽt agri, poſtquam tui facti ſunt? Rarum id quidem: nihil enim æque gratũ eſt adeptis, quàm concupiſcentibus. Me prædia † materna parum commode tractant, delectant tamen, ut materna. Alioqui longa patientia obcallui. Habent hunc finem aſſiduæ querelæ, quod queri pudet. Vale. †paterna

C. PLINIVS AMMIANO SVO.

TV quidem pro certa tua diligẽtia admones me, codicillos Attiliani, qui me ex parte inſtituit hæredem, pro non ſcriptis habendos, quia nõ ſint confirmati teſtamento. Quod ius ne mihi quidem ignotũ eſt, cum ſit iis etiam notum, qui nihil aliud ſciunt. Sed ego propriam quandam legem mihi dixi, ut defunctorum uolũtates etiam ſi iura deficerent, quaſi perfectas tuerer. Conſtat autem codicillos iſtos Attiliani manu

ſcriptos. Licet ergo non ſint confirmati teſtamento, à me tamen ut confirmati obſeruabuntur, præſertim cũ delatori locus nõ ſit. Nã ſi uerendũ eſſet, ut quod ego dediſſem, populus eriperet, cunctatior fortaſſe, et cautior eſſe deberem. Cũ uero liceat hæredi donare, quod in hæreditate ſubſedit, nihil eſt quod obſtet illi meæ legi, cui publicæ leges non repugnant. Vale.

C. PLINIVS GALLO SVO.

MIraris, cur me Laurentinũ, uel (ſi ita mauis) Laurens meum tantopere delectet? Deſines mirari, cum cognoueris gratiã uillæ, opportunitatem loci, littoris ſpatiũ. Decem & ſeptem milibus paſſuũ ab urbe ſeceſſit, ut peractis quæ agenda fuerint, ſaluo iam & compoſito die poſſis ibi manere. Aditur non una uia, nam & Laurentina & Oſtienſis eòdem ferunt: ſed Laurentina à quartodecimo lapide, Oſtienſis ab undecimo relinquenda. Vtraq; excipit iter aliqua ex parte arenoſum, iumẽtis paulò grauius & longius, equo breue, & molle. Varia hinc atque inde facies: nam modò occurrentibus ſyluis uia coarctatur, modò latiſsimis pratis diffunditur, & pateſcit. Multi greges ouiũ, multa ibi equorũ, boumq; armenta, quæ montibus hyeme depulſa, herbis, & tepore uerno niteſcunt. Villa uſibus capax, non ſumptuoſa tutela. Cuius in prima parte atrium frugi, nec tamen ſordidum, deinde porticus in O literæ ſimilitudinẽ circumactæ,

quibus

quibus paruula, ſed feſtiua area includitur, egregium hæ aduerſus tempeſtates receptaculum. Nam ſpecularibus, ac multo magis imminentibus tectis muniuntur. Eſt contra medius cauædium hilare, mox triclinium ſatis pulchrũ, quod in littus excurrit: ac ſi quando Africo mare impulſum eſt, fractis iam, & nouiſsimis fluctibus leuiter adluitur. Vndique ualuas atq; feneſtras nõ minores ualuis habet, atq; à lateribus, & à fronte quaſi tria maria proſpectat. A tergo cauædiũ, porticum, aream, porticum rurſus, mox atrium, ſyluas, & longinquos reſpicit monteis. Huius à leua retractius paulò cubiculum eſt amplum: deinde aliud nõ minus, quod altera feneſtra admittit Orientem, Occidentem altera retinet. Hæc & ſubiacens mare longius quidem, ſed ſecurius intuetur. Huius cubiculi, & triclinij illius obiectu includitur angulus, qui puriſsimũ ſolem continet, & accendit. Hoc hybernaculum, hoc etiam gymnaſium meorum eſt. Ibi omnes ſilent uenti, exceptis qui nubilum inducunt, & ſerenum antequam uſum loci eripiunt. Adnectitur angulo cubiculum in apſida curuatum, quod ambitum ſolis feneſtris omnibus ſequitur. Parieti eius in bibliothecæ ſpeciẽ armarium inſertum eſt, quod non legendos libros, ſed lectitandos capit. Adhæret dormitorium membrũ & tranſitu interiacente, qui ſuſpenſus ſublicis conceptum uaporem ſalubri temperamento huc illucq; digerit &

miniſtrat. Reliqua pars lateris huius ſeruorum, liber*torumq́; uſibus detinetur, pleriſq; tam mundis, ut accipere hoſpites poßint.* Ex *alio latere cubiculum eſt politißimum, deinde uel cubiculũ grande, uel modica cœnatio, quæ plurimo ſole, plurimo mari lucet:* Poſt *hanc cubiculum cum procœtone, altitudine æſtiuum, munimentis hybernum.* Eſt *enim ſubductum omnibus*
† *& aliud* *uentis.* Huic *cubiculo aliud,* † *& procœton communi*
proceriori *pariete iunguntur: inde balinei cella frigidaria ſpacioſa & effuſa, cuius in contrarijs parietibus duo bapti*
† *mare* *ſteria uelut eiecta ſinuantur, abunde capacia, ſi* † *innare in proximo cogites.* Adiacet *unctoriũ hypocauſton, adiacet propnigeon balinei: mox duæ cellæ magis elegantes quàm ſumptuoſæ, cohæret calida piſcina mirifice, ex qua natantes mare aſpiciunt: nec procul ſphæriſterium, quod calidißimo ſoli, inclinato iam die, occur*
† *zetæ* *rit.* Hinc *turris erigitur, ſub qua* † *diætæ duæ, totidem in ipſa: præterea cœnatio, quæ latißimum mare, longißimũ littus, amœnißimas uillas proſpicit.* Eſt *et alia turris, in hac cubiculũ, in quo ſol naſcitur, conditurq́;. Lata poſt apotheca, & horreũ: ſub hoc triclinium, quod turbati maris nõ niſi fragorem & ſonũ patitur, eumq́; iam languidũ ac deſinentem, hortũ, et geſtationem uidet, qua hortus includitur: geſtatio buxo, aut roremarino, ubi deficit buxus, ambitur.* Nam *buxus qua parte defenditur tectis, abunde uiret: aperto cœ*

lo, aper

lo, apertoq́; uento, & quanq̃ longinqua aſpergine ma ris, inareſcit. Adiacet geſtationi interiore circuitu uinea tenera, & umbroſa, nudiſq́; etiam pedibus mollis, & cedens. Hortũ morus, & ficus frequens ueſtit, quarum arborum illa uel maxime ferax eſt terra, malignior cæteris, hac non deteriore, quàm maris facie cœnatio remota à mari fruitur. Cingitur † *diætis duabus* †*zetis* *à tergo, quarũ feneſtris ſubiacet ueſtibulum uillæ, & hortus alius pinguior & ruſticus. Hinc cryptoporticus propè publici operis extẽditur. Vtrinq; feneſtræ, à mari plures, ab horto ſingulæ, & alternis pauciores. Hæ cum ſerenus dies & immotus omnes, cum hinc uel inde uentis inquietus, quà uenti quieſcunt, ſine iniuria patent. Ante cryptoporticum xyſtus uiolis odoratus, teporem ſolis infuſi repercuſſu cryptoporticus auget: quæ ut tenet ſolem, ſic Aquilonem inhibet, ſubmouetq́;, quantumq́; caloris ante, tantum retro frigoris. Similiterq́; Africum ſiſtit, atque ita diuerſiſsimos uentos, alium alio latere frangit, & finit. Hæc iucunditas eius hyeme minor, maior æſtate. Nam ante meridiem xyſtum, poſt meridiem geſtationis hortiq́; proximam partem umbra ſua temperat: quæ ut dies creuit decreuitq́;, modo breuior, modo longior, hâc uel illac cadit. Ipſa uero cryptoporticus tunc maxime caret ſole, cum ardentiſsimus culmini eius inſiſtit. Ad hoc patentibus feneſtris Fauonios accipit, tranſmitq*

titq́;,nec unquam aëre pigro,& manente ingraueſcit.
† zeta In capite xyſti deinceps cryptoporticus, horti †diæta eſt: amores mei,reuera amores, ipſe poſui. In hac heliocaminus quidem alia xyſtum,alia mare, utraq; ſolem: cubiculum autem ualuis,cryptoporticũ feneſtra
† zeta proſpicit,qua mare contra parietem medium † diæta perquam eleganter recedit. Quæ ſpecularibus, & uelis obductis,reductis'ue modò adijcitur cubiculo meo, modò aufertur. Lectum,& duas cathedras capit,à pedibus mare,à tergo uilla,à capite ſyluæ,tot facies locorum totidem feneſtris & diſtinguit, & miſcet. Iunctum eſt cubiculum noctis & ſomni: non illud uoces
† fremitũ ſeruulorum, non maris † murmur, non tempeſtatum motus,non fulgurum lumen,ac ne diem quidem ſentit, niſi feneſtris apertis. Tam alti, abditiq́; ſecreti illa ratio,quod interiacens andron parietem cubiculi hortiq́; diſtinguit,atque ita omnem ſonũ media inanitate conſumit. Applicitum eſt cubiculo hypocauſtum perexiguum,quod anguſta feneſtra ſuppoſitum calorem, ut ratio exigit,aut effundit, aut retinet. Procœton inde & cubiculum porrigitur in ſolem,quem Orientem ſtatim exceptum,ultra meridiem,obliquum quidem, ſed
† zetam tamen ſeruat. In hanc ego † diætam cum me recipio, abeſſe mihi etiam à uilla mea uideor: magnamq́; eius uoluptatem ecce præcipue ſaturnalibus capio, cum uel reliqua pars tecti licentia dierum,feſtisq́; clamoribus

ribus perſonat. Nam nec ipſe meorum luſibus, nec illi ſtudijs meis obſtrepunt. Hæc utilitas, hæc amœnitas deficitur aqua ſalienti, ſed puteos, ac potius fonteis habet: ſunt enim in ſummo. Et omnino littoris illius mira natura, quocunq; loco moueris humum, obuius & paratus humor occurrit, isq́; ſyncerus, ac ne leuiter quidem tanta maris uicinitate corruptus. Suggerunt affatum ligna proxime ſyluæ: cæteras copias Oſtienſis colonia miniſtrat. Frugi quidem homini ſufficit etiã uicus, quem una uilla diſcernit. In hoc balinea meritoria tria. Magna commoditas, ſi forte balineum domi, uel ſubitus aduentus, uel breuior mora calefacere diſſuadeat. Littus ornant uarietate grauiſſima, nunc continua, nunc intermiſſa tecta uillarum, quæ præſtant multarum urbium faciem, ſiue ipſo mari, ſiue ipſo littore utare: quod nonnunquam longa tranquillitas mollit, ſæpius frequens & contrarius fluctus indurat. Mare non ſanè precioſis piſcibus abundat: ſoleas tamen & ſquillas optimas egerit. Villa uero noſtra & mediterraneas copias præſtat, lac in primis. Nam illuc è paſcuis pecora conueniunt, ſi quando aquam umbrám ue ſectantur. Iuſtis'ne de cauſsis eum tibi uideor incolere, inhabitare, diligere ſeceſſum? quem tu nimis urbanus es, niſi concupiſcis, atque utinam concupiſcas, ut tot, tantisq́; dotibus uillulæ noſtræ maxima cõmendatio ex tuo contubernio accedat. Vale.

C. PLIN. MAVRICO SVO.

QVid à te iucundius mihi potuit iniungi, quàm ut præceptorem fratris tui liberis quærerem? Nam beneficio tuo in ſcholam redeo. Et illam dulciſſimam ætatem quaſi reſumo. Sedeo inter iuuenes, ut ſolebam. Atq; etiam experior, quantum apud illos autoritatis ex ſtudijs habeam. Nam proxime frequenti auditorio inter ſe coram multis ordinis noſtri clare iocabantur: intraui, conticuerunt. Quod nõ referrem, niſi ad illorum magis laudem, quàm ad meam pertineret: ac niſi ſperari uellem, poſſe fratris tui filios probe diſcere. Quod ſupereſt, cum omneis qui profitentur, audiero, quid de quoque ſentiã, ſcribam, efficiamq;, quantum tamen epiſtola conſequi potero, ut ipſe omneis audiſſe uidearis. Debeo enim tibi, debeo memoriæ fratris tui hanc fidem, hoc ſtudiũ, præſertim ſuper tanta re. Nam quid magis intereſt noſtra, quàm ut liberi, dicerẽ tui, niſi nunc illos magis amares, & digni illo patre, & te patruo reperiantur? quã curã mihi etiã ſi nõ mandaſſes, uendicaſſem. Nec ignoro ſuſcipiẽdas offenſas in eligendo præceptore. Sed oportet me non modò offenſas, uerũ etiam ſimultates pro fratris tui filijs tam æquo animo ſubire, quàm parentes pro ſuis. Vale.

C. PLIN. CEREALI SVO S.

HOrtaris, ut orationẽ amicis pluribus recitem. Faciã quod hortaris, quamuis uehemẽter addubitem

dubitem. Neq; enim me præterit, actiones, quæ recitantur, impetũ omnem, caloremq́; ac propè nomen ſuum perdere, ut quas ſolet cõmendare ſimul, & accendere iudicum conſeſſus, celebritas aduocatorũ, expectatio euentus, fama non unius actoris, diductumq́; in parteis audientiũ ſtudium. Ad hæc dicentis geſtus, inceſſus, diſcurſus etiam, omnibusq́; motibus animi conſentaneus uigor corporis. Vnde accidit, ut hi qui ſedentes agũt, quamuis illis maxima ex parte ſuperſint eadem illa quæ ſtantibus, tamen hoc quod ſedent, quaſi debilitentur, & deprimantur. Recitantiũ uero *præcipua pronunciationis adiumenta oculi, manus præpediuntur: quo minus mirum eſt, ſi auditorum intentio relangueſcit, nullis extrinſecus aut blandimentis capta, aut aculeis excitata. His accedit, quod oratio de qua loquor, pugnax, & contentioſa eſt. Porrò ita natura comparatum eſt, ut ea quæ ſcripſimus cum labore, etiam cũ labore audiri putemus. Et ſanè quotusſquiſq; tam rectus auditor, quem non potius dulcia hæc, & ſonantia, quàm auſtera & preſſa delectent? Eſt quidem omnino turpis iſta diſcordia, eſt tamen, quod plerunq; euenit, ut aliud auditores, aliud iudices exigant, cum alioqui præcipue auditor adfici debeat, quibus idem ſi foret iudex, maxime permoueretur. Poteſt tamen fieri, ut quanquam in his difficultatibus libro iſti nouitas lenocinetur, nouitas apud noſtros: apud Græcos enim eſt*

quoddam, quamuis ex diuerſo, non tamen omnino diſſimile. Nam ut illis erat moris, leges, quas ut contrarias prioribus legibus arguebant, aliarum collatione conuincere: ita nobis ineſſe repetundarum lege quod poſtularemus, cum hac ipſa lege, tum alijs colligendũ fuit. Quod nequaquam blandum auribus imperitorũ, tanto maiorem apud doctos habere gratiam debet, quanto minorem apud indoctos habet. Nos autem, ſi placuerit recitare, adhibituri ſumus eruditiſsimũ quenque. Sed planè adhuc an ſit recitandum, examina tecum, omnesq́; quos ego noui in utraq; parte calculos, pone, idq́; elige, in quo uicerit ratio: à te enim ratio exigetur, nos excuſabit obſequium. Vale.

C. PLIN. CALVISIO SVO S.

Aſſem para, & accipe auream fabulam, fabulas imò, nam me priorũ noua admonuit. Nec refert à qua potiſsimũ incipiam. Verania Piſonis grauiter iacebat, huius dico Piſonis, quem Galba adoptauit: Ad hanc regulus uenit. Primum impudentiã hominis, qui uenerit ad ægram, cuius marito inimiciſsimus, ipſi inuiſiſsimus fuerat. Eſto, ſi uenit tantũ, at ille etiã proximus thoro ſedit, quo die, qua hora nata eſſet interrogauit. Vbi audijt, componit uultũ, intendit oculos, mouet labra, agitat digitos, cõputat nihil, niſi ut diu miſerã expectatione ſuſpendat. Habes, inquit, climatericum tempus, ſed euades. Quod ut tibi magis liqueat,

queat, aruſpicẽ conſulam, quem ſum frequenter expertus. Nec mora, *ſacrificiũ facit, affirmat exta cum ſiderum ſignificatione congruere.* Illa *ut in periculo credula, poſcit codicillos, legatũ* Regulo *ſcribit, mox ingraueſcit, clamat moriens: ô hominem nequam, perfidum, ac plus etiam quàm periurum, qui ſibi per ſalutẽ filij ſui peierâſſet.* Facit hoc Regulus *non minus ſcelerate, quàm frequenter, qđ iram deorũ, quos ipſe quotidie fallit, in caput infelicis pueri deteſtatur.* Velleius Blæſus *ille locuples conſularis, nouiſſimâ ualetudine conflictabatur, cupiebat mutare teſtamentũ.* Regulus *qui ſperaret aliquid ex nouis tabulis, quia nuper captare eum cœperat, medicos hortari, rogare, quoquomodo ſpiritum homini prorogarent.* Poſtquam *ſignatum eſt teſtamentum, mutat perſonam, uertit allocutionẽ, iiſdemq́; medicis, quouſq; miſerum cruciatis? quid inuidetis bona mortis, cui dare uitam nõ poteſtis?* Moritur Blæſus, *& tanquam omnia audiſſet.* Regulo *ne tantulum quidem.* Sufficiunt *duæ fabulæ? an ſcholaſtica lege tertiam poſcis? eſt unde fiat.* Aurelia *ornata fœmina, ſignatura teſtamentum, ſumpſerat pulcherrimas tunicas.* Regulus *cum ueniſſet ad ſignandũ,* Rogo, *inquit, has mihi leges.* Aurelia *ludere hominem putabat, ille ſerio inſtabat.* Ne *multa, coëgit mulierem aperire tabulas, ac ſibi tunicas, quas erat induta, legare.* Obſeruauit *ſcribentem, inſpexit an ſcripſiſſet: &* Aurelia

quidem uiuit, ille tamen iſtud tanquam morituram coēgit: & hic hæreditates, hic legata, quaſi mereatur, accipit. ἀλλὰ διατείνομαι in ea ciuitate, in qua iam pridem non minora præmia, imò maiora nequitia & improbitas, quàm pudor & uirtus habent. Aſpice Regulum, qui ex paupere, & tenui, ad tantas opes per flagitia proceſsit, ut ipſe mihi dixerit cum cōſuleret, quàm cito ſeſtertiū ſexcenties impleturus eſſet, inueniſſe †ſe exta duplicata, quibus portendi millies et ducenties habiturū: & habebit, ſi modò, ut cœpit, aliena teſtamenta, quod eſt improbiſsimum genus falſi, ipſis quorum ſunt illa, dictauerit. Vale.

†*ſeſtertia*

LIBRI SECVNDI FINIS.

C. PLINII SECVNDI EPISTOLARVM LIBER TERTIVS.

C. PLINIVS CALVISIO SVO S.

NESCIO *an ullum iucundius tempus exegerim, quàm quo nuper apud Spurinnam fui, adeò quidem, ut nemimem magis in ſenectute (ſi modò ſeneſcere datum eſt) æmulari uelim. Nihil eſt etenim illo uitæ genere diſtinctius: me autem certus ut* † *ſyderum curſus, ita uita hominū diſpoſita delectat, ſenum præſertim. Nam iuuenes adhuc*

†*dierum*

huc confuſa quædam, & quaſi turbata non indecent, ſenibus placida omnia, & ordinata cõueniunt: quibus induſtria ſera, turpis ambitio eſt. Hanc regulam Spu*rinna conſtantiſſime ſeruat, qui etiam parua hæc, ſi nõ quotidie fiant, ordine quodam, & uelut orbe circumagit.* Mane *lectulo continetur, hora ſecunda calceos poſcit, ambulat milia paſſuũ tria: nec minus animum, quàm corpus exercet.* Si *adſunt amici, honeſtiſſimi ſermones* †explicantur: *ſi nõ, liber legitur, interdũ etiam præſentibus amicis, ſi tamen illi non grauantur.* Deinde *conſidet, & liber rurſus, aut ſermo libro potior: mox uehiculũ aſcendit, adſumit uxorem ſingularis exempli, uel aliquem amicorum, ut me proxime. Quàm pulchrum illud, quàm dulce ſecretũ, quantum ibi antiquitatis, quæ facta, quos uiros audias, quibus præceptis imbuare: quamuis ille hoc temperamentum modeſtiæ ſuæ indixerit, ne præcipere uideatur.* Peractis *ſeptem milibus paſſuum, iterum ambulat mille, iterum reſidet, uel ſe cubiculo, aut ſtylo reddit.* Scribit *enim, et quidem utraq; lingua lyrica doctiſſima.* Mira *illis dulcedo, mira ſuauitas, mira hilaritas, cuius gratiã cumulat ſanctitas ſcribentis.* Vbi *hora balinei nunciata eſt: eſt aũt hyeme nona, æſtate octaua: in ſole, ſi caret uento, ambulat nudus: deinde mouetur pila uehementer et diu.* Nam *hoc quoq; exercitationis genere pugnat cũ ſenectute.* Lotus *accubat, & pauliſper cibum differt:* †cõſerũtur

interim audit legentem remiſsius aliquid, & dulcius. Per hoc omne tempus liberũ eſt amicis uel eadem agere, uel alia, ſi malint. Apponitur cœna non minus nitida, quàm frugi, in argento puro, & antiquo. Sunt in uſu & corinthia, quibus delectatur, & adficitur. Frequenter comœdis cœna diſtinguitur, ut uoluptates quoq; ſtudijs condiantur. Sumit aliquid de nocte etiam æſtate. Nemini hoc longum eſt, tanta comitate conuiuium trahitur. Inde illi poſt ſeptimum & ſeptuageſimum annum aurium, oculorumq́; uigor integer, inde agile, & uiuidum corpus, ſolaq́; ex ſenectute prudentia. Hanc ego uitam uoto & cogitatione præſumo, ingreſſurus auidiſsime, ut primũ ratio ætatis receptui canere permiſerit. Interim mille laboribus cõteror, quorum mihi et ſolatium, & exemplũ eſt idem Spurinna. Nam ille quoq;, quoad honeſtũ fuit, obijt officia, geſsit magiſtratus, prouincias rexit, multoq́; labore hoc ocium meruit. Igitur eundem mihi curſum, eundem terminum ſtatuo, idq́; iam nunc apud te ſubſigno, ut ſi me longius euehi uideris, in ius uoces ad hanc epiſtolam meam, & quieſcere iubeas, cum inertiæ crimen effugero. Vale.

C. PLINIVS MAXIMO SVO S.

QVod ipſe amicis tuis obtuliſſem, ſi mihi eadem materia ſuppeteret, id nunc iure uideor à te meis petiturus. Arrianus Maturus Altinatiũ eſt princeps.

ceps. Cũ dico princeps, nõ de facultatibus loquor, quæ illi large ſuperſunt: ſed de caſtitate, iuſtitia, grauitate, prudentia. Huius ego cõſilio in negocijs, iudicio in ſtudijs utor. Nam plurimum fide, plurimum ueritate, plurimum intelligentia præſtat. Amat me: nihil poſſum ardentius dicere, ut tu. Caret ambitu, ideo ſe in equeſtri gradu tenuit, cum facile poſſet aſcendere altiſſimũ. Mihi tamen ornandus, excolendusq; eſt. Itaq; magni æſtimo dignitati eius aliquid adſtruere inopinantis, neſcientis, imò etiam fortaſſe nolentis: adſtruere autem quod ſit ſplendidum, nec moleſtum, cuius generis quæ prima occaſio tibi, conferas in eum rogo, habebis me, habebis ipſum gratiſſimũ debitorem. Quãuis enim iſta non adpetat, tam grate tamen accipit, quàm ſi concupiſcat. Vale.

C. PL. CORELIAE HISPVLLAE. S.

CVm patrem tuum grauiſſimũ & ſanctiſſimum uirum ſuſpexerim magis, an amauerim, dubitem, teq; in memoriam eius, & in honorem tuum unice diligam, cupiam, neceſſe eſt, atq; etiam, quantum in me fuerit, enitar, ut filius tuus auo ſimilis exiſtat: equidem malo materno, quanquam illi paternus etiam clarus, ſpectatusq; contigerit, pater quoq;, & patruus illuſtri laude conſpicui: quibus omnibus ita demũ ſimilis adoleſcet, ſi imbutus honeſtis artibus fuerit, quas plurimum refert, à quo potiſſimũ accipiat. Adhuc illum

pueritiæ ratio intra contuberniũ tuum tenuit. Præceptores domi habuit, ubi eſt uel erroribus modica, uel etiam nulla materia, iam ſtudia eius extra limen proferenda ſunt. Iam circumſpiciendus rhetor latinus, cuius ſcholæ ſeueritas, pudor in primis, caſtitas conſtet. Adeſt enim adoleſcenti noſtro cum cæteris naturæ, fortunæq; dotibus eximia corporis pulchritudo, cui in hoc lubrico ætatis non præceptor modò, ſed cuſtos etiã rectorq; quærendus eſt. Videor ego demonſtrare tibi poſſe Iuliũ Genitorẽ, amatur à me, iudicio tamen meo non obſtat charitas hominis, quæ ex iudicio nata eſt. Vir eſt emendatus & grauis, paulò etiam horridior & durior, ut in hac licentia temporũ quantũ eloquentia ualeat, pluribus credere potes. Nam dicendi facultas aperta, & expoſita ſtatim cernitur. Vita hominũ altos receſſus, magnasq; latebras habet, cuius pro Genitore me ſponſorem accipe. Nihil ex hoc uiro filius tuus audiet, niſi profuturũ: nihil diſcet, quod neſciſſe rectius fuerit: nec minus ſæpe ab illo, quàm à te, meq; admonebitur, quibus imaginibus onerctur, quæ nomina, & quanta ſuſtineat. Proinde fauentibus dijs, trade eũ præceptori, à quo mores primum, mox eloquentiam diſcat, quæ male ſine moribus diſcitur. Vale.

C. PLINIVS MACRINO SVO S.

QVamuis & amici, quos præſentes habebã, & ſermones hominũ factum meũ cõprobaſſe uideantur,

tantur, magni tamen exiſtimo ſcire quid ſentias tu. Nã cuius integra re cõſiliũ exquirere optaſſem, huius etiã peracta iudiciũ noſſe mire concupiſco. Cum publicum opus mea pecunia inchoaturus, in Thuſcos excurriſſem, accepto, ut præfectus ærarij, commeatu, Legati prouinciæ Bæticæ queſturi de proconſulatu Cæcilij Claßici, aduocatũ me à ſenatu petierũt. Collegæ optimi, meiq; amantißimi de cõmunis officij neceßitatibus prælocuti, excuſare me, & eximere tentarunt. Factum eſt ſenatuſconſutũ perquàm honorificum, ut darer prouincialibus patronus, ſi ab ipſo me impetraſſent. Legati rurſus inducti, iterũ me iam præſentem poſtulauerũt aduocatum, implorantes fidem meam, quam eſſent contra Maſſam Bæbiũ experti, adlegantes patrocinij fœdus. Secuta eſt clarißima ſenatus adſenſio, quæ ſolet decreta præcurrere. Tum ego, deſino inquã P.C. putare me iuſtas excuſationis cauſſas attuliſſe. Placuit & modeſtia ſermonis, & ratio. Compulit aũt me ad hoc conſilium non ſolum conſenſus ſenatus, quanquam hic maxime, uerum & alij quidẽ minoris, ſed tamen numeri. Veniebat in mentem priores noſtros etiam ſingulorũ hoſpitum iniurias accuſationibus uoluntarijs executos, quo deformius arbitrabar publici hoſpitij iura negligere. Præterea cum recordarer, quanta pro ijſdem Bæticis priore aduocatione etiam pericula ſubiſſem, conſeruandum ueteris officij meritum nouo uidebatur.

Eſt enim ita natura comparatum, ut antiquiora beneficia ſubuertas, niſi illa poſterioribus cumules. Nam quamlibet ſæpe obligati, ſi quid unum neges, hoc ſolũ meminerunt, quod negatum eſt. Ducebar etiam quod deceſſerat Claßicus, amotumq́; erat, quod in eiuſmodi cauſſis ſolet eſſe triſtißimũ periculum ſenatoris. Videbam ergo aduocationi meæ non minorẽ gratiã, quàm ſi uiueret ille, propoſitam, inuidiam nullam. In ſumma computabã, ſi munere hoc iam tertio fungerer, faciliorem mihi excuſationẽ fore, ſi quis incidiſſet, quem non deberem accuſare. Nam cum eſt omnium officiorum finis aliquis, tum optime libertati uenia obſequio præparatur. Audiſti conſilij mei motus, ſupereſt alterutra ex parte iudicium tuũ. In quo mihi æque iucunda erit ſimplicitas diſſentientis, quàm comprobantis autoritas. Vale.

C. PLINIVS MACRO SVO S.

PErgratum eſt mihi, quod tam diligenter libros auunculi mei lectitas, ut habere omneis uelis, quæraſq́; qui ſint omnes. Fungar indicis partibus, atq; etiam quo ſint ordine ſcripti, notum tibi faciam. Eſt enim hæc quoq; ſtudioſis non iniucunda cognitio. De iaculatione equeſtri unus, hunc cum præfectus Alæ militaret, pari ingenio, curaq́; compoſuit. De uita Pomponij Secũdi duo, à quo ſingulariter amatus, hoc memoriæ amici, quaſi debitum munus exoluit. Bellorum

Germaniæ uiginti, quibus omnia, quæ cum Germanis geßimus bella, collegit. Inchoauit, cum in Germania militaret, ſomnio monitus: adſtitit enim ei quieſcenti Druſi Neronis *effigies, qui Germaniæ latißimæ uictor ibi perijt.* Commendabat *memoriam ſuam, orabatq́; ut ſe ab iniuria obliuiõis adſereret. Studioſi tres, in ſex uolumina propter amplitudinem diuiſi, quibus oratorem ab incunabulis inſtituit, & perfecit. Dubij ſermonis octo ſcripſit ſub* Nerone, *nouißimis annis, cũ omne ſtudiorũ genus paulò liberius, & erectius periculoſum ſeruitus feciſſet.* A *fine Aufidij* Baßi *triginta unus,* Naturalium *hiſtoriarum trigintaſeptem, opus diffuſum, eruditũ, nec minus uarium, quàm ipſa natura.* Miraris, *quod tot uolumina, multaq́; in his tã ſcrupuloſa homo occupatus abſoluerit: magis miraberis, ſi ſcieris, illum aliquandiu cauſſas actitaſſe, deceßiſſe anno ſexto & quinquageſimo.* Medium *tempus diſtentum, impeditumq́; qua officijs maximis, qua amicitia principum egiſſe pernoſcitur. Sed erat acre ingeniũ, incredibile ſtudium, ſumma uigilantia.* Lucubrare *uulcanalibus incipiebat, non auſpicandi cauſſa, ſed ſtudendi; æſtate, ſtatim à nocte multa: hyeme uero ab hora ſeptima, uel cum tardißime, octaua, ſæpe ſexta: erat ſanè ſomni †paratißimi, nonnunquam etiam inter ipſa ſtudia inſtantis, & deſerentis.* Ante *lucem ibat ad* Veſpaſianum Imperatorem: *nam ille quoq́; noctibus ute-* †*parcißim*

batur. inde ad delegatum ſibi officium: reuerſus domū, quod reliquum erat temporis ſtudijs reddebat. Poſt cibum ſæpe, quem interdiu leuem, & facilem ueterū more ſumebat. Aeſtate ſi quid ocij, iacebat in ſole, liber legebatur, adnotabat, excerpebatq;. Nihil enim legit, quod non excerperet. Dicere etiam ſolebat, nullū eſſe librum tam malū, qui non aliqua parte prodeſſet. Poſt ſolem plerūq; frigida lauabatur, deinde guſtabat, dormiebatq; minimum. Mox quaſi alio die ſtudebat in cœnæ tempus. Super hanc liber legebatur, adnotabatur, & quidem curſim. Memini quendam ex amicis, cum lector quædam perperàm pronunciaſſet, reuocaſſe, & repeti coëgiſſe. huic auunculum meum dixiſſe, intellexeras nempe? cum ille adnuiſſet. cur ergo reuocabas? decem amplius uerſus hac tua interpellatione perdidimus. Tanta erat parſimonia temporis. Surgebat æſtate à cœna, luce: hyeme intra primam noctis, et tanquā aliqua lege cogente hæc inter medios labores, urbiſq; fremitum. In ſeceſſu ſolum balinei tempus ſtudijs eximebatur. Cum dico balinei, de interioribus loquor. Nam dum deſtringitur, tergiturq;, audiebat aliquid, aut dictabat. In itinere quaſi ſolutus cæteris curis huic uni uacabat. Ad latus notarius cum libro & pugillaribus, cuius manus hyeme manicis muniebantur, ut ne cœli quidem aſperitas ullum ſtudij tempus eriperet: qua ex cauſſa Romæ quoq; ſella uehebatur. Repeto

me

me correptum ab eo, cur ambularem: poteras, inquit, has horas non perdere. Nam perire omne tempus arbitrabatur, quod ſtudijs non impertiretur. Hac intentione tot iſta uolumina peregit. Electorumq́; commentarios centum ſexaginta mihi reliquit, opiſtographos quidem, & minutiſsimis ſcriptos, qua ratione multiplicatur hic numerus. Referebat ipſe potuiſſe ſe, cũ procuraret in Hiſpania, *uendere hos commentarios* Laer*cio Licinio quadringentis milibus numûm, & tunc aliquanto pauciores erant.* Nónne *uidetur tibi recordãti quantum legerit, quantum ſcripſerit, nec in officijs ullis, nec in amicitia* Principis *fuiſſe? rurſus cum audis quid ſtudijs laboris impenderit, nec ſcripſiſſe ſatis, nec legiſſe.* Quid *eſt enim, quod non aut illæ occupationes impedire, aut hæc inſtantia non poſsit efficere?* Itaq; *ſoleo ridere, cum me quidam ſtudioſum uocant, qui ſi comparer illi, ſum deſidioſiſsimus.* Ego *autem tantum, quantũ partim publica, partim amicorum officia non diſtringunt, tantũ uaco.* Quis *ex iſtis, qui tota uita literis adſident, collatus illi, non quaſi ſomno, & inertiæ deditus erubeſcat?* Extendi *epiſtolam, cum hoc ſolum quod requirebas ſcribere deſtinaſſem, quos libros reliquiſſet.* Confido *tamen hæc quoq; tibi non minus grata, quàm ipſos libros futura, quæ te non tantum ad legendos eos, uerumetiam ad ſimile aliquid elaborandũ poſſunt æmulationis ſtimulis excitare.* Vale.

C. PLINIVS SEVERO SVO S.

EX hæreditate quæ mihi obuenit, emi proxime Corinthium ſignum, modicum quidem, ſed feſtiuum & expreſſum, quantum ego ſapio, qui fortaſſe in omni re, in hac certe perquam exiguũ ſapio. Hoc tamẽ ſignum ego quoq; intellego. Eſt autem nudum, nec aut uitia, ſi qua ſunt, celat, aut laudes parũ oſtentat. Effingit ſenem ſtantẽ, oſſa, muſculi, nerui, uenæ, rugæ etiã ut ſpirantis apparent, rari & cedentes capilli, lata frons, contracta facies, exile collum, pendent lacerti, papillæ iacent, receßit uenter. A tergo quoq; eadem ætas, ut à tergo ipſum, quantũ uerus color indicat, uetus & antiquũ. Talia deniq; omnia, ut poßint artificũ etiam oculos tenere, delectare imperitorum, quod me, quanquam tyrunculũ, ſolicitauit ad emendum. Emi autem, non ut haberem domi: neq; enim ullum æs adhuc Corinthium domi habeo: uerum ut in patria noſtra celebri loco ponerem, ac potißimũ in Iouis templo. Videtur enim dignum templo, dignum deo donum. Tu ergo, ut ſoles omnia, quæ à me tibi iniunguntur, ſuſcipe hanc curam, & iam nunc iube baſim fieri, ex quo voles marmore, quæ nomen meum, honoresq́; capiat, ſi hos quoq; putabis addendos. Ego ſignum ipſum, ut primũ inuenero aliquem, qui non grauetur, mittã tibi: uel ipſe, quod ~~mauis~~ mauis, adferam mecũ. Deſtino enim, ſi tamen officij ratio permiſerit, excurrere iſtò. Gaudes qđ

me

me uenturum eſſe polliceor, ſed contrahes frontem, cum adiecero, ad paucos dies: neq; enim diutius abeſſe me ſinũt eadem hæc, quæ nondũ exire patiũtur. Vale.

C. PLINIVS CANINIO RVFO.

Modo nunciatus eſt Silius Italicus in Neapolitano ſuo inedia uitam finiſſe. Cauſſa mortis, ualetudo. Erat illi natus inſanabilis clauus, cuius tædio ad mortẽ irreuocabili conſtantia decurrit, uſq; ad ſupremum diem beatus & felix, niſi quod minorem ex liberis duobus amiſit: ſed maiorem & meliorẽ, florentem atq; etiam conſularem reliquit. Læſerat famam ſuam ſub Nerone: credebatur ſponte accuſaſſe: ſed in Vitellij amicitia ſapienter ſe, & comiter geſſerat. Ex proconſulatu Aſiæ gloriam reportauerat, maculam ueteris induſtriæ laudabili ocio abluerat. Fuit inter principes ciuitatis ſine potentia, ſine inuidia. Salutabatur, colebatur, multũq; in lectulo iacens, cubiculo ſemper, eius ex fortuna, frequenti. Doctiſsimis ſermonibus dies tranſigebat, cum à ſcribendo uacaret: ſcribebat carmina maiori cura quàm ingenio. Nõnunquam iudicia hominũ recitationibus experiebatur. Nouiſsime ita ſuadentibus annis ab urbe ſeceſsit, ſeq; in Campania tenuit, ac ne aduentu quidem noui principis inde commotus. Magna Cæſaris laus, ſub quo hoc liberum fuit, magna illius qui hac libertate auſus eſt uti. Erat φιλόκαλος uſq; ad emacitatis reprehenſionẽ. Plu

reis ijſdem in locis uillas poßidebat, adamatisq́; nouis, priores negligebat, multũ ubiq; librorum, multum ſtatuarum, multum imaginũ, quas non habebat modò, uerumetiã uenerabatur: Vergilij ante omneis, cuius natalem religioſius, quàm ſuũ †*celebrabat*: *Neapoli maxime, ubi monimentũ eius adire, ut templũ, ſolebat. In hac tranquillitate annũ quintũ & ſeptuageſimũ exceſſit, delicato magis corpore, quàm infirmo. Vtq; nouißimus à* Nerone *factus eſt conſul, ita poſtremus ex omnibus, quos* Nero *conſules fecerat, deceßit. Illud etiam notabile, ultimus ex* Neronianis *cõſularibus obijt, quo conſule* Nero *perijt. Quod me recordantem, fragilitatis humanæ miſeratio ſubit. Quid enim tam circumciſum, tam breue, quam hominis uita longißima? An nõ uidetur tibi* Nero *modò fuiſſe, cum interim ex ijs, qui ſub illo geſſerant conſulatum, nemo iam ſupereſt? quanquam quid hoc miror? Nuper* Lucius Piſo, *pater* Piſonis *illius, qui à* Valerio Feſto *per ſummum facinus in Africa occiſus eſt, dicere ſolebat, neminem ſe uidere in ſenatu, quem conſul ipſe ſententiã rogauiſſet. Tam anguſtis terminis tantæ multitudinis uiuacitas ipſa concluditur, ut mihi non uenia ſolum dignæ, uerumetiam laude uideantur illæ regiæ lachrymæ. Nam ferunt* Xerxem, *cum immenſum exercitum oculis obiſſet, illachrymaſſe, quod tot milibus tam breuis immineret occaſus. Sed tanto magis hoc quicquid eſt temporis futilis & caduci,*

†colebat

duci, ſi non datur factis, nam horum materia in aliena manu, certe ſtudijs proferamus. Et quatenus nobis denegatur diu uiuere, relinquamus aliquid quo nos uixiſſe teſtemur. Scio te ſtimulis nõ egere, me tamen tui charitas euocat, ut currentem quoq; inſtigem, ſicut tu ſoles me. ἀγαθὴ δ' ἔρις, cum inuicem ſe mutuis exhortationibus amici ad amorẽ immortalitatis exacuũt. Vale.

C. PLINIVS TRANQVILLO SVO S.

FAcis pro certa reuerentia, quam mihi præſtas, quod tam ſolicite petis, ut tribunatum, quem à Neratio Marcello clariſſimo uiro impetraui tibi, in Cæſenium Syluanum propinquum tuum transferam. Mihi autem, ſicut iucundiſſimum, ipſum te tribunum, ita non minus gratum, alium per te uidere. Neq; enim eſſe congruens arbitror, quem augere honoribus cupias, huic pietatis titulis inuidere, qui ſunt omnibus honoribus pulchriores. Video etiam, cum ſit egregium & mereri beneficia, & dare: utranq; te laudem ſimul aſſecuturum, ſi quod ipſe meruiſti, alijs tribuas. Præterea intellego mihi quoq; gloriæ fore, ſi ex hoc tuo facto non fuerit ignotum, amicos meos non gerere tantũ tribunatus poſſe, uerumetiam dare: quare ego uero honeſtiſſimæ uoluntati tuæ pareo. Neq; enim adhuc nomen in numeros relatum eſt. Ideoq; liberum eſt nobis Syluanum in locum tuum ſubdere, cui cupio tam gratum eſſe munus tuum, quàm tibi meum eſt. Vale.

C. PL. CORNEL. MINVTIANO SVO S.

POſſum iam perſcribere tibi quantũ in publica prouinciæ Bæticæ cauſſa laboris exhauſerim: nam fuit multiplex, acta eſtq; ſæpius cum magna uarietate. Vnde uarietas? unde plures actiones? Cæcilius Claßicus homo fœdus, & aperte malus, proconſulatum in ea non minus uiolenter, quàm ſordide geſſerat, eodem anno, quo in Africa Marius Priſcus. Erat autẽ Priſcus ex Bætica, ex Africa Claßicus. Inde dictũ Bæticorũ, ut plerunq; dolor etiam uenuſtos facit, nõ illepidum ferebatur. Dedi malum, & accepi. Sed Mariũ una ciuitas publice, multiq; priuati reum peregerunt: in Claßicum tota prouincia incubuit. Ille accuſationẽ uel fortuita, uel uolũtaria morte præuertit. Nam fuit mors eius infamis, ambigua tamẽ. Vt enim credibile uidebatur uoluiſſe exire de uita, cum defendi non poſſet: ita mirum pudorem damnationis morte fugiſſe, quem nõ puduiſſet damnanda cõmittere. Nihilominus Bætica etiam in defuncti accuſatione perſtabat: prouiſum hoc legibus, intermiſſum tamen, & poſt longam intercapedinẽ tunc reductum. Addiderunt Bætici, quot ſimul ſocios, miniſtrosq; Claßici detulerunt, nominatimq; in eos inquiſitionem poſtulauerunt. Aderam Bæticis, mecumq; Lucius Albinus, uir in dicendo copioſus, ornatus: quẽ ego cũ olim mutuò diligerem, ex hac officij ſocietate amare ardẽtius cœpi. Habet quidẽ

gloria,

gloria, in ſtudijs præſertim, quiddam ἀκοινώνητον, nobis tamen nullum certamen, nulla contentio, cum uterq; pari iugo non pro ſe, ſed pro cauſa niteretur. Cuius magnitudo, & utilitas uiſa eſt poſtulare, ne tantum oneris ſingulis actionibus ſubiremus. Verebamur ne nos dies, ne uox, ne latera deficerent, ſi tot crimina, tot reos uno uelut faſce complecteremur. Deinde, ne iudicum intentio multis nominibus, multisq; cauſis non laſſaretur modò, uerumetiam confunderetur. Mox ne gratia ſingulorum collata, atque permiſta, pro ſingulis quoq; uires omnium acciperet. Poſtremo, ne potentiſsimi, uiliſsimo quoq; quaſi piaculari dato, alienis pœnis elaberentur. Etenim tum maxime fauor & ambitio dominatur, cum ſub aliqua ſpecie ſeueritatis deliteſcere poteſt. Erat in conſilio Sertorianum illud exemplum, qui robuſtiſsimum, & infirmiſsimum militem iuſsit caudã equi. reliqua noſti. Nã nos quoque tam numeroſum agmen reorũ ita demum uidebamus poſſe ſuperari, ſi per ſingulos carperetur. Placuit in primis ipſum Claſsicũ oſtẽdere nocẽtem. Is aptiſsimus ad ſocios eius, & miniſtros tranſitus erat: quia ſocij miniſtriq; probari, niſi illo nocente, non poterant. Ex quibus duos ſtatim Claſsico iunximus, Bæbium Probum, & Fabium Hiſpanum, utrunq; gratia, Hiſpanum etiam facundia ualidũ. Et circa Claſſicũ quidem breuis & expeditus labor. Sua manu reliquerat

ſcriptum, quid ex quaq; re, quid ex quaq; cauſſa acce-
†enim *piſſet. Miſerat † etiam epiſtolas Romam ad amiculam*
» *quandam iactanteis & glorioſas, his quidem uerbis,*
» *Io io, liber ad te uenio, iam ſeſtertium quadragies rede*
gi, parte uendita Bæticorū. Circa Hiſpanū, et Pro-
bum multum ſudoris. Horū ante quàm crimina ingre-
derer, neceſſariū credidi elaborare, ut conſtaret mini-
ſterium crimen eſſe: quod niſi effeciſſem, fruſtra mini-
ſtros probaſſem. Neq; enim ita defendebantur, ut ne-
garent, ſed ut neceßitati ueniā precarentur. Eſſe enim
ſe prouincialeis, & ad omne proconſulum imperium
metu cogi. Solet dicere Claudius Reſtitutus, qui mihi
reſpondit, uir exercitatus, & uigilans, & quamlibet
ſubitis paratus, nunquam ſibi tantum caliginis, tantū
perturbationis offuſum, quantum prærepta, & ex-
torta defenſioni ſuæ cerneret, in quibus omnem fidu-
ciam reponebat. Cōſilij noſtri exitus fuit, bona Claßi-
ci, quæ habuiſſet ante prouinciā, placuit ſenatui, à re-
liquis ſeparari: illa filiæ, hæc ſpoliatis relinqui. Addi-
tum eſt, ut pecuniæ, quas creditoribus ſoluerat, reuo-
carentur. Hiſpanus, & Probus in quinquennium re-
legati. Adeò graue uiſum eſt, quod initio dubitabatur,
an omnino crimen eſſet. Poſt paucos dies Claudiū Fu-
ſcum Claßici generum, & Stilloniū Priſcum, qui tri-
bunus cohortis ſub Claſſico fuerat, accuſauimus, di-
ſpari euentu: Priſco in biennium Italia interdictum,
abſolutus

abſolutus eſt Fuſcus. Actione tertia commodiſſimum putauimus plureis congregare, ne ſi longius eſſet extracta cognitio, ſatietate, & tædio quodam iuſtitia cognoſcentium, ſeueritasq; langueſceret, alioqui ſupererant minores rei, data opera hunc in locum reſeruati, recepta tamen Claſſici uxore, quæ ſicut implicita ſuſpitionibus, ita non ſatis conuinci probationibus uiſa eſt. Nam Claſſici filia, quæ & ipſa inter reos erat, ne ſuſpitionibus quidem hærebat. Itaq; cum ad nomē eius in extrema actione ueniſſem (neq; enim ut initio, ſic etiam in fine uerendum erat, ne per hoc totius accuſationis autoritas minueretur) honeſtiſſimum credidi non premere immerentem, id'que ipſum dixi & libere, & uarie. Nam modo legatos interrogabam, docuiſſent'ne me aliquid, quod reprobari poſſe confiderent: modo conſilium à ſenatu petebam, putaret'ne debere me, ſi quam haberem in dicendo facultatem, in iugulum innocentis, quaſi telum aliquod intendere. Poſtremo totum locum hoc fine concluſi. Dicet aliquis, iudicas ergo? Ego uero nō iudico. Memini tamē me aduocatū ex iudicibus datum. Hic numeroſiſſimæ cauſſæ terminus fuit, quibuſdā abſolutis, pluribus damnatis, atque etiam relegatis, alijs in tempus, alijs in perpetuum. Eodem ſenatuſconſulto induſtria, fides, conſtantia noſtra pleniſſimo teſtimonio comprobata eſt, dignum, ſolumq; par precium tanti laboris.

Concipere animo potes quàm ſimus fatigati, quibus toties agendum, toties altercandum, tam multi teſtes interrogandi, ſubleuandi, refutandi. Iam illa quàm ardua, quàm moleſta, tot reorum amicis ſecreto rogantibus negare, aduerſantibus palàm obſiſtere? Referam unum aliquod ex omnibus, quæ dixi. Cum mihi quidã è iudicibus ipſis pro reo gratioſiſſimo reclamarent, nõ minus inquã hic innocẽs erit, ſi ego omnia dixero. Coniectabis ex hoc, quantas contentiones, quãtas etiam offenſas ſubierimus, duntaxat ad breue tempus. Nam fides in præſentia quibus reſiſtit offendit, deinde illis ipſis ſuſpicitur, laudaturq́;. Non potui magis te in rem præſentem perducere. *Dices, non fuit tanti: quid mihi cum tam longa epiſtola?* Nolito ergo identidem *quærere, quid* Romæ *geratur.* Et *tamen memento etiam non eſſe epiſtolam longam, quæ tot dies, tot cognitiones, tot denique reos, cauſſasq́; complexa eſt. Quæ omnia uideor mihi non minus breuiter, quàm diligenter perſecutus.* Temere *dixi diligenter, ſuccurrit quod præterieram, & quidem ſero, quanquam præpoſtere, reddetur.* Facit *hoc* Homerus, *multiq́; illius exemplo.* Eſt *alioqui perdecorum, à me tamen non ideo fiet.* E *teſtibus quidam, ſiue iratus quod euocatus eſſet inuitus, ſiue ſubornatus ab aliquo reorum ut accuſationem exarmaret,* Norbanum Licinianum *legatum, & inquiſitorem reum poſtulauit, tanquam in*

cauſſa

cauſſa Caſtæ uxoris Claßici hic præuaricaretur. Eſt lege cautũ, ut reus ante peragatur, dehinc de præuaricatore quæratur, quia optime ex accuſatione ipſa accuſatoris fides æſtimatur. Norbano tamen non ordo legis, non legationum, non inquiſitionis officium præſidio fuit, tanta conflagrauit inuidia, homo alioqui flagitioſus, & Domitiani temporibus uſus, ut multi, electusq; tunc à prouincia ad inquirendum non tanquam bonus & fidelis, ſed tanquam Claßici inimicus. Erat ab illo relegatus, dari ſibi diẽ ad †diluenda crimina poſtulauit: neutrũ impetrauit, coactus eſt ſtatim reſpondere. reſpondit, malum, prauumq; ingenium hominis facit ut dubitem, confidenter, an conſtanter, certe paratißime. Obiecta ſunt multa, quæ magis, quàm præuaricatio nocuerunt. Quinetiam duo conſulares, Pomponius Rufus, & Libo Frugi læſerũt eum teſtimonio, tanquam apud iudicem ſub Domitiano Saluij Liberalis accuſatoribus adfuiſſet, damnatus, & in inſulam relegatus eſt. Itaq; cum Caſtam accuſarem, nihil magis preßi, quàm quod accuſator eius, præuaricationis crimine corruiſſet. Preßi tamen fruſtra. Accidit enim res contraria, & noua, ut accuſatore præuaricationis damnato, rea abſolueretur. Quæris quid nos dum hæc aguntur? indicauimus ſenatui ex Norbano didiciſſe nos publicam cauſſam, rurſusq; debere ex integro diſcere, ſi ille præuaricator probaretur. Atque ita dum

†dicenda

ille peragitur reus, ſedimus: poſtea Norbanus omnibus diebus cognitionis interfuit, eandemq; uſq; ad extremum, uel conſtantiam, uel audaciam pertulit. Interrogo ipſe me, an aliquid omiſerim rurſus: & rurſus penè omiſi. Summo die Saluius Liberalis reliquos legatos grauiter increpuit, tanquam nõ omneis, quos mandaſſet prouincia, reos peregiſſent. Atque ut eſt uehemens, & diſertus in diſcrimen adduxit. Protexi uiros optimos, eoſdemq; gratiſsimos, mihi certe debere ſe prædicant, quod illum turbinem euaſerint. Hic erit epiſtolæ finis, re uera finis, literam non addam, etiam ſi adhuc aliquid præteriſſe me ſenſero. Vale.

C. PL. SPVRINNAE ET COTIAE S.

COmpoſuiſſe me quædam de filio ueſtro non dixi uobis, cum proxime apud uos fui: primum, quia non ideo deſcripſeram, ut dicerem, ſed ut meo amori, meo dolori ſatisfacerem: deinde, quia te Spurinna cum audiſſes recitaſſe me, ut mihi ipſe dixiſti, quid recitaſſem, ſimul audiſſe credebam. Præterea ueritus ſum ne uos feſtis diebus confunderem, ſi in memoriam grauiſsimi luctus reduxiſſem. Nunc quoque pauliſper hæſitaui, id ſolum quod recitaui, mitterem exigentibus uobis, an adijcerem, quæ in aliud uolumen cogito reſeruare. Neque enim affectibus meis uno libello chariſsimam mihi, & ſanctiſsimam memoriam proſequi ſatis eſt, cuius famæ latius conſuletur, ſi di

ſpenſata

ſpenſata & digeſta fuerit. Verum hæſitanti mihi, omnia quæ iam compoſui, uobis exhiberem, an adhuc aliqua differrem: ſimplicius & amicius mihi uiſum eſt, omnia, præcipue cum affirmetis intra uos futura, donec placeat emittere. Quod ſupereſt, rogo, ut pari ſimplicitate, ſi qua exiſtimabitis addenda, commutanda, omittenda indicetis. Mihi difficile eſt hucuſq; intendere animum in dolore, difficile & uobis: ſed tamen ut ſcalptorem, ut pictorem, qui filij ueſtri imaginem faceret, admoneretis, quid exprimere, quid emendare deberet: ita me quoq; formate, regite, qui nõ fragilem & caducam, ſed immortalem, ut uos putatis, effigiem conor efficere: quæ hoc diuturnior erit, quo uerior, melior, abſolutior fuerit. Vale.

C. PL. IVLIO GENITORI SVO.

Est omnino Artemidori noſtri tam benigna natura, ut officia amicorum in maius extollat, inde etiam meum meritũ, ut uere, ita ſupra meritum prædicatione circumfert. Equidem cum eſſent philoſophi ab urbe ſummoti, fui apud illum in ſuburbano, & quo notabilius hoc periculoſiusq; eſſet, fui prætor. Pecuniã etiam qua tunc illi ampliore opus erat, ut æs alienum exolueret, contractũ ex pulcherrimis cauſsis, muſſantibus magnis quibuſdam & locupletibus amicis, mutuatus ipſe, gratuitam dedi. Atque hæc feci tum ſeptem amicis meis, aut occiſis, aut relegatis: occiſis

Seneccione, Ruſtico, Heluidio: relegatis Maurico, Gratilla, Arriano, Phania. Tot circa me iactis fulminibus, quaſi ambuſtus, mihi quoq; impendere idem exitiũ certis quibuſdam notis augurarer. Non ideo tamen eximiam gloriam meruiſſe me, ut ille prædicat, credo: ſed tantum effugiſſe flagitium. Nam & †C. Muſoniũ ſocerum eius, quantum licitũ eſt per ætatem, cum admiratione dilexi, & Artemidorũ ipſum, iam tum cum in Syria tribunus militarẽ, arcta familiaritate cõplexus ſum; idq; primũ nõnullius indolis dedi ſpecimen, quod uirũ aut ſapientem, aut proximũ, ſimilimumq; ſapienti intellegere ſum uiſus. Nam ex omnibus, qui nunc ſe philoſophos uocant, uix unum, aut alterũ inuenies tanta ſynceritate, tanta uirtute: Mitto qua patientia corporis, hyemes iuxta & æſtates ferat, ut nullis laboribus cedat, ut nihil in cibo aut potu uoluptatibus tribuat: ut oculos, animumq; contineat. Sunt hæc magna, ſed in alio, in hoc uero minima, ſi cæteris uirtutibus comparentur, quibus meruit, ut à C. Muſonio ex omnibus omniũ ordinũ aſſectatoribus gener adſumeretur. Quæ mihi recordanti eſt quidem iucundum, quod me cum apud alios, tum apud te tantis laudibus cumulat. Vereor tamen ne modum excedat, quem benignitas eius (illuc enim unde cœpi reuertor) non ſolet tenere. Nam in hoc uno interdũ, uir alioqui prudentiſſimus, honeſto quidem, ſed tamen errore uerſatur, quod plureis

reis amicos ſuos quàm ſunt arbitratur. Vale.

C. PL. CATILIO SEVERO SVO S.

VEniam ad cœnam, ſed iam nunc paciſcor, expedita ſit, parca: Socraticis tantum ſermonibus abundet. In his quoq; teneat modum. Erunt officia antelucana, in quæ incidere impune ne Catoni quidem licuit. Quem tamen C. Cæſar ita reprehēdit, ut laudet. Deſcribit enim eos, quibus obuius fuerit, cum caput ebrij retexiſſent, erubuiſſe. Deinde adijcit, putares nō ab illis Catonem, ſed illos à Catone deprehenſos. Potuit'ne plus autoritatis tribui Catoni, quàm ſi ebrius quoq; tam uenerabilis erat? Noſtræ tamen cœnæ, ut apparatus & impendij, ſic temporis modus conſtet. Neq; enim ij ſumus, quos uituperare ne inimici quidem poßint, niſi ut ſimul laudent. Vale.

C. PL. VOCONIO ROMANO SVO S.

LIbrum, quo nuper optimo Principi gratias egi, miſi exigenti tibi miſſurus, & ſi non exegiſſes. In hoc conſideres uelim, ut pulchritudinem materiæ, ita difficultatem. In cæteris enim lectorem nouitas ipſa intentum habet, in hoc nota, uulgata dicta ſunt omnia: quo fit, ut quaſi ocioſus, ſecurusq; lector tantum elocutioni uacet, in qua ſatisfacere difficilius eſt, cum ſola æſtimatur. Atq; utinam ordo ſaltem, & tranſitus, & figuræ ſimul ſpectarentur. Nam inuenire præclare, enunciare magnifice interdum etiam barbari ſolent:

diſponere apte, figurare uarie, niſi eruditis negatum eſt. Nec uero affectanda ſunt ſemper elata, & excelſa. Nam ut in pictura lumẽ non alia res magis, quàm umbra cõmendat: ita orationẽ tam ſummittere, quàm attollere decet. Sed quid ego hæc doctiſſimo uiro? Quin potius illud, adnota quæ putaueris corrigẽda. Ita enim magis credam cætera tibi placere, ſi quædam diſplicuiſſe cognouero. Vale.

C. PLINIVS ACILIO SVO S.

REm atrocem, nec tantum epiſtola dignam. Largius Macedo uir pretorius à ſeruis ſuis paſſus eſt ſuperbus alioqui dominus, & ſæuus, & qui ſeruiſſe patrem ſuum parum, imò minimum meminiſſet. Lauabatur in uilla Formiana: repente eum ſerui circunſiſtunt, alius fauces inuadit, alius os uerberat, alius pectus & uentrem, atq; etiam (fœdum dictu) uerenda cõtundit; & cum exanimem putarent, abijciunt in feruens pauimentum, ut experirentur an uiueret. Ille, ſiue quia non ſentiebat, ſiue quia non ſentire ſimulabat, immobilis & extentus fidem peractæ mortis impleuit: tum demum quaſi æſtu ſolutus effertur, excipiunt ſerui fideliores. concubinæ cum ululatu & clamore concurrunt. Ita & uocibus excitatus, & recreatus loci frigore, ſublatis oculis, agitatoq; corpore, uiuere ſe, & iam tutum erat, confitetur. Diffugiunt ſerui, quorum magna pars comprehenſa eſt, cæteri requiruntur. Ipſe paucis

paucis diebus ægre refocillatus, non ſine ultionis ſolatio deceßit, ita uiuus uindicatus, ut occiſi ſolent. Vides quot periculis, quot contumelijs, quot ludibrijs ſimus obnoxij, nec eſt quod quiſquam poßit eſſe ſecurus, quia ſit remiſſus, & mitis: Non enim iudicio domini, ſed ſcelere perimuntur. Verum hæc hactenus. Quid præterea noui, quid? nihil, alioqui ſubiungerem. Nam & charta adhuc ſupereſt, & dies feriatus patitur plura contexi. Addam quod opportune de eodem Macedone ſuccurrit. Cum in publico Romæ lauaretur, notabilis, & ut exitus docuit, ominoſa res accidit. Eques Romanus à ſeruo eius, ut tranſitum daret, manu leuiter admonitus, conuertit ſe, nec ſeruum, à quo erat tactus, ſed ipſum Macedonem tam grauiter palma percußit, ut penè concideret. Ita balneum illi, quaſi per gradus quoſdam primum contumeliæ locus, deinde exitij fuit. Vale.

C. PLINIVS PROCVLO SVO S.

Petis ut libellos tuos in ſeceſſu legã, examinemq́; an editione ſint digni. †Adhibes preces, adlegas exemplum. Rogas enim, ut aliquid ſubciſiui temporis ſtudijs meis ſubtraham, impertiam tuis. Adijcis M. Tullium mira benignitate poëtarum †ingenia fouiſſe. Sed ego nec rogandus ſum, nec hortandus. Nam poëticen ipſam religioſißime ueneror, & te ualidißime diligo. Faciam ergo, quod deſideras tam dili-

†Adijcis

†ſtudia

genter,quàm libenter. Videor autem nunc poſſe opus pulchrum,nec ſupprimendum affirmare, quantū æſtimare licuit ex ijs, quæ me præſente recitaſti, ſi modò mihi non impoſuit recitatio tua: legis enim ſuauiſſime & peritiſſime. Confido tamen,me non ſic auribus duci, ut omnes aculei iudicij mei illarum delinimentis refringantur: hebetantur fortaſſe,& paululum retunduntur,reuelli quidem,extorqueriq; non poſſunt. Igitur non temere iam nunc de uniuerſitate pronuncio,de partibus experiar legendo. Vale.

C. PLINIVS NEPOTI SVO S.

ADnotaſſe uideor facta,dictaq; uirorum,fœminarumq; illuſtrium,alia clariora eſſe, alia maiora,confirmata eſt opinio mea heſterno ~~Phaniæ~~ ſermone. Fanniæ *Neptis hæc Arriæ illius,quæ marito & ſolatiū mortis,& exemplum fuit. Multa referebat auiæ ſuæ, non minora hoc,ſed obſcuriora,quæ tibi exiſtimo tam mirabilia legenti fore,quàm mihi audienti fuernnt. Aegrotabat Cæcinna Pætus maritus eius,ægrotabat & filius,uterq; mortifere,ut uidebatur. filius deceſſit eximia pulchritudine,pari uerecundia,& parentibus nō minus ob alia charus,quàm quod filius erat. Huic illa ita funus parauit,ita duxit exequias,ut ignoraret maritus: quinimò quoties cubiculum eius intraret,uiuere filiū,atq; etiam cōmodiorem eſſe ſimulabat. Ac perſæpe interroganti,quid ageret puer: reſpōdebat,bene*

quieuit,

quieuit, libenter cibum ſumpſit. Deinde *cum diu cohibitæ lachrymæ uincerent, prorumperentq́; egrediebatur, tum ſe dolori dabat. Satiata, ſiccis oculis, compoſito uultu redibat, tanquam orbitatē foris reliquiſſet.* Præclarum *illud eiuſdem, ferrum ſtringere, perfodere pectus, extrahere pugionem, porrigere marito, addere uocem immortalem, ac penè diuinam:* Pæte *non dolet. Sed tamen iſta facienti, dicenti gloria et æternitas ante oculos erant, quo maius eſt ſine præmio æternitatis, ſine præmio gloriæ abdere lachrymas, operire luctum, amiſſoq́; filio matrem adhuc agere.* *Scribonianus arma in* Illyrico *contra* Claudium *mouerat.* Fuerat Pætus *in partibus, occiſo Scriboniano* Romam *trahebatur.* Erat *aſcenſurus nauem.* Arria *milites orabat, ut ſimul imponeretur.* Nempe *enim, inquit, daturi eſtis conſulari uiro ſeruulos aliquos, quorum è manu cibum capiat, à quibus ueſtiatur, à quibus calcietur, omnia uel ſola præſtabo: non impetrauit.* Conduxit *piſcatoriam nauiculam, ingensq́; nauigium minimo ſecuta eſt.* Eadem *apud* Claudium *uxori Scriboniani, cum illa profiteretur indiciū, ego, inquit, te audiam? cuius in gremio Scribonianus occiſus eſt, & uiuis?* Ex *quo manifeſtum eſt, ei conſilium pulcherrimæ mortis non ſubitum fuiſſe.* Quinetiam *cum* Thraſea *gener eius deprecaretur, ne mori pergeret, interq́; alia dixiſſet:* Tu *uis ergo filiam tuam, ſi mihi*

pereundum fuerit, mori mecum? reſpondit: Si tandiu, tantaq; cōcordia uixerit tecum, quàm ego cum Pæto, uolo. Auxerat hoc reſponſo curam ſuorū. Attentius cu ſtodiebatur, ſenſit, & nihil agitis, inquit: Poteſtis enim efficere, ut male moriar, ne moriar non poteſtis. Dum hæc dicit, exiluit cathedrā, aduerſoq; parieti caput ingēti impetu impegit, & corruit: focillata, dixeram, inquit, uobis inuenturam me quamlibet duram ad mortem uiam, ſi uos facilem negaſſetis. Videntur ne hæc tibi maiora illo? Pæte non dolet, ad quod per hæc peruentum eſt. Cū interim illud quidem ingens fama, hæc nulla circūfert. Vnde colligitur, quod initio dixi, alia eſſe clariora, alia maiora. Vale.

C. PL. SERVIANO SVO S.

REctè ne omnia, quod iam pridem epiſtolæ tuæ ceſſant? an non omnia recte, ſed occupatus es tu? An tu non occupatus, ſed occaſio ſcribendi uel rara, uel nulla? Exime hunc mihi ſcrupulū, cui par eſſe non poſſum. Exime autem uel data opera tabellario miſſo, ego uiaticum, ego etiam præmium dabo, nunciet modò quod opto. Ipſe ualeo, ſi ualere eſt ſuſpenſum & anxium uiuere, expectantem in horas, timentemq; pro capite amiciſſimo, quicquid accidere homini poteſt. Vale.

C. PL.

C. PL. CVRIO SEVERO.

Officium conſulatus iniunxit mihi, ut reip. nomine Principi gratias agerem, quod ego in Senatu cum ad rationem & loci, & temporis ex more feciſſem, bono ciui conuenientiſsimum credidi, eadem illa ſpacioſius, & uberius uolumine amplecti: primum, ut imperatori noſtro uirtutes ſuæ ueris laudibus commendarentur: deinde ut futuri principes, non quaſi à magiſtro, ſed tamen ſub exemplo præmonerētur, qua potiſsimum uia poſſent ad eandem gloriam niti. Nam præcipere qualis eſſe debeat princeps, pulchrum quidem, ſed oneroſum, ac propè ſuperbum eſt: Laudare uero optimum principem, ac per hoc poſteris, uelut è ſpecula, lumen quod ſequantur oſtendere, idem utilitatis habet, adrogantiæ nihil. Cepi autem non mediocrem uoluptatem, quod hunc librum cum amicis recitare uoluiſſem, non per codicillos, non per libellos, ſed ſi commodum, & ualde uacaret, admoniti (nunquam porrò aut ualde uacat Romæ, aut commodum eſt audire recitantem) fœdiſsimis inſuper tempeſtatibus per biduum conuenerunt. Cumq; modeſtia mea finem recitationi facere uoluiſſet, ut adijcerem tertium diem exegerunt. Mihi hunc honorem habitum putem, an ſtudijs? ſtudijs malo, quæ propè extincta reſtouentur. At cui materiæ hanc ſedulitatem præſtiterunt? Nempe quam in ſenatu quoque ubi perpeti neceſſe erat,

grauari tamen uel puncto temporis ſolebamus, eandem nunc & qui recitare, & qui audire triduo uelint, inueniuntur: non quia eloquentius quàm prius, ſed quia liberius, ideoq; etiam libentius, ſcribitur. Accedet ergo hoc quoq; laudibus principis noſtri, quod res antea tam inuiſa, quàm falſa: nunc ut uera, ita amabilis facta eſt. Sed ego cum ſtudium audientium, tum iudiciũ mire probaui. Animaduerti enim ſeueriſsima quæque uel maxime ſatisfacere. Memini quidem me non multis recitaſſe, quod omnibus ſcripſi, nihilominus tamen tanquam ſit eadem omnium futura ſententia, hac ſeueritate aurium lætor. Ac ſicut olim theatra male muſicos canere docuerunt, ita nunc in ſpem adducor, poſſe fieri, ut eadem theatra bene canere muſicos doceant. Omnes enim qui placendi cauſſa ſcribunt, qualia placere uiderint ſcribent. At mihi quidem confido in hoc genere materiæ lætioris ſtyli conſtare rationem, cum ea potius, quæ preſſius & adſtrictius, quàm illa quæ hilarius, & quaſi exultantius ſcripſi, poſſint uideri accerſita, & inducta. Non ideo tamen ſegnius precor, ut quandoq; ueniat dies, utinamq́; iam uenerit, quo auſteris illis, ſeuerisq́; dulcia hæc, blandaq́; † uel iuſta †ut *poſſeſſione decedant. Habes acta mea tridui, quibus cognitis uolui tantum te uoluptatis abſentem, & ſtudiorum nomine, & meo capere, quantum præſens percipere potuiſſes. Vale.*

C. PL.

C. PL. CALVISIO RVFO SVO S.

ADſumo te in conſilium rei familiaris, ut ſoleo. Prædia agris meis uicina, atq; etiam inſerta uenalia ſunt. in his me multa ſolicitant, aliqua nec minora deterrent. Solicitat primum ipſa pulchritudo iungendi: deinde, quod non minus utile, quàm uoluptuoſum, poſſe utraq; eadem opera, eodẽ uiatico inuiſere, ſub eodem procuratore, ac penè iiſdem actoribus habere: unam uillam colere, & ornare, alterã tantum tueri. Ineſt huic cõputationi ſumptus ſuppellectilis, ſumptus atrienſium, topiariorum, fabrorum, atq; etiam uenatorij inſtrumenti, quæ plurimum refert, unum in locum conferas, an in diuerſa diſpergas Contrà uereor ne ſit incautum rem tam magnam iiſdem tempeſtatibus, iiſdem caſibus ſubdere. Tutius uidetur incerta fortunæ poſſeßionum uarietatibus experiri. Habet etiam multum iucunditatis ſoli, cœliq; mutatio, ipſaq; illa peregrinatio interſita. Iam quod deliberationis noſtræ caput eſt, , agri ſunt fertiles, pingues, aquoſi: conſtant campis, uineis, ſyluis, quæ materiam, & ex ea reditum, ſicut modicum, ita ſtatum præſtant. Sed hæc felicitas terræ imbecillis cultoribus fatigatur. Nam poſſeſſor prior ſæpius uendidit pignora, & dum reliqua colonorũ minuit ad tempus, uires in poſterum exhauſit, quarum defectione rurſus reliqua creuerunt. Sunt ergo inſtruendi eo plures, quod frugi mancipijs coli

tur, nam nec ipſe uſquã uinctos habeo, nec ibi quiſquã ſupereſt. Vt ſcias quanti uideantur poſſe emi, ſeſtertio tricies, non quia non aliquando quinquagies fuerint: uerum ex hac penuria colonorum, & cõmuni temporis iniquitate, ut redditus agrorum, ſic etiam precium retro abijt. Quæris an hoc ipſum tricies facile colligere poßimus? Sum quidem propè totus in prædijs, aliquid tamen nec moleſtum erit mutuari, accipiam à ſocru, cuius arca non ſecus ac mea utor. Proinde hoc te non moueat, ſi cætera non refragantur, quæ uelim quàm diligentißime examines. Nam cum omnibus in rebus, tum in diſponendis facultatibus plurimum tibi & uſus, & prouidentiæ ſupereſt. Vale.

C. PL. MESIO MAXIMO SVO S.

MEminiſtine te ſæpe legiſſe, quantas contentiones excitarit lex tabellaria, quantumq; ipſi latori uel gloriæ, uel reprehenſionis attulerit? At nunc in ſenatu ſine ulla † diſſenſione hoc quidem ut optimũ placuit. Omnes comitiorũ die tabulas poſtulauerunt. Exceſſeramus ſanè manifeſtis illis, apertisq; ſuffrãgijs licentiam concionũ. Non tempus loquendi non tacendi modeſtia, nõ deniq; ſedendi dignitas cuſtodiebatur. Magni undiq;, diſſoniq; clamores. Procurrebant omnes cum ſuis candidatis, multa agmina in medio, multiq; circuli, & indecora confuſio: adeò deſciueramus à conſuetudine parentum, apud quos omnia diſpoſita, moderata,*

† *defenſione*

rata, tranquilla, maieſtatem loci, pudoremq; retinebant. Superſunt ſenes, ex quibus audire ſoleo, hunc ordinem comitiorũ. Citato nomine Candidati, ſilentium ſummũ. Dicebat ipſe pro ſe, uitam ſuam explicabat, teſtes et laudatores dabat, uel eum ſub quo militauerat, uel eum cui quæſtor fuerat, uel utrunq; ſi poterat. Addebat quoſdã ex ſuffragatoribus: illi grauiter & paucis loquebantur. Plus hoc, q̃ preces proderat. Nõnunq̃ Candidatus, aut nataleis competitoris, aut annos, aut etiã mores arguebat. Audiebat ſenatus grauitate cenſoria, ita ſæpius digni, q̃ gratioſi præualebant. Quæ nunc immodico fauore corrupta, ad tacita ſuffragia, quaſi ad remedium decurrerunt. quod interim planè remediũ fuit: erat enim nouũ, & ſubitum. Sed uereor, ne procedente tempore ex ipſo remedio uitia naſcãtur. Eſt enim periculũ, ne tacitis ſuffragijs impudentia irrepat. Nam quoto cuiq; eadem honeſtatis cura ſecretò, quæ palàm? Multi famam, conſcientiam pauci uerentur. Sed nimis citò de futuris, interim beneficio tabellarũ habebimus magiſtratus, qui maxime fieri debuerunt. Nã ut in recuperatorijs iudicijs, ſic nos in his comitijs quaſi repente apprehenſi ſynceri iudices fuimus. Hæc tibi ſcripſi primũ, ut aliquid noui ſcriberem: deinde, ut nonnunquã de Repub. loquerer, cuius materiæ nobis quanto rarior q̃ ueteribus occaſio, tanto minus omittenda eſt. Et hercule quouſque illa uulgaria? quid

†Eho quid? agis? †Eho, ecquid commode uales? Habeant noſtræ quoq; literæ aliquid non humile, nec ſordidum, nec priuatis rebus incluſum. ſunt quidem cuncta ſub unius arbitrio, qui pro utilitate communi ſolus omnium curas, laboresq; ſuſcepit. Quidam tamen ſalubri quodam temperamento ad nos quoq; uelut riui ex illo benigniſsimo fonte decurrunt, quos & haurire ipſi, & abſentibus amicis quaſi miniſtrare epiſtolis poſſumus. Vale.

C. PL. CORNELIO PRISCO SVO S.

AVdio Valerium Marcialem deceßiſſe, & moleſte fero. Erat homo ingenioſus, acutus, acer, & qui plurimũ in ſcribendo & ſalis haberet, & fellis, nec candoris minus. Proſecutus eram uiatico ſecedentem, dederam hoc amicitiæ, dederam etiam uerſiculis, quos de me compoſuit. Fuit moris antiqui, eos qui uel ſingulorum laudes, uel urbium ſcripſerant, aut honoribus, aut pecunia ornare: noſtris uero temporibus, ut alia ſpecioſa & egregia, ita hoc in primis exoleuit. Nam poſtq̃ deſijmus facere laudanda, laudari quoque ineptum putamus. Quæris, qui ſint uerſiculi, quibus gratiam retulerim? Remitterem te ad ipſum uolumẽ, niſi quoſdam tenerem. Tu ſi placuerint hi, cæteros in libro requires. Alloquitur Muſam, mandat ut domum meam exquilijs quærat, adeat reuerenter.

Sed ne tempore non tuo diſertam
Pulſes ebria ianuam uideto.

Totos dat tetricæ dies Mineruæ,
Dum centum ſtudet auribus uirorum,
Hoc,quod ſecula,poſteriq́; poßint
Arpinis quoq; comparare chartis.
Seras tutior ibis ad lucernas,
Hæc hora eſt tua cum furerit Lyæus.
Cum regnat roſa,cum madent capilli,
Tunc me uel rigidi legant Catones.

Meritó ne eum, qui hæc de me ſcripſit, & tunc dimiſi amicißime, & nunc ut amicißimum defunctum eſſe doleo? Dedit enim mihi quantũ maxime potuit, daturus amplius, ſi potuiſſet. Tametſi quid homini poteſt dari maius, quàm gloria, laus, & æternitas? At non erunt æterna quæ ſcripſit. Non erunt fortaſſe, ille tamen ſcripſit, tanquam eſſent futura. Vale.

TERTII LIBRI FINIS.

C. PLINII SECVNDI EPISTOLARVM LIBER QVARTVS.

C. PL. FABATO PROSOCERO S.

CVPIS poſt longum tempus neptem tuam, meq́; unà uidere: gratum eſt utriq; noſtrum quod cupis, mutuò me hercule. Nam inuicem nos incredibili quodã deſiderio ueſtri tenemur, quod

non ultra differemus. Atq; *adeò iam ſarcinulas alligamus feſtinaturi, quantum itineris ratio permiſerit.* Erit *una, ſed breuis mora, deflectemus in* Thuſcos, *non ut agros, remq́; familiarẽ oculis ſubijciamus: id enim poſt poni poteſt: ſed ut fungamur neceſſario officio.* Oppidũ *eſt prædijs noſtris uicinũ, nomen* Tifernium Tiberinũ, *quod me penè adhuc puerum patronum cooptauit, tanto maiore ſtudio, quanto minore iudicio aduentus meos celebrat, profectionibus angitur, honoribus gaudet.* In *hoc ego, ut referrem gratiam, nam uinci in amore turpiſsimum eſt, templũ pecunia mea extruxi, cuius dedicationem, cum ſit paratum, differre longius irreligioſum eſt.* Erimus *ergo ibi dedicationis die, quem epulo celebrare conſtitui. Subſiſtemus fortaſſe & ſequenti, ſed tanto magis uiam ipſam corripiemus, cõtingat modò te, filiamq́; tuam forteis inuenire: nam hilareis certum eſt, ſi nos incolumeis receperitis.* Vale.

C. PLINIVS CLEMENTI SVO S.

R*Egulus filium amiſit, hoc uno malo indignus, quod neſcio an malũ putet.* Erat *puer acris ingenij, ſed ambigui, qui tamen poſſet recta ſectari, ſi patrem non referret.* Hunc *regulus emancipauit, ut hæres matris exiſteret, emancipatum (ita uulgò ex moribus hominis loquebantur) fœda, & inſolita parentibus indulgentiæ ſimulatione captabat, incredibile eſt, ſed* Regulũ *cogita.* Amiſſum *tamen luget inſane.* Habe

bat

bat puer manulos multos, & uinctos & ſolutos, habe-bat canes maiores minoresq́;, habebat luſcinias, pſittacos, mœrulas, omneis Regulus circa rogũ trucidauit, nec dolor erat ille, ſed oſtentatio doloris. Conuenitur ad eum mira celebritate. Cuncti deteſtantur, oderunt, & quaſi probent, quaſi diligant, curſant, frequentant. Vtq; breuiter quod ſentio enunciem, in Regulo deme-rendo, Regulum imitantur. Tenet ſe trans Tiberim in hortis, in quibus latiſsimum ſolum porticibus immenſis, ripam ſtatuis ſuis occupauit, ut eſt in ſumma auaritia ſumptuoſus, in ſumma infamia glorioſus. Vexat ergo ciuitatem in ſaluberrimo tempore, et quod uexat ſolatiũ putat, dicit ſe uelle ducere uxorem, hoc quoq;, ſicut alia peruerſe. Audies breui nuptias lugentis, nuptias ſenis, quorum alterum immaturum, alterum ſerum eſt. Vnde hoc augurer quæris? non quia adfirmat ipſe, quo mendacius nihil eſt: ſed quia certum eſt Regulum eſſe facturum, quicquid fieri non oportet. Vale.

C. PLINIVS HADRIANO SVO S.

QVod ſemel atque iterum conſul fuiſti, ſimlis antiquis, quod procõſul Aſiæ, qualis ante te, qualis poſt te uix unus aut alter: non ſinit enim me uerecundia tua dicere qualis nemo, quod ſanctitate, quod autoritate, ætate quoq; princeps ciuitatis: eſt quidem uenerabile et pulchrum, ego tamen te uel magis in remiſsionibus miror. Nam ſeueritatem iſtam pari iucun similis

ditate condire, ſummæq; grauitati tantum comitatis adiungere non minus difficile, quàm magnum eſt: id tu cum incredibili quadam ſuauitate ſermonum, tum uel præcipue ſtylo adſequeris. Nam & loquenti tibi illa Homerici ſenis mella profluere & quæ ſcribis comple re apes floribus, & nectare uidentur. Ita certe ſum re= fectus ipſe, cum græca epigrãmata tua, cum † iambos proxime legerẽ. Quantũ ibi humanitatis, uenuſtatis? quàm dulcia illa? quàm antiqua, quàm arguta, quàm recta? Callimachũ me, uel Heroden, uel ſi quid his me= lius, tenere credebam. Quorum tamen neuter utrunq; aut abſoluit, aut attigit. Hominẽm ne Romanũ tã græ ce loqui? Non mediusfidius ipſas Athenas tam Atticas dixerim. Quid multa? inuideo Græcis, quod illorũ lin gua ſcribere maluiſti: neq; enim coniectura eget, quid ſermone patrio exprimere poßis, cum hoc inſititio, & inducto, tam præclara opera perfeceris. Vale.

† mimijambos

C. PLINIVS SOSSIO SVO S.

CAluiſium nepotem ualidißime diligo, uirum in= duſtrium, rectum, diſertum, quod apud me uel potentißimum eſt. Idem C. Caluiſium contubernalem meum, amicum tuum arcta propinquitate complecti= tur: eſt enim filius ſororis. Hunc ergo rogo ſemeſtri tri bunatu ſplendidiorem & ſibi, & auunculo ſuo facias. Obligabis me, obligabis Caluiſium noſtrum, obligabis ipſum non minus idoneum debitorem, quàm nos putas.

aliàs potiſsimum

Multa

Multa beneficia in multos contuliſti: auſim contendere nullum te melius, æque bene uix unum, aut alterum conlocaſſe. Vale.

C. PLINIVS SPARSO SVO S.

AEſchinen aiũt petentibus Rhodijs legiſſe orationem ſuam, deinde Demoſthenis, ſummis utranq; clamoribus eſſe probatam. Quod tantorum uirorum contigiſſe ſcriptis non miror, cum orationem meam proxime doctiſsimi homines hoc ſtudio, hoc adſenſu, hoc etiam labore per biduum audierint. Quamuis hanc intentionem eorũ nulla hinc et inde collatio, nullum quaſi certamen accenderet. Nam Rhodij cum ipſis orationum uirtutibus, tum etiam comparationis aculeis excitabantur. Noſtra oratio ſine æmulationis gratia probabatur. An merito, ſcies cum legeris librum, cuius amplitudo non ſinit me longiore epiſtola præloqui. Oportet enim nos in hac certe, in qua poſſumus breueis eſſe, quo ſit excuſatius, quod librũ ipſum non tamẽ ultra cauſſæ amplitudinẽ extendimus. Vale.

C. PLINIVS NASONI SVO S.

THuſci grandine excuſsi, in regione tranſpadana ſumma abundantia, ſed par uilitas nunciatur. Solum mihi Laurentinum meum in redditu, nihil quidem ibi poſsideo, præter tectum & hortum, ſiccasq; arenas: ſolum tamen mihi in redditu, ibi enim plurimũ ſcribo: nec agrũ, quem non habeo, ſed ipſum me ſtudijs

excolo. Ac iam poſſum tibi, ut alijs in locis horreum plenum, ſic ibi ſcrinium oſtendere. Igitur tu quoque ſi certa & fructuoſa prædia cõcupiſcis, aliquid in hoc littore para. Vale.

C. PLINIVS AVLO LEPIDO S.

SAepe tibi dico ineſſe uim Regulo, mirũ eſt, quàm efficiat, in quod incubuit. Placuit ei lugere filiũ: luget ut nemo. Placuit ſtatuas ei, & imagines quamplurimas facere: hoc omnibus officinis agit. Illũ coloribus, illum cæra, illum ære, illum argento, illũ auro, ebore, marmore effingit. Ipſe etiam nuper adhibito ingenti auditorio librum de uita eius recitauit. Tum eundem librum in exemplaria tranſcriptum mille per totam Italiam, prouinciaſq; dimiſit. Scripſit publice, ut à decurionibus eligeretur uocaliſsimus aliquis ex ipſis, qui legeret in populo: factũ eſt. Hanc ille uim, ſeu quo alio nomine uocãda eſt intentio, quicquid uelis obtinendi, ſi ad potiora uertiſſet, quantum boni efficere potuiſſet, quanquã minor uis bonis, quàm malis ineſt, ac ſicut ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει, *ita recta ingenia debilitat uerecundia, peruerſa confirmat audacia.* Exemplo *eſt* Regulus, *imbecillum latus, os confuſum, hæſitans lingua, tardiſsima inuentio, memoria nulla, nihil deniq; præter ingenium inſanum, & tamen eò impudentia, ipſoq; illo furore peruenit, ut plurimis orator habeatur. Itaque* Herennius

Senecio mirifice Catonis illud de Oratore in hunc è contrario uertit: Orator eſt uir malus, dicendi imperitus. Non me hercule Cato ipſe tam bene uerum oratorem, quàm hic Regulũ expreſſit. Habés ne, quo tali epiſtolæ parem gratiã referas? Habes ſi ſcripſeris. Nũ aliquis in municipio noſtro ex ſodalibus meis? num etiã ipſe tu hunc luctuoſum Reguli librũ, ut circulator in foro legeris? ſcilicet ut ait Demoſthenes, τὴν φωνὴν γεγηθὼς, ϗ λαρυγγίζων. Eſt enim tam ineptus, ut riſum magis poſſit exprimere, quàm gemitum. Credas non de puero ſcriptum, ſed à puero. Vale.

C. PLINIVS ARRIANO S.

GRatularis mihi, quod acceperim auguratum: iure gratularis, primum quod grauiſſimi Principis iudicium in minoribus etiam rebus conſequi pulchrum eſt: deinde, quod ſacerdotium ipſum cum priſcum & religioſum, tum hoc quoq; ſacrum planè, & inſigne eſt, quod non adimitur uiuenti. Nam cætera, quanquam dignitate própémodũ paria, ut tribuuntur ſic auferũtur, in hoc fortunæ hactenus licet, ut dari poſſit. Mihi uero etiam illud gratulatione dignũ uidetur, quod ſucceſſi Iulio Frontino principi uiro, qui me nominationis die per hos continuos annos inter ſacerdotes nominabat, tanquam in locũ ſuum cooptaret, quod nunc euentus ita comprobauit, ut non fortuitum uideretur. Te quidem, ut ſcribis, ob hoc maxime delectat

auguratus meus, quod M. Tullius augur fuit. Lætaris enim quod honoribus eius inſiſtam, quem æmulari in ſtudijs cupio: ſed utinam ut ſacerdotium, idem & conſulatum, multo etiam iunior, quàm ille ſum conſecutus: ita ſenex ſaltem ingenium eius aliqua ex parte aſſequi poßim. Sed nimirum, quæ ſunt in manu hominũ, & mihi, & multis contigerunt. Illud uero, ut adipiſci arduum, ſic etiam ſperare nimiũ eſt, quod dari non niſi à dijs poteſt. Vale.

C. PLINIVS VRSO SVO S.

†uir magnus,

CAuſſam per hos dies dixit Iulius Baſſius, † homo laborioſus, & aduerſis ſuis clarus. Accuſatus eſt ſub Veſpaſiano à priuatis duobus, ad ſenatum remiſſus, diu pependit, tandemq; abſolutus, uindicatusq;, Titum timuit, ut Domitiani amicus à Domitiano relegatus eſt, reuocatus à Nerua, ſortitusq; Bithyniam redit reus, accuſatus non minus acriter, quàm fideliter defenſus: ſententias habuit uarias, plureis tamen quaſi mitioreis. Egit contra eum Pomponius Rufus, uir paratus, & uehemens. Rufo ſucceßit Theophanes, unus ex legatis, fax accuſationis, & origo. Reſpondi ego, nam mihi Baſſus iniunxerat, ut totius defenſionis fundamenta iacerem, dicerem de ornamentis ſuis, quæ illi & ex generis claritate, & ex periculis ipſis magna erant: dicerem de conſpiratione delatorũ, quam in quæſtu habebant: dicerem cauſſas, quibus factioſißimum

Ctioſiſſimum quenq; , ut illum ipſum Theophanem of- fendiſſet, eundem me uoluerat occurrere crimini, quo maxime premebatur. In alijs enim quamuis auditu gra uioribus, non abſolutionem modò, uerum laudem me- rebatur. Hoc illum aliàs onerabat, quod homo ſim- plex & incautus quædam à prouincialibus ut amicis acceperat. Nam fuerat in prouincia eadem quæſtor. Hæc accuſatores furta ac rapinas, ipſe munera uoca- bat. Sed lex munera quoq; accipi uetat. Hic ego quid agerem? quod iter defenſionis ingrederer? negarem? uerebar, ne planè furtum uideretur, quod cõſiteri time rem. Præterea rem manifeſtam inficiari augentis erat crimen, non diluentis, præſertim cum reus ipſe ni hil integrũ aduocatis reliquiſſet. Multis enim atq; etiã principi dixerat ſola ſe munuſcula dũtaxat natali ſuo, aut ſaturnalibus accepiſſe, & pleriſq; miſiſſe. Veniam peterem? Iugularem reum, quem ita deliquiſſe conce- deren, ut ſeruari niſi uenia nõ poſſet. Tanquam recte factum tuerer? non illi profuiſſem, ſed ipſe impudens extitiſſem. In hac difficultate placuit mediũ †quiddam tenere. Videor tenuiſſe, actionem meam, ut prælia ſo- let, nox diremit: Egeram horis tribus, & dimidia, ſupererat ſeſquihora. Nam cum ex lege accuſator ſex horas, nouem reus accepiſſet: ita diuiſerat tempora reus inter me & eum, qui dicturus poſt me erat, ut ego quinque horis, ille reliquis uteretur: mihi ſucceſſus

+ ergo

†quidem

actionis ſilentium, finemq́; ſuadebat. Temerarium eſt enim ſecundis non eſſe contentum. Ad hoc uerebar, ne me corporis uires iterato labore † deſererent, quem †deficeret *difficilius eſt repetere, quàm iungere. Erat etiam periculum, ne reliqua actio mea, & frigus depoſita, & tædium ut reſumpta pateretur. Vt enim faces ignem adſidua concußione cuſtodiunt, dimiſſum ægerrime reparant: ſic & dicentis calor, & audientis intentio, continuatione ſeruatur, intercapedine, & quaſi remißione langueſcit. Sed Baſſus multis precibus, penè etiam lachrymis obſecrabat, implerem meum tempus: parui, utilitatemq́; eius prætuli meæ. Bene ceßit: inueni ita erectos animos ſenatus, ita recenteis, ut priore actione incitati magis, quàm ſatiati uiderentur. Succeßit mihi Lucius Albinus, tam apte, ut orationes noſtræ uarietatem duarum, contextum unius habuiſſe credantur. Reſpondit Herennius Pollio inſtanter, & grauiter: deinde Theophanes rurſus. Fecit enim hoc quoque, ut cætera impudentißime, quod poſt duos & conſulareis, & diſertos, tempus & quidem laxius uindicauit. Dixit in noctem, atque etiam inlatis lucernis. Poſtero die egerunt pro Baſſo Homullus & Fronto mirifice: quartum diem probationes occupauerunt. Cenſuit Bæbius Macer conſul deſignatus lege repetundarum Baſſum teneri, Cepio Hiſpo ſalua dignitate iudices dandos; uterque recte. Quî fieri poteſt, inquis,*

quis, cum tam diuerſa cenſuerint? quia ſcilicet & Macro legem intuenti, conſentaneum fuit damnare eum, qui contra legem munera acceperat: & Cepio cum putaret licere ſenatui, ſicut licet, & mitigare leges, & intendere, non ſine ratione ueniam dedit facto, uetito quidem, non tamen inuſitato. Præualuit ſententia Cepionis. Quinimo conſurgenti ad cenſendum adclamatum eſt, quod ſolet reſidentibus. Ex quo potes æſtimare, quanto conſenſu ſit exceptum, cum diceret quod tam fauorabile fuit, cum dicturus uideretur. Sunt tamen ut in ſenatu, ita in ciuitate in duas parteis hominum iudicia diuiſa. Nam quibus ſententia Cepionis placuit, ſententiam Macri ut duram rigidamq́; reprehendunt: quibus Macri, illam alteram diſſolutam, atque etiam incongruentem uocant. Negant enim incongruens eſſe, retinere in ſenatu, cui iudices dederis. Fuit & tertia ſententia: Valerius Paulinus adſenſus Cepioni, hoc amplius cenſuit, referendum de Theophane, cum legationi renunciaſſet. Arguebatur enim multa in accuſatione feciſſe, quæ illa ipſa lege, qua Baſſum accuſauerat, tenerentur. Sed hanc ſententiam conſules, quanquam maximæ parti ſenatus mire probabatur, non ſunt proſecuti. Paulinus tamen & iuſtitiæ famam, & conſtantiæ tulit. Miſſo ſenatu, Baſſus magna hominum frequentia, magno clamore, magno gaudio exceptus eſt. Fecerat eum fauorabilem renouata

diſcriminum uetus fama, notumq; periculis nomen, & in procero corpore mœſta, & ſqualida ſenectus. Habebis hanc interim epiſtolã ut πρόδρομον, expectabis orationem plenam, onuſtamq;, & expectabis diu: neque enim leuiter & curſim de re tanta retractandum eſt. Vale.

C. PLINIVS SABINO SVO S.

S*Cribis mihi Sabinam, quæ nos reliquit hæredes, Modeſtum ſeruum ſuum nuſquam liberum eſſe iußiſſe: idem tamen ſic adſcripſiſſe legatum: Modeſto, quem liberum eſſe iußi. Quæris quid ſentiam? con tuli cum prudentibus, conuenit inter omneis nec libertatem deberi, quia nõ ſit data: nec legatum, quia ſeruo ſuo dederit. Sed mihi manifeſtus error uidetur, ideoq; puto nobis quaſi ſcripſerit Sabina faciendum, quod ipſa ſcripſiſſe ſe credidit. Confido acceſſurum te ſententiæ meæ, cum religioſißime ſoleas cuſtodire defunctorum uoluntatem, quam bonis hæredibus intellexiſſe pro iure eſt. Neq; enim minus apud nos honeſtas, quàm apud alios neceßitas ualet. Meretur ergo libertatem ſinentibus nobis, fruatur legato, quaſi omnia diligentißime cauerit: Cauit enim, quæ hæredes bene elegit. Vale.*

C. PL. CORNELIO MINVTIANO.

A*Vdiſtine Valerium Licinianum in Sicilia profiteri? Nondum te puto audiſſe. Eſt enim re-*

cens

tens nuncius. Prætorius hic modo inter eloquentiſſimos cauſſarum actores habebatur. Nunc eò decidit, ut exul de ſenatore, rhetor de oratore fieret. Itaq; ipſe in præfatione dixit dolenter, & grauiter: Quos tibi fortuna ludos facis? Facis enim ex profeſſoribus ſenatores, ex ſenatoribus profeſſores. Cui ſententiæ quantum bilis, tantum amaritudinis ineſt, ut mihi uideatur pro feſſus, ut hoc diceret. Idem cum græco pallio amictus intraſſet (carent enim togæ iure, quibus aqua & igni interdictũ eſt) poſtquam ſe cõpoſuit, circũſpexitq; habitũ ſuum: latine, inquit, declamaturus ſum, † dicẽs triſtia & miſeranda. †dices *† Dignũ tamen illũ qui hæc ipſa ſtu* †Indignum *dia inceſti ſcelere macularit. Confeſſus eſt quidem inceſtum, ſed incertum, utrũ quia uerũ erat, an quia grauiora metuebat, ſi negaſſet. Fremebat enim Domitianus, æſtuabatq; ingenti inuidia deſtitutus. Nam cum Corneliam Maximillam Veſtalem defodere uiuam cu piſſet, ut qui illuſtrari ſeculum ſuum eiuſmodi exẽplo arbitraretur, pontificis maximi iure, ſeu potius immanitate tyranni, licentia domini, reliquos pontifices non in regiam, ſed in Albanam uillam conuocauit: nec minore ſcelere, quàm quod ulciſci uidebatur, abſentem, inauditamq; damnauit inceſti, cum ipſe fratris filiam inceſto non polluiſſet ſolum, uerumetiam occidiſſet. Nam uidua abortu perijt. Miſſi ſtatim pontifices, qui defodiendam, necandamq; curarent. Illa nunc ad Ve-*

ſtam, nunc ad cæteros deos manus tendens, multa, ſed hæc frequentiſſime clamitabat: Me Cæſar inceſtam putat, qua ſacra faciẽte uicit, triumphauit. Blandiẽs hæc, an irridens ex fiducia ſui, an ex contemptu principis dixerit, dubium eſt. Dixit donec ad ſupplicium, neſcio an innocens, certe tanquam nocens ducta eſt. Quinetiã cum in illud ſubterraneum cubiculum demitteretur, hæſiſſetq́; deſcendenti ſtola, uertit ſe, ac recollegit. Cumq́; carnifex manum daret, auerſata eſt, & reſiluit, fœdumq́; contactum quaſi planè à caſto puroq́; corpore ñouiſſima ſanctitate reiecit, omnibusq́; numeris pudoris πολλὴν πρόνοιαν ἔχεν εὐσχήμως πεσεῖν. Præterea Celer eques Romanus, cui Cornelia obijciebatur, cum in comitio uirgis cæderetur, in hac uoce perſtiterat, Quid feci? nihil feci. Ardebat ergo Domitianus & crudelitatis, & iniquitatis infamia, arripit Licinianum, quod in agris ſuis occultaſſet Corneliæ libertam. Ille ab ijs, quibus erat curæ præmonetur, ſi comitium & uirgas pati nollet, ad confeßionem confugeret, quaſi ad ueniam: fecit. loquutus eſt pro abſcente Herennius Senecio tale quiddam, quale eſt illud, κεῖται πάτροκλος. Ait enim, ex aduocato nuncius factus ſum. Receßit Licinianus, gratum hoc Domitiano, adeò quidem, ut gaudio proderetur, diceretq́;: abſoluit nos Licinianus. Adiecit etiam non eſſe uerecundiæ eius inſtandum: ipſi uero permiſit, ſi qua poſſet ex

rebus

rebus ſuis raperet, antequam bona publicarentur, exilium'q; molle uelut præmium dedit. Ex quo tamen poſtea clementia diui Neruæ translatus eſt in Siciliā, ubi nunc profitetur, ſeq; de fortuna præfationibus uindicat. Vides quàm obſequenter paream tibi? qui nō ſolū res urbanas, uerumetiā peregrinas tam ſedulo ſcribā, ut altius repetam. & ſanè putabā te, quia tūc abfuiſti, nihil aliud de Liciniano audiſſe, quàm relegatū ob inceſtum. Summam enim rerum nunciat fama, non ordinem. Mereor, ut uiciſſim quid in oppido tuo, quid in finitimis agatur (ſolent enim notabilia quædā incidere) perſcribas. Deniq; quicquid uoles, dummodo nō minus longa epiſtola nuncies. Ego non paginas tantum, ſed etiam uerſus, ſyllabasq; numerabo. Vale.

C. PLINIVS ARRIANO SVO S.

AMas Egnatium Marcellinum, atq; etiam mihi ſæpe cōmendas, amabis magis, cōmēdabisq;, ſi cognoueris recens eius factum. Cum in prouinciam quæſtor exiſſet, ſcribamq;, qui ſorte obtigerat, ante legitimum ſalarij tempus amiſiſſet, quod acceperat ſcribæ daturus, intellexit, & ſtatuit ſubſidere apud ſe non oportere. Itaque reuerſus, Cæſarem, deinde Cæſare autore, ſenatum conſuluit, quid fieri de ſalario uellet. Parua quæſtio, ſed tamen quæſtio. Hæredes ſcribæ ſibi, præfecti ærario, pupuloq; uindicabant. Acta cauſſa eſt. Dixit hæredum aduocatus, deinde populi, uterque

percommode. Cælius Strabo ærario cenſuit inferendum, Bæbius Macer hæredibus dandũ, obtinuit Strabo. Tu lauda Marcellinum, ut ego ſtatim feci: quamuis enim abunde ſufficiat illi, quod eſt à principe, & à ſenatu probatus, gaudebit tamen teſtimonio tuo. Omneis enim qui gloria, famaq; ducuntur, mirũ in modum adſenſio & laus, à minoribus etiã profecta, delectat. Te uero Marcellinus ita ueretur, ut iudicio tuo plurimum tribuat. Accedit his, quod ſi cognouerit factum ſuum iſtuc uſque penetraſſe, neceſſe eſt laudis ſuæ ſpatio, curſu, & peregrinatiõe lætetur. Etenim neſcio quo pacto uel magis homines iuuat gloria lata, quàm magna. Vale.

C. PLIN. CORNELIO TACITO.

SAluum te in urbem ueniſſe gaudeo. Veniſti autẽ ſi quando aliâs, nũc maxime mihi deſideratus. Ipſe pauculis adhuc diebus in Tuſculano commorabor, ut opuſculum, quod eſt in manibus, abſoluã. Vereor enim ne ſi hanc intentionem iam in fine laxauero, ægre reſumam. Interim ne quid feſtinationi meæ pereat, quod ſum præſens petiturus, hac quaſi †præceptoria epiſtola rogo: ſed prius accipe cauſſas rogãdi, deinde ipſum quod peto. Proxime cum in patria mea fui, uenit ad me ſalutandũ municipis mei filius prætextatus: huic ego, ſtudes inquã? reſpondit, etiam. Vbi? Mediolani. Cur nõ hic? & pater eius (erat enim unà, atq; etiam ipſe adduxerat

† præcurſoria

xerat puerum) quia nullos hic præceptores habemus. Quare nullos? nam uehementer intererat ueſtra, qui patres eſtis, & opportune complures patres audiebant, liberos ueſtros hic potiſsimum diſcere. Vbi enim aut iucundius morarentur, quàm in patria? aut pudicitius continerentur, quàm ſub oculis parentũ? aut minore ſumptu, quàm domi? Quantulũ eſt ergo collata pecunia conducere præceptores? quodq; nunc in habitationes, in uiatica, in ea, quæ peregre emuntur, impenditis, adijcere mercedibus: atq; adeò ego, qui nõdum liberos habeo, paratus ſum pro rep. noſtra quaſi pro filia, uel parente tertiam partem eius, quod conferre uobis placebit, dare. Totũ etiam pollicerer, niſi timerem, ne hoc munus meũ quandoq; ambitu corrumperetur, ut accidere multis in locis uideo, in quibus præceptores publice conducuntur. Huic uitio uno remedio occurri poteſt, ſi parentibus ſolis ius conducendi relinquatur, ijſdemq; religio recte iudicandi neceſsitate collationis addatur. Nam qui fortaſſe de alieno negligentes, certe de ſuo diligentes erunt: dabuntq; operam, ne eam pecuniam non niſi dignus accipiat, ſi accepturus & ab ipſis erit. Proinde conſentite, conſpirate, maioremq; animũ ex meo ſumite, qui cupio eſſe quam plurimũ, quod debeam conferre. Nihil honeſtius præſtare liberis ueſtris, nihil gratius patriæ poteſtis. Educentur hic, qui hic naſcuntur, ſtatimq; ab infantia na-

tale ſolum amare, frequentare conſueſcant. Atq; utinã tam claros præceptores conducatis, ut finitimis oppidis ſtudia hinc petantur. Vtq; nunc liberi ueſtri aliena in loca, ita mox alieni in hunc locum confluant. Hæc putaui altius, & quaſi à fonte repetenda, quo magis ſcires, quàm gratum mihi foret, ſi ſuſciperes quod iniungo. Iniungo autem, & pro rei magnitudine rogo, ut ex copia ſtudiorum, quæ ad te ex admiratione ingenij tui conuenit, circunſpicias præceptores, quos ſollicitare poßimus, ſub ea tamen conditione, ne cui fidem meam obſtringam. Omnia enim libera parentibus ſeruo. Illi iudicent, illi eligant. Ego mihi curam tantũ, & impendiũ uindico. Proinde ſi quis fuerit repertus, qui ingenio ſuo fidat, eat illuc, ea lege, ut hinc nihil aliud certum, quàm fiduciam ſuam ferat. Vale.

Ç. PL. PATERNO SVO S.

TV fortaſſe orationem, ut ſoles, & flagitas, & expectas: at ego quaſi ex aliqua peregrina, delicataq; merce luſus meos tibi prodo. Accipies cum hac epiſtola hendecaſyllabos noſtros, quibus nos in uehiculo, in balineo, inter cœnam oblectamus ociũ temporis. His iocamur, ludimus, amamus, dolemus, querimur, iraſcimur, deſcribimus aliquid modo preßius, modo altius, atq; ipſa uarietate tentamus efficere, ut alia alijs, quædam fortaſſe omnibus placeant. Ex quibus tamen ſi nõnulla tibi paulò petulantiora uidebuntur,

tur, erit eruditionis tuæ cogitare ſummos illos, & grauiſsimos uiros, qui talia ſcripſerunt, non modò laſciuia rerum, ſed ne uerbis quidem nudis abſtinuiſſe, quæ nos refugimus, non quia ſeueriores. unde enim? ſed quia timidiores ſumus. Scimus alioqui huius opuſculi illam eſſe uerißimam legem, quam Catullus expreßit:

Nam caſtum eſſe decet pium poëtam
Ipſum, uerſiculos nihil neceſſe eſt,
Qui tunc deniq; habent ſalem, & leporem,
Si ſunt molliculi, & parum pudici.

Ego quanti faciam iudiciũ tuum, uel ex hoc potes æſtimare, quod malui omnia à te penſitari, quàm electa laudari. Et ſanè quæ ſunt cõmodißima, deſinunt uideri, cum paria eſſe cœperunt. Præterea ſapiens, ſubtiliſq; lector debet non diuerſis conferre diuerſa, ſed ſingula expendere: nec deterius aliquid putare, quod eſt in ſuo genere perfectũ. Sed quid ego plura? Nam longiore præfatione uel excuſare, uel cõmendare ineptias ineptißimum eſt. Vnum illud prædicendũ uidetur: cogitare me has nugas inſcribere hendecaſyllabi, qui titulus ſola metri lege † conſtringitur. Proinde ſiue epigrãmata, ſiue edyllia, ſiue eclogas, ſiue (ut multi) poẽmata, ſeu quid aliud uocare malueris, licebit uoces: Ego tantum hendecaſyllabos præſto. A ſimplicitatẽ tua peto, quod de libello meo dicturus es alijs, mihi dicas. Neque eſt difficile quod poſtulo. Nam ſi hoc opus

† conſcribitur.

ſeculum noſtrum aut potiſsimũ eſſet, aut ſolum, fortaſſe poſſet durum uideri dicere. Quære quod agas, molle & humanum eſt, habes quod agas. Vale.

C. PLINIVS FVNDANO S.

SI quid omnino, hoc certe iudicio facio, quod Aſinium Rufum ſingulariter amo. Eſt homo eximius, & bonorum amantiſsimus. Cur enim non me quoq; inter bonos numerem? Idem Cornelium Tacitum, ſcis quem uirum, arcta familiaritate complexus eſt. Proinde ſi utrũq; noſtrum probas, de Rufo quoq; neceſſe eſt idem ſentias, cum ſit ad connectendas amicitias uel tenaciſsimum uinculũ morum ſimilitudo. Sunt ei liberi plures. Nam in hoc quoq; functus eſt optimi ciuis officio, quod fœcunditate uxoris large frui uoluit eo ſeculo, quo pleriſq; etiam ſingulos filios orbitatis præmia grauis faciunt, quibus ille deſpectis, aui quoq; nomen adſumpſit. Eſt enim auus, & quidem ex Saturio Firmo, quem diliges ut ego, ſi ut ego propius inſpexeris. Hæc eò pertinẽt, ut ſcias quàm copioſam, quàm numeroſam domum uno beneficio ſis obligaturus, ad quod petendum, uoto primum, deinde bono quodam omine adducimur. Optamus enim tibi, ominamurq; in proximũ annum conſulatũ. Ita nos uirtutes tuæ, ita iudicia Principis augurari uolunt. Concurrit autem, ut ſit eodem anno quæſtor maximus ex liberis Rufi Aſinius Baſſus iuuenis, neſcio an dicam quod me pater & ſentire, &

dicere

dicere cupit, adoleſcentis uerecundia uetat, ipſo patre melior. Difficile eſt, ut mihi de abſente credas, quãquam credere ſoles omnia. Tantum in illo induſtriæ, probitatis, eruditionis, ingenij, ſtudij, memoriæ deniq; eſſe, quantum expertus inuenies. Vellem tam ferax ſeculum bonis artibus haberemus, ut aliquos Baſſo præferre deberes. Tum ego te primus hortarer, monerémq;, circũferres oculos, ac diu penſitares, quẽ potiſſimum eligeres. Nunc uero, ſed nihil uolo de amico adrogantius dicere, hoc ſolũ dico, dignum eſſe iuuenem, quem more maiorũ in filij locum adſumas. Debent aũt ſapientes uiri, ut tu, taleis quaſi à Repub. liberos accipere, qualeis à natura ſolemus optare. Decorus erit tibi conſuli quæſtor patre prætorio, propinquis conſulaꝛibus, quibus iudicio ipſorum, quanquam adoleſcentulus adhuc, iam tamen inuicẽ ornamẽto eſt. Proinde indulge precibus meis, obſequere cõſilio, et ante omnia, ſi feſtinare uideor, ignoſce: primũ, quia uotis ſuis amor plerunq; præcurrit: deinde, quod in ea ciuitate, in qua omnia quaſi ab occupantibus aguntur, quæ legitimũ tempus expectant, non matura, ſed ſera ſunt. In ſumma, quod rerum quas adſequi cupias, præſumptio ipſa iucunda eſt. Reuereatur iam te Baſſus ut conſulem: tu diliges illum ut quæſtorem. Nos deniq; utriuſq; ueſtrũ amantiſſimi, duplici lætitia perfruamur. Etenim cum ſic te, ſic Baſſum diligamus, ut & illum cuiuſcunq;, &

tuum quemcunq; quæſtorem in petendis honoribus omni opera, omni labore, gratia ſimus iuuaturi, perq̃ iucundum nobis erit, ſi in eundem iuuenem ſtudiũ noſtrum, & amicitiæ meæ, & conſulatus tui ratio contulerit. Si deniq; precibus meis tu potiſsimus adiutor acceſſeris, cuius ſenatus & ſuffragio libentiſsime indulgeat, & teſtimonio plurimum credat. Vale.

C. PL. VALERIO PAVLINO SVO S.

GAude meo, gaude tuo, gaude etiam publico nomine. Adhuc honor ſtudijs durat, proxime cũ dicturus apud centumuiros eſſem, adeundi mihi locus, niſi à tribunali, niſi per ipſos iudices non fuit, tanta ſtipatione cætera tenebantur. Ad hoc quidam ornatus adoleſcens, ſciſsis tunicis, ut in frequentia ſolet, ſola uelatus toga, perſtitit, & quidem horis ſeptem. Nam tandiu dixi, magno cum labore, ſed maiore cũ fructu. Studeamus ergo, nec deſidiæ noſtræ prætẽdamus alienã. Sunt qui audiant, ſunt qui legant, nos modo dignum aliquid auribus, dignum chartis elaboremus. Vale.

C. PLINIVS GALLO SVO S.

ET admones, & rogas, ut ſuſcipiam abſentis Coreliæ cauſſam contra C. †Cæciliũ conſulem deſignatum. Quod admones, gratias ago: quod rogas, queror. admoneri enim debeo, ut ſciam: rogari nõ debeo, ut faciam, quod mihi non facere turpiſsimũ eſt. An ego tueri Corelij filiam dubitem? Eſt mihi quidem cum

†Cælium

iſto

iſto, contra quem me aduocas, non planè familiaritas, ſed tamen amicitia. Accedit huc dignitas hominis, atq; hic ipſe, cui deſtinatus eſt honor. Cuius nobis hoc maior agenda reuerentia eſt, quod iam illo functi ſumus. Naturale eſt enim cuiq;, ut ea, quæ quis adeptus eſt, ipſa q̃ampliſsima æſtimari uelit. Sed mihi cogitãti adfuturum me Corelij filiæ, omnia iſta frigida & inania uidentur. Obuerſatur oculis ille uir, quo neminem ætas noſtra grauiorem, ſanctiorem, ſubtiliorẽ deniq; tulit: quem ego cũ ex admiratione diligere cœpiſſem, quod euenire contrà ſolet, magis admiratus ſum, poſtquam penitus inſpexi. Inſpexi enim penitus, nihil à me ille ſecretum, non ioculare, non ſerium, non triſte, non lætum. Adoleſcentulus eram, et iam mihi ab illo honor, atq; etiam (audebo dicere) reuerentia ut æquali habebatur. Ille meus in petendis honoribus ſuffragator, & teſtis: ille in inchoãdis deductor & comes: ille in gerendis conſiliator & rector: ille deniq; in omnibus officijs noſtris, quanquam & imbecillus, et ſenior, quaſi iuuenis & ualidus conſpiciebatur. Quantũ ille famæ meæ domi, quantũ in publico, quantũ etiam apud Principẽ adſtruxit? Nam cum forte de bonis iuuenibus apud Neruam imperatorem ſermo incidiſſet, & pleriq; me laudibus ferrent, pauliſper ſe intra ſilentium tenuit, quod illi plurimum autoritatis addebat, deinde grauitate, quam noras: neceſſe eſt, inquit, parcius laudem

Secundũ, quia nihil niſi ex conſilio meo facit. Qua uoce tribuit mihi, quantũ petere uoto immodicũ erat, nihil me facere non ſapientiſſime, cum omnia ex conſilio ſapientiſſimi uiri facerem. Quinetiam moriens, filiæ ſuæ, ut ipſa ſolet prædicare, multos quidẽ amicos, inquit, tibi in longiore uita paraui, præcipuos tamen Secundum & Cornutũ. Quod dum recordor, intellego mihi laborandũ, ne qua parte uidear hanc de me fiduciam prouidentiſſimi uiri †deſtituiſſe. Quare ego uero Coreliæ adero promptiſſime, nec ſubire offenſas recuſabo: quanq̃ non ſolũ ueniam me, uerumetiam laudem apud iſtũ ipſum, à quo, ut ais, noua lis fortaſſe ut fœminæ intenditur, arbitror conſecuturũ, ſi hæc eadem actione latius & uberius quàm epiſtolarũ anguſtiæ ſinunt, cõtigerit mihi uel in excuſationem, uel etiã cõmendationem meam dicere. Vale.

†feſelliſſe

C. PL. ANTONIO SVO S.

QVemadmodũ magis approbare tibi poſſum, quantopere mirer epigrammata tua græca, quàm quod quædã æmulari latine, & exprimere tentaui in deterius quidem? Accidit hoc primum imbecillitate ingenij mei, deinde inopia, uel potius (ut Lucretius ait) hac egeſtate patrij ſermonis. Quod ſi hæc quæ ſunt latina, & mea, habere tibi aliquid uenuſtatis uidebuntur: quantum putas ineſſe eis gratiæ, quæ mihi & à te, & græce proferuntur? Vale.

C. PL. HISPVLLAE SVAE S.

CVm ſis pietatis exemplũ, fratremq; optimum, & amãtiſſimũ tui pari charitate dilexeris, filiamq; eius ut tuam diligas: nec tantũ amitæ eius, uerumetiã patris amiſſi affectũ repræſentes, non dubito maximo tibi gaudio fore, cum cognoueris dignam patre, dignã te, dignã auo euadere. Summũ eſt acumen, ſumma frugalitas, amat me, quod caſtitatis indiciũ eſt. Accedit his ſtudium literarum, quod ex mei charitate concepit. Meos libellos habet, lectitat, ediſcit etiam. Qua illa ſolicitudine, cum uideor acturus, quanto cũ egi gaudio afficitur. Diſponit, qui nuncient ſibi, quem adſenſum, quos clamores excitarim, quem euentum iudicij tulerim. Eadem ſiquando recito, in proximũ diſcreta uelo ſedet, laudesq; noſtras auidiſſimis auribus excipit. Verſus quidem meos cantat, & iam format atq; cithara, nõ artifice aliquo docente, ſed amore, qui magiſter eſt optimus. His ex cauſſis in ſpem certiſſimã adducor, perpetuam nobis, maioremq; indies futuram eſſe concordiam. Nõ enim ætatem meam, aut corpus, quæ paulatim occidunt ac ſeneſcunt, ſed gloriam diligit. Nec aliud decet tuis manibus educatam, tuis præceptis inſtitutam, quæ nihil in contubernio tuo uiderit, niſi ſanctũ, honeſtumq;. Quæ deniq; amare me ex tua prædicatione conſueuit. Nam cum matrem meam parentis loco uenerere, me à puero ſtatim formare, lau-

dare, talemq́; qualis nunc uxori meæ uideor, ominari ſolebas. Certatim ergo tibi gratias agimus. Ego, quod illam mihi: illa, quod me ſibi dederis, quaſi inuicem delegeris. Vale.

C. PL. NONIO MAXIMO S.

QVid ſenſerim de ſingulis libris tuis, notum tibi, ut quenq; perlegeram feci. Accipe nunc quod de uniuerſis generaliter iudicem. Eſt opus pulchrum, ualidum, acre, ſublime, uarium, elegans, purum, figuratum, ſpacioſum etiã, & cum magna tua laude diffuſum. In quo tu ingenij ſimul, dolorisq; uelis latiſſime uectus es, & horum utrunq; inuicem adiumento fuit. Nam dolori ſublimitatẽ, & magnificentiam ingeniũ: ingenio uim, & amaritudinẽ dolor addidit. Vale.

C. PL. VELIO CEREALI SVO S.

TRiſtem & acerbũ caſum Heluidiarum *ſororũ, utraq; à partu, utraq; filiã enixa deceſſit. Afficior dolore, nec tamẽ ſupra modũ doleo. ita mihi luctuoſum uidetur, quod puellas honeſtiſsimas in flore primo fœcunditas abſtulit. Angor infantiũ ſorte, qua ſunt parẽtibus ſtatim & dum naſcũtur, orbatæ. Angor optimorũ maritorum, angor etiã meo nomine. Nam patrẽ illarũ defunctũ quoq; perſeuerãtiſsime diligo, ut actione mea, librisq; teſtatũ eſt. Cui nũc unus ex tribus liberis ſupereſt, domũq; pluribus adminiculis paulò ante fundatã deſolatus fulcit, ac ſuſtinet. Magno tamẽ fomento dolor*

ro dolor meus acquieſcet, ſi hũc ſaltem fortẽ & incolu mem, paremq; illi patri, illi auo fortuna ſeruauerit. Cu ius ego pro ſalute, pro moribus hoc ſum magis anxi us, quod unicus factus eſt. Noſti in amore mollitiẽ ani mi mei, noſti metus. Quo minus te mirari oportebit, quod plurimũ timeam, de quo plurimũ ſpero. Vale.

C. PL. SEMPRONIO RVFO.

INterfui Principis optimi cognitioni in conſiliũ ad ſumptus. Gymnicus agon apud Viennenſeis ex cu iuſdam teſtamento celebrabatur. Hunc Trebonius Ru finus, uir egregius, nobiſq; amicus in duumuiratu tol lendum, abolendumq; curauit. Negabatur ex autori tate publica feciſſe. Egit ipſe cauſſam nõ minus felici ter, quàm diſerte. Commendabat actionem, quod tan quam homo Romanus, & bonus ciuis in negocio ſuo mature, & grauiter loquebatur. Cum ſententiæ perrogarentur, dixit Iunius Mauricus (quo uiro nihil firmius, nihil uerius) non eſſe reſtituendum Viennen ſibus agona: adiecit, uellem etiam Romæ tolli poſſe. Conſtanter inquis, & fortiter. Quid ni? Sed hoc Mau rico nouum non eſt. Idem apud Neruam imperato rem, forte cœnabat Nerua cum paucis. Veiento pro ximus, atq; etiam in ſinu recumbebat. Dixi omnia, cum hominem nominaui. Incidit ſermo de Catulo Meſ ſalino, qui luminibus orbatus, ingenio ſæuo mala cæ citatis addiderat. Non uerebatur, nõ erubeſcebat, nõ

ſtam, nunc ad cæteros deos manus tendens, multa, ſed hc frequentiſſime clamitabat: Me Cæſar inceſtam putat, qua ſacra faciēte uicit, triumphauit. Blandiēs hæc, an inridens ex fiducia ſui, an ex contemptu principis dixerit, dubium eſt. Dixit donec ad ſupplicium, neſcio an innocens, certe tanquam nocens ducta eſt. Quinetiā cum in illud ſubterraneum cubiculum demitteretur, hæſiſſetq́; deſcendenti ſtola, uertit ſe, ac recollegit. Cumq́; carnifex manum daret, auerſata eſt, & reſiluit, fœdumq́; contactum quaſi planè à caſto puroq́; corpore nouiſſima ſanctitate reiecit, omnibusq́; numeris pudoris πολλὴν πρόνοιαν ἔχεν εὐχήμως πεσεῖν. Præterea Celer eques Romanus, cui Cornelia obijciebatur, cum in comitio uirgis cæderetur, in hac uoce perſtiterat, Quid feci? nihil feci. Ardebat ergo Domitianus & crudelitatis, & iniquitatis infamia, arripit Licinianum, quod in agris ſuis occultaſſet Corneliæ libertam. Ille ab ijs, quibus erat curæ præmonetur, ſi comitium & uirgas pati nollet, ad confeßionem confugeret, quaſi ad ueniam: fecit. loquutus eſt pro abſcente Herennius Senecio tale quiddam, quale eſt illud, κεῖται Πάτροκλος. Ait enim, ex aduocato nuncius factus ſum. Receßit Licinianus, gratum hoc Domitiano, adeò quidem, ut gaudio proderetur, diceretq́: abſoluit nos Licinianus. Adiecit etiam non eſſe uerecundiæ eius inſtandum: ipſi uero permiſit, ſi qua poſſet ex

rebus

rebus ſuis raperet, antequam bona publicarentur, exi liumq́; molle uelut præmium dedit. Ex quo tamen po ſtea clementia diui Neruæ translatus eſt in Siciliã, ubi nunc profitetur, ſeq́; de fortuna præfationibus uindi cat. Vides quàm obſequenter paream tibi? qui nõ ſolũ res urbanas, uerumetiã peregrinas tam ſedulo ſcribã, ut altius repetam. & ſanè putabã te, quia tũc abfuiſti, nihil aliud de Liciniano audiſſe, quàm relegatũ ob in ceſtum. Summam enim rerum nunciat fama, non ordi nem. Mereor, ut uiciſſim quid in oppido tuo, quid in fi nitimis agatur (ſolent enim notabilia quædã incidere) perſcribas. Deniq; quicquid uoles, dummodo nõ minus longa epiſtola nuncies. Ego non paginas tantum, ſed etiam uerſus, ſyllabasq́; numerabo. Vale.

C. PLINIVS ARRIANO SVO S.

AMas Egnatium Marcellinum, atq; etiam mihi ſæpe cõmendas, amabis magis, cõmẽdabisq́;, ſi cognoueris recens eius factum. Cum in prouinciam quæſtor exiſſet, ſcribamq́;, qui ſorte obtigerat, ante le gitimum ſalarij tempus amiſiſſet, quod acceperat ſcri bæ daturus, intellexit, & ſtatuit ſubſidere apud ſe non oportere. Itaque reuerſus, Cæſarem, deinde Cæſare autore, ſenatum conſuluit, quid fieri de ſalario uellet. Parua quæſtio, ſed tamen quæſtio. Hæredes ſcribæ ſi bi, præfecti ærario, pupuloq́; uindicabant. Acta cauſſa eſt. Dixit hæredum aduocatus, deinde populi, uterque

percommode. Cælius Strabo ærario cenſuit inferendum, Bæbius Macer hæredibus dandũ, obtinuit Strabo. Tu lauda Marcellinum, ut ego ſtatim feci: quamuis enim abunde ſufficiat illi, quod eſt à principe, & à ſenatu probatus, gaudebit tamen teſtimonio tuo. Omneis enim qui gloria, famaq; ducuntur, mirũ in modum adſenſio & laus, à minoribus etiã profecta, delectat. Te uero Marcellinus ita ueretur, ut iudicio tuo plurimum tribuat. Accedit his, quod ſi cognouerit factum ſuum iſtuc uſque penetraſſe, neceſſe eſt laudis ſuæ ſpatio, curſu, & peregrinatiõe lætetur. Etenim neſcio quo pacto uel magis homines iuuat gloria lata, quàm magna. Vale.

C. PLIN. CORNELIO TACITO.

SAluum te in urbem ueniſſe gaudeo. Veniſti autẽ ſi quando aliâs, nũc maxime mihi deſideratus. Ipſe pauculis adhuc diebus in Tuſculano commorabor, ut opuſculum, quod eſt in manibus, abſoluã. Vereor enim ne ſi hanc intentionem iam in fine laxauero, ægre reſumam. Interim ne quid feſtinationi meæ pereat, quod ſum præſens petiturus, hac quaſi †præceptoria epiſtola rogo: ſed prius accipe cauſſas rogãdi, deinde ipſum quod peto. Proxime cum in patria mea fui, uenit ad me ſalutandũ municipis mei filius prætextatus: huic ego, ſtudes inquã? reſpondit, etiam. Vbi? Mediolani. Cur nõ hic? & pater eius (erat enim unà, atq; etiam ipſe adduxerat

† præcurſoria

xerat

xerat puerum) quia nullos hic præceptores habemus. Quare nullos? nam uehementer intererat ueſtra, qui patres eſtis, & opportune complures patres audiebant, liberos ueſtros hic potiſſimum diſcere. Vbi enim aut iucundius morarentur, quàm in patria? aut pudicitius continerentur, quàm ſub oculis parentũ? aut minore ſumptu, quàm domi? Quantulũ eſt ergo collata pecunia conducere præceptores? quodq; nunc in habitationes, in uiatica, in ea, quæ peregre emuntur, impenditis, adijcere mercedibus: atq; adeò ego, qui nõdum liberos habeo, paratus ſum pro rep. noſtra quaſi pro filia, uel parente tertiam partem eius, quod conferre uobis placebit, dare. Totũ etiam pollicerer, niſi timerem, ne hoc munus meũ quandoq; ambitu corrumperetur, ut accidere multis in locis uideo, in quibus præceptores publice conducuntur. Huic uitio uno remedio occurri poteſt, ſi parentibus ſolis ius conducendi relinquatur, iiſdemq; religio recte iudicandi neceſſitate collationis addatur. Nam qui fortaſſe de alieno negligentes, certe de ſuo diligentes erunt: dabuntq; operam, ne eam pecuniam non niſi dignus accipiat, ſi accepturus & ab ipſis erit. Proinde conſentite, conſpirate, maioremq; animũ ex meo ſumite, qui cupio eſſe quam plurimũ, quod debeam conferre. Nihil honeſtius præſtare liberis ueſtris, nihil gratius patriæ poteſtis. Educentur hic, qui hic naſcuntur, ſtatimq; ab infantia na-

tale ſolum amare, frequentare conſueſcant. Atq; utinã tam claros præceptores conducatis, ut finitimis oppidis ſtudia hinc petantur. Vtq; nunc liberi ueſtri aliena in loca, ita mox alieni in hunc locum confluant. Hæc putaui altius, & quaſi à fonte repetenda, quo magis ſcires, quàm gratum mihi foret, ſi ſuſciperes quod iniungo. Iniungo autem, & pro rei magnitudine rogo, ut ex copia ſtudiorum, quæ ad te ex admiratione ingenij tui conuenit, circunſpicias præceptores, quos ſolicitare poſſimus, ſub ea tamen conditione, ne cui fidem meam obſtringam. Omnia enim libera parentibus ſeruo. Illi iudicent, illi eligant. Ego mihi curam tantũ, & impendiũ uindico. Proinde ſi quis fuerit repertus, qui ingenio ſuo fidat, eat illuc, ea lege, ut hinc nihil aliud certum, quàm fiduciam ſuam ferat. Vale.

C. PL. PATERNO SVO S.

TV *fortaſſe orationem, ut ſoles, & flagitas, & expectas: at ego quaſi ex aliqua peregrina, delicataq; merce luſus meos tibi prodo. Accipies cum hac epiſtola hendecaſyllabos noſtros, quibus nos in uehiculo, in balineo, inter cœnam oblectamus ociũ temporis. His iocamur, ludimus, amamus, dolemus, querimur, iraſcimur, deſcribimus aliquid modo preßius, modo altius, atq; ipſa uarietate tentamus efficere, ut alia alijs, quædam fortaſſe omnibus placeant. Ex quibus tamen ſi nõnulla tibi paulò petulantiora uidebuntur,*

tur,

tur, erit eruditionis tuæ cogitare ſummos illos, & grauiſſimos uiros, qui talia ſcripſerunt, non modò laſciuia rerum, ſed ne uerbis quidem nudis abſtinuiſſe, quæ nos refugimus, non quia ſeueriores. unde enim? ſed quia timidiores ſumus. Scimus alioqui huius opuſculi illam eſſe ueriſſimam legem, quam Catullus expreſſit:

Nam caſtum eſſe decet pium poëtam
Ipſum, uerſiculos nihil neceſſe eſt,
Qui tunc deniq; habent ſalem, & leporem,
Si ſunt molliculi, & parum pudici.

Ego quanti faciam iudiciũ tuum, uel ex hoc potes æſtimare, quod malui omnia à te penſitari, quàm electa laudari. Et ſanè quæ ſunt cõmodiſſima, deſinunt uideri, cum paria eſſe cœperunt. Præterea ſapiens, ſubtiliſq; lector debet non diuerſis conferre diuerſa, ſed ſingula expendere: nec deterius aliquid putare, quod eſt in ſuo genere perfectũ. Sed quid ego plura? Nam longiore præfatione uel excuſare, uel cõmendare ineptias ineptiſſimum eſt. Vnum illud prædicendũ uidetur: cogitare me has nugas inſcribere hendecaſyllabi, qui titulus ſola metri lege † conſtringitur. Proinde ſiue epigrãmata, ſiue edyllia, ſiue eclogas, ſiue (ut multi) poëmata, ſeu quid aliud uocare malueris, licebit uoces. Ego tantum hendecaſyllabos præſto. A ſimplicitate tua peto, quod de libello meo dicturus es alijs, mihi dicas. Neque eſt difficile quod poſtulo. Nam ſi hoc opus

† conſcribitur.

ſculum noſtrum aut potiſsimũ eſſet, aut ſolum, fortaſſe poſſet durum uideri dicere. Quære quod agas, molle & humanum eſt, habes quod agas. Vale.

C. PLINIVS FVNDANO S.

SI quid omnino, hoc certe iudicio facio, quod Aſinium Rufum ſingulariter amo. Eſt homo eximius, & bonorum amantiſsimus. Cur enim non me quoq; inter bonos numerem? Idem Cornelium Tacitum, ſcis quem uirum, arcta familiaritate complexus eſt. Proinde ſi utrũq; noſtrum probas, de Rufo quoq; neceſſe eſt idem ſentias, cum ſit ad connectendas amicitias uel tenaciſsimum uinculũ morum ſimilitudo. Sunt ei liberi plures. Nam in hoc quoq; functus eſt optimi ciuis officio, quod fœcunditate uxoris large frui uoluit eo ſeculo, quo pleriſq; etiam ſingulos filios orbitatis præmia grauis faciunt, quibus ille deſpectis, aui quoq; nomen adſumpſit. Eſt enim auus, & quidem ex Saturio Firmo, quem diliges ut ego, ſi ut ego propius inſpexeris. Hæc eò pertinẽt, ut ſcias quàm copioſam, quàm numeroſam domum uno beneficio ſis obligaturus, ad quod petendum, uoto primum, deinde bono quodam omine adducimur. Optamus enim tibi, ominamurq; in proximũ annum conſulatũ. Ita nos uirtutes tuæ, ita iudicia Principis augurari uolunt. Concurrit autem, ut ſit eodem anno quæſtor maximus ex liberis Rufi Aſinius Baſſus iuuenis, neſcio an dicam quod me pater & ſentire, & dicere

dicere cupit, adoleſcentis uerecundia uetat, ipſo patre melior. Difficile eſt, ut mihi de abſente credas, quãquam credere ſoles omnia. Tantum in illo induſtriæ, probitatis, eruditionis, ingenij, ſtudij, memoriæ deniq; eſſe, quantum expertus inuenies. Vellem tam ferax ſeculum bonis artibus haberemus, ut aliquos Baſſo præferre deberes. Tum ego te primus hortarer, monerémq;, circũferres oculos, ac diu penſitares, quẽ potiſſimum eligeres. Nunc uero, ſed nihil uolo de amico adrogantius dicere, hoc ſolũ dico, dignum eſſe iuuenem, quem more maiorũ in filij locum adſumas. Debent aũt ſapientes uiri, ut tu, taleis quaſi à Repub. liberos accipere, qualeis à natura ſolemus optare. Decorus erit tibi conſuli quæſtor patre prætorio, propinquis conſularibus, quibus iudicio ipſorum, quanquam adoleſcentulus adhuc, iam tamen inuicẽ ornamẽto eſt. Proinde indulge precibus meis, obſequere cõſilio, et ante omnia, ſi feſtinare uideor, ignoſce: primũ, quia uotis ſuis amor plerunq; præcurrit: deinde, quod in ea ciuitate, in qua omnia quaſi ab occupantibus aguntur, quæ legitimũ tempus expectant, non matura, ſed ſera ſunt. In ſumma, quod rerum quas adſequi cupias, præſumptio ipſa iucunda eſt. Reuereatur iam te Baſſus ut conſulem: tu diliges illum ut quæſtorem. Nos deniq; utriuſq; ueſtrũ amantiſſimi, duplici lætitia perfruamur. Etenim cum ſic te, ſic Baſſum diligamus, ut & illum cuiuſcunq;, &

tuum quemcunq; quæſtorem in petendis honoribus omni opera, omni labore, gratia ſimus iuuaturi, perq̃ iucundum nobis erit, ſi in eundem iuuenem ſtudiũ noſtrum, & amicitiæ meæ, & conſulatus tui ratio contulerit. Si deniq; precibus meis tu potiſsimus adiutor acceſſeris, cuius ſenatus & ſuffragio libentiſsime indulgeat, & teſtimonio plurimum credat. Vale.

C. PL. VALERIO PAVLINO SVO S.

G*Aude meo, gaude tuo, gaude etiam publico nomine. Adhuc honor ſtudijs durat, proxime cũ dicturus apud centumuiros eſſem, adeundi mihi locus, niſi à tribunali, niſi per ipſos iudices non fuit, tanta ſtipatione cætera tenebantur. Ad hoc quidam ornatus adoleſcens, ſciſsis tunicis, ut in frequentia ſolet, ſola uelatus toga, perſtitit, & quidem horis ſeptem. Nam tan diu dixi, magno cum labore, ſed maiore cũ fructu. Studeamus ergo, nec deſidiæ noſtræ prætẽdamus alienã. Sunt qui audiant, ſunt qui legant, nos modo dignum aliquid auribus, dignum chartis elaboremus. Vale.*

C. PLINIVS GALLO SVO S.

E*T admones, & rogas, ut ſuſcipiam abſentis Coreliæ cauſſam contra C. †Cæciliũ conſulem deſignatum. Quod admones, gratias ago: quod rogas, queror. admoneri enim debeo, ut ſciam: rogari nõ debeo, ut faciam, quod mihi non facere turpiſsimũ eſt. An ego tueri Corelij filiam dubitem? Eſt mihi quidem cum iſto*

†*Cælium*

iſto, contra quem me aduocas, non planè familiaritas, ſed tamen amicitia. Accedit huc dignitas hominis, atq; hic ipſe, cui deſtinatus eſt honor. Cuius nobis hoc maior agenda reuerentia eſt, quod iam illo functi ſumus. Naturale eſt enim cuiq;, ut ea, quæ quis adeptus eſt, ipſa q̃ampliſsima æſtimari uelit. Sed mihi cogitãti adfuturum me Corelij filiæ, omnia iſta frigida & inania uidentur. Obuerſatur oculis ille uir, quo neminem ætas noſtra grauiorem, ſanctiorem, ſubtiliorẽ deniq; tulit: quem ego cũ ex admiratione diligere cœpiſſem, quod euenire contrà ſolet, magis admiratus ſum, poſtquam penitus inſpexi. Inſpexi enim penitus, nihil à me ille ſecretum, non ioculare, non ſerium, non triſte, non lætum. Adoleſcentulus eram, et iam mihi ab illo honor, atq; etiam (audebo dicere) reuerentia ut æquali habebatur. Ille meus in petendis honoribus ſuffragator, & teſtis: ille in inchoãdis deductor & comes: ille in gerendis conſiliator & rector: ille deniq; in omnibus officijs noſtris, quanquam & imbecillus, et ſenior, quaſi iuuenis & ualidus conſpiciebatur. Quantũ ille famæ meæ domi, quantũ in publico, quantũ etiam apud Principẽ adſtruxit? Nam cum forte de bonis iuuenibus apud Neruam imperatorem ſermo incidiſſet, & pleriq; me laudibus ferrent, pauliſper ſe intra ſilentium tenuit, quod illi plurimum autoritatis addebat, deinde grauitate, quam noras: neceſſe eſt, inquit, parcius laudem

Secundũ, quia nihil niſi ex conſilio meo facit. Qua uoce tribuit mihi, quantũ petere uoto immodicũ erat, nihil me facere non ſapientiſſime, cum omnia ex conſilio ſapientiſſimi uiri facerem. Quinetiam moriens, filiæ ſuæ, ut ipſa ſolet prædicare, multos quidẽ amicos, inquit, tibi in longiore uita paraui, præcipuos tamen Secundum & Cornutũ. Quod dum recordor, intellego mihi laborandũ, ne qua parte uidear hanc de me fiduciam prouidentiſſimi uiri †*deſtituiſſe. Quare ego uero Coreliæ adero promptiſſime, nec ſubire offenſas recuſabo: quanq̃ non ſolũ ueniam me, uerumetiam laudem apud iſtũ ipſum, à quo, ut ais, noua lis fortaſſe ut fœminæ intenditur, arbitror conſecuturũ, ſi hæc eadem actione latius & uberius quàm epiſtolarũ anguſtiæ ſinunt, cõtigerit mihi uel in excuſationem, uel etiã cõmendationem meam dicere. Vale.*

† *feſelliſſe*

C. PL. ANTONIO SVO S.

QVemadmodũ magis approbare tibi poſſum, quantopere mirer epigrammata tua græca, quàm quod quædã æmulari latine, & exprimere tentaui in deterius quidem? Accidit hoc primum imbecillitate ingenij mei, deinde inopia, uel potius (ut Lucretius ait) hac egeſtate patrij ſermonis. Quod ſi hæc quæ ſunt latina, & mea, habere tibi aliquid uenuſtatis uidebuntur: quantum putas ineſſe eis gratiæ, quæ mihi & à te, & græce proferuntur? Vale.

C. PL. HISPVLLAE SVAE S.

CVm ſis pietatis exemplũ, fratremq́; optimum, & amãtiſſimũ tui pari charitate dilexeris, filiamq́; eius ut tuam diligas: nec tantũ amitæ eius, uerumetiã patris amiſſi affectũ repræſentes, non dubito maximo tibi gaudio fore, cum cognoueris dignam patre, dignã te, dignã auo euadere. Summũ eſt acumen, ſumma frugalitas, amat me, quod caſtitatis indiciũ eſt. Accedit his ſtudium literarum, quod ex mei charitate concepit. Meos libellos habet, lectitat, ediſcit etiam. Qua illa ſolicitudine, cum uideor acturus, quanto cũ egi gaudio afficitur. Diſponit, qui nuncient ſibi, quem adſenſum, quos clamores excitarim, quem euentum iudicij tulerim. Eadem ſiquando recito, in proximũ diſcreta uelo ſedet, laudesq́; noſtras auidiſſimis auribus excipit. Verſus quidem meos cantat, & iam format atq́; cithara, nõ artifice aliquo docente, ſed amore, qui magiſter eſt optimus. His ex cauſſis in ſpem certiſſimã adducor, perpetuam nobis, maioremq́; indies futuram eſſe concordiam. Nõ enim ætatem meam, aut corpus, quæ paulatim occidunt ac ſeneſcunt, ſed gloriam diligit. Nec aliud decet tuis manibus educatam, tuis præceptis inſtitutam, quæ nihil in contubernio tuo uiderit, niſi ſanctũ, honeſtumq́;. Quæ deniq; amare me ex tua prædicatione conſueuit. Nam cum matrem meam parentis loco uenerere, me à puero ſtatim formare, lau-

dare, talemq́; qualis nunc uxori meæ uideor, ominari ſolebas. Certatim ergo tibi gratias agimus. Ego, quod illam mihi: illa, quod me ſibi dederis, quaſi inuicem delegeris. Vale.

C. PL. NONIO MAXIMO S.

QVid ſenſerim de ſingulis libris tuis, notum tibi, ut quenq; perlegeram feci. Accipe nunc quod de uniuerſis generaliter iudicem. Eſt opus pulchrum, ualidum, acre, ſublime, uarium, elegans, purum, figuratum, ſpacioſum etiã, & cum magna tua laude diffuſum. In quo tu ingenij ſimul, dolorisq; uelis latiſſime uectus es, & horum utrunq; inuicem adiumento fuit. Nam dolori ſublimitatẽ, & magnificentiam ingeniũ: ingenio uim, & amaritudinẽ dolor addidit. Vale.

C. PL. VELIO CEREALI SVO S.

TRiſtem & acerbũ caſum Heluidiarum ſororũ, utraq; à partu, utraq; filiã enixa deceſſit. Afficior dolore, nec tamẽ ſupra modũ doleo. ita mihi luctuoſum uidetur, quod puellas honeſtiſsimas in flore primo fœcunditas abſtulit. Angor infantiũ ſorte, qua ſunt parẽtibus ſtatim & dum naſcũtur, orbatæ. Angor optimorũ maritorum, angor etiã meo nomine. Nam patrẽ illarũ defunctũ quoq; perſeuerãtiſsime diligo, ut actione mea, librisq; teſtatũ eſt. Cui nũc unus ex tribus liberis ſupereſt, domũq; pluribus adminiculis paulò ante fundatã deſolatus fulcit, ac ſuſtinet. Magno tamẽ fomento dolor

ho dolor meus acquieſcet, ſi hũc ſaltem fortẽ & incolu mem, paremq́; illi patri, illi auo fortuna ſeruauerit. Cuius ego pro ſalute, pro moribus hoc ſum magis anxius, quod unicus factus eſt. Noſti in amore mollitiẽ animi mei, noſti metus. Quo minus te mirari oportebit, quod plurimũ timeam, de quo plurimũ ſpero. Vale.

C. PL. SEMPRONIO RVFO.

INterfui Principis optimi cognitioni in conſiliũ adſumptus. *Gymnicus agon apud Viennenſeis ex cuiuſdam teſtamento celebrabatur.* Hunc Trebonius *Rufinus, uir egregius, nobiſq́; amicus in duumuiratu tollendum, abolendumq́; curauit.* Negabatur *ex autoritate publica feciſſe.* Egit *ipſe cauſſam nõ minus feliciter, quàm diſerte.* Commendabat *actionem, quod tanquam homo* Romanus, *& bonus ciuis in negocio ſuo mature, & grauiter loquebatur. Cum ſententiæ perrogarentur, dixit* Iunius *Mauricus (quo uiro nihil firmius, nihil uerius) non eſſe reſtituendum Viennenſibus agona: adiecit, uellem etiam* Romæ *tolli poſſe. Conſtanter inquis, & fortiter.* Quid ni? *Sed hoc* Maurico *nouum non eſt.* Idem *apud* Neruam *imperatorem, forte cœnabat* Nerua *cum paucis.* Veiento *proximus, atq; etiam in ſinu recumbebat.* Dixi *omnia, cum hominem nominaui.* Incidit *ſermo de* Catulo Meſſalino*, qui luminibus orbatus, ingenio ſæuo mala cæcitatis addiderat.* Non *uerebatur, nõ erubeſcebat, nõ*

miſerebatur. Sæpius à Domitiano non ſecus ac tela, quæ & ipſa cæca & improuida feruntur, in optimum quenq; contorquebatur. De huius nequitia, ſanguinarijſq; ſententijs in cõmune omnes ſuper cœnam loquebantur. Tum ipſe Imperator: Quid putamus paſſurũ fuiſſe, ſi uiueret, & Mauricus nobiſcũ cœnaret? Longius abij, libens tamen: Placuit agona tolli, qui mores Viennenſiũ infecerat, ut noſter hic omniũ. Nam Viennenſium uitia intra ipſos reſidunt, noſtra late uagantur. Vtq; in corporibus, ſic imperio grauiſſimus eſt morbus, qui à capite diffunditur. Vale.

C. PL. POMPONIO SVO S.

MAgnam cepi uoluptatem, cum ex cõmunibus amicis cognoui te, ut ſapientia tua dignũ eſt, & diſponere ociũ, & ferre, habitare amœniſſime, & nunc terra, nunc mari corpus agitare: multũ diſputare, multũ audire, multum lectitare, cumq; plurimum ſcias, quotidie tamen aliquid addiſcere. Ita ſeneſcere oportet uirum, qui magiſtratus ampliſſimos geſſerit, exercitus rexerit, totũq; ſe reip. quãdiu decebat, obtulerit. Nam et prima uitæ tẽpora, & media patriæ, extrema nobis impertire debemus, ut ipſæ leges monent quæ maiorem annis ocio reddunt. Quando mihi licebit? quando per ætatem honeſtũ erit imitari iſtud pulcherrimæ quietis exemplũ? quando ſeceſſus mei non deſidiæ nomen, ſed tranquillitatis accipient? Vale.

C. PL.

C. PLINIVS FABIO VALENTI S.

PRoxime cum apud centumuiros dixiſſem, ſubijt recordatio, egiſſe me iuuenem æque in quadruplici iudicio. Proceßit animus, ut ſolet, longius: cœpi reputare, quos in hoc iudicio, quos in illo ſocios laboris habuiſſem. Solus eram, qui in utroq; dixiſſem: tantas conuerſiones aut fragilitas mortalitatis, aut fortunæ mobilitas facit. Quidam ex ijs, qui tunc egerant deceſſerunt, exulant alij: huic ætas, & ualetudo ſilentium ſuaſit: hic ſponte beatißimo ocio fruitur, alius exercitum regit, illũ ciuilibus officijs Principis amicitia exemit. Circa noſipſos quammulta mutata ſunt, ſtudijs proceßimus, ſtudijs periclitati ſumus. Rurſusq; proceßimus. Profuerunt nobis bonorum amicitiæ, & obfuerunt, iterumq; proſunt. Si computes annos, exiguũ tempus: ſi uices rerum, æuum putes. Quod poteſt eſſe documento, nihil deſperare, nulli rei fidere, cum uideamus tot uarietates tam uolubili orbe circumagi. Mihi autem familiare eſt, omneis cogitationes meas tecum communicare, ijſdemq; te uel præceptis, uel exemplis monere, quibus ipſe me moneo, quæ ratio huius epiſtolæ fuit. Vale.

C. PL. MESIO MAXIMO.

SCripſeram tibi uerendũ eſſe, ne †extractis ſuffragijs uitium aliquod exiſteret: factum eſt proximis comitijs, in quibuſdam tabellis multa iocularia, † ex tacitis

atque etiam fœda dictu, in una uero pro candidatorum nominibus ſuffragatorum nomina inuenta ſunt. Excanduit ſenatus, magnoq́; clamore ei qui ſcripſiſſet iratum Principem eſt comprecatus: Ille tamen feſellit, & latuit, fortaſſe etiam inter indignanteis fuit. Quid hunc putamus domi facere, qui in tanta re, tam ſerio tempore, tam ſcurriliter ludit? Qui deniq; omnino in ſenatu dicax, & urbanus, & bellus eſt. Tantum licentiæ prauis ingenijs adijcit illa fiducia. Quis enim ſciet? popoſcit tabellas, ſtilum accepit, demiſit caput, neminem ueretur, ſe contemnit. Inde iſta ludibria, ſcæna & pulpito digna. Quò te uertas? quæ remedia conquiras? ubiq; uitia remedijs fortiora ἀλλὰ ταῦτα τῶν ὑπὲρ ἡμᾶς, ἄλλῳ μελήσει. *Cui multũ quotidie uigiliarũ, multum laboris adijcit hæc noſtra iners, ſed tamen effrenata petulantia. Vale.*

C. PLINIVS NEPOTI SVO S.

P*Etis ut libellos meos, quos ſtudioſiſsime comparaſti, recognoſcendos, emendandosq́; curem: faciam. Quid enim ſuſcipere libẽtius debeo, te præſertim exigente? Nã cum uir grauiſsimus, doctiſsimus, diſertiſſimus, ſuper hæc occupatiſsimus, maximæ prouinciæ præfuturus tanti putes ſcripta noſtra circũferre tecũ: quantopere mihi prouidendum eſt, ne te hæc pars ſarcinarum, tanq̃ ſuperuacua offendat? Adnitar ergo primũ, ut comites iſtos q̃ cõmodiſsimos habeas: deinde, ut.*

reuerſus

reuerſus inuenias, quos iſtis addere uelis. Neq; enim mediocriter me ad noua opa tu lector hortaris. Vale.

C. PLINIVS FALCONI SVO S.

TErtius dies eſt, quod audiui recitantem Sentium Augurinum cum ſumma mea uoluptate, imò etiam admiratione, poëmata appellat, multa tenuiter, multa ſublimiter, multa uenuſte, multa tenere, multa dulciter, multa cũ bile. Aliquot annis puto nihil generis eiuſdem abſolutius ſcriptum, niſi forte me fallit aut amor eius, aut quod meipſum laudibus uexit. Nam lemma ſibi ſumpſit, quod ego interdum uerſibus ludo. Atque adeò iudicij mei te iudicem faciam, ſi mihi ex hoc ipſo lemmate ſecundus uerſus occurrerit: nam cæteros teneo, & iam explicui.

Canto carmina uerſibus minutis
His olim quibus & meus Catullus,
Et Caluus, ueteresq;. Sed quid ad me?
Vnus Plinius eſt mihi priores,
Mauult uerſiculos foro relicto,
Et quærit quod amet, putatq; amari.
Ille Plinius ille. Quid Catones?
Nunc quiſquis ſapias amare noli.

Vides quàm acuta omnia, quàm apta, quàm expreſſa? Ad hunc guſtum totum librum repromitto, quem tibi, ut primũ publicauerit, exhibebo. Interim ama iuuenem, & temporibus noſtris gratulare pro ingenio

tali, quod ille moribus adornat. Viuit cum Spurinna, uiuit cum Antonio, quorum alteri adfinis, utrique contubernalis eſt. Poßis ex hoc facere coniecturam, quàm ſit emendatus adoleſcens, qui à grauißimis ſenibus ſic amatur. Eſt enim illud uerißimũ: γιγνώσκων ὅτι τοι-
†ἑταίροις οῦτός ἐστιν ἕκαστος, οἷς περ ἥδεται †ξυνών. *Vale.*

C. PL. IVLIO SEVERO S.

HErennius Seuerus uir doctißimus, magni æſtimat in bibliotheca ſua ponere imagines municipum tuorum Cornelij Nepotis, & Titi †*Caßij: petitq́; ſi ſunt iſtic, ut eſſe credible eſt, excribendas, pingendasq́; delegem. Quam curam tibi potißimum iniungo: primum, quia deſiderijs meis amiciſsime obſequeris: deinde, quia tibi ſtudiorum ſumma reuerentia, ſummus amor ſtudioſorum: poſtremo, quod patriam tuam, omneisq́; qui nomen eius auxerunt, ut patriam ipſam ueneraris, & diligis. Peto autem, ut pictorem quamdiligentißimum aſſumas. Nam cum eſt arduũ ſimilitudinem effingere ex uero, tum longe difficilima eſt imitationis imitatio. A qua rogo, ut artificem, quem elegeris, ne in melius quidem ſinas aberrare. Vale.*

†Attici

C. PLINIVS ROMANO SVO S.

EIa tu cum proxime res agentur, quoquo modo ad iudicandum ueni. Nihil eſt, quod in dextram aurem fiducia mei dormias, nõ impune ceſſatur. Ecce Licinius Nepos prætor, acer & fortis uir, mulctam

dixit

dixit etiam ſenatori. Egit ille in ſenatu cauſſam ſuam, egit autem ſic, ut deprecaretur: remiſſa eſt mulcta, ſed timuit, ſed rogauit, ſed opus uenia fuit. Dices, non oēs prætores tam ſeueri. Falleris: nā uel inſtituere, uel reducere eiuſmodi exemplū, non niſi ſeueri: inſtitutū, reductum'ue exercere etiam leuiſſimi poſſunt. Vale.

C. PL. LICINIO SVRAE.

ATtuli ex patria pro munuſculo quæſtionem, altiſſima iſta eruditione digniſſimā. Fons oritur in monte, per ſaxa decurrit, excipitur cœnatiuncula manu facta. Ibi paululum retentus, in Larium lacum decidit. Huius mira natura. Ter in die ſtatis auctibus, ac diminutionibus creſcit, decreſcitq;. Cernitur id palàm, & cum ſumma uoluptate deprehenditur. Iuxtà recumbis & ueſceris. Atque etiam ex ipſo fonte (nam eſt frigidus) potas. Interim ille certis dimenſiſq; momentis uel ſubtrahitur, uel adſurgit. Anulum, ſeu quid aliud ponis in ſicco, alluitur ſenſim, ac nouiſſime operitur, detegitur rurſus, paulatimq; deſeritur. Si diutius obſerues, utrunq; iterum, ac tertio uideas. Spiritus'ne aliquis occultior os fontis, & fauces modo laxat, modo includit, prout illatus incurrit, aut deceſſit expulſus? Quod in ampullis, cæteriſq; generis eiuſdem uidemus accidere, quibus non hians, nec ſtatim patens exitus eſt. Nam illa quoq;, quanquam prona & uergentia, per quaſdam obluctantis animæ moras crebris

quaſi ſingultibus ſiſtunt, quod effundunt. An quæ Oceano natura, fonti quoq; quaq; ille ratione aut impellitur, aut reſorbetur, hac modicus hic humor uicibus alternis ſupprimitur, uel egeritur? An ut flumina, quæ in mare deferuntur, aduerſantibus uentis, obuioq; æſtu retorquentur: ita eſt aliquid, quod huius fontis excurſum per momēta repercutiat? An latētibus uenis certa menſura, quæ dum colligit quod exhauſerat, minor riuus eſt, & pigrior: cum collegit, agilior, maiorq; profertur? An neſcio quod libramentum abditum, & cæcum, quod cum exinanitum eſt, ſuſcitat & elicit fontem: cum impletur, moratur, & ſtrangulat? Scrutare tu cauſſas, potes enim, quæ tantum miraculum efficiunt. Mihi abunde eſt, ſi ſatis expreſſi, quod efficitur. Vale.

LIBRI QVARTI FINIS.

C. PLINII SECVNDI EPISTOLARVM LIBER QVINTVS.

C. PLINIVS SEVERO SVO S.

LEGATVM *mihi obuenit modicum, ſed ampliſſimo gratius. Pomponia Galla exhæredato filio Aſſudio Curiano, hæredem reliquerat me. Dederat cohæredes Sertorium Seuerum prætorium*

prætorium uirum, aliosq; equites Romanos ſplendidos. Curianus filius orabat, ut ſibi donarem portionē meam, ſeq; præiudicio iuuarem: eandem tacita conuentione ſaluam mihi pollicebatur. Reſpondebam, nō conuenire moribus meis, aliud palàm, aliud agere ſecretò. Præterea nec eſſe ſatis honeſtum donare & locupleti, & orbo. In ſumma non profuturum ei, ſi donaſſem: profuturum, ſi ceßiſſem. Eſſe autem me paratum cedere, ſi inique exhæredatum mihi liqueret. Ad hoc ille, rogo cognoſcas. Cunctatus paulū, faciam inquam. Neq; enim ideo, cur ipſe me minorem putem, quàm tibi uideor. Sed iam nunc memento, non defuturam mihi conſtantiam, ſi ita fides duxerit ſecundū matrem tuam pronunciandi. Vt uoles ait: uoles enim quod æquißimum. Adhibui in conſilium duos, quos tunc ciuitas noſtra ſpectatißimos habuit, Corellium, & Frontinū: Hijs circúndatus, in cubiculo meo ſedi. Dixit Curianus, quæ pro ſe putabat. Reſpondi paucis ego: neq; enim aderat alius, qui defunctæ pudorem tueretur. Deinde ſeceßi, et ex conſilij ſententia, uidetur inquam Curiane mater tua iuſtas habuiſſe cauſſas iraſcendi tibi. Poſthæc ille ſubſcripſit centumuirale iudicium, me tamen non ſubſcripſit. Adpetebat iudicij dies. Cohæredes mei componere, & tranſigere cupiebant, non diffidentia cauſſæ, ſed metu temporū. Verebantur, quod uidebant multis accidiſſe, ne ex centūuirali iudicio capi

tis rei exirent. Et erant quidam in illis, quibus obijci & Gratillæ amicitia, & Ruſtici poſſet. Rogant me, ut cum Curiano loquar. Conuenimus in ædem Concordiæ. Ibi ego, ſi mater inquã te ex parte quarta ſcripſiſſet hæredẽ, num queri poſſes? Quid ſi hæredem quidẽ inſtituiſſet ex aſſe, ſed legatis ita exhauſiſſet, ut non amplius apud te, quàm quarta remaneret? Igitur ſufficere tibi debet, ſi exhæredatus à matre, quartã partem ab hæredibus eius accipias, quam tamen ego augebo. Scis te nõ ſubſcripſiſſe me, tum etiam bienniũ tranſiſſe, omniaq; me uſucepiſſe. Sed ut te cohæredes mei tractabiliorem experiantur, utq; tibi nihil abſtulerit reuerentia mei, offero pro mea parte tantundem. Tuli fructũ non conſcientiæ modò, uerumetiam famæ. Ille ergo Curianus legatum mihi reliquit, & factum meum (niſi forte blandior mihi) antiquorum †notabili honore ſignauit. Hæc tibi ſcripſi, quia de omnibus quæ me uel delectant, uel angunt, non aliter tecum, quàm mecum loqui ſoleo. Deinde, quod durum exiſtimabam, te amantiſſimũ mei fraudare uoluptate, quam ipſe capiebam. Neq; enim ſum tam ſapiens, ut nihil mea interſit, an ijs, quæ honeſte feciſſe me credo, teſtificatio quædam, & quaſi præmium accedat. Vale.

†notabiliũ

C. PLINIVS FLACCO SVO S.

ACcepi † pulcherrimos turdos, cũ quibus parẽ calculum ponere nec urbis copijs ex Laurentino.

†plurimos

tino, nec maris tam turbidis tempeſtatibus poſſum. Recipies ergo epiſtolas ſterileis, & ſimpliciter ingratas, ac ne illam quidem ſolertiam Diomedis in permutando munere imitantis. Sed, quæ facilitas tua, hoc magis dabis ueniam, quod ſe non mereri fatentur. Vale.

C. PLINIVS ARISTONI SVO S.

CVm plurima officia tua mihi grata & iucunda ſunt, tum uel maxime quod me celandū non putaſti, fuiſſe apud te de uerſiculis meis multū, copioſumq; ſermonem, eumq; diuerſitate iudiciorum longius proceßiſſe, extitiſſe etiam quoſdam, qui ſcripta quidē ipſa non improbarent, me tamen amice, ſimpliciterq; reprehenderent, quod hæc ſcriberem recitaremq;. Quibus ego, ut augeam meam culpam, ita reſpondeo: Facio nonnunquam uerſiculos, ſeueros parū ſicio. Nam & comœdias audio, & ſpecto mimos, & lyricos lego, & Socraticos intellego aliquando. Præterea rideo, iocor, ludo, utq; omnia innoxiæ remißionis genera breuiter amplectar, homo ſum. Nec uero moleſte fero hanc eſſe de moribus meis exiſtimationē. Vt qui neſciunt talia doctißimos, grauißimos, ſanctißimos homines ſcriptitaſſe, me ſcribere mirētur. Ab illis autem, quibus notum eſt, quos, quantosq; autores ſequar, facile impetrari poſſe confido, ut errare me: ſed cum illis ſinant, quorum non ſeria modò, uerumetiam luſus exprimere laudabile eſt. An ego uerear, nemi-

nem uiuentium, ne quam in ſpeciem adulationis incidam, nominabo. Sed ego uerear, ne me non ſatis deceat, quod decuit M. Tullium, C. Caluum, Aſinium Pollionem, M. Meſſalam, Q. Hortenſium, M. Brutum, L. Syllam, Q. Catullum, Q. Scæuolam, Ser. Sulpitium, Varronem, Torquatum, imò Torquatos, C. Memmium, Lentulum Gætulicum, Annæum Senecam, & proxime Verginium Rufum, & ſi non ſufficiunt exempla priuata, diuum Iulium, diuum Auguſtum, diuum Neruam, Ti. Cæſarem: Neronem enim tranſeo, quamuis ſciam non corrumpi in deterius, quæ aliquando etiam à malis, ſed honeſta manere, quæ ſæpius à bonis fiunt, inter quos uel præcipue numerandus eſt P. Vergilius, Cornelius nepos, & prius Ennius, Acciusq́;. Non quidem hi ſenatores, ſed ſanctitas morum non diſtat ordinibus. Recito tamen, quod illi an fecerint, neſcio: ſed illi iudicio ſuo poterant eſſe contenti: mihi modeſtior conſtantia eſt, quàm ut ſatis abſolutum putem, quod à me probetur. Itaque has recitandi cauſſas ſequor: Primum quod ipſe qui recitat, aliquanto acrius ſcriptis ſuis auditorum reuerentiã intendit: deinde quod de quibus dubitat, quaſi ex conſilij ſententia ſtatuit. Multa etiam à multis admonetur, & ſi non admoneatur, quid quiſq; ſentiat perſpicit ex uultu, oculis, nutu, manuum motu, murmure, ſilentio: quæ ſatis apertis notis iudicium ab

ab humanitate diſcernunt. Atque adeò, ſi cui forte eorum qui interfuerunt, curæ fuerit eadem illa legere, intelleget me quædam aut cõmutaſſe, aut præterijſſe, fortaſſe etiam ex ſuo iudicio, quamuis ipſe nihil dixerit mihi. Atque hæc ita diſputo, quaſi populum in auditorium, non in cubiculum amicos aduocarim: quos plureis habere glorioſum multis, reprehenſioni nemini fuit. Vale.

C. PLINIVS VALERIANO S.

Res parua, ſed initium non paruum. Vir prætorius ſolers, à ſenatu petijt, ut ſibi inſtituere in agris ſuis nundinas permitteretur. Contradixerunt Vicentinorum legati, adfuit Tuſcilius Nominatus: dilata cauſſa eſt. Alio ſenatu Vicentini ſine aduocato intrauerunt, dixerũt ſe deceptos, lapſi ne uerbo, an quia ita ſentiebant. Interrogati à Nepote prætore, quẽ docuiſſent? reſponderunt, quẽ prius. Interrogati, an tunc gratis adfuiſſet? reſponderunt, Sed millibus numûm. sex mili[illegible] An rurſus aliquid dediſſent? dixerunt, mille denarios. Nepos poſtulauit, ut Nominatus induceretur. Hactenus illo die. Sed quantum auguror, longius res procedet. Nam pleraq; tacita tantummodo commota latiſſime ſerpunt. Erexi aureis tuas, quandiu nunc oportet? Scio quàm blande roges, ut reliqua cognoſcas, ſi tamen non ante ob hæc ipſa ueneris Romam, ſpectatorq; malueris eſſe quàm lector. Vale.

primum librũ, quem de ſceleribus eius ediderat, eumq́; ad extremum euoluiſſe: idem in ſecundo, ac tertio feciſſe, tunc abiſſe. Expauit, & ſic interpretatus eſt, tanquam idem ſibi futurus eſſet ſcribendi finis, qui fuiſſet illi legendi: & fuit idem. Quod me recordantem miſeratio ſubit, quantum uigiliarum, quantum laboris exhauſerit fruſtra, occurſant animo mea mortalitas, mea ſcripta. Nec dubito te quoq; eadem cogitatione terreri pro iſtis, quæ inter manus habes. Proinde dum ſuppetit uita enitamur, ut mors quampauciſsima, quæ abolere poßit, inueniat. Vale.

C. PL. APOLLINARI SVO S.

AMaui curam & ſolicitudinem tuam, quod cum audiſſes me æſtate Tuſcos meos petiturum, ne facerem ſuaſiſti, dum putas inſalubreis. Eſt ſanè grauis & peſtilens ora Thuſcorum, quæ per littus extenditur. Sed hi procul à mari receſſerunt, quinetiam Appennino ſaluberrimo montium ſubiacent. Atq; adeò, ut omnem pro me metum ponas, accipe temperiem cœli, regionis ſitum, uillæ amœnitatem, quæ & tibi auditu, & mihi relatu iucunda erunt. Cœlũ eſt hyeme frigidum, & gelidũ, myrtos, oleas, quæq́; alia æſtiuo tepore lætantur, aſpernatur ac reſpuit. Laurum tamen patitur, atq; etiam nitidiſsimam profert interdum, ſed non ſæpius, quàm ſub urbe noſtra, necat. Aeſtatis mira clementia, ſemper aër ſpiritu aliquo mouetur, fre-

quentius tamen auras, quàm uentos habet. Hinc ſenes multi. Videas auos, proauosq; iam iuuenum. Audias fabulas ueteres, ſermonesq; maiorum. Cumq; ueneris illò, putes alio te ſeculo natū. Regionis forma pulcherrima. Imaginare amphitheatrum aliquod immenſum, & quale ſola rerum natura poßit effingere. Lata, & diffuſa planicies montibus cingitur. Montes ſumma ſui parte procera nemora, & antiqua habent. Frequens ibi & uaria uenatio. Inde cæduæ ſyluæ cum ipſo monte deſcendunt. Has inter pingues terreniq; colles (neq; enim facile uſquam ſaxum, etiam ſi quæratur, occurrit) planißimis campis fertilitate non cedunt, opimãq; meſſem ſerius tantum, ſed non minus percoquunt. Sub his per latus omne uineæ porriguntur, unamq; faciem longe lateq; contexunt. Quarum à fine, imoq; quaſi margine arbuſta naſcuntur: prata inde, campiq;. Campi, quos non niſi ingentes boues, & fortißima aratra perfringunt: tantis glebis tenacißimum ſolum, cum primum proſecatur, aſſurgit, ut nouo demum ſulco perdometur. Prata florida, & † gemmea, trifolium, aliasq; herbas teneras ſemper & molleis, & quaſi nouas alunt. Cuncta enim perennibus riuis nutriuntur. Ibi aquæ plurimum, palus nulla: quia deuexa terra, quicquid liquoris accepit, nec abſorbuit, effundit in Tiberim. Medios ille agros ſecat, nauium patiens, omneisq; fruges deuehit in urbem, hyeme duntaxat, & uere.

† gramen

uere. Aeſtate ſummittitur, immenſiq; fluminis nomen arenti alueo deſerit, autumno reſumit. Magnam capies uoluptatem, ſi hunc regionis ſitum è monte proſpexeris. Neque enim terras tibi, ſed formam aliquam eximiamq; pulchritudinem pictam uideberis cernere, ea uarietate, ea deſcriptione, quocunque inciderint oculi, reficiuntur. Villa in colle imo ſita proſpicit quaſi è ſummo, ita leniter, & ſenſim cliuo fallente conſurgit, ut cum aſcendere te non putes, ſentias aſcendiſſe. A tergo Appenninum, ſed longius habet. Accipit ab hoc auras quamlibet ſereno & placido die, non tamen acreis & immodicas, ſed ſpacio ipſo laſſas, & infractas. Magna ſui parte meridiem ſpectat, æſtiuumq; ſolem ab hora ſexta: hybernum aliquanto maturius, quaſi inuitat in porticum latam, & pro modo longã. Multa in hac membra, atrium etiam ex more ueterũ. Ante porticum xyſtus conciſus in plurimas ſpecies, diſtinctus buxo, demiſſus inde, pronusq; puluinus, cui beſtiarum effigies inuicem aduerſas buxus inſcripſit. acanthus in plano mollis, & penè dixerim liquidus. Ambit hunc ambulatio preßis, uarieq; tonſis uiridibus incluſa. Ab his geſtatio in modum circi, quæ buxum multiformem, humileisq;, & retunſas manu arbuſculas circuit. Omnia maceria muniuntur, hanc gradata buxus aperit, & ſubtrahit. Pratum inde non minus natura, quàm ſuperiora illa, arte uiſendũ. Cam

pi deinde, porrò multa alia prata, & arbuſta. A capite porticus triclinium excurrit, ualuis xyſtum deſinentem, & protinus pratum, multumq; ruris uidet feneſtris. Hac latus xyſti, & quod proſilit uillæ, hac adiacentis hippodromi nemus, comasq; proſpectat. Contra mediam ferè porticum †dieta paulum recedit, cingit areolam, quæ quatuor platanis inumbratur. Inter has marmoreo labro aqua exundat, circumiectasq; platanos, & ſubiecta platanis gramina leni aſpergine fouet. Eſt in hac dieta dormitorium cubiculum, † quod diem, clamorem, ſonum excludit, iunctaq; ei quotidiana, amicorumq; cœnatio. Areolam illam porticus alia eademq; omnia, quæ porticus, aſpicit. Eſt & aliud cubiculum à proxima platano, uiride & umbroſum, marmore †excultum podiotenus, nec cedit gratiæ marmoris, ramos, inſidenteisq; ramis aueis imitata pictura. Hic iuxta fonticulus. In hoc crater, circa ſipunculi plures, qui miſcent iucundiſſimum murmur. In cornu porticus ampliſſimũ cubiculum triclinio occurrit, alijs feneſtris xyſtum, alijs deſpicit pratum. Sed ante piſcina, quæ feneſtris ſeruit, ac ſubiacet, ſtrepitu, uiſuq; iucunda. Nam ex edito deſiliens aqua, ſuſcepta marmore albeſcit. Idem cubiculum hyeme tepidiſſimum, quia plurimo ſole perfunditur. Cohæret hypocauſton, & ſi dies nubilus, immiſſo uapore ſolis uicem ſupplet. Inde apodyteriũ balinei laxum, & hilare, excipit cella frigidaria.

†zeta

†quod clamoris ſonũ excludit,

†exculptũ

frigidaria, in qua baptiſteriũ amplũ, atq; opacum. Si natare latius, aut tepidius uelis, in area piſcina eſt, in proximo puteus, ex quo poßis rurſus abſtergi ſi pœni teat teporis: frigidariæ cellæ connectitur media, cui ſol benignißime præſtò eſt,. caldaria magis, prominet enim. In hac tres deſcenſiones, duæ in ſole, tertia à ſo le longius, nõ longius à luce Apodyterio ſuppoſitũ eſt ſphæriſterium, quod plura genera exercitationis, plu reisq; circulos capit. Nec procul à balineo ſcalæ, quæ in cryptoporticũ ferunt prius ad dietas treis. Harum alia areolæ illi, in qua platani quatuor, alia prato, alia uineis imminet; diuerſasq; cœli parteis ac proſpectus habet. In ſumma cryptoporticu cubiculum, ex ipſa cryptoporticu exciſum, quod hippodromum, uineas, mõteis intuetur. Iungitur cubiculũ obuiũ ſoli maxime hyberno: hinc oritur dieta, quæ uillæ hippodromum adnectit. hæc facies, hic uſus à fronte. A latere æſtiua cryptoporticus in edito poſita, quæ non aſpicere uine as, ſed tangere uidetur: in media tricliniũ, ſaluberri mum afflatum ex Appenninis uallibus accipit. Poſt, la tißimis feneſtris uineas, ualuis æque uineas, ſed per cry ptoporticum quaſi admittit. A latere triclinij, quod fe neſtris caret, ſcalæ cõuiuio utilia ſecretiore ambitu ſug gerunt. In fine cubiculũ, cui non minus iucundum pro ſpectum cryptoporticus ipſa, quàm uineæ præbent. Subeſt cryptoporticus ſubterraneæ ſimilis, æſtate im

cluſo frigore riget, contentaq́; aëre ſuo nec deſiderat auras, nec admittit. Poſt utranq; cryptoporticū, unde triclinium deſinit, incipit porticus, ante medium diem hyberna, inclinato die, æſtiua. Hac adeuntur dietæ duæ, quarum in altera cubicula quatuor, altera tria, ut circuit ſol, aut ſole utuntur, aut umbra. Hanc diſpoſitionem amœnitatemq́; tectorum longe præcedit hippodromus, medius pateſcit, ſtatimq́; intrantium oculis totus offertur, platanis circuitur. Illæ hedera ueſtiuntur. utq́; ſummæ ſuis, ita imæ alienis frondibus uirent. Hedera truncum & ramos pererrat, uicinasq́; platanos tranſitu ſuo copulat. Has buxus interiacet: exteriores buxos circūuenit laurus, umbræq́; platanorum ſuam confert. Rectus hic hippodromi limes in extrema parte hemicyclo frangitur, mutatq́; faciem, cupreßis ambitur et tegitur, denſiore umbra opacior nigriorq́;: interioribus circulis (ſunt enim plures) purißimum diem recipit. Inde roſas effert, umbrarumq́; frigus non ingrato ſole diſtinguit. Finito uario illo multipliciq; curuamine, recto limiti redditur, nec huic uni. Nā uiæ plures intercedentibus buxis diuiduntur, alibi pratulum, alibi ipſa buxus interuenit in formas mille deſcripta, literis interdum, quæ modo nomen domini dicunt, modo artificis. Alternis uiticulæ ſurgunt, alternis inſerta ſunt poma, & in opere urbanißimo ſubita uelut illati ruris imitatio. Medium ſpacium breuioribus

bus utrinque platanis adornatur. Poſt has acanthus hinc inde lubricus & flexuoſus, deinde plures figuræ, pluraq́; nomina. In capite ſtibadium candido marmore, uite protegitur. Vitem quatuor columellæ caryſtiæ ſubeunt. E ſtibadio aqua uelut expreſſa cubantium pondere, ſipunculis effluit, cauato lapide ſuſcipitur, gracili marmore continetur, atque ita occulte perforato, ut impleat, nec redundet. Guſtatorium, grauiorq́; cœnatio margini imponitur, leuior nauicularum, & auium figuris innatans circuit: contrà, fons egerit aquam, & recipit: nam expulſa in altum in ſe cadit, iunctiſq́; hiatibus & abſorbetur, & tollitur. E regione ſtibadij aduerſum cubiculum tantum ſtibadio reddit ornatus, quantum accipit ab illo. à marmore ſplendet, ualuis in uiridia prominet. Dehinc alia uiridia ſuperioribus atq; inferioribus feneſtris ſuſpicit, deſpicitq́;. Mox † diætula refugit quaſi in cubiculū idem atq; aliud. Lectulus hic, et undique feneſtræ, & tamen lumen obſcurum umbra premente. Nam lætiſſima uitis per omne tectum in culmen nititur, & aſcendit. Non ſecus ibi, quàm in nemore iaceas, imbrem tantum, tanquam in nemore non ſentias. Hic quoque fons naſcitur, ſimulq́; ſubducitur. Sunt locis pluribus diſpoſita ſedilia è marmore, quæ ambulatione feſſos ut cubiculum ipſum iuuant. Fonticuli ſedilibus adiacent, per totum hippodromum inductis fiſtulis ſtrepunt riui, &

†zetecula

quâ manus duxit, ſequuntur. His nunc illa uiridia, nũc hæc, interdum ſimul omnia † iuuantur. Vitaſſem iandudũ, ne uiderer argutior, niſi propoſuiſſem omneis angulos tecum epiſtola circuire. Neque enim uerebar, ne laborioſum eſſet legenti tibi, quod † uiſenti non fuiſſet, præſertim cum interquieſcere, ſi liberet, depoſitaq; epiſtola, quaſi reſidere ſæpius poſſes. Præterea indulſi amori meo: amo enim, quæ maxima ex parte ipſe inchoaui, aut inchoata percolui. In ſumma, cur enim non aperiam tibi uel iudicium meum, uel errorem? primum ego officium ſcriptoris exiſtimo, ut titulum ſuum legat, atque identidem interroget ſe, quid cœperit ſcribere: ſciatq;, ſi materiæ immoratur non eſſe longum: longiſſimum, ſi aliquid accerſit, atque attrahit. Vides, quot uerſibus Homerus, quot Vergilius arma, hic Aeneæ, Achillis ille deſcribat, breuis tamen uterq; eſt, quia facit quod inſtituit. Vides ut Aratus minutiſſima etiam ſidera conſectetur, & colligat, modũ tamen ſeruat. Non enim excurſus hic eius, ſed opus ipſum eſt. Similiter nos, ut parua magnis, cum totam uillam oculis tuis ſubijcere conamur, ſi nihil inductum, & quaſi deuium loquimur, non epiſtola quæ deſcribit, ſed uilla quæ deſcribitur magna eſt. Verũ illuc unde cœpi, ne ſecundũ legem meam iure reprehendar, ſi longior fuero in hoc in quod exceſſi. Habes cauſſas cur ego Tuſcos meos Tuſculanis, Tyburtinis, Præneſtiniſq;

Margin notes: † lætantur; † ſcribenti uel, præſenti

ſtiniſq; meis præponam: Nam ſuper illa quæ retuli, altius ibi ociũ, & pinguius, eoq; ſecurius, nulla neceßi tas togæ, nemo accerſit è proximo, placida omnia & quieſcentia. Quod ipſum ſalubritati regionis, ut puriꝰ cœlum, ut aër liquidior accedit: ibi animo, ibi cor pore maxime ualeo. Nam ſtudijs animum, uenatu cor pus exerceo. Mei quoque nuſquam ſalubrius degunt. Vſq; adhuc certe neminem ex ijs, quos eduxeram mecum, uenia ſit dicto, ibi amiſi. Dij modo in poſterum hoc mihi gaudiũ, hanc gloriam loco ſeruent. Vale.

C. PL. CALVISIO SVO S.

NEc hæredẽ inſtitui, nec præcipere poſſe rem publicam conſtat. Saturninus autem, qui nos reliquit hæredes, quadrantem reipublicæ noſtræ, dein de quadrantem præceptionem quadringentorum milium dedit. Hoc, ſi ius aſpicias, irritum: ſi defuncti uo luntatem, ratum & firmum eſt. Mihi autem defuncti uoluntas, uereor quam in partem iuriſconſulti, quod ſum dicturus, accipiant: antiquior iure eſt, utiq; in eo, quod ad cõmunem patriam uoluit peruenire, an cui de meo ſeſtertiũ ſedecies contuli, huic quadringenta milia paulò amplius tertiam partem ex aduentitio denegem? Scio te quoq; à iudicio meo non abhorrere, cum eandem rempublicam ut ciuis optimus diligas. Velim ergo, cum proxime decuriones contrahentur, quid ſit iuris, indices, parce tamen, & modeſte: deinde ſubiun

gas nos quadringenta milia offerre, ſicut præcepit Sa turninus. Illius hoc munus, illius liberalitas, noſtrum tantum obſequium uocetur. Hæc ego ſcribere publice ſuperſedi: primum, quod memineram pro neceßitudine amicitiæ noſtræ, pro facultate prudentiæ tuæ & debere te, & poſſe †perinde meis ac tuis partibus fungi: deinde, quia uerebar, ne modũ quem tibi, quem in ſermone cuſtodire facile eſt, tenuiſſe in epiſtola non uiderer. Nam ſermonem uultus, geſtus, uox ipſa moderatur: epiſtola omnibus commendationibus deſtituta malignitati interpretantium exponitur. Vale.

† ferè

C. PL. CAPITONI SVO. S.

SVades, ut hiſtoriã ſcribã, & ſuades nõ ſolus, multi hoc me ſæpe monuerunt: & ego uolo, non quia cõmode factur ũ eſſe cõfido: id enim temere credas, niſi expertus, ſed quia mihi pulchrum in primis uidetur, non pati occidere, quibus æternitas debeatur, aliorũq; famam cum ſua extendere. Me autem nihil æque ac diuturnitatis amor, & cupido ſolicitat, res homine digniſsima, præſertim qui nullius ſibi conſcius culpæ, poſteritatis memoriam non reformidet. Itaque diebus ac noctibus cogito, ſi quâ me quoq; poßim tollere humo: Id enim uoto meo ſufficit: Illud ſupra uotum, Victorq; uirũ uolitare per ora: quanquam ô. Sed ſatis eſt, quod propè ſola hiſtoria polliceri uidetur. Orationi enim, et carmini parua gratia, niſi eloquentia ſit

ſumma

ſumma. hiſtoria quoquo modo ſcripta delectat. Sunt enim homines natura curioſi, & quamlibet nuda rerũ cognitione capiũtur, ut qui ſermunculis etiã, fabelliſq; ducantur. Me uero ad hoc ſtudiũ impellit domeſticum quoq; exemplũ. Auunculus meus, idemq; per adoptionem pater, hiſtorias, & quidem religioſiſsime ſcripſit. Inuenio autem apud ſapienteis, honeſtiſsimũ eſſe, maiorum ueſtigia ſequi, ſi modò recto itinere præceſſerint. Cur enim cum tot egi magnas et graueis cauſſas, has, etiam ſi mihi tenuis ex eis ſpes, deſtino retractare, ne tantus ille labor meus, niſi hoc, quod reliquum eſt ſtudij, addidero, mecum pariter intercidat? Nam ſi rationem poſteritatis habeas, quicquid nõ eſt peractum, pro nõ inchoato duces. Dices, potes ſimul et reſcribere actiones, & cõponere hiſtoriã. Vtinam: ſed utrũq; tam magnũ eſt, ut abunde ſit alterum efficere. Vndeuigeſimo ætatis anno dicere in foro cœpi, & nunc demũ quid præſtare debeat orator, adhuc tamen per caliginem uideo. Quid ſi huic oneri nouũ acceſſerit? Habet quidem oratio, & hiſtoria multa cõmunia, †ſed plura †*ſunt* *diuerſa in his ipſis, quæ cõmunia uidentur. Narrat ſanè illa, narrat hæc, ſed aliter. Huic pleraq; humilia, et ſordida, & ex medio petita: illi omnia recõdita, ſplendida, excelſa cõueniũt. Hanc ſæpius oſſa, muſculi, nerui: illã tori quidã, & quaſi tubæ decent. Hæc uel maxime ui, amaritudine, inſtantia: illa tractu, et ſuauitate,*

atq; etiam dulcedini placet. Poſtremo alia uerba, alius ſonus, alia conſtructio. Nam plurimum refert, ut Thucydides ait, κτῆμα ſit, an ἀγώνισμα, quorum alterum oratio, alterū hiſtoria eſt. His ex cauſsis non adducor, ut duo diſsimilia, & hoc ipſo diuerſa, quo maxima, confundam miſceamq;, ne tanta quaſi colluuione turbatus ibi faciam, quod hic debeo. Ideoq; interim ueniat, ut à forenſibus uerbis recedam, dum ornandi peto. Tu tamen iam nunc cogita, quæ potiſsimum tempora adgrediamur: Vetera, & ſcripta alijs, parata inquiſitio, ſed oneroſa collatio: intacta, & noua, graues offenſæ, leuis gratia. † Nam præterij, quod in tantis uitijs hominū plura culpanda ſunt, quàm laudanda: tum ſi laudaueris, parcus: ſi culpaueris, nimius fuiſſe dicaris: quamuis illud pleniſsime, hoc reſtrictiſsime feceris. Sed hæc me non retardant: eſt enim mihi pro fide ſatis animi. Illud peto † præſternas, ad quod hortaris, eligasq; materiam, ne mihi iam ſcribere parato, alia rurſus cunctationis & moræ iuſta ratio naſcatur. Vale.

† Hinc præterea

† præſtruas

C. PL. SATVRNINO SVO S.

VArie me adfecerunt literæ tuæ, nam partim læta, partim triſtia continebant. Læta, quod te in urbe teneri nunciabant. Nollem, inquis: ſed ego uolo. Præterea quod recitaturū ſtatim, ut ego ueniſſem, pollicebantur. Ago gratias, quod expector. Triſte illud,

quod

quod Iulius Valens grauiter iacet, quanquam ne hoc quidem triſte, ſi †illius utilitatibus æſtimetur, cuius intereſt quam maturiſsime inexplicabili morbo liberari. Illud planè non triſte ſolum, uerumetiam luctuoſum, quod Iulius Auitus deceſsit, dũ ex quæſtura redit. Deceſsit autem in naui, procul à fratre amantiſsimo, procul à matre, à ſororibus. Nihil iſta ad mortuum pertinent, ſed pertinuerunt, cum moreretur. Pertinent ad hos, qui ſuperſunt. Iam quod in flore primo tantæ indolis iuuenis extinctus eſt, ſumma cõſequuturus, ſi uirtutes eius maturuiſſet. Quo ille ſtudiorũ amore flagrabat? quantũ legit? quantum etiam ſcripſit? quæ nunc omnia cum ipſo ſine fructu poſteritatis aruerunt. Sed quid ego indulgeo dolori? cui ſi frenos remittas, nulla materia nõ maxima eſt. Finem epiſtolæ faciã, ut facere poſſim etiã lachrymis, quas epiſtola expreſſit. Vale. †Iulius

C. PL. ANTONINO SVO S.

CVm uerſus tuos æmulor, tum maxime quàm ſint boni experior. Vt enim pictores puchrã, abſolutamq́; faciem raro, niſi in peius effingũt: ita ego ab hoc archetypo labor ac decido. Quo magis hortor, ut quamplurima proferas, quæ imitari omnes concupiſcant, nemo aut pauciſſimi poſſint. Vale.

C. PL. TRANQVILLO SVO S.

LIbera tandem hendecaſyllaborum meorum fidem, qui ſcripta tua cõmunibus amicis ſpopon-

derunt. Appellantur quotidie, & flagitantur, ac iam periculum eſt, ne cogantur ad exhibendum formulam accipere. Sum ipſe in edendo hæſitator, tu mora tamẽ meam quoq; cunctationẽ tarditatemq; uiciſti. Proinde aut rumpe moras, aut caue, ne eoſdem illos libellos, quos tibi hendecaſyllabi noſtri blanditijs elicere non poſſunt, conuicijs ſcazontes extorqueant. Perfectum opus abſolutumq; eſt, nec iam ſplendeſcit lima, ſed atteritur. Patere me uidere titulum tuum, patere audire, deſcribi, legi, uenire uolumina Tranquilli mei. Aequũ eſt, nos in amore tam mutuo eandem percipere ex te uoluptatem, qua tu perfrueris ex nobis. Vale.

C. PL. FABATO PROSOCERO.

ACcepi literas tuas, ex quibus cognoui ſpecioſiſſimam te porticũ ſub tuo, filijq; tui nomine dedicaſſe, ſequenti die in portarũ ornatum pecuniam promiſiſſe, ut initium † nouæ liberalitatis eſſet conſummatio prioris. Gaudeo primũ tua gloria, cuius ad me pars aliqua pro neceſſitudine redundat. deinde, quod memoriã ſoceri mei pulcherrimis operibus uideo proferri: Poſtremo, quod patria noſtra floreſcit, quam mihi à quocunq; excoli iucundũ, à te uero lætiſſimum eſt. Quod ſupereſt, deos precor, ut animũ iſtum tibi, animo iſti tempus quamlongiſſimum tribuant. Nã liquet mihi futurũ, ut peracto quod proxime promiſiſti, inchoẽs aliud. Neſcit enim ſemel incitata liberalitas ſtare, cu-

re, cuius pulchritudinem uſus ipſe commendat. Vale.

C. PLIN. SCAVRO SVO S.

RE citaturus oratiunculam, quam publicare cogito, aduocaui aliquos ut uererer, paucos, ut uerum audirem. Nam mihi duplex ratio recitandi: †hæc *una, ut ſolicitudine incendar: altera, ut admonear, ſi quid forte me uelut meũ fallit. Tuli quod petebã: inueni qui mihi copiam conſilij ſui facerent. Ipſe; præterea quædã emendanda adnotaui. Emendaui librum, quem miſi tibi. Materiã ex titulo cognoſces, cætera liber explicabit, quem iam nũc oportet ita conſueſcere, ut ſine præfatione intelligatur. Tu uelim, quid de uniuerſo, quid de partibus ſentias, ſcribas mihi. Ero enim uel cautior in continendo, uel conſtantior in edendo, ſi huc uel illuc autoritas tua acceſſerit.* Vale.

C. PLIN. VALERIANO SVO S.

TV rogas, & ego promiſi: ſi rogaſſes, ſcripturum me tibi, quem habuiſſet euentũ poſtulatio Nepotis circa Tuſcilium Nominatum. Inductus eſt Nominatus, egit ipſe pro ſe nullo accuſante. Etenim legati Vicentinorum non modo non preſſerunt eum, uerum etiam ſubleuauerunt. Summa defenſionis, non fidem ſibi in aduocatione, ſed conſtantiam defuiſſe: deſcendiſſe ut acturum, atq; etiam in curia uiſum: deinde ſermonibus amicorum perterritum, receſſiſſe. Monitum enim ne deſiderio ſenatoris non iam quaſi de

nundinis,ſed quaſi de gratia,fama,dignitate certantis pertinaciter;præſertim in ſenatu,repugnaret,alioqui maiorem inuidiam proxime paſſurus. Erat ſane *uerum,tamen à paucis acclamatū eſt.* Inde *ſubiunxit preces,multumq; lachrymarū:quinetiam tota actione homo in dicendo exercitatus operam dedit,ut deprecari magis (id enim & fauorabilius,& tutius) quàm defendi uideretur.* Abſolutus *eſt ſententia deſignati conſulis* Afranij Dextri,*cuius hæc ſumma:*Melius *quidem* Nominatum *fuiſſe facturum, ſi cauſſam* Vicentinorū *eodem animo,quo ſuſceperat,pertuliſſet. quia tamen in hoc genus culpæ non fraude incidiſſet,nihilq; dignum animaduerſione admiſiſſe conuinceretur,liberandum ita,ſi* Vicentinis *quod acceperat redderet.* Adſenſerūt *omnes,præter* † Flauium Aprum. Is *interdicendū ei aduocatione in quinquenniū cenſuit: & quamuis neminem autoritate traxiſſet,cōſtanter in ſententia manſit.* Quinetiam Dextrum, *qui primus diuerſum cenſuerat,perlata lege de ſenatu habendo, iurare coëgit è* Repub.*eſſe quod cenſuiſſet: cui,quanquam legitimæ poſtulationi,à quibuſdam reclamatū eſt:* † *exprobrare enim cenſenti ambitionē uidebatur. Sed priuſquam ſententiæ dicerentur,* Nigrinus *tribunus plebis recitauit libellum diſertum & grauem,quo quæſtus eſt uenire aduocationes,uenire etiam præuaricationes, in lites coiri,& gloriæ loco poni ex ſpolijs ciuiū magnos.*

[Margin: †L.Acrem]

[Margin: † *ne exprobrare ei ſententiam dicerentur.*]

& ſtatos

& ſtatos redditus. Recitauit *capita legum, admonuit ſen. tuſconſultorum.* In *fine dixit petendum ab optimo* Principe, *ut quia leges, quia ſenatuſconſulta contemne rentur, ipſe tantis uitijs mederetur.* Pauci *dies, et liber* Principis *ſeuerus, & tamen moderatus. leges ipſum, eſt in publicis actis.* Q*uàm me iuuat, quod in cauſſis agendis non modò pactione, dono, munere, uerumetiã xenijs ſemper abſtinui.* Oportet *quidem quæ ſunt inho neſta non quaſi illicita, ſed quaſi* †*pudenda uitare.* Iu*cundum tum ſi prohiberi publice uideas, quod nunquam tibi ipſe permiſeris.* Erit *fortaſſe, imò non dubie huius propoſiti mei et minor laus, & obſcurior fama, cum omnes ex neceſſitate facient, quod ego ſponte faciebam.* Interim *fruor uoluptate, cum alij diuinũ me, alij meis rapinis, meæ auaritiæ occurſum per ludum,* † *ac iocum dictitant.* V*ale.*

†*iubenda*

†*acceptum*

L. PL. PONTIO SVO S.

SEceſſeram *in municipium, cum mihi nunciatum eſt* Cornutũ Tertullũ *accepiſſe* Aemiliæ *uiæ curam.* Exprimere *non poſſum, quanto ſim gaudio adfectus, & ipſius, & meo nomine.* Ipſius, *quod ſit licet, ſicut eſt ab omni ambitione lõge remotus, debet tamen ei iucundus eſſe honor ultro datus.* Meo, *quod aliquanto magis me delectat mandatũ mihi officiũ, poſtquam par* Cornuto *datum uideo: neque enim augeri dignitate, quàm æquari bonis gratius.* Cornuto *aũt quid me*

lius? quid ſanctius? quid in omni genere laudis ad exemplar antiquitatis expreſſius? quod mihi cognitum eſt non fama, qua alioqui optima & meritiſſima fruitur: ſed longis, magniſq; experimentis. Vnà diligimus, unà dileximus omneis ferè, quos ætas noſtra utroque ſexu æmulandos tulit, quæ ſocietas amicitiarũ arctiſſima nos familiaritate coniunxit. Acceſſit uinculum neceſſitudinis publicæ. Idem enim mihi, ut ſcis, collega, quaſi uoto petitus, in præfectura ærarij fuit, & in conſulatu. Tum ego qui uir, & quantus eſſet, altiſſime inſpexi, cum ſequerer ut magiſtrum, ut parentem uererer, quod non tam ætatis maturitate, quàm uitæ merebatur. His ex cauſſis ut illi, ſic mihi gratulor, nec priuatim magis, quàm publice: quod tandem homines non ad pericula, ut prius, uerum ad honores uirtute perueniunt. In infinitum epiſtolam extendam, ſi gaudio meo indulgeam. Præuertam ad ea, quæ me agentem hic nuncius deprehendit. Eram cum proſocero meo, eram cum amita uxoris, eram cum amicis diu deſideratis, circumibam agellos, audiebam multũ querelarum ruſticarum, rationes legebam inuitus, & †curſim (alijs enim chartis, alijs ſum literis initiatus) cœperam etiam itineri me præparare. Nam includor anguſtijs cõmeatus, eoq; ipſo, quod delegatũ Cornuto audio officiũ, mei admoneor. Cupio te quoq; ſub idem tempus Campania noſtra remittat, ne quis, cum in urbem

† iratus: malis enim chartis ſum uelut literis initiatus

bem rediero, contubernio noſtro dies pereat. Vale.

C. PL. MARCELLINO SVO S.

T*Riſtiſsimus hæc tibi ſcribo. Fundani noſtri filia minor defuncta. Qua puella nihil unquam feſtiuius, amabilius, nec modò longiore uita, ſed propè immortalitate dignius uidi. Nondum annos quatuordecim expleuerat, & iam illi †anilis prudentia, matronalis grauitas erat, & tamen ſuauitas puellaris cũ uirginali uerecũdia. Vt illa patris ceruicibus inhærebat? ut nos amicos paternos & amanter, & modeſte complectebatur? ut nutrices, ut pædagogos, ut præceptores pro ſuo quenq; officio diligebat? quàm ſtudioſe, quàm intellegenter lectitabat? Vt parce, cuſtoditeq; ludebat? qua illa temperantia, qua patientia, qua etiã cõſtantia nouiſsimam ualetudinem tulit? Medicis obſequebatur, ſororẽ, patremq; adhortabatur, ipſamq; ſe deſtitutã corporis uiribus uigore animi ſuſtinebat. durauit hic illi uſq; ad extremum, nec aut ſpacio ualetudinis, aut metu mortis infractus eſt, quo pluris, grauioresq; nobis cauſſas relinqueret, & deſiderij & doloris. O triſte planè acerbumque funus, morte ipſa mortis tempus indignius. Iam deſtinata egregio iuueni, iam electus nuptiarum dies, iam nos aduocati. Quod gaudium, quo mœrore mutatum eſt? Non poſſum exprimere uerbis, quantum animo uulnus acceperim, cum audiui Fundanum, ut multa luctuoſa*

†ſenilis

dolor inuenit, præcipientem, quod in ueſteis, margari tas, gemmas fuerat erogaturus, hoc in tura, et unguen ta, & odores impenderetur. Eſt quidem ille eruditus, & ſapiens, ut qui ſe ab ineunte ætate altioribus ſtudijs †artibusq; dediderit: ſed nunc †omnia, quæ audijt, ſæ peq; dixit, aſpernatur, expulſisq; uirtutibus totum ſe permiſit dolori: Et talis eſt pietas cui ignoſcas, lau dabilis etiam, ſi cogitaueris quid amiſerit. Amiſit enim filiã, quæ nõ minus †mores eius, q̃ os uultumq; refere bat, totumq; patrem mira ſimilitudine exſcripſerat. Proinde ſi quas ad eum de dolore tam iuſto literas mit tes, memento adhibere ſolatiũ, nõ quaſi caſtigaturum & nimis forte, ſed molle & humanũ. Quod ut facilius admittat, multũ faciet medij temporis ſpaciũ. Vt enim crudum adhuc uulnus medentium manus reformidat, deinde patitur, atque ultro requirit: ſic recens animi dolor conſolationes reijcit ac refugit, mox deſiderat, & †clementer admotis adquieſcit. Vale.

† altiusq;

† omnia quærit. ſæpe quæ di dicit aſpernatur.

† formam oris eius

† uehementer

C. PL. SPVRINNAE SVO S.

SCio quantopere bonis artibus faueas, quantum gaudij capias, ſi nobiles iuuenes dignum aliquid maioribus ſuis faciant, quo feſtinantius nuncio tibi fuiſſe me hodie in auditorio Calphurni Piſonis. Recitabat καταςβίσμωυ eruditam ſanè luculentamq; materiam, ſcripta elegis erat fluentibus, teneris, & enodibus, ſublimibus etiam, ut popoſcit † locus. Alte enim

† res

enim & uarie nunc attollebatur, nunc reſidebat, excel ſa depreſsis, exilia plenis, ſeueris iucunda mutabat, omnia ingenio pari. Commendabat hæc uoce ſuauiſsima, uoce uerecunda, multum ſanguinis, multum ſolicitudinis in ore, magna ornamenta recitantis. Etenim neſcio, quo pacto magis in ſtudijs homines timor, quàm fiducia decet. Ne plura, quanquam libet plura, quo ſunt pulchriora de iuuene, † rariora de nobili. Recitatione finita, multum ac diu exoſculatus adoleſcentem, qui eſt acerrimus ſtimulus monendi, laudibus incitaui, pergeret quâ cœpiſſet: lumenq́;, quod ſibi maiores ſui prætuliſſent, poſteris præferret. Gratulatus ſum optimæ matri, gratulatus & fratri, qui in auditorio illo non minorem pietatis gloriam, quàm ille alter eloquentiæ retulit. Tam notabiliter pro fratre recitante primum metus eius, mox gaudium eminuit. Dij faciant, ut talia tibi ſæpius nunciem: faueo enim ſeculo, ne ſit ſterile & effœtum: mireq́; cupio, ne nobiles noſtri nihil in domibus ſuis pulchrum, niſi imagines habeant, quæ nunc mihi hos adoleſcenteis tacite laudare, adhortari, & quod amborum gloriæ ſatis magnũ eſt, id cognoſcere uidentur. Vale. †gratiora

C. PLINIVS MACRO SVO S.

BEne eſt mihi, quia tibi bene eſt. Habes uxorem tecum, habes filium, frueris mari, fontibus, amnibus, agro, uilla amœniſsima. Neq́; enim dubito eſſe

amœniſſimam, in qua ſe cõpoſuerat homo felicior, antequam feliciſſimus fieret. Ego in Tuſcis & uenor, & ſtudeo, quæ interdum alternis, interdum ſimul facio: nec tamen adhuc poſſum pronunciare, utrum ſit difficilius, capere aliquid, an ſcribere. Vale.

C. PLINIVS PAVLINO SVO S.

V*Ideo quàm molliter tuos habeas, quo ſimplicius tibi confitebor, qua indulgentia meos tractem. Eſt mihi ſemper in animo Homericum illud,* πατὴρ δ᾽ ὡς ἤπιος ἦεν, *& hoc noſtrum, paterfamiliæ. Quod ſi eſſem natura aſperior, & durior, frangeret me tamen infirmitas liberti mei Zoſimi: cui tanto maior humanitas exhibenda eſt, quanto nũc utilior humanitas ægroto. Eſt homo probus, officioſus, literatus, & ars quidem eius, & quaſi inſcriptio comœdus, in qua plurimum facit. Nam pronunciat acriter, ſapienter, apte, decenter, etiam utitur cithara perite ultra quàm comœdo neceſſe eſt. Idem tam commode & orationes, & hiſtorias, & carmina legit, ut hoc ſolum didiciſſe uideatur. Hæc tibi ſedulo expoſui, quo magis ſcires, quàm multa unus mihi, & quàm iucunda miniſteria præſtaret. Accedit longa iam charitas hominis, quam ipſa pericula auxerunt. Eſt enim natura comparatum, ut nihil æque amorem incitet, & accendat, quàm carendi metus, quem ego pro hoc non* †facio *ſemel † patior. Nam ante aliquot annos, dum intente, inſtanterq;*

inſtanterq́; pronunciat, ſanguinem reiecit, atq; ob hoc in Aegyptum miſſus à me, poſt longam peregrinationem confirmatus, rediјt nuper, deinde dum per continuos dies reparatur uoci, ueteris infirmitatis tuſsicula admonitus, rurſus ſanguinem reddidit. Qua ex cauſſa deſtinaui eum mittere in prædia tua, quæ Foroiulij poſsides. Audiui enim te ſæpe referentem, eſſe ibi & äërem ſalubrem, & lac huiuſmodi curationibus accommodatiſsimũ. Rogo ergo ſcribas tuis, ut illi uilla, ut domus pateat. Offerant etiam ſumptibus eius, ſi quid opus erit. erit autem opus modico. Eſt enim parcus & continens, ut non ſolum delicias, uerumetiam neceſsitates ualetudinis frugalitate reſtringat. Ego proficiſcenti tantum uiatici dabo, quantum ſufficit & moderato, & eunti in tua. Vale.

C. PLINIVS VRSO SVO S.

ITerũ Bithyni poſt breue tempus à Iulio Baſſo etiã Rufum Varenum proconſulem detulerunt: Varenum, quem nuper aduerſus Baſſum aduocatum & poſtularant, & acceperant. Inducti in ſenatum, inquiſitionem poſtulauerũt. Tum Varenus petit, ut ſibi quoq; defenſionis cauſſa uocare teſtes liceret. Recuſantibus Bithynis, cognitio ſuſcepta eſt. Egi pro Vareno non †ſine euẽtu: nã bene an male, liber indicabit. In Actionibus enim utranq; in partem fortuna dominatur, multum cõmendationis & detrahit, & adfert memoriã, †niſi

uox, geſtus, tempus ipſum, poſtremo uel amor, uel odium rei. Liber offenſis, liber gratia, liber & ſecundis caſibus, & aduerſis caret. Reſpondit mihi Fonteius Magnus unus ex Bithynis, pluribus uerbis, arctiſsimis rebus, ut eſt pleriſq; græcorum copia uolubilis, tam longas, tamq; rigidas periodos uno ſpiritu quaſi torrente contorquent. Itaq; Iulius Candidus non inuenuſte ſolet dicere, aliud eſſe eloquentiam, aliud loquentiam. Nam eloquentia uix uni aut alteri, † imò ſi Marco Antonio credimus, nemini: hæc uero, quam Candidus loquentiam appellat, multis, atq; etiam inpudentiſsimo cuiq; maxime contingit. Poſtero die dixit pro Vareno Homullus callide, acriter, culte: contrà Nigrinus preſſe, grauiter, ornate. Cenſuit Acilius Rufus conſul deſignatus inquiſitionem Bithynis dandam: poſtulationem Vareni ſilentio præterijt. Hæc forma negãdi fuit. Cornelius Priſcus conſularis, & actoribus quæ petebant, & reo tribuit, uicitq; numero. Impetrauimus rem, nec lege comprehenſam, nec ſatis uſitatam, iuſtam tamen. Quare iuſtam? nõ ſum epiſtola executurus, ut deſideres actionem. Nam ſi uerum eſt Homericum illud: τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ᾽ ἄνθρωποι, ἥτις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται, prouidendum eſt mihi, ne gratiã nouitatis, & florem illum, quæ oratiunculam meam uel maxime commendat, epiſtolæ loquacitate præcerpam. Vale.

†iam

C. PLI.

C. PLINIVS RVFO SVO S.

DEſcenderam in Baſilicam Iuliam, auditurus, quibus proxima comperendinatione reſpondere debebã. Sedebant iudices, †centumuiri uenerant, obuerſabantur aduocati, ſilentium longum, tandem à prætore nuncius. dimittuntur centũuiri, eximitur dies, me gaudente, qui nunquam ita paratus ſum, ut non mora læter. Cauſſa dilationis Nepos prætor, qui legi de muneribus præpoſuerat breue edictũ, admonebat accuſatores, admonebat reos, executurum ſe, quæ ſenatuſconſulto continerentur. Suberat edicto, ſenatuſconſultum hoc omnes qui quid negocij haberent, iurare prius quàm agerent iubebantur, nihil ſe ob aduocationem cuiquam dediſſe, promiſiſſe, cauiſſe. His enim uerbis, ac mille præterea & uenire aduocationes, & emi uetabantur. Peractis tamen negocijs, permittebantur pecuniam duntaxat decemmilium dare. Hoc facto Nepotis cõmotus prætor, qui centumuiralibus præſidet, deliberaturus, an ſequeretur exemplum, inopinatum nobis ocium dedit. Interim tota ciuitate Nepotis edictum carpitur, laudatur, multi, inuenimus, qui curua corrigeret. Quid? ante hunc prætores non fuerunt? quis autem hic eſt, qui emendet publicos mores? Alij contrà: Rectiſſime fecit, initurus magiſtratum iura cognouit, ſenatuſconſulta legit, reprimit fœdiſſimas pactiones, rem pulcherrimam turpiſſime uenire non pa-

†decemuiri

†nouiſſimas

titur. Tales ubique ſermones, qui tamen alterutram in partem ex euentu præualebunt. Eſt omnino iniquum, ſed uſu receptũ, quod honeſta conſilia, uel turpia, prout male, aut proſpere cedunt, ita uel probantur, uel reprehenduntur. Inde plerunq; eadem facta modo diligentiæ, modo uanitatis, modo libertatis, modo furoris nomen accipiunt. Vale.

LIBRI QVINTI FINIS.

C. PLINII SECVNDI EPISTOLARVM LIBER SEXTVS.

C. PLINIVS TYRONI SVO S.

QVANDIV ego trans Padum, tu in Piceno, minus te requirebam. Poſtquam ego in urbe, tu adhuc in Piceno, multo magis. †Seu quod ipſa loca, in quibus eſſe unà ſolemus, acrius mentem commouent, ſeu quod deſiderium abſentium nihil perinde ac uicinitas acuit. Quoq; propius acceſſeris ad ſpem fruendi, hoc impatientius †careas. Quicquid in cauſſa, eripe me huic tormento. Veni, aut ego illuc, unde conſulte properaui reuertar, uel ob hoc ſolum, ut experiar, an mihi, cum ſine me Romæ cœperis eſſe, ſimileis his epiſtolas mittas. Vale.

†Ex quo

†cupias

C. PLINIVS ARRIANO SVO S.

Soleo nonnunquam in iudicijs quærere Marcum Regulum, nolo enim dicere deſiderare. Cur ergo quæro? Habebat ſtudijs honorem, timebat, pallebat, ſcribebat, quamuis non poſſet dediſcere illud ipſum, quod oculum modo dextrum, modo ſiniſtrum circunlinebat: dextrum, ſi à petitore: alterum, ſi à poſſeſſore eſſet acturus: quod candidum ſplenium in hoc aut illud ſupercilium transferebat, quod ſemper aruſpices conſulebat de actionis euentu, animi ſuperſtitione, ſed tamen & à magno ſtudiorum honore ueniebat. Iam illa perquàm iucunda unà dicentibus, quod libera tempora petebat, audituros conrogabat. Quid † enim iucundius, quàm ſub alterius inuidia, quandiu uelis, & in alieno auditorio, quaſi deprehenſum, commode dicere? Sed utcunque ſe habent iſta, bene fecit Regulus, quod eſt mortuus, melius ſi ante. Nunc enim ſanè poterat ſine malo publico uiuere ſub eo Principe, ſub quo nocere non poterat. Ideo fas eſt nõnunquam eum quærere. Nam poſtquam obijt, illa increbuit paßim & inualuit cõſuetudo, binas uel ſingulas clepſyderas, interdum & dimidias & dandi, & petendi. Nam qui dicunt, egiſſe malunt quàm agere: & qui audiunt, finire quàm iudicare. Tanta negligentia, deſidia, tanta deniq; inreuerentia ſtudiorum, periculorumq; eſt. An nos ſapientiores maioribus noſtris? Nos legibus

†Tum

†deniq;

ipſis iuſtiores? quæ tot horas, tot dies, tot comperendinationes largiuntur? Hebetes illi, & ſupra modum tardi? Nos apertius dicimus, celerius intelligimus, religioſius iudicamus, qui paucioribus clepſydris præcipitamus cauſſas, quàm diebus explicari ſolebant. O Regulum, qui ambitione ab omnibus obtinebat, quod fidei pauciſſimi præſtant. Equidē quoties iudico, quod uel ſæpius facio quàm dico, quantum quis plurimum poſtulat, addo etiam: temerarium enim exiſtimo diuinare, quàm ſpatioſa ſit cauſſa inaudita, tempusq; negocio finire, cuius modum ignores, præſertim cum primum religioni ſuæ iudex patientiam debeat: quæ pars magna iuſtitiæ eſt. At quedã ſuperuacua dicuntur: Etiã, ſed ſatius eſt & hæc dici, quàm non dici neceſſaria. Præterea, an ſint ſuperuacua, niſi cum audieris, ſcire non poßis. Sed de his melius coràm, ut de pluribus uitijs ciuitatis. Nam tu quoq; amore cõmuni ſoles emendari cupere, quæ iam corrigere difficile eſt. Nunc †*reſpiciamus domos noſtras. Ecquid omnia in tua recte? in mea noui nihil. Mihi aũt & gratiora ſunt bona, quod perſeuerant: et leuiora incõmoda, quod aſſueui. Vale.*

†reſpiciamus noſtra

C. PLINIVS VERO SVO S.

GRatias ago, *quod agellum, quem nutrici meæ donaueram, colendum ſuſcepiſti. Erat, cum donarem centummilium numũm, poſtea decreſcente redditu, etiam precium minuit, quod nunc te curante reparabit.*

rabit. Tu modò memineris, commendari tibi à me non arbóres, & terram, quanquam hæc quoq;, ſed munuſculum meum, quod eſſe quam fructuoſiſsimũ non illius magis intereſt, quæ accepit, quàm mea, qui dedi. Vale.

C. PL. CALPHVRNIAE SVAE S.

NVnquam ſum magis de occupationibus meis queſtus, quæ me non ſunt paſſæ aut proficiſcentem te ualetudinis cauſſa in Campaniam proſequi, aut profectam è ueſtigio ſubſequi. Nunc enim præcipue ſimul eſſe cupiebam, ut oculis meis crederem, quid uiribus, quid corpuſculo acquireres, et qui deniq; ſeceſſus, uoluptates, regionisq; abundantiam † inoffenſa tranſmitteres. Equidem etiam fortem te non ſine cura deſiderarem. Eſt enim ſuſpenſum & anxium, de eo quem ardentiſsime diligas, interdum nihil ſcire. Nunc uero me cum abſentiæ, tum infirmitatis tuæ ratio, incerta et uaria ſolicitudine exterret, uereor omnia, quæq; natura metuentium eſt, ea maxime mihi quæ abominor fingo. Quo impenſius rogo, ut timori meo quotidie ſingulis, uel etiam binis epiſtolis conſulas: ero enim ſecurior, dum legam, ſtatimq; timebo, cum legero. Vale.

† inoffenſa ualetudine

C. PLINIVS VRSO SVO S.

SCripſeram tenuiſſe Varenum, ut ſibi euocare teſteis liceret, quod pluribus æquum, quibuſdam iniquum, & quidem pertinaciter uiſum, maxime Licinio Nepoti, qui ſequenti ſenatu, cum de rebus alijs re

ferretur, de proximo ſenatuſconſulto diſſeruit, finitamq́; cauſſam retractauit. Addidit etiã, petendũ à con*ſulibus, ut referrent ſub exemplo legis ambitus, de lege repetundarum, an placeret in futurum ad eam legem adijci: ut ſicut accuſatoribus inquirendi, teſtibusq́; denunciandi poteſtas ex lege eſſet, ita reis quoq; fieret.* Fuerunt quibus hæc eius oratio, *ut ſera, & intempeſtiua, & præpoſtera diſpliceret, quæ omiſſo contradicendi tempore, caſtigaret peractum, cui potuiſſet occurrere uenienti.* Tum quidem Celſus *prætor, tanquam emendatorem ſenatus, & multis, & uehementer increpuit. Reſpondit* Nepos, *rurſusq́;* Celſus, *neuter contumelijs temperauit.* Nolo *referre, quæ dici ab ipſis moleſte tuli, quo magis quoſdam è numero noſtro improbaui, qui modo ad* Celſum, *modo ad* Nepotem, *prout hic, uel ille diceret, cupiditate audiendi curſitabant: & nunc, quaſi ſtimularent, & accenderent, nunc quaſi reconciliarent componerentq́;, frequentius ſingulis, ambobus interdum propitium* Cæſarem, *ut in ludicro aliquo precabantur. Mihi quidem illud etiam peracerbum fuit, quod ſunt alter alteri, quid pararent, indicati. Nam &* Celſus Nepoti *ex libello reſpondit, &* Celſo Nepos *ex pugillaribus.* Tanta *loquacitas amicorum fuit, ut homines iurgaturi, idipſum inuicem ſcirent, tanquam conueniſſet.* Vale.

C. PLI.

C. PLINIVS FVNDANO SVO S.

SI quando, nunc præcipue cuperem eſſe te Romæ: & ſis rogo. opus eſt mihi uoti, laboris, ſolicitudinis ſocio. Petit honores Iulius Naſo, petit cum multis, cum bonis, quos ut glorioſum, ſic eſt difficile ſuperare. Pendeo ergo, & exerceor ſpe, adficior metu, & me conſularem eſſe non ſentio. Nam rurſus mihi uideor omnium, quæ decurri, Candidatus. Meretur hanc curam longa mei charitate. Eſt mihi cum illo non ſanè paterna amicitia, neq; enim eſſe potuit per meam ætatem. Solebat tamen uixdum adoleſcentulo mihi pater eius cum magna laude monſtrari. Erat non ſtudioſorum tantum, uerumetiam ſtudioſorũ amantiſsimus, ac propè quotidie ad audiendos, quos tunc ego frequentabam, Quintilianum, Niceten ſacerdotem uentitabat. Vir alioqui clarus, et grauis, & qui prodeſſe filio memoria ſui debeat. Sed multi nunc in ſenatu, quibus ignotus ille: multi, quibus notus: ſed non niſi uiuenteis reuerẽtur. Quo magis huic omiſſa gloria patris, in qua magnum ornamentum, gratia infirma, ipſi enitendum, et laborandũ eſt. Quod quidem ſemper, quaſi prouideret hoc tempus, ſedulo fecit, parauit amicos, quos parauerat, coluit: me certe, ut primũ ſibi iudicare permiſit, ad amorem imitationemq; delegit. Dicenti mihi ſolicite adſiſtit, adſidet recitanti, primus etiam, & tũ maxime naſcentibus opuſculis meis intereſt, nũc ſolus, ante cum

fratre, cuius nuper amiſsi ego ſuſcipere parteis, ego uicem debeo implere. Doleo enim & illũ immatura morte indigniſsime raptum, & hunc optimi fratris adiumento deſtitutum, ſolisq; amicis relictum. Quibus ex cauſsis exigo, ut uenias, et ſuffragio meo tuum iungas. Permultum intereſt mea, te oſtentare, & mecum circuire: ea eſt autoritas tua, ut putem me efficacius tecum etiam meos amicos rogaturũ. Abrumpe, ſi qua te retinent. Hoc tempus meũ, hoc fides, hoc etiã dignitas poſtulat. Suſcepi Candidatũ, & ſuſcepiſſe me notum eſt: ego ambio, ego periclitor. In ſumma, ſi datur Naſoni qđ petit, illius honor: ſi negatur, mea repulſa eſt. Vale.

C. PL. CALPHVRNIAE SVAE S.

SCribis te abſentia mea non mediocriter adfici, unumq; habere ſolatiũ, quod pro me libellos meos teneas, ipſosq; in ueſtigio meo colloces. Gratũ quod his fomentis meis acquieſcis. Inuicem ego epiſtolas tuas lectito, atq; identidem in manus quaſi nouas ſumo, ſed eo magis ad deſiderium tui accendor. Nam cuius literæ tantum habent ſuauitatis, huius ſermonibus quantum dulcedinis ineſt? Tu tamen frequentiſsime ſcribe, licet hoc ita me delectet, ut torqueat. Vale.

C. PLINIVS PRISCO SVO S.

ATtilium Creſcentem & noſti, & amas. Quis enim illum ſpectatior paulò aut non nouit, aut non amat? Hunc ego nõ ut multi, ſed arctiſsime diligo.

Oppida

Oppida noſtra unius diei itinere dirimuntur. Ipſi amare inuicem, cum eſt flagrantißimus amor, adoleſcentuli cœpimus: manſit hic poſtea, nec refrixit iudicio, ſed inualuit. Sciunt qui alterutrum noſtrũ familiarius intuentur. Nam & ille amicitiã meam latißima prædicatione circumfert, & ego præ me fero, quantæ ſit mihi curæ modeſtia, quies, ſecuritas eius. Quinetiam, cum inſolentiam cuiuſdam tribunatum plebis inituri, uereretur, idq; indicaſſet mihi, reſpondi: οὔτις ἐμεῦ ζῶντος, καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο, σοὶ κοίλης παρὰ νηυσὶ βαρείας χεῖρας ἐποίσει. Quorſum hæc? ut ſcias non poſſe Attilium me incolumi iniuriam accipere. Iterum dices, quorſum hæc? Debuit ei pecuniam Valerius Varus, huius eſt hæres Maximus noſter, quem & ipſe amo, ſed coniunctius tu. Rogo ergo, exigo etiã pro iure amicitiæ, cures, ut Attilio meo ſalua ſit non ſors modò, ſed etiam uſura plurium annorũ. Homo eſt alieni abſtinentißimus, ſui diligens, nullis quæſtibus ſuſtinetur, nullus illi, niſi ex frugalitate reditus. Nam ſtudia, quibus plurimum præſtat, ad uoluptatem tantum, & gloriã exercet: grauis eſt ei uel minima iactura, quia reparare quod amiſeris grauius eſt. Exime hunc illi, exime hunc mihi ſcrupulum, ſine me ſuauitate eius, ſine leporibus perfrui. Neq; enim poſſum triſtẽ uidere, cuius hilaritas me triſtem eſſe non patitur. In ſumma, noſti facetias hominis, quas uelim at- tẽtius

tendas, ne in bilem, aut amaritudinem uertat iniuria: quam uim habeat offenſus, crede ei, quam in amore habet. Non feret magnum & liberum ingenium cum contumelia damnum. Verum ut ferat ille, ego meum damnũ, meam contumeliam iudicabo, ſed non tanquam pro mea, hoc eſt grauius iraſcar. Quanquam quid denunciationibus, & quaſi minis ago? quin potius, ut cœperam, rogo, oro, des operã, ne ille ſe, quod ualidiſſime uereor, à me, ego me neglectum à te putem: dabis aũt, ſi hoc perinde curæ eſt tibi, quàm illud mihi. Vale.

C. PLINIVS TACITO SVO S.

COmmendas mihi Iulium Naſonem. Naſonem mihi? quid ſi meipſum? fero tamen, & ignoſco. Eundem enim commendaſſem tibi, ſi te Romæ morante ipſe abfuiſſem. Habet hoc ſolicitudo, quod omnia neceſſaria putat. Tu tamen, cenſeo, alios roges, ego precum tuarum miniſter, adiutor ero. Vale.

C. PLINIVS ALBINO SVO S.

CVm ueniſſem in ſocrus meæ uillam Alſienſem, quæ aliquando Rufi Verginij fuit, ipſe mihi locus optimi illius, & maximi uiri deſiderium non ſine dolore renouauit. Hunc enim incolere ſeceſſum, atq; etiam ſenectutis ſuæ nidulũ uocare conſueuerat. Quocunq; me contuliſſem, illum animus, illum oculi requirebant. Libuit etiam monimentum eius uidere, & uidiſſe pœnituit. Eſt enim adhuc imperfectum, nec difficultas

cultas

cultas operis in cauſſa, modici ac potius exigui, ſed inertia eius, cui cura mandata eſt. Subit indignatio cum miſeratione, poſt decimum mortis annum reliquias, neglectumq́; cinerem ſine titulo, ſine nomine iacere, cuius memoria orbem terrarum gloria peruagetur. At ille mandauerat, caueratq́;, ut diuinum illud, & immortale factum uerſibus inſcriberetur:

Hic ſitus eſt Rufus, pulſo qui Vindice, quondam
Imperium aſſeruit non ſibi, ſed patriæ.

Tam rara in amicitijs fides, tam parata obliuio mortuorum, ut ipſi nobis debeamus conditoria extruere, omniaq́; hæredum officia præſumere. Nam cui non eſt uerendum, quod uidemus accidiſſe Verginio? cuius iniuriam ut indigniorem, ſic etiam notiorem ipſius claritas facit. Vale.

C. PLINIVS MAXIMO SVO S.

O Diem lætum, adhibitus in conſilium à præfecto urbis, audij ex diuerſo agenteis ſummæ ſpei, ſummæ indolis iuuenes duos Fuſcũ Salinatorem, & Numidium Quadratum, egregium par, nec modo temporibus noſtris, ſed literis ipſis ornamento futurũ. Mira utriusq; probitas, conſtantia ſalua, decorus habitus, os planum, uox uirilis, tenax memoria, magnum ingenium, iudicium æquale: quæ ſingula mihi uoluptati fuerunt, atq; inter hæc illud, quod & ipſi me, ut rectorem, ut magiſtrũ intuebantur etiam qui audiebant,

me æmulari, meis inſtare ueſtigijs uidebantur. O diem (repetam enim) lætum, notandumq; mihi candidiſsimo calculo. Quid enim aut publice lætius, quàm clariſsimos iuuenes, nomen, & famam ex ſtudijs petere? aut mihi optatius, quàm me ad recta tendentibus quaſi exemplar eſſe propoſitum? Quod gaudium ut perpetuò capiam, deos oro, ac eoſdem teſtes peto, ut omneis, qui me imitari tanti putabunt, meliores eſſe quàm me uelint. Vale.

C. PL. FABATO PROSOCERO.

TV uero non debes ſuſpenſa manu commendare mihi, quos tuendos putas. Nam & te decet multis prodeſſe, & me ſuſcipere quicquid ad curam tuam pertinet. Itaq; Betitio Priſco quantum plurimum potuero, præſtabo, præſertim in arena mea, hoc eſt apud centumuiros. Epiſtolarum, quas mihi, ut ais, aperto pectore ſcripſiſti, obliuiſci iubes: at ego nullarum libentius memini. Ex illis enim uel præcipue ſentio, quantopere me diligas, cum ſic exegeris mecũ, ut ſolebas cum tuo filio. Nec diſsimulo, hoc mihi iucundiores eas fuiſſe, quod habebam bonam cauſſam, cum ſummo ſtudio curaſſem, quod tu curari uolebas. Proinde etiam atque etiam rogo, ut mihi ſemper eadem ſimplicitate, quoties ceſſare uidebor (nunquam enim ceſſabo) conuicium facias. Quod & ego intellegam à ſummo amore proficiſci, & tu non meruiſſe me gaudeas. Vale.

C. PLIN.

C. PLINIVS VRSO SVO S.

VNquàm ne uidiſti quenquam tam laborioſum & exercitum, quàm Varenũ meum? cui, quod ſumma contentione impetrauerat, defendendum, & quaſi rurſus petendum fuit. Bithyni ſenatuſconſultum apud conſules carpere, ac labefactare ſunt auſi, atque etiam abſenti Principi criminari. Ab illo ad ſenatũ remiſſi non deſtiterunt. Egit Claudius Capito irreuerenter magis, quàm conſtanter, ut qui ipſum ſenatuſconſultum apud ſenatum accuſaret. Reſpondit Fronto Catius grauiter magis, & firme. Senatus ipſe mirificus. Nam illi quoq; qui prius negarant, Vareno quæ petebat, eadẽ danda, poſtq̃ erant data, cenſuerũt. Singulos enim integra re diſſentire fas eſſe: peracta, quod pluribus placuiſſet, cunctis tuendum. Acilius †tantum Ruſus, et cum eo ſeptẽ, an octo? ſeptem imò in priore ſententia perſeuerare. Erant in hac paucitate nonnulli, quorũ temporaria grauitas, uel potius grauitatis imitatio ridebatur. Tu tamen æſtima, quantũ nos in ipſa pugna certaminis maneat, cuius quaſi prælufio, atque præcurſio has contentiones excitauit. Vale.

†tamen rurſus

C. PL. MAVRICO SVO S.

SOlicitas me, in Formianum ueniam †ea cõditione, ne quid contra cõmodum tuum facias, qua pactione inuicem mihi caueo. Neq; enim mare & littus, ſed ocium & libertatẽ ſequor, alioqui ſatius eſt in urbe

†ex

remanere. Oportet enim omnia aut ad alienum arbitriũ, aut ad ſuum facere. Mei certe ſtomachi hæc natura eſt, ut nihil, niſi totum & merum uelit. Vale.

C. PL. ROMANO SVO S.

MIrificæ rei non interfuiſti, ne ego quidem, ſed me recens fabula excepit. Paſſienus Paulus ſplendidus eques Romanus, & inprimis eruditus, ſcribit elegos: gentilicium hoc illi. eſt enim municeps Propertij, atq; etiam inter maiores ſuos Propertium numerat. Is cum recitaret, ita cœpit dicere, Priſce iubes: ad hoc Iabolenus Priſcus (aderat enim ut Paulo amiciſſimus) ego uero nõ iubeo. Cogita qui riſus hominum, qui ioci, quod eſt omnino Priſcus dubiæ ſanitatis. Intereſt tamen officijs, adhibetur conſilijs, atq; etiam ius ciuile publice reſpondet: quo magis, quod tunc fecit & ridiculũ, & notabile fuit. Interim Paulo aliena deliratio aliquantum frigoris attulit. Tam ſolicite recitaturis prouidendum eſt, non ſolum ut ſint ipſi ſani, uerumetiam ut ſanos adhibeant. Vale.

C. PL. TACITO SVO S.

PEtis, ut tibi auunculi mei exitũ ſcribam, quo uerius tradere poſteris poſsis, Gratias ago: nam uideo morti eius, ſi celebretur à te, immortalem gloriã eſſe propoſitam. Quamuis enim pulcherrimarum clade terrarum, ut populi, ut urbes memorabili caſu, quaſi ſemper uicturus occiderit, quamuis ipſe plurima

opera

opera, & manſura condiderit, multum tamen perpetuitati eius ſcriptorum tuorum æternitas addet. Equidem beatos puto, quibus deorum munere datũ eſt, aut facere ſcribẽda, aut ſcribere legenda: beatiſsimos uero quibus utrunq;. Horũ in numero auunculus meus & ſuis libris, & tuis erit. Quo libentius ſuſcipio, depoſco etiam quod iniungis. Erat Miſeni, claſſemq; imperio præſens regebat nono Kalend. Septemb. hora diei ferè ſeptima. Mater mea indicat ei, apparere nubẽ inuſitata & magnitudine, & ſpecie. Vſus ille ſole, mox frigidam guſtauerat iacẽs, ſtudebatq;. Popoſcit ſoleas, aſcendit locum, ex quo maxime miraculũ illud conſpici poterat. Nubes, incertũ procul intuentibus ex quo monte (Veſuuiũ fuiſſe poſtea cognitũ eſt) oriebatur: cuius ſimilitudinem, et formam non alia magis arbor, quàm pinus expreſſerit. Nam longiſsimo uelut trunco flata in altum, quibuſdã ramis diffundebatur. Credo quia recenti ſpiritu euecta, deinde ſeneſcẽte eo deſtituta, aut etiam pondere ſuo uicta in † latitudinem uaneſcebat: candida interdum, interdum ſordida & maculoſa, prout terram, cinerémue ſuſtulerat. Magnum, propiusq; noſcendum, ut eruditiſsimo uiro uiſum. Iubet liburnicam aptari, mihi ſi uenire unà uellem, facit copiam. Reſpõdi ſtudere me malle, et forte ipſe, quod ſcriberem, dederat. Egrediebatur domo, accipit codicillos, retinere amici imminenti periculo, exterrere:

† altitudinem

nam uilla eius ſubiacebat, nec ulla niſi nauibus fuga, ut ſe tanto diſcrimini eriperet, orabant. Vertit ille conſilium, & quod ſtudioſo animo inchoauerat, obit maximo. Deducit quadriremeis, aſcendit ipſe non Reatinæ modo, ſed multis (erat enim frequens amœnitas oræ) laturus auxilium. Properat illuc, unde alij fugiunt, rectumq́; curſum, recta gubernacula in periculum tenet, adeò ſolutus metu, ut omneis illius mali motus, omneis figuras, ut deprehenderat oculis, dictaret, enotaretq́;. Iam nauibus cinis inciderat, quo propius accederet calidior & denſior, iam pumices etiam, nigriq́; ambuſti & fracti igne lapides. Iam uadum ſubitum, ruinaq́; montis littora obſtantia, cunctantiq́; paulum, an retro flecteret, mox gubernatori, ut ita faceret monenti: forteis, inquit, fortuna iuuat. Pomponianum pete † Stabijs erat, diremptus ſinu medio. Nam ſenſim circumactis curuatisq́; littoribus mare infunditur. Ibi, quanquam nondum periculo appropinquante, conſpicuo tamen, & cum creſceret proximo, ſarcinas contulerat in naueis, certus fugæ, ſi contrarius uentus reſediſſet, quo tunc auunculus meus ſecundiſſimo inuectus complectitur trepidantem, conſolatur, hortatur, utq́; timorem eius ſua ſecuritate leniret, deferri ſe in balineum iubet, lotus accubat, cœnatq́; hilaris, aut quod æque magnum, ſimilis hilari. Interim è Veſuuio monte pluribus locis latiſſimæ flammæ, atq; incendia relucebant.

† Iuxta hic erat

cebant.

ecbant, quorum fulgor, & claritas tenebris noctis excitabatur. Ille agreſtium trepidatione ignis relictas, deſertasq; uillas, per ſolitudinem ardere, in remedium formidinis dictitabat, tum ſe quieti dedit, & quieuit uerißimo equidem ſomno. Nam meatus animæ, qui illi propter amplitudinem corporis grauior, et ſonantior erat, ab ijs, qui limini obuerſabantur, audiebatur. Sed area, ex qua dieta adibatur, ita iã cinere, mixtisq; pumicibus oppleta ſurrexerat, ut ſi longior in cubiculo mora, exitus negaretur. Excitatus procedit, ſeq; Pomponiano, cæterisq; qui peruigilarant reddit. In commune conſultant, intra tecta ſubſiſtant, an in aper to uagentur. Nam crebris, uaſtisq; tremoribus tecta nutabant, & quaſi emota ſedibus ſuis nunc huc, nunc illuc abire, aut referri uidebãtur. Sub dio rurſus, quan quam leuium exeſorumq; pumicum caſus metuebant. Quod tamen periculorum collatio elegit, & apud illum quidem ratio rationem, apud alios timorem timor uicit: ceruicalia capitibus impoſita linteis conſtrin gunt. Id monumentũ aduerſus incidentia fuit. Iam dies alibi, illic nox omnibus noctibus nigrior, denſiorq;, quam tamen faces multæ, uariaq; lumina ſoluebant. Placuit egredi in littus, & è proximo aſpicere, ecquid iam mare admitteret, quod adhuc uaſtum, & aduerſum permanebat. Ibi ſuper abiectũ linteum recubans, ſemel atq; iterum frigidam popoſcit, hauſitq;: deinde

flāmæ, flāmarumq́; prænuncius odor ſulphuris, alios in fugam uertunt, excitant illum, innixus ſeruis duobus adſurrexit, & ſtatim concidit, ut ego coniecto, craſſio re caligine ſpiritu obſtructo, clauſoq́; ſtomacho, qui illi natura inualidus, & anguſtus, & frequenter interæſtuans erat. Vbi dies redditus is, ab eo quē nouiſſime uiderat tertius, corpus inuentum eſt integrū, illæſum, opertumq́;, ut fuerat indutus. habitus corporis quieſcenti, quàm defuncto ſimilior. Interim Miſeni ego & mater. Sed nihil ad hiſtoriā, nec tu aliud, quàm de exitu eius ſcire uoluiſti. Finem ergo faciam, unū adijciam, omnia ea quibus interfuerat, quæq́; ſtatim, cum maxime uera memorantur, audiuerat, perſecutum, tu potiſſima excerpes. Aliud eſt enim epiſtolam, aliud hiſto riam: aliud amico, aliud omnibus ſcribere. Vale.

C. PLINIVS RESTITVTO SVO S.

INdignatiunculam, quam in cuiuſdam amici auditorio cœpi, non poſſum mihi temperare, quo minus apud te, quia non cōtingit coràm, per epiſtolam effundam. Recitabatur liber abſolutiſſimus. hunc duo, aut tres, ut ſibi & paucis uidentur, diſerti, ſurdis mutisq́; ſimiles audiebant: non labra diduxeruut, non mouerunt manum, non denique adſurrexerunt ſaltem laſſitudine ſedendi. Quæ tanta grauitas? quæ tanta ſapientia? quæ immo pigritia, arrogantia, ſiniſteritas, ac potius amentia? In hoc totū diem impendere, ut offendas,

dias, ut inimicum relinquas, ad quem tanquam amiciſsimus ueneris? Diſertior ipſe es, tanto magis ne inuideris. Nam qui inuidet, minor eſt. Deniq; ſiue plus, ſiue minus, ſiue idem præſtas, lauda uel inferiorem, uel ſuperiorem, uel parem. Superiorem, quia niſi laudandus ille eſt, non potes ipſe laudari. Inferiorem, aut parem, quia pertinet ad tuam gloriam quammaximum uideri, quem præcedis, uel exæquas. Equidem omneis, qui aliquid in ſtudijs faciunt, uenerari etiã mirariq; ſoleo. Eſt enim res difficilis, ardua, faſtidioſa, et quæ eos, à quibus contemnitur, inuicem contemnat. Niſi forte aliud iudicas tu. Quanquam quis uno te reuerentior huius operis? quis benignior †æſtimator? Qua ratione ductus, tibi potiſsimum indignationem meam prodidi, quem habere ſocium maxime poteram. Vale. †atteſtato

C. PLINIVS SABINO SVO S.

ROgas, ut agam Firmanorũ publicam cauſſam: quod ego, quanquam plurimis occupationibus diſtentus, adnitar: cupio enim & ornatiſsimam Coloniam aduocationis officio, & te gratiſsimo tibi munere obſtringere. Nam cum familiaritatem noſtram, ut ſoles prædicare, ad præſidiũ, ornamentumq; tibi ſumpſeris, nihil eſt quod negare debeam, præſertim pro patria petẽti. Quid enim precibus, aut honeſtius pijs, aut efficacius amantis? Proinde Firmanis tuis, ac iam potius uoſtris, obliga fidem meam, quos labore & ſtu

dio meo dignos, cum ſplendor ipſorum, tum hoc maxime pollicetur, quod credibile eſt optimos eſſe, inter quos tu talis extiteris. Vale.

C. PLINIVS NEPOTI SVO S.

SCis tu acceßiſſe pretium agris, præcipue ſuburbanis, cauſſa ſubitæ charitatis. Res multis agitata ſermonibus proximis comitijs honeſtißimas uoces ſenatui expreßit. Candidati ne conuiuentur, ne mittant munera, ne pecunias deponant. Ex quibus duo priora tam aperte, quàm immodice fiebant. hoc tertium, quanquam occultaretur, pro comperto habebatur. Homullus deinde noſter †*uſus uigilanter hoc conſenſu ſenatus, ſententiæ loco poſtulauit, ut conſules deſiderium uniuerſorum notum Principi facerent: peterentq́;, ſicut alijs uitijs, huic quoq; prouidentia ſua occurreret. Occurrit: ſumptus candidatorum* † *fœdos illos, & infameis ambitus lege reſtrinxit. Eoſdẽ patrimonij tertiam partem cõferre iußit in ea, quæ ſolo continerentur, deforme arbitratus (ut erat) honorem petituros, urbẽ, Italiamq́; nõ pro patria, ſed pro hoſpiciò, aut* †*ſtabulo quaſi peregrinanteis habere. Concurſant ergo candidati, certatim quicquid uenale audiunt, emptitant, quoq́; ſint plura uenalia, efficiunt. Proinde, ſi pœnitet te Italicorum prædiorum, hoc uendundi tempus tam hercule, quàm in prouincijs cõparandi, dum ijdem candidati illic uendunt, ut hic emant.* Vale.

Marginal notes: †*uigilat.* / *Rurſus hoc conſenſu* / †*frigidos* / †*ſabulo*

C. PL. CORN. TACITO SVO S.

AIs te adductũ literis, quas exigenti tibi de morte auunculi mei ſcripſi, cupere cognoſcere, quos ego Miſeni relictus (id enim ingreſſus abruperam) non ſolum metus, uerumetiam caſus pertulerim: quanquam animus meminiſſe horret, incipiam. Profecto auunculo, ipſe reliquum tempus ſtudijs (ideo remanſeram) impendi, mox balineũ, cœna, ſomnus inquietus & breuis. Præceſſerat per multos dies tremor terræ, minus formidoloſus, quia Campaniæ ſolitus: illa uero nocte ita inualuit, ut nõ moueri omnia, ſed uerti crederentur. Irrumpit cubiculũ meum mater, ſurgebam, inuicem, ſi quieſceret, excitaturus, reſedimus in area domus, quæ mare à tectis modico ſpatio diuidebat, dubito conſtantiam uocare, an imprudentiam debeam: agebam enim duodeuiceſimum annum. Poſco librum Titi Liuij, & quaſi per ocium lego, atq; etiam ut cœperã, excerpo. Ecce amicus auunculi, qui nuper ad eum ex Hiſpania uenerat, ut me, & matrem ſedenteis, me uero etiam legentem uidet: illius patientiam, ſecuritatem meam corripit, nihilo ſegnius ego intentus in librum. Iam hora diei prima, & adhuc dubius, & quaſi languidus dies, iam quaſſatis circumiacentibus tectis, quanquam in aperto loco, anguſto tamen magnus & certus ruinæ metus. Tum demũ excedere oppido uiſum. Sequitur uulgus attonitum, quodq; in

*pauore ſimile prudentiæ, alienũ conſiliũ ſuo præfert,
ingentiq; agmine abeũteis premit, & impellit. Egreſ=
ſi tecta conſiſtimus, multa ibi miranda, multas formi=
dines patimur. Nam uehicula, quæ produci iuſſera=
mus, quanq̃ in planiſsimo campo in contrarias parteis
agebantur, ac ne lapidibus quidem fulta, in eodem ue
ſtigio quieſcebant. Præterea mare in ſe reſorberi, &
tremore terræ quaſi repelli uidebamus. Certe proceſ=
ſerat littus, multaq; animalia maris ſiccis arenis deti=
nebat. Ab altero latere nubes atra & horrenda, ignei
ſpiritus tortis uibratisq; diſcurſibus rupta, in longas
flammarum figuras dehiſcebat, fulgoribus illæ & ſi=
miles, & maiores erant. Tum uero ille idem ex Hiſpa
nia amicus, acrius & inſtantius: ſi frater, inquit, tuus
auunculus uiuit, uult eſſe uos ſaluos: ſi perijt, ſuperſti
tes uoluit. Proinde quid ceſſatis euadere? Reſpõdimus,
non commiſſuros nos, ut de ſalute illius incerti, noſtræ
conſuleremus. Nõ moratus ultra proripit ſe, effuſoq;
curſu periculo aufertur. Nec multo poſt, illa nubes
deſcendere in terras, operire maria, cinxerat Capreas
& abſconderat, Miſeni quod procurrit, abſtulerat.
Tum mater orare, hortari, iubere quoquo modo fuge
rem: poſſe enim iuuenem, ſe & annis, & corpore
grauem bene morituram, ſi mihi cauſſa mortis non
fuiſſet. Ego contrà, ſaluum me, niſi unà, non futurum.
Dein manum eius amplexus, addere gradum cogo:*

paret

paret ægre, incuſatq́; ſe, quod me moretur. Iam cinis adhuc tamen rarus, reſpicio, denſa caligo tergis imminebat, quæ nos torrentis modo infuſa terræ ſequebatur. Deflectamus inquam, dum uidemus, ne in uia ſtrati, comitantium turba in tenebris obteramur. Vix conſideramus, & nox non qualis illunis, aut nubila, ſed qualis in locis clauſis lumine extincto. Audires ululatus fœminarum, infantium queritatus, clamores uirorum. Alij parenteis, alij liberos, alij coniuges uocibus requirebant, uocibus noſcitabãt: hi ſuũ caſum, illi ſuorũ miſerabantur. Erant qui metu mortis mortẽ precarentur. Multi ad deos manus tollere. Plures nuſquam iam deos ullos, æternamq́; illã, & nouiſsimam noctem mundo interpretabantur. Nec defuerunt, qui fictis, mentitisq́; terroribus uera pericula augerent. Aderãt qui Miſeni illud ruiſſe, illud ardere falſo, ſed credentibus nunciabant. Paululũ reluxit, quod nõ dies nobis, ſed aduentantis ignis indiciũ uidebatur, & ignis quidem longius ſubſtitit, tenebræ rurſus, cinis multus, & grauis, hunc identidem aſſurgentes excutiebamus, operti alioquin, atque etiam obliſi pondere eſſemus. Poſſem gloriari, non gemitum mihi, non uocem parũ fortem in tantis periculis excidiſſe, niſi me cum omnibus, omnia mecum perire miſero, magno tamen mortalitatis ſolatio, credidiſſem. Tandẽ illa caligo tenuata quaſi in fumum, nebulamúe deceſsit. Mox dies,

ſol etiam effulſit, luridus tamen, qualis eſſe cum deficit, ſolet. Occurſabant trepidantibus adhuc oculis mutata omnia, altoq́; cinere tanquam niue obducta. Regreßi *Miſenum, curatis utcũq; corporibus, ſuſpenſam dubiamq́; noctem ſpe ac metu exigimus, metus præualebat.* Nam *& tremor terræ perſeuerabat, & pleriq; lymphati terrificis uaticinationibus & ſua, & aliena mala ludificabantur.* Nobis *tamen ne tunc quidem, quanquam & expertis periculum, & expectantibus, abeundi conſilium, donec de auunculo nuncius.* Hæc *nequaquam hiſtoria digna, non ſcripturus leges, & tibi ſcilicet, qui requiſiſti, imputabis, ſi digna ne epiſtola quidem uidebuntur.* Vale.

C. PL. CANINIO SVO S.

SVm *ex ijs, qui mirer antiquos, nõ tamen, ut quidam, temporum noſtrorũ ingenia deſpicio.* Neq; *enim laſſa & effœta natura, ut nihil iam laudabile pariat.* Atq; *adeò nuper audij* †Verginiũ Romanũ paucis lumk gentem comœdiam, *ad exemplar ueteris comœdiæ ſcriptam, tam bene, ut eſſe quandoq; poßit exemplar.* Neſcio *an noris hominem, quanq̃ noſſe debes: eſt enim probitate morũ, ingenij elegantia, operũ uarietate monſtrabilis.* Scripſit *mimiambos tenuiter, argute, uenuſte, atq; hoc in genere eloquentißime.* Nullum *eſt enim genus, quod abſolutũ non poßit eloquentißimum dici.* Scripſit *comœdias,* Menandrũ, *aliosq́; ætatis ciuſdem*

† Vergiliũ

tis eiuſdem æmulatus, licet has inter Plautinas, Terentianasq́; numeres. Nunc primũ ſe in uetere comœdia, ſed non tanq̃ inciperet, oſtendit: non illi uis, non granditas, non ſubtilitas, nõ amaritudo, non dulcedo, non lepos defuit. Ornauit uirtutes, inſectatus eſt uitia, fictis nominibus decenter, ueris uſus eſt apte. Circa me tantum benignitate nimia modũ exceßit, niſi quod tamen poëtis mentiri licet. In ſumma, extorquebo ei librũ, legendumq́;, imò ediſcendũ mittam tibi: neq; enim dubito futurũ, ut nõ deponas, ſi ſemel ſumpſeris. Vale.

C. PL. TYRONI SVO S.

MAgna res acta eſt omniũ, qui ſunt prouincijs præfuturi, magna omnium, qui ſe ſimpliciter credunt amicis. Luſtricus Bructianus cum Montanum Atticinũ comitem ſuũ in multis flagitijs deprehendiſſet, Cæſari ſcripſit. Atticinus flagitijs addidit, ut quem deceperat, accuſaret. Recepta cognitio eſt. fui in conſilio. egit uterque pro ſe, egit autem carptim, & κατὰ †κεφάλαιον. quo genere ueritas ſtatim oſtenditur. †κατὰ κεφάλαιον Protulit Bructianus teſtamentum ſuum, quod Atticini manu ſcriptum eſſe dicebat. Hoc enim & arcana familiaritas, & quærendi de eo, quem ſic amaßet, neceßitas indicabatur. Enumerauit crimina fœda, manifeſtaq́;. Ille cum diluere non poſſet, ita regeßit, ut dum defenditur, turpis: dum accuſat, ſceleratus probaretur. Corrupto enim ſcribæ ſeruo, interceperat cõmen

rios, incideratq́;, ac per ſummũ nefas utebatur aduerſus amicũ crimine ſuo. Fecit pulcherrime Cæſar. non enim de Bructiano, ſed ſtatim de Atticino perrogauit: Damnatus, & in inſulam relegatus. Bructiano iuſtiſſimum integritatis teſtimoniũ redditũ, quẽ quidem etiã conſtantiæ gloria ſecuta eſt. Nam defenſus expeditiſſime, accuſauit uehementer: nec minus acer, quàm bonus & ſyncerus apparuit. Quod tibi ſcripſi, ut te ſortitum prouinciã, præmonerem. Plurimũ tibi credas, nec cuiquam ſatis fidas: deinde ſcias, ſi quis forte te, qđ abominor, fefellerit, paratã ultionẽ, qua tamen ne ſit opus, etiam atq; etiam attende, quod non tam iucundum eſt uindicari, quàm decipi miſerum. Vale.

C. PL. TRIARIO SVO S.

IMpenſe petis, ut agam cauſſam pertinentem ad curam tuam, pulchram alioquin, & famoſam: faciã, ſed nõ gratis. Qui fieri poteſt, inquis, ut nõ gratis tu? Poteſt, exigam enim mercedem honeſtiorem gratuito patrocinio. peto, atque etiam paciſcor, ut ſimul agat Cremutius Ruſo. ſolitũ hoc mihi, & iam in pluribus claris adoleſcentibus factitatum. Nam mire concupiſco bonos iuuenes oſtendere foro, aſſignare famæ. Quod ſi cui, præſtare Ruſoni meo debeo, uel propter nataleis ipſius, uel propter eximiam mei charitatem, quem magni æſtimo in iiſdem iudicijs, ex iiſdem etiam partibus cõſpici, audiri. Obliga me, obliga ante quàm dicat:

dicat: nam cum dixerit, gratias ages. Spondeo ſolicitudini tuæ, ſpei meæ, magnitudini cauſſæ ſuffecturũ. Eſt indolis optimæ breui producturus alios, ſi interim prouectus fuerit à nobis. Neq; enim cuiquam tam clarum ſtatim ingeniũ, ut poßit emergere, niſi illi materia, occaſio, fautor etiã, cõmendatorq; cõtingat. Vale.

C. PL. MACRO SVO S.

QVàm multum intereſt, quid à quoque fiat. Eadem enim facta claritate, uel obſcuritate facientium aut tolluntur altißime, aut humilime deprimuntur. Nauigabam per Larium noſtrũ, cum ſenior amicus oſtendit mihi uillam, atque etiam cubiculum, quod in lacũ prominet. Ex hoc, inquit, aliquãdo municeps noſtra cum marito ſe præcipitauit. Cauſſam requiſij. Maritus ex diutino morbo circa uelanda corporis ulceribus putreſcebat. Vxor, ut inſpiceret, exegit. Neq; enim quenquam fidelius iudicaturum poſſet'ne ſanari. Vidit, deſperauit. Hortata eſt ut moreretur, comesq; ipſa mortis, dux imò & exemplum, & neceßitas fuit. Nam ſe cum marito ligauit, abiecitq; in lacum. Quod factum, ne mihi quidem, qui municeps, niſi proxime auditum eſt, non quia minus illo clarißimo Arriæ facto, ſed quia minor ipſa. Vale.

C. PL. HISPANO SVO S.

SCribis Robuſtum ſplendidum equitem Romanũ cum Attilio † Caro amico meo Ocriculum uſq; † Scauro

†peregiſſe cōmune iter †feciſſe, deinde nuſquam comparuiſſe. Petis, ut Carus ueniat, nosq́;, ſi poteſt, in aliqua inquiſitionis ueſtigia inducat. Veniet, uereor ne fruſtra. Suſpicor enim tale, neſcio quid, Robuſto accidiſſe, quale aliquando Metilio Criſpo municipi meo. Huic ego or-
†quadraginta dines impetrauerā, atq; etiam proficiſcenti †quadringenta milia numūm ad inſtruendum ſe, ornandumq́; donaueram: nec poſtea aut epiſtolas eius, aut aliquem de exitu nuncium accepi. Interceptus ne ſit à ſuis, an cum ſuis, dubium. Certe non ipſe, non quiſquam ex ſeruis eius apparuit. Vtinam id ne in Robuſto quidem experiamur: tamen arceſſamus Carum, demus hoc tuis, demus optimi adoleſcentis honeſtiſsimis precibus, qui pietate ſumma, mira etiam ſagacitate patrem quærit. Dij faueant, ut ſic inueniat ipſum, quemadmodum iam cum quo fuiſſet, inuenit. Vale.

C. PL. SERVIANO SVO S.

GAudeo & gratulor, quod Fuſco Salinatori filiam tuam deſtinaſti. Domus patritia, pater honeſtiſsimus, mater pari laude. Ipſe eſt ſtudioſus, literatus, diſertus etiam, puer ſimplicitate, comitate iuuenis, ſenex grauitate. Neq; enim amore decipior. Amo quidem effuſe, ita officijs, ita reuerentia meruit: iudicio tamen, & quidem tanto acrius quanto magis amo. Tibi quidem, ut qui explorauerim, ſpondeo habiturū te generū, quo melior fingi ne uoto quidem potuit. Su-

pereſt,

pereſt, ut auum te quammaturiſſime ſimilimum ſui fa-ciat. Quàm felix tempus illud, quo mihi liberos illius, nepotes tuos, ex ueſtro ſinu ſumere, & quaſi pari iure tenere continget. Vale.

C. PLINIVS SEVERO SVO S.

Rogas ut cogitem, quid deſignatus conſul in honorem Principis cenſeas. Facilis inuentio, non facilis electio. Eſt enim ex uirtutibus eius larga materia, †tamen quod ſentiam, indicabo; ſi prius hæſitationem meam oſtendero. dubito num idem tibi ſuadere, quod mihi debeam. Deſignatus ego conſul omni hac, & ſi nõ adulatione, ſpecie tamen adulationis abſtinui; non tanquam liber & conſtans, ſed tanquam intelligens Principis noſtri, cuius uidebam hanc eſſe præcipuam laudem, ſi nihil quaſi ex neceſſitate decernerem. Recordabar etiam plurimos honores peſſimo cuiq; delatos, à quibus hic optimus ſeparari non alio modo magis poterat, quàm diuerſitate cenſendi, quod ipſum diſſimulatione & ſilentio non præterij, ne forte non iudicium illud meum, ſed obliuio uideretur. Hoc tunc ego, ſed non omnibus eadem placent, nec conueniunt quidem. Præterea faciendi uera ratio, cum hominũ ipſorum; tum rerum etiam, ac temporum conditione †initur. Nam recentia opera maximi principis præbent facultatem, noua, magna, uera cenſendi. Quibus ex cauſis (ut ſupra ſcripſi) dubito an idem nunc tibi, quod

†tamen quidem malo quidem, indicabo

†mutatur

tunc mihi ſuadeam. Illud non dubito, debuiſſe me in parte conſilij tui ponere, quod ipſe feciſſem. Vale.

C. PLINIVS PONTIO SVO S.

S*Cio, quæ tibi cauſſa fuerit impedimento, quo minus præcurrere aduentum meum in Campaniam poſſes. Sed quanquam abſens totus huc migraſti, tantum mihi copiarum tam urbanarũ, quàm ruſticarum nomine tuo oblatũ eſt, quas omneis improbe quidem, accepi tamen. Nam me tui, ut ita facerem, rogabãt: ac uerebar ne & mihi, & illis iraſcereris, ſi non feciſſem. In poſterum niſi adhibueris modum, ego adhibebo. Etiam tuis denunciaui, ſi rurſus tam multa attuliſſent, omnia relaturos. Dices, oportere me tuis rebus ut meis uti: etiam, ſed perinde illis ac meis parco. Vale.*

C. PLINIVS QVADRATO SVO S.

†*& quo nõ minus gaudeo*

A*Vidius Quietus, qui me unice dilexit, † & cui non minimum gaudeo, probauit ut multa alia Thraſeæ (fuit enim familiaris) ita hoc ſæpe referebat, præcipere ſolitum ſuſcipiendas eſſe cauſſas aut amicorum, aut deſtitutas, aut ad exemplũ pertinenteis. Cur amicorum? non eget interpretatione. Cur deſtitutas? quod in illis maxime & conſtantia agentis, et humanitas cerneretur. Cur pertinenteis ad exemplum? quia plurimum referret, bonum an malũ ducem haberent. Ad hæc ego genera cauſſarum, ambitioſe fortaſſe, addam tamen claras, & illuſtreis. Aequum enim eſt*

agere

agere nonunquam gloriæ, & famæ. Idem dignitati, ac uerecundiæ tuæ ſtatuo. Nec me præterit, uſum eſſe, & haberi optimum dicendi magiſtrum. Video etiam multos paruo ingenio, literis nullis, ut bene agerent, agendo conſequutos. Sed & illud, quod Pollionis accepi, uerißimum experior: Commode agendo factum eſt, ut ſæpe agerem, ſæpe agendo tamen eſt, ut minus commode: quia ſcilicet aßiduitate nimia facilitas magis, quàm facultas, nec fiducia, ſed temeritas paratur. Nec uero Iſocrati, quo minus haberetur ſummus orator, offecit, quod infirmitate uocis, mollicia frõtis quo minus in publico diceret impediebatur. Proinde multum lege, ſcribe, meditare, ut poßis, cum uoles dicere: dices, cum uelle debebis. Hoc ferè temperamentum ipſe ſeruaui, nonnunquam neceßitati, quæ pars rationis eſt, parui. egi enim quaſdam, à ſenatu iuſſus: Quæ tamen in numero fuerunt ex illa Thraſeæ diuiſione, hoc eſt ad exemplum pertinentes. Adfui Beticis contra Bæbium Maſſam. Quæſitum eſt, an danda eſſet inquiſitio: data eſt. Adfui rurſus iiſdem querentibus de Cæcilio Claßico. quæſitum eſt, an prouincialeis ut ſocios, miniſtros q; proconſulis plecti oporteret: pœnas luerunt. Accuſaui Mariũ Priſcum, qui lege repetundarũ damnatus, utebatur clementia legis, cuius ſeueritatem immanitate criminũ exceſſerat, relegatus eſt. Tuitus ſum Iulium Baſſum, ut incuſtoditũ nimis, & incautum,

Agricola, Baſſus, legit.

ita minime malum, iudicibus acceptis in ſenatu reman ſit. Dixi proxime pro Vareno poſtulante, ut ſibi inui cem uocare teſteis liceret, impetratum eſt. In poſterum opto, ut potiſsimum iubeat, quæ me deceat uel ſponte feciſſe. Vale.

C. PLINIVS FABATO SVO S.

D*Ebemus me hercule nataleis tuos perinde ac noſtros celebrare, cum lætitia noſtrorum ex tuis pendeat, cuius diligentia, & cura hic hilares, iſtic ſecuri ſumus. Villa Camiliana, quã in Campania poſsi des, eſt quidem uetuſtate uexata, † ea tamen, quæ ſunt precioſiora, aut integra manẽt, aut leuiſsime læſa ſunt. Attendemus ergo, ut quamſaluberrime reficiantur. Ego uideor habere multos amicos, ſed huius generis, cuius & tu quæris, et res exigit, propè neminem. Sunt enim omnes togati, & urbani. Ruſticorum autem prædiorum adminiſtratio poſcit durum aliquem, & agreſtem, cui neq; labor ille grauis, nec cura ſordida, nec triſtis ſolitudo uideatur. Tu de Ruſo honeſtiſsime cogitas: fuit enim filio tuo familiaris. Quid tamen noui ſibi præſtare poſsit, ignoro: uelle plurimum credo. Vale.*

C. PL. CORNELIANO SVO S.

E*Vocatus in conſilium à Cæſare noſtro ad Centumcellas, hoc nomine longe maximam cepi uoluptatem. Quid enim iucundius, quàm Principis iuſtitiam, grauitatem, comitatem, in ſeceſſu quoq;, ubi hæc*

hæc maxime recluduntur, inſpicere? Fuerunt uariæ cognitiones, & quæ uirtutes iudicis per pluréis ſpecies experirentur. Dixit cauſſam Claudius Ariſtion princeps Epheſiorum, homo munificus, & innoxie popularis. Inde inuidia, & ad diſsimilimum delator immiſſus. Itaq; abſolutus, uindicatusq; eſt. Sequenti die audita eſt Galitta adulterij rea. Nupta hæc tribuno militum honores petituro, & ſuam, et mariti dignitatem, centurionis amore maculauerat. Maritus legato conſulari, ille Cæſari ſcripſerat. Cæſar excußis probationibus, centurionem exautorauit, atq; etiam relegauit. Supererat crimini, quod niſi duorum eſſe non poterat, reliqua pars ultionis. Sed maritum non ſine aliqua reprehenſione patientiæ, amor uxoris retardabat, quam quidem etiam poſt delatum adulterium domi habuerat, quaſi contentus æmulum remouiſſe. Admonitus ut perageret accuſationem: peregit inuitus. Sed illam damnari etiam inuito accuſatore neceſſe erat. Damnata, & Iuliæ legis pœnis relicta eſt. Cæſar & nomen centurionis, & cõmemorationem diſciplinæ militaris ſententiæ adiecit, ne omneis eiuſmodi cauſſas reuocare ad ſe uideretur. Tertio die inducta cognitio eſt multis ſermonibus, & uario rumore iactata, Iulij Tyronis Codicilli, quos ex parte ueros eſſe conſtabat, ex parte falſi dicebantur. Subſtituebantur crimini † Sempronius Senecio eques Ro. & Eurythmus Cæſaris libertus, &

† *Semiranus*

procurator. Hæredes, cum Cæſar eſſet in Dacia, communiter epiſtola ſcripta petierant, ut ſuſciperet cognitionẽ: ſuſceperat, reuerſus diem dixerat, & cum ex hæredibus quidam quaſi reuerentia Eurythmi remitteret accuſationem, pulcherrime dixerat, nec ille Polycletus eſt, nec ego Nero. Indulſerat tamen petentibus dilationem, cuius tempore exacto cõſederat auditurus. A parte hæredum intrauerunt duo omnino, poſtularunt, ut omnes hæredes agere cogerentur, cum detuliſſent omneis, aut ſibi quoq; deſiſtere permitteretur. Locutus eſt Cæſar ſumma grauitate, ſumma moderatione. Cũq; aduocatus Senecionis, & Eurythmi dixiſſet, ſuſpicionibus relinqui reos, niſi audirentur: nõ curo, inquit, an iſti ſuſpicionibus relinquãtur, ego relinquor. Dein conuerſus ad nos ἐπίσασθε qd facere debeamus: iſti enim queri uolunt, quod ſibi licuerit non accuſare. Tum ex conſilij ſententia iuſsit denũciari hæredibus omnibus, aut agerent, aut ſinguli approbarent cauſſas non agendi, alioqui ſe uel de calũnia pronunciaturũ. Vides q̃ honeſti, q̃ ſeueri dies, quos iucundiſsimæ remiſsiones ſequebantur. Adhibebamur quotidie cœnæ: erat modica, ſi principem cogites. Interdũ ἀκροάματα audiebamus, interdũ iucũdiſsimis ſermonibus nox ducebatur. Summo die abeuntibus nobis, quàm diligens in Cæſare humanitas, xenia ſunt miſſa. Sed mihi ut grauitas cognitionum, conſilij honor, ſuauitas, ſimplicitasq; cõuictus, ita

ita locus ipſe periucundus fuit. Villa pulcherrima cingitur uiridiſsimis agris, imminet littori, cuius in ſinu fit cum maxime portus. Huius ſiniſtrũ brachium firmiſsimo opere munitum eſt, dextrũ elaboratur. In ore portus inſula adſurgit, quæ illatũ uento mare obiacens frangat, tutumq; ab utroq; latere decurſum nauibus præſtet. Adſurgit aũt arte uiſenda, ingentia ſaxa, latiſſima nauis prouehit, contra hæc alia ſuper alia deiecta ipſo pondere manent, ac ſenſim quodam uelut aggere conſtruuntur. eminentia, & apparet ſaxeũ dorſum, impactosq; fluctus in immenſum elidit & tollit, uaſtus illic fragor, canumq; circa mare. ſaxis deinde pilæ adijciuntur, quæ procedenti tempore enatã inſulam imitentur. Habebit hic portus & nomen autoris, eritq; uel maxime ſalutaris. Nam per longiſsimũ ſpatium littus importuoſum hoc receptaculo utetur. Vale.

C. PLIN. QVINTILIANO SVO S.

QVamuis & ipſe ſis continentiſsimus, & filiam tuam ita inſtitueris, ut decebat filiam tuã †*Tutilij neptem. Cum tamen ſit nuptura honeſtiſsimo uiro* Nonio *Celeri, cui ratio ciuilium officiorũ neceſsitatem quandam nitoris imponit. Debet ſecundum cõditiones mariti ueſte, comitatu, quibus non augetur dignitas, ornatur tamen, inſtrui. Te porrò animo beatiſsimum, modicum facultatibus ſcio. Itaque partem oneris tui mihi uindico, & tanquam parens alter puel-* †Tituli

tæ noſtræ confero quinquaginta milia numûm, plus collaturus, niſi à uerecundia tua ſola mediocritate munuſculi impetrari poſſe cõſiderem, ne recuſares. Vale.

C. PLINIVS ROMANO SVO S.

Tollite cuncta, inquit, cœptosq; auferte labores: ſeu ſcribis aliquid, ſeu legis, tolli, auferri iube, & accipe orationem meam, ut illa arma, diuinam. Sin id ſuperbius poſui, reuera, ut inter meas, pulchram: nam mihi ſatis eſt certare mecum. Eſt hæc pro Accia Variola & dignitate perſonæ, & exempli raritate, & iudicij magnitudine inſignis. Nam fœmina ſplendide nata, nupta prætorio uiro, exhæredata ab octogenario patre, intra undecim dies, quàm ille nouercam ei amore captus induxerat, quadruplici iudicio bona paterna repetebat. Sedebant iudices centum & octoginta (tot enim quatuor conſilijs conſcribuntur) ingens utrinq; aduocatorũ, & numeroſa ſubſellia, aſtantium corona latiſſimum iudicium multiplici circulo ambibat. Ad hoc ſtipatum tribunal, atq; etiam ex ſuperiore baſilicæ parte, qua fœminæ, qua uiri & audiendi, quod erat difficile, & uiſendi ſtudio imminebant. Magna expectatio patrum, magna filiarũ, magna etiam nouercarum. Secutus eſt uarius euentus: nam duobus conſilijs uicimus, totidem uicti ſumus. Notabilis prorſus & mira res, eadem in cauſſa, iiſdem iudicibus, iiſdem aduocatis, eodem tempore tanta diuerſitas accidit

dit caſu quidem, ſed non ut caſus uideretur. Victa eſt nouerca ipſa, hæres ex parte ſexta. Victus Suberinus, qui exhæredatus à patre, ſingulari impudentia alieni patris bona uindicabat, non auſus ſui petere. Hæc tibi expoſui primum, ut ex epiſtola ſcires, quæ ex oratione non poteras. Deinde, nam detegã arteis, ut orationem libentius legeres, ſi non legere tibi, ſed intereſſe iudicio uidereris, quàm ſit licet magna, non deſpero gratiam breuißimæ impetraturam. Nam & copia rerum, & arguta diuiſione, & narratiunculis pluribus, & eloquendi uarietate renouatur. Sunt multa, non auderem niſi tibi dicere, elata, multa pugnacia, multa ſubtilia. Interuenit enim acribus illis, & erectis frequens neceßitas computandi, ac penè calculos, tabulamq; poſcendi, ut repente in priuati iudicij formam centũuirale uertatur. Dedimus uela indignationi, dedimus iræ, dedimus dolori, & in amplißima cauſſa quaſi magno mari pluribus uentis ſumus uecti. In ſumma, ſolent quidam ex contubernalibus noſtris exiſtimare hanc orationem, iterum dicam, ut inter meas ὑπὲρ κτησιφῶντος eſſe: an uere, tu facilime iudicabis, qui tam memoriter tenes omneis, ut conferre cum hac, dum hanc ſolam legis, poßis. Vale.

C. PLINIVS MAXIMO SVO S.

Recte feciſti, quod gladiatoriũ munus Veronenſibus noſtris promiſiſti, à quibus olim amaris,

ſuſpiceris, ornaris. Inde etiam uxorem chariſsimam tibi & probatiſsimam habuiſti, †cuius memoriæ, aut opus aliquod, aut ſpectaculum, atq; hoc potiſsimum, quod maxime funeri debebatur. Præterea tanto conſenſu rogabaris, ut negare non conſtans, ſed durũ uideretur. Illud quoq; egregiũ, quod tam facilis, tam liberalis in edendo fuiſti. Nam per hæc etiam magnus animus oſtenditur. Vellẽ Africanæ, quas coëmeras plurimas, ad præfinitũ diẽ occurriſſent. Sed licet ceſſauerint illa tẽpeſtate detentæ: tu tamen meruiſti, ut acceptũ tibi fieret, quod quo minus exhiberes, per te non ſtetit. Vale.

†cuius memoriæ ut opus aliquod ita maxime funebre debeatur.

LIBRI SEXTI FINIS.

C. PLINII SECVNDI EPISTOLARVM LIBER SEPTIMVS.

C. PL. †RESTITVTO SVO S.

†Geminio

TERRET me hæc tua tam pertinax ualetudo, & quanquam te temperatiſsimum nouerim, uereor tamen, ne quid illi etiam in mores tuos liceat. Proinde moneo patienter reſiſtas. Hoc laudabile, hoc ſalutare. Admittit humana natura, quod ſuadeo, ipſe certe ſic agere ſanus cum meis ſoleo. Spero quidem, ſi forte in aduerſam ualetudinem incidero, nihil me deſideraturum uel pudo-

re,

re, uel † patientia dignum. Si tamen ſuperauerit mor-bus, denuncio, ne quid mihi detur, niſi permittenti-bus medicis: ſciatisq́; , ſi dederitis, ita uindicaturum, ut ſolent quibus aliqua negantur. Quinetiam cum peru-ſtus ardentiſsima febri, tandem remiſſus unctusq́; acci-perem à medico potionem, porrexi manum, utq́; me tangeret, dixi, admotumq́; iam labris poculum reddi-di. Poſtea cum uiceſimo ualetudinis die balineo præ-pararer, muſſanteisq́; medicos repente uidiſſem, cauſ-ſam requiſij: reſponderunt, poſſe me tuto lauari, non ta-men omnino ſine aliqua ſuſpicione. Quid inquam ne-ceſſe eſt? atque ita ſpe balinei, cui iam uidebar inferri, placide, leniterq́; dimiſſa, ad abſtinentiam rurſus, non ſecus ac modo ad balineum, animum, uultumq́; compo-ſui. Quæ tibi ſcripſi primum, ut te non ſine exemplo monerem: deinde, ut in poſterum ipſe ad eandem tem-perantiam adſtringerer, cum me hac epiſtola quaſi pi-gnore obligauiſſem. Vale. † pœnitẽtia

C. PLINIVS IVSTO SVO S.

QVemadmodum congruit, ut ſimul & affirmes te adſiduis occupationibus impediri, & ſcripta noſtra deſideres, quæ uix ab ocioſis impetrare aliquid perituri temporis poſſent? Patiar ergo æſtatem in-quietam uobis, exercitamq́; tranſcurrere, & hyeme demum, cum credibile erit noctibus ſaltem uacare te poſſe, quæram quid potiſsimũ ex nugis meis tibi exhi-

beam. Interim abunde eſt, ſi epiſtolæ non ſunt moleſtæ. ſunt autem, & uel eo breuiores erunt. Vale.

C. PL. PRAESENTI SVO S.

TAntâne perſeuerantia? tu modo in Lucania, modo in Campania. Ipſe enim, inquis, Lucanus, uxor Campana. Iuſta cauſſa longioris abſentiæ, non perpetuæ tamen. Quin ergo aliquãdo in urbem redis? ubi dignitas, honor, amicitiæ tam ſuperiores, quàm minores. Quouſq; regnauis? quouſq; uigilabis cum uoles? dormies quandiu uoles? quouſq; calcei? nuſquam toga feriata? liber totos dies? Tempus eſt te reuiſere moleſtias noſtras, uel hoc ſolum, ne uoluptates iſtæ ſatietate langueſcant. Saluta pauliſper, quo ſit tibi iucundius ſalutari. Terere in hac turba, ut te ſolitudo delectet. Sed quid imprudens, quem euocare conor, retardo? Fortaſſe enim his ipſis admoneris, ut te magis ac magis ocio inuoluas, quod ego non abrumpi, ſed intermitti uolo. Vt enim ſi cœnam tibi facerem, dulcibus cibis acreis, acutosq; miſcerem, ut obtuſus illis, & oblitus ſtomachus his excitaretur: ita nunc hortor, ut iucundiſſimum genus uitæ nonnullis interdum quaſi acoribus condias. Vale.

C. PLINIVS PONTIO SVO S.

AIs legiſſe te hendecaſyllabos meos. requiris etiam quemadmodum cœperim ſcribere homo, ut tibi uideor, ſeuerus: ut ipſe † fateor, nõ ineptus. †patior

Nunquam

Nunquam à poëtice (altius enim repetam) alienus fui, qui etiam quatuordecim natus annos græcam tragœdiam ſcripſi. Qualem inquis? neſcio, tragœdia uocabatur. Mox cum è †militia rediens, in Icaria uentis detinerer, latinos elegos in ipſum mare, ipſamq; inſulam feci. Expertus ſum me aliquando heroico, hendecaſyllabis nunc primum, quorum hic natalis, hæc cauſſa. Legebantur in Laurentino mihi libri Aſinij Galli de comparatione patris, & Ciceronis. Incidit epigramma Ciceronis in Tyronem ſuũ. Dein cũ meridie (erat enim æſtas) dormiturus me recepiſſem, nec obreperet ſomnus, cœpi reputare maximos oratores hoc ſtudij genus & in oblectationibus habuiſſe, & in laude poſuiſſe. Intendi animum, contraq; opinionem meã poſt longam deſuetudinem, perquàm exiguo temporis momento idipſum, quod me ad ſcribendum ſolicitauerat, his uerſibus exaraui: †Cilicia

Cum libros Galli legerem, quibus ille parenti
Auſus de Cicerone dare palmamq;, decuſq;,
Laſciuum inueni †luſum Ciceronis, & illo †uerſum
Spectandum ingenio, quo ſeria condidit, & quo
Humanis ſalibus multo, uarioq; lepore
Magnorum oſtendit menteis gaudere uirorum.
Nam queritur, quod fraude mala fruſtratus amantem,
Paucula cœnato ſibi debita ſauia Tyro
Tempore nocturno ſubtraxerit. His ego lectis,

Cur poſt hæc, inquam, noſtros celamus amores?
Nullumq́; in medium timidi damus? atq; fatemur
Tyroniſq; dolos, Tyronis noſſe fugaces
Blanditias, & furta nouas addentia flammas?

Tranſij ad elegos, hos quoq; non minus celeriter explicui. Addidi alios facilitate corruptus. Deinde in urbem reuerſus, ſodalibus legi, probauerunt. inde plura metra, ſi quid ocij, maxime in itinere, tentaui. Poſtremo placuit exemplo multorum unum ſeparatim hendecaſyllaborum uolumen abſoluere: nec pœnitet. Legitur, deſcribitur, cantatur, & iam Græcis quoq;, quos latine huius libelli amor docuit. Nunc cithara, nũc lyra perſonatur. Sed quid ego tam glorioſe? Quanquam poëtis furere conceſſum eſt, & tamen non de meo, ſed de aliorum iudicio loquor, qui ſiue iudicant, ſiue errant me delectant. Vnum precor, ut poſteri quoq; aut errent ſimiliter, aut iudicent. Vale.

C. PL. CALPHVRNIAE SVAE S.

INcredibile eſt quãto deſiderio tui tenear. In cauſſa amor primum: deinde, quod non conſueuimus abeſſe. Inde eſt, quod magnam partem noctium in imagine tua uigilem exigo: inde, quod interdiu quibus horis te uiſere ſolebam, ad dietam tuam ipſi me, ut uerißime dicitur, pedes ducunt: quod deniq; æger mente & ſimilis excluſo à uacuo limine recedo. Vnum tempus his tormentis caret, quo in foro, & amicorum litibus conteror.

teror. Aeſtima tu, quæ uita mea ſit, cui requies in labore, in miſeria, curiſq; ſolatium eſt. Vale.

C. PLINIVS MACRINO SVO S.

R*Ara, & notabilis res contigit Vareno, ſit licet adhuc dubia. Bithyni accuſationem eius ut temere inchoatam omiſiſſe narrantur. De eo adeſt prouinciæ legatus, attulit decretum conſilij ad Cæſarem, attulit ad multos principes uiros, attulit etiam ad nos Vareni aduocatos. Perſtat tamen idem ille Magnus, quinetiam Nigrinũ optimum uirum pertinaciſsime exercet. Per hunc à cõſulibus poſtulabat, ut Varenus exhibere rationes cogeretur. Adſiſtebã Vareno iã tantũ ut amicus, & tacere decreuerã. Nihil enim tam cõtrarium, quàm ſi aduocatus à ſenatu datus defenderem ut reum, cui opus eſſet ne reus uideretur. Cum tamen finita poſtulatione Nigrini, conſules ad me oculos retuliſſent, ſcietis inquam conſtare nobis ſilentij noſtri rationem, ſi cæteros legatos † prouinciæ audieritis contra Nigrinum, ut ad quem miſsi ſunt. Ego ad me quoq; habeo decretũ prouinciæ. Rurſus ille, poteſt tibi liquere. Ad hoc ego, ſi tibi ex diuerſo liquet, poteſt & mihi qđ eſt melius in cauſſa liquere. Tum legatus Polyænus cauſſas abolitæ accuſationis expoſuit, poſtulauitq;, ne cognitioni Cæſaris præiudicium fieret. Reſpondit Magnus. Iterumq; Polyænus, ipſe raro & breuiter interlocutus. Multum me intra ſilentium tenui. Accepi enim*

†proinde

non minus interdum oratorium eſſe tacere, quàm dicere, atq; adeò repeto, quibuſdam me capitis reis, uel magis ſilentio, quàm oratione accuratiſsima profuiſſe. Mater amiſſo filio (quid enim prohibet, quanquam alia ratio ſcribundæ epiſtolæ fuerit, de ſtudijs diſputare?) Libertos eius, eoſdemq; cohæredes ſuos, falſi ut ueneficij reos detulerat ad Principem, iudicemq; impetrauerat Iulium Seruianum. Defenderam reos ingenti quidem cœtu, erat enim cauſſa notiſsima, præterea utrinque ingenia clariſsima. Finem cognitioni quæſtio impoſuit, quæ ſecundum reos dedit. Poſtea mater adijt Principem, affirmauit ſe nouas probationes inueniſſe. Præceptum eſt Seruiano, ut uacaret finitam cauſſam retractanti, ſi quid noui afferret. Aderat matri Iulius Africanus, nepos illius oratoris. Quo audito Paſsienus Criſpus dixit, bene me hercule bene, ſi quid iã bene. Iulius nepos iuuenis ingenioſus, ſed non parũ callidus, cũ multa dixiſſet, adſignatumq; tempus impleſſet: rogo, inquit, Seruiane, permittas mihi unũ uerſum adijcere. Tum ego, cum omnes me, ut diu reſponſurum intuerentur, reſpondiſſem inquam, ſi unum illum uerſum Africanus adieciſſet, in quo non dubito omnia noua fuiſſe. Non facile me repeto, tantum cœpiſſe adſenſum agendo. Similiter nunc & probatum, & exceptum eſt, quod pro Vareno hactenus tacui. Conſules, ut Polyænus poſtulabat, omnia integra Principi ſeruauerunt; cuius

cuius cognitionem ſuſpenſius expecto. Nam *dies ille nobis pro Vareno, aut ſecuritatem & ociũ dabit, aut intermiſſum laborẽ renouata ſolicitudine iniũget.* Vale.

C. PL. SATVRNINO SVO S.

E T *proxime* P*riſco noſtro, et rurſus, quia ita iuſſiſti, gratias egi libentiſsime quidẽ. Eſt enim mihi periucundum, quod uiri optimi, mihiq; amiciſsimi adeò cohæſiſtis, ut inuicem uos obligari putetis.* Nam *ille quoq; præcipuã ſe uoluptatem ex amicitia tua capere profitetur, certatq; tecum honeſtiſsimo certamine mutuæ charitatis, quam ipſum tempus augebit.* Te *negocijs diſtineri ob hoc moleſte fero, quod deſeruire ſtudijs nõ potes, ſi tamen alteram litem per iudicem, alterã tu ipſe finieris, incipies primum iſtic ocio frui, deinde ſatiatus ad nos reuerti.* Vale.

C. PLIN. PRISCO SVO S.

E Xprimere *non poſſum, quàm iucundum ſit mihi, quod Saturninus noſter ſummas tibi apud me gratias alijs ſuper alias epiſtolis agit.* Perge *ut cœpiſti, uirumq; optimũ q̃ familiariſſime dilige, magnã uoluptatẽ ex amicitia eius percepturus, nec ad breue tẽpus.* Nam *cũ omnibus uirtutibus abundet, tum hac præcipue, qđ habet maximã in amore cõſtãtiã.* Vale.

C. PLIN. †FVSCO SVO S. †Tuſco

Q V*æris quemadmodũ in ſeceſſu, quo iandiu frueris, putẽ te ſtudere oportere:* V*tile mihi pri-*

p

mum, et multis præcipue erit, uel ex græco in latinũ, uel ex latino uertere in græcum. Quo genere exercitationis proprietas, ſplendorq́; uerborum, copia figurarum, uis explicandi. Præterea imitatione optimorum ſimilia inueniendi facultas paratur: ſimul quæ legentem fefelliſſent, transferentem fugere non poßunt. Intelligentia ex hoc, & iudiciũ acquiritur. Nihil obfuerit, quæ legeris, hactenus ut rem argumentumq́; teneas, quaſi æmulum ſcribere, lectisq́; conferre, ac ſedulo penſitare, quid tu, quid ille commodius. Magna gratulatio, ſi nonnulla tu, magnus pudor, ſi cuncta ille melius. Licebit interdum & notiſſima eligere, & certare cum electis. Audax hæc, non tamen improba, quia ſecreta contentio. Quanquam multos eiuſmodi certamina ſciam ſibi cum multa laude ſumpſiſſe, quouſque ſubſequi ſatis habebant, dum nõ deſperant anteceßiſſe. Poteris & quæ dixeris poſt obliuionem retractare, multa retinere, multa tranſire, alia interſcribere, alia reſcribere. Laborioſum iſtud, & tædio plenum, ſed difficultate ipſa fructuoſum recaleſcere ex integro, & reſumere impetum fractum omiſſumq́;. Poſtremo noua uelut membra peracto corpori intexere, nec tamẽ priora turbare. Scio nunc tibi eſſe præcipuũ ſtudium orandi, ſed non ideo ſemper pugnacem hunc, & quaſi bellicum ſtylum ſuaſerim: Vt enim terræ uarijs, mutatisq́; ſeminibus: ita ingenia noſtra nunc hac,

hac, nunc illa meditatione recoluntur. Volo *interdum aliquem ex hiſtoria locum adprehendas, uolo epiſtolam diligentius ſcribas.* Nam *ſæpe in oratione quoque non hiſtoricæ modo, ſed propè poëticæ deſcriptionis neceſſitas incidit: & preſſus ſermo, purusq; ex epiſtolis petitur.* Fas *eſt & carmine remitti, nō dico continuo & longo (id enim perfici, niſi in ocio non poteſt) ſed hoc arguto & breui, quod apte quantaslibet occupationes, curasq; diſtinguit. Luſus uocantur, ſed hi luſus non minorē interdum gloriam, quàm ſeria conſequuntur: atq; adeò (cur enim te ad uerſus non uerſibus adhorter?)*

Vt laus eſt ceræ, mollis cedensq; ſequatur,
Si doctos digitos, iuſſaq; fiat opus.
Et nunc informet Martem, caſtámue Mineruam,
Nunc Venerem effingat, nunc Veneris puerum.
Vtq; ſacri fontes non ſolum incendia ſiſtunt,
Sæpe etiam flores, uernáq; prata lauant,
Sic hominum ingenium flecti, duciq; per arteis
Non rigidas docta mobilitate decet.

Itaq; ſummi oratores, ſummi etiam uiri ſic ſe aut exercebant, aut delectabant: imò delectabant exercebātq;. Nam *mirum eſt, ut his opuſculis animus intendatur, remittaturq;.* Recipiunt *enim amores, odia, iras, miſericordiā, urbanitatē, omnia deniq;, quæ ad uitā pertinēt, atq; etiā in foro, cauſsiſq; uerſantur. Ineſt his cū*

eadem quæ alijs tum per ſe quoq; utilitas, quod metri neceſſitate deuincti, ſoluta oratione lætamur, & quod facilius eſſe comparatio oſtendit, libentius ſcribimus. Habes plura etiam fortaſſe quàm requirebas. Vnum tamen omiſi, non enim dixi, quæ legenda arbitrarer, quanquam dixi, cum dicerem, quæ ſcribenda. Tu memineris, ſui cuiuſq; generis autores diligenter eligere. Aiunt enim multum legendũ eſſe, non multa. Qui ſint hi, adeò notũ, prouocatumq́; eſt, ut demonſtratione nõ egeat, & alioqui tam immodice epiſtolam extendi, ut dum tibi quemadmodum ſtudere debeas, ſuadeo, ſtudendi tempus abſtulerim. Quin ergo pugillareis reſumis, & aliquid ex his, uel iſtudipſum quod cœperas, ſcribis. Vale.

C. PLIN. MACRINO SVO S.

QVia ipſe cum prima cognoui, iungere extrema quaſi auulſa cupio. Te quoq; exiſtimo uelle de Vareno, & Bithynis reliqua cognoſcere. Acta cauſa hinc à Polyæno, inde Magno. Finitis actionibus, Cæſar neutra, inquit, pars de mora queretur. Erit mihi curæ, explorare prouinciæ uolũtatem. Multum interim Varenus tulit. Etenim quàm dubium eſt, an meritò accuſetur, ita quo euentu qui à nemine accuſetur, incertum eſt. Supereſt, ne rurſus prouinciæ, quod damnaſſe dicitur, placeat, agatq́; pœnitentiam pœnitentiæ ſuæ. Vale.

C. PLINIVS FABATO SVO S.

MIraris, quod Hermes libertus meus hæreditarios agros, quos ego iuſſeram proſcribi, non expectata auctione pro meo quincunce †ex ſeptingentis milibus Corelliæ addixerit: adijcis, poſſe eos nongentis milibus uenire. ac tanto magis quæris, an quod geßit, ratum ſeruem. Ego uero ſeruo. Quibus ex cauſsis, accipe. Cupio enim et tibi probatũ, et cohæredibus meis excuſatum eſſe, quod me ab illis, maiore officio †iubente, ſecerno. Corelliam cum ſumma reuerentia diligo: primum, ut ſororem Corellij Rufi, cuius mihi memoria ſacroſancta eſt: deinde, ut matri meæ familiarißimam. Sunt mihi & cum marito eius †Minutio Iusto, optimo uiro uetera iura, fuerunt & cum filio maxima, adeò quidem, ut prætore me ludis meis præſederit. Hæc, cum proxime iſtic fui, indicauit mihi cupere ſe aliquid circa Larium noſtrum poßidere. Ego illi ex prædijs meis, quod uellet, & quanti uellet, obtuli, exceptis paternis maternisq́;: his enim cedere ne Corelliæ quidem poſſum. Igitur cum obueniſſet mihi hæreditas, in qua prædia iſta, ſcripſi ei uenalia futura. His epiſtolis Hermes, exigentiq́; ut ſtatim portionem meam addiceret: paruit. Vides quàm ratum habere debeã, quod libertus meus meis moribus geßit. Supereſt, ut cohæredes æquo animo ferant, ſeparatim me uendidiſſe, quod mihi licuit omnino non uendere. Nec uero

†ſex

†uincente

†Militio Fuſco

coguntur imitari meum exemplum: non enim illis eadem cum Corellia iura. Poſſunt ergo intueri utilitatem ſuam, pro qua mihi fuit amicitia. Vale.

C. PLINIVS MINVTIO SVO S.

LIbellū formatū à me ſicut exegeras, quo amicus tuus, imò noſter: quid enim non cōmune nobis? ſi res poſceret, uteretur, miſi tibi ideo tardius, ne tempus emendādi cū, id eſt diſperdēdi haberes. habebis tamen, an emendandi neſcio, utiq; diſperdendi. ὑμεῖς γὰρ οἱ εὔζηλοι optima quæq; detrahitis, qđ ſi feceris, boni cō ſulā. Poſtea enim illis ex aliqua occaſione ut meis utar, et beneficio faſtidij tui ipſe laudabor, ut in eo quoq; adnotatū inuenies, & ſupraſcriptū aliter explicitū. Nam cū ſuſpicarer futurū, ut tibi tumidius uideretur, quoniā et ſonātius eſt et elatius, nō alienū exiſtimaui, ne te torqueres, addere ſtatim preſſius quiddam, & exilius: uel potius humilius, et peius, tuo tamē iudicio rectius. Cur enim nō uſq;quaq; tenuitatē ueſtrā inſecter, et exagitē? Hæc, ut inter iſtas occupationes aliquid aliquādo rideres. Illud ſerio, uide ut mihi uiaticū reddas, quod impendi in operā, curſore dimiſſo. Næ tu cū hæc legeris, non parteis libelli, ſed totū libellū improbabis, negabisq; ullius pretij eſſe, cuius pretium repoſceris. Vale.

C. PLINIVS FEROCI SVO S.

EAdem epiſtola & ſtudere, & non ſtudere ſignificat. Aenigmata loquor, ita planè, donec diſtin

ctius, quod ſentio, enũciem. Negat enim te ſtudere, ſed eſt tam polita, quæ niſi à ſtudente nõ poteſt ſcribi. Aut es tu ſuper omneis beatus, ſi talia per deſidiam, & oci um perficis. Vale.

C. PL. CORELLIAE SVAE S.

T*V quidem honeſtißime, quod tam impenſe & rogas & exigis, ut accipi iubeam à te pretium agrorum, non ex ſeptingentis milibus, quanti illos à Liberto meo: ſed ex nongentis, quanti à publicanis partem uiceſimam emiſti. Inuicem ego & rogo, & exigo, ut non ſolum quid te, uerumetiam quid me deceat, aſpicias: patiariſq́; me in hoc uno tibi eodem animo repugnare, quo in omnibus obſequi ſoleo.* Vale.

C. PLINIVS SATVRNINO SVO S.

R*Equiris quid agam. Quo noſti diſtringor officio, amicis deſeruio, ſtudeo interdum, quod non interdum, ſed ſolum, ſemperq́; facere non audeo dicere rectius, certe beatius erat. Te omnia alia quàm quæ uelis agere moleſte ferrem, niſi ea quæ agis eſſent honeſtißima. Nam & reipublicæ præeſſe negocijs, & diſceptare inter amicos, laude dignißimum eſt. Priſci noſtri contubernium iucundum tibi futurum ſciebam, noueram ſimplicitatem eius, nouerã comitatem, eundem eſſe, quod minus noram, gratißimum experior, quod tam iucunde officiorum noſtrorũ meminiſſe cum ſcribas.* Vale.

C. PL. FABATO PROSOCERO.

CAlſtrium Tyronem familiariſsime diligo, & priuatis mihi, & publicis neceſsitudinibus implicitum: ſimul militauimus, ſimul quæſtores Cæſaris fuimus. Ille me in tribunatu liberorum iure præceſsit, ego illum in prætura ſum conſecutus, cum mihi Cæſar annum remiſiſſet. Ego in uillas eius ſæpe ſeceſſi, ille in domo mea ſæpe conualuit. Hic nunc proconſul prouinciam Beticam per Ticinum eſt petiturus. Spero, imò confido facile me impetraturum, ut ex itinere deflectat ad te, ſi uoles uindicta liberare, quos proxime inter amicos manumiſiſti. Nihil eſt, quod uerearis, ne ſit hoc illi moleſtum, cui orbem terrarum circumire non erit longum mea cauſſa. Proinde nimiam iſtam uerecundiam pone, teq; quid uelis, conſule: illi tam iucundum, quod ego, quàm mihi, quod tu iubes. Vale.

C. PLINIVS CELERI SVO S.

SVa cuique ratio recitandi, mihi, quod ſæpe iam dixi, ut ſi quid me fugit, ut certe fugit, admonear. Quo magis miror, quod ſcribis fuiſſe quoſdam, qui reprehenderent, quod orationes omnino recitarem. Niſi uero has ſolas nõ putant emendandas. A quibus libenter requiſierim, cur concedant, ſi concedunt tamen, hiſtoriam debere recitari, quæ non oſtentationi, ſed fidei, ueritatiq; componitur: cur tragœdiam.

diam, quæ nõ auditorium, ſed ſcenam, & actores: cur lyrica, quæ non lectorem, ſed chorum, & lyram poſcunt. At horum recitatio uſu iam recepta eſt. non ergo culpandus ego, ſed ille qui cœpit. Quanquam orationes quoque & noſtri quidem, & Græci lectitauerunt. Superuacuum tamen eſt recitare, quæ dixeris, etiam ſi eadem omnia, ſi iiſdem omnibus, ſi ſtatim recites; ſi uero multa inſeras, multa commutas, ſi quoſdã †nouos, quoſdam eoſdem, ſed poſt tempus adſumas. †alios *Cur minus probabilis ſit cauſſa recitandi quæ dixeris quàm edendi? Sed difficile eſt, ut oratio, dum recitatur, ſatisfaciat. Iam hoc ad laborem recitantis pertinet, non ad rationem nõ recitandi. Nec uero ego, dum recito, laudari: ſed dum legor, cupio. Itaq; nullũ emendandi genus omitto, ac primum quæ ſcripſi, mecũ ipſe pertracto: deinde duobus aut tribus lego, mox aliis trado adnotanda, notaſq; eorũ, ſi dubito, cum uno rurſus aut altero penſito, nouiſſime pluribus recito. Ac ſi quid mihi credis, tunc acerrime emendo. Nam tanto diligẽtius, quanto ſolicitius intendo. Optime autem reuerentia, pudor, metus iudicant. Idq; adeò ſic habe. Nónne ſi loquuturus eſſes cum aliquo quãlibet docto, uno tamen, minus cõmouereris, quàm cum multis, uel indoctis? Nónne cum ſurgis ad agendum, tum maxime tibi ipſe diffidis? tum commutata non plurima, ſed omnia cupis? Vtique, ſi latior ſcena, & corona diffu-*

ſior. Nam illos quoq; ſordidos, pullatoſq; reueremur. Nónne ſi prima quæq; improbari putes, debilitaris, & cóncidis? Opinor, quia in numero ipſo eſt quoddã magnum, collatumq́; conſilium, quibuſq; ſingulis iudicij parum, omnibus plurimum. Itaq; Pomponius Secundus ſcriptor tragœdiarũ, ſi quid forte familiarior amicus tolleret, dum ipſe retinendum arbitraretur, dicere ſolebat, ad populum prouoco: atque ita ex populi uel ſilentio, uel adſenſu aut ſuam, aut amici ſententiam ſequebatur. Tantum ille populo dabat. Recte, an ſecus, nihil ad me. Ego enim non populum aduocare, ſed certos, electoſq́; ſoleo, quos intuear, quibus credã, quos deniq; etiã quaſi ſingulos obſeruem, & tanquam non ſingulos timeam. Nam quod M. Cicero de ſtylo, ego de metu ſentio. Timor eſt emendator aſperrimus. Hoc ipſum quod nos recitaturos cogitamus, emendat. quod auditorium ingredimur, emendat: quod pallemus, horreſcimus, circumſpicimus, emendat. Proinde non pœnitet me conſuetudinis meæ, quam utiliſsimam experior. Adeoq́; non deterreor ſermunculis iſtorum, ut ultro te rogem, monſtres aliquid, quod his addam. Nihil enim curæ meæ ſatis eſt. Cogito quàm ſit magnũ dare aliquid in manus hominum, nec perſuadere mihi poſſum, non & cum multis, & ſæpe tractandũ, quod placere & ſemper, & omnibus cupias. Vale.

C. PL.

C. PL. CANINIO SVO S.

DEliberas mecũ, quemadmodũ pecunia, quam municipibus noſtris in epulum obtuliſti, poſt te quoq; ſalua ſit. Honeſta conſultatio, nõ expedita ſententia. Numeres Reipub. ſummam? Verendum eſt ne †dilabãtur. Des agros, ut publici negligentur. Equidem nihil cõmodius inuenio, quàm quod ipſe feci. Nã pro quingentis milibus numûm, quæ in alimenta ingenuorum promiſeram, agrum ex meis lõge pluris exactori publico mancipaui, eundem uectigali impoſito recepi, tricena milia annua daturus. Per hoc enim & reipublicæ ſors in tuto, nec redditus incertus, & ager ipſe propter id, quod uectigali † large ſupercurrit, ſemper dominũ, ĩ quo exerceatur, inueniet. Nec ignoro me plus aliquãto, quàm donaſſe uideor, erogauiſſe, cum pulcherrimi agri pretiũ neceſſitas uectigalis infregerit. Sed oportet priuatis utilitatibus publicas, mortalibus æternas anteferre: multoq; diligentius muneri ſuo conſulere, quàm facultatibus. Vale.

† dilabãtur ad ſacras, quæ, ut publicæ, negliguntur.

† longe

† longe

C. PL. PRISCO SVO S.

ANgit me Fanniæ ualetudo. Cõtraxit hanc dũ adſidet Iuniæ uirgini ueſtali ſponte primũ: eſt enim adfinis: deinde etiã ex autoritate pontificũ. Nam uirgines, cum ui morbi atrio Veſtæ coguntur excedere, matronarũ curæ cuſtodiæq; mandantur, quo munere Fannia dum ſedulo fungitur, hoc diſcrimine impli-

cita eſt. Incidens febris tußim ingeßit: ſumma macies, ſumma defectio, animus tantum & ſpiritus uiget. Hel*uidio marito,* Thraſea *patre dignißima.* Reliqua *labuntur, meq́; non metu tantum, uerumetiã dolore conficiunt.* Doleo *enim fœminam maximam eripi oculis ciuitatis, neſcio an aliquid ſimile uiſuris. Quæ caſtitas illius? quæ ſanctitas? quanta grauitas? quanta conſtantia?* Bis *maritũ ſequuta in exilium eſt, tertio, ipſa propter maritum relegata.* Nam cum Senecio *reus eſſet, quod de uita* Heluidij *libros cõpoſuiſſet, rogatumq́; ſe à* Fannia *in defenſione dixiſſet, quærẽte minaciter* Metio Caro *an rogaſſet, reſpondit, rogaui: an cõmentarios ſcripturo dediſſet, dedi: an ſciente matre, neſciente.* Poſtremo *nullam uocem cedentem periculo emiſit.* Quinetiã *illos ipſos libros, quanquam ex neceßitate, & metu temporũ abolitos ſenatuſconſulto publicatis bonis, ſeruauit, habuit, tulitq́; in exilium exilij cauſſam.* Eadem *quàm iucunda, quàm comis, quàm deniq́; (quod paucis datum eſt) non minus amabilis, quàm ueneranda.* Erit *ſanè quam poſtea uxoribus noſtris oſtentare poßimus, erit à qua uiri quoq́; fortitudinis exempla ſumamus, quã ſic cernentes audientesq́; miramur, ut illas quæ leguntur.* Ac *mihi domus ipſa nutare, conuulſaq́; ſedibus ſuis ruitura ſupra uidetur, licet adhuc poſteros habeat.* Quantis *enim uirtutibus, quantisq́; factis aſſequentur, ut hæc nõ nouißima occiderit?* Me

quidem

quidem illud etiam adfligit & torquet, quod morte eius, illam (nihil poſſum illuſtrius dicere) tantæ fœminæ matrem rurſus uideor amittere, quam hæc ut reddit ac refert nobis, ſic auferet ſecum, meq; & nouo pariter, et reſciſſo uulnere adficiet. Vtrãq; colui, utranq; dilexi: utram magis, neſcio, nec diſcerni uolebant. Habuerunt officia mea in ſecundis, habuerunt in aduerſis. Ego ſolatium relegatarum, ego ultor reuerſarũ, non feci tamen paria, atq; eo magis hanc cupio ſeruari, ut mihi ſoluendi tempora ſuperſint. His eram curis, cum ſcriberem ad te, quas ſi deus aliquis in gaudium uerterit, de metu non querar. Vale.

C. PL. TACITO SVO S.

Librum tuum legi, & quam diligentiſſime potui adnotaui, quæ cõmutanda, quæ eximenda arbitrarer. Nam & ego uerum dicere aſſueui, & tu libenter audire. Neq; enim ulli patientius reprehenduntur quàm qui maxime laudari merentur. Nunc à te librũ meum cum adnotationibus tuis expecto. O iucundas, ô pulchras uices, quàm me delectat, quod ſi qua poſteris cura noſtri, uſq; quaq; narrabitur, qua concordia, ſimplicitate, fide uixerimus. Erit rarum, inſigne, duos homines ætate propémodum æqualeis, nonnullius in literis nominis (cogor enim de te quoque parcius dicere, quia de me ſimul dico) alterum alterius ſtudia fouiſſe. Equidem adoleſcentulus cũ iam tua fama gloriaq; flo-

reret, te ſequi, tibi longo, ſed proximus interuallo & eſſe, & haberi concupiſcebam. Et *erant multa clariſſima ingenia, ſed tu mihi (ita ſimilitudo naturæ ferebat) maxime imitabilis, maxime imitãdus uidebaris.* Q*uo magis gaudeo, quod ſi quis de ſtudijs ſermo, † unà nominamur, quod de te loquentibus ſtatim occurro: nec deſunt, qui uni ut utriq; noſtrũ præferantur.* Sed *nihil intereſt mea, quo loco iungimur.* N*am in hoc primus, quia tibi proximus: quinetiã in teſtamentis debes adnotaſſe, niſi quis forte alterutri noſtrum amiciſſimus, eadem legata, & quidem pariter accipimus* Q*uæ omnia huc ſpectant, ut inuicem ardentius diligamus, cũ tot uinculis nos ſtudia, mores, fama, ſuprema deniq; hominum iudicia conſtringant.* Vale.

† tunus

C. PL. CORNVTO SVO S.

P*Areo collega clariſſime, & infirmitati oculorũ ut iubes conſulo.* N*am & huc tecto uehiculo undiq; incluſus, quaſi in cubiculo perueni.* Et *hic nõ ſtylo modò, uerumetiã lectionibus difficulter, ſed abſtineo, ſoliſq; auribus ſtudeo, cubicula obductis uelis opaca, nec tamen obſcura facio.* Cry*ptoporticus quoq; adopertis inferioribus feneſtris, tantum umbræ, quantum luminis habet.* Sic *paulatim lucem ferre cõdiſco.* Bal*neum adſumo, quia prodeſt: uinũ, quia nõ nocet, parciſſime tamen.* Ita *aſſueui, et nũc cuſtos adeſt.* Gall*inã, ut à te miſſam, libenter accepi, quam ſatis acribus oculis,*

lis, quanquã adhuc lippus, pinguiſsimam uidi. Vale.

C. PL. FALCONI SVO S.

MInus miraberis, me tam inſtanter petiſſe, ut in amicum meum conferres tribunatum, cum ſcieris, quis ille, qualisq́;. Poſſum autem iam tibi & nomen indicare, & deſcribere ipſum, poſtquam pollicearis. Eſt Cornelius Minutianus, ornamentum regionis meæ, & dignitate, & moribus: natus ſplendide, abundat facultatibus, amat ſtudia, ut ſolent pauperes. Idem rectiſsimus iudex, fortiſsimus aduocatus, fideliſsimus amicus. Accepiſſe te beneficium credes, cum propius inſpexeris hominem, omnibus honoribus, titulis (nihil uolo elatius de modeſtiſsimo uiro dicere) parem. Vale.

C. PLIN. FABATO PROSOCERO S.

GAudeo quidem eſſe te tam fortem, ut Mediolani occurrere Tyroni poſſis. Sed ut perſeueres eſſe tam fortis, rogo, ne tibi contra rationem ætatis tantum laboris iniungas. Quinimò denuncio, ut illum & domi, & intra domum, atque etiam intra cubiculi limen expectes. Etenim cum à me ut frater diligatur, non debet ab eo, quem ego parentis loco obſeruo, exigere officium, quod parenti ſuo remiſiſſet. Vale.

C. PL. GEMINIO SVO S.

NVmidia Quadratilla paulò minus octogeſimo ætatis anno deceſsit, uſq; ad nouiſſimã uale

tudinem uiridis, atq; etiam ultra matronalem modum cõpacto corpore & robuſto. Deceßit *honeſtißimo teſtamento.* Reliquit *hæredes ex* Beſſe *nepotem, ex tertia parte neptem.* Neptem *parum noui, nepotem familiarißime diligo, adoleſcentem ſingularem, nec ijs tantum, quos ſanguine attingit, inter propinquos amandus.* Ac *primũ conſpicuus forma, omneis ſermones malignorum & puer, & iuuenis euaſit.* Intra *quartũ & uiceſimum annum maritus, et ſi deus adnuiſſet, pater.* Vixit *in contubernio auiæ delicatæ ſeuerißime, & tamen obſequentißime.* Habebat *illa pantomimos, fouebatq; effuſius, quàm principi fœminæ conueniret.* Hos Quadratus *non in theatro, non domi ſpectabat, nec illa exigebat.* Audiui *ipſam, cum mihi commẽdaret nepotis ſui ſtudia, ſolere ſe ut fœminam in illo ocio ſexus laxare animum luſu calculorum, ſolere pantomimos ſuos: ſed cum factura eſſet alterutrum, ſemper ſe nepoti ſuo præcepiſſe, abiret, ſtuderetq;, quod mihi non amore eius magis facere, quàm reuerentia uidebatur.*
Miraberis, *& ego miratus ſum.* Proximis *ſacerdotalibus ludis: productis in commißione pantomimis, cum ſimul theatro ego, &* Quadratus *egrederemur, ait mihi: Scis me hodie primum uidiſſe ſaltantem auiæ meæ libertum? hoc nepos:* Hercule *alienißimi homines in honorem* Quadratillæ *(pudet me dixiſſe honorem) per adulationis officium in theatrum curſitabant,*

tabant, exultabant, plaudebant, mirabantur: ac deinde ſingulos geſtus dominæ cum canticis reddebãt, qui nunc exiguiſsima legata theatralis operæ corollarium accipient ab hærede. Quorſum ſcribebam hæc? quia ſoles, ſi quid incidit noui, non inuitus audire: deinde quia iucundũ eſt mihi hoc, quod cœperim gaudium ſcribẽdo retractare. Gaudeo enim pietate defunctæ, honore optimi iuuenis. Lætor etiam, quod domus aliquando C. Caſsij, huius qui Caſsianæ ſcholæ princeps, & parens fuit, ſeruiet domino non minori. Implebit enim illam Quadratus meus ut decebit, rurſusq́; ei priſtinam dignitatem, celebritatem, gloriam reddet, cum tantus orator inde procedet, quantus iuris ille conſultus. Vale.

C. PLINIVS RVFO SVO S.

O Quantum eruditorum aut modeſtia ipſorum, aut quies operit, & ſubtrahit famæ. At nos eos tantum dicturi aliquid, aut lecturi timemus, qui ſtudia ſua proferunt: cũ illi, qui tacent, hoc amplius præſtent, quod maximum opus ſilentio reuerentur. Expertus ſcribo, quod ſcribo. Terentius iunior equeſtribus militijs, atq; etiam procuratione Narbonenſis prouinciæ integerrime functus, recepit ſe in agros ſuos, †ſperatisq́; honoribus tranquilliſsimum ocium prætulit. Hunc ego inuitatus hoſpitio, ut bonũ patremfamiliæ, ut diligentem agricolam intuebar, de his locuturus,

† paratisq́;

in quibus illum uerſari putabam: & cœperam, cum ille me doctiſsimo ſermone reuocauit ad ſtudia. Quàm terſa omnia? quàm latina? quàm græca? Nam tantum utraque lingua ualet, ut ea magis uideatur excellere, quam cum maxime loquitur. Quantum ille legit? quantum tenet? Athenis uiuere hominem, non in uilla putes. Quid multa? auxit ſolicitudinem meam, effecitq; ut illis, quos doctiſsimos noui, non minus hos ſeductos, & quaſi ruſticos uerear. Idem ſuadeo tibi. Sunt enim ut in caſtris, ſic etiam in literis noſtris plures cultu pagano, quos cinctos & armatos, & quidem ardentiſsimo ingenio, diligentius ſcrutatus, inuenies. Vale.

C. PLINIVS MAXIMO SVO S.

NVper me cuiuſdam amici languor admonuit, optimos eſſe nos, dum infirmi ſumus. Quem enim infirmũ aut auaritia, aut libido ſolicitat? Nõ amoribus ſeruit, non adpetit honores, opes negligit, & quantulumcunq;, ut relicturus, ſatis habet: Tunc deos tunc hominem eſſe ſe meminit, inuidet nemini, neminem miratur, neminem deſpicit, ac ne ſermonibus quidem malignis aut attendit, aut alitur. Balinea imaginatur, & fonteis. Hæc ſumma curarũ, ſumma uotorũ, mollemq; in poſterum, & pinguem, ſi contingat euadere, hoc eſt innoxiam beatamq; deſtinat uitam. Poſſum ergo, quod pluribus uerbis, pluribus etiam uolu-

minibus

minibus philoſophi docere conãtur, ipſe breuiter tibi, mihiq; præcipere, ut taleis eſſe ſani perſeueremus, quaː leis nos futuros profitemur infirmi. Vale.

C. PLINIVS SVRAE SVO S.

ET mihi diſcendi, & tibi docendi facultatẽ ocium præbet. Igitur perquàm uelim ſcire, eſſe aliquid phantaſmata, & habere propriam figuram, numenq; aliquod putes, an inanem & uariã ex metu noſtro imaginẽ accipere. Ego ut eſſe credam, in primis eò ducor, quod audio accidiſſe Curtio Ruſo. Tenuis adhuc, & obſcurus obtinenti Africam comes hæſerat. Inclinato die ſpaciabatur in porticu, offertur ei mulieris figura, humana grandior pulchriorq;: perterrito, Africam ſe futurorum prænunciã dixit: †iturum enim Romam, honoresq; geſturũ, atq; etiam cum ſummo imperio in eandem prouinciam reuerſurum, ibiq; moriturum. Facta ſunt omnia. Præterea accedenti Chartaginẽ, egredientiq; nauẽ, eadem figura in littore occurriſſe narratur. Ipſe certe implicitus morbo, futura præteritis, aduerſa ſecundis auguratus, ſpem ſalutis, nullo ſuorũ deſperante, proiecit. Iam illud nónne & magis terribile, & non minus mirũ eſt? qđ exponã ut accepi. Erat Athenis ſpacioſa & capax domus, ſed infamis, & peſtilens, per ſilentium noctis ſonus ferri, & ſi attenderes acrius, ſtrepitus uinculorũ longius primo, deinde proximo reddebatur, mox apparebat Idolon, ſenex macie & ſqualo

†et uenturũ

re confectus, promiſſa barba, horrenti capillo, cruribus compedes, manibus catenas gerebat, quatiebatq́;. Inde inhabitantibus triſtes, diræq́; noctes per metum uigilabantur: uigiliam morbus, & creſcente formidine mors ſequebatur. Nam interdiu quoq́;, quanquam abſceſſerat imago, memoria imaginis oculis inerrabat longiorq́; cauſſis timoris timor erat. Deſerta inde, & damnata ſolitudine domus, totaq́; illi monſtro relicta: proſcribebatur tamen, ſeu quis emere, ſeu quis conducere ignarus tanti mali uellet. Venit Athenas philoſophus Athenodorus, legit titulum, auditoq́; precio, quia ſuſpecta uilitas, percunctatus: omnia docetur, ac nihilo minus, imò tanto magis conducit. Vbi cœpit adueſperaſcere, iubet ſterni ſibi in prima domus parte, poſcit pugillareis, ſtylum, lumen, ſuos omneis in interiora dimittit: ipſe ad ſcribendum animum, oculos, manum intendit, ne uacua mens audita ſimulacra, & inaneis ſibi metus fingeret. †Initio, quale ubiq́; ſilentiũ noctis, deinde concuti ferrum, uincula moueri, ille non tollere oculos, non remittere ſtylum, ſed obfirmare animum, auribusq́; prætẽdere. Tum creb reſcere fragor, aduentare, & iam ut in limine, iam ut intra limen audiri: reſpicit, uidet, agnoſcitq́; narratam ſibi effigiem. Stabat, innuebatq́; digito, ſimilis uocanti. Hic contrà, ut paululum expectaret, manu ſignificat, rurſusq́; ceris, & ſtylo incumbit: Illa ſcribẽtis capiti catenis inſonabat.

†Initioq́; ubiq́; ſilentium

Reſpicit

Reſpicit rurſus idem, quod prius innuentē. Nec mora=tus tollit lumen, & ſequitur: ibat illa lento gradu qua=ſi grauis uinculis: poſtquam deflexit in aream domus, repente dilapſa deſerit comitem. Deſertus herbas, & folia concerpta ſignū loco ponit. Poſtero die adit magi ſtratus, monet ut illum locū effodi iubeāt. Inueniūt oſſa inſerta catenis & implicita, quæ corpus æuo, terraq́; putrefactum nuda & exeſa reliquerat uinculis, collecta publice ſepeliuntur. Domus poſtea rite conditis mani=bus caruit. Et hæc quidem adfirmantibus credo, illud adfirmare alijs poſſum. Eſt libertus mihi non illitera=tus, cum hoc minor frater eodem lecto quieſcebat. Is ui ſus eſt ſibi cernere quendam in toro reſidentem, admo uentemq́; capiti ſuo cultros, atq; etiam ex ipſo uertice amputantem capillos. Vbi inluxit, ipſe circa uerticem tonſus, capilli iacentes reperiuntur. Exiguū temporis medium, & rurſus ſimile aliud priori fidem fecit. Puer in pædagogio miſtus pluribus dormiebat, uenerūt per feneſtras (ita narrat) in tunicis albis, cubantemq́; de=tonderunt, & quâ uenerant, receſſerunt. Hunc quoq; tonſum, ſparſoſq́; circa capillos dies oſtendit. Nihil no=tabile ſecutum, niſi forte, quod non fui reus, futurus, ſi Domitianus, ſub quo hæc acciderunt, diutius uixiſſet. Nam in ſcrinijs eius datus à Caro de me libellus inuen tus eſt. Ex quo coniectari poteſt, quia reis moris eſt ſubmittere capillum, reciſos meorum capillos, depulſi

C. PL. FABATO PROSOCERO.

CAlestrium Tyronem familiariſſime diligo, & priuatis mihi, & publicis neceſſitudinibus implicitum: ſimul militauimus, ſimul quæſtores Cæſaris fuimus. Ille me in tribunatu liberorum iure præceſſit, ego illum in prætura ſum conſecutus, cum mihi Cæſar annum remiſiſſet. Ego in uillas eius ſæpe ſeceſſi, ille in domo mea ſæpe conualuit. Hic nunc proconſul prouinciam Beticam per Ticinum eſt petiturus. Spero, imò confido facile me impetraturum, ut ex itinere deflectat ad te, ſi uoles uindicta liberare, quos proxime inter amicos manumiſiſti. Nihil eſt, quod uerearis, ne ſit hoc illi moleſtum, cui orbem terrarum circumire non erit longum mea cauſſa. Proinde nimiam iſtam uerecundiam pone, teq́; quid uelis, conſule: illi tam iucundum, quod ego, quàm mihi, quod tu iubes. Vale.

C. PLINIVS CELERI SVO S.

SVa cuique ratio recitandi, mihi, quod ſæpe iam dixi, ut ſi quid me fugit, ut certe fugit, admonear. Quo magis miror, quod ſcribis fuiſſe quoſdam, qui reprehenderent, quod orationes omnino recitarem. Niſi uero has ſolas nõ putant emendandas. A quibus libenter requiſierim, cur concedant, ſi concedunt tamen, hiſtoriam debere recitari, quæ non oſtentationi, ſed fidei, ueritatiq́; componitur: cur tragœdiam.

diam, quæ nõ auditorium, ſed ſcenam, & actores: cur lyrica, quæ non lectorem, ſed chorum, & lyram poſcunt. At *horum recitatio uſu iam recepta eſt. non ergo culpandus ego, ſed ille qui cœpit.* Q*uanquam orationes quoque & noſtri quidem, &* Græ*ci lectitauerunt. Superuacuum tamen eſt recitare, quæ dixeris, etiam ſi eadem omnia, ſi ijſdem omnibus, ſi ſtatim recites; ſi uero multa inſeras, multa commutas, ſi quoſdã* †*nouos, quoſdam eoſdem, ſed poſt tempus adſumas.* †*alios* *Cur minus probabilis ſit cauſſa recitandi quæ dixeris quàm edendi? Sed difficile eſt, ut oratio, dum recitatur, ſatisfaciat.* Iam *hoc ad laborem recitantis pertinet, non ad rationem nõ recitandi.* Nec *uero ego, dum recito, laudari: ſed dum legor, cupio.* Itaq; *nullũ emendandi genus omitto, ac primum quæ ſcripſi, mecũ ipſe pertracto: deinde duobus aut tribus lego, mox alijs trado adnotanda, notaſq́; eorũ, ſi dubito, cum uno rurſus aut altero penſito, nouiſſime pluribus recito.* Ac *ſi quid mihi credis, tunc acerrime emendo.* Nam *tanto diligẽtius, quanto ſolicitius intendo.* Optime *autem reuerentia, pudor, metus iudicant.* Idq́; *adeò ſic habe.* Nónne *ſi loquuturus eſſes cum aliquo quãlibet docto, uno tamen, minus cõmouereris, quàm cum multis, uel indoctis?* Nónne *cum ſurgis ad agendum, tum maxime tibi ipſe diffidis? tum commutata non plurima, ſed omnia cupis?* Vtique, *ſi latior ſcena, & corona diffu-*

ſior. Nam illos quoq; ſordidos, pullatosq; reueremur. Nónne ſi prima quæq; improbari putes, debilitaris, & cóncidis? Opinor, quia in numero ipſo eſt quoddã magnum, collatumq; conſilium, quibuſq; ſingulis iudicij parum, omnibus plurimum. Itaq; Pomponius Secundus ſcriptor tragœdiarũ, ſi quid forte familiarior amicus tolleret, dum ipſe retinendum arbitraretur, dicere ſolebat, ad populum prouoco: atque ita ex populi uel ſilentio, uel adſenſu aut ſuam, aut amici ſententiam ſequebatur. Tantum ille populo dabat. Recte, an ſecus, nihil ad me. Ego enim non populum aduocare, ſed certos, electosq; ſoleo, quos intuear, quibus credã, quos deniq; etiã quaſi ſingulos obſeruem, & tanquam non ſingulos timeam. Nam quod M. Cicero de ſtylo, ego de metu ſentio. Timor eſt emendator aſperrimus. Hoc ipſum quod nos recitaturos cogitamus, emendat. quod auditorium ingredimur, emendat: quod pallemus, horreſcimus, circumſpicimus, emendat. Proinde non pœnitet me conſuetudinis meæ, quam utiliſsimam experior. Adeoq; non deterreor ſermunculis iſtorum, ut ultro te rogem, monſtres aliquid, quod his addam. Nihil enim curæ meæ ſatis eſt. Cogito quàm ſit magnũ dare aliquid in manus hominum, nec perſuadere mihi poſſum, non & cum multis, & ſæpe tractandũ, quod placere & ſemper, & omnibus cupias. Vale.

C. PL.

C. PL. CANINIO SVO S.

DEliberas mecũ, quemadmodũ pecunia, quam municipibus noſtris in epulum obtuliſti, poſt te quoq; ſalua ſit. Honeſta conſultatio, nõ expedita ſententia. Numeres Reipub. ſummam? Verendum eſt ne †dilabãtur. Des agros, ut publici negligentur. Equidem nihil cõmodius inuenio, quàm quod ipſe feci. Nã pro quingentis milibus numûm, quæ in alimenta ingenuorum promiſeram, agrum ex meis lõge pluris exactori publico mancipaui, eundem uectigali impoſito recepi, tricena milia annua daturus. Per hoc enim & reipublicæ ſors in tuto, nec redditus incertus, & ager ipſe propter id, quod uectigali † large ſupercurrit, ſemper dominũ, ĩ quo exerceatur, inueniet. Nec ignoro me plus aliquãto, quàm donaſſe uideor, erogauiſſe, cum pulcherrimi agri pretiũ neceſſitas uectigalis infregerit. Sed oportet priuatis utilitatibus publicas, mortalibus æternas anteferre: multoq; diligentius muneri ſuo conſulere, quàm facultatibus. Vale.

† dilabãtur ad ſacras, quæ, ut publicæ, negliguntur.

† longe

† longe

C. PL. PRISCO SVO S.

ANgit me Fanniæ ualetudo. Cõtraxit hanc dũ adſidet Iuniæ uirgini ueſtali ſponte primũ: eſt enim adfinis: deinde etiã ex autoritate pontificũ. Nam uirgines, cum ui morbi atrio Veſtæ coguntur excedere, matronarũ curæ cuſtodiæq; mandantur, quo munere Fannia dum ſedulo fungitur, hoc diſcrimine impli-

cita eſt. Incidens febris tuſsim ingeſsit: ſumma macies, ſumma defectio, animus tantum & ſpiritus uiget. Heluidio marito, Thraſea patre digniſsima. Reliqua labuntur, meq́; non metu tantum, uerumetiã dolore conficiunt. Doleo enim fœminam maximam eripi oculis ciuitatis, neſcio an aliquid ſimile uiſuris. Quæ caſtitas illius? quæ ſanctitas? quanta grauitas? quanta conſtantia? Bis maritũ ſequuta in exilium eſt, tertio, ipſa propter maritum relegata. Nam cum Senecio reus eſſet, quod de uita Heluidij libros cõpoſuiſſet, rogatumq́; ſe à Fannia in defenſione dixiſſet, quærẽte minaciter Metio Caro an rogaſſet, reſpondit, rogaui: an cõmentarios ſcripturo dediſſet, dedi: an ſciente matre, neſciente. Poſtremo nullam uocem cedentem periculo emiſit. Quinetiã illos ipſos libros, quanquam ex neceſsitate, & metu temporũ abolitos ſenatuſconſulto publicatis bonis, ſeruauit, habuit, tulitq́; in exilium exilij cauſſam. Eadem quàm iucunda, quàm comis, quàm deniq; (quod paucis datum eſt) non minus amabilis, quàm ueneranda. Erit ſanè quam poſtea uxoribus noſtris oſtentare poſsimus, erit à qua uiri quoq; fortitudinis exempla ſumamus, quã ſic cernentes audientesq́; miramur, ut illas quæ leguntur. Ac mihi domus ipſa nutare, conuulſaq́; ſedibus ſuis ruitura ſupra uidetur, licet adhuc poſteros habeat. Quantis enim uirtutibus, quantisq́; factis aſſequentur, ut hæc nõ nouiſsima occiderit? Me quidem

quidem illud etiam adfligit & torquet, quod morte eius, illam (nihil poſſum illuſtrius dicere) tantæ fœminæ matrem rurſus uideor amittere, quam hæc ut reddit ac refert nobis, ſic auferet ſecum, meq; & nouo pariter, et reſciſſo uulnere adficiet. Vtrãq; colui, utranq; dilexi: utram magis, neſcio, nec diſcerni uolebant. Habuerunt officia mea in ſecundis, habuerunt in aduerſis. Ego ſolatium relegatarum, ego ultor reuerſarũ, non feci tamen paria, atq; eo magis hanc cupio ſeruari, ut mihi ſoluendi tempora ſuperſint. His eram curis, cum ſcriberem ad te, quas ſi deus aliquis in gaudium uerterit, de metu non querar. Vale.

C. PL. TACITO SVO S.

Librum tuum legi, & quamdiligentiſſime potui adnotaui, quæ cõmutanda, quæ eximenda arbitrarer. Nam & ego uerum dicere aſſueui, & tu libenter audire. Neq; enim ulli patientius reprehenduntur quàm qui maxime laudari merentur. Nunc à te librũ meum cum adnotationibus tuis expecto. O iucundas, ô pulchras uices, quàm me delectat, quod ſi qua poſteris cura noſtri, uſq;quaq; narrabitur, qua concordia, ſimplicitate, fide uixerimus. Erit rarum, inſigne, duos homines ætate propémodum æquales, nonnullius in literis nominis (cogor enim de te quoque parcius dicere, quia de me ſimul dico) alterum alterius ſtudia fouiſſe. Equidem adoleſcentulus cũ iam tua fama gloriaq; flo-

lis, quanquã adhuc lippus, pinguiſsimam uidi. Vale.

C. PL. FALCONI SVO S.

MInus miraberis, me tam inſtanter petiſſe, ut in amicum meum conferres tribunatum, cum ſcieris, quis ille, qualisq́;. Poſſum autem iam tibi & nomen indicare, & deſcribere ipſum, poſtquam pollicearis. Eſt Cornelius Minutianus, ornamentum regionis meæ, & dignitate, & moribus: natus ſplendide, abundat facultatibus, amat ſtudia, ut ſolent pauperes. Idem rectiſsimus iudex, fortiſsimus aduocatus, fideliſsimus amicus. Accepiſſe te beneficium credes, cum propius inſpexeris hominem, omnibus honoribus, titulis (nihil uolo elatius de modeſtiſsimo uiro dicere) parem. Vale.

C. PLIN. FABATO PROSOCERO S.

GAudeo quidem eſſe te tam fortem, ut Mediolani occurrere Tyroni poſſis. Sed ut perſeueres eſſe tam fortis, rogo, ne tibi contra rationem ætatis tantum laboris iniungas. Quinimò denuncio, ut illum & domi, & intra domum, atque etiam intra cubiculi limen expectes. Etenim cum à me ut frater diligatur, non debet ab eo, quem ego parentis loco obſeruo, exigere officium, quod parenti ſuo remiſiſſet. Vale.

C. PL. GEMINIO SVO S.

NVmidia Quadratilla paulò minus octogeſimo ætatis anno deceſsit, uſq; ad nouiſſimã ualę

tabant, exultabant, plaudebant, mirabantur: ac deinde ſingulos geſtus dominæ cum canticis reddebãt, qui nunc exiguiſſima legata theatralis operæ corollarium accipient ab hærede. Quorſum ſcribebam hæc? quia ſoles, ſi quid incidit noui, non inuitus audire: deinde quia iucundũ eſt mihi hoc, quod cœperim gaudium ſcribẽdo retractare. Gaudeo enim pietate defunctæ, honore optimi iuuenis. Lætor etiam, quod domus aliquando C. Caſſij, huius qui Caſſianæ ſcholæ princeps, & parens fuit, ſeruiet domino non minori. Implebit enim illam Quadratus meus ut decebit, rurſusq́; ei priſtinam dignitatem, celebritatem, gloriam reddet, cum tantus orator inde procedet, quantus iuris ille conſultus. Vale.

C. PLINIVS RVFO SVO S.

O Quantum eruditorum aut modeſtia ipſorum, aut quies operit, & ſubtrahit famæ. At nos eos tantum dicturi aliquid, aut lecturi timemus, qui ſtudia ſua proferunt: cũ illi, qui tacent, hoc amplius præſtent, quod maximum opus ſilentio reuerentur. Expertus ſcribo, quod ſcribo. Terentius iunior equeſtribus militijs, atq; etiam procuratione Narbonenſis prouinciæ integerrime functus, recepit ſe in agros ſuos, †ſperatisq́; honoribus tranquilliſſimum ocium prætulit. Hunc ego inuitatus hoſpitio, ut bonũ patremfamiliæ, ut diligentem agricolam intuebar, de his locuturus, † *paratisq́;*

in quibus illum uerſari putabam: & cœperam, cum ille me doctiſſimo ſermone reuocauit ad ſtudia. Quàm terſa omnia? quàm latina? quàm græca? Nam tan*tum utraque lingua ualet, ut ea magis uideatur excellere, quam cum maxime loquitur. Quantum ille legit? quantum tenet?* Athenis uiuere *hominem, non in uilla putes. Quid multa? auxit ſolicitudinem meam, effecitq; ut illis, quos doctiſſimos noui, non minus hos ſeductos, & quaſi ruſticos uerear. Idem ſuadeo tibi. Sunt enim ut in caſtris, ſic etiam in literis noſtris plures cultu pagano, quos cinctos & armatos, & quidem ardentiſſimo ingenio, diligentius ſcrutatus, inuenies.* Vale.

C. PLINIVS MAXIMO SVO S.

NVper me cuiuſdam amici languor admonuit, optimos eſſe nos, dum infirmi ſumus. Quem enim infirmũ aut auaritia, aut libido ſolicitat? Nõ amoribus ſeruit, non adpetit honores, opes negligit, & quantulumcunq;, ut relicturus, ſatis habet: Tunc *deos tunc hominem eſſe ſe meminit, inuidet nemini, neminem miratur, neminem deſpicit, ac ne ſermonibus quidem malignis aut attendit, aut alitur. Balinea imaginatur, & fonteis. Hæc ſumma curarũ, ſumma uotorũ, mollemq; in poſterum, & pinguem, ſi contingat euadere, hoc eſt innoxiam beatamq; deſtinat uitam. Poſſum ergo, quod pluribus uerbis, pluribus etiam uolu-*

minibus

minibus philoſophi docere conãtur, ipſe breuiter tibi, mihiq; præcipere, ut taleis eſſe ſani perſeueremus, quaIeis nos futuros profitemur infirmi. Vale.

C. PLINIVS SVRAE SVO S.

ET mihi diſcendi, & tibi docendi facultatẽ ocium præbet. Igitur perquàm uelim ſcire, eſſe aliquid phantaſmata, & habere propriam figuram, numenq; aliquod putes, an inanem & uariã ex metu noſtro imaginẽ accipere. Ego ut eſſe credam, in primis eò ducor, quod audio accidiſſe Curtio Rufo. Tenuis adhuc, & obſcurus obtinenti Africam comes hæſerat. Inclinato die ſpaciabatur in porticu, offertur ei mulieris figura, humana grandior pulchriorq;: perterrito, Africam ſe futurorum prænunciã dixit: †iturum enim Romam, honoresq; geſturũ, atq; etiam cum ſummo imperio in eandem prouinciam reuerſurum, ibiq; moriturum. Facta ſunt omnia. Præterea accedenti Chartaginẽ, egredientiq; nauẽ, eadem figura in littore occurriſſe narratur. Ipſe certe implicitus morbo, futura præteritis, aduerſa ſecundis auguratus, ſpem ſalutis, nullo ſuorũ deſperante, proiecit. Iam illud nónne & magis terribile, & non minus mirũ eſt? qd' exponã ut accepi. Erat Athenis ſpacioſa & capax domus, ſed infamis, & peſtilens, per ſilentium noctis ſonus ferri, & ſi attenderes acrius, ſtrepitus uinculorũ longius primo, deinde proximo reddebatur, mox apparebat Idolon, ſenex macie & ſqualo

†et uenturũ

re confectus, promiſſa barba, horrenti capillo, cruribus compedes, manibus catenas gerebat, quatiebatq́;. Inde inhabitantibus triſtes, diræq́; noctes per metum uigilabantur: uigiliam morbus, & creſcente formidine mors ſequebatur. Nam interdiu quoq;, quanquam abſceſſerat imago, memoria imaginis oculis inerrabat longiorq́; cauſſis timoris timor erat. Deſerta inde, & damnata ſolitudine domus, totaq́; illi monſtro relicta: proſcribebatur tamen, ſeu quis emere, ſeu quis conducere ignarus tanti mali uellet. Venit Athenas philoſophus Athenodorus, legit titulum, auditoq́; precio, quia ſuſpecta uilitas, percunctatus: omnia docetur, ac nihilo minus, imò tanto magis conducit. Vbi cœpit aduespeраſcere, iubet ſterni ſibi in prima domus parte, poſcit pugillareis, ſtylum, lumen, ſuos omneis in interiora dimittit: ipſe ad ſcribendum animum, oculos, manum intendit, ne uacua mens audita ſimulacra, & inaneis ſibi metus fingeret. †Initio, quale ubiq; ſilentiũ noctis, deinde concuti ferrum, uincula moueri, ille non tollere oculos, non remittere ſtylum, ſed obfirmare animum, auribusq́; prætẽdere. Tum creb. reſcere fragor, aduentare, & iam ut in limine, iam ut intra limen audiri: reſpicit, uidet, agnoſcitq́; narratam ſibi effigiem. Stabat, innuebatq́; digito, ſimilis uocanti. Hic contrà, ut pauſulum expectaret, manu ſignificat, rurſusq́; ceris, & ſtylo incumbit: Illa ſcribẽtis capiti catenis inſonabat.

†Initioq́; ubiq; ſilentium

Reſpicit

Reſpicit rurſus idem, quod prius innuentē. Nec moratus tollit lumen, & ſequitur: ibat illa lento gradu quaſi grauis uinculis: poſtquam deflexit in aream domus, repente dilapſa deſerit comitem. Deſertus herbas, & folia concerpta ſignū loco ponit. Poſtero die adit magiſtratus, monet ut illum locū effodi iubeāt. Inueniūt oſſa inſerta catenis & implicita, quæ corpus æuo, terraq; putrefactum nuda & exeſa reliquerat uinculis, collecta publice ſepeliuntur. Domus poſtea rite conditis manibus caruit. Et hæc quidem adfirmantibus credo, illud adfirmare alijs poſſum. Eſt libertus mihi non illiteratus, cum hoc minor frater eodem lecto quieſcebat. Is uiſus eſt ſibi cernere quendam in toro reſidentem, admouentemq; capiti ſuo cultros, atq; etiam ex ipſo uertice amputantem capillos. Vbi inluxit, ipſe circa uerticem tonſus, capilli iacentes reperiuntur. Exiguū temporis medium, & rurſus ſimile aliud priori fidem fecit. Puer in pædagogio miſtus pluribus dormiebat, uenerūt per feneſtras (ita narrat) in tunicis albis, cubantemq; detonderunt, & quà uenerant, receſſerunt. Hunc quoq; tonſum, ſparſoſq; circa capillos dies oſtendit. Nihil notabile ſecutum, niſi forte, quod non fui reus, futurus, ſi Domitianus, ſub quo hæc acciderunt, diutius uixiſſet. Nam in ſcrinijs eius datus à Caro de me libellus inuentus eſt. Ex quo coniectari poteſt, quia reis moris eſt ſubmittere capillum, reciſos meorum capillos, depulſi

quod imminebat periculi ſignum fuiſſe. Proinde rogo, eruditionem tuam intendas. Digna res eſt, quam diu, multumq; conſideres: ego quidẽ indignus, cui copiam ſcientiæ tuæ facias. Licet etiam utranq; in partem, ut ſoles, diſputes: ex altera tamen fortius, ne me ſuſpenſum incertumq; dimittas, cum mihi conſulendi cauſſa fuerit, ut dubitare deſinerem. Vale.

C. PLINIVS SEPTITIO SVO S.

AIs quoſdam apud te reprehendiſſe, tanquam amicos meos ex omni occaſione ultra modum laudem. Agnoſco crimen, amplector etiã. Quid enim honeſtius culpa benignitatis? Qui ſunt tamen iſti, qui amicos meos melius norint? Sed ut norint, quis inuidet mihi feliciſſimũ errorem? Vt enim non ſint, quales à me prædicantur, ego tamen beatus, quod mihi uidentur. Igitur ad alios hanc ſiniſtram diligentiam conferant. Nec ſunt parum multi, qui carpere amicos ſuos iudicium uocant: mihi nunquam perſuadebunt, ut meos amari à me nimis unquam putem. Vale.

C. PLINIVS MONTANO SVO S.

RIdebis, deinde indignaberis, ſi legeris, quod niſi legeris, non potes credere. Eſt uia Tiburtina intra primum lapidem (proxime adnotaui) monimentum Pallantis, ita inſcriptum: Huic ſenatus ob fidem, pietatemq; erga patronos, ornamenta prætoria decreuit, & ſeſtertium centies quinquagies; cuius honore

contentus

contentus fuit. Equidem nunquam ſum miratus, quæ ſæpius à fortuna, quàm à iudicio proficiſcerentur. Maxime tamen hic me titulus admonuit, quàm eſſent mimica, & inepta, quæ interdum in cœnum, in has ſordeis abijcerentur. Quid deniq; ille furcifer & recipere auſus eſt, & recuſare? atq; etiam, ut moderationis exemplum poſteris proderet. Sed quid indignor? ridere ſatius eſt, ne ſe magnũ aliquod adeptos putent, qui huc felicitate perueniunt, ut rideantur. Vale.

C. PLINIVS GENITORI SVO S.

TOrqueor, quod diſcipulum, ut ſcribis, optimæ ſpei amiſiſti, cuius & ualetudine, & morte impedita ſtudia tua quid neſciam? cum ſis omniũ officiorũ obſeruantiſſimus, cumq; omnes, quos probas, effuſiſſime diligas. Me huc quoque urbana negocia perſequuntur, non delectant. Sunt enim, qui me aut iudicem, aut arbitrum faciunt. Accedunt querelæ ruſticorũ, qui auribus meis poſt longũ tempus ſuo iure abutũtur. Inſtat & neceſſitas agrorum locandorum perquàm moleſta. Adeò rarũ eſt inuenire idoneos conductores, quibus ex cauſſis precario ſtudeo: ſtudeo tamen, nã & ſcribo aliquid et lego: ſed cũ lego, ex cõparatione ſentio, quàm male ſcribam. Licet tu mihi bonũ animũ facias, qui libellos meos de ultione Heluidij, *orationi* Demoſthenis κτὰ μειδίου *confers. Quam ſanè, cum componerem illos, habui in manibus, non ut æmularer: improbum*

enim, ac penè furioſum: ſed tamen imitarer, & ſequerer tantum, ut diuerſitas ingeniorum maximi & minimi, & ut cauſſæ diſsimilitudo pateretur. Vale.

C. PL. CORNVTO SVO S.

C*Laudius* Pollio *amari à te cupit, dignus hoc ipſo, quod cupit, deinde qd' ipſe te diligit*. Neq; *enim ferè quiſquam exigit iſtud, niſi qui facit: uir alioqui rectus, integer, quietus, ac penè ultra modum, ſi quis tamen ultra modum, uerecundus*. Hunc, *cum ſimul militaremus, non ſolum ut cõmilito inſpexi, præerat alæ militari, ego iuſſus à legato cõſulari rationem alarum, & cohortium excutere, ut magnam quorundam fœdamq; auaritiam, & negligentiam parem, ita huius ſummã integritatem, ſolicitam diligentiam inueni. Poſtea promotus ad ampliſsimas procurationes nulla occaſione corruptus, ab inſito abſtinentiæ amore deflexit: nũquam ſecundis rebus intumuit, nunquam officiorum uarietate continuam laudem humanitatis infregit, eademq; firmitate animi laboribus ſuffecit, qua nunc ocium patitur*. Quod *quidem pauliſper cum magna ſua laude intermiſit & poſuit, à* Corellio *noſtro ex liberalitate imperatoris* Neruæ *emendis, diuidendisq; agris adiutor adſumptus*. Etenim *qua gloria dignũ eſt, ſummo uiro in tanta eligendi facultate præcipue placuiſſe?* Idem *quàm reuerenter, quàm fideliter amicos colat, multorũ ſupremis iudicijs, in † his Annij*

† & Muſonij Baſi

nij Baſsi grauiſsimi ciuis credere potes, cuius memoriam tam grata prædicatione prorogat & extendit, ut librum de uita eius: nam ſtudia quoq; , ſicut alias arteis bonas ueneratur, ediderit pulchrum, ſed & uarietate ipſa probandum, cum pleriq; hactenus defunctorum meminerint, ut querantur. Hunc hominem *adpetentiſsimum tui, mihi crede, complectere, adprehende, imò & inuita, ac ſic ama, tanquam gratiam referas. Neque enim obligandus, ſed remunerandus eſt in amoris officio, qui prior cœpit.* Vale.

C. PL. FABATO PROSOCERO S.

D*Electior iucundum tibi fuiſſe* Tyronis *mei aduentum. Quod uero ſcribis oblata occaſione proconſulis plurimos manumiſſos, unice lætor. Cupio enim patriam noſtram omnibus quidem rebus augeri, maxime tamen ciuium numero: id enim oppidis firmiſſimum ornamentum.* Illud *etiã me non ut ambitioſum, ſed tamen iuuat, quod ais eſſe te meq; & gratiarum actione, & laude celebratos.* Eſt *enim, ut* Xenophon *ait,* ἥδιστον ἄκουσμα ἔπαινος, *utiq; ſi te mereri putes.* Vale.

C. PL. TACITO SVO S.

A*Vguror, nec me fallit auguriũ, hiſtorias tuas immortaleis futuras: quo magis illis (ingenue fatebor) inſeri cupio.* Nam *ſi eſſe nobis curæ ſolet, ut facies noſtra ab optimo quoque artifice exprimatur;*

nónne debemus optare, ut operibus ſimilis tui ſcriptor prædicatorq; contingat? Demonſtro ergò, quanquam diligentiam tuam fugere non poſſum in publicis actis, demonſtro tamen quo magis credas iucundum mihi futurum, ſi factum meum, cuius gratia periculo cedit, tuo ingenio, tuo teſtimonio †*ornaueris. Dederat me ſenatus cum Herennio Senecione aduocatum prouinciæ Beticæ contra Bæbium Maſſam: damnatoq; Maſſa, cenſuerat ut bona eius publice cuſtodirentur. Senecio cum exploraſſet conſules poſtulationibus uacaturos, conuenit me, & qua concordia (inquit) iniunctam nobis accuſationem executi ſumus, hac adeamus conſules, petamusq́;, ne bona diſsipari ſinant, quorum eſſe in cuſtodia debent. Reſpondi: cum ſimus aduocati à ſenatu dati, diſpice, num peractas putes parteis noſtras, ſenatus cognitione finitas. Et ille: tu quem uoles tibi terminum ſtatues, cui nulla cum prouincia neceſsitudo, niſi ex beneficio tuo, & hoc recenti: ipſe & natus ibi & quæſtor in ea fui. Tum ego, ſi fixum tibi iſtud ac deliberatum, ſequar te, ut ſi qua ex hoc inuidia, non tua tantum ſequatur. Venimus ad conſules, dicit Senecio, quæ res ferebat, aliqua ſubiungo. Vix dum conticueramus, & Maſſa queſtus, Senecionem non aduocati fidem, ſed inimici amaritudinem impleſſe, impietatisq́; reum poſtulat. Horror omnium, ego autem uereor inquam, clariſsimi conſules, ne mihi Maſſa ſilentio ſuo*

† tutatur

præ-

præuaricationem obiecerit, quod non & me reum poſtulauit. Quæ uox & ſtatim excepta, & poſtea multo ſermone celebrata eſt. Diuus quidem Nerua iam priuatus quod attendebat his, quæ recte in publicum fierent: miſsis ad me grauiſsimis literis, nō mihi ſolum, uerumetiam ſeculo eſt gratulatus, cui exemplum (ſic enim ſcripſit) ſimile antiquis contigiſſet. Hæc, utcunque ſe habent, notiora, clariora, maiora tu facies: quanquam non exigo, ut excedat cera modū: nec enim hiſtoria debet egredi ueritatem, & honeſte factis ueritas ſufficit. Vale.

LIBRI SEPTIMI FINIS.

C. PLINII SECVNDI EPISTOLARVM LIBER OCTAVVS.

C. PLIN. SEPTITIO SVO S.

ITer cōmode explicui, excepto quod quidam ex meis aduerſam ualetudinē feruentiſsimis æſtibus contraxerunt. Encolpius quidē lector, ille ſeria noſtra, ille deliciæ, exaſperatis faucibus puluere ſanguinem reiecit. Quàm triſte hoc ipſi, quàm acerbum mihi, ſi is, cui omnis ex ſtudijs gratia, inhabilis ſtudijs fuerit: q́s deinde libellos meos ſic leget, ſic amabit? quē aures meæ ſic ſequentur?

Sed dij lætiora promittunt. Stetit ſanguis, reſedit dolor. Præterea continẽs ipſe, nos ſoliciti, medici diligentes. Ad hoc ſalubritas cœli, ſeceſſus, quies tantum ſalutis, quantum ocij pollicentur. Vale.

C. PLIN. CALVISIO SVO S.

ALij in prædia ſua proficiſcũtur, ut locupletiores reuertantur, ego ut pauperior. Vendideram uindemias certatim negociatoribus ementibus, inuitabat precium, & quod tunc, & quod forte uidebatur, ſpes fefellit. Erat expeditum omnibus remittere æqualiter, ſed non ſatis æquum. Mihi autem egregium in primis uidetur, ut foris, ita domi: ut in magnis, ita in paruis: ut in alienis, ita in ſuis agitare iuſtitiã. Nam ſi paria peccata, pares etiã laudes. Itaq; omnibus quidem, ne quis mihi non donatus abiret, partem octauam precij, quo quis emerat, cõceßi: deinde ijs, qui amplißimas ſummas emptionibus occupauerãt ſeparatim conſului. Nam & me magis iuuerant, & maius ipſi fecerant damnum. Igitur ijs, qui pluris quàm decem milibus emerant, ad illam communem, & quaſi publicam octauam addidi decimã eius ſummæ, quæ decem milia exceſſerat. Vereor ne parum expreſſerim, apertius calculos oſtendam, ſi qui forte quindecim milibus emerant, hi & quindecim milium octauam, & quinq; milium decimã tulerunt. Præterea cum reputarem quoſdam ex debito aliquantum, quoſdam aliquid, quoſdam nihil

nihil repoſuiſſe, nequaquam uerum arbitrabar, quos non æquaſſet fides ſolutionis, hos benignitate remiſſionis æquari. Rurſus ergo ijs, qui ſoluerant, eius quod ſoluerant, decimã remiſi. Per hoc enim aptiſſime & in præteritum ſingulis pro cuiuſq; merito gratia referri, & in futurum omnes, cum ad emendum, tum etiam ad ſoluendũ allici uidebantur. Magno mihi ſeu ratio hæc, ſeu facilitas ſtetit. Sed fuit tanti: nam regione tota & nouitas remiſſionis, & forma laudatur: ex ipſis etiam quos non una, ut dicitur, pertica, ſed diſtincte, gradatimq; tractaui. Quanto quis melior, & probior, tanto mihi obligatior abit, expertus non eſſe apud me ἐν δ' ἰῇ τιμῇ ἠμὲν κακὸς, ἠδὲ καὶ ἐσθλός. *Vale.*

C. PLINIVS SPARSO SVO S.

Librum, quem nouiſſime tibi miſi, ex omnibus meis uel maxime placere ſignificas. Eſt eadem opinio cuiuſdam eruditiſſimi, quo magis adducor, ut neutrum falli putem: quia non eſt credibile utrunque falli, & quia tam blandior mihi. Volo enim proxima quæq; abſolutiſſima uideri: et ideo iam nũc contra iſtũ librum faueo orationi, quam nuper in publicum dedi, communicaturus tecum, ut primum diligentem tabellarium inuenero. Erexi expectationem tuam, quam uereor, ne deſtituat oratio in manus ſumpta. Interim tamen tanquam placituram (& fortaſſe placebit) expecta. Vale.

C. PL. CANINIO SVO S.

OPtime facis, quod bellum Dacicum ſcribere paras. Nam quæ tam recens, tam copioſa, tam lata, quæ deniq; tam poëtica, & quanquam in uerißimis rebus, tam fabuloſa materia? Dices immiſſa terris noua flumina, nouos ponteis fluminibus iniectos, inſeſſa caſtris montium abrupta, pulſum regia, pulſum etiam uita regem, nihil deſperantem. Super hæc actos bis triumphos, quorum alter ex inuicta gente primus, alter nouißimus fuit. Vna, ſed maxima difficultas, quod hæc æquare dicendo, arduum, immenſum etiam tuo ingenio, quanquam altißime adſurgat, & amplißime operibus increſcat. Nonnullus & in illo labor, ut barbara, & fera nomina, in primis regis ipſius græcis uerſibus non reſultent. Sed nihil eſt, quod nõ arte, curaq;, ſi non poteſt uinci, mitigetur. Præterea, ſi datur Homero & mollia uocabula, & græca ad leuitatem uerſus contrahere, extendere, inflectere: cur tibi ſimilis audentia, præſertim non delicata, ſed neceſſaria negetur? Proinde iure uatum inuocatis dijs, & inter deos ipſo, cuius res, opera, conſilio dictaturus es, immitte rudentes, pande uela, ac ſi quando aliâs, toto ingenio uehere. Cur enim non ego quoq; poëtice cum poëta? Illud iam nunc paciſcor, prima quæq; ut abſolueris, mitte, imò etiam ante quàm abſoluas: ſic ut erunt recentia, ſi rudia, ſi adhuc ſimilia naſcentibus, Reſpondebis

bis non poſſe perinde carptim, ut contexta, perinde inchoata placere ut effecta. Scio, itaq; & à me æſtimabuntur, ut cœpta: ſpectabuntur, ut membra: extremamq́; limam tuam operientur in ſcrinio noſtro. Patere hoc me ſuper cætera habere amoris tui pignus, ut ea quoq; norim, quæ noſſe neminem uelles. In ſumma, potero fortaſſe ſcripta tua magis probare, laudare, quanto illa tardius, cautiusq́;: ſed ipſum te magis amabo, magis laudabo, quãto celerius, et incautius miſeris. Vale.

C. PLINIVS GEMINIO SVO S.

G*Raue uulnus Macrinus noſter accepit, amiſit uxorem ſingularis exempli, etiam ſi olim fuiſſet. Vixit cum hac trigintanouem annis ſine iurgio, ſine offenſa. Quam illa reuerentiam marito ſuo præſtitit, cum ipſa ſummam mereretur? quot, quantasq́; uirtutes ex diuerſis ætatibus ſumptas collegit, & miſcuit? Habet quidem Macrinus grande ſolatium, quod tantum bonum tandiu tenuit. Sed hoc magis exacerbatur, quod amiſit. Nam fruendis uoluptatibus creſcit carendi dolor. Ero ergo ſuſpenſus pro homine amiciſſimo, dum admittere auocamenta, & cicatricem pati poßit, quam nihil æque ac neceßitas ipſa, & dies longa, & ſatietas doloris inducit.* Vale.

C. PLIN. MONTANO SVO S.

C*Ognouiſſe iam ex epiſtola mea debes, adnotaſſe me nuper monimentum Pallantis ſub hac in-*

ſcriptione: Huic ſenatus ob fidem, pietatemq́; erga patronos, ornamenta prætoria decreuit, & ſeſtertium centies quinquagies, cuius honore contentus fuit. Poſtea mihi uiſum eſt preciũ curæ, ipſum S. C. quærere. Inueni tam copioſum, et effuſum, ut ille ſuperbiſſimus titulus modicus, atq; etiam demiſſius uideretur. Conferant ſe, miſceantq́;, non dico illi ueteres Africani, Achaici, Numantini: ſed hi proximi Marij, Syllæ, Pompei, nolo progredi longius, infra Pallantis laudes iacebunt. Vrbanos, qui illa cenſuerunt, putem, an miſeros? Dicerem urbanos, ſi ſenatum deceret urbanitas. Miſeros? ſed nemo tam miſer eſt, ut ad illa cogatur. ambitio ergo, & procedendi libido. Sed quis adeò demens, ut aut per ſuum, aut per publicũ dedecus procedere uellet in ea ciuitate, in qua hic eſſet uſus florentiſſimæ dignitatis, ut primus in ſenatu laudare Pallantem poſſet? Omitto, quod Pallanti ſeruo prætoria ornamenta offeruntur, quippe offeruntur à ſeruis. Mitto quod cenſent non exhortandum modò, uerumetiam compellendum ad uſum aureorum anulorum. Erat enim contra maieſtatem ſenatus, ſi ferreis prætorius uteretur. Leuia hæc & tranſeunda. Illa memoranda, quod nomine Pallantis ſenatus, nec expiata poſtea ea iniuria eſt. Pallãtis nomine ſenatus gratias agit Cæſari, quod & ipſe cum ſummo honore mentionem eius proſecutus eſſet, & ſenatui facultatem feciſſet teſtandi erga

eum

eum beneuolentiã ſuam. Quid enim ſenatui pulchrius quàm ut erga Pallantẽ *ſatis gratus uideretur?* Additur *ut* Pallas, *cuiſe omnes pro uirili parte obligatos fa-tentur, ſingularis fidei, ſingularis induſtriæ fructum meritiſſimo ferat, prolatos imperij fines, redditos ex-ercitus* Reipub. *credas. Adſtruitur his, cum ſenatui, populoq;* Romano *liberalitatis gratior repræſentari nulla materia poſſet, quàm ſi abſtinentiſsimi, fideliſſi-miq; cuſtodis principalium opum facultates adiuuare contigiſſet.* Hoc tunc *uotum ſenatus, hoc præcipuum gaudium populi, hæc liberalitatis materia gratiſſi-ma, ſi* Pallantis *facultates adiuuare publicarum opum egeſtione cõtingeret.* Iam *quæ ſequuntur, uoluiſſe qui-dem ſenatum cenſere dandum ex ærario ſeſtertium cen ties quinquagies: & quanto ab eiuſmodi cupiditatibus remotior eius animus eſſet, tanto impẽſius petere à pu blico parente, ut eum compelleret ad cedendũ ſenatui.* Id *deerat, ut cum* Pallante *autoritate publica agere-tur,* Pallas *rogaretur, ut ſenatui cederet, ut illi ſuper-biſſimæ abſtinentiæ* Cæſari *ipſe patronus, ipſe aduo caretur, ne ſeſtertium centies quinquagies ſperne-ret.* Spreuit, *quod ſolum potuit tantis opibus publice oblatis, adrogãtius facere, quàm ſi accepiſſet.* Senatus *tamen id quoq; ſimilis querenti, laudibus tulit, his qui-dem uerbis:* Sed *cum princeps optimus, parensq; publi cus rogatus à* Pallante, *eam partẽ ſententiæ, quæ per-*

e

tinebat ad dandum ei ex ærario centies quinquagies ſeſtertium, remitti uoluiſſet, teſtari ſenatum, et ſe libenter, ac merito hanc ſummam inter reliquos honores ob fidem, diligentiamq́; Pallantis decernere cœpiſſe, uoluntati tamen principis ſui, cui nulla re fas putaret repugnare, in hac quoq; re obſequi. Imaginare Pallantem *uelut intercedentẽ ſenatuſcõſulto, moderantemq́; honores ſuos, & ſeſtertium centies quinquagies, ut nimium recuſantem, cum prætoria ornamenta tanquã minus recepiſſet.* Imaginare *Cæſarem liberti preci bus, uel potius imperio coram ſenatu obtemperantẽ.* Imperat *enim libertus patrono, quem in ſenatu rogat.* Imaginare *ſenatum uſquequaque teſtantem merito, libenterq́; ſe hanc ſummam inter reliquos honores* Pallanti *cœpiſſe decernere, & perſeueraturũ fuiſſe ſe, niſi obſequeretur principis uolũtati, cui nõ eſſet fas in ulla repugnare.* Ita *ne ſeſtertiũ centies quinquagies* Pallas *ex ærario referret, uerecundia ipſius, obſequio ſenatus opus fuit in hoc præcipue nõ obſequuturi, ſi in nulla re putaſſet fas eſſe non obſequi.* Finem *exiſtimas? manedum, & maiora accipe.* Vtiq; *cum ſit utile, principis benignitatem promptiſſimã ad laudẽ, præmiaq́; merentium inluſtrari ubiq;, & maxime ijs locis, quibus incitari ad imitationem præpoſiti rerum eius cura poſſent, &* Pallantis *ſpectatiſſima fides, atq; innocentia exemplo prouocare ſtudium tam honeſtæ*

æmulationis

æmulationis poſſet, eaq; quarto Kalen. Februarij, quæ proxime fuiſſent, in ampliſsimo ordine optimus princeps recitaſſet, ſenatusq; conſulta de his rebus facta in ære inciderentur, idq; æs figeretur ad ſtatuam loricatam diui Iulij. Parum uiſum tantorum dedecorum eſſe curiam teſtem? Delectus eſt celeberrimus locus, in quo legenda præſentibus, legenda futuris proderētur. Placuit ære ſignari omneis honores faſtidioſiſsimi mancipij, quosq; repudiaſſet, quosq; quantum ad decernenteis pertinet, geſsiſſet, inciſa, et inſcalpta ſunt publicis, æternisq; monimentis prætoria ornamēta Pallantis, ſic quaſi fœdera antiqua, ſic quaſi ſacræ leges. Tanta principis, tanta ſenatus, tanta Pallantis ipſius. quid dicam? neſcio, ut uellent in oculis omniū figi, Pallas inſolentiam ſuam, patientiā Cæſar, humilitatem ſenatus. Nec puduit rationem turpitudini obtendere. Egregiā quidem, pulchramq; rationem, ut exemplo Pallantis præmiorum ad ſtudium æmulationis cæteri prouocarentur. Ea honorum uilitas erat, illorū etiam, quos Pallas non dedignabatur. Inueniebantur tamen honeſto loco nati, qui peterent, cuperentq; quod dari liberto, promitti ſeruis uidebāt. Quàm iuuat, quod in tempora illa non incidi, quorū ſic me, tanquam illis uixerim, pudet. Non dubito ſimiliter adfici te. Scio quàm ſit tibi uiuus, & ingenuus animus. Ideoq; facilius eſt, ut me (quanquam indignationem quibuſdam in locis

fortaſſe ultra epiſtolæ modum extulerim) parum do-luiſſe, quàm nimis credas. Vale.

C. PLIN. TACITO SVO S.

N*Eq; ut magiſtro magiſter, neq; ut diſcipulo di-ſcipulus: ſic enim ſcribis: ſed ut diſcipulo magiſter, nam tu magiſter, ego contrà: atq; adeò tu in ſcholam reuocas, ego adhuc ſaturnalia extendo, librum miſiſti*. Non *potui longius hyperbaton facere, atq; hoc ipſo probare, eum eſſe, qui non modò magiſter tuus, ſed ne diſcipulus quidem debeam dici: ſumã perſonam magiſtri, exeramq́; in librum tuum ius, quod dediſti eo liberius, quo nihil ex meis interim miſſurus ſum tibi, in quo te ulciſcaris.* Vale.

C. PLINIVS ROMANO SVO S.

V*Idiſti ne aliquando Clitumnum fontem? ſi non-dum, & puto nondum, alioqui narraſſes mihi.* Vide, *quem ego (pœnitet tarditatis) proxime uidi.* Mo*dicus collis adſurgit antiqua cupreſſu nemoroſus, & opacus.* Hunc *ſubter fons exit, & exprimitur pluribus uenis: ſed imparibus, eluctatusq́; facit gurgitem, qui lato gremio pateſcit purus, & uitreus, ut numerare iactas ſtipes, & relucenteis calculos poßis.* Inde *non loci deuexitate, ſed ipſa ſui copia, & quaſi pondere impellitur.* Fons *adhuc, & iam ampliſsimum flumen, atque etiam nauium patiens, quas obuias quoq;, & contrario niſu in diuerſa tendenteis tranſmittit, & per-*

fert,

ſert, adeò ualidus, ut illa quâ properat, ipſe tanquam per ſolum planum remis non adiuuetur, idem ægerrime remis, contisq; ſuperetur aduerſus. Iucundũ utrunque per iocum, ludumq́; fluitantibus, ut flexerint curſum, laborem ocio, ocium labore uariare. Ripæ fraxino multa, multa populo ueſtiuntur. Quas perſpicuus amnis uelut merſas uiridi imagine adnumerat. Rigor aquæ certauerit niuibus, nec color cedit. Adiacet templum priſcum, & religioſum. Stat Clitumnus ipſe amictus, ornatusq́; prætexta. Præſens numen, atque etiam fatidicum indicant ſorteis. Sparſa ſunt circa ſacella complura, totidemq́; dei, ſua cuiq; ueneratio, ſuum nomen, quibuſdam uero etiam fontes. Nam præter illum quaſi parentem cæterorum, ſunt minores capite diſcreti, ſed flumini miſcentur, quod ponte tranſmittitur. Is terminus ſacri, prophaniq́;. In ſuperiore parte nauigare tantum, infra etiam natare conceſſum. Balineum Hiſpellates, quibus illum locum diuus Aug. dono dedit, publice præbent, & hoſpitium. Nec deſunt uillæ, quæ ſecutæ fluminis amœnitatem, margini inſiſtunt. In ſumma, nihil erit, ex quo non captes uoluptatem. Nam ſtudebis quoque, & leges multa multorum omnibus columnis, omnibus parietibus inſcripta, quibus fons ille, deusq́; celebratur. Plura laudabis, nonnulla ridebis: quanquam tu uero quæ tua humanitas, nulla ridebis. Vale.

C. PLIN. VRSO SVO S.

OLim non librum in manus, non ſtylum ſumpſi. Olim neſcio quid ſit ocium, quid quies, quid denique illud iners quidem, iucundum tamen nil agere, nihil eſſe: adeò multa me negocia amicorum nec ſedere, nec ſtudere patiuntur. Nulla enim ſtudia tanti ſunt, ut amicitiæ officium deſeratur, quod religioſiſſime cuſtodiendum ſtudia ipſa præcipiunt. Vale.

C. PL. FABATO PROSOCERO.

QVo magis cupis ex nobis pronepotes uidere, hoc triſtior audies, neptem tuam abortum feciſſe, dum ſe prægnantem eſſe puellariter neſcit, ac per hoc quædam cuſtodienda prægnantibus omittit, facit omittenda: quem errorẽ magnis detrimentis expiauit, in ſummũ periculum adducta. Igitur, ut neceſſe eſt grauiter accipias ſenectutẽ tuam, quaſi paratis poſteris deſtitutã, ſic debes agere dijs gratias, quod ita tibi in præſentia pronepotes negauerunt, ut ſeruarent neptem, illos reddituri, quorum nobis ſpem certiorem hæc ipſa, quanquam parum proſpere explorata, fœcunditas facit. iiſdem nunc ego te, quibus ipſum me hortor, moneo, confirmo. Neq; enim ardentius tu pronepotes, quàm ego liberos cupio. Quibus uideo à meo, tuoq; latere pronum ad honores iter, & audita latius nomina, & non ſubitas imagines relicturus. Naſcantur modo, & hunc noſtrum dolorem gaudio mutent. Vale.

C. PLIN. HISPVLLAE SVAE S.

Cvm affectum tuum erga fratris filiam cogito, etiam materna indulgentia molliorem, intelligo prius tibi, quod eſt poſterius nunciandũ, ut præſumpta lætitia ſolicitudini locum non relinquat. Quanq̃ uereor ne poſt gratulationem quoq; in metum redeas, atq; ita gaudeas periculo liberatam, ut ſimul quod periclitata ſit, perhorreſcas: iam hilaris, iam ſibi, iam mihi reddita incipit refici, tranſmiſſumq́; diſcrimen conualeſcendo remetiri. Fuit alioqui in ſummo diſcrimine (impune dixiſſe liceat) fuit nulla ſua culpa, ætatis aliqua, inde abortus, & ignorati uteri triſte experimentum. Proinde & ſi non contigit tibi deſiderium fratris amißi, aut nepote eius, aut nepte ſolari: memẽto tamen dilatum magis iſtud, quàm negatum, cum ſalua ſit, ex qua ſperari poteſt. Simul excuſa patri tuo caſum, cui paratior apud fœminas uenia eſt. Vale.

C. PLINIVS MINVTIANO SVO S.

Hvnc ſolum diem excuſo. Recitaturus eſt Titinius Capito, quem ego audire neſcio magis debeam, an cupiam. Vir eſt optimus, & inter præcipua ſeculi ornamenta numerandus. Colit ſtudia, ſtudioſos amat, fouet, prouehit, multorumq́;, qui aliqua componunt, portus, ſinus, præmiũ, omnium exemplum, ipſarum deniq; literarum iam ſeneſcentium reductor, ac reformator. Domũ ſuam recitantibus præbet, audito-

ria, non apud ſe tantum benignitate mira frequentat; mihi certe, ſi modo in urbe eſt, defuit nunquam. Porrò tanto turpius gratiam non referre, quanto honeſtior cauſſa referendæ. An ſi litibus tererer, obſtrictum eſſe me crederem obeunti ad uadimonia mea: nunc, quia mihi omne negocium, omnis in ſtudijs cura, minus obligor tanta ſedulitate celebranti? in quo obligari ego ne dicam ſoleo, certe maxime poſſum. Quod ſi illi nullam uicem, nulla quaſi mutua officia deberem, ſolicitarer tamen uel ingenio hominis pulcherrimo & maximo, & in ſumma ſeueritate dulciſsimo, uel honeſtate materiæ. Scribit exitus illuſtrium uirorum in ijs, quorundam mihi chariſsimorũ. Videor ergo fungi pio munere: quorumq; exequias celebrare non licuit, horum quaſi funebribus laudationibus, ſeris quidem, ſed tanto magis ueris intereſſe. Vale.

C. PL. GENIALI SVO S.

PRobo, quod libellos meos cũ patre legiſti. Pertinet ad profectum tuum à diſertiſsimo uiro diſcere, quid laudandum, quid reprehendendum: ſimul ita inſtitui, ut uerum dicere adſueſcas. Vides quem ſequi, cuius debeas implere ueſtigia. ô te beatum, cui contigit unum, atq; idem optimum, & cõiunctiſsimum exemplar: qui deniq; eum potiſsimũ imitandum habes, cui natura eſſe te ſimilimum uoluit. Vale.

C. PL.

C. PL. ARISTONI SVO S.

CVm ſis peritiſſimus & priuati iuris, & publici, cuius pars ſenatorium eſt, cupio ex te potiſſimũ audire, errauerim in ſenatu proxime, nec'ne, non ut in præteritũ (ſerum enim) uerũ ut in futurũ, ſi quid ſimile inciderit, erudiar. Dices, cur quæris, quod noſſe debeas? Priorum temporum ſeruitus, ut aliarũ optimarum artium, ſic etiam iuris ſenatorij obliuionem quandã, & ignorationem induxit. Quotus enim quiſq; tam patiens, ut uelit diſcere, quod in uſu non ſit habiturus? Adde, quod difficile eſt tenere, quæ acceperis, niſi exerceas. Itaq; reducta libertas rudeis nos & imperitos deprehendit, cuius dulcedine accenſi, cogimur quædam facere ante quàm noſſe. Erat autem antiquitus inſtitutum, ut à maioribus natu, nõ auribus modò, uerumetiam oculis diſceremus, quæ facienda mox ipſi, ac per uices quaſdam tradenda minoribus haberemus. Inde adoleſcentuli ſtatim caſtrenſibus ſtipendijs imbuebantur, ut imperare parendo, duces agere dum ſequuntur adſueſcerent. Inde honores petituri adſiſtebant curiæ foribus, & conſilij publici ſpectatores ante quàm conſortes erant. Suus cuiq; parens pro magiſtro, aut cui parens non erat, maximus quiſque, & uetuſtiſſimus pro parente. Quæ poteſtas referẽtibus, quod cenſentibus ius, quæ uis magiſtratibus, quæ cæteris libertas, ubi cedendum, ubi reſiſtendum, quod ſi-

lentij tempus, quis dicendi modus, quæ diſtinctio pugnantium ſententiarũ, quæ executio prioribus aliquid addentium. Omnem *deniq; ſenatorium morem, quod fideliſsimũ percipiendi genus, exemplis docebantur. At nos iuuenes fuimus quidem in caſtris, ſed cum ſuſpecta uirtus, inertia in precio, cũ ducibus autoritas nulla, nulla militibus uerecundia, nuſquam imperiũ, nuſquam obſequium, omnia ſoluta, turbata, atq; etiam in contrarium uerſa, poſtremo obliuiſcenda magis quàm tenenda.* Iidem *proſpeximus curiam, ſed curiam trepidam, & elinguem, cum dicere, quod uelles, periculoſum: quod nolles, miſerum eſſet. Quid tunc diſci potuit, quid didiciſſe iuuit, cum ſenatus aut ad ocium ſummum, aut ad ſummum nefas uocaretur? & modo ludibrio, modo dolori retentus, nunquam ſeria, triſtia ſæpe cenſeret?* Eadem *mala iam ſenatores, iam participes malorũ multos per annos uidimus, tulimusq́;, quibus ingenia noſtra in poſterũ quoq; hebetata, fracta, contuſa ſunt.* Breue *tempus (nam tanto breuius omne, quanto felicius tempus) quod libet ſcire, quid ſimus, libet exercere quod ſumus, quod iuſtius peto: primũ, ut erroris, ſi quis eſt error, tribuas ueniam: deinde medearis ſcientia tua, cui ſuperfuit curæ, ſic iura publica ut priuata, ſic antiqua ut recentia, ſic rara ut adſidua tractare.* Atq; *ego arbitror illis etiã, quibus plurimarũ rerũ agitatio frequẽs, nihil eſſe ignotũ patiebatur.*

Genus quæſtionis, quod adfero ad te, aut non ſatis tritum, aut etiã inexpertũ fuiſſe. hoc et ego excuſatior, ſi forte ſum lapſus, & tu dignior laude, ſi potes id quoq; docere, & quod in obſcuro eſt didiceris. Referebatur de libertis Afranij Dextri conſulis, incertum ſua, an ſuorum manu, ſcelere an obſequio perempti. Hos aliquis ego, ſed nihil refert, poſt quæſtionem ſupplicio liberandos, alius in inſulam relegandos, alius morte puniendos arbitrabatur. Quarum ſententiarũ tanta diuerſitas erat, ut non poſſent eſſe, niſi ſingulæ. Quid enim cõmune habet occidere & relegare? non Hercule magis, quàm relegare & abſoluere. Quanquam propior aliquanto eſt ſententiæ relegantis, quæ ſoluerit, quàm quæ occidit. Vtraq; enim ex illis uitã relinquit, hæc adimit, cum interim & qui morte puniebant, & qui relegabant, unà ſedebant, & temporaria ſimulatione cõcordiæ diſcordiam differebant. Ego poſtulabam, ut tribus ſententijs ſuus numerus conſtaret, nec ſe breuibus inducijs duæ iungerent. Exigebã ergo ut qui capitali ſupplicio adficiendos putabant, diſcederent à relegante, nec interim contra abſoluenteis mox diſſenſuri congregantur, quia paruulum referret, an idem diſpliceret, quibus non idem placuiſſet. Illud etiã mihi permirum uidebatur, cum quidem, qui libertos relegandos, ſeruos ſupplicio adficiendos cenſuiſſet, coactum eſſe diuidere ſententiam; hunc autem qui li-

bertos morte multaret, cum relegante numerari. Nam *ſi oportuiſſet diuidi ſententiā unius, quia res duas comprehendebat, non reperiebam, quemadmodum poſſet iungi ſententia duorum tam diuerſa cenſentium. Atq; adeò permitte mihi, ſic apud te, tanquam ibi, ſic peracta re, tanquam adhuc integra, rationem iudicij mei reddere: quæq; tunc carptim multis obſtrepentibus dixi, nunc per ocium iungere.* Fingamus *treis omnino iudices in hanc cauſſam datos eſſe, horū uni placuiſſe perire libertos, alteri relegari, tertio abſolui, utrumne ſententiæ duæ collatis uiribus nouiſſimā periment, an ſeparatim unaquæq; tantundem, quantū altera ualebit?* Nec *magis poterit cum ſecunda prima connecti, quàm ſecunda cum tertia.* Igitur *in ſenatu quoq; numerari tanquam contrariæ debent, quæ tanquam diuerſæ dicūtur.* Quod *ſi unus, atq; idem & perdendos cenſeret, & relegandos: num ex ſententia unius & perire poſſent, & relegari?* Num *deniq; omnino una ſententia putaretur, quæ tam diuerſa coniungeret?* Quemadmodum *igitur cum alter puniendos, alter cenſeat relegandos, uideri poteſt una ſententia, quæ dicatur à duobus, quæ non uideretur una, ſi ab uno diceretur?* Quid *lex, non aperte docet dirimi debere ſententias occidentis, & relegantis? cum ita diſceßionem fieri iubet: qui hæc ſentitis, in hanc partem: quia alia omnia, in illam partem ite, qua ſentitis.* Examina *ſingula uerba, &*

expende

expende, qui hæc cenſetis: hoc eſt, qui relegandos pu tatis, in hanc partem, id eſt in eam, in qua ſedet, qui cenſuit relegandos. Ex quo manifeſtum eſt, non poſſe in eadem parte remanere eos, qui interficiendos arbitrantur. Qui alia omnia animaduertis, ut non contenta lex dicere alia, addiderit omnia: num ergo dubium eſt, alia omnia ſentire eos qui occidunt, quàm qui relegant? in illam partem ite, qua ſentitis. Nónne uidetur ipſa lex eos, qui diſſentiunt, in contrariam partem uocare, cogere, impellere? non conſulere etiã, ubi quiſq; remanere, quò tranſgredi debeat, non tantum ſolennibus uerbis, ſed manu, geſtuq; demonſtrat? At enim futurum eſt, ut ſi diuidantur ſententiæ interficientis et relegantis, præualeat illa, quæ abſoluit. Quid iſtud ad cenſenteis? quos certe nõ decet omnibus artibus, omni ratione pugnare, ne fiat quod eſt mitius: oportet tamen eos, qui morte puniunt, & qui relegant, abſoluentibus primũ, mox inter ſe comparari: ſcilicet ut in ſpectaculis quibuſdam ſors aliquem ſeponit ac ſeruat, qui cum uictore contendat: ſic in ſenatu ſunt aliqua prima, ſunt ſecunda certamina, & ex duabus ſententijs eam, quæ ſuperior exierit, tertia expectat. Quid quod prima ſententia cõprobata, cæteræ perimuntur? Qua ergo ratione poteſt eſſe non unus, atq; idem locus ſententiarum, quarũ nullus eſt? Poſtea planius repetam; niſi dicente ſententiam eo, qui relegat, illi qui puniunt

capite, initio ſtatim in alia diſcedunt, fruſtra poſtea diſſentient ab eo, cui paulò ante cõſenſerint. Sed quid ego ſimilis docenti, cum diſcere uelim, an ſententias diuidi, an iri in ſingulas oportuerit? Obtinui quidem, quod poſtulabam: nihilominus tamen quæro, an poſtulare debuerim, an abſtinere. Quemadmodum abſtinuit is qui ultimum ſupplicium ſumendum eſſe cenſebat. Neſcio an iure, certe equitate poſtulationis meæ uictus, omiſſa ſententia ſua, acceßit releganti, ueritus ſcilicet, ne ſi diuiderentur ſententiæ, quod alioqui fore uidebatur, ea quæ abſoluendos eſſe cenſebat, numero præualeret. Etenim longe plures in hac una, quàm in duabus ſingulis erant. Tum illi quoq;, qui autoritate eius trahebantur, tranſeunte illo deſtituti, reliquerunt ſententiam ab ipſo autore deſertã, ſequutiq; ſunt quaſi transfugam, quem ducem ſequebantur. Sic ex tribus ſententijs duæ factæ, tenuitq; ex duabus altera, tertia expulſa, quæ cum ambas ſuperare non poſſet, elegit ab utra uinceretur. Vale.

C. PL. IVNIORI SVO S.

ONerauite tot pariter mißis uoluminibus, ſed oneraui primum, quia exegeras: deinde, quia ſcripſeras tam gracileis iſtic uindemias eßе, ut planè ſcirem tibi uacaturum (quod uulgo dicitur) librum legere. Eadem ex meis agellis nunciantur. Igitur mihi quoq; licebit ſcribere quæ legas, ſit modo unde chartæ

emi poßint, quæ ſi ſcabræ, bibulǽue ſint, aut non ſcribendum, aut neceßariò quicquid ſcripſerimus boni maliue delebimus. Vale.

C. PL. PATERNO SVO S.

Conſecerunt me infirmitates meorum, mortes etiã, & quidem iuuenũ. Solatia duo nequaquam paria tanto dolori, ſolatia tamen. Vnum facilitas manumittendi: uideor enim non omnino immaturos perdidiſſe, quos iam liberos perdidi. Alterum cum permitto ſeruis quoq; quaſi teſtamenta facere, eáq; ut legitima cuſtodio, mandant, rogantq;, quod uiſum. Pareo ocyus: ſuis diuidũt, donant, relinquunt, duntaxat intra domum. nam ſeruis Reſp. *quædam, & quaſi ciuitas, domus eſt. Sed quanquam his ſolatijs adquieſcam, debilitor & frangor eadem illa humanitate, quæ me ut hoc ipſum permitterem, induxit. Non ideo tamen uelim durior fieri, nec ignoro alios, eiuſmodi caſus nihil amplius uocare quàm damnũ, eoq; ſibi magnos homines, & ſapientes uideri, qui an magni ſapientesq; ſint, neſcio, homines non ſunt. Hominis eſt enim adfici dolore, ſentire, reſiſtere tamen, & ſolatia admittere, non ſolatijs nõ egere. Verũ de his plura fortaſſe quàm debui, ſeu pauciora quàm uolui. Eſt enim quædam etiam dolendi uoluptas, præſertim ſi in amici ſinu defleas, apud quẽ lachrymis tuis uel laus ſit parata, uel uenia.* Vale.

C. PLINIVS MACRINO SVO S.

NVm iſtic quoq; immitte, & turbidum cœlũ? Hic adſiduæ tẽpeſtates, & crebra diluuia. Tiberis alueũ exceſſit, & demißioribus ripis alte ſuperfunditur. quanq̃ foſſa, quã prouidentißimus imperator fecit. exhauſtus premit ualleis, innatat campis, quaq́; planũ ſolum, pro ſolo cernitur. Inde, quæ ſolet flumina accipere, & permiſta deuehere, uelut obuius retro cogit, atq; ita alienis aquis operit agros, quos ipſe nõ tangit. Anio delicatißimus amniũ, ideoq́; adiacentibus uillis uelut inuitatus retentusq́;, magna ex parte nemora, quibus inumbratur, & fregit, et rapuit. Subruit monteis, & decidentium mole pluribus locis clauſus, dum amißum iter quærit, impulit tecta, ac ſe ſuper ruinas euexit, atq; extulit. Viderũt hi, quos excelſioribus terris illa tempeſtas nõ deprehendit, alibi diuitum apparatus, & grauẽ ſupellectilẽ, alibi inſtrumenta ruris: ibi boues, aratra, rectores: hic ſoluta et libera armẽta: atq; inter hæc arborũ truncos, aut uillarũ trabeis, atq; culmina, uarie, latéque fluitantia. Ac ne illa quidẽ loca malo uacauerunt, ad quæ non aſcendit amnis. Nam pro amne imber aßiduus, & deiecti nubibus turbines, proruta opera, quibus precioſa rura cinguntur, quaſſata, atque etiam decuſſa monimenta. Multi eiuſmodi caſibus debilitati, obruti, obtriti, & aucta luctibus damna. Ne quid ſimile iſtic, pro menſura periculi, uereor,

reor, teq; rogo, ſi nihil tale eſt, quàm maturiſſime ſolicitudini meæ conſulas. Sed & ſi tale, id quoq; nuncies. Nam paruulum differt, patiaris aduerſa, an expectes, niſi quod tamen eſt dolendi modus, non eſt timendi. Doleas enim quantum ſcias accidiſſe, timeas quantum poſſit accidere. Vale.

C. PLINIVS RVFINO SVO S.

FAlſum eſt nimirum, quod creditur uulgo, teſtámenta hominum ſpeculum eſſe morum, cum Domitius Tullus longe melior apparuerit morte, quàm uitá. Nam cum ſe captandũ præbuiſſet, reliquit filiam hæredem, quæ illi cum fratre communis, quia genitam fratre adoptauerat. Proſecutus eſt nepotes plurimis, iucundiſſimisq; legatis. Proſecutus etiã pronepotem. In ſumma, omnia pietate pleniſſima, ac tanto magis, quoniam inexpectata ſunt. Ergo uarij tota ciuitate ſermones: alij fictum, ingratum, immemorem loquuntur, ſeq; ipſos, dum inſectantur illum, turpiſſimis confeſſionibus produnt, qui de illo uti de patre, auo, proauo, quaſi orbi querantur. Alij contrà, hoc ipſum laudibus ferunt, quod ſit fruſtratus improbas ſpes hominum, quos ſic decipere pro moribus temporum prudentia eſt. Addunt etiam non fuiſſe ei liberum alio teſtámento mori: neq; enim reliquiſſe opes filiæ, ſed reddidiſſe, quibus auctus per filiam fuerat. Nam Curtius mancipia peroſus, generum ſuum Domitiũ Lucanum

(frater eſt Tulli) ſub ea conditione, ut filiam eius, ne-ptem ſuam inſtitueret hæredem, ſi eſſet manu patris emiſſa. Emiſerat pater, adoptauerat patruus: atq; ita circumſcripto teſtamento, conſors frater in patris poteſtate emancipat. m filiam adoptionis fraude reuocauerat, & quidem cum opibus ampliſsimis. Fuit alioqui fratribus illis quaſi fato datũ, ut diuites fierent, inuitiſſimis à quibus facti ſunt. Quinetiam Domitius Afer, qui illos in numen adſumpſit, reliquit teſtamentũ ante octo & decem annos nuncupatum, adeoq; poſtea improbatum ſibi, ut patris eorum bona proſcribenda curauerit. Mira illius aſperitas, mira felicitas horum: illius aſperitas, qui numero ciuium excidit, quem ſocium etiam in liberis habuit. Felicitas horũ, quibus ſucceſsit in locum patris, qui patrem abſtulerat. Sed hæc quoq; hæreditas Afri, ut reliqua cum fratre quæſita, tranſmittenda erant filiæ fratris, à quo Tullus ex aſſe hæres inſtitutus, prælatusq; filiæ fuerat, ut conciliaretur. Quo laudabilius teſtamentum eſt, quod pietas, fides, pudor, ſcripſit. In quo deniq; omnibus adfinitatibus pro cuiuſq; officio gratia relata eſt, relata et uxori. Accepit amœniſsimas uillas, accepit magnam pecuniam uxor optima, & patientiſsima, ac tanto melius de uiro merita, quanto magis eſt reprehenſa, quod nupſit. Nam mulier natalibus clara, moribus proba, ætate decliuis, diu uidua, mater olim, parũ decore ſe-

cuta

cata matrimonium uidebatur diuitis ſenis ita perditi morbo, ut eſſe tædio poſſet uxori, quã iuuenis, ſanusq; duxiſſet. Quippe omnibus membris †extortus & fractus tantas opes ſolis oculis obibat, ac ne in lectulo quidem, niſi ab alijs mouebatur: Quinetiam, fœdum miſerandumq; dictu, denteis lauandos, fricandosq; præbebat. Auditum eſt frequenter ab ipſo, cum quæreretur de cõtumelijs debilitatis ſuæ, digitos ſeruorũ ſuorũ quotidie lingere. Viuebat tamen, & uiuere uolebat, ſuſtentante maxime uxore, quæ culpam inchoati matrimonij in gloriam perſeuerantia uerterat. Habes omneis fabulas urbis. Nã ſunt uenales tabulæ Tulli, expectatur auctio. Fuit enim tã copioſus, ut ampliſsimos hortos, eodem quo emerat die inſtruxerit plurimis & antiquiſsimis ſtatuis. Tantum illi pulcherrimorum operum in horreis, quæ negligebatur. Inuicem tu, ſi quid epiſtola dignum, ne grauare ſcribere. Nam cum aures hominum nouitate lætentur, tum ad rationem uitæ exemplis erudimur. Vale. †texcoctus

C. PLINIVS MAXIMO SVO S.

ET gaudium mihi, & ſolatium in literis, nihilq; tam lætũ, quod his lætius: nihil tam triſte, quod non per has minus triſte. Itaq; & infirmitate uxoris, & meorum periculo, quorundam uero etiam morte turbatus, ad unicum doloris leuamentum ſtudia confugio, quæ præſtant, ut aduerſa magis intelligam, ſed pa-

tientius feram. Eſt autem mihi moris, quod ſum daturus in manus hominum, ante amicorum iudicio examinare, in primis tuo. Proinde, ſiquando, nunc intende libro, quem cum hac epiſtola accipies: quia uereor ne ipſi, ut triſtis, parum intenderim. Imperare enim dolori, ut ſcriberem, potui; ut uacuo animo, læto'q; non potui. Porrò ut ex ſtudijs gaudium, ſic ſtudia hilaritate proueniunt. Vale.

C. PLIN. GALLO SVO S.

AD quæ noſcenda iter ingredi, tranſmittere mare ſolemus, ea ſub oculis poſita negligimus: ſeu quia ita natura comparatum, ut proximorum incurioſi, longinqua ſectemur: ſeu quod omnium rerum cupido langueſcit, cum facilis occaſio eſt: ſeu quod differimus, tanquam ſæpe uiſuri, quod datur uidere, quoties uelis cernere. Quacunq; de cauſſa permulta in urbe noſtra, iuxta'q; urbem, non oculis modò, ſed ne auribus quidem nouimus. Quæ ſi tuliſſet Achaia, Aegyptus, Aſia, alia'q; quælibet miraculorum ferax, cōmendatrix'q; terra, audita perlecta, luſtrata'q; haberemus. Ipſe certe nuper, quod nec audierā ante, nec uideram, audij pariter et uidi. Exegerat proſocer meus, ut amærina prædia ſua inſpicerem: hæc perambulanti mihi oſtenditur ſubiacens lacus nomine Vadimonis, ſimul quædam incredibilia narrantur. Perueni ad ipſum. Lacus eſt in ſimilitudinē iacentis rotæ circumſcriptus, & undiq;

& undiq; æqualis, nullus ſinus, obliquitas nulla, omnia dimenſa, paria, & quaſi artificis manu cauata, & exciſa. Color cæruleo albidior, uiridior & preßior ſulphuris, odor ſaporq; medicatus, uis qua fracta ſolidantur. Spaciũ modicũ, qđ tamẽ ſentiat uentos, et fluctibus intumeſcat. Nulla in hoc nauis (ſacer enim eſt) ſed innatãt inſulæ herbidæ, oẽs harũdine, et iunco tectæ: quæq; alia fœcundior palus, ipſaq; illa extremitas lacus effert. Sua cuiq; figura, ut modus cunctis, margo deraſus: quia frequenter uel littori, uel ſibi illiſæ terunt, teruntur q;. Par omnibus altitudo, par leuitas: quippe in ſpeciem carinæ humili radice deſcendunt. Hæc ab omni latere perſpicitur, eadem aqua pariter ſuſpenſa & merſa. Interdum iunctæ, copulatæq;, & continentis ſimiles eunt: interdum diſcordantibus uentis digeruntur, nonnunquam deſtitutæ tranquillitate ſingulæ fluitant. Sæpe minores maioribus, uelut cymbulæ onerarijs adhæreſcunt. Sæpe inter ſe maiores, minoresq; quaſi curſum, certamenq; deſumunt. Rurſus omnes in eundem locum adpulſæ, quâ ſteterunt, promouent terram. Et modo hâc, modo illâc lacum reddunt, auferuntq;. Auctum demum, cum mediũ tenuere, non contrahunt. Conſtat pecora herbas ſecuta, ſic in inſulas illas, ut in extremã ripam procedere ſolere, nec prius intelligere mobile ſolum, quàm littore abrepta, quaſi illata, & impoſita circumfuſum undiq; lacum paueant.

Mox quò tulerit uentus egreſſa, non magis ſe deſcendiſſe ſentire, quàm ſenſerint aſcendiſſe. Idem lacus in *flumen egeritur, quod ubi ſe pauliſper oculis dedit, ſpecu mergitur, alteq; conditũ meat, ac ſi quid ante quàm ſubduceretur accepit, ſeruat, & profert. Hæc tibi ſcripſi, quia nec minus ignota quàm mihi, nec minus grata credebam.* Nam *te quoq; ut me nihil æque ac naturæ opera delectant.* Vale.

C. PLINIVS ARRIANO SVO S.

VT *in uita, ſic in ſtudijs pulcherrimum & humaniſſimũ exiſtimo, ſeueritatem, comitatemq; miſcere, ne illa in triſtitiam, hæc in petulantiam procedat.* Qua *ratione ductus, grauiora opera luſibus, iocisq; diſtinguo.* Ad *hos proferendos & tempus, & locum opportuniſſimũ elegi, utq; iam nunc adſueſcerent & ab ocioſis, & in triclinio audiri,* Iulio *menſe, quo maxime lites interquieſcunt, poſitis ante lectos cathedris, amicos collocaui.* Forte *accidit, ut eo die mane in aduocationem ſubitam rogarer, quod mihi cauſſam præloquendi dedit. Sum enim deprecatus, ne quis ut inreuerentem operis argueret, quod recitaturus, quanquam & amicis, & paucis, idem iterum amicis, foro, & negocijs non abſtinuiſſem.* Addidi *hunc ordinem me & in ſcribendo ſequi, ut neceſſitates uoluptatibus, ſeria iucundis anteferrem, ac primum amicis, tum mihi ſcribere.* Liber *fuit & opuſculis uarius, & metris: ita*

ſolemus, qui ingenio parum fidimus, ſatietatis pericu lum fugere. Recitaui biduo. Hoc adſenſus audientium exegit. Et tamen ut alij tranſeunt quædã, imputantq́; quod tranſeant: ſic ego nihil prætereo, atq; etiam non præterire me teſtor. Lego enim omnia, ut omnia emen dem, quod contingere non poteſt, electa recitantibus. At illud modeſtius, & fortaſſe reuerentius, ſed hoc ſim plicius & amantius. Amat enim qui ſe ſic amari pu tat, ut tædium non pertimeſcat. alioqui quid præſtant ſodales, ſi conueniunt uoluptatis ſuæ cauſſa: delicatus ac ſimilis ignoto eſt, qui amici librum bonum mauult audire, quàm facere. Non dubito cupere te pro cæte ra mei charitate quammaturiſſime legere hunc adhuc muſteum librũ. Leges, ſed retractatũ, quæ cauſſa reci tandi fuit, & tamen nonnulla iam ex eo noſti, hæc uel emendata poſtea, uel (quod interdum longiore mora ſo let) deteriora facta, quaſi noua rurſus, & reſcripta co gnoſces. Nam pleriſque mutatis, ea quoq; mutata ui dentur, quæ manent. Vale.

C. PLINIVS GEMINIO SVO S.

NOſtí ne hos, qui omnium libidinum ſerui, ſic aliorum uitijs iraſcuntur, quaſi inuideant, & grauiſſime puniunt, quos maxime imitantur? cum eos etiam qui non indigent clementia ullius nihil magis quàm lenitas deceat. Atque ego optimum, & emenda tiſſimũ exiſtimo, qui cæteris ita ignoſcit, tanquã ipſe

quotidie peccet: ita peccatis abſtinet, tanquam nemini ignoſcat. Proinde *hoc domi, hoc foris, hoc in omni uitæ genere teneamus, ut nobis implacabiles ſimus, exorabiles iſtis, etiã qui dare ueniam niſi ſibi neſciunt.* Mandemusq; *memoriæ, quod uir mitiſſimus, et ob hoc quoq; maximus* Thraſea *crebro dicere ſolebat: Qui uitia odit, homines odit.* Fortaſſe *quæris, qd commotus hæc ſcribam?* Quidã *nuper, ſed melius coràm, quanquam ne tunc quidem.* Vereor *enim, ne id quod improbo, eos ſectari, carpere, referre, huic quod quam maxime præcipimus, repugnet. quiſquis ille, qualiſcunq;, ſileatur: quem inſignire, exempli nihil: non inſignire, humanitatis plurimum refert.* Vale.

C. PL. MARCELLINO SVO S.

O*Mnia mihi ſtudia, omneis curas, omnia auocamenta exemit, excuſſit, eripuit dolor, quem ex morte Iunij Auiti grauiſſimum cepi. Latum clauum in domo mea induerat, ſuffragio meo adiutus in petendis honoribus fuerat, ad hoc ita me dilexerat, ita uerebatur, ut me formatore morum, me quaſi magiſtro uteretur.* Rarum *hoc adoleſcentibus noſtris.* Nam *quotus quiſq; uel ætate alterius, uel autoritate ut minor cedit.* Statim *ſapiunt, ſtatim ſciunt omnia, neminem uerentur, imitantur neminem, atque ipſi ſibi exempla ſunt.* Sed *non Auitus, cuius hæc præcipua prudentia, quod alios prudentiores arbitrabatur, hæc præcipua*

eruditio

eruditio qđ' diſcere uolebat. Semper ille aut de ſtudijs aliquid, aut de officijs uitæ conſulebat: ſemper ita recedebāt, ut melior factus: & erat factus, uel eo quod audierat, uel quod omnino quæſierat. Quod ille obſequium Seruiano exactiſſimo uiro præſtitit? quem legatum tribunus ita & intellexit, & excepit, ut ex Germania in Pannoniam tranſeuntem, non ut commilito, ſed ut comes, adſectatorq́; ſequeretur. Qua induſtria, qua modeſtia quæſtor conſulibus ſuis, et plureis habuit, non minus iucundus & gratus, quàm uſui fuit? Quo diſcurſu, qua uigilantia hanc ipſam ædilitatē, cui præreptus eſt, petijt? Quod uel maxime dolorem meum ulcerat, obuerſantur oculis caſſi labores, & infructuoſæ preces, & honor quem meruit. Tantū redit animo ille latus clauus in penatibus meis ſumptus: redeūt illa prima, illa poſtrema ſuffragia mea, illi ſermones, illæ conſultationes. Adficior adoleſcentia ipſius, adficior neceſſitudinum caſu. Erat illi grandis natu parens, erat uxor, quam ante annū uirginem acceperat: erat filia, quam pauloante ſuſtulerat. Tot ſpes, tot gaudia dies unus in diuerſa conuertit. Modo deſignatus ædilis, recens maritus, recens pater, intactum honorem, orbam matrem, uiduam uxorem, filiam pupillam ignaram aui, ignarāq́; patris reliquit. Accedit lachrymis meis, quod abſens & impendentis mali neſcius, pariter ægrum, pariter deceſſiſſe cognoui, ne grauiſſimo dolori

timore conſueſcerem. In tantis tormentis eram, cum ſcriberem hæc. Neque enim nunc aliud aut cogitare, aut loqui poſſum. Vale.

C. PLINIVS MAXIMO SVO S.

AMor in te meus cogit, non ut præcipiam (neq; enim præceptore eges) admoneam tamen, ut quæ ſcis, teneas, & obſerues, aut ſcias melius. Cogita te miſſum in prouinciam Achaiam, illam ueram & meram Græciam, ubi humanitas, literæ, etiam fruges inuentæ eſſe creduntur, miſſum ad ordinandum ſtatum liberarum ciuitatū, id eſt ad homines maxime liberos, qui ius à natura datum, uirtute, meritis, amicitia, fœdere deniq;, & religione tenuerunt. Reuerere conditores deos, numina deorum: reuerere gloriam ueterem, & hanc ipſam ſenectutem, quæ in homine uenerabilis, in urbibus ſacra eſt. Sit apud te honor antiquitatis, ſit ingentibus factis, ſit fabulis quoque. Nihil ex cuiuſquam dignitate, nihil ex libertate, nihil ex cuiuſquam iactatione decerpſeris. Habe ante oculos hanc eſſe terram, quæ nobis miſerit iura, quæ leges non uicta acceperit, ſed petentibus dederit. Athenas eſſe, quas adeas, Lacedæmonem eſſe, quam regas, quibus reliquam umbram, et reſiduū libertatis nomē eripere durū, ferum, barbarumq; eſt. Vides à medicis, quanquam in aduerſa ualetudine nihil ſerui ac liberi differant, mollius tamen liberos, clementiusq; tractari? Recordare quid quæq;

ciuitas fuerit, non ut deſpicias, quod eſſe deſierit: abſit ſuperbia, aſperitas: nec timueris contemptum, an contemnitur, qui imperium, qui fáſceis habet, niſi qui humilis, & ſordidus, et qui ſe primus ipſe contemnit. Male uim ſuam poteſtas aliorum contumelijs experitur. Male terrore ueneratio adquiritur: longeq́; ualentior amor ad obtinendum quod uelis, q̃ timor. Nam timor abit, ſi recedas: manet amor, ac ſic, ut ille in odium, hic in reuerentiam uertatur. Te uero etiam atq; etiam (repetam enim) meminiſſe oportet officij tui titulum, ac tibi ipſum interpretari, quale, quantumq́; ſit ordinare ſtatum liberarum ciuitatium. Nam quid ordinatione ciuilius? quid libertate precioſius? Porrò quàm turpe ſi ordinatio euerſione, libertas ſeruitute mutetur? Accedit, quod tibi certamen eſt tecum. Onerat te quæſturæ tuæ fama, quam ex Bithynia optimam reuexiſti. Onerat teſtimonium principis, onerat tribunatus, prætura, atq; hæc ipſa legatio quaſi præmiũ data. Quo magis nitendum eſt, ne in longinquam prouinciam, quàm ſuburbanam: ne inter ſeruienteis, quàm liberos: ne ſorte, quàm iudicio miſſus: ne rudis, & incognitus, quàm exploratus, probatusq́; humanior, melior, peritior fuiſſe uidearis: cum ſit alioqui, ut ſæpe audiuiſti, ſæpe legiſti, multo deformius amittere, quàm non adſequi laudem. Hæc uelim credas, quod initio dixi, ſcripſiſſe me admonentem, non præcipientem, quanquam præcipi-

entem quoq;. Quippe non uereor, in amore ne modum exceſſerim. Neque enim periculum eſt ne ſit nimium, quod eſſe maximum debet. Vale.

LIBRI OCTAVI FINIS.

C. PLINII SECVNDI EPISTOLARVM LIBER NONVS

C. PLIN. MAXIMO SVO S.

SAEPE *te monui, ut libros, quos uel pro te, uel in* Platam, *immo et pro te et in illũ (ita enim materia cogebat) compoſuiſti, quãmaturiſsime emitteres, quod nũc præcipue morte eius audita & hortor, & moneo. Quamuis enim legeris multis, legendoſq́; dederis: nolo tamen quenquam opinari defuncto demũ inchoatos, quos incolumi eo peregiſti. Salua ſit tibi conſtantia, & fama.* Erit *autem, ſi notum æquis iniquiſq́; fuerit, non poſt inimici mortem ſcribendi tibi natam eſſe fiduciam, ſed iam paratam editionem morte præuentam. Simul uitabis illud* οὐχ ὅσιη φθιμένοισι. *Nam quod de uiuente ſcriptum, de uiuente recitatum eſt, in defunctum quoq; tanquam uiuentem adhuc editur. Statim igitur. ſi quid aliud in manibus, differ, & interim hoc perfice, quod nobis, qui legimus, olim abſolutum uidebatur:* Sed *iam uideatur & tibi, cuius cunctationem nec res ipſa*

ipſa deſideret, & temporis ratio præcidit. Vale.

C. PLINIVS SABINO SVO S.

Facis iucunde, quod non ſolum plurimas epiſtolas meas, uerumetiam longißimas flagitas, in quibus parcior fui: partim, quia tuas occupationes uerebar: partim quia ipſe multum diſtringebar plerunq; frigidis negocijs, quæ ſimul & auocant animum, & comminuunt. Præterea *nec materia plura ſcribendi dabatur.* Neque *enim noſtra conditio, quæ* M. *Tullij, ad cuius exemplum uocas.* Illi *enim & copioſißimum ingenium, & par ingenio materia, quam tam uarietas rerum, quàm magnitudo largißime ſuppetebat.* Nos *quàm anguſtis terminis claudamur, etiam tacente me perſpicis, niſi forte uolumus ſcholaſticas tibi, atq; (ut ita dicam) umbraticas literas mitere. Sed nihil minus aptum arbitramur, cùm armaturam, cùm caſtra, cum deniq; cornua, tubas, ſudorem, puluerem, ſoles, cogitamus.* Habes, *ut puto, iuſtam excuſationẽ, quam tamen dubito, an tibi probari uelim.* Erat *enim ſummi amoris negare ueniam breuibus epiſtolis amicorũ, quamuis ſcias illis conſtare rationem.* Vale.

C. PLIN. PAVLINO SVO S.

Alius aliud, ego beatißimum exiſtimo, qui bonæ, manſuræq; famæ præſumptione perfruitur, certusq; poſteritatis cũ futura gloria uiuit, †ac nihil niſi præmiũ æternitatis ante oculos, pingue illud, niſi †At mihi niſi

Agricola legit. Aplig aliter m.

altumq; ocium placeat. Etenim omneis homines arbitror oportere aut immortalitatẽ ſuam, aut mortalitatem cogitare: & illos quidem contendere & nõ remitti, tum hos quieſcere, nec breuem uitam caducis laboribus fatigare, ut uideo multos miſera ſimul, & ingrata imagine induſtriæ ad uilitatem ſui peruenire. Hæc ego tecum, quæ quotidie mecum, ut deſinam mecum ſi diſſenties tu, quanquam non diſſenties, ut qui ſemper clarum aliquid, & immortale meditetur. Vale.

C. PLINIVS MACRINO SVO S.

VErerer ne immodicam orationem putares, quã cũ hac epiſtola accipies, niſi eſſet generis eius, ut ſæpe deſinere uideretur. Nam ſingulis criminibus ſingulæ uelut cauſſæ continentur. Poteris ergo undecunq; cœperis, & ubicunq; deſieris, quæ dienceps ſequentur, & quaſi incipientia legere, & quaſi cohærentia, meq; in uniuerſitate longiſsimum, breuiſsimum in partibus iudicare. Vale.

C. PLINIVS TYRONI SVO S.

EGregie facis (inquiro enim) & perſeuera quod iuſtitiam tuam prouincialibus multa humanitate commendas, cuius præcipua pars eſt honeſtiſsimum quenq; complecti, atq; ita à minoribus amari, ut ſimul à principibus diligare. Pleriq; autem dum uerentur, ut gratiæ potentium nimium impertire uideantur, ſiniſteritatis, atq; etiam malignitatis famam conſequũtur, à quo

à quo uitio tu longe receſſiſti ſcio. Sed temperare mihi non poſſum, quo minus laudem ſimilis monenti, quod eum modũ tenes, ut diſcrimina ordinum, dignitatumq́; cuſtodias: quæ ſi confuſa, & permiſta ſunt, nihil eſt æqualitate ipſa inæqualius. Vale.

C. PL. CALVISIO SVO S.

OMne hoc tempus inter pugillareis, ac libellos iucundiſſima quiete tranſmiſi. Quemadmodũ, inquis, in urbe potuiſti? Circenſes erant, quo genere ſpectaculi ne leuiſſime quidem teneor. Nihil nouum, nihil uarium, nihil quod non ſemel ſpectaſſe ſufficiat. quo magis miror tot milia uirorũ tam pueriliter identidem currenteis equos, inſiſtenteis curribus homines uidere. Si tamen aut uelocitate equorum, aut hominũ arte traherẽtur, eſſet ratio nõnulla. Nunc fauent panno, pannũ amant, & ſi in ipſo curſu, † medioq́; certamine hic color illuc, ille huc transferatur, ſtudium, fauorq́; tranſibit, & repente agitatores illos, equos illos, quos procul noſcitant, quorũ clamitant nomina, relinquent. Tanta gratia, tanta autoritas in una uiliſſima tunica. Mitto apud uulgus, quod uilius tunica eſt: ſed apud quoſdã graueis homines, quos ego cum recordor in re inani, frigida, aſſidua tam inſatiabiliter deſidere, capio aliquam uoluptatẽ, quod hac uoluptate non capiar. Ac per hos dies libentiſſime ocium meũ in literis colloco, quos alij ocioſiſſimis occupationbus perdunt. Vale.

† non medi ocri certamine

C. PL. ROMANO SVO S.

AEdificare te ſcribis, bene eſt. inueni patrocinium: ædifico enim iam ratione, quia tecum. Hoc quoq; non diſsimile, quod ad mare tu, ego ad Larium lacum: huius in littore plures uillæ meæ, ſed duæ ut maxime delectant, ita exercent. Altera impoſita ſaxis more baiano lacum proſpicit: altera æque more baiano lacum tangit. Itaq; illam tragœdiam, hanc appellare comœdiam ſoleo: Illam, quod quaſi cothurnis: hanc, quod quaſi ſoculis ſuſtinetur. Sua utriq; amœ-

†hæc illum unũ molli. nitas, & utranq; poſsidenti ipſa diuerſitate iucundior. Hæc lacu propius, illa latius utitur: †hæc unũ ſinum molli curuamine amplectitur: illam duriſsima dorſa diripiunt: Illic retia, uenatio: hic geſtatio longa mite ſuper littus extẽditur: hic ſpacioſiſsimo xyſto leuiter inflectitur: illa fluctus non ſentit, hæc frangit: ex illa poſſis deſpicere piſcanteis, ex hac ipſe piſcari, hamumq; è cubiculo, ac penè etiam lectulo, ut è nauicula, iacere. Hæ mihi cauſſæ utriq; quæ deſunt adſtruendi, ob ea, quæ ſuperſunt. Etſi quid ago? rationẽ tibi reddo, apud quem pro ratione erit idem facere. Vale.

C. PLINIVS AVGVRINO SVO S.

SI laudatus à te laudare te cœpero, uereor, ne non tam proferre iudicium meum, quàm referre gratiam uidear. Sed licet uidear, omnia ſcripta tua pulcherrima exiſtimo, maxime tamen illa, quæ de nobis.

Accidit

Accidit hoc una eademq; de cauſſa. Nam & tu quæ de amicis optime ſcribis, ea ego quoq; de me, ut puto optima lego. Vale.

C. PL. COLONI SVO S.

VNice probo, quod Pompeij Quintiani morte tam dolenter adficeris, ut amiſſi charitatẽ deſiderio extendas: non ut pleriq;, qui tantum uiuenteis amant, ſeu potius amare ſe ſimulant, ac ne ſimulant quidem, niſi quod florenteis uident. Nam miſerorũ non ſecus ac defunctorum obliuiſcuntur; ſed tibi perennis fides, tantaq; in amore conſtantia, ut finiri niſi tua morte non poſſit. Et Hercule is fuit Quintianus, quem diligi deceat exemplo ipſius; felices amabat, miſeros tuebatur, deſiderabat amiſſos. Iam illa quanta probitas in ore? quanta in ſermone cunctatio? quàm pari libra grauitas comitasq;? quod ſtudium literarũ? quod iudicium? qua pietate cum diſſimilimo patre uiuebat? quàm non obſtabat illi, quo minus uir optimus uideretur, quod erat optimus filius? Sed quid dolorem tuum exulcero? quanquam ſic amaſti uiuentẽ, ut hæc audire potius, quã de illo ſileri uelis, à me præſertim, cuius prædicatione putas uitam eius ornari, memoriã prorogari, ipſamq; illam, qua eſt raptus, ætatem poſſe reſtitui. Vale.

C. PLIN. TACITO SVO S.

CVpio præceptis tuis parere, ſed aprorum tanta penuria eſt, ut Mineruæ & Dianæ, quas ais

pariter colendas, conuenire non poſſit. Itaq; Mineruæ tantum ſeruiendum eſt, delicate tamen, ut in ſeceſſu & æſtate. In uia planè nõnulla leuiora, ſtatimq́; delenda, ea garrulitate qua ſermones in uehiculo †ſeruntur, extendi. His quædam addidi in uilla, cum aliud non liberet. Itaq; poëmata quieſcunt, quæ tu inter nemora & lucos commodiſſime perfici putas. Oratiunculã unam atq; alteram retractaui: quanquam id genus operis & in ſamam uile & inamœnum, magiſq; laboribus ruris, quàm uoluptatibus ſimile. Vale.

†ferũtur

C. PLINIVS GEMINIO SVO S.

EPiſtolam tuam iucundiſſime recepi, eo maxime, quod aliquid ad te ſcribi uolebas, quod libris inſeri poſſet. Obueniet materia, uel hæc ipſa quam monſtras, uel potior alia. Sunt enim offendicula nonnulla, circumfer oculos, & occurrent. Bibliopolas Lugduni eſſe non putabam, ac tanto libentius ex literis tuis cognoui uenditari libellos meos, & peregre inire gratiam, quam in urbe legerunt. Incipio enim ſatis abſolutum exiſtimare, de quo tanta diuerſitate regionum diſcreta hominum iudicia conſentiunt. Vale.

C. PLINIVS IVNIORI SVO S.

CAſtigabat quidam filiũ ſuum, quod paulò ſumptuoſius equos & canes emeret. Huic ego, iuuene digreſſo: heus tu, nunquàm ne feciſti, quod à patre corripi poſſet? Feciſti dico, non interdum facis, quod

quod filius tuus, ſi repente pater ille, tu filius, pari grauitate reprehendat? Non omnes homines aliquo errore ducuntur? non hic, in illo ſibi, in hoc alius indulget? Hæc tibi admonitus immodicæ ſeueritatis exemplo, pro † amore mutuo ſcripſi, nequando tu quoque filium tuum durius acerbiusq́; tractares. Cogita & illum puerum eſſe, & te fuiſſe, atque ita quod es pater utere, ut memineris hominem te eſſe, & hominis patrem. Vale. †more

C. PLINIVS QVADRATO SVO S.

QVanto ſtudioſius, intentiusq́; legiſti libros, quos de Heluidij ultione compoſui: tanto impenſius poſtulas, ut perſcribam tibi, quæq́; extra libros, quæq́; circa libros, totum deniq; ordinem rei, cui per ætatem non interfuiſti. Occiſo Domitiano, ſtatui mecum ac deliberaui, eſſe magnam pulchramq́; materiam inſectandi nocenteis, miſeros uindicandi, ſe proferendi. Porrò inter multa ſcelera multorum, nullum atrocius uidebatur, quàm quod in ſenatu ſenator ſenatori, prætorius conſulari, reo iudex manus intuliſſet. Fuerat alioqui mihi cum Heluidio amicitia, quanta potuerat cum eo, qui metu temporum nomen ingens, pareisq́; uirtutes ſeceſſu tegebat. Fuerat cum Arria & Fannia, quarum altera Heluidio nouerca, altera mater nouercæ. Sed non ita me iura priuata, ut publicum fas, & indignitas facti, & exempli ratio incitabat. Ac primis

quidem diebus redditæ libertatis pro ſe quiſq; inimicos ſuos duntaxat minores incondito, turbidoq; clamore poſtulauerat, ſimul et oppreſſerat. Ego *& modeſtius, & conſtantius arbitratus immaniſſimũ reum, non communi temporum inuidia, ſed proprio crimine urgere. Cum iam ſatis ille primus impetus deferuiſſet, & languidior in dies ira ad iuſtitiam rediſſet: quanquam tum maxime triſtis, amiſſa nuper uxore, mitto ad Arriam (nupta hæc* Heluidio *fuerat) rogo ut ueniat, quia me recens adhuc luctus limine contineret. Vt uenit, deſtinatum eſt inquam mihi, maritum tuum non inultum pati, †nũcia Arriæ, & Fanniæ (ab exilio enim redierãt) conſule te, conſule illas, an uelitis adſcribi facto, in quo ego comite non egeo. Sed nõ tam gloriæ meæ fauerim, ut uobis ſocietatem eius inuideam. Perfert Arria mandata, nec illæ morantur: opportune ſenatus intra diem tertium. Omnia ego ſemper ad Corellium retuli, quem prouidentiſſimum ætatis noſtræ, ſapientiſſimumq; cognoui. In hoc tamen contentus conſilio meo fui, ueritus †ne uetaret: erat enim cunctantior, cautiorq;: ſed non ſuſtinui induceret in animum, quo minus illi cederem non facturum me: quod an facerem, non deliberabam, expertus uſu, de eo quod deſtinaueris, non eſſe conſulendos, quibus conſultis obſequi debeas. Venio in ſenatum, ius dicendi peto: dico pauliſper maximo adſenſu, ubi cœpi crimen attingere, reum deſtinare, adhuc ta-*

†nũcia Arriæ & Fanniæ, ut ſcribant facto

†hebetaret

men

men ſine nomine, undiq; mihi reclamari. Alius, ſciamus quid ſit, de quo extra ordinem referas: Alius, quis eſt ante relationem reus? Alius, ſalui ſumus, qui ſuperſumus. Audior interturbatus, interritus tamen, tantum ſuſceptæ rei honeſtas ualet, tantumq; ad fiduciam, uel metum differt: nolint homines quod facias, an non probent. Longum eſt omnia, quæ tunc hinc inde iacta ſunt, recenſere. Nouiſſime conſul, ſecundæ ſententiæ loco, dices ſi quid uolueris. Permiſeris inquam, quod uſq; adhuc omnibus permiſiſti. Reſido, agũtur alia. Interim, Me quidam ex conſularibus amicus ſecreto, accuratoq; ſermone, quaſi nimis fortiter incauteq; progreſſum corripit, reuocat, monet, ut deſiſtam: adiecit etiam: Notabilem te futuris principibus feciſti. Eſto inquam, dũ malis. Vix ille diſceſſerat: rurſus alter, quid audes? quò ruis? quibus te periculis obijcis? quid præſentibus confidis incertus futurorũ? Laceßis hominem iam præfectũ ærarij, & breui conſulẽ. Præterea qua gratia? quibus amicis fultũ? nominat quendam, qui tum ad Orientem ampliſsimũ exercitum, non ſine magnis dubijsq; rumoribus obtinebat. Ad hæc ego: omnia percepi, atq; animo mecum ante peregi, nec recuſo, ſi ita caſus attulerit, luere pœnas ob honeſtißimum factum, dum flagitioſißimũ ulciſcor. Iam cenſendi tempus. Dicit Domitius Apollinaris conſul deſignatus, dicit †Fabritius Veiento, Fabius Poſthumius, Vectius Procu- †Fabius

lus collega Publicij Certi, de quo agebatur. Vxoris autem meæ, quam amiſerã, uitricus, poſt hos Ammius Flaccus. Omnes Certum nondum à me nominatũ defendunt, crimenq́; quaſi in medio relictum defenſione ſuſcipiunt. quæ præterea dixerint, non eſt neceſſe narrare: in libris habes. Sum enim cuncta ipſorum uerbis perſecutus. Dicunt contrà Auidius Quietus, Cornutus Tertullus: iniquiſſimum eſſe, querelas dolentiũ excludĩ, ideoq́; Arriæ, & Fanniæ ius querendi non auferendum, nec intereſſe cuius ordinis quis ſit, ſed quam cauſſam habeat. Cornutus: datum ſe à conſulibus tutorem Heluidij filiæ, petentibus matre eius, et uitrico, nunc quoq; non ſuſtinere deſerere officij ſui parteis, in †eum *quo tamen † & ſuo dolori modum imponere, & optimarum fœminarum ferre modeſtiſſimum affectum, quas contentas eſſe admonere ſenatum Publicij Certi cruentæ adulationis. Et petere, ſi pœna flagitij manifeſtiſſimi remittatur, nota Certo quaſi cenſoria inuratur. Tum Satrius Rufus medio ambiguoq́; ſermone, puto, inquit, iniuriam factam Publicio Certo, ſi non abſoluatur, nominatus eſt ab amicis Arriæ & Fanniæ, nominatus ab inimicis, nec debemus ſoliciti eſſe. Eiſdem & nos qui bene ſentimus de homine, iudicaturi ſumus, ſi innocens eſt, ſicuti & ſpero, & malo: & donec aliquid probetur, credo, poteritis abſoluere. Hæc illi, quo quiſq; ordine citabantur. Venitur ad me, conſurgo, utor*

go, utor

go, utor initio, quod in libro eſt, reſpondeo ſingulis. Mirum, qua intentione, quibus clamoribus omnia exceperint, qui modo reclamabant, tanta conuerſio, uel negocij dignitatem, uel prouentum orationis, uel actoris conſtantiam ſubſecuta eſt. Finio. Incipit reſpondere Veiento, nemo patitur, obturbatur, obſtrepitur, adeò quidem, ut diceret, rogo Patres C. ne me cogatis implorare auxilium tribunorum. Et ſtatim Murena tribunus, permitto tibi uir clariſſime Veiento dicere. Tũ quoque reclamatur. Inter moras conſul citatis nominibus, & peracta diſceſſione mittit ſenatum, ac penè adhuc ſtantem, tentantemq́; dicere Veientonẽ relinquit. Multum ille de hac (ita uocitabat) contumelia queſtus eſt Homerico uerſu ὦ γέρον, ἦ μάλα δή σε νέοι τείρουσι μαχηταί. Non ferè quiſquam in ſenatu fuit, qui nõ me complecteretur, exoſcularetur, certatimq́; laude cumularet, quod intermiſſum tam diu morem in publicũ conſulendi, ſuſceptis proprijs ſimultatibus, reduxiſſem, quod deniq; ſenatũ inuidia liberaſſem, qua flagrabat apud ordines alios, quod ſeuerus in cæteros, ſenatoribus ſolis diſſimulatione quaſi mutuo parceret. Hæc acta ſunt abſente Certo: Fuit enim, ſeu tale aliquid ſuſpicatus, ſiue ut excuſabatur, infirmus. Et relationis quidem die Cæſar affuit. Obtinui tamen, quod intenderam. Nam collega Certi conſulatum, ſucceſſorem Certus accepit, planéque factum eſt,

timore conſueſcerem. *In tantis tormentis eram, cum ſcriberem hæc. Neque enim nunc aliud aut cogitare, aut loqui poſſum.* Vale.

C. PLINIVS MAXIMO SVO S.

AMor in te meus cogit, non ut præcipiam (neq; enim præceptore eges) admoneam tamen, ut quæ ſcis, teneas, & obſerues, aut ſcias melius. Cogita te miſſum in prouinciam Achaiam, illam ueram & meram Græciam, ubi humanitas, literæ, etiam fruges inuentæ eſſe creduntur, miſſum ad ordinandum ſtatum liberarum ciuitatũ, id eſt ad homines maxime liberos, qui ius à natura datum, uirtute, meritis, amicitia, fœdere deniq;, & religione tenuerunt. Reuerere conditores deos, numina deorum: reuerere gloriam ueterem, & hanc ipſam ſenectutem, quæ in homine uenerabilis, in urbibus ſacra eſt. Sit apud te honor antiquitatis, ſit ingentibus factis, ſit fabulis quoque. Nihil ex cuiuſquam dignitate, nihil ex libertate, nihil ex cuiuſquam iactatione decerpſeris. Habẽ ante oculos hanc eſſe terram, quæ nobis miſerit iura, quæ leges non uicta acceperit, ſed petentibus dederit. Athenas eſſe, quas adeas, Lacedæmonem eſſe, quam regas, quibus reliquam umbram, et reſiduũ libertatis nomẽ eripere durũ, ferum, barbarumq; eſt. Vides à medicis, quanquam in aduerſa ualetudine nihil ſerui ac liberi differant, mollius tamen liberos, clementiusq; tractari? Recordare quid quæq;

ciuitas

ciuitas fuerit, non ut deſpicias, quod eſſe deſierit: abſit ſuperbia, aſperitas: nec timueris contemptum, an contemnitur, qui imperium, qui faſceis habet, niſi qui humilis, & ſordidus, et qui ſe primus ipſe contemnit. Male uim ſuam poteſtas aliorum contumelijs experitur. Male terrore ueneratio adquiritur: longeq; ualentior amor ad obtinendum quod uelis, q̃ timor. Nam timor abit, ſi recedas: manet amor, ac ſic, ut ille in odium, hic in reuerentiam uertatur. Te uero etiam atq; etiam (repetam enim) meminiſſe oportet officij tui titulum, ac tibi ipſum interpretari, quale, quantumq; ſit ordinare ſtatum liberarum ciuitatium. Nam quid ordinatione ciuilius? quid libertate precioſius? Porrò quàm turpe ſi ordinatio euerſione, libertas ſeruitute mutetur? Accedit, quod tibi certamen eſt tecum. Onerat te quæſturæ tuæ fama, quam ex Bithynia optimam reuexiſti. Onerat teſtimonium principis, onerat tribunatus, prætura, atq; hæc ipſa legatio quaſi præmiũ data. Quo magis nitendum eſt, ne in longinquam prouinciam, quàm ſuburbanam: ne inter ſeruienteis, quàm liberos: ne ſorte, quàm iudicio miſſus: ne rudis, & incognitus, quàm exploratus, probatusq; humanior, melior, peritior fuiſſe uidearis: cum ſit alioqui, ut ſæpe audiuiſti, ſæpe legiſti, multo deformius amittere, quàm non adſequi laudem. Hæc uelim credas, quod initio dixi, ſcripſiſſe me admonentem, non præcipientem, quanquam præcipi-

entem quoq;. Quippe non uereor, in amore ne modum exceſſerim. Neque enim periculum eſt ne ſit nimium, quod eſſe maximum debet. Vale.

LIBRI OCTAVI FINIS.

C. PLINII SECVNDI EPISTOLARVM LIBER NONVS

C. PLIN. MAXIMO SVO S.

SAEPE *te monui, ut libros, quos uel pro te, uel in* Platam, *immo et pro te et in illũ (ita enim materia cogebat) compoſuiſti, quãmaturiſſime emitteres, quod nũc præcipue morte eius audita & hortor, & moneo. Quamuis enim legeris multis, legendosq; dederis: nolo tamen quenquam opinari defuncto demũ inchoatos, quos incolumi eo peregiſti. Salua ſit tibi conſtantia, & fama. Erit autem, ſi notum æquis iniquiſq; fuerit, non poſt inimici mortem ſcribendi tibi natam eſſe fiduciam, ſed iam paratam editionem morte præuentam. Simul uitabis illud* οὐχ ὁσίη φθιμένοισι. *Nam quod de uiuente ſcriptum, de uiuente recitatum eſt, in defunctum quoq; tanquam uiuentem adhuc editur. Statim igitur ſi quid aliud in manibus, differ, & interim hoc perfice, quod nobis, qui legimus, olim abſolutum uidebatur: Sed iam uideatur & tibi, cuius cunctationem nec res*

ipſa

ipſa deſideret, & temporis ratio præcidit. Vale.

C. PLINIVS SABINO SVO S.

FAcis iucunde, quod non ſolum plurimas epiſtolas meas, uerumetiam longiſſimas flagitas, in quibus parcior fui: partim, quia tuas occupationes uerebar: partim quia ipſe multum diſtringebar plerunq; frigidis negocijs, quæ ſimul & auocant animum, & comminuunt. Præterea nec materia plura ſcribendi dabatur. Neque enim noſtra conditio, quæ M. Tullij, ad cuius exemplum uocas. Illi enim & copioſiſſimum ingenium, & par ingenio materia, quam tam uarietas rerum, quàm magnitudo largiſſime ſuppetebat. Nos quàm anguſtis terminis claudamur, etiam tacente me perſpicis, niſi forte uolumus ſcholaſticas tibi, atq; (ut ita dicam) umbraticas literas mitere. Sed nihil minus aptum arbitramur, cùm armaturam, cum caſtra, cum deniq; cornua, tubas, ſudorem, puluerem, ſoles, cogitamus. Habes, ut puto, iuſtam excuſationē, quam tamen dubito, an tibi probari uelim. Erat enim ſummi amoris negare ueniam breuibus epiſtolis amicorū, quamuis ſcias illis conſtare rationem. Vale.

C. PLIN. PAVLINO SVO S.

ALius aliud, ego beatiſſimum exiſtimo, qui bonæ, manſuræq; famæ præſumptione perfruitur, certusq; poſteritatis cū futura gloria uiuit, †ac nihil niſi præmiū æternitatis ante oculos, pingue illud, niſi

†At mihi

altumq; ocium placeat. Etenim omneis homines arbitror oportere aut immortalitatẽ ſuam, aut mortalitatem cogitare: & illos quidem contendere & nõ remitti, tum hos quieſcere, nec breuem uitam caducis laboribus fatigare, ut uideo multos miſera ſimul, & ingrata imagine induſtriæ ad uilitatem ſui peruenire. Hæc ego tecum, quæ quotidie mecum, ut deſinam mecum ſi diſſenties tu, quanquam non diſſenties, ut qui ſemper clarum aliquid, & immortale meditetur. Vale.

C. PLINIVS MACRINO SVO S.

VEreret ne immodicam orationem putares, quã cũ hac epiſtola accipies, niſi eſſet generis eius, ut ſæpe deſinere uideretur. Nam ſingulis criminibus ſingulæ uelut cauſſæ continentur. Poteris ergo undecunq; cœperis, & ubicunq; deſieris, quæ dienceps ſequentur, & quaſi incipientia legere, & quaſi cohærentia, meq; in uniuerſitate longißimum, breuißimum in partibus iudicare. Vale.

C. PLINIVS TYRONI SVO S.

EGregie facis (inquiro enim) & perſeuera quod iuſtitiam tuam prouincialibus multa humanitate commendas, cuius præcipua pars eſt honeſtißimum quenq; complecti, atq; ita à minoribus amari, ut ſimul à principibus diligare. Pleriq; autem dum uerentur, ut gratiæ potentium nimium impertire uideantur, ſiniſteritatis, atq; etiam malignitatis famam conſequũtur,

à quo

à quo uitio tu longe receſſiſti ſcio. Sed temperare mihi non poſſum, quo minus laudem ſimilis monenti, quod eum modũ tenes, ut diſcrimina ordinum, dignitatumq́; cuſtodias: quæ ſi confuſa, & permiſta ſunt, nihil eſt æqualitate ipſa inæqualius. Vale.

C. PL. CALVISIO SVO S.

OMne hoc tempus inter pugillareis, ac libellos iucundiſſima quiete tranſmiſi. Quemadmodũ, inquis, in urbe potuiſti? Circenſes erant, quo genere ſpectaculi ne leuiſſime quidem teneor. Nihil nouum, nihil uarium, nihil quod non ſemel ſpectaſſe ſufficiat. quo magis miror tot milia uirorũ tam pueriliter identidem currenteis equos, inſiſtenteis curribus homines uidere. Si tamen aut uelocitate equorum, aut hominũ arte traherētur, eſſet ratio nõnulla. Nunc fauent panno, pannũ amant, & ſi in ipſo curſu, † medioq́; certamine hic color illuc, ille huc transferatur, ſtudium, fauorq́; tranſibit, & repente agitatores illos, equos illos, quos procul noſcitant, quorũ clamitant nomina, relinquent. Tanta gratia, tanta autoritas in una uiliſſima tunica. Mitto apud uulgus, quod uilius tunica eſt: ſed apud quoſdã graueis homines, quos ego cum recordor in re inani, frigida, aſſidua tam inſatiabiliter deſidere, capio aliquam uoluptatẽ, quod hac uoluptate non capiar. Ac per hos dies libentiſſime ocium meũ in literis colloco, quos alij ocioſiſſimis occupationbus perdunt.. Vale.

† non medi ocri certamine

C. PL. ROMANO SVO S.

AEdificare te ſcribis, bene eſt. inueni patrocinium: ædifico enim iam ratione, quia tecum. Hoc quoq; non diſsimile, quod ad mare tu, ego ad Larium lacum: huius in littore plures uillæ meæ, ſed duæ ut maxime delectant, ita exercent. Altera impoſita ſaxis more baiano lacum proſpicit: altera æque more baiano lacum tangit. Itaq; illam tragœdiam, hanc appellare comœdiam ſoleo: Illam, quod quaſi cothurnis: hanc, quod quaſi ſoculis ſuſtinetur. Sua utriq; amœnitas, & utranq; poßidenti ipſa diuerſitate iucundior. Hæc lacu propius, illa latius utitur: †hæc unũ ſinum molli curuamine amplectitur: illam durißima dorſa diripiunt: Illic retia, uenatio: hic geſtatio longa mite ſuper littus extẽditur: hic ſpacioſißimo xyſto leuiter inflectitur: illa fluctus non ſentit, hæc frangit: ex illa poſſis deſpicere piſcanteis, ex hac ipſe piſcari, hamumq; è cubiculo, ac penè etiam lectulo, ut è nauicula, iacere. Hæ mihi cauſſæ utriq; quæ deſunt adſtruendi, ob ea, quæ ſuperſunt. Etſi quid ago? rationẽ tibi reddo, apud quem pro ratione erit idem facere. Vale.

†hæc illum unũ molli.

C. PLINIVS AVGVRINO SVO S.

SI laudatus à te laudare te cœpero, uereor, ne non tam proferre iudicium meum, quàm referre gratiam uidear. Sed licet uidear, omnia ſcripta tua pulcherrima exiſtimo, maxime tamen illa, quæ de nobis.

Accidit

Accidit hoc una eademq́; de cauſſa. Nam & tu quæ de amicis optime ſcribis, ea ego quoq; de me, ut puto optima lego. Vale.

C. PL. COLONI SVO S.

VNice probo, quod Pompeij Quintiani mortẽ tam dolenter adficeris, ut amißi charitatẽ deſiderio extendas: non ut pleriq;, qui tantum uiuenteis amant, ſeu potius amare ſe ſimulant, ac ne ſimulant quidem, niſi quod florenteis uident. Nam miſerorũ non ſecus ac defunctorum obliuiſcuntur; ſed tibi perennis fides, tantaq́; in amore conſtantia, ut finiri niſi tua morte non poßit. Et Hercule is fuit Quintianus, quem diligi deceat exemplo ipſius, felices amabat, miſeros tuebatur, deſiderabat amiſſos. Iam illa quanta probitas in ore? quanta in ſermone cunctatio? quàm pari libra grauitas comitasq́;? quod ſtudium literarũ? quod iudicium? qua pietate cum dißimilimo patre uiuebat? quàm non obſtabat illi, quo minus uir optimus uideretur, quod erat optimus filius? Sed quid dolorem tuum exulcero? quanquam ſic amaſti uiuentẽ, ut hæc audire potius, q̃ de illo ſileri uelis, à me præſertim, cuius prædicatione putas uitam eius ornari, memoriã prorogari, ipſamq́; illam, qua eſt raptus, ætatem poſſe reſtitui. Vale.

C. PLIN. TACITO SVO S.

CVpio præceptis tuis parere, ſed aprorum tanta penuria eſt, ut Mineruæ & Dianæ, quas ais

pariter colendas, conuenire non poßit. Itaq; Mineruæ tantum ſeruiendum eſt, delicate tamen, ut in ſeceſſu & æſtate. In uia planè nõnulla leuiora, ſtatimq; delenda, ea garrulitate qua ſermones in uehiculo †*ſeruntur, extendi. His quædam addidi in uilla, cum aliud non liberet. Itaq; poëmata quieſcunt, quæ tu inter nemora & lucos commodißime perfici putas. Oratiunculã unam atq; alteram retractaui: quanquam id genus operis & in famam uile & inamœnum, magisq; laboribus ruris, quàm uoluptatibus ſimile.* Vale.

†*ſcruntur*

C. PLINIVS GEMINIO SVO S.

E*Piſtolam tuam iucundißime recepi, eo maxime, quod aliquid ad te ſcribi uolebas, quod libris inſeri poſſet. Obueniet materia, uel hæc ipſa quam monſtras, uel potior alia. Sunt enim offendicula nonnulla, circumfer oculos, & occurrent. Bibliopolas Lugduni eſſe non putabam, ac tanto libentius ex literis tuis cognoui uenditari libellos meos, & peregre inire gratiam, quam in urbe legerunt. Incipio enim ſatis abſolutum exiſtimare, de quo tanta diuerſitate regionum diſcreta hominum iudicia conſentiunt.* Vale.

C. PLINIVS IVNIORI SVO S.

C*Aſtigabat quidam filiũ ſuum, quod paulò ſumptuoſius equos & canes emeret. Huic ego, iuuene digreſſo: heus tu, nunquám ne feciſti, quod à patre corripi poſſet? Feciſti dico, non interdum facis,* quod

quod filius tuus, ſi repente pater ille, tu filius, pari grauitate reprehendat? Non omnes homines aliquo errore ducuntur? non hic, in illo ſibi, in hoc alius indulget? Hæc tibi admonitus immodicæ ſeueritatis exemplo, pro † amore mutuo ſcripſi, ne quando tu quoque filium tuum durius acerbiusq; tractares. Cogita & illum puerum eſſe, & te fuiſſe, atque ita quod es pater utere, ut memineris hominem te eſſe, & hominis patrem. Vale. †more

C. PLINIVS QVADRATO SVO S.

QVanto ſtudioſius, intentiusq; legiſti libros, quos de Heluidij ultione compoſui: tanto impenſius poſtulas, ut perſcribam tibi, quæq; extra libros, quæq; circa libros, totum deniq; ordinem rei, cui per ætatem non interfuiſti. Occiſo Domitiano, ſtatui mecum ac deliberaui, eſſe magnam pulchramq; materiam inſectandi nocenteis, miſeros uindicandi, ſe proferendi. Porrò inter multa ſcelera multorum, nullum atrocius uidebatur, quàm quod in ſenatu ſenator ſenatori, prætorius conſulari, reo iudex manus intuliſſet. Fuerat alioqui mihi cum Heluidio amicitia, quanta potuerat cum eo, qui metu temporum nomen ingens, pareisq; uirtutes ſeceſſu tegebat. Fuerat cum Arria & Fannia, quarum altera Heluidio nouerca, altera mater nouercæ. Sed non ita me iura priuata, ut publicum fas, & indignitas facti, & exempli ratio incitabat. Ac primis

quidem diebus redditæ libertatis pro ſe quiſq; inimicos ſuos duntaxat minores incondito, turbidoq; clamore poſtulauerat, ſimul et oppreſſerat. Ego & modeſtius, & conſtantius arbitratus immaniſſimũ reum, non communi temporum inuidia, ſed proprio crimine urgere. Cum iam ſatis ille primus impetus deferuiſſet, & languidior in dies ira ad iuſtitiam rediſſet: quanquam tum maxime triſtis, amiſſa nuper uxore, mitto ad Arriam (nupta hæc Heluidio fuerat) rogo ut ueniat, quia me recens adhuc luctus limine contineret. Vt uenit, deſtinatum eſt inquam mihi, maritum tuum non inultum pati, †nũcia Arriæ, & Fanniæ (ab exilio enim redierãt) conſule te, conſule illas, an uelitis adſcribi facto, in quo ego comite non egeo. Sed nõ tam gloriæ meæ fauerim, ut uobis ſocietatem eius inuideam. Perfert Arria mandata, nec illæ morantur: opportune ſenatus intra diem tertium. Omnia ego ſemper ad Corellium retuli, quem prouidentiſſimum ætatis noſtræ, ſapientiſſimumq; cognoui. In hoc tamen contentus conſilio meo fui, ueritus †ne uetaret: erat enim cunctantior, cautiorq;: ſed non ſuſtinui induceret in animum, quo minus illi cederem non facturum me: quod an facerem, non deliberabam, expertus uſu, de eo quod deſtinaueris, non eſſe conſulendos, quibus conſultis obſequi debeas. Venio in ſenatum, ius dicendi peto: dico pauliſper maximo adſenſu, ubi cœpi crimen attingere, reum deſtinare, adhuc ta-

†nũcia Arriæ & Fanniæ, ut ſcribant facto

†hebetaret

tamen

men ſine nomine, undiq; mihi reclamari. Alius, ſciamus quid ſit, de quo extra ordinem referas: Alius, quis eſt ante relationem reus? Alius, ſalui ſumus, qui ſuperſumus. Audior interturbatus, interritus tamen, tantum ſuſceptæ rei honeſtas ualet, tantumq; ad fiduciam, uel metum differt: nolint homines quod facias, an non probent. Longum eſt omnia, quæ tunc hinc inde iacta ſunt, recenſere. Nouiſsime conſul, ſecundæ ſententiæ loco, dices ſi quid uolueris. Permiſeris inquam, quod uſq; adhuc omnibus permiſiſti. Reſido, agūtur alia. Interim, Me quidam ex conſularibus amicus ſecreto, accuratoq; ſermone, quaſi nimis fortiter incauteq; progreſſum corripit, reuocat, monet, ut deſiſtam: adiecit etiam: Notabilem te futuris principibus feciſti. Eſto inquam, dū malis. Vix ille diſceſſerat: rurſus alter, quid audes? quò ruis? quibus te periculis obijcis? quid præſentibus confidis incertus futurorū? Laceſsis hominem iam præfectū ærarij, & breui conſulē. Præterea qua gratia? quibus amicis fultū? nominat quendam, qui tum ad Orientem ampliſsimū exercitum, non ſine magnis dubijsq; rumoribus obtinebat. Ad hæc ego: Omnia perſcepi, atq; animo mecum ante peregi, nec recuſo, ſi ita caſus attulerit, luere pœnas ob honeſtiſsimum factum, dum flagitioſiſsimū ulciſcor. Iam cenſendi tempus. Dicit Domitius Apollinaris conſul deſignatus, dicit †Fabritius Veiento, Fabius Poſthumius, Vectius Procu- †Fabius

lus collega Publicij Certi, de quo agebatur. Vxoris autem meæ, quam amiſerã, uitricus, poſt hos Ammius Flaccus. Omnes Certum nondum à me nominatũ defendunt, crimenq́; quaſi in medio relictum defenſione ſuſcipiunt. quæ præterea dixerint, non eſt neceſſe narrare: in libris habes. Sum enim cuncta ipſorum uerbis perſecutus. Dicunt contrà Auidius Quietus, Cornutus Tertullus: iniquißimum eſſe, querelas dolentiũ excludi, ideoq́; Arriæ, & Fanniæ ius querendi non auferendum, nec intereſſe cuius ordinis quis ſit, ſed quam cauſſam habeat. Cornutus: datum ſe à conſulibus tutorem Heluidij filiæ, petentibus matre eius, et uitrico, nunc quoq; non ſuſtinere deſerere officij ſui parteis, in

†eum *quo tamen † & ſuo dolori modum imponere, & optimarum fœminarum ferre modeſtißimum adfectum, quas contentas eſſe admonere ſenatum Publicij Certi cruentæ adulationis. Et petere, ſi pœna flagitij manifeſtißimi remittatur, nota Certo quaſi cenſoria inuratur. Tum Satrius Rufus medio ambiguoq́; ſermone, puto, inquit, iniuriam factam Publicio Certo, ſi non abſoluatur, nominatus eſt ab amicis Arriæ & Fanniæ, nominatus ab inimicis, nec debemus ſoliciti eſſe. Eidem & nos qui bene ſentimus de homine, iudicaturi ſumus, ſi innocens eſt, ſicuti & ſpero, & malo. & donec aliquid probetur, credo, poteritis abſoluere. Hæc illi, quo quiſq; ordine citabantur. Venitur ad me, conſurgo, utor*

go, utor initio, quod in libro eſt, reſpondeo ſingulis. Mirum, qua intentione, quibus clamoribus omnia exceperint, qui modo reclamabant, tanta conuerſio, uel negocij dignitatem, uel prouentum orationis, uel actoris conſtantiam ſubſecuta eſt. Finio. Incipit reſpondere Veiento, nemo patitur, obturbatur, obſtrepitur, adeò quidem, ut diceret, rogo Patres C. ne me cogatis implorare auxilium tribunorum. Et ſtatim Murena tribunus, permitto tibi uir clariſsime Veiento dicere. Tũ quoque reclamatur. Inter moras conſul citatis nominibus, & peracta diſceſsione mittit ſenatum, ac penè adhuc ſtantem, tentantemq; dicere Veientonẽ relinquit. Multum ille de hac (ita uocitabat) contumelia queſtus eſt Homerico uerſu ὦ γέρον, ἦ μάλα δή σε νέοι τείρουσι μαχηταί. *Non ferè quiſquam in ſenatu fuit, qui nõ me complecteretur, exoſcularetur, certatimq; laude cumularet, quod intermiſſum tam diu morem in publicũ conſulendi, ſuſceptis proprijs ſimultatibus, reduxiſſem, quod deniq; ſenatũ inuidia liberaſſem, qua flagrabat apud ordines alios, quod ſeuerus in cæteros, ſenatoribus ſolis diſsimulatione quaſi mutuo parceret. Hæc acta ſunt abſente Certo: Fuit enim, ſeu tale aliquid ſuſpicatus, ſiue ut excuſabatur, infirmus. Et relationis quidem die Cæſar affuit. Obtinui tamen, quod intenderam. Nam collega Certi conſulatum, ſucceſſorem Certus accepit, planéque factum eſt,*

quod dixerã in fine. Reddat præmiũ ſub optimo Prin cipe, quod à peſſimo accepit. Poſtea actionem meã ut cunq; potui, recollegi, addidi multa. Accidit fortuitũ, ſed non tanquam fortuitum, quod editis libris Certus intra pauciſſimos dies implicitus morbo deceſſit. Audiui referenteis hanc imaginem menti eius, hanc oculis inerraſſe, tanquam uideret Heluidium reſpõdere †mihi. Vera ne hæc, adfirmare non auſim: intereſt tamen exempli, ut uera uideantur. Habes epiſtolam, ſi modum epiſtolæ cogitas, libris, quos legiſti, non minorẽ, ſed imputabis tibi, qui contentus libris nõ fuiſti. Vale.

†ſibi

C. PL. TACITO SVO S.

NEc ipſe tibi plaudis, & ego nihil magis ex fide, quàm de te ſcribo. Poſteris an aliqua cura, neſcio. Nos certe meremur, ut ſit aliqua, non dico ingenio (id enim ſuperbum) ſed ſtudio, ſed labore, et reuerentia poſterûm. Pergamus modo itinere inſtituto, quod ut paucos in lucem famamq; prouexit, ita multos ẽ tenebris, & ſilentio protulit. Vale.

C. PLINIVS FALCONI SVO S.

REfugeram in Tuſcos, ut omnia ad arbitrium meum facerem: at hoc ne in Tuſcis quidẽ licet, tam multis undiq; ruſticorum libellis, & tam querulis inquietor, quos aliquanto magis inuitus, q̃ meos lego, Nã & meos inuitus. Retracto enim actiunculas quaſdam, quod poſt intercapedinẽ temporis & frigidũ, & acerbum

acerbum eſt: rationes quaſi abſente neglegũtur. Inter*dum tamen equum conſcendo, & patremfamiliæ ha*ctenus *ago, quod aliquam partem prædiorum, ſed pro geſtatione percurro.* Tu *conſuetudinem ſerua, nobiſq; ſic ruſticis urbana acta perſcribe.* Vale.

C. PLIN. MAMILIANO SVO S.

S*Vmmam te uoluptatẽ percepiſſe ex iſto copioſiſsimo genere uenandi nõ miror, cum hiſtoricorum more ſcribas numerũ iniri nõ potuiſſe.* Nobis *ue*nari nec uacat, nec libet*. Non *uacat, quia uindemiæ in manibus*. Non libet*, quia exiguæ*. Deuehemus ta*men pro nouo muſto, nouos uerſiculos tibi, quos iucundiſsime exigenti, ut primum uidebuntur deferuiſſe, mittemus.* Vale.

C. PLIN. GENITORI SVO S.

A*Ccepi literas tuas, quibus quereris tædio tibi fuiſſe quamuis lautiſſimam cœnam, quia ſcurræ. cinædi, moriones menſis inerrabant.* Vis *tu remittere aliquid ex rugis? Equidẽ nihil tale habeo, habenteis tã men fero.* Cur *ego non habeo? quia nequaquam me, ut inexpectatum, feſtiuumq; delectat, ſi quid molle à cinædo, petulans à ſcurra, ſtultum à morione profertur.* Non *rationem, ſed ſtomachum tibi narro.* Atq; *adeo, quàm multos putas eſſe, quos ea, quibus capimur, & ducimur, partim ut inepta, partim ut moleſtiſſima offendant*. Quàm *multi cum lector, aut lyriſtes, aut co*

mœdus inductus eſt, calceos poſcunt, aut non minore cum tædio cubãt, quàm tu iſta (ſic enim appellas) prodigia perpeſſus es. Demus igitur alienis oblectationibus ueniam, ut noſtris impetremus. Vale.

C. PLIN. SABINO SVO S.

QVa intentione, quo ſtudio, qua denique memoria legeris libellos meos, epiſtola tua oſtendit. Ipſi igitur exhibes negociũ tibi, qui elicis et inuitas, ut quamplurima communicare tecum uelim. Faciam, per parteis tamen, & quaſi digeſta, ne iſtam ipſam memoriam, cui gratias ago, adſiduitate & copia turbem, oneratamq́;, & quaſi oppreſſam cogam pluribus ſingula, poſterioribus priora dimittere. Vale.

C. PL. RVSONI SVO S.

SIgnificas legiſſe te in quadã epiſtola mea, iußiſſe Verginium Rufum inſcribi ſepulchro ſuo,

Hic ſitus eſt Rufus, pulſo qui uindice quondam,
Imperium adſeruit non ſibi, ſed patriæ.

Reprehendis quod iuſſerit: addis etiam melius, rectiusq; Frontinũ, quod uetuerit omnino monimentũ ſibi fieri. meq́; ad extremũ, quid de utroq; ſentiam, conſulis. Vtrunq; dilexi, miratus ſum magis quẽ tu reprehendis, adeoq́; miratus, ut non putarem ſatis unquam laudari poſſe, cuius nunc mihi ſubeunda defenſio eſt. Omnes ego, qui magnũ aliquid memorandumq́; fecerũt, nõ modo uenia, uerumetiam laude digniſſimos iudico,

ſi immortalitatem, quam meruere, ſectãtur. Victuriq́; nominis famam ſupremis etiã titulis prorogare nituntur. Nec facile quenquam, niſi Verginium inuenio, cuius tanta in prædicando uerecundia, quanta gloria ex facto. Ipſe ſum teſtis, familiariter ab eo dilectus probatusq́; ſemel omnino me audiente prouectũ, ut de rebus ſuis hoc unum referret, ita ſecũ aliquando Cluuium loquutũ, Scis Vergini, quæ hiſtoriæ fides debeatur. Proinde ſi quid in hiſtorijs meis legis aliter ac uelles, rogo ignoſcas. Ad hæc Verginius: Tu, ô Cluui Cluui, tu'ne ignoras, ideo me feciſſe, quod feci, ut eſſet liberum uobis ſcribere, quæ libuiſſet? Agedũ hunc ipſum Frontinum in hoc ipſo, in quo tibi parcior uidetur, & preßior, comparemus. Vetuit extrui monimentum, ſed quibus uerbis? Impenſa monimenti ſuperuacua eſt, memoria noſtri durabit, ſi uita meruimus. An reſtrictius arbitraris per orbem terrarum legendum, dare duraturam memoriam ſui, quàm uno in loco duobus uerſiculis ſignarẽ, quod feceris? Quanquam non habeo propoſitũ illum reprehendendi, ſed hunc tuendi, cuius quæ poteſt apud te iuſtior eſſe defenſio, quàm ex collatione eius, quem prætuliſti? Meo quidem iudicio neuter culpandus, quorum uterq; ad gloriam pari cupiditate, diuerſo itinere contendit: alter, dum expetit debitos titulos: alter, dum mauult uideri contempſiſſe. Vale.

C. PL.

C. PL. VENATORI SVO S.

TVa uero epiſtola tanto mihi iucũdior fuit, quanto longior erat, præſertim cum de libellis meis tota loqueretur, quos tibi uoluptati eſſe non miror, cũ omnia noſtra, perinde ac nos, ames. Ipſe cum maxime uindemias gracileis quidem, uberiores tamen, quàm expectauerã, colligo, ſi colligere eſt nonnunquam decerpere uuam, torculum inuiſere, guſtare de lacu muſtum, obrepere urbanis, qui nũc ruſticis præſunt, meq́; notarijs, & lectoribus reliquerunt. Vale.

C. PL. SABINIANO SVO S.

LIbertus tuus, cui ſuccenſere te dixeras, uenit ad me, aduolutusq́; pedibus meis, tanquam tuis hæſit. Fleuit, multum rogauit, multũ etiam tacuit, in ſumma, fecit mihi fidẽ pœnitentiæ. Vere credo emendatũ, quia deliquiſſe ſe ſentit. Iraſceris ſcio, & iraſceris meritò, id quoq; ſcio, ſed tunc præcipua manſuetudinis laus, cũ iræ cauſſæ iuſtiſſimæ ſunt. Amaſti hominẽ, & ſpero amabis. Interim ſufficit, ut exorari te ſinas. Licebit rurſus iraſci, ſi meruerit, qđ exoratus excuſatius facies. Remitte aliquid adoleſcentiæ ipſius, remitte lachrymis, remitte indulgẽtiæ, ne torſeris illũ, ne torſeris etiã te: torqueris enim, cũ tã lenis iraſceris. Vereor ne uidear nõ rogare, ſed cogere, ſi precibus eius meas iunxero. Iungã tamen tanto plenius & effuſius, quanto ipſum acrius ſeueriusq́; corripui, deſtricte minatus nunquam me poſtea rogaturũ. Hoc illi, quem terreri

oportebat, tibi non idem. Nam fortaſſe iterum rogabo, iterum impetrabo. Sit modo tale, ut rogare me, et te ut præſtare deceat. Vale.

C. PL. SEVERO SVO S.

MAgna me ſolicitudine adficit Paßieni Pauli ualetudo, & quidem plurimis, iuſtißimisq; de cauſis. Vir eſt optimus, honeſtißimus, noſtri amantißimus. Præterea in literis ueteres æmulatione exprimit. Reddit Propertium in primis, à quo genus ducit, uera ſoboles, eoq; ſimilima illi, in quo ille præcipuus. Si elegos eius in manū ſumpſeris, leges opus terſum, molle, iucundum, & planè ut à Propertio, id eſt optime ſcriptum. Nuper ad lyrica deflexit, in quibus ita Horatium, ut in illis illum alterū effingi putes. Si quid in ſtudijs cognatio ualet, & huius propinquus: Magna uarietas, magna mobilitas. Amat, ut qui uerißime. dolet, ut qui impatientißime. laudat, ut qui benignißime. ludit, ut qui facetißime. omnia deniq; tanquam ſingula abſoluit. Pro hoc ego amico, pro hoc ingenio, non minus æger animo, quàm corpore ille. Gratulare quod illum & me recepi, gratulare etiam literis ipſis, quæ ex periculo eius tantum diſcrimen adiere, quantum ex ſalute gloriæ conſequentur. Vale.

C. PL. MAXIMO SVO S.

FRequenter agenti mihi euenit, ut Centumuiri, cū diu ſe intra iudicum autoritatem, grauitatemq;

tenuiſſent, omnes repente quaſi uicti, coactiq́; cõſurgerent, laudarentq́;. Frequẽter è ſenatu famã, qualem maxime optauerã, rettuli: nunq̃ tamen maiorẽ cepi uoluptatem, q̃ nuper ex ſermone Cornelij Taciti. Narrabat ſediſſe ſe Circenſibus proximũ equiti Ro. hunc poſt uarios eruditosq́; ſermones requiſiſſe, Italicus es, an prouincialis? ſe reſpondiſſe, noſti me, ecquid ex ſtudijs? Ad hoc illũ, Tacitus, an Plinius? Exprimere nõ poſſum, quàm ſit iucundum mihi, q́uod nomina noſtra quaſi literarũ propria, nõ hominũ, literis redduntur, quodq́; uterq; noſtrũ his etiam ex ſtudijs notus, quibus alter ignotus eſt. Accidit aliud ante pauculos dies ſimile. Recumbebat mecũ uir egregius Fabius Rufinus, ſuper eum municeps ipſius, qui illo die primũ uenerat in urbem, Rufinus, demonſtrans me, uides hunc? multa deinde de ſtudijs noſtris. Et ille, Plinius eſt, inquit. Verum fatebor, capio magnũ laboris mei fructum. An ſi Demoſthenes iure lætatus eſt, q́d' illũ anus Attica ita †noſcitauit *†demõſtrauit, οὗτός ἐστι Δημοσθένης. ego celebritate nominis mei gaudere nõ debeo? Ego uero et gaudeo & gaudere me dico. Neq; enim uereor, ne iactantior uidear, cũ de me aliorũ iudiciũ, nõ meũ profero, præſertim apud te, qui nec ullius inuides laudibus, et faues noſtris. Vale.*

C. PL. SABINIANO.

BEne feciſti, quod libertum aliquando tibi charũ reducentibus epiſtolis meis in domũ, in animũ recepiſti.

receptiſti.iuuabit hoc te. Me certe iuuat: primũ, quod te tam tractabilem uideo, ut in ira regi poßis: deinde, quod tantũ mihi tribuis, ut uel autoritati meæ pareas, uel precibus indulgeas. Igitur et laudo, et gratias ago, ſimul in poſterũ moneo, ut te erroribus tuorũ, & ſi nõ fuerit qui deprecetur, placabilem præſtes. Vale.

C. PL. MAMILIANO SVO S.

QVereris de turba caſtrenſiũ negociorũ, & tanquam ſummo ocio perfruare, luſus, et ineptias noſtras legis, amas, flagitas, meq́; ad ſimilia condenda nõ mediocriter incitas. Incipio enim ex hoc genere ſtudiorum nõ ſolũ oblectationem, uerumetiã gloriam petere, poſt iudiciũ tuum uiri grauißimi, eruditißimi, ac ſuper iſta uerißimi. Nunc me rerũ actus modice, ſed tamen diſtringit, quo finito, aliquid earundem camœnarum in iſtum eundem benignißimũ ſinum mittam. Tu paſſerculis, et columbulis noſtris inter aquilas ueſtras dabis pennas, ſi tamen & ſibi, & tibi placebunt: Sin tantũ ſibi, continendos cauea, nido'ue curabis. Vale.

C. PL. LVPERCO SVO S.

DIxi de quodam oratore ſeculi noſtri, recto quidem & ſano, ſed parum grandi & ornato, ut opinor, apte. Nihil peccat, niſi quod nihil peccat. Debet enim orator erigi, attolli, interdũ etiam efferueſcere, efferri, ac ſæpe accedere ad præceps. Nam plerunque altis, & excelſis adiacent abrupta, tutius per pla=

na, ſed humilius & depreßius iter. Frequẽtior currentibus, quàm reptantibus lapſus. ſed his non labentibus uis nulla, illis nonnulla uis etiam ſi labantur. Nam ut *quaſdam arteis, ita eloquentiam nihil magis, quàm ancipitia cõmendant. Vides qui fune in ſumma nituntur, quantos ſoleant excitare clamores, cum iam iamq; caſuri uidentur. Sunt enim maxime mirabilia, quæ maxime inexpectata, maxime periculoſa, utq;* Græci *magis exprimũt* παράδοξα. Ideo *nequaquam par gubernatoris eſt uirtus, cum placido aut cũ turbato mari uehitur, tũc enim laudante nullo, illaudatus, inglorius ſubit portũ. At cum ſtridunt funes, curuatur arbor, gubernacula gemunt, tunc ille clarus, & dijs maris proximus. Cur hæc? quia uiſus es mihi in ſcriptis meis adnotaſſe quædam ut tumida, quæ ego ſublimia, aut improba, quæ audentia, aut nimia, quæ ego plena arbitrabar. Plurimũ autem refert reprehẽdenda adnotes, an inſignia. Omnis enim aduertit, quod eminet, & extat, ſed acri intentione dijudicandum eſt, immodicũ ſit an grande, altum an enorme, atq; ut* Homerũ *potißimum attingam, quem tandem alterutram in partem poteſt fugere?* ἀμφὶ δ᾽ ἐσάλπιγξε μέγας οὐρανός, ἤέρι δ᾽ ἔγχος ἐκέκλιτο. *& totum illud,* οὔτι θαλάσσης κύματος † συμβολαί. *Sed opus eſt examine & libra, incredibilia ſint hæc, et inania, an magnifica, & cœleſtia. Ne nunc ego me his ſimilia aut dixiſſe,*

† ὄμβρον

xiſſe, aut poſſe dicere puto, non ita inſanio, ſed hoc intelligi uolo, laxandos eſſe eloquentiæ frenos, nec anguſtiſsimo gyro ingeniorũ impetus refringẽdos. At enim alia conditio oratorum, alia poëtarũ. Quaſi uero M. Tullius minus audeat, quanq̃ hunc omitto: neq; enim ambigi puto. Sed Demoſthen. ipſe ille norma oratoris & regula, num ſe cohibet, & comprimit, cum dicit, ἄνθρωποι μιαροὶ καὶ κόλακες, καὶ ἀλάστορες. & rurſus, οὐ λίθοις ἐτείχισα τὴν πόλιν, οὐδὲ πλίνθοις ἐγώ. et ſtatim, οὐκ ἐκ μὲν θαλάττης τὴν εὔβοιαν προυβαλόμην, πρὸ τῆς ἀττικῆς. Et alibi, ἐγὼ δὲ, οἶμαι μὲν ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι νὴ τοὺς θεοὺς ἐκεῖνον μεθύειν τῷ μεγέθει τῶν πεπραγμένων. Iam quid audientibus illo pulcherrimo ac longiſſimo exceſſu, νόσημα γάρ. Quid hæc? breuiora ſuperioribus, ſed audacia paria, τότε ἐγὼ μὲν τῷ πύθωνι θρασυνομένῳ, καὶ πολλῷ ῥέοντι καθ᾽ ὑμῶν. Ex eadem nota, ὅταν δὲ ἐκ πλεονεξίας καὶ πονηρίας ὥσπερ οὗτος ἰσχύσῃ, ἡ πρώτη πρόφασις καὶ μικρὸν πταῖσμα ἅπαντα ἀνεχαίτισε καὶ διέλυσε. Simile his ἀπεσχοινισμένος ἅπασι τοῖς ἐν τῇ πόλει δικαίοις. Et ibidem, σὺ τὸν εἰς ταῦτα ἔλεον προὔδωκας ἀριστογεῖτον, μᾶλλον δὲ ἀνῄρηκας ὅλως, μὴ δὴ πρὸς οὓς αὐτὸς ἐκλώκας λιμένας, καὶ προσβολῶν ἐνέπλησας. πρὸς τούτους ὁρμίζου. Et dixerat, τούτῳ δ᾽ οὐδὲ

να ὁρῶ τῶν τόπων τούτων βάσιμον ὄντα, ἀλλὰ πάντα ἀπόκρημνα, φάραγγας, βάραθρα. Et deinceps, δέδοικα μὴ δόξητέ τισιν τὸν ἀεὶ βουλόμενον εἶναι πονηρὸν τῶν ἐν τῇ πόλει παιδοτρίβειν, ἀσθενὴς μὲν γάρ ἐστι πᾶς ὁ πονηρὸς καθ᾽ ἑαυτόν. Nec ſatis, οὐδὲ γὰρ τοὺς προγόνους ὑπολαμβάνω τὰ δικαστήρια ταῦτα οἰκοδομῆσαι, ἵνα τοὺς τοιούτους ἐν αὐτοῖς μοσχεύητε, ἀλλὰ τοὐναντίον, ἵν᾽ ἀνείργητε, καὶ κολάζητε, καὶ μηδεὶς ζηλοῖ, μηδ᾽ ἐπιθυμεῖ κακίας. Adhuc εἰ δὲ κάπηλός ἐστι πονηρίας, καὶ παλιγκάπηλος, καὶ μεταβολεύς. Et mille talia, ut prætercam quæ ab Aeſchine θαύματα, non ῥήματα uocantur, in contrarium incidi dices, hunc quoq; ob iſta culpari. Sed uide quanto maior ſit, qui reprehenditur ipſo reprehendente, & maior ob hoc quoq;: in alijs enim uis, in his granditas eius elucet. Num aũt Aeſchines ipſe ijs, quæ in Demoſth. carpebat, abſtinuit? χρὴ γὰρ τὸ αὐτὸ φθέγγεσθαι τὸν ῥήτορα καὶ τὸν νόμον. ὅταν δὲ ἑτέραν μὲν φωνὴν ἀφιῇ ὁ νόμος, ἑτέραν δὲ ὁ ῥήτωρ, τῷ τοῦ νόμου δικαίῳ χρὴ διδόναι τὴν ψῆφον, οὐ τῇ τοῦ λέγοντος ἀναισχυντίᾳ. alio loco, ἔπειτα ἀναφαίνεται περὶ πάντων ἐν τῷ ψηφίσματι. πρὸς τῷ κλέμματι γράψας τὰ πεντετάλαντα τοὺς πρέσβεις ἀξίουν τοὺς ὠρείτας μὴ ἡμῖν ἀλλὰ καλλίᾳ διδόναι,

ὅτι

ὅτι δὲ ἀληθῆ λέγω ἀφελὼν τὸν πομπὸν, ϗ τὰς
τριήρεις, καὶ τὴν ἀλαζονίαν ἐκ τοῦ ψηφίσματος
ἀνάγνωθι. Iterũ alio, ϗ μὴ ἐᾶτε αὐτὸν εἰς τοὺς
τοῦ παρανόμου λόγους περιίστασθαι. Quod adeò
probauit ut repetat ἀλλὰ ἐγκαθήμενοι ϗ ἐνεδρεύ
οντες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰσελαύνετε αὐτὸν εἰς τοὺς τοῦ
παρανόμου λόγους, καὶ τὰς ἐκτροπὰς αὐτοῦ τῶν λό
γων ἐπιτηρεῖτε. Iam illa cõmodius, preſsiusq́;, σὺ
δὲ ἑλκοποιεῖς, ϗ μᾶλλόν σοι μέλει τῶν αὐθημε
ρων λόγων, ἢ τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως. Altius
illa, οὐκ ἀποπέμψηθε τὸν ἄνθρωπον ὡς κοινὴν
τῶν ἑλλήνων συμφορὰν, ἢ συλλαβόντες ὡς λη=
στὴν τῶν πραγμάτων διὰ τῆς πολιτείας πλεόν
τα τιμωρήσασθε, & alia. Expecto, ut quædã ex hac
epiſtola, gubernacula gemũt, et dijs maris proximus,
iiſdẽ notis, q̃bus ea, de quibus ſcribo cõfodias. Intelligo
enĩ me dũ ueniã prioribus peto, in illa ipſa, quæ adno
taueras incidiſſe. Sed cõfodias licet, dũmodo iam nunc
deſtines diẽ, quo & de illis, et de his corã exigere poſ=
ſimus. Aut enim tu me timidũ, aut ego te temerariũ fa
ciã. Vale.

C. PL. PATERNO SVO S.

QVanta poteſtas, quanta dignitas, quanta maie=
ſtas, quantum deniq; numen ſit hiſtoriæ, cum
frequenter aliâs, tum proxime ſenſi. Recitauerat qui=
dam ueriſsimum librum, partemq́; eius in alium di=
em reſeruauerat. Ecce amici cuiuſdam orantes, obſe=

crantesq́;,ne reliqua recitaret. Tantus audiendi, quæ fecerint, pudor, quibus nullus faciendi, quæ audire erubeſcunt. Et ille quidẽ *præſtitit, quod rogabatur: ſinebat fides, liber tamen, ut factũ ipſum manet, manebit, legeturq́; ſemper, tanto magis, quod nõ ſtatim.* Incita*tur enim hoĩes ad agnoſcenda, quæ differuntur.* Vale.

C. PL. ROMANO SVO S.

P*Oſt longum tempus epiſtolas tuas treis pariter recepi, omneis elegantiſsimas, amantiſsimas, & qualeis à te uenire præſertim deſideratas oportebat, quarum una iniungis mihi iucundiſsimum miniſteriũ, ut ad* Plotinam *ſanctiſsimam fœminam literæ tuæ per ferantur.* Eadem *cõmendas* † Popilium Artemiſium, *ſtatim præſtiti, quod petebat. Indicas etiam modicas te uindemias collegiſſe. Communis hæc mihi tecũ, quanquam in diuerſiſsima parte terrarum querela eſt. Altera epiſtola nuncias, multa de te nũc dictare, nunc ſcribere, quibus nos tibi repræſentes. Gratias ago, agerem magis, ſi illa ipſa quæ ſcribis, aut dictas, legere potuiſſem.* Et *erat æquum, ut te mea, ita me tua ſcripta cognoſcere, etiam ſi ad alium, quàm ad me pertinerent.* Polli*ceris in fine, cum certi de uitæ noſtræ ordinatione aliquid audieris, futurum te fugitiuum rei familiaris, ſtatimq́; ad nos euolaturum, qui iam tibi compedes nectimus, quas effringere nullo modo poßis.* Tertia *epiſtola continebat, eſſe tibi redditam orationem pro*

† pupillum

†Clario,

†Clario, eamq; uiſam uberiorem, quàm dicente me, audiente te fuerit. Eſt uberior, multa enim poſtea inſerui. Adijcis, te alias literas curioſius ſcriptas miſiſſe, an acceperim quæris. Non accepi, & accipere geſtio. Proinde prima quaque occaſione mitte, adpoſitis quidem uſuris, quas ego (nec parcius poßim) centeſimam putabo. Vale. †C. Lanio

C. PLIN. RVSTICO SVO S.

VT ſatius unum aliquid inſigniter, quàm plura mediocriter, ita ſatius facere plura mediocriter ſi non poßis unũ aliquid inſigniter. Quod intuẽs ego, uarijs me ſtudiorum generibus, nulli ſatis confiſus, experior. Proinde cum hoc uel illud leges, ita de ſingulis ut non ſingulis iudicabis. An cæteris artibus excuſatio in numero, literis durior lex, in quibus difficilior effectus eſt? Quid aũt ego de uenia quaſi ingratus? Nam ſi ea facilitate proxima acceperis, qua priora, laus potius ſperanda, quàm uenia obſecranda eſt, mihi tamen uenia ſufficit. Vale.

C. PL. GEMINO SVO S.

LAudas mihi & frequenter præſens, & nunc per epiſtolas Noniũ tuũ, quod ſit liberalis in quoſdam, et ipſe laudo, ſi tamen nõ in nos ſolos. Volo enim eũ, qui ſit uere liberalis, tribuere patriæ, propinquis, adfinibus, amicis, ſed ijs dico pauperibus, non ut iſti, qui ijs potißimũ donant, qui donare maxime poſſunt.

Hos ego uiſcatis, hamatiſq; muneribus, nõ ſua prome re puto, ſed aliena corripere. Sunt ingenio ſimili, qui quod huic donant, auferunt illi, famamq; liberalitatis auaritia petunt. Primum eſt autem, ſuo eſſe contentũ: deinde, quos præcipue ſcias indigere, ſuſtentantem, fo-uentemq; orbe quodam †ſocietatis ambire. Quæ cun-cta ſi facit iſte, uſquequaque laudandus eſt: ſi unum ali-quod, minus quidem, laudandus tamen. Tam rara ſunt etiam imperfectæ liberalitis exempla: tanta inuaſit ho-mines habendi cupido, ut poſſideri magis, quàm poßi-dere uideantur. Vale.

†*ſociali tatis*

C. PLINIVS SARDO SVO S.

POſtquam à te receſſi, nõ minus tecũ, quàm cum apud te fui. Legi enim librum tuũ, identidẽ re-petens, ea maxime (non enim mentiar) quæ de me ſcri-pſiſti, in quibus quidẽ percopioſus fuiſti: quàm multa, quàm uarie, quàm nõ eadem, de eodẽ iugo tamen di-uerſa dixiſti? Laudẽ pariter, & gratias agam? Neutrũ ſatis poſſum, & ſi poſſem, timerem ne arrogans eſſet, ob ea laudare te, ob quæ gratias agerẽ. Vnum illud ad dam, oĩa mihi tanto laudabiliora uiſa, quanto iucundio ra: & tanto iucũdiora, quãto laudabiliora erãt. Vale.

C. PLINIVS TITIANO SVO S.

QVid agis? an quod ago ruri ipſe? uitam iucun-diſſimam, id eſt ocioſiſſimam? Quo fit, ut ſcri bere longiores epiſtolas nolim, uelim legere: illud tan

quam

quam delicatus, hoc tanquam ocioſus. Nihil eſt enim aut pigrius delicatis, aut curioſius ocioſis. Vale.

C. PLINIVS CANINIO SVO S.

INcidi in materiam ueram, ſed ſimilimã fictæ, dignamq; †iſto lætiſſimo, altiſſimo, planeq; poëtico ingenio. Incidi autem, dum ſuper cœnã uaria hinc inde miracula referuntur. Magna autori fides: ſi quid tamen poëtæ cum fide. Is tamen autor, cui bene uel hiſtoriam ſcripturus credidiſſes. Eſt in Africa Hipponenſis Colonia, mari proxima, adiacet nauigabile ſtagnũ, ex hoc in modũ fluminis æſtuariũ emergit, quod uice alterna, prout æſtus aut repreſſit, aut impulit, nũc infertur mari, nũc redditur ſtagno. Omnis hic æſtus piſcandi, nauigandi, atq; etiã natandi ſtudio tenetur, maxime pueri, quos ociũ luduſq; ſolicitat, his gloria, & uirtus, altiſſime puouehi: uictor ille, qui longiſſime ut littus ita ſimul nanteis relinquit. Hoc certamine puer quidam audentior cæteris in ulteriora tendebat, Delphinus in[illegible]rit, & nunc præcedere puerum, nũc ſequi, nũc circuire, poſtremo ſubire, deponere, iterum ſubire, trepidãtemq; perferre primũ in altũ, mox flectit ad littus, redditq; terræ, et æqualibus. Serpit per Coloniã fama, cõcurrere, oẽs ipſum puerũ tanquã miraculũ aſpicere, interrogare, audire, narrare, reſpondere. Poſtero die obſidẽt littus, proſpectãt mare, & ſi qd ẽ mari ſimile, natãt pueri, inter hos ille, ſed cautius.

†ſcholaſtico

Delphinus rurſus ad tempus, rurſus ad puerum, uenit puer, fugit ille cum cæteris delphinis, quaſi inuitet et euocet, exilit, mergitur, uarioſq; orbeis implicat, expeditq;. Hoc altero die, hoc tertio, hoc pluribus, donec homines innutritos mari ſubiret timendi pudor, accedunt, & alludunt, & appellant, tangunt etiam, pertrectantq; præeuntem. Creſcit audacia experimento, maxime puer, qui primus expertus eſt, adnatantis inſilit tergo, fertur, refertur q;. Agnoſcũt ſe, ex mari puerum ille, è terra iſte, neuter timet, neuter timetur: huius fiducia, manſuetudo illius augetur: necnon & pueri dextra, leuaq; ſimul eunt, hortãtes, monẽteſq; ne timeat. Id quoq; mirũ, Delphinus alius tantũ ſpectator, & comes: nihil enim ſimile aut faciebat, aut patiebatur: ſed alterũ illũ ducebat, reducebatq;, ut puerũ cæteri pueri Incredibile, tam uerũ tamen quàm priora. Delphinũ geſtatorem, colluſoremq; puerorũ in terram quoq; extrahi ſolitum, hareniſq; ſiccatum, ubi incaluiſſet, in mare reuolui. Conſtat Octauium Auitum legatum proconſulis in littus educto, religione praua ſuperfudiſſe ungentum, cuius illum nouitatem, odoremq; in altum refugiſſe, nec niſi poſt multos dies uiſum languidum & mœſtum, mox redditis uiribus priorem laſciuiam, & ſolita miniſteria repetiſſe. Confluebant ad ſpectaculũ omnes magiſtratus, quorum aduentu & mora modica Reſpub. nouis ſumptibus atterebatur. Poſtremo locus

ipſe

ipſe quietem ſuam, ſecretumq; perdebat. Placuit occulte interfici, ad quod coibatur. Hæc tu qua miſeratione, qua copia deflebis, ornabis, attolles? Quanquam non eſt opus adfingas aliquid, ſufficit, ne ea quæ ſunt uera, minuantur. Vale.

C. PLIN. TRANQVILLO SVO S.

EXplica æſtũ meũ, audio me male legere, duntaxat uerſus: orationes enim cõmodius, et tanto minus uerſus. Cogito ergo recitaturus familiaribus amicis experiri libertũ meũ.† Hoc quoq; familiare, quod elegi, non bene, ſed melius ſcio lecturũ, ſi tamen non fuerit perturbatus. Eſt enim tam nouus lector, q̃ ego poëta. Ipſe neſcio quid illo legente interim faciã, ſedeam defixus, mutus, & ſimilis ocioſo? an ut quidã, quæ pronunciabit, murmure, oculis, manu proſequar? Sed puto me nõ minus male ſaltare, quàm legere. Iterũ dicã, explica æſtum meũ, uereq; reſcribe, num ſit melius peßime legere, quàm iſta uel non facere, uel facere. Vale.

†Hic quoq; ſimiliter quem elegi

C. PLINIVS APPIO SVO S.

LIbrum, quem miſiſti recepi, & gratias ago. Sum tamen hoc tempore occupatißimus. Ideo nondũ eum legi, cum alioqui ualidißime cupiam. Sed eam reuerentiã cum literis ipſis, tum ſcriptis tuis debeo, ut ſumere in manus illa niſi uacuo animo irreligioſum putem. Diligentiam tuam in retractandis operibus ualde probo. Eſt tamen aliquis modus: primum, quod nimia

cura deterit magis, quàm emendat: deinde, quod nos à recentioribus reuocat, ſimulq; nec abſoluit priora, & inchoare poſteriora non patitur. Vale.

C. PLIN. FVSCO SVO S.

Q*Væris, quemadmodum in Tuſcis diem æſtate diſponam. Euigilo cum collibuit, plerunq; circa horam primam, ſæpe ante, tardius raro: Clauſæ feneſtræ manent. Mire enim cum ſilentium, & tenebræ, ab ijs quæ auocant, abductus et liber, & mihi relictus, non oculos animo, ſed animum oculis ſequor: qui eadem quæ mens uident, quoties nõ uident alia. Cogito ſi qd in manibus, cogito ad uerbũ ſcribẽti emendantiq; ſimilis, nunc pauciora, nunc plura, ut uel difficile, uel facile cõponi, teneri ue potuerunt. Notariũ uoco, & die admiſſo, quæ formauerã enotantur, rurſusq; dimittitur. Vbi hora quarta, uel quinta: neq; enim certum dimenſumq; tempus, ut dies ſuaſit, in xyſtum me, uel cryptoporticum confero: reliqua meditor, & dicto. Vehiculum aſcendo. Ibi quoq; idem quod ambulans, aut iacens. Durat intentio, mutatione ipſa refecta. Paulum redormio, dein ambulo: mox orationẽ græcam, latinámue clare & intente, non tam uocis cauſſa, quàm ſtomachi lego, pariter tamen & illa firmatur. Iterum ambulo, ungor, exerceor, lauor. Cœnanti mihi ſi cum uxore uel paucis, liber legitur. Poſt cœnam comœdus, aut lyriſtes. Mox cum meis ambulo, quorum in numero ſunt*

eruditi.

eruditi. Varijs ſermonibus ueſpera extẽditur, et quanquam longiſſimus dies, †citò conditur. Nonnunquam ex hoc ordine aliqua mutantur. Nam ſi diu iacui, uel ambulaui, poſt ſomnum demum lectionemq́; non uehiculo, ſed quod breuius, quod uelocius, equo geſtor. †Interueniunt amici ex proximis oppidis, partemq́; diei ad ſe trahunt, interdumq́; laſſo mihi opportuna interpellatione ſubueniunt. Venor aliquando, ſed non ſine pugillaribus, ut quamuis nihil ceperim, nonnihil referam. Datur & colonis, ut uidetur ipſis, non ſatis temporis, quorum mihi agreſtes querelæ literas noſtras, et hæc urbana opera commendant. Vale.

†bene

†Interim ueniunt amici

C. PLIN. PAVLINO SVO S.

NEc tuæ naturæ eſt tralatitia hæc, & quaſi publica officia à familiaribus amicis, contra ipſorum commodum exigere: & ego te conſtantius amo, quàm ut uerear, ne aliter ac uelim accipias, niſi te Kalendis ſtatim conſulem uidero, præſertim cum me neceſſitas †locandorum prædioꝝ plureis annos ordinatura detineat, in qua mihi noua conſilia ſumenda ſunt. Nam priore luſtro, quanquam poſt magnas remiſſiones, reliqua creuerunt. Inde pleriq; nulla iam cura minuendi æris alieni, quod deſperant poſſe perſolui, rapiunt etiam conſumuntq́; quod natum eſt, ut qui iam putent ſe non ſibi parcere. Occurrendũ ergo augeſcentib. uitijs, & medendum eſt; medendi una ratio, ſi non †nu

†Tuſcanorum.

†in ſumma uel uno

mo,ſed partibus locem, ac deinde ex meis aliquos operis exactores cuſtodes fructibus ponam: Eſt alioqui nullum iuſtius genus redditus, quàm quod terra, cœlum, annus refert. Ad hoc magnam fidem, acreis oculos, numeroſas manus poſcit. Experiendum tamen, & quaſi in ueteri morbo quælibet mutationis auxilia tentanda ſunt. Vides quàm non delicata me cauſſa obire primum cõſulatus tui diem nõ ſinat: quẽ tamen hic quoq;, ut præſens, uotis, gaudio, gratulatiõe celebrabo. Vale.

C. PLIN. SATVRNINO SVO S.

EGo uero Rufum laudo: non quia tu, ut ita facerem, petiſti, ſed quia ille digniſſimus. Legi enim librum omnibus numeris abſolutum, cui multum apud me gratiæ amor ipſius adiecit. Iudicaui tamen: neque enim ſoli iudicant, qui maligne legunt. Vale.

C. PLINIVS MVSTIO SVO S.

ARuſpicum monitu reficienda eſt mihi ædes Cereris in prædijs meis in melius, in maius. Vetus ſanè, & anguſta, cum ſit alioqui †ſtato die frequentiſſima. Nam idibus Septembribus magnus è regione tota coit populus, multæ res aguntur, multa uota ſuſcipiuntur, multa redduntur: ſed nullum in proximo ſuffugium aut imbris, aut ſolis. Videor ergo munifice ſimul religioſeq; facturus, ſi ædem quampulcherrimam extruxero, addidero porticus ædi: illam ad uſum deæ, has ad hominum. Velim ergo emas quatuor marmoreas

† dedicationis die

reas columnas, cuius tibi uidebitur generis: emas marmora, quibus ſolum, quibus parietes excolantur. Erit etiam faciundũ ipſius deæ ſignum: quia antiquũ illud è ligno quibuſdam ſui partibus uetuſtate truncatũ eſt. Quantum ad porticus, nihil interim occurrit, quod uideatur †iſtinc eſſe repetendũ, niſi tamen ut formam ſecundum rationẽ loci ſcribas. Neq; enim poſſum circundare templo. Nam ſolum templi hinc flumine, & abruptiſsimis ripis, hinc uia cingitur. Eſt ultra uiam latiſsimum pratũ, in quo ſatis apte contra templũ ipſum porticus explicabuntur, niſi quid tu melius inueneris, qui ſoles locorum difficultates arte ſuperare. Vale. †ſtatim

C. PLINIVS FVSCO SVO S.

Scribis pergratas tibi fuiſſe literas meas, quibus cognouiſti quemadmodũ in Tuſcis ocium æſtatis exigerẽ. Requiris quid ex hoc in Laurentino hyeme permutem. Nihil, niſi quod meridianus ſomnus eximitur, multumq; de nocte uel ante, uel poſt diem ſumitur: & ſi agendi neceſsitas inſtat, quæ frequens hyeme, non iam comœdo, uel lyriſtæ poſt cœnam locus: ſed illa quæ dictaui identidem retractantur, ac ſimul memoriæ frequenti emendatione proficitur. Habes æſtate, hyeme conſuetudinẽ, †addas huc licet autumnũ, quæ inter hyemem, æſtatemq; media, ut nihil de die perdũt, ita de nocte paruulum acquirunt. Vale. †nõ addas

LIBRI NONI FINIS.

C. PLINII SECVNDI EPISTOLARVM LIBER DECIMVS AD TRAIANVM IMPER.

Gratulatoria ob Imperium.

TVA quidem pietas, Imperator ſanctiſsime, optauerat, ut quamtardiſsime ſuccederes patri. Sed dij immortales feſtinauerunt uirtutes tuas ad gubernacula Reip. quam ſuſceperas admouere. Precor ergo ut tibi, & per te generi humano proſpera omnia, id eſt digna ſeculo tuo contingant. Fortem te, & hilarem Imperator optime, & priuatim, & publice opto.

C. PLIN. TRAIANO SVO S.

Gratias agit.

EXprimere domine uerbis non poſſum, quantum mihi gaudium attulerit, quod me dignum putaſti iure trium liberorum. Quamuis enim Iulij Seruiani optimi uiri, tuiq; amantiſsimi precibus indulſeris, tamen etiam ex reſcripto intellego, libentius hoc ei te præſtitiſſe, quia pro me rogabat. Videor ergo ſummam uoti mei conſequutus, cum inter initia felicißimi principatus tui probaueris me ad peculiarē indulgentiam tuam pertinere, eoq; magis liberos concupiſco, quos habere etiam illo triſtiſsimo ſeculo uolui, ſicut potes, duobus matrimonijs meis credere. Sed dij melius,

qui

qui omnia integra bonitati tuæ reſeruarunt. Malui hoc potius tempore me patrem fieri, quo futurus eſſem & ſecurus, & felix.

C. PLINIVS TRAIANO IMP. S.

De ſortitione patrocinij aduerſus Marium Priſcum.

V*T primum me domine indulgentia ueſtra promouit ad præfecturam ærarij Saturni, omnibus aduocationibus, quibus alioqui nunquam eram promiſcue functus, renunciaui, ut toto animo, delegato mihi officio uacarem. Qua ex cauſſa cum patronum me prouinciales optaſſent contra Marium Priſcum, & petij ueniam huius muneris, & impetraui. Sed cum poſtea conſul deſignatus cenſuiſſes tacendum nobiſcum, quorum erat excuſatio recepta, ut eſſemus in ſenatus poteſtate, pateremurq́; nomina noſtra in urnam conijci, conuenientiſſimum eſſe tranquillitate ſeculi tui putaui, præſertim tam moderatæ uoluntati ampliſsimi ordinis non repugnare: cui obſequio meo opto, ut exiſtimes conſtare rationem, cum omnia facta, dictaq́; mea probare ſanctiſsimis moribus tuis cupiam: & ciuis, & ſenatoris boni partibus functus es, obſequium ampliſsimi ordinis, quod iuſtiſsime exigebat, præſtando, quas parteis impleturum te ſecundum ſuſceptam fidem confido.*

C. PLINIVS TRAIANO IMP. S.

Petit latum clauum amico.

INdulgentia tua Imperator optime, quam pleniſſimam experior, hortatur me, ut audeam tibi etiam pro amicis obligari, inter quos ſibi uel præcipuum locum uindicat Voconius Romanus, ab ineunte ætate condiſcipulus, & contubernalis meus. Quibus ex cauſſis & à diuo patre tuo petieram, ut illum in ampliſſimum ordinem promoueret: ſed hoc uotum meum bonitati tuæ reſeruatum eſt, quia mater Romani liberalitatem ſeſtertij quadringenties, quod conferre ſe filio codicillis ad patrem tuum ſcriptis profeſſa fuerat, nondum ſatis legitime peregerat, quod poſtea fecit admonita à nobis. Nam & fundos emancipauit, & cætera, quæ in emancipatione implenda ſolent exigi, conſummauit. Cum ſit ergo finitum, quod ſpes noſtras morabatur, non ſine magna fiducia ſubſigno. Auget fidem pro moribus Romani mei, quos & liberalia ſtudia exornant, & eximia pietas, quæ hanc ipſam matris liberalitatem, & ſtatim patris hæreditatem, & adoptionem à uitrico meruit. Auget hæc & natalium, & parternarum facultatum ſplendor: quibus ſingulis multum commendationis acceſſurum, etiam ex meis precibus indulgentiæ tuæ credo. Rogo ergo domine, ut me exoptatiſſimæ

tiſſimæ mihi gratulationis compotem facias, & honeſtis (ut ſpero) adfectibus meis præſtes, ut non in me tantum, uerum & in amico gloriari iudicijs tuis poſſim.

PLINIVS TRAIANO.

Ciuitatem Romanã Harpocrati Iatraliptæ ſuo petit.

P*Roximo anno domine grauiſſima ualetudine uſq; ad periculum uitæ uexatus,* Iatralipten *adſumpſi, cuius ſolicitudini, & ſtudio tantum indulgentiæ beneficio referre gratiã parem poſſum. Quare rogo, des ei ciuitatem* Romanam. *Eſt enim peregrinæ conditionis, manumiſſus à peregrina. Vocatur ipſe* Harpocras, *matronam habet* Thermuthin Theonis, *quæ iampridem defuncta eſt.* Item rogo, *des ius* Quiritium *libertis Antoniæ Maximillæ ornatiſſimæ fœminæ,* Hediæ & *Antoniæ* Harmeridi. Quod *à te, petente patrona, peto.*

PLINIVS TRAIANO.

Agit gratias.

A*Go gratias domine, quod & ius* Quiritium *libertis neceſſariæ mihi fœminæ, & ciuitatem* Romanam Harpocrati Iatraliptæ *meo ſine mora indulſiſti. Sed cum annos eius, & cenſum, ſicut præceperas, ederem, admonitus ſum à peritioribus, debuiſſe me ante, ei* Alexandrinam *ciuitatem impetrare, deinde* Romanam, *quoniam eſſet* Aegyptius. Ego *autem, quia* inter Aegyptios, *cæteroſq; peregrinos nihil intereſſe*

credebam, contentus fueram hoc ſolum ſcribere tibi, eũ ſcilicet à peregrina manumiſſum, patronamq́; eius iam pridem deceſſiſſe: de qua ignorantia mea non queror, per quam ſtetit, ut tibi pro eodem homine ſæpius obligarer. Rogo itaque, ut beneficio tuo legitime frui poßim: tribuas ei & Alexandrinã ciuitatẽ, & Romanam. Annos eius & cenſum (nequid rurſus indulgentiã tuam moraretur) libertis tuis, quibus iuſſeras, miſi.

TRAIANVS PLINIO.

CIuitatem Alexandrinam ſecundũ inſtitutionem principum non temere dare propoſui: ſed cum Harpocati Iatraliptæ tuo iam ciuitatem Romanam impetraueris, huic quoq; petitioni tuæ negare non ſuſtineo. Tu ex quo nomo ſit, notum mihi facere debebis, ut epiſtolam tibi ad Pompeium Plantam, præfectum Aegypti, amicum meum mittam.

PLINIVS TRAIANO.

De ſtatuis principum in municipium transferendis.

CVm diuus pater tuus domine, & oratione pulcherrima, & honeſtißimo exemplo, omneis ciueis ad munificentiam eſſet cohortatus: petij ab eo, ut ſtatuas principum, quas in longinquis agris, per plureis ſucceßiones traditas mihi, qualeis acceperam, cuſtodiebam, permitteret in municipium transferre, adiecta ſua ſtatua. quodq́; ille mihi cum plenißimo teſtimonio indulſerat, ego ſtatim decurionibus ſcripſeram, ut ad

ut adſignarent ſolum, in quo templũ pecunia mea exſtruerem: Illi in honore operis ipſius electionem loci mihi obtulerant. Sed primum mea, deinde patris tui ualetudine, poſtea curis delegati à uobis officij retentus, nunc uideor cõmodißime poſſe in rem præſentem excurrere: nam & menſtruum meum Kal. Septembris finitur, & ſequens menſis complureis dies feriatos habet. Rogo ergo ante omnia, permittas mihi opus, quod inchoaturus ſum, exornare & tua ſtatua: deinde ut hoc facere quammaturißime poßim, indulgeas cõmeatum. Non eſt autẽ ſimplicitatis meæ dißimulare apud bonitatem tuam, obiter te plurimũ conlaturum utilitatbus rei familiaris meæ. Agrorum enim, quos in eadem regione poßideo, locationem alioqui CCCC. excedat. Adeò non poteſt differri, ut proximam putationem nouus colonus facere debeat. Præterea continuæ ſterilitates cogunt me de remißionibus cogitare, quarum rationem niſi præſens inire nõ poſſum. Debeo ergo domine indulgentiæ tuæ, & pietati meæ celeritatem, & ſtatus ordinationem, ſi mihi ob utraq; hæc dederis cõmeatum XXX. dierũ. Neq; enim anguſtius tempus præfinire poſſum, cum & municipiũ, & agri de quibus loquor, ſint ultra centeſimũ & quinquageſimũ lapidem.

TRAIANVS PLINIO.

ET *multas, & omneis publicas cauſſas petendi cõmeatus reddidiſti. Mihi aũt uel ſola uoluntas*

tua ſuffeciſſet. *Neq; enim dubito te, ut primum potue- ris, ad tam diſtrictum officium reuerſurũ. Statuã poni mihi à te eo, quo deſideras, loco, quanquam eiuſmodi honorum parciſſimus, tamen patior, ne impediſſe curſum erga me pietatis tuæ uidear.*

PLINIVS TRAIANO.

Impetratæ ciuitatis Alexandrinorum pro Harpocrate gaudium.

E*Xprimere domine uerbis non poſſum, quanto me gaudio adfecerint epiſtolæ tuæ, ex quibus cognoui te Harpocrati Iatraliptæ meo etiam Alexandrinam ciuitatem tribuiſſe, quamuis ſecundum inſtitutionem principum nõ temere eam dare propoſuiſſes. Eſſe autem Harpocran* νόμȣ μεμφύτȣ *indico tibi. Rogo ergo indulgentiſſime Imp. ut mihi ad Pompeium Plantam, præfectũ Aegypti amicũ tuum, ſic ut promiſiſti, epiſtolam mittas. Obuiam iturus, quo maturius domine exoptatiſſime aduentus tui gaudio frui poſſim, rogo permittas mihi quamlongiſſime occurrere tibi.*

PLINIVS TRAIANO.

Medici ſui propinquis ciuitatem petit.

P*Roxima infirmitas mea domine obligauit me Poſthumio Marino medico, cui parem gratiam referre beneficio tuo poſſum, ſi precibus meis ex conſuetudine bonitatis tuæ indulſeris. Rogo ergo, ut propinquis eius des ciuitatẽ Chryſippo Mithridatis, uxori-*

riq; Chryſippi Stratonicæ Epigoni. Item liberis eiuſdem Chryſippi Epigono, & Mithridati, ita ut ſint in patris poteſtate, utq; ijs in libertos ſeruetur ius patronorum. Item rogo indulgeas ius Quiritium L. Satrio Abaſcanto, & P. Cæſio Phoſphoro, & Panchariæ Soteridi, quod à te uolentibus patronis peto.

PLINIVS TRAIANO.

Præturam amico petit.

SCio domine memoriæ tuæ, quæ eſt beneficiendi tenaciſsima, preces noſtras inhærere: quia tamen in hoc quoq; ſæpe indulſiſti, admoneo ſimul, & impenſe rogo, ut Accium Suram prætura exornare digneris, cum locus uacet: ad quã ſpem alioqui quietiſſimum hortatur & natalium ſplendor, & ſumma integritas in paupertate, & ante omnia felicitas temporum, quæ bonam conſcientiam ciuium tuorum ad uſum indulgentiæ tuæ prouocat, & attollit.

PLINIVS TRAIANO.

Sacerdotium ſibi petit.

CVm ſciam domine ad teſtimonium, laudemq; morum meorum pertinere tam boni principis iudicio exornari, rogo dignitati, ad quam me prouexit indulgentia tua, uel auguratum, uel ſeptemuiratum, quia uacat, adijcere digneris, ut iure ſacerdotij precari deos pro te publice poßim, quos nunc precor pietate priuata.

PLINIVS TRAIANO.
Gratulatoria ob uictoriam.

VIctoriæ tuæ optime Imp. maximæ, pulcherrimæ, antiquiſsimæ, & tuo nomine, & Reip. gratulor, Deosq́; immortaleis precor, ut omneis cogitationes tuas tam lætus ſequatur euentus, ut uirtutibus tantis gloria imperij & nouetur, & augeatur.

PLINIVS TRAIANO.
De itinere ſuo in Bithyniam.

QVia confido domine ad curam tuam pertinere, nuncio tibi me Epheſum cum omnibus meis ὑπὲρ μαλέαν *nauigaſſe, quamuis cõtrarijs uentis retentus. Nunc deſtino partim orarijs nauibus, partim uehiculis prouinciam petere. Nam ſicut itineri graueis æſtus, ita continuæ nauigationi Eteſiæ reluctantur.*

TRAIANVS PLINIO.

REcte renunciaſti mi Secunde chariſsime. Pertinet enim ad animũ meum, quali itinere prouinciam peruenias. Prudenter autem conſtituis interim nauibus, interim uehiculis uti, prout loca ſuaſerint.

PLINIVS TRAIANO.
In Bithyniam ſe ueniſſe ſcribit.

SIcut ſaluberrimam nauigationem domine uſque Epheſum expertus, ita inde poſtquam uehiculis iter facere cœpi, grauiſsimis æſtibus, atq; etiam febriculis uexatus, Pergami ſubſtiti. Rurſus cum tranſiſſem in orarias nauiculas, cõtrarijs uentis retentus, aliquanto tar

to tardius, quàm ſperaueram, id eſt XV. Kal. Octo-breis Bithyniam intraui. Non poſſum tamen de mora queri, cum mihi cõtigerit, quod erat auſpicatißimum, natalem tuum in prouincia celebrare. Nunc Reip. Pruſenſium impendia, redditus, debitores excutio, quod ex ipſo tractu magis ac magis neceſſarium intelligo. Multæ enim pecuniæ uarijs ex caußis à priuatis detinẽtur. Præterea quædã minime legitimis ſumptibus erogantur. Hæc tibi domine in ipſo ingreſſu meo ſcripſi. Quintodecimo Kal. Octobr. domine prouinciam intraui, quam in eo obſequio, in ea erga te fide, quam de genere humano mereris, inueni. Diſpice domine, an neceſſariũ putes mittere huc menſorẽ. Videntur enim non mediocres pecuniæ poſſe reuocari à curatoribus operum ſi menſuræ fideliter aguntur: ita certe proſpicio ex ratione Pruſenſium, quam cũ Maximo tracto.

TRAIANVS PLINIO.

CVperem ſine querela corpuſculi tui, & tuorũ, peruenire in Bithyniam potuiſſes, ac ſimile tibi iter ab Epheſo, ut nauigationi fuiſſet, quam expertus uſq; illò eras. Quo autem die perueniſſes in Bithyniam, cognoui Secunde charißime literis tuis. Prouinciales credo proſpectum ſibi à me intelligent. Nam & tu dabis operam, ut manifeſtum ſit illis electum te eſſe, qui ad eoſdem mei loco mittereris. Rationes autem in primis tibi rerum publicarum excutiendæ ſunt: nam

& eſſe eas uexatas ſatis conſtat. Menſores uix etiam iјs operibus, quæ aut Romæ, aut in proximo fiunt, ſufficienter habeo: ſed in omni prouincia inueniuntur, quibus credi poßit, & ideo non deerunt tibi, modo uelis diligenter excutere.

PLINIVS TRAIANO.
De cuſtodiјs.

ROgo domine, conſilio me regas hæſitantem, utrum per publicos ciuitatum ſeruos, quod uſq; adhuc factum, an per milites adſeruare cuſtodias debeam. Vereor enim ne & per ſeruos publicos parum fideliter cuſtodiantur, & non exiguum militum numerum hæc cura diſtringat. Interim publicis ſeruis paucos milites addidi. Video tamen periculum eſſe, ne id ipſum utriuſque neglegentiæ cauſſa ſit, dum cõmunem culpam hi in illos, illi in hos regerere poſſe confidunt.

TRAIANVS PLINIO.

NIhil opus ſit mi Secunde charißime ad continendas cuſtodias plureis cõmilitones conuerti. Perſeueremus in ea conſuetudine, quæ iſti prouinciæ eſt, ut per publicos ſeruos cuſtodiantur. Etenim ut fideliter hoc faciant, in tua ſeueritate, ac diligentia poſitum eſt. In primis enim, ſicut ſcribis, uerendum eſt, ne ſi permiſceantur ſeruis publicis milites, mutua inter ſe fiducia neglegentiores ſint: ſed & illud hæreat nobis, quampaucißimos milites à ſignis auocandos eſſe.

PLIN.

PLINIVS TRAIANO.

De numero militum Gabio Baſſo præfecto adſignatorum.

GAbius Baſſus præfectus oræ Ponticæ, & reuerentiſsime, & officioſiſsime domine, uenit ad me, & compluribus diebus fuit mecum. Quantum perſpicere potui, uir egregius, & indulgentia tua dignus: cui ego notum feci præcepiſſe te ut ex cohortibus, quibus me præeſſe uoluiſti, contentus eſſet beneficiarijs decem, equitibus duobus, centurione uno. Reſpondit non ſufficere ſibi hunc numerum, idq; ſe ſcripturum tibi. Hoc in cauſſa fuit, quo minus ſtatim reuocandos putarem, quos habet ſupra numerum.

TRAIANVS PLINIO.

ET mihi ſcripſit Gabius Baſſus non ſufficere ſibi eum militum numerum, qui ut daretur illi mandatis meis complexus ſum. Quid quæris ſcripſiſſe me, ut notum haberes, his literis ſubijci iuſsi. Multum intereſt, † te poſcat, an homines in ſe, ut latius uelint. Nobis autem utilitas demum ſpectanda eſt, & quantũ fieri poteſt, curandum ne milites à ſignis abſint. †tres

PLINIVS TRAIANO.

De balineo Pruſenſium.

PRuſenſes domine balineum habent, & ſordidũ, & uetus: id itaq; indulgentia tua reſtituere deſiderant: ego tamen æſtimans nouum fieri debere, ui-

deris mihi deſiderio eorum indulgere poſſe. *Erit enim pecunia, ex qua fiat, primũ ea, quam reuocare à priuatis, & exigere iam cœpi: deinde, quam ipſi erogare in oleũ ſoliti, parati ſunt in opus balinei cõferre, qđ' alioquin & dignitas ciuitatis, & ſeculi tui nitor poſtulat.*

TRAIANVS PLINIO.

SI inſtructio noui balinei oneratura uireis Pruſenſium non eſt, poſſumus deſiderio eorum indulgere: modo ne quid ideo aut intribuatur, aut minus illis in poſterum fiat ad neceſſarias erogationes.

PLINIVS TRAIANO.
De aduentu Seruilij.

SEruilius Pudens *legatus domine*, VIII. *Kal. decembreis* Nicomediam *uenit, meq́; longæ expectationis ſolicitudine liberauit.*

PLINIVS TRAIANO.
Pro Roſiano Gemino.

ROſianum Geminum *domine arctiſsimo uinculo mecum tua in me beneficia iunxerunt.* Habui *enim illum quæſtorem in conſulatu, mei ſumme obſeruantiſsimũ, expertus tantam mihi poſt conſulatum reuerentiam præſtat, & publicæ neceſsitudinis pignora priuatis cumulat officijs*. Rogo ergo, *ut ipſe apud te* pro *dignitate eius, precibus meis faueas: cui & ſi quid mihi credis, indulgentiam tuam dabis, dabit ipſe operam, ut in his, quæ ei mandaueris, maiora mereatur.*

Parciorem

Parciorem me in laudando facit, quod ſpero tibi et integritatem eius, & probitatem, & induſtriam non ſolum ex eius honoribus, quos in urbe ſub oculis tuis geſsit, uerumetiam ex cōmilitio eſſe notiſsimam. Illud unum, quod propter charitatem eius nondum mihi uideor ſatis plene feciſſe, etiam atq; etiam facio: teq; domine rogo, gaudere me ex ornata quæſtoris mei dignitate, id eſt, per illum meam quammaturiſsime uelis.

PLINIVS TRAIANO.

De militibus Maximo procuratori adſignandis.

MAximus libertus et procurator tuus domine, præter decem beneficiarios, quos adſignari à me Gemellino optimo uiro iuſsiſti, ſibi quoq; confirmat neceſſarios eſſe milites: ex his interim, ſicut inueneram in miniſterio eius, relinquendos exiſtimaui, præſertim cum ad frumentum comparandum iret in Paphlagoniam. Quinctiam tutelæ cauſſa, quia ita deſiderabat, addidi duos equites. In futurum, quid ſeruari uelis, rogo reſcribas.

TRAIANVS PLINIO.

NVnc quidem proficiſcentem ad cōparationem frumentorum Maximū libertum meum recte militibus inſtruxiſti. Fungebatur enim & ipſe extraordinario munere, cum ad priſtinum actum reuerſus fuerit, ſufficient illi duo à te dati milites, & totidem à Virdio Gemellino procuratore meo, quem adiuuat.

PLINIVS TRAIANO.

De ſeruis inter tyrones inuentis.

SEmpronius Cælianus egregius iuuenis, repertos inter tyrones duos ſeruos miſit ad me, quorũ ego ſupplicium diſtuli, ut te conditorem diſciplinæ militaris, firmatoremq; cõſulerem de modo pœnæ. Ipſe enim dubito ob hæc maxime, quod ut iam dixerant, ſacramento militari nondum diſtributi in numeros erant. Quid ergo debeam ſequi, rogo domine ſcribas, præſertim cum pertineat ad exemplum.

TRAIANVS PLINIO.

SEcundum mandata mea fecit Sempronius Cælianus, mittendo ad te eos, de quibus cognoſci oportebit, an capitale ſupplicium meruiſſe uideantur. Refert autem, uoluntarij ſe obtulerint, an lecti ſint, uel etiam uicarij dati. Lecti ſi ſint, inquiſitor peccauit: ſi uicarij dati, penes eos culpa eſt, qui dederunt: ſi ipſi, cum haberent conditionis ſuæ conſcientiam, uenerunt, animaduertendum in illos erit. Neq; enim multum intereſt, quod nondum per numeros diſtributi ſunt. Ille enim dies, pro quo primum probati ſunt, ueritatem ab his originis ſuæ exegit.

PLINIVS TRAIANO.

De ĳs, qui ex damnatione ſerui publici eſſent.

SAlua magnitudine tua domine deſcendas oportet ad meas curas, cum ius mihi dederis referendi ad te,

di ad te, de quibus dubito. In plerisque ciuitatibus, maxime Nicomediæ & Niceæ, quidam uel in opus damnati, uel in ludum (similia in his genera pœnarū) publicorum ſeruorū officio, miniſterioq; funguntur, atq; etiam ut publici ſerui annua accipiunt: quod ego cum audiſſem, diu, multumq; hæſitaui, quid facere deberem. Nam & reddere pœnæ poſt longum tempus pleroſq; iam ſenes, & quantum adfirmatur, frugaliter, modeſteq; uiuenteis, nimis ſeuerum arbitrabar: & in publicis officijs retinere damnatos, non ſatis honeſtum putabam: eoſdem rurſus à Rep. paſci ocioſos, inutile: non paſci, etiam periculoſum. Exiſtimabam neceſſario ergo rem totam, dum te cōſulerem, in ſuſpenſo relinqui. Quæ res fortaſſe quemadmodum euenerit, ut pœnis, in quas damnati erant, exoluerentur: & ego quæſij, ſed nihil comperi. Quod adfirmare tibi poſſum, ut decreta, quibus damnati erant, proferebantur: ita nulla monimenta, quibus liberati probarentur. Erant tamen qui dicerent deprecantes, iuſſu proconſulum, legatorúmue dimiſſos. Addebat fidem, quod credibile erat, neminem hoc auſum ſine autore.

TRAIANVS PLINIO.

MEminerimus idcirco te in iſtam prouinciam miſſum, quoniam multa in ea emendanda apparuerint. Erit autem uel hoc maxime corrigendum, quod qui damnati ad pœnam erant, non modò ea ſine

autore, ut ſcribis, liberati ſunt: ſed etiam in conditionem proborum miniſtrorum retrahantur. Qui igitur intra hos proximos decem annos damnati, nec ullo idoneo autore liberati ſunt, hos oportebit pœnæ ſuæ reddi. Si qui uetuſtiores inuenientur, & ſenes ante annos decem damnati, diſtribuamus illos in ea miniſteria, quæ non longe à pœna ſint. Solent enim eiuſmodi ad balineum, ad purgationes cloacarum, item munitiones uiarum, & uicorum dari.

PLINIVS TRAIANO.

De collegio fabrorum Nicomedenſium inſtituendo.

Cum diuerſam partem prouinciæ circumirem, Nicomediæ uaſtiſſimum incendium multas priuatorum domos, & duo publica opera, quanquam uia interiacente Geruſian & Iſſon, abſumpſit. Eſt autem latius ſparſum, primum uiolentia uenti, deinde inertia hominum: quod ſatis conſtat ocioſos, & immobileis tanti mali ſpectatores perſtitiſſe, & alioqui nullus uſquam in publico ſipo, nulla hama, nullum denique inſtrumentum ad incendia compeſcenda, ut hæc quidem, ut iam præcepi, parabantur. Tu domine diſpice, an inſtituendum putes collegium fabrorum, duntaxat hominum C L. *ego attendam, ne quis, niſi faber recipiatur. néue iure conceſſo in aliud utatur, nec erit difficile cuſtodire tam paucos.*

TRAIAN.

TRAIANVS PLINIO.

TIbi quidem ſecundum exempla complurimum in mentem uenit, poſſe collegium fabrorum apud Nicomedenſeis cõſtitui. Sed meminerimus prouinciam iſtam, & præcipue eas ciuitateis eiuſmodi factionibus eſſe uexatas. Quodcúnq; nomen, ex quacunq; cauſſa dederimus ijs, qui in idem contracti fuerint, heteriæ, quæ breues fient. Satius itaq; eſt comparari ea, quæ ad coërcendos igneis auxilio eſſe poſſint, admoneriq́; dominos prædiorum, ut & ipſi inhibeant, ac ſi res popoſcerit, adcurſu populi ad hoc uti.

PLINIVS TRAIANO.

Votorum nuncupatio.

SOlennia uota pro incolumitate tua, qua publica ſalus continetur, & ſuſcipimus domine pariter, & ſoluimus, precati deos, ut uelint ea ſemper ſolui, ſemperq́; ſignari.

TRAIANVS PLINIO.

ET ſoluiſſe uos cum prouincialibus dijs immortalibus uota pro mea ſalute, & incolumitate, & nuncupaſſe, libenter mi Secunde chariſſime cognoui ex literis tuis.

PLINIVS TRAIANO.

De æquæductu Nicomedenſium.

IN aquæductu domine, Nicomedenſes impenderunt HS. XXX. CCC, XXIX. Qui imperfectus

adhuc relictus, ac etiam deſtructus eſt. Rurſus in alium ductum erogata ſunt CC. *hoc quoq; relicto. Nouo impendio eſt opus, ut aquam habeant, qui tantam pecuniam male perdiderunt. Ipſe perueni ad fontem puriſſimum, ex quo uidetur aqua debere perduci, ſicut initio tentatum erat arcuato opere, ne tantum ad plana ciuitatis, & humilia perueniat. Manent adhuc pauciſſimi arcus, poſſunt & erigi quidam lapide quadrato, qui ex ſuperiore opere detractus eſt. Aliqua pars, ut mihi uidetur, teſtaceo opere agēda erit. Id enim et facilius, & uilius. Et in primis neceſſarium eſt, mitti à te uel aquilegem, uel achitectum, ne rurſus eueniat quod accidit. Ego illud unum adfirmo, & utilitatem operis, & pulchritudinem ſeculo tuo eſſe digniſſimam.*

TRAIANVS PLINIO.

CVrandū eſt, ut aqua in Nicomedenſem ciuitatē perducatur. Vere credo te ea, qua debebis diligentia, hoc opus adgreſſurū. Sed mediusfidius ad eandem diligentiā tuā ptinet inquirere, quorū uitio ad hoc tēpus tantā pecuniā Nicomedēſes pdiderint, ne cū inter ſe gratificantur, & inchoauerint, quid itaq; cōpereris p aquæductus, & reliquerint, fer in notitiā meā.

PLINIVS TRAIANO.

De theatro Niçenſium.

THeatrū domine Niceæ maxima iam parta conſtructum, imperfectum tamen, ſeſtertium, ut audio; neq;

dio: neq; enim ratio plus excuſſa eſt, amplius centies hauſit; uereor ne fruſtra. Ingentibus enim rimis deſcendit, *& hiat, ſiue in cauſſa ſolum humidũ & molle, ſiue lapis ipſe gracilis & putris.* Dignum eſt certe deliberatione, *ſit ne faciendum, aut ſit relinquendum, an etiam deſtruendum.* Nam *fulturæ, ac ſubſtructiones, quibus ſubinde ſuſcipitur, nõ tam firmæ mihi, quàm ſumptuoſæ uidentur.* Huic theatro ex priuatorum pollicitationibus *multa debentur, ut baſilicæ circa, ut porticus ſupra caueam: quæ nũc omnia differuntur ceſſante eo, quod ante peragendum eſt.* Iidem Nicenſes gymnaſium *incendio amiſſum, ante aduentum meum reſtituere cœperunt longe numeroſius, laxiusq; quàm fuerat: etiam aliquantum erogauerunt, periculum eſt ne parum utiliter: incompoſitum enim, & ſparſum eſt.* Præterea *architectus ſanè æmulus eius, à quo opus inchoatum eſt, adfirmat parietes (quanquam uiginti & duos pedes latos) impoſita onera ſuſtinere non poſſe: quia ſint cæmento medij farti, nec teſtaceo opere præcincti.* Claudiopolitani *quoque in depreſſo loco, imminente etiam monte ingens balneum defodiunt magis, quàm ædificant, & quidem ex ea pecunia, quam buleutæ addunt beneficio tuo, aut iam obtulerunt ob introitum, aut nobis exigentibus conferunt.* Ergo *cum timeam, ne illic publica pecunia: hic, quod eſt omni pecunia precioſius, munus tuum male collocetur, cogor*

petere à te, non ſolum ob theatrum, uerumetiam ob hæc balinea mittas architectum diſpecturum, utrum ſit utilius poſt ſumptum, qui factus eſt, quoquo modo conſummare opera, ut inchoata ſunt, an quæ uidentur emendanda corrigere: quæ transferenda, transferre, ne dum ſeruare uolumus, quod impenſum eſt, male impendamus, quod addendum eſt.

TRAIANVS PLINIO.

QVid oporteat fieri circa theatrum, quod inchoatum apud Nicenſes eſt, in re præſenti optime deliberabis, & conſtitues. Mihi ſufficiet indicari, cui ſententiæ acceſſeris. Tunc autem à priuatis exigi opera tibi curæ ſit, cum theatrum (propter quod illa promiſſa ſunt) factum erit. Gymnaſijs indulgent Græculi, ideo forſitan Nicenſes maiore animo conſtructionẽ eius adgreßi ſunt. Sed oportet illos eo contentos eſſe, quod poßit illi ſufficere. Quid Claudiopolitanis circa balineũ, qđ parũ, ut ſcribis, idoneo loco inchoauerũt, ſuadendũ ſit, tu conſtitues. Architecti tibi deeſſe nõ poſſunt. Nulla prouincia eſt, quæ non peritos, et ingenioſos hoĩes habeat, modo ne exiſtimes breuius eſſe ab urbe mitti, cum ex Græcia etiam ad nos uenire ſoliti ſunt.

PLINIVS TRAIANO.

De lacu Nicomedenſium.

INtuenti mihi & fortunæ tuæ, & animi magnitudinem, conuenientißimum uidetur, demonſtrari

opera

opera non minus æternitate tua, quàm gloria digna, quantumq́; pulchritudinis, tantum utilitatis habitura. Eſt in Nicomedenſium finibus ampliſsimus lacus, per hũc marmora, fructus, ligna, materiæ, & ſumptu immodico, & labore uſq; ad uiam nauibus, inde magno labore, maiore impendio uehiculis ad mare deuehuntur. Sed hoc opus multas manus poſcit. At hæ porrò non deſunt: nam & in agris magna copia eſt hominum, & maxima in ciuitate, certaq́; ſpes omneis libentiſsime adgreſſuros opus omnibus fructuoſum, ſupereſt, ut tu libratorem, uel architectum, ſi tibi uidebitur, mittas, qui diligenter exploret, ſit'ne lacus altior mari, quem artifices regionis huius quadraginta cubitis altiorem eſſe contendunt. Ego per eadem loca inuenio foſſam à rege percuſſam, ſed incertum utrum ad colligendum humorem circumiacentium agrorum, an ad cõmittendum flumini lacum (eſt enim imperfecta) Hoc quoque dubium intercepto rege mortalitate, an deſperato operis effectu. Sed hoc ipſo (feres enim me ambitioſum) pro tua gloria incitor, & accendor, ut cupiã peragi à te, quæ tantum cœperant reges.

TRAIANVS PLINIO.

Poteſt nos ſolicitare lacus iſte, ut committere illum mari uelimus: ſed planè explorandum eſt diligenter, ne ſi immiſſus in mare fuerit, totus effluat. Certe quantum aquarum, & unde accipiat, poteris à

Calpurnio Macro petere. Libratorem & ego hinc ali quem tibi peritum eiuſmodi operum mittam.

PLINIVS TRAIANO.

De Byzantiorum impendijs.

R*Equirēti mihi Byzantiorū Reip. impēdia, quæ maxima fecit, indicatum eſt domine legatum ad te ſalutandum annis omnibus cum pſephiſmate mitti, eiq; dari nummorū duodena millia. Memor ergo propoſiti tui, legatum quidem retinendum, pſephiſma autem mittendum putaui, ut ſimul & ſumptus leuaretur, & impleretur publicum officium. Eidem ciuitati imputata ſunt terna milia, quæ uiatici nomine annua dabantur legato eunti ad eum, qui Mœſiæ præeſt, publice ſalutandum. Hæc ego in poſterum circunciden da exiſtimaui. Te domine rogo, ut quid ſentias, reſcribendo, aut conſilium meum confirmare, aut errorem emendare digneris.*

TRAIANVS PLINIO.

O*Ptime feciſti Secunde chariſſime, duodena iſta Byzantijs, quæ ad ſalutandum mein legatum impendebantur, remittendo. Fungetur his partibus, et ſi ſolū eorū pſephiſma per te miſſum fuerit. Ignoſcet illis & Mœſiæ præſes, ſi minus illū ſumptuoſe coluerint.*

PLINIVS TRAIANO.

De diplomatibus.

D*Iplomata domine (quorū dies præterita) an omnino obſeruari, & quādiu uelis, rogo ſcribas, meq;*

bas, meq; hæſitatione liberes. Vereor enim ne in alte-rutram partem ignorantia lapſus, aut illicita confir-mem, aut neceſſaria impediam.

TRAIANVS PLINIO.

Diplomata(quorum præteritus eſt dies) in uſu eſſe non debent. Ideo inter prima iniungo mi-hi, ut per omneis prouincias ante mittam noua diplo-mata, quàm deſiderari poßint.

PLINIVS TRAIANO.

De priuilegio Apamæorum.

Cum uellem Apameæ domine cognoſcere publi-cos debitores, & redditum, & impendia, re-ſponſum eſt mihi cupere quidem uniuerſos, ut à me ra-tiones Coloniæ legerentur, nunquàm tamen eſſe lectas ab ullo proconſulum, habuiſſe priuilegium, & uetu-ſtißimum morem, arbitrio ſuo Remp. adminiſtrare. Exegi, ut quæ dicebant, quæq; recitabant, libello com-plecterentur, quem tibi, qualem acceperã, miſi: quam-uis intelligerem pleraq; ex illo addi, de quo quæritur, non pertinere. Te rogo, ut mihi †præire digneris, quid me putes obſeruare debere. Vereor enim ne aut exceſ-ſiſſe, aut non impleſſe officij mei parteis uidear. †præci-pere

TRAIANVS PLINIO.

Libellum Apamæorum, quem epiſtolæ tuæ iun-xeras, remiſit mihi neceßitatem. Perpendi qua-lia eſſent, propter quæ uideri uolunt eos, qui procon-

ſulibus hanc prouinciam obtinuerunt, abſtinuiſſe inſpectione rationum ſuarum, cum ipſum te, ut eas inſpiceres, non recuſauerint. Remuneranda eſt igitur probitas eorum, ut iam nunc ſciant hoc, quod inſpecturus es, ex mea uoluntate, ſaluis, quæ habent, priuilegijs, eſſe facturum.

PLINIVS TRAIANO.

De religioſo templo transferendo.

ANte aduentum meum domine Nicomedenſes priori foro nouum adijcere cœperunt, cuius in angulo eſt ædes uetuſtiſsima matris magnæ, aut reficienda, aut transferenda, ob hoc præcipue, quod eſt multo depreſsior opere eo, quot cum maxime ſurgit. Ergo cum quærerem, num eſſet aliqua lex dicta templo, cognoui alium hic, aliũ apud nos eſſe morem dedicationis. Diſpice ergo domine, an putes ædem, cui nulla lex dicta eſt, ſalua religione poſſe transferri, alioqui cõmodiſsimum eſt, ſi religio non impedit.

TRAIANVS PLINIO.

POtes mi Secunde chariſsime ſine ſolicitudine religionis, ſi loci poſitio uidetur hoc deſiderare, ædem matris deûm transferre in eam, quæ eſt accommodatior. Nec te moueat, quod lex dedicationis nulla reperitur; cum ſolum peregrinæ ciuitatis capax non ſit dedicationis, quæ fit noſtro iure.

PLINIVS TRAIANO.

Agit gratias.

Difficile eſt domine exprimere uerbis, quantam perceperim lætitiam, quod & mihi, & ſocrui meæ præſtitiſti, ut ad finem eius Cœlium Clementem in hanc prouinciam transferres. Ex illo enim menſuram beneficij tui penitus intelligo, cum tam plenam indulgentiam cum tota domo mea experiar, cui referre gratiam parem nec audeo quidem, quamuis maxime debeam. Itaque ad uota confugio, deosq; precor, ut ijs, quæ in me adſidue confers, non indignus exiſtimer.

PLINIVS TRAIANO.

Ob diem imperij ſuſcepti celebritas.

Diem domine, quo ſeruaſti imperium, dum ſuſcipis, quanta mereris lætitia celebrauimus, precati deos, ut generi humano, cuius tutela, & ſecuritas ſaluti tuæ innixa eſt, incolumem, florentemq; præſtarent. Præiuimus, & commilitonibus iuſiurandum more ſolenni præſtantibus: & prouincialibus, qui eadem certarunt pietate iurantibus.

TRAIANVS PLINIO.

Qvanta religione, ac lætitia commilitones cum prouincialibus, te præeunte, diem imperij mei celebrauerint, libenter mi Secunde chariſſime cognoui literis tuis.

PLINIVS TRAIANO.

De pecunia fœnebri.

PEcuniæ publicæ domine prouidentiâ tua, & miniſterio noſtro etiam exactæ ſunt, et exiguntur, quæ uereor ne ocioſæ iaceant: nam & prædiorum comparandorum aut nulla, aut rariſſima occaſio eſt: nec inueniuntur, qui uelint debere Reip. *præſertim duodenis aſſibus, quanti à priuatis mutuantur.* Diſpice *ergo domine, nunquid minuendam uſuram, ac per hoc idoneos debitores inuitandos putes; & ſi ne ſic quidem reperiuntur, diſtribuendam inter decuriones pecuniam, ita ut recte* Reip. *caueant: quod quanquam inuitis, et recuſantibus minus acerbum erit, leuiore uſura conſtituta.*

TRAIANVS PLINIO.

ET ipſe non aliud remedium diſpicio mi Secũnde chariſſime, quàm ut quantitas uſurarum minuatur, quo facilius pecuniæ publicæ collocentur. Modum *eius ex copia eorũ, qui mutuabuntur, tu cõſtitues, inuitos ad accipiendum cõpellere: quod fortaſſis ipſis ocioſum futurũ ſit, non eſt ex iuſtitia noſtrorũ temporum.*

PLINIVS TRAIANO.

Conſulatio ſuper reſtitutione exulis.

SVmmas domine gratias ago, quod inter maximas occupationes ijs, de quibus te conſului, me quoq; regere dignatus es: quod nunc quoq; facias, rogo. Adijt *enim me quidam, indicauitq; aduerſarios ſuos à Seruilio Caluo*

lio Caluo clariſſimo uiro in trienniũ relegatos, in prouincia morari: illi contrà, ab eodem ſe reſtitutos adfirmauerũt, edictumq́; recitauerunt. Qua cauſſa neceſſarium credidi, rem integram ad te referre. Nam ſicut mandatis tuis cautũ eſt, ne reſtituam ab alio, aut à me relegatos; ita de ijs, quos alius & relegauerit, & reſtituerit, nihil comprehenſum eſt. Ideo tu domine conſulendus fuiſti, quid obſeruare me uelles: tam Hercule de his, quàm de illis, qui in perpetuum relegati, nec reſtituti in prouincia deprehenduntur. Nam hæc quoq; ſpecies incidit in cognitionem meam. Eſt enim adductus ad me, in perpetuum relegatus à Iulio Baſſo proconſule. Ego, quia ſciebam acta Baßi reſciſſa, datumq́; à ſenatu ius omnibus, de quibus ille aliquid cõſtituiſſet, ex integro agendi duntaxat per biennium, interrogaui hunc, quem relegauerat, an adijſſet, docuiſſetq́; proconſ. Negauit, per quod effectum eſt, ut te conſulerem, an reddendum eum pœnæ ſuæ, an grauius aliquid: & quid potiſſimum conſtituendum putares & in hunc, & in eos, ſi qui forte in ſimili conditione inuenirentur. Decretum Calui, & edictum, item decretum Baßi his literis ſubieci.

TRAIANVS PLINIO.

QVid in perſonam eorum ſtatuendum ſit, qui à Publio Seruilio Caluo proconſule in trienniũ relegati, & mox eiuſdem edicto reſtituti in prouincia

remanſerunt, proxime tibi reſcribam, cum cauſſas huius facti à Caluo requiſiero, qui à Iulio Caſſo in perpetuum relegatus eſt, cum per bienniũ agendi facultatẽ habuerit, ſi exiſtimat ſe iniuria relegatum: neq; id fecerit, atq; in prouincia morari perſeuerauerit, uinctus mitti ad perfectos prætorij mei debet. Neq; enim ſufficit eum pœnæ ſuæ reſtitui, quem contumacia eluſit.

PLINIVS TRAIANO.

De Archippo philoſopho.

CVm citarem iudices domine, conuentũ inchoaturus, Flauius Archippus uacationem petere cœpit, ut philoſophus. Fuerunt qui dicerent non modò liberandum eum iudicandi neceßitate, ſed omnino tollendum de iudicum numero, reddendumq; pœnæ, quam fractis uinculis euaſiſſet. Recitata eſt ſententia Velij Pauli proconſulis, qua probabatur Archippus crimine falſi damnatus in metallum: ille nihil proferebat, quo reſtitutum ſe doceret. Adlegabat tamen pro reſtitutione & libellum à ſe Domitiano datum, & epiſtolas eius ad honorem ſuum pertinenteis, & decretum Pruſenſium. Addebat his & tuas literas ſcriptas ſibi, addebat & patris tui edictum, & epiſtolam, quibus confirmaſſet beneficia à Domitiano data. Itaq; quamuis eidem talia crimina applicarentur, nihil decernendum putaui, donec te conſulerem de eo, quod mihi con-

ſtitutione

ſtitutione tua dignum uidebatur. Ea, quæ ſunt utrinq; recitata, his literis ſubieci.

Epiſtola Domitiani ad Terentium Maximum.

FLauius Archippus philoſophus impetrauit à me ut agrum ei D C. circa Pruſiadam patriam ſuã emi iuberem, cuius reddituſuos alere poſſet: qđ ei preſtari uolo, ſummã expẽſam liberalitati meæ feres.

Eiuſdem ad L. Appium Maximum.

ARchippum philoſophum bonum uirum, & profeßione ſua etiam maioribus reſpondentem, commendatum habeas uelim mi Maxime, & plenam ei humanitatem tuam præſtes in ijs, quæ uerecunde à te deſiderauerit.

EDICTVM DIVI NERVAE.

QVædam ſine dubio Quirites ipſa felicitas temporum edicit, nec ſpectandus eſt in ijs bonus princeps, qui puſillum intelligit. Satis eſt, cum hoc ſibi quiſque ciuium meorum ſpondere poßit, me ſecuritatem omnium quieti meæ prætuliſſe, uel libenter noua beneficia conferre, & ante me conceſſa ſeruare, dum ne tamen aliquam gaudijs publicis adferat hæſitationem, uel eorum, qui impetrauerunt diffidentia, uel eius memoria, qui præſtitit: neceſſarium pariter credidi, ac lætum, obuiam dubitantibus indulgentiam meam mittere. Nolo exiſtimet quiſquam, quod alio principe uel priuatim, uel publice conſequutus, ideo

ſaltem à me reſcindi, ut potius mihi debeat. Si enim grata & certa, nec gratulatio ullius inſtauratis eget precibus. Nec, qui non habent, me quem fortuna imperij uultu meliore reſpexit, nouis beneficijs uacare patiantur: ſed ea demum ſciant roganda eſſe, quæ nõ habent.

EPISTOLA EIVSDEM AD TVLLIVM IVSTVM.

CVm rerum omnium ordinatio, quæ prioribus temporibus inchoatæ, conſummatæq; ſunt, obſeruanda ſit, tum epiſtolis etiã Domitiani ſtandum eſt.

PLINIVS TRAIANO.

De eodem Archippo.

FLauius Archippus per ſalutem tuam, æternitatemq; petit à me, ut libellũ, quem mihi dedit, mitterem tibi. Quod ego ſic roganti præſtandum putaui, ita tamen ut miſſurum me, notum accuſatrici eius facerem, à qua & ipſa acceptum libellum his epiſtolis iunxi, quo facilius uelut audita utraque parte diſpiceres quid ſtatuendum putares.

TRAIANVS PLINIO.

POtuit quidem ignoraſſe Domitianus, in quo ſtatu eſſet Archippus, cum tam multa ad honorem eius pertinentia ſcriberet: ſed meæ naturæ accommodatius eſt, credere etiam ſtatui eius ſubuentũ interuentu principis, præſertim cum etiam ſtatuarũ ei honor

toties decretus ſit ab ijs, qui ignorabant, quid de illo Paulus proconſul pronunciaſſet. Quæ tamen mi Secunde chariſsime, non eò pertinent, ut ſi quid illi noui criminis obijcitur, minus de eo audiendum putes. Libellos furiæ primæ accuſatricis, item ipſius Archippi, quos alteri epiſtolæ tuæ iunxeras, legi.

PLINIVS TRAIANO.

De lacu Nicomedenſium.

TV *quidem domine prouidentiſsime uereris, ne cõmiſſus flumini, atq; ita mari lacus effluat: ſed ego in re præſenti inueniſſe uideor, quemadmodũ huic periculo occurrerẽ. Poteſt enim lacus foſſa uſq; ad flumen adduci, nec tamẽ in flumen emitti, ſed relicto quaſi margine contineri pariter, & dirimi: ſic conſequemur, ut nec uicino uideatur flumini miſtus, & ſit perinde ac ſi miſceatur. Erit enim facile per illã breuiſsimã terrã, quæ interiacebit aduecta foſſa onera tranſponere in flumen: quod ita fiet ſi neceſsitas coget, & ſpero non coget. Eſt enim & lacus ipſe ſatis altus, & nunc in contrariam partem flumen emittit, quod interclusum inde, & quò uolumus auerſum, ſine ullius detrimento lacus tantũ aquæ quantũ nunc portat effundet. Præterea per id ſpatium, per quod foſſa facienda eſt, incidunt riui, qui ſi diligenter colligantur, augebunt illud, quod lacus dederit. Enimuero ſi placeat foſſam longius ducere, & arctius preſſam mari æquare: nec*

in flumen, ſed in ipſum mare emittere, repercuſſus maris ſeruabit, & reprimet quicquid è lacu ueniet. Quorum ſi nihil nobis loci natura præſtaret, expeditũ tamen erat cataractis aquæ curſum temperare. Verum & hæc, & alia multo ſagacius cõquiret, explorabitq; librator, quem planè domine debes mittere ut pollicèris. Eſt enim res digna & magnitudine tua, & cura. Ego interim Calpurnio Macro clariſſimo uiro, autore te, ſcripſi, ut libratorẽ q̃maxime idoneũ mitteret.

TRAIANVS PLINIO.

MAnifeſtum eſt mi Secunde chariſſime, nec prudentiã, nec diligentiã tibi defuiſſe circa iſtum lacum, cũ tam multa prouiſa habeat, per quæ nec periclitetur exhauriri, & magis in uſus nobis futurus ſit. Elice igitur id, quod præcipue res ipſa ſuaſerit. Calpurnium Macrum credo factur ũ, ut te libratore inſtruat: neq; enim prouinciæ iſtæ his artificibus carẽt.

PLINIVS TRAIANO.

De tabellario regis Sauromatæ.

SCripſit mihi domine Lycormas libertus tuus, ut ſi qua legatio à Boſphoro ueniſſet urbem petitura, uſque in aduentum ſuum retineretur. Sed legatio quidem duntaxat in eam ciuitatem, in qua ipſe ſum, nulla adhuc uenit: ſed uenit tabellarius Sauromatæ, quem ego, uſus opportunitate, quam mihi caſus obtulerat, cum tabellario, qui Lycormam ex itinere præ-

ceſſit,

teſſit, mittendum putaui: ut poſſis ex Lycormæ, & ex regis epiſtolis pariter cognoſcere, quæ fortaſſe pariter ſcire deberes.

PLINIVS TRAIANO.

Diploma commodaſſe.

REx Sauromates ſcripſit mihi, eſſe quædã, quæ deberes quãmaturiſſime ſcire: qua ex cauſſa feſtinationem tabellarij, quem ad te cum epiſtolis miſit, diplomate adiuui.

PLINIVS TRAIANO.

De adſertione ingenuorũ, qui pro ſeruis educati ſunt

MAgna domine, & ad totam prouinciam pertinens quæſtio eſt de conditione, & alimentis eorum, quos uocant θρεπτούς, in qua ego auditis conſtitutionibus principũ, quia nihil inueniebam aut proprium, aut uniuerſale, quod ad Bithynios ferretur: conſulendum te exiſtimaui, quid obſeruari uelles. Neque enim putaui poſſe me in eo, quod autoritatem tuã poſceret, exemplis eſſe contentum. Recitabatur autem apud me edictum, quod dicebatur diui Auguſti ad Anniam pertinens, recitatæ & epiſtolæ diui Veſpaſiani, ad Lacedæmonios, & diui Titi ad eoſdem, dein ad Achæos, & Domitiani ad Auidium Nigrinum, & Armenium Brocchum proconſules. Item ad Lacedæmonios: quæ ideo tibi non miſi, quia & parũ emendatæ, & quædã non certæ fidei uidebantur, et quia uera, &

emendata in ſcrinijs tuis eſſe credebam.

TRAIANVS PLINIO.

QVæſtio iſta, quæ pertinet ad eos, qui liberi nati expoſiti, deinde ſublati à quibuſdam, & in ſeruitute educati ſunt, ſæpe tractata eſt: nec quicquam inuenitur in comentarijs eorum principum, qui ante me fuerunt, quod ad omneis prouincias ſit conſtitutum. Epiſtolæ ſanè ſunt Domitiani *ad* Auidium Nigrinum, & Armenium Brocchũ, *quæ fortaſſe debebant obſeruari: ſed inter eas prouincias, de quibus reſcripſit, non eſt* Bithynia, *et ideo nec adſertionem denegandam ijs, qui ex eiuſmodi cauſſa in libertatem uindicabuntur, puto: neque ipſam libertatem redimendam præcio alimentorum.*

PLINIVS TRAIANO.

De legato regis.

LEgato Sauromatæ *regis cum ſua ſponte* Nicææ, *ubi me inuenerat, biduo ſubſtitiſſet, longiorem moram faciendam domine non putaui.* Primum, *quod incertum adhuc erat, quando libertus tuus* Lycormas *uenturus eſſet: deinde, quod ipſe proficiſcebar in diuerſam prouinciæ partẽ, ita officij neceſſitate exigente.* Hæc *in notitiam tuam perferenda exiſtimaui, quia proxime ſcripſeram petijſſe* Lycormam, *ut legationem, ſi qua ueniſſet à* Boſphoro, *uſque in aduentum ſuum retinerem, quod diutius faciendi nulla mibi probabilis*

babilis ratio occurrit: præſertim cum epiſtolæ Lycormæ, quas detinere, ut ante prædixi, nolui, aliquot die- pus hunc legatum anteceſſuræ uiderentur.

PLINIVS TRAIANO.

De reliquijs ſepultorum transferendis.

PEtentibus quibuſdam, ut ſibi reliquias ſuorum, aut propter iniuriam uetuſtatis, aut propter fluminis incurſum, aliaq́; his ſimilia quæcunq;, ſecundum exemplum proconſulum transferre permitterem: quia ſciebam in urbe noſtra ex eiuſmodi cauſsis collegium pontificum adiri ſolere. Te domine maximum pontificem conſulendum putaui, quid obſeruare me uelis.

TRAIANVS PLINIO.

DVrum eſt iniungere neceſsitatem prouincialibus pontificum adeundorum, ſi reliquias ſuorum propter aliquas iuſtas cauſſas transferre ex loco in alium locum uelint. Sequenda ergo potius tibi exempla ſunt eorum, qui iſti prouinciæ præfuerunt, & ex cauſſa cuiq; ita aut permittendum, aut negandum.

PLINIVS TRAIANO.

De loco balinei Pruſenſibus concedendo.

QVærenti mihi domine, Pruſæ, ubi poſſet balineum, quod indulſiſti fieri: placuit locus in quo fuit aliquando domus (ut audio) pulchra, nunc deformis ruinis. Per hoc enim conſequemur, ut fœdiſsima facies ciuitatis ornetur, atq; etiã ut ipſa ciuitas amplie-

tur, nec ulla ædificia tollantur: ſed quæ ſunt uetuſtate ſublapſa, reparentur in melius. Eſt autem huius domus conditio talis: legauerat eam Claudius Poliænus Claudio Cæſari, iußitq; in periſtylio templum ei fieri, reliqua ex domo locari, ex quo redditum aliquandiu ciuitas percepit: deinde paulatim, partim ſpoliata, partim neglecta cum periſtylio domus tota collapſa eſt: ac iam penè nihil ex ea, niſi ſolum ſupereſt, quod tu domine ſiue donaueris ciuitati, ſiue uenire iuſſeris, propter opportunitatem loci, pro ſummo munere accipiet: ego ſi permiſeris, cogito in area uacua balineum collocare. Eum autem locum, in quo ædificia fuerunt, exhedra † ex porticibus amplecti, atque tibi conſecrare, cuius beneficio elegans opus, dignũq; nomine tuo fiet. Exemplar teſtamenti, quanquam mendoſum, miſi tibi, ex quo cognoſces multa Poliænum in eiuſdem domus ornatum reliquiſſe: quæ ut domus ipſa, perierunt, à me tamen inquantum potuerit, requirentur.

†&

TRAIANVS PLINIO.

P*Oſſumus apud Pruſenſeis area iſta cum domu collapſa, quam uacare ſcribis, ad extructionem balinei uti. Illud tamen parum expreßiſti, an ædes in periſtylio Claudio facta eſſet. Nam ſi facta ædes eſſet, licet collapſa ſit, religio eius occupauit ſolum.*

PLIN.

PLINIVS TRAIANO.
De adſertione ingenuorum.

POſtulantibus quibuſdam, ut de agnoſcendis liberis, reſtituendisq; natalibus, & ſecundum epiſtolam Domitiani ſcriptam Minucio Rufo, & ſecundum exempla proconſulum, ipſe cognoſcerem. Reſpexi ad ſenatuſconſultum pertinens ad eadem genera cauſſarum, quod de his tantum prouincijs loquitur, quibus proconſules præſunt. Ideoq; rem integram diſtuli, dum domine præceperis quid obſeruare me uelis.

TRAIANVS PLINIO.

SI mihi ſenatuſconſultum miſeris, quod hæſitationem tibi fecit, æſtimabo, an debeas cognoſcere de agnoſcendis liberis, & natalibus ſuis reſtituendis.

PLINIVS TRAIANO.
De Callidromo Laberij Maximi fugitiuo.

APuleius domine, miles, qui eſt in ſtatione Nicomedenſi, ſcripſit mihi quendam nomine Callidromum, cum detineretur à Maximo, & Dionyſio piſtoribus, quibus operas ſuas locauerat, confugiſſe ad tuam ſtatuam, perductumq; ad magiſtratus, indicaſſe, ſeruiſſe aliquando Laberio Maximo, captumq; à Suſago in Mæſia, & à Decibalo muneri miſſum Pacoro Parthiæ regi, pluribusq; annis in miniſterio eius fuiſſe: deinde fugiſſe, atq; ita in Nicomediam perueniſſe: quem ego perductum ad me, cum eadem narraſſet,

mittendum ad te putaui, quod paulò tardius feci, dum requiro gemmam, quam ſibi, habentem imaginem Pacori, & quibus inſignibus ornatus fuiſſet, ſubtractam indicabat. Volui enim hãc quoq; ſi inueniri potuiſſet, ſimul mittere: ſicut glebulam miſi, quam ſe ex Parthico metallo attuliſſe dicebat. Signata eſt anulo meo, cuius eſt apoſphragiſma quadriga.

PLINIVS TRAIANO.

De teſtamento Largi.

IVlius domine Largus ex Ponto, nondum mihi uiſus, ac ne auditus quidem, †ſcilicet iudicio tuo credit, diſpenſationem quandam mihi erga te pietatis ſuæ miniſteriumq; mandauit. Rogauit enim teſtamento, ut hæreditatem ſuam adirem, cernereḿq;, ac deinde perceptis quinquaginta milibus numûm, reliquum omne Heracleotarum, et Theanorum ciuitatibus redderem. Ita ut eſſet arbitrij mei utrum opera facienda, quæ honori tuo conſecrarentur putarem, an inſtituendos quinquennaleis agonas, qui Traiani appellentur. Quod in notitiam tuam perferendum exiſtimaui, ob hoc maxime, ut diſpiceres, quid eligere debeam.

†*ſed*

TRAIANVS PLINIO.

IVlius Largus fidẽ tuam, quaſi te bene noſſet, elegit. Quid ergo potiſſimũ ad perpetuitatem memoriæ eius faciat ſecundum cuiuſq; loci conditionem, ipſe diſpice: & quod optimum exiſtimaueris, inſequere.

PLI.

PLINIVS TRAIANO.

De centurione Iuliopolim mittendo.

PRouidentiſsime domine feciſti, quod præcepiſti Calpurnio Macro clariſsimo uiro, ut legionariũ centurionem Byzantiũ mitteret, ut diſpicias, an etiam Iuliopolitanis ſimili ratione conſulendũ putes: quorum ciuitas cum ſit perexigua, onera maxima ſuſtinet, tantoq; grauiores iniurias, quanto eſt infirmior, patitur. Quicquid autẽ Iuliopolitanis præſtiteris, id etiam toti prouinciæ proderit. Sunt enim in capite Bithyniæ, plurimisq; per eam commeantibus tranſitum præbent.

TRAIANVS PLINIO.

EA conditio eſt ciuitatis Byzantiorum, confluente undiq; in eam commeantium turba, ut ſecundum conſuetudinem præcedentium temporum honoribus eius præſidio centurionis legionarij conſulendum habuerimus, ſi Iuliopolitanis ſuccurrendum eodem modo putauerimus. Onerabimus nos exẽplo. Plures enim tanto magis eadẽ requirent, quanto infirmiores erunt. Tibi eam fiduciam diligentiæ habeo, ut credam te omni ratione id acturum, ne ſint obnoxij iniurijs. Si qui autem ſe contra diſciplinam meam geſſerint, ſtatim coërceantur: aut ſi plus admiſerint, quàm ut in re præſenti ſit ſatis, puniantur: ſi milites erunt, legatis eorum, quæ deprehenderis, notum facies: aut ſi in urbem uerſus uenturi erunt, mihi ſcribes.

PLINIVS TRAIANO.

De magiſtratibus prouincialium.

CAutum eſt domine Pompeia lege, quæ Bithynis data eſt, ne quis capiat magiſtratũ, ne'ue ſit in ſenatu minor annorũ triginta. Eadem lege cõprehenſum eſt, ut qui ceperint magiſtratũ, ſint in ſenatu. Secutum eſt dein edictũ diui Augusti, quo permiſit minores magiſtratus ab annis duobus & uiginti capere. quæritur ergo, an qui minor triginta annorũ geßit magiſtratus, poßit à cenſoribus in ſenatum legi: & ſi poteſt, an ex ijs quoq;, qui non geſſerint, poßit quis per eandem interpretationẽ ab ea ætate ſenator legi, à qua illis magiſtratũ gerere permiſſum eſt, quod alioqui factitatum adhuc, & eſſe neceſſariũ dicitur: quia ſit aliquanto melius, honeſtorum hominũ liberos, quàm è plebe in curiam admitti. Ego à deſtinatis cenſoribus, quid ſentirẽ interrogatus: eos quidem, qui minores XXX annis geßiſſent magiſtratũ, putabam poſſe in ſenatum, et ſecundum edictum Auguſti, & ſecundũ legem Pompeiã legi: quoniam Auguſtus gerere magiſtratus minoribus annis XXX permiſiſſet, lex Senatorẽ eſſe uoluiſſet, qui geßiſſet magiſtratum. De his autem qui non geßiſſent, quamuis eſſent ætatis eiuſdem, cuius illi, quibus gerere permiſſum eſt, hæſitabam: per quod effectum eſt, ut te domine conſulerem, quid obſeruari uelles. Capita legis, tum edictum Auguſti literis ſubieci.

TRAIA.

TRAIANVS PLINIO.

IN terpretationi tuæ mi Secunde chariſsime, idem exiſtimo hactenus edicto diui Auguſti nouatam eſſe legem Pompeiam, ut magiſtratũ quidem capere poſſent ij, qui non minores duorũ et uiginti annorũ eſſent, & qui accepiſſent, in ſenatum cuiuſq; ciuitatis peruenirent. Cæterum non capto magiſtratu, eos qui minores XXX annorum ſint, quia magiſtratum capere poſſint, in curiam etiã loci cuiuſq; non exiſtimo legi poſſe.

PLINIVS TRAIANO.

De Dione, qui reliquias ſuorum religioſo loco poſuiſſet.

CVm Pruſæ ad Olympum domine publicis negocijs intra hoſpitium, eodem die exiturus, uacarem, Aſclepiades magiſtratus indicauit appellatum me à Claudio Eumolpo: cum Cocceianus Dion in bule adſignari ciuitati opus, cuius curam egerat, uellet: tum Eumolpus adſiſtente Flauio Archippo, dixit exigendam eſſe à Dione rationem operis ante quàm reip. traderetur, quod aliter feciſſet ac debuiſſet. Adiecit etiam eſſe in eodem opere poſitam tuam ſtatuam, & corpora ſepultorum uxoris Dionis, & filij: poſtulauitq;, ut cognoſcerem pro tribunali. Quod cum ego me protinus facturũ, dilaturumq; profectionem dixiſſem: ut longiorem diem ad adſtruendam cauſſam darem, utq; in aliam ciuitatem cognoſcerem, petijt. Ego

me auditurũ Niceæ reſpondi. Vbi cum ſediſſem cognituruſ, idem Eumolpus tanquam adhuc parum inſtructus, dilationem petere cœpit: contrà Dion, ut audiretur, exigere. Dicta ſunt utrinq; multa, et iam de cauſſa ego cum dandam dilationem & conſulendum exiſtimarem in re ad exemplum pertinenti, dixi utriq; parti, ut poſtulationum ſuarum libellos darent. Volebam enim te ipſorum potiſſimum uerbis, ea, quæ erant propoſita recognoſcere. Et Dion quidem ſe daturum dixit, & Eumolpus reſpondit complexurum ſe libello, quæ Reip. peteret: cæterũ, quod ad ſepultos pertinet, non accuſatorem ſe, ſed aduocatum Flauij Archippi, cuius mandata pertuliſſet. Archippus, cui Eumolpus ſic ut Pruſiadæ, adſiſtebat, dixit ſe libellũ daturum. Ita nec Eumolpus, nec Archippus, quamplurimis diebus expectati, adhuc mihi libellos dederunt. Dion dedit, quem huic epiſtolæ iunxi. Ipſe in re præſenti fui, et uidi tuam quoq; ſtatuã in bibliotheca poſitã. Id aũt, in quo dicũtur ſepulti filij eius, et uxor Dionis, in area collocatũ, quæ porticibus includitur. Te domine rogo, ut me in hoc præcipue genere cognitiõis regere digneris, cũ alioq̃ magna ſit expectatio, ut neceſſe ſit in ea re, quæ & in cõfeſſum uenit, et exẽplis defenditur, deliberare.

TRAIANVS PLINIO.

POtuiſti non hærere mi Secunde chariſſime circa id, de quo me conſulendum exiſtimaſti, cum propoſitum

poſitum meum optime noſſes, non ex metu, nec terrore hominum, aut criminibus maieſtatis reuerentiam nomini meo adquiri. Omiſſo ergo ea quæſtione, quam nõ admitterem, etiã ſi exemplis adiuuaretur, ratio totius operis effecti ſub cura tua Cocceiani Dionis *excutiatur, cum et utilitas ciuitatis exigat, nec aut recuſet* Dion, *aut debeat recuſare.*

PLINIVS TRAIANO.
De Nicenſibus.

R*Ogatus domine à* Nicenſibus *publice per ea, quæ mihi & ſunt, & debent eſſe ſanctiſſima: id eſt per æternitatem tuam, ſalutemq́; ut preces ſuas ad te perferrem, fas non putaui negare, acceptumq́; ab his libellum huic epiſtolæ iunxi.*

TRAIANVS PLINIO.

N*Icenſibus, qui inteſtatorũ ciuium ſuorum conceſſam uindicationem bonorum à diuo Auguſto adfirmant, debebis uacare, contractis omnibus perſonis ad idem negocium pertinentibus, adhibitis* Virdio Gemellino, & Epimacho *liberto meo procuratoribus, ut æſtimatis etiam ijs, quæ contradicuntur, quod optimum credideritis, ſtatuatis.*

PLINIVS TRAIANO.
Commendat, quos expertus eſt.

M*Aximum libertum, & procuratorem tuum domine per omne tẽpus, quo fuimus unà, pro*

bum,et induſtriũ,& diligentem: ac ſicut rei tuæ aman tißimum, ita diſciplinæ tenacißimũ expertus, libenter apud te teſtimonio proſequor ea fide, quam tibi debeo.

PLINIVS TRAIANO.

GAbium Baſſum domine præfectum oræ Ponti, integrum, probum, induſtrium, atq; inter iſta reuerentißimũ mei, expertus, uoto pariter & ſuffragio proſequor ea fide, quam tibi debeo: quem abunde conſpexi inſtructum cõmilitio tuo, cuius diſciplinæ debet, quod indulgentia tua dignus eſt: apud me & milites, & Pagani, à quibus iuſtitia eius, & humanitas penitus inſpecta eſt, certatim ei, qua priuatim, qua publice teſtimoniũ pertribuerunt: quod in notitiam tuam perfero ea fide, quam tibi debeo.

PLINIVS TRAIANO.

NYmphidium Lupum domine primipilarem commilitonem habui, cum ipſe tribunus eſſem, ille præfectus. Inde familiariter diligere cœpi. Creuit poſtea charitas ipſa mutuæ uetuſtate amicitiæ. Itaq; & quieti eius inieci manum, & exegi, ut me in Bithynia conſilio inſtrueret: quod ille amicißime & ocij, & ſenectutis ratione poſtpoſita, & iam fecit, & facturus eſt, quibus ex caußis neceßitudines eius inter meas numero, & filium in primis Nymphidium Lupum iuuenem probum, induſtrium, & egregio patre dignißimum ſuffecturum indulgentiæ tuæ, ſicut primis eius

experi-

experimentis cognoſcere potes, cum præfectus cohortis pleniſsimum teſtimonium meruerit Iulij Ferocis, & Fuſci Salinatoris clariſsimorum uirorum. Meum gaudium domine, meam gratulationem filij honore continerent.

PLINIVS TRAIANO.

Ob diem natalem.

OPto domine, & hunc natalem, & plurimos alios quamfeliciſsimos agas, æternaq; laude flórentem uirtutis tuæ gloriam, quam incolumis, & fortis alijs ſuper alia operibus augebis.

TRAIANVS PLINIO.

AGnoſco uota tua mi Secunde chariſsime, quibus precaris, ut plurimos, & feliciſsimos nataleis florente ſtatu Reip. noſtræ agam.

PLINIVS TRAIANO.

De aqua Sinopenſium perducenda.

SInopenſes domine aqua deficiuntur, quæ uidetur & bona, & copioſa ab ſextodecimo miliario poſſe perduci. Eſt tamen ſtatim à capite paulo amplius mille paſſibus locus ſuſpectus & mollis, quem ego interim explorare modico impendio iuſsi, an recipere, & ſuſtinere opus poſsit. Pecunia curantibus nobis contracta non deerit, ſi tu domine hoc genus operis & ſalubritati, & amœnitati ualde ſitientis coloniæ indulſeris.

TRAIANVS PLINIO.

VT cœpiſti Secunde chariſsime, explora diligenter an locus ille, quem ſuſpectū habes, ſuſtinere opus aquæductus poßit. Neq; enim dubitandum puto, quin aqua perducēda ſit in Coloniā Sinopenſem, ſi modo & uiribus ſuis ipſa id adſequi poteſt, cum plurimū ea res & ſalubritati, & uoluptati eius conlatura ſit.

PLINIVS TRAIANO.

De petitione Amiſenorum.

AMiſenorum ciuitas & liberata, & fœderata beneficio indulgentiæ tuæ legibus ſuis utitur. In hac datum mihi publice libellū ad Eranos pertinentem his literis ſubieci, ut tu domine diſpiceres, quid, & quatenus aut permittendum, aut prohibendū putares.

TRAIANVS PLINIO.

AMiſenos, quorum libellum epiſtolæ tuæ iunxeras, ſi legibus iſtorum, quibus de officio fœderis utuntur, cōceſſum eſt: Eranū habere poſſumus, qui minus habeant nō impedire, eo facilius, ſi tali collatione non ad turbas, & illicitos cœtus, ſed ad ſuſtinendam tenuiorū inopiā utuntur: in cæteris ciuitatibus, quæ noſtro iure obſtrictæ ſunt, res huiuſmodi prohibenda eſt.

PLINIVS TRAIANO.

Ius trium liberorum amico petit.

SVetonium Tranquillum probißimum, honeſtißimum, eruditißimum uirum, et mores eius ſecutus, & ſtu-

& ſtudia iam pridem domine in contubernium adſumpſi: tantoq; magis diligere cœpi, quanto hunc propius inſpexi. Huic *ius trium liberorum neceſſarium faciunt duæ cauſſæ.* Nam *& iudicia amicorũ promeretur, & parum felix matrimoniũ expertus eſt, impetrandumq; à bonitate tua per nos habet, quod illi fortunæ malignitas denegauit. Scio domine quantum beneficium petam, quod peto à te, cuius in omnibus deſiderijs meis pleniſſimam indulgentiam experior.* Potes *autem colligere quantopere cupiam, quod non rogarem abſens, ſi mediocriter cuperem.*

TRAIANVS PLINIO.

*Q*Vàm *parce hæc beneficia tribuam utiq; mi Secunde chariſſime, hæret tibi, cum etiam in ſenatu adfirmare ſoleam, non exceſſiſſe me numerum, quẽ apud ampliſſimum ordinem ſuffecturũ mihi profeſſus ſum, tuo tamen deſiderio ſubſcripſi: & ut ſcias dediſſe me ius trium liberorum Suetonio* Tranquillo *ea conditione, qua adſueui, referri in commentarios meos iuſſi.*

PLINIVS TRAIANO.
De Chriſtianis.

*S*Olenne *eſt mihi domine, omnia, de quibus dubito ad te referre.* Quis *enim poteſt melius uel cunctationem meam regere, uel ignorantiam inſtruere?* Co*gnitionibus de* Chriſtianis *interfui nunquam, ideo neſcio quid & quatenus aut punire ſoleat, aut quæri.* Nec

mediocriter hæſitaui, ſit'ne aliquod diſcrimen ætatum, an quamlibet teneri nihil à robuſtioribus differant, de- túr ne pœnitentiæ uenia, an ei qui omnino Chriſtianus fuit, deſiſſe non proſit. Nomen ipſum, etiam ſi flagitijs careat, an flagitia cohærenti nomini puniantur. Inte- rim in ijs, qui ad me tanquam Chriſtiani deferebantur, hunc ſum ſecutus modum. Interrogaui ipſos, an eſſent Chriſtiani: confitenteis iterum, ac tertio, interrogaui, ſupplicium minatus, perſeueranteis duci iuſsi. Neq; enim dubitabam, qualecunq; eſſet quod faterentur, peruica- ciam certe, & inflexibilem obſtinationem debere pu- niri. Fuerunt alij ſimilis amentiæ, quos quia ciues Ro- mani erant, adnotaui in urbem remittendos. Mox ipſo tractatu, ut fieri ſolet, diffundētc ſe crimine, plures ſpe ciès inciderunt. Propoſitus eſt libellus ſine autore mul torum nomina cōtinens, qui negant ſe eſſe Chriſtianos, aut fuiſſe, cum præeunte me deos appellarent, & ima- gini tuæ, quam propter hoc iuſſerā cum ſimulacris nu- minū adferri, thure, ac uino ſupplicarent, præterea ma ledicerent Chriſto, quorum nihil cogi poſſe dicuntur, qui ſunt re uera Chriſtiani, dimittendos putaui. Alij ab indice nominati, eſſe ſe Chriſtianos dixerunt, & mox negauerunt: fuiſſe quidem, ſed deſiſſe, quidam ante tri- ennium, quidam ante plureis annos, non nemo etiā an- te uiginti quoq;. Omnes & imaginem tuam, deorumq; ſimulacra uenerati ſunt, ij & Chriſto maledixerunt.

Adfirma-

Adfirmabant aũt hanc fuiſſe ſummã, uel culpæ ſuæ, uel erroris, quod eſſent ſoliti ſtato die ante lucem cõuenire, carmenq; Chriſto quaſi deo dicere ſecũ inuicem, ſeq; ſacramento non in ſcelus aliquod obſtringere: ſed ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depoſitũ appellati abnegarẽt: quibus peractis, morem ſibi diſcedendi fuiſſe, rurſusq; coëundi ad capiendum cibum, promiſcuum tamen, & innoxium, quod ipſum facere deſiſſe poſt edictum meum, quo ſecundum mandata tua et hetærias eſſe uetueram. Quo magis neceſſarium credidi, ex duabus ancillis, quæ miniſtræ dicebantur, quid eſſet ueri et per tormenta quærere. Sed nihil aliud inueni, quàm ſuperſtitionem prauam, & immodicam: ideóq; dilata cognitione ad conſulendum te decucurri. Viſa eſt enim mihi res digna conſultatione, maxime propter periclitantium numerum. Multi enim omnis ætatis, omnis ordinis, utriuſq; ſexus etiam uocantur in periculum, & uocabuntur. Neq; enim ciuitates tantum, ſed uicos etiam, atq; agros ſuperſtitionis iſtius contagio peruagata eſt, quæ uidetur ſiſti, & corrigi poſſe. Certe ſatis conſtat, propè iam deſolata templa cœpiſſe celebrari, & ſacra ſolennia diu intermiſſa repeti, paßimq; uenire uictimas, quarum adhuc rarißimus emptor inueniebatur: ex quo facile eſt opinari, quæ turba hominum emendari poſ- poſsit ſit, ſi ſit pœnitentiæ locus.

TRAIANVS PLINIO.

Ctum, quem debuiſti mi Secunde in excutien dis cauſſis eorum, qui Chriſtiani ad te delati fuerant, ſecutus es. Neque enim in uniuerſum aliquid, quod quaſi certam formã habeat, conſtitui poteſt. Con quirendi non ſunt, ſi deferantur, & arguantur: puniendi ſunt, ita tamẽ, ut qui negauerit ſe Chriſtianũ eſſe, idq́; re ipſa manifeſtum fecerit, id eſt ſupplicando dijs noſtris; quamuis ſuſpectus in præteritũ fuerit, ueniam ex pœnitentia impetret. Sine autore uero propoſiti libelli nullo crimine locum habere debent: nam & peſſimi exempli, nec noſtri ſeculi eſt.

causis

PLINIVS TRAIANO.

De platea Amaſtrianorum.

AMaſtrianorum ciuitas domine & elegans, & ornata, habet inter præcipua opera pulcherrimam, candemq́; longiſſimã plateam, cuius à latere per ſpatium omne porrigitur nomine quidẽ flumen, re uero cloaca fœdiſſima: quæ ſicut turpis, & immundiſſima aſpectu, ita peſtilens eſt odore teterrimo. Quibus ex cauſſis nõ minus ſalubritatis, quam decoris intereſt ea cõtegi: quod fiet, ſi permiſeris, curantibus nobis, ne deſit quoq; pecunia operi tam magno, quàm neceſſario.

TRAIANVS PLINIO.

RAtionis eſt mi Secunde chariſſime cõtegi aquam iſtam, quæ per ciuitatem Amaſtrianorum fluit, ſi de-

ſi det ecta ſalubritati obeſt. Pecunia ne huic operi deſit, curaturum te ſecundũ diligentiam tuam certum habeo.

PLINIVS TRAIANO.

Votorum nuncupatio, & ſolutio pro Imper. & Rep.

VOta domine priorum annorum nuncupata alacres, lætiq; perſoluimus, nouaq; rurſus curante commilitonum, & prouincialium pietate ſuſcepimus, precati deos, ut te, remq; publicam florentem, & incolumẽ ea benignitate ſeruarent, quam ſuper magnas plurimasq; uirtutes præcipua ſanctitate conſequi deorum honore meruiſti.

TRAIANVS PLINIO.

SOluiſſe uota dijs immortalibus, te præeunte, prò mea incolumitate commilitones cum prouincialibus lætiſſimo conſenſu, & in futurũ nuncupaſſe, libenter mi Secunde chariſſime cognoui literis tuis.

PLINIVS TRAIANO.

Ob diem imperĳ celebritas.

DIem, in quem tutela generis humani feliciſſima ſucceſſione translata eſt, debita religione celebrauimus, commendantes dijs imperij tui autoribus & uota publica, & gaudia.

TRAIANVS PLINIO.

DIem imperij mei debita lætitia, & religione commilitonibus & prouincialibus, præeunte

æ, celebratum, libenter mi Secunde chariſſime cognoui literis tuis.

PLINIVS TRAIANO.

Ius Quiritium latinis ſuis petit.

VAlerius domine Paulinus, excepto uno, ius Latinorum ſuorum mihi reliquit, ex quibus rogò tribus interim ius Quiritium des. Vereor enim, ne ſit immodicum pro omnibus pariter inuocare indulgentiam tuam, qua debeo tanto modeſtius uti, quanto pleniorem experior. Sunt autem pro quibus peto, C. Valerius Aeſtiæus, C. Valerius Dionyſius, C. Valerius Aper.

TRAIANVS PLINIO.

CVm honeſtiſſime ijs, qui apud fidem tuam à Valerio Paulino depoſiti ſunt, conſultum uelis, matura per me. Iis interim, quibus nunc petiſti, ut ſcias dediſſe me ius Quiritium, referri in commentarios meos iuſſi, idem facturus in cæteris, pro quibus petieris.

PLINIVS TRAIANO.

Ciuitatem Romanam petit filiæ centurionis.

ROgatus domine à P. Accio Aquila centurione cohortis ſextæ equeſtris, ut mitterem tibi libellum, per quem indulgentiam pro ſtatu filiæ ſuæ implorat: durum putaui negare, cum ſcirem quantam ſoleres militum precibus patientiã, humanitatemq; præſtare.

TRAIA.

TRAIANVS PLINIO.

Libellum P. Accij Aquilæ centurionis cohortis ſextæ equeſtris, quē mihi miſiſti, legi, cuius prēcibus motus, dedi filiæ eius ciuitatem Romanam. Libellum reſcripti, quem illi redderes, miſi tibi.

PLINIVS TRAIANO.

De exactione pecuniarum.

QVid habere iuris uelis & Bithynas, & Ponticas ciuitates in exigendis pecunijs, quæ illis uel ex locationibus, uel ex uenditionibus, alijs'ue cauſsis debeantur, rogo domine reſcribas. Ego inueni à pleriſque proconſulibus conceſſam eis protopraxian, eamq; pro lege ualuiſſe. exiſtimo tamen tua prouidentia conſtituendum aliquid, & ſanciendum, per quod utilitatibus eorum in perpetuum conſulatur. Nam quæ ſunt ab alijs inſtituta, ſint licet ſapienter indulta, breuia tamen, & infirma ſunt, niſi illis tua contingat autoritas.

TRAIANVS PLINIO.

QVo iure uti debeant Bithynæ, uel Ponticæ ciuitates in ijs pecunijs, quæ ex quaque cauſſa reipublicæ debebuntur, ex lege cuiuſque animaduertendum eſt. Nam ſiue habent priuilegium, quo cæteris creditoribus anteponantur, cuſtodiendum eſt: ſiue non habent iniuriam priuatorum, id dari à mē non oportebit.

PLINIVS TRAIANO.

De Iulio Piſone.

MEdicus domine Amiſenorum ciuitatis petebat apud me à Iulio Piſone denariorum circiter XL. milia donata ei publice ante XX. annos: & bule, & eccleſia conſentiente, utebanturq; mandatis tuis, quibus eiuſmodi donationes uetantur. Piſo contrà plurima ſe in Remp. contuliſſe, ac propè totas facultates erogaſſe dicebat. Addebat etiam temporis ſpatium, poſtulabatq; ne id, quod pro multis & olim accepiſſet, cum euerſione reliquæ dignitatis reddere cogeretur. Quibus ex cauſſis integram cognitionem differendam exiſtimaui, ut te domine conſulerem, quid ſequendum putares.

TRAIANVS PLINIO.

SIcut largitiones ex publico fieri mandata prohibent, ita ne multorum ſecuritas ſubruatur, factas ante aliquantum temporis retractari, atque in inritum uindicari nõ oportet. Quicquid ergo ex hac cauſſa actum ante uiginti annos erit, omittamus. Non minus enim hominibus cuiuſque loci, quàm pecuniæ publicæ conſultum uolo.

PLINIVS TRAIANO.

De adiectione buleutarum.

LEx Pompeia domine, qua Bithyni, & Pontici utuntur, eos qui in bulen à cenſoribus leguntur,

dare

dare pecuniam non iubet: ſed ijs, quos indulgentia tua à quibuſdam ciuitatibus ſuper legitimum numerum adijcere permiſit, & ſingula milia denariorum & bina intulerunt. Anicius deinde Maximus proconſul eos etiam, qui à cenſoribus legerentur, duntaxat in pauciſſimis ciuitatibus aliud alijs iuſsit inferre. ſupereſt ergo, ut ipſe diſpicias, an in omnibus ciuitatibus certum aliquid omnes, qui deinde buleutæ leguntur, debeant pro introitu dare. Nam quod in perpetuũ manſurũ eſt, à te conſtitui decet, cuius factis, dictisq; debetur æternitas.

TRAIANVS PLINIO.

H*Onorarium decurionatus omnes, qui in quaq; ciuitate Bithyniæ decuriones fiunt, inferre debeant, nec ne, in uniuerſum à me non poteſt ſtatui. Id ergo, quod ſemper tutiſsimum eſt, ſequendum cuiuſq; ciuitatis legem puto, ſcilicet aduerſus eos, qui inuiti fiunt decuriones, exiſtimo id acturos, ut erogatio cæteris præferatur.*

PLINIVS TRAIANO.
De adiectione ciuium.

L*Ege domine Pompeia permiſſum Bithynicis ciuitatibus, adſcribere ſibi, quos uellent ciues, dum ciuitatis non ſint alienæ, ſed ſuarum quiſq; matrum ciuitatium, quæ ſunt in Bithynia. Eadem lege ſancitur, quibus de cauſsis è ſenatu à cenſoribus eijciantur, inter quas nihil de ciue alieno cauetur. Inde me quidam ex*

cenſoribus conſulendum putauerunt, an eijcere debe-rent eum, qui eſſet alterius ciuitatis. Ego *quia lex ſicut adſcribi ciuem alienum uetabat, ita eijci è ſenatu ob hanc cauſſam non iubebat.* Prӕterea *quia ab aliquibus adfirmabatur mihi in omni ciuitate plurimos eſſe buleutas ex alijs ciuitatibus, futurumq́; ut multi homines, multӕq́; ciuitates concuterentur, ea parte legis, quӕ iampridem conſenſu quodam exoleuiſſet, neceſſarium exiſtimaui conſulere te, quid ſeruandum putares.* Capita *legis his literis ſubieci.*

TRAIANVS PLINIO.

MErito hӕſiſti Secunde chariſſime, quid à te reſcribi oporteret cenſoribus conſulentibus, an legerent in ſenatum aliarum ciuitatium, eiuſdem tamen prouinciӕ ciues: nam & legis autoritas, & longa conſuetudo uſurpata contra legem, in diuerſum mouere te potuit. Mihi hoc temperamentũ eius placuit, ut ex prӕterito nihil nouaremus: ſed manerent, quamuis contra legem adſciti quarumcunq; ciuitatiũ ciues, in futurum autem lex Pompeia *obſeruaretur, cuius uim ſi retro quoq; uelimus cuſtodire, multa neceſſe eſt perturbari.*

PLINIVS TRAIANO.

De diuiſione Sportularum.

QVi uirilem togam ſumunt, uel nuptias faciunt, uel ineunt magiſtratum, uel opus publicum dedicant, ſolent totam bulen, atq; etiã è plebe nõ exiguũ

numerum

numerum uocare, binosq; denarios, uel ſingulos dare, quod an celebrandum, & quatenus putes rogo ſcribas. Ipſe enim, ſicut arbitror, non imprudenter, præſertim ex ſolennibus cauſſis, concedendum iuſſi inuitationes: ita uereor ne ij, qui mille homines, interdum etiam plureis uocant, modum excedere, & in ſpeciem diamonês incidere uideantur.

TRAIANVS PLINIO.

MEritò uereris, ne in ſpeciem diamonês incidat inuitatio, quæ & in numero modum excedit, & quaſi per corpora non uiritim ſingulos ex notitia ad ſolenneis ſportulas contrahit: ſed ego ideo prudentiam tuam elegi, ut formandis iſtius prouinciæ moribus ipſe moderareris, & ea conſtituas, quæ ad perpetuam eius prouinciæ quietem eſſent profutura.

PLINIVS TRAIANO.
De Iſelaſticis.

ATbletæ domine ea, quæ pro Iſelaſticis certaminibus conſtituiſti, deberi ſibi putant, ſtatim ex eo die, quo ſunt coronati. Nihil enim referre, quando ſint patriam inuecti, ſed quando certamine uicerint, ex quo inuehi poſſint. Ego contra ſcribo Iſelaſtici nomine. Itaq; eorum uehementer addubitem, an ſit potius id tempus, quo Iſelaſian intuendum. Iidem obſonia petũt pro eo agone, qui à te Iſelaſticus factus eſt, quamuis uicerint ante, quàm fieret. Aiunt enim con-

gruens eſſe, ſicut non datur ſibi pro his certaminibus, quæ eſſe Iſelaſtica: poſtquam uicerunt, deſierunt: ita pro ijs dari, quæ eſſe cœperunt. Hic quoq; *non mediocriter hæreo, ne cuiuſquam retro habeatur ratio, dandumq́; quod tunc cum uincerent, non debebantur.* Rogo ergo, *ut dubitationem meam regere, id eſt beneficia tua interpretari ipſe digneris.*

TRAIANVS PLINIO.

Iſelaſticum tunc primum mihi uidetur incipere deberi, cum quis in ciuitatē ſuam ipſe εἰσέλασεν. *Obſonia eorum certaminum, quæ* I*ſelaſtica eſſe placuit mihi, ſi ante* I*ſelaſtica non fuerunt, retro non debentur.* Nec *proficere pro deſiderio athletarum poteſt,* † *tam eorum, quæ poſtea* I*ſelaſtica lēge conſtitui, quàm cum uincerent, eſſe deſierunt.* Mutata *enim conditione certaminum, nihilominus, quæ ante perceperant, non reuocantur.*

† *quod eorū, quæ poſtea* I*ſelaſtica non lege conſtitui, q̄ qui ierant accipere deſierunt.*

PLINIVS TRAIANO.

De díplomatibus.

Vſque in hoc tempus domine, neq; cuiquam diplomata commodaui, neque in rem ullam, niſi tuam miſi, quam perpetuam ſeruationem meam quædam neceßitas rupit. Vxori *enim meæ audita morte aui, uolenti ad amitam ſuam excurrere, uſum eorum negare durum putaui, cum talis officij gratia in celeritate conſiſteret, ſciremq́; te rationem itineris probaturum,*

turum,cuius cauſſa erat pietas.Hæc ſcripſi, quia mihi parum gratus tibi fore uidebar, ſi diſsimulaſſem inter alia beneficia hoc unum,quod me debere ſciebam indulgentiæ tuæ,quod fiducia eius, quaſi conſulto te non dubitaui facere:quem ſi conſuluiſſem, ſero feciſſem.

TRAIANVS PLINIO.

MErito habuiſti Secunde chariſsime fiduciam animi mei: nec dubitandũ fuiſſet, ſi expectaſſes,donec me conſuleres, an iter uxoris tuæ diplomatibus,quæ officio tuo dedi,adiuuandum eſſet,uſum eorum intentioni non profuiſſe, cum apud amitam ſuam uxor tua deberet etiam celeritate gratiam aduentus ſui augere.

C. PLINII SECVNDI EPISTOLARVM LIBRI DECIMI ET VLTIMI FINIS.

C. PL. SECVNDI NOVOCOMENSIS INITVRI NOVVM CONSVLATVM PANEGYRICVS TRAIANO AVGVSTO DICTVS.

BENE, *ac ſapienter* Patres C. *maiores inſtituerunt, ut rerum agendarū, ita dicendi initium à precationibus capere, quod nihil rite, nihilq́; prouidenter homines ſine deorum immortalium ope, conſilio, honore auſpicarentur.* Q*ui mos, cui potius, quam conſuli? aut quando magis uſurpandus, colendusq́; eſt, quàm cum imperio* Senatus, *autoritate reipublicæ ad agendas optimo* Principi *gratias excitamur?* Q*đ enim præſtabilius eſt, aut pulchrius munus deorum, quàm caſtus & ſanctus, et dijs ſimilimus princeps? Ac ſi adhuc dubium fuiſſet, forte, caſuq́; rectores terris, an aliquo numine darentur,* Principem *tamen noſtrum liqueret diuinitus cōſtitutum.* Non *enim occulta poteſtate fatorum, ſed ab* Ioue *ipſo coràm, ac palàm repertus, electus eſt.* Q*uippe inter aras, & altaria, eodemq́; loci, quem deus ille tam manifeſtus, ac præſens, quàm cœlū, ac ſidera inſedit.* Q*uo magis aptum piumq́; eſt, te* Iupiter Optime Max. *antea conditorem, nunc conſeruatorem imperij noſtri precari, ut mihi digna conſule, digna ſenatu, digna* Principe *contingat oratio, utq́; omnibus, quæ dicentur à me, libertas, fides, ueritas, conſtet: tantumq́; à ſpecie adulationis abſit*

gratiarum

gratiarum actio mea, quantũ abeſt à neceßitate. Equidem non conſuli modò, ſed omnibus ciuibus enitendum reor, ne quid de Principe noſtro ita dicant, ut idem illud de alio dici potuiſſe uideatur. Quare abeant, ac recedant uoces illæ, quas metus exprimebat. Nihil, quale ante, dicamus: nihil enim, quale antea, patimur. Nec eadem de Principe palàm, quæ prius prædicemus: neq; enim eadem ſecretò quæ prius loquimur. Diſcernatur orationibus noſtris diuerſitas temporum, & ex ipſo genere gratiarũ agendarum intelligatur, cui, quando ſint hactenus ut deo, nunc nuſquam, ut numini, blandiamur: non enim de tyranno, ſed de ciue: non de domino, ſed de parente loquimur. Vnum ille ſe ex nobis, & hoc magis excellit, atq; eminet, quod unum ex nobis putat, nec minus hominem ſe, quàm hominibus præeſſe meminit. Intelligamus ergo bona noſtra, dignosq; nos illius uſu probemus: atq; identidem cogitemus, ſi maius principibus præſtemus obſequium, qui ſeruitute ciuium, quàm qui libertate lætantur. Et populus quidem Romanus dilectum principem ſeruat, quantoq; paulò ante concentu formoſum alium, hunc fortißimum perſonat: quibusq; aliquando clamoribus geſtum alterius & uocem, huius pietatẽ, abſtinentiam, manſuetudinem laudat. Quid nos ipſi? diuinitatem principis noſtri, an humanitatem, temperantiã, facilitatem, ut amor et gaudiũ tulit, celebrare

uniuerſi ſolemus? Iam quid tam ciuile, tam ſenatoriũ, q̃ illud additũ à nobis Optimi cognomen? qđ peculare huius, & propriũ arrogantia priorum Principum fecit. Enimuero quàm cõmune, quàm ex æquo, quod felices nos felicem illũ prædicamus, alterniſq; uotis hæc faciat, hæc audiat, quaſi non dicturi niſi fecerit, comprecamur. Ad quas ille uoces lachrymis etiam, ac multo pudore ſuffunditur. Agnoſcit enim, ſentitq; ſibi, non principi dici. Igitur quod temperamentum omnes in illo ſubito pietatis calore ſeruamus, hoc ſinguli quoq;, meditatiq; teneamus: ſciamuſq; nullum eſſe neq; ſyncerius, neq; acceptius genus gratiarũ, quàm quod illas adclamationes æmulemur, quæ fingendi nõ habent tempus. Quantũ ad me attinet, laborabo, ut orationem meam ad modeſtiam Principis, moderationemq́; ſubmittam: nec minus conſiderabo quid aures eius pati poſſint, quàm quid uirtutibus debeatur. Magna & inuſitata Principis gloria, cui gratias acturus, non tam uereor ne me in laudibus ſuis parcum, quàm ne nimium putet. Hæc me cura, hæc difficultas ſola circumſtat. Nam merenti gratias agere, facile eſt Patres C. Non enim periculum eſt, ne cum loquar de humanitate, exprobrari ſibi ſuperbiã credat: cum de frugalitate, luxuriam: cum de clementia, crudelitatem: cum de liberalitate, auaritiam: cum de benignitate, liuorem: cum de continentia, libidinem: cum de labore, inertiam: cum de

fortitu

fortitudine, timorem. Ac ne illud quidem uereor, ne gratus, ingratús ue uidear, prout ſatis, aut parum dixero. Animaduerto enim etiam deos ipſos non tam accuratis adorantium precibus, quàm innocentia, & ſanctitate lætari: gratioremq́; exiſtimari, qui delubris eorum puram caſtamq́; mentem, quàm qui meditatum carmen intulerit. Sed parendum eſt SENATVSCONSVLTO, *quo ex utilitate publica placuit, ut conſulis uoce ſub titulo gratiarum agendarum, boni principes quæ facerent, recognoſcerent: mali, quæ facere deberent. Id nunc eo magis ſolenne, ac neceſſarium eſt, quod parens noſter priuatas gratiarum actiones cohibet, & comprimit, interceſſurus etiam publicis, ſi permitteret ſibi uetare, quod ſenatus iuberet. Vtrunq; Cæſar Auguſte moderate, & quod alibi tibi gratias agi non ſinis, & quod hic ſinis. Non enim à teipſo tibi honor iſte, ſed ab agentibus habetur. Cedis affectibus noſtris: nec nobis munera tua prædicare, ſed audire tibi, neceſſe eſt. Sæpe ego mecum* P. C. *tacitus agitaui, qualem, quantumq́; eſſe oporteret, cuius ditione, nutuq́; maria, terræ, pax, bella regerētur, cum interea fingenti, formātiq́; mihi principem, quem æquata dijs immortalibus poteſtas deceret, nunquam uoto ſaltem cōcipere ſuccurrit ſimilem huic, quem uidemus. Enituit aliquis in bello, ſed obſoleuit in pace: alium toga, ſed non & arma honeſtarunt: reuerentiam ille ter-*

†humilitate rore, alius amorem †humanitatẽ captauit. Ille quæſi- tam domi gloriam, in publico: hic in publico partam, domi perdidit. Poſtremo adhuc nemo extitit, cuius uir- tutes nullo uitiorum confinio læderentur. At Principi noſtro quanta concordia, quantusq; concentus omniũ laudum, omnisq; gloriæ cõtigit, ut nihil ſeueritati eius hilaritate, nihil grauitati ſimplicitate, nihil maieſtati humanitate detrahitur. Iã firmitas, iam proceritas cor- poris, iam honor capitis, et dignitas oris, ad hoc ætatis indeflexa maturitas, nec ſine quodã munere deûm feſti- natis ſenectutis inſignibus ad augendã maieſtatẽ orna- ta cæſaries nónne longe lateq; principẽ oſtentant? Ta- lem eſſe oportuit, quẽ non bella ciuilia, nec armis op- preſſa reſpub. ſed pax & adoptio, & tandem exorata terris numina dediſſent. An fas erat nihil differre inter imperatorẽ, quem homines, & quẽ Dij feciſſent? Quo- rũ quidẽ in te Cæſar Auguſte iudiciũ & fauor tunc ſta- tim, cũ ad exercitũ proficiſcereris, & quidẽ inuſitato enotuit. Nam cæteros principes aut largus cruor hoſti- arum, aut ſiniſter uolatus auiũ conſulentibus nũciauit. Tibi aſcendẽti de more capitoliũ, quanq̃ nõ id agentiũ ciuiũ clamor, ut iam principi occurrit. Siquidẽ omnis turba, quæ limen inſederat, ad ingreſſum tuum foribus

†illa recluſis, †iam quidẽ ut tunc arbitrabatur deum: cæte- rum ut docuit euentus, te conſalutauit imperatorẽ: nec aliter à cunctis omen acceptũ eſt. Nam ipſe intelligere

nolebas:

nolebas:recuſabas enim imperare,recuſabas quod erat bene imperaturi. Igitur *cogendus fuiſti:cogi porrò non poteras,niſi periculo patriæ,& nutatione reipublicæ: obſtinatū enim tibi non ſuſcipere imperiū, niſi ſeruandum fuiſſet.* Quare *ego illū ipſum furorē,motumq́; caſtrēſem reor extitiſſe,quia magna ui, magnoq́; terrore modeſtia tua uincenda erat.* Ac *ſicut maris,cœliq́; temperiem turbines,tempeſtateſq́; cōmendant: ita ad augendam pacis tuæ gratiā illum tumultū præceßiſſe crediderim.* Habet *has uices conditio mortaliū,ut aduerſa ex ſecundis, ex aduerſis ſecunda noſcantur.* Occultat *utrorunq; ſemina deus,& plerunq; bonorū,malorūq́; cauſſæ ſub diuerſa ſpecie latent.* Magnum *quidem illud ſeculo dedecus,magnum* Reip. *uulnus impreſſum eſt.* Imperator,*et parens generis humani obſeſſus,captus, incluſus, ablata mitißimo ſeni ſeruandorum hominum poteſtas,ereptumq́; principi illud in principatu beatiſſimum, quod nihil cogitur.* Si *tamen hæc ſola erat ratio, quæ te publicæ ſalutis gubernaculis admoueret, propè eſt,ut exclamem tanti fuiſſe.* Corrupta *eſt diſciplina caſtrorum,ut tu corrector,emendatorq́; contingeres:inductum peßimum exemplum,ut optimum opponeretur.* Poſtremo *coactus princeps quos nollet occidere, ut daret principem,qui cogi non poſſet.* Olim *tu quidem adoptari merebare: ſed neſciſſemus quantum tibi deberet imperium,ſi ante adoptatus eſſes.* Ex-

pectatum eſt tempus, quo liqueret, non tam accepiſſe te beneficium, quàm dediſſe. Confugit in ſinum tuum concuſſa Reſp. ruensq́; imperium ſuper imperatorem, imperatoris tibi uoce delatum eſt. Imploratus adoptione, & accitus es. Vt olim duces magni à peregrinis, externisq́; bellis ad opem patriæ ferendam reuocari ſolebant: ita filius, ac parens uno eodemq́; momento rem maximam inuicem præſtitiſtis. Ille tibi imperium dedit, tu illi reddidiſti. Solus ergo adhuc, cui pro munere tanto paria accipiendo feciſti, imò ultra dantem obligaſti: communicato enim imperio ſolicitior tu, ille ſecurior factus eſt. O nouum, atq; inauditum ad principatum iter, non te propria cupiditas, proprius metus, ſed aliena utilitas, alienus timor Principem fecit. Videaris licet, quod eſt ampliſsimum, conſecutus inter homines: felicius tamen erat illud, quod reliquiſti, ſub bono principe priuatus eſſe deſiiſti: aſſumptus es in laborum, curarumq́; conſortium, nec te læta, & proſpera ſtationis iſtius, ſed aſpera, et dura ad capeſſendam eam compulerunt. Suſcepiſti imperium, poſtquam alium ſuſcepti pœnitebat. Nulla adoptati cum eo qui adoptabat cognatio, nulla neceßitudo, niſi quod uterq; optimus erat, dignusq́; alter eligi, alter eligere. Itaq; adoptatus es, †non ut prius alius, atq; alius in uxoris gratiam. Adſciuit enim te filiũ non uitricus, ſed Princeps: eodemq́; animo diuus Nerua pater tuus factus eſt, quo

†non ut prius alijs alius, neq; alius in gratiã

erat

erat omnium. Nec *decet aliter filium adſumi, ſi adſumatur à principe*. An S.P.Q.Romani *exercitus, prouincias, ſocios tranſmiſſurus uni, ſucceſſorē è ſinu uxoris accipias? ſummæq; poteſtatis hæredem tantum intra domum tuam quæras, non per totam ciuitatem circumferas oculos? & hunc tibi proximum, hunc coniunctißimum exiſtimes, quem optimum, quem dijs ſimilimum inueneris?* Imperaturus *omnibus, eligi debet ex omnibus: non enim ſeruulis tuis dominum, ut poßis eſſe contentus, quaſi neceſſario hærede, ſed principem ciuibus daturus imperator. Superbum iſtud, & regiū, niſi adoptes eum, quem conſtet imperaturum fuiſſe, etiamſi non adoptaſſes*. Fecit *hoc* Nerua, *nihil intereſſe arbitratus, genueris an elegeris: ſi perinde ſine iudicio adoptentur liberi ac naſcuntur, niſi tamen quod æquiore animo ferunt homines, quem princeps parū feliciter genuit, quàm quem male elegit*. Sedulo *ergo uitauit hunc caſum: nec iudiciū hominum, ſed deorum etiam in conſilium adſumpſit*. Itaque *non tua in cubiculo, ſed in templo, nec ante genialem thorū, ſed ante puluinar* Iouis *optimi maximi adoptio peracta eſt, qua tandem non ſeruitus noſtra, ſed libertas, & ſalus, & ſecuritas fundabatur. Sibi enim dij gloriam illam uendicauerunt. horum opus, horum illud imperium,* Nerua *†tamen miniſter fuit. Vterq;, qui adoptaret* †*tantum*
tam paruit, q̃ tu qui adoptabaris. Allata erat ex Pan-

nonia laurea,id agentibus dijs, ut inuicti imperatoris exortum uictoriæ inſigne decoraret. Hanc imperator Nerua *in gremio Iouis collocarat, cum repente ſolito maior, & auguſtior aduocata hominũ concione,deorumq́;,te filium ſibi,hoc eſt unicum auxilium,feßis rebus adſumpſit.* Inde *quaſi depoſito imperio,qua ſecuritate,qua gloria lætus? nam quantulum refert,deponas,an partiaris imperiũ, niſi quod difficilius hoc eſt, non ſecus ac præſenti tibi innixus,tuis humeris ſe, patriamq; ſuſtentans,tua iuuẽta,tuo robore inualuit.ſtaim cõſedit omnis tumultus.*Nõ *adoptionis opus iſtud, ſed adoptati fuit.* Atque *adeò temere fecerat* Nerua, *ſi adoptaſſet aliũ.*Oblitíne *ſumus,ut nuper poſt adoptionem nõ deſierit ſeditio,ſed cœperit? irritamentũ iſtud* †*tirarũ,& fax tumultus fuiſſet,niſi incidiſſet in te.* An *dubium eſt,ut dare poſſet imperium imperator, qui reuerentiam amiſerat? Autoritate eius effectum eſt, cui dabatur.* Simul *filius,ſimul* Cæſar, *mox imperator, & conſors tribunitiæ poteſtatis, & omnia pariter,& ſtatim factus es,quæ proxime parẽs uerus tantum in alterum filium contulit.* Magnum *hoc tuæ moderationis indicium, quod non ſolum ſucceſſor imperij,ſed particeps etiam, ſociusq; placuiſti:nam ſucceſſor etiam ſi nolis habendus eſt,nõ eſt habendus ſocius, niſi uelis.* Credéntne *poſteri patritio & conſulari, & triumphali patre genitum, cum fortißimum, ampliſſimum.*

†trarum

ſummũ, amantiſſimum ſui exercitum regeret, impera torem non ab exercitu factum? eidem cum Germaniæ præſideret, Germanici nomẽ hinc miſſum? nihil ipſum ut imperator fieret agitaſſe? nihil feciſſe, niſi quod meruit, & paruit? Paruiſti enim Cæſar, & ad principatum obſequio perueniſti, nihilq; magis à te ſubiecti animo factum eſt, quàm quod imperare cœpiſti. Iam Cæſar, iam imperator, iam Germanicus abſens, & ignarus, & poſt tanta nomina, quantũ ad te pertinet priuatus. Magnum uideretur, ſi dicerem, neſciſti te impe ratorem futurũ. Eras imperator, & eſſe te neſciebas. Vt uero ad te fortunæ tuæ nuncius uenit, malebas quidem hoc eſſe quod fueras, ſed non erat liberum. An non obſequereris principi ciuis, legatus imperatori, filius patri? Vbi deinde diſciplina? ubi mos à maioribus traditus, quodcunq; imperator munus iniungeret, æquo animo paratoq; ſubeundi? Quid enim ſi prouincias ex prouincijs, ex bellis bella mandaret? eodem illo uti iure poſſe putes, cum ad imperium reuocet, quo ſit uſus, cum ad exercitũ miſerit? nihilq; intereſſe ire le gatum, an redire principẽ iubeat, niſi quod maior ſit obſequij gloria in eo, quod quis minus uelit. Augebat autoritatem iubentis, in ſummum diſcrimen autoritas eius adducta, utq; magis parendum imperanti putares, efficiebatur eo, quod ab alijs minus parebatur. Ad hoc audiebas ſenatus, populiq; conſenſum. Non

unius Neruæ iudicium illud, illa electio fuit: nam, qui ubiq; ſunt homines, hoc idem uotis expetebant. Ille tantum iure principis occupauit, primusq; fecit, quod omnes facturi erant. Nec hercule tantopere cunctis factum placeret, niſi placuiſſet ante quàm fieret. At quo temperamẽto, Dij boni, poteſtatem tuam, fortunamq; moderatus es imperator? Tu titulis & imaginibus, & ſignis: cæterũ modeſtia, labore, uigilantia, dux, & legatus, & miles, cũ iam tua uexilla, tuas aquilas magno gradu anteires: neq; aliud tibi ex illa adoptione, quàm filij pietatẽ, filij obſequiũ adſcereres, lõgamq; huic nomini ætatẽ, longamq; gloriam precarere, iam te prouidentia deorũ primum in locum prouexerat, tu adhuc in ſecundo reſiſtere, atq; etiam ſeneſcere optabas. Priuatus tibi uidebaris, quandiu imperator & alius eſſet. Audita ſunt uota tua, ſed inquantũ optimo illi', & ſanctiſsimo ſeni utile fuit: quẽ dij cœlo uendicauerũt, ne quid poſt illud diuinũ, & immortale factum, mortale faceret. Deberi quippe maximo operi hãc uenerationem, ut nouiſsimum eſſet, autoremq; eius ſtatim conſecrandum, ut quãdoq; inter poſteros quæreretur, an illud iam deus feciſſet. Ita ille nullo magis nomine publicus parẽs, quàm quia tuus: ingens gloria, ingensq; fama, cũ abunde expertus eſſet, quàm bene humeris tuis ſederet imperiũ, tibi terras, te terris reliquit, eoipſo charus omnibus, ac deſiderandus, quod proſpexerat,

ne de-

ne deſideraretur. Quem tu lachrymis primū ita, ut filium decuit, mox templis honeſtaſti, non imitatus illos qui hoc idem, ſed alia mente fecerūt. Dicauit cœlo Tiberius Auguſtum, ſed ut maieſtatis crimen induceret, Claudiū Nero, ſed ut irrideret, Veſpaſianum Titus, Domitianus Titum, ſed ille ut Dei filius, hic ut frater uideretur. Tu ſideribus patrem intuliſti, nō ad metum ciuium, non in contumeliam numinū, non in honorem tuum, ſed quia Deum credis. Minus eſt hoc, cum ſit ab ijs, qui & ſeſe deos putant. Sed licet illū aris, puluinaribus, flamine colas, nō alio magis tamen deū & facis, & probas, quàm quod ipſe talis es. In principe enim qui electo ſucceſſore fato conceßit, una, itemq́; certißima diuinitatis fides eſt bonus ſucceſſor. Num ergo tibi ex immortalitate patris aliquid arrogantiæ acceßit? Num hos proximos diuinitate parentum deſides, ac ſuperbos potius, quàm illos ueteres, & antiquos æmuleris, qui hoc ipſum imperium peperere, quod modo hoſtes inuaſerant, contempſerantq́;, cuius pulſi, fugatiq́;, non aliud maius habebatur indicium, quàm ſi triumpharetur. Ergo ſuſtulerant animos, & iugū excuſſerant: nec iam nobiſcū de ſua libertate, ſed de noſtra ſeruitute certabant, ac ne inducias quidem niſi æquis conditionibus inibant, legesq́; ut acciperent, dabant. At nunc redijt omnibus terror, & metus, & uotū imperata faciendi. uident enim Romanum ducem unum

ex illis ueteribus & priſcis, quibus imperatorium nomen addebant, contecti cædibus campi, & infecta uictorijs maria. Accipimus obſides ergo, non † eminus, nec ingentibus damnis, immenſisq́; muneribus paciſcimur, ut uicerimus. Rogant, ſupplicant, largimur, negamus, utrunq; ex imperij maieſtate. Agunt gratias, qui impetrauerunt: nō audent queri, quibus negatum eſt. An audeant? qui ſciant te adſediſſe ferociſſimis populis eo ipſo tempore, quod amiciſſimum illis, difficilimum nobis, cum Danubius ripas gelu iungit, duratusq́; glacie ingentia tergo bella tranſportat, cum feræ gentes non telis magis, quàm ſuo cœlo, ſuo ſidere armantur. Sed ubi in proximo tu, non ſecus ac ſi mutatæ temporum uices eſſent, illi quidem latibulis ſuis clauſi tenebantur, noſtra agmina percurſare ripas, et aliena occaſione ſi permitteres uti, ultroq́; hyemem ſuam barbaris inferre gaudebant. Hæc tibi apud hoſteis ueneratio. Quid apud milites? quam admirationem quemadmodū comparaſti? cum tecum inediam, tecum ferrent ſitim, cum in illa meditatione campeſtri militaribus turmis imperatoriū puluerem, ſudoremq́; miſceres, nihil à cæteris niſi robore, ac præſtantia differens, cum libero Marte nunc cominus tela librares, nunc uibrata ſuſciperes, alacer uirtute militum & lætus, quoties aut caſſidi tuæ, aut clypeo grauior ictus incideret, laudabas quippe ferienteis, hortabarisq́; ut auderent;

† *emimus*

auderent: & audebant iam, cum ſpectator, moderatorq́; ineuntium certamina uirorum arma componeres, tela tentares, ac ſi quod durius accipienti uideretur, ipſe uibrares. Quid cũ ſolatiũ feßis, ægris opem ferres? Non tibi moris tua inire tentoria, niſi cõmilitonum ante luſtraſſes: nec requiem corpori, niſi poſt omneis dare. Hac mihi admiratione dignus Imperator non uideretur, ſi inter Fabricios, & Scipiones, & Camillos talis eſſet: tunc enim illum imitationis ardor, ſemperq́; melior aliquis accenderet: poſtquam uero ſtudium armorũ à manibus ad oculos, ad uoluptatem à labore translatũ eſt: poſtquam exercitationibus noſtris non ueteranorũ aliquis, cui decus muralis, aut ciuica, ſed græculus magiſter adſiſtit, quàm magnum eſt unũ ex omnibus patrio more, patria uirtute lætari, et ſine æmulo, ac ſine exemplo ſecũ certare, ſecũ contendere, ac ſicut imperat ſolus, ſolũ ita eſſe, qui debeat imperare. Nónne incunabula hæc tibi Cæſar et rudimenta, cũ puer admodũ parthica lauro gloriam patris augens, nomenq́; Germanici iam tum mererere, cũ ferociam, ſuperbiamq́; Parthorũ ex proximo auditus, magno terrore cohiberes? Rhenũq́; & Euphraten admirationis tuæ † fama cõiungeres? cum orbem terrarũ nõ pedibus magis, quàm laudibus peragrares? Apud eos ſemper maior, & clarior, quibus poſtea contigiſſes? & necdum imperator, necdum Dei filius eras. Germa

† *ſocietate*

C. PL. SECVNDI NOVOCOMENSIS INITVRI NOVVM CONSVLATVM PANEGYRICVS TRAIANO AVGVSTO DICTVS.

BENE, *ac ſapienter* Patres C. *maiores inſtituerunt, ut rerum agendarũ, ita dicendi initium à precationibus capere, quod nihil rite, nihilq́; prouidenter homines ſine deorum immortalium ope, conſilio, honore auſpicarentur.* Q*ui mos, cui potius, quam conſuli? aut quando magis uſurpandus, colendusq́; eſt, quàm cum imperio Senatus, autoritate reipublicæ ad agendas optimo* Principi *gratias excitamur? Qđ enim præſtabilius eſt, aut pulchrius munus deorum, quàm caſtus & ſanctus, et dijs ſimilimus princeps?* Ac *ſi adhuc dubium fuiſſet, forte, caſuq́; rectores terris, an aliquo numine darentur,* Principem *tamen noſtrum liqueret diuinitus cõſtitutum.* Non *enim occulta poteſtate fatorum, ſed ab* Ioue *ipſo coràm, ac palàm repertus, electus eſt.* Q*uippe inter aras, & altaria, eodemq́; loci, quem deus ille tam manifeſtus, ac præſens, quàm cœlũ, ac ſidera inſedit.* Q*uo magis aptum piumq́; eſt, te* Iupiter Optime Max. *antea conditorem, nunc conſeruatorem imperij noſtri precari, ut mihi digna conſule, digna ſenatu, digna* Principe *contingat oratio, utq́; omnibus, quæ dicentur à me, libertas, fides, ueritas, conſtet: tantumq́; à ſpecie adulationis abſit*

gratiarum

gratiarum actio mea, quantũ abeſt à neceßitate. Equidem non conſuli modò, ſed omnibus ciuibus enitendum reor, ne quid de Principe noſtro ita dicant, ut idem illud de alio dici potuiſſe uideatur. Quare abeant, ac recedant uoces illæ, quas metus exprimebat. Nihil, quale ante, dicamus: nihil enim, quale antea, patimur. Nec eadem de Principe palàm, quæ prius prædicemus: neq; enim eadem ſecretò quæ prius loquimur. Diſcernatur orationibus noſtris diuerſitas temporum, & ex ipſo genere gratiarũ agendarum intelligatur, cui, quando ſint hactenus ut deo, nunc nuſquam, ut numini, blandiamur: non enim de tyranno, ſed de ciue: non de domino, ſed de parente loquimur. Vnum ille ſe ex nobis, & hoc magis excellit, atq; eminet, quod unum ex nobis putat, nec minus hominem ſe, quàm hominibus præeſſe meminit. Intelligamus ergo bona noſtra, dignosq́; nos illius uſu probemus: atq; identidem cogitemus, ſi maius principibus præſtemus obſequium, qui ſeruitute ciuium, quàm qui libertate lætantur. Et populus quidem Romanus dilectum principem ſeruat, quantoq́; paulò ante concentu formoſum alium, hunc fortißimum perſonat: quibusq́; aliquando clamoribus geſtum alterius & uocem, huius pietatẽ, abſtinentiam, manſuetudinem laudat. Quid nos ipſi? diuinitatem principis noſtri, an humanitatem, temperantiã, facilitatem, ut amor et gaudiũ tulit, celebrare

uniuerſi ſolemus? Iam quid tam ciuile, tam ſenatoriũ, q̃ illud additũ à nobis Optimi *cognomen? qđ peculare huius, & propriũ arrogantia priorum* Principum *fecit.* Enimuero *quàm cõmune, quàm ex æquo, quod felices nos felicem illũ prædicamus, alterniſq; uotis hæc faciat, hæc audiat, quaſi non dicturi niſi fecerit, comprecamur.* Ad *quas ille uoces lachrymis etiam, ac multo pudore ſuffunditur.* Agnoſcit *enim, ſentitq; ſibi, non principi dici.* Igitur *quod temperamentum omnes in illo ſubito pietatis calore ſeruamus, hoc ſinguli quoq;, meditatiq; teneamus: ſciamuſq; nullum eſſe neq; ſyncerius, neq; acceptius genus gratiarũ, quàm quod illas adclamationes æmulemur, quæ fingendi nõ habent tempus.* Q*uantũ ad me attinet, laborabo, ut orationem meam ad modeſtiam* Principis, *moderationemq; ſubmittam: nec minus conſiderabo quid aures eius pati poſſint, quàm quid uirtutibus debeatur.* Magna *& inuſitata* Principis *gloria, cui gratias acturus, non tam uereor ne me in laudibus ſuis parcum, quàm ne nimium putet.* H*æc me cura, hæc difficultas ſola circumſtat.* Nam *me renti gratias agere, facile eſt* Patres C. Non *enim periculum eſt, ne cum loquar de humanitate, exprobrari ſibi ſuperbiã credat: cum de frugalitate, luxuriam: cum de clementia, crudelitatem: cum de liberalitate, auaritiam: cum de benignitate, liuorem: cum de continentia, libidinem: cum de labore, inertiam: cum de*

fortitu

fortitudine,timorem.Ac ne illud quidem uereor,ne gra tus,ingratús ue uidear,prout ſatis,aut parum dixero. Animaduerto enim etiam deos ipſos non tam accuratis adorantium precibus, quàm innocentia,& ſanctitate lætari: gratioremq́; exiſtimari, qui delubris eorum puram caſtamq́; mentem, quàm qui meditatum carmen intulerit. Sed parendum eſt SENATVSCONSVLTO, *quo ex utilitate publica placuit, ut conſulis uoce ſub titulo gratiarum agendarum, boni principes quæ facerent, recognoſcerent: mali,quæ facere deberent. Id nunc eo magis ſolenne,ac neceſſarium eſt, quód parens noſter priuatas gratiarumactiones cohibet,& comprimit, interceſſurus etiam publicis, ſi permitteret ſibi uetare, quod ſenatus iuberet. Vtrunq; Cæſar Auguſte moderate, & quod alibi tibi gratias agi non ſinis, & quod hic ſinis. Non enim à teipſo tibi honor iſte, ſed ab agentibus habetur. Cedis affectibus noſtris:nec nobis munera tua prædicare,ſed audire tibi, neceſſe eſt. Sæpe ego mecum* P.C. *tacitus agitaui,qualem,quantumq́; eſſe oporteret,cuius ditione,nutuq́; maria,terræ,pax,bella regerẽtur, cum interea fingenti,formãtiq́; mihi principem,quem æquata dijs immortalibus poteſtas deceret, nunquam uoto ſaltem cõcipere ſuccurrit ſimilem huic,quem uidemus. Enituit aliquis in bello,ſed obſoleuit in pace: alium toga,ſed non & arma honeſtarunt: reuerentiam ille ter-*

†humilitate rore, alius amorem †humanitate captauit. Ille quæſi-
tam domi gloriam, in publico: hic in publico partam,
domi perdidit. Poſtremo adhuc nemo extitit, cuius uir
tutes nullo uitiorum confinio læderentur. At Principi
noſtro quanta concordia, quantusq; concentus omniũ
laudum, omnisq; gloriæ cõtigit, ut nihil ſeueritati eius
hilaritate, nihil grauitati ſimplicitate, nihil maieſtati
humanitate detrahitur. Iã firmitas, iam proceritas cor
poris, iam honor capitis, et dignitas oris, ad hoc ætatis
indeflexa maturitas, nec ſine quodã munere deûm feſti
natis ſenectutis inſignibus ad augendã maieſtatẽ orna
ta cæſaries nónne longe lateq; principẽ oſtentant? Ta-
lem eſſe oportuit, quẽ non bella ciuilia, nec armis op-
preſſa reſpub. ſed pax & adoptio, & tandem exorata
terris numina dediſſent. An fas erat nihil differre inter
imperatorẽ, quem homines, & quẽ Dij feciſſent? Quo-
rũ quidẽ in te Cæſar Auguſte iudiciũ & fauor tunc ſta
tim, cũ ad exercitũ proficiſcereris, & quidẽ inuſitato
enotuit. Nam cæteros principes aut largus cruor hoſti
arum, aut ſiniſter uolatus auiũ conſulentibus nũciauit.
Tibi aſcendẽti de more capitoliũ, quanq̃ nõ id agentiũ
ciuiũ clamor, ut iam principi occurrit. Siquidẽ omnis
turba, quæ limen inſederat, ad ingreſſum tuum foribus
†illa reclufis, †iam quidẽ ut tunc arbitrabatur deum: cæte-
rum ut docuit euentus, te conſalutauit imperatorẽ: nec
aliter à cunctis omen acceptũ eſt. Nam ipſe intelligere

nolebas:

nolebas: recuſabas enim imperare, recuſabas quod erat bene imperaturi. Igitur cogendus fuiſti: cogi porrò non poteras, niſi periculo patriæ, & nutatione reipublicæ: obſtinatũ enim tibi non ſuſcipere imperiũ, niſi ſeruandum fuiſſet. Quare ego illũ ipſum furorẽ, motumq́; caſtrẽſem reor extitiſſe, quia magna ui, magnoq́; terrore modeſtia tua uincenda erat. Ac ſicut maris, cœliq́; temperiem turbines, tempeſtatesq́; cõmendant: ita ad augendam pacis tuæ gratiã illum tumultũ præceßiſſe crediderim. Habet has uices conditio mortaliũ, ut aduerſa ex ſecundis, ex aduerſis ſecunda noſcantur. Occultat utrorunq; ſemina deus, & plerunq; bonorũ, malorũq́; cauſſæ ſub diuerſa ſpecie latent. Magnum quidem illud ſeculo dedecus, magnum Reip. uulnus impreſſum eſt. Imperator, et parens generis humani obſeſſus, captus, incluſus, ablata mitißimo ſeni ſeruandorum hominum poteſtas, ereptumq́; principi illud in principatu beatiſſimum, quod nihil cogitur. Si tamen hæc ſola erat ratio, quæ te publicæ ſalutis gubernaculis admoueret, propè eſt, ut exclamem tanti fuiſſe. Corrupta eſt diſciplina caſtrorum, ut tu corrector, emendatorq́; contingeres: inductum peßimum exemplum, ut optimum opponeretur. Poſtremo coactus princeps quos nollet occidere, ut daret principem, qui cogi non poſſet. Olim tu quidem adoptari merebare: ſed neſciſſemus quantum tibi deberet imperium, ſi ante adoptatus eſſes. Ex-

erat omnium. Nec decet aliter filium adſumi, ſi adſumatur à principe. An S.P.Q.Romani exercitus, prouincias, ſocios tranſmiſſurus uni, ſucceſſorē è ſinu uxoris accipias? ſummæq́; poteſtatis hæredem tantum intra domum tuam quæras, non per totam ciuitatem circumferas oculos? & hunc tibi proximum, hunc coniunctiſſimum exiſtimes, quem optimum, quem dijs ſimillimum inueneris? Imperaturus omnibus, eligi debet ex omnibus: non enim ſeruulis tuis dominum, ut poſſis eſſe contentus, quaſi neceſſario hærede, ſed principem ciuibus daturus imperator. Superbum iſtud, & regiū, niſi adoptes eum, quem conſtet imperaturum fuiſſe, etiamſi non adoptaſſes. Fecit hoc Nerua, nihil intereſſe arbitratus, genueris an elegeris: ſi perinde ſine iudicio adoptentur liberi ac naſcuntur, niſi tamen quod æquiore animo ferunt homines, quem princeps parū feliciter genuit, quàm quem male elegit. Sedulo ergo uitauit hunc caſum: nec iudiciū hominum, ſed deorum etiam in conſilium adſumpſit. Itaque non tua in cubiculo, ſed in templo, nec ante genialem thorū, ſed ante puluinar Iouis optimi maximi adoptio peracta eſt, qua tandem non ſeruitus noſtra, ſed libertas, & ſalus, & ſecuritas fundabatur. Sibi enim dij gloriam illam uendicauerunt. horum opus, horum illud imperium, Nerua †tamen miniſter fuit. Vterq;, qui adoptaret. †tantum tam paruit, q̄ tu qui adoptabaris. Allata erat ex Pan-

nonia laurea, id agentibus dijs, ut inuicti imperatoris exortum uictoriæ inſigne decoraret. Hanc imperator Nerua in gremio Iouis collocarat, cum repente ſolito maior, & auguſtior aduocata hominũ concione, deorumq; te filium ſibi, hoc eſt unicum auxilium, feßis rebus adſumpſit. Inde quaſi depoſito imperio, qua ſecuritate, qua gloria lætus? nam quantulum refert, deponas, an partiaris imperiũ, niſi quod difficilius hoc eſt, non ſecus ac præſenti tibi innixus, tuis humeris ſe, patriamq; ſuſtentans, tua iuuẽta, tuo robore inualuit. ſtatim cõſedit omnis tumultus. Nõ adoptionis opus iſtud, ſed adoptati fuit. Atque adeò temere fecerat Nerua, ſi adoptaſſet aliũ. Oblitíne ſumus, ut nuper poſt adoptionem nõ deſierit ſeditio, ſed cœperit? irritamentũ iſtud †*irarũ*, *& fax tumultus fuiſſet, niſi incidiſſet in te. An dubium eſt, ut dare poſſet imperium imperator, qui reuerentiam amiſerat? Autoritate eius effectum eſt, cui dabatur. Simul filius, ſimul Cæſar, mox imperator, & conſors tribunitiæ poteſtatis, & omnia pariter, & ſtatim factus es, quæ proxime parẽs uerus tantum in alterum filium contulit. Magnum hoc tuæ moderationis indicium, quod non ſolum ſucceſſor imperij, ſed particeps etiam, ſociusq; placuiſti: nam ſucceſſor etiam ſi nolis habendus eſt, nõ eſt habendus ſocius, niſi uelis. Credéntne poſteri patritio & conſulari, & triumphali patre genitum, cum fortißimum, ampliſſimum.*

†trarum

ſummũ, amantiſſimum ſui exercitum regeret, imperatorem non ab exercitu factum? eidem cum Germaniæ præſideret, Germanici nomẽ hinc miſſum? nihil ipſum ut imperator fieret agitaſſe? nihil feciſſe, niſi quod meruit, & paruit? Paruiſti enim Cæſar, & ad principatum obſequio perueniſti, nihilq; magis à te ſubiecti animo factum eſt, quàm quod imperare cœpiſti. Iam Cæſar, iam imperator, iam Germanicus abſens, & ignarus, & poſt tanta nomina, quantũ ad te pertinet priuatus. Magnum uideretur, ſi dicerem, neſciſti te impe ratorem futurũ. Eras imperator, & eſſe te neſciebas. Vt uero ad te fortunæ tuæ nuncius uenit, malebas quidem hoc eſſe quod fueras, ſed non erat liberum. An non obſequereris principi ciuis, legatus imperatori, filius patri? Vbi deinde diſciplina? ubi mos à maioribus traditus, quodcunq; imperator munus iniungeret, æquo animo paratoq; ſubeundi? Quid enim ſi prouincias ex prouincijs, ex bellis bella mandaret? eodem illo uti iure poſſe putes, cum ad imperium reuocet, quo ſit uſus, cum ad exercitũ miſerit? nihilq; intereſſe ire le gatum, an redire principẽ iubeat, niſi quod maior ſit obſequij gloria in eo, quod quis minus uelit. Augebat autoritatem iubentis, in ſummum diſcrimen autoritas eius adducta, utq; magis parendum imperanti putares, efficiebatur eo, quod ab alijs minus parebatur. Ad hoc audiebas ſenatus, populiq; conſenſum. Non

unius Neruæ *iudicium illud, illa electio fuit: nam, qui ubiq; ſunt homines, hoc idem uotis expetebant.* Ille *tantum iure principis occupauit, primusq; fecit, quod omnes facturi erant.* Nec *hercule tantopere cunctis factum placeret, niſi placuiſſet ante quàm fieret.* At *quo temperamẽto,* Dij *boni, poteſtatem tuam, fortunamq; moderatus es imperator?* Tu *titulis & imaginibus, & ſignis: cæterũ modeſtia, labore, uigilantia, dux, & legatus, & miles, cũ iam tua uexilla, tuas aquilas magno gradu anteires: neq; aliud tibi ex illa adoptione, quàm filij pietatẽ, filij obſequiũ adſereres, lõgamq; huic nomini ætatẽ, longamq; gloriam precarere, iam te prouidentia deorũ primum in locum prouexerat, tu adhuc in ſecundo reſiſtere, atq; etiam ſeneſcere optabas.* Pri*uatus tibi uidebaris, quandiu imperator & alius eſſet.* Audita *ſunt uota tua, ſed inquantũ optimo illi, & ſanctiſsimo ſeni utile fuit: quẽ dij cœlo uendicauerũt, ne quid poſt illud diuinũ, & immortale factum, mortale faceret.* Deberi *quippe maximo operi hãc uenerationem, ut nouiſsimum eſſet, autoremq; eius ſtatim conſecrandum, ut quãdoq; inter poſteros quæreretur, an illud iam deus feciſſet.* Ita *ille nullo magis nomine publicus parẽs, quàm quia tuus: ingens gloria, ingensq; fama, cũ abunde expertus eſſet, quàm bene humeris tuis ſederet imperiũ, tibi terras, te terris reliquit, eoipſo charus omnibus, ac deſiderandus, quod proſpexerat, ne de-*

ne deſideraretur. Quem tu lachrymis primũ ita, ut filium decuit, mox templis honeſtaſti, non imitatus illos qui hoc idem, ſed alia mente fecerũt. Dicauit cœlo Ti*berius* Auguſtum, *ſed ut maieſtatis crimen induceret,* Claudiũ Nero, *ſed ut irrideret,* Veſpaſianum Titus, Domitianus Titum, *ſed ille ut* Dei *filius, hic ut frater uideretur.* Tu *ſideribus patrem intuliſti, nõ ad metum ciuium, non in contumeliam numinũ, non in honorem tuum, ſed quia* Deum *credis. Minus eſt hoc, cum ſit ab ijs, qui & ſeſe deos putant. Sed licet illũ aris, puluinaribus, flamine colas, nõ alio magis tamen deũ & facis, & probas, quàm quod ipſe talis es.* In *principe enim qui electo ſucceſſore fato conceßit, una, itemq; certißima diuinitatis fides eſt bonus ſucceſſor.* Num *ergo tibi ex immortalitate patris aliquid arrogantiæ acceßit?* Num *hos proximos diuinitate parentum deſides, ac ſuperbos potius, quàm illos ueteres, & antiquos æmuleris, qui hoc ipſum imperium peperere, quod modo hoſtes inuaſerant, contempſerantq;, cuius pulſi, fugatiq;, non aliud maius habebatur indicium, quàm ſi triumpharetur.* Ergo *ſuſtulerant animos, & iugũ excuſſerant: nec iam nobiſcũ de ſua libertate, ſed de noſtra ſeruitute certabant, ac ne inducias quidem niſi æquis conditionibus inibant, legesq; ut acciperent, dabant.* At *nunc rediſt omnibus terror, & metus, & uotũ imperata faciendi. uident enim* Romanum *ducem unum*

ex illis ueteribus & priſcis, quibus imperatorium nomen addebant, contecti cædibus campi, & infecta uictorijs maria. Accipimus obſides ergo, non † eminus, nec ingentibus damnis, immenſisq́; muneribus paciſcimur, ut uicerimus. Rogant, ſupplicant, largimur, negamus, utrunq; ex imperij maieſtate. Agunt gratias, qui impetrauerunt: nõ audent queri, quibus negatum eſt. An audeant? qui ſciant te adſediſſe ferociſsimis populis eo ipſo tempore, quod amiciſsimum illis, difficilimum nobis, cum Danubius ripas gelu iungit, duratusq́; glacie ingentia tergo bella tranſportat, cum feræ gentes non telis magis, quàm ſuo cœlo, ſuo ſidere armantur. Sed ubi in proximo tu, non ſecus ac ſi mutatæ temporum uices eſſent, illi quidem latibulis ſuis clauſi tenebantur, noſtra agmina percurſare ripas, et aliena occaſione ſi permitteres uti, ultroq́; hyemem ſuam barbaris inferre gaudebant. Hæc tibi apud hoſteis ueneratio. Quid apud milites? quam admirationem quemadmodũ comparaſti? cum tecum inediam, tecum ferrent ſitim, cum in illa meditatione campeſtri militaribus turmis imperatoriũ puluerem, ſudoremq́; miſceres, nihil à cæteris niſi robore, ac præſtantia differens, cum libero Marte nunc cominus tela librares, nunc uibrata ſuſciperes, alacer uirtute militum & lætus, quoties aut caſsidi tuæ, aut clypeo grauior ictus incideret, laudabas quippe ferienteis, hortabarisq́; ut auderent:

† emimus

auderent: & audebant iam, cum ſpectator, moderatorq́; ineuntium certamina uirorum arma componeres, tela tentares, ac ſi quod durius accipienti uideretur, ipſe uibrares. Quid cũ ſolatiũ feßis, ægris opem ferres? Non tibi moris tua inire tentoria, niſi cõmilitonum ante luſtraſſes: nec requiem corpori, niſi poſt omneis dare. Hac mihi admiratione dignus Imperator non uideretur, ſi inter Fabricios, & Scipiones, & Camillos talis eſſet: tunc enim illum imitationis ardor, ſemperq́; melior aliquis accenderet: poſtquam uero ſtudium armorũ à manibus ad oculos, ad uoluptatem à labore translatũ eſt: poſtquam exercitationibus noſtris non ueteranorũ aliquis, cui decus muralis, aut ciuica, ſed græculus magiſter adſiſtit, quàm magnum eſt unũ ex omnibus patrio more, patria uirtute lætari, et ſine æmulo, ac ſine exemplo ſecũ certare, ſecũ contendere, ac ſicut imperat ſolus, ſolũ ita eſſe, qui debeat imperare. Nónne incunabula hæc tibi Cæſar et rudimenta, cũ puer admodũ parthica lauro gloriam patris augens, nomenq́; Germanici iam tum mererere, cũ feroſciam, ſuperbiamq́; Parthorũ ex proximo auditus, magno terrore cohiberes? Rhenũq́; & Euphraten admirationis tuæ †fama cõiungeres? cum orbem terrarũ nõ pedibus magis, quàm laudibus peragrares? Apud eos ſemper maior, & clarior, quibus poſtea contigiſſes? & necdum imperator, necdum Dei filius eras. Germa

†ſocietate

niamq́; cum plurimæ gentes, ac propè infinita uaſtitas interiacentis ſoli, tum Pyrenæus, alpes, immenſiq́; alij montes, niſi his cõpararentur muniunt, dirimuntq́;: per hoc omne ſpatiũ cum legiones duceres, ſeu potius (tanta uelocitas erat) raperes, non uehiculũ unquam, non equum reſpexiſti. leuis hic, non ſubſidium itineris, ſed decus, & cum cæteris ſubſequebatur, ut cuius nullus tibi uſus, niſi cum die ſtatiuorum proximũ campũ alacritate, diſcurſu, puluere attolleres. Initium laboris mirer, an finem? multũq́; eſt quod perſeueraſti, plus tamen, quod non timuiſti, ne perſeuerare non poſſes. Nec dubito, quin ille, qui te inter ipſa Germaniæ bella ab Hiſpania uſq́;, ut ualidiſsimũ præſidium exciuerat, iners ipſe, alienisq́; uirtutibus tunc quoq; inuidus Imperator, cùm ope carũ indigeret, tantam admirationẽ tui non ſine quodã timore conceperit, quantam ille genitus Ioue poſt ſæuos labores, duraq́; imperia regi ſuo indomitus ſemp, indefeſſusq́; referebat, cũ alijs ſuper alias expeditionibus itinere illo dignus inuenireris. Tribunus uero diſiunctiſsimas terras teneris adhuc annis uiri firmitate luſtraſti, iam tunc præmonente fortuna, ut diu penitusq́; perdiſceres, quæ mox præcipere deberes. Neq; enim proſpexiſſe caſtra, breuemq́; militiam quaſi tranſiſſe contentus, ita egiſti tribunũ, ut eſſe ſtatim dux poſſes, nihilq́; diſcendum haberes tempore docẽdi. Cognouiſti per ſtipendia decem mores gentiũ,

regiunum

regionum ſitus, opportunitates locorum, & diuerſam aquarũ, cœliq; temperiem, ut patrios fonteis, patriũq; ſidus ferre conſueſti, quoties equos, quoties emerita ar ma mutaſti. Veniet ergo tempus, quo poſteri uiſere, uiſendumq; tradere minoribus ſuis geſtient, quis ſudores tuos hauſerit campus, quæ refectiões tuas arbores, quæ ſomnũ ſaxa prætexerint, quod deniq; tectum ma gnus hoſpes impleueris, ut tunc ipſi tibi ingentiũ ducũ ſacra ueſtigia iiſdẽ in locis monſtrabantur. Verũ hæc olim, in præſentia quidem quiſquis paulò uetuſtior mi les, hic te cõmilitone cenſetur. Quotus enim quiſq;, cu ius tu non ante cõmilito, q̃ imperator? Inde eſt quod propè omneis nomine appellas, quod ſingulorũ fortia facta cõmemoras. †Hæc habẽt ad numeranda tibi pro Repub. uulnera, quibus ſtatim laudator & teſtis conti giſti. Sed tanto magis prædicanda eſt moderatio tua, quod innutritus bellicis laudibus, pacẽ amas: nec quia uel pater tibi triumphalis, uel adoptionis tuæ die dica ta capitolino Ioui laurus, idcirco ex occaſione omni quæris triumphos. Non times bella, nec prouocas. Magnum eſt imperator Auguſte, magnũ eſt, ſtare in Danubij ripa, ſi tranſeas certũ triumphi, nec decertare cu pere cum recuſantibus, quorũ alterũ fortitudine, alterum moderatione efficitur. Nam ut ipſe nolis pugnare, moderatio, fortitudo tua præſtat, ut neq; hoſtes tui uelint. Accipiet ergo aliquando capitoliũ non inanis

†Nec

currus, nec falſæ ſimulacra uictoriæ: ſed imperatore ueram, ac ſolidam gloriam reportante, tranquillitatem, & tamen confeſſa hoſtium obſequia, ut uincendus nemo fuerit, pulchrius hoc omnibus triumphis: neque enim unquam niſi ex contemptu imperij noſtri factum eſt ut uinceremus. Quod ſi quis barbarus rex eò inſolentiæ furoriſq; proceſſerit, ut iram tuam, indignationemq́; mereatur, næ ille ſiue interfuſo mari, ſeu fluminibus immenſis, ſeu præcipiti monte defenditur: omnia hæc tam prona, tamq́; cedentia uirtutibus tuis ſentiet, ut ſubſediſſe monteis, flumina exaruiſſe, interceptum mare, illataſq́; non claſſeis noſtras, ſed terras ipſas arbitretur. Videor iam cernere non ſpolijs prouinciarum, & extorto ſocijs auro: ſed hoſtilibus armis, captorumq́; regum catenis triumphum grauem. Videor ingentia ducum nomina, nec indecora nominibus corpora †uocitare. Videor intueri immanibus auſis Barbarorum onuſta fercula, & ſua quenq; facta uinctis manibus ſequentem, mox ipſum te ſublimem, inſtantemq́; curru domitarum gentium tergo, ante currum autem clypeos, quos ipſe perfoderis. Nec tibi opima defuerint, ſi quis regũ uenire in manus audeat: nec modo telorum tuorum, ſed oculorum etiam, minarumq́; coniectum toto campo, totoq́; exercitu oppoſito perhorreſcat. Meruiſti proxima moderatione, ut quandocunque te uel inferre, uel propulſare bellum coëgerit in

†noſcitare

rit imperij dignitas, non ideo uiciſſe uidearis, ut triumphares, ſed triumphare, quia uiceris. Aliud ex alio mihi occurrit: quàm ſpecioſum eſt enim, quod diſciplinam caſtrorum lapſam, extinctamq; refouiſti, depulſo prioris ſeculi malo, inertia, & contumacia, & dedignatione parendi? Tutum eſt reuerentiam, tutum charitatem mereri: nec ducum quiſquam aut non amari à militibus, aut amari timet: & inde offenſæ, gratiæq; pariter, ſecuri inſtant operibus, adſunt exercitationibus, arma, mœnia, uiros aptant. Quippe non is princeps, qui ſibi imminere, ſibi intendi putet, quod in hoſteis paretur: quæ perſuaſio fuit illorum, qui hoſtilia cum facerēt, timebant. Eodem ergo tempore militaria ſtudia, nec animos modò, ſed & corpora ipſa langueſcere, gladios etiam incuria hebetari, retundiq; gaudebant. Duces porrò noſtri non tam regum exterorum, quàm ſuorum principum inſidias: nec tam hoſtium, quàm commilitonum manus, ferrumq; metuebant. Eſt hæc natura ſideribus, ut parua, et exilia ualidiorū exortus obſcuret, ſimiliter imperatoris aduentu legatorum dignitas inumbratur. Tu tamē maior omnibus quidem eras, ſed ſine ullius diminutione maior, eandem autoritatem præſente te quiſq;, quam abſente retinebat. Quinetiam pleriſq; ex eo reuerētia acceſſerat, quod tu quoque illos reuerebare. Itaque perinde ſummis atque infimis charus, ſic imperatorem, commilitonemq; mira

ſcueras, ut ſtudium omnium, laboremq; et tanquam exactor intenderes, & tanquam particeps ſociuſq; releuares. Feliceis illos, quorum fides & induſtria non per internuncios & interpretes, ſed ab ipſo te, nec auribus tuis, ſed oculis probātur, cōſecuti ſunt, ut abſens quoq; de abſentibus nemini magis, quàm tibi crederes. Iam te ciuium deſideria reuocabant, amoremq; caſtrorum ſuperabat charitas patriæ: iter inde placidum, ac †domeſticū †modeſtum, †ut planè à pace redeuntis. †& Nec uero ego in laudibus tuis ponam, quod aduentum tuum non pater quiſquam, non maritus expauit. Affectata alijs caſtitas, tibi ingenita & innata, interq; ea, quæ imputare non poßis. Nullus in exigendis uehiculis tumultus, nullum circa hoſpitia faſtidium: annona, quæ cæteris. Ad hoc comitatus accinctus, & parens. Diceres magnum aliquem ducem, & te potißimum ad exercitus ire, adeò nihil, aut certe parum intererat inter imperatorem factum, et breui futurum. Quamdißimilis nuper alterius principis tranſitus, ſi tamen tranſitus ille, non populatio fuit, cū abactus hoſpitū exerceret, omniaq; dextra leuaq; peruſta, & attrita, ut ſi uis aliqua, uel ipſi illi barbari, quos fugiebat, inciderent. Perſuadendum prouincijs erat, illud iter Domitiani fuiſſe, non principis. Itaq; non tam pro tua gloria, quàm pro utilitate cōmuni edicto ſubiecisti, quid in utrunq; ueſtrum eſſet impenſum. Adſueſcat imperator cum imperio cal

culum

culum ponere, ſic exeat, ſic redeat, tanquam rationem redditurus, edicat quid abſumpſerit, ita fiet, ut non abſumat quod pudeat dicere. Præterea futuri principes uelint nolint, ſciãt, tanti tuũ conſtat, propoſitisq; duobus exemplis meminerint, perinde coniecturam de moribus ſuis homines eſſe facturos, prout hoc, uel illud elegerint. Nónne his tot, tantisq; meritis nouos aliquos honores, nouos titulos merebare? At tu etiam Patris patriæ recuſabas. Quàm longa nobis cum modeſtia tua pugna, quàm tarde uicimus? Nomen illud, qđ alij primo ſtatim principatus die ut imperatoris & Cæſaris receperunt, tu uſq; eò diſtuliſti, donec tu quoq; beneficiorum tuorum parciſsimus æſtimator iam te mereri fatereris. Itaque ſoli omnium contigit tibi, ut Pater patriæ eſſes ante quàm fieres. Eras enim in animis, in iudicijs noſtris. Nec publicæ pietatis intererat, quid uocarere, niſi quod ingrata ſibi uidebatur, ſi te imperatorem potius uocaret, & Cæſarem, cum Patrem experiretur. Quod quidem nomen, qua benignitate, qua indulgentia exerces? ut cum ciuibus tuis, quaſi cũ liberis parens uiuis? Vt reuerſus imperator, qui priuatus exieras, agnoſcis, agnoſceris? eoſdem nos, eundem te putas, par omnibus, & hoc tantum cæteris maior, quo melior. Ac primum, qui dies ille, quo expectatus, deſideratusq; urbem tuam ingreſſus es? Iam hoc ipſum, qđ ingreſſus es, quàm mirum, lætumq;? nam priores inue

bi & importari ſolebant, non dico quadrijugo curru, & albentibus equis: ſed humeris hominum, quod arrogantius erat. Tu ſola corporis proceritate elatior alijs, & excelſior, non de patientia noſtra quendam triumphum, ſed de ſuperbia principum egiſti. Ergo †noua †non ætas quenquam, non ualetudo, nõ ſexus retardauit, quo minus oculos inſolito ſpectaculo impleret. Te paruuli noſcere, oſtentare iuuenes, mirari ſenes, ægri quoq; neglecto medentium imperio, ad conſpectũ tui, quaſi ad ſalutem, ſanitatemq; prorepere. Inde alij ſe ſatis uixiſſe, te uiſo, te recepto: alij nunc magis eſſe uiuendum prædicabant. Fœminas etiam tunc fœcunditatis ſuæ maxima uoluptas ſubijt, cum cernerent, cui principi ciues, cui imperatori milites peperiſſent. Videres referta tecta, ac laborantia, ac ne eum quidem uacantem locum, qui non niſi ſuſpenſum, et inſtabile ueſtigiũ caperet: oppletas undiq; uias, anguſtumq; tramitem relictum tibi, alacrem hinc atque inde populum, ubiq; par gaudiũ, paremq; clamorem, tam æqualis ab omnibus ex aduentu tuo lætitia percepta eſt, quàm omnibus ueniſti, quæ tamen ipſa cum ingreſſu tuo creuit, ac propè in ſingulos gradus adaucta eſt. Gratũ erat cunctis, quod Senatum oſculo exciperes, ut dimiſſus oſculo fueras: gratum, quod equeſtris ordinis decora honore nominum ſine monitore ſignares: gratum, quod tantum ultro clientibus ſalutatis quaſdam familiaritatis notas

tis notas adderes: gratius tamen, quod ſenſim & placide, & quantum reſpectantium turba pateretur, incederes, quod occurſantium populus te quoq;, te imò maxime adſtaret, quod primo ſtatim die latus tuũ crederes omnibus: neq; enim ſtipatus ſatellitum manu, ſed circumfuſus undiq;, nunc Senatus, nunc equeſtris ordinis flore, prout alterutrum frequentiæ genus inualuiſſet, ſilenteis, quietosq; lictores tuos ſubſequebare. Nam *milites nihil à plebe habitu, tranquillitate, modeſtia differebant. Vbi uero cœpiſti capitolium aſcendere, quàm læta omnibus adoptionis tuæ recordatio? quàm peculiare gaudium eorum, qui te primi eodemq; loco ſalutauerint imperatorem? quinetiam* Deum *ipſum tuum præcipuã uoluptatem operis ſui percepiſſe crediderim.* Vt *quidem iiſdem ueſtigiis inſtitiſti, quibus parens tuus, ingens illud deorum prolaturus arcanũ: quæ circumſtantium gaudia? quàm recens clamor? quàm ſimilis illi dies, qui hunc genuit diem? ut plena altaribus? auguſta uictimis cuncta? ut in unius ſalutem collata omnium uota, cum ſibi ſe, ac liberis ſuis, intelligerent precari, quæ pro te precarētur.* Inde *tu in palatium quidem, ſed eo uultu, ſed ea moderatione, ut ſi priuatam domum peteres, cæteri ad penateis ſuos, quiſque iteraturus gaudij fidem, ubi nulla neceſſitas gaudendi eſt.* O*nerаſſet alium eiuſmodi introitus, tu quotidie admirabilior, & melior.* T*alis deniq;, qualeis*

alij principes futuros ſe tantum pollicentur. Solum ergo te commendat, augetq; temporis ſpatium. Iunxiſti enim, ac miſcuiſti res diuerſiſsimas, ſecuritatem olim imperantis, & incipientis pudorem. Non tu ciuium amplexus ad pedes tuos deprimis, nec oſculum manu reddis. Manet imperatori, quæ prioris humanitas. Incedebas pedibus, incedis: lætabaris labore, lætaris: eademq; omnia illa circa te, nihil ipſo te fortuna mutauit. liberū eſt ingrediente per publicum principe, ſubſiſtere, occurrere, comitari, præterire. Ambulas inter nos, non quaſi contingas, & copiam tui, non ut imputes, facis. Hæret lateri tuo quiſquis acceſsit, finemq; ſermoni ſuus cuiq; pudor, non tua ſuperbia facit. Regimur quidem à te, & ſubiecti tibi, ſed quemadmodum legibus ſumus. Nam & illæ cupiditates noſtras, libidinesq; moderantur, nobiſcum tamen & inter nos uerſantur. Emines, excellis, ut honor, ut poteſtas, quæ ſuper homines quidem, hominū ſunt tamen. Ante te principes faſtidio noſtri, & quodā æqualitatis metu, uſum pedum amiſerāt. Illos ergo humeri, ceruicesq; ſeruorū ſuper ora noſtra, te fama, te gloria, te ciuium pietas, te libertas ſuper ipſos principes uehunt, te ad ſidera tollit humus, ita cōmunia & confuſa principis ueſtigia. Nec uereor P. C. ne longior uidear, cum ſit maxime optandū, ut ea, pro quibus aguntur principi gratiæ, multa ſint: quæ quidem reuerentius fuerit, integra

gra

gra, illibataq́; cogitationibus ueſtris reſeruari, quàm carptim breuiterq́; perſtringi: quia ferè ſequitur, ut illa quidem de quibus taceas, tanta, quanta ſunt eſſe uideantur. Niſi uero leuiter attingi placet, locupletatas trib. datumq́; congiarium populo, & datum totum, cum donatiui partem milites accepiſſent. An mediocris animi eſt, his potius repræſentare, quibus magis negari poteſt? Quanquam in hac quoque diuerſitate æqualitatis ratio ſeruata eſt. æquati ſunt enim populo milites, eo quod partem, ſed priorem: populus militibus, quod poſterior, ſed totũ ſtatim accepit. Enimuero qua benignitate diuiſum eſt? quantæq́; curæ tibi fuit, ne quis expers liberalitatis tuæ fieret? Datũ eſt ijs, qui poſt edictũ tuum in locũ eraſorum ſubditi fuerãt, æquatiq́; ſunt cæteris illi etiam, quibus non erat promiſſum. Negocijs aliquis, ualetudine alius, hic mari, ille fluminibus diſtinebatur, expectatus eſt, prouiſumq́; ne quis æger, ne quis occupatus, ne quis deniq; lõge fuiſſet, ueniret quiſq; cum uellet, ueniret quiſq; cum poſſet. Magnificũ Cæſar, & tuum, diſiunctiſſimas terras munificentiæ ingenio uelut admouere, immenſaq́; ſpatia liberalitate contrahere, intercedere caſibus, occurſare fortunæ, atq; omni ope adniti, ne quis è plebe Romana dante congiarium te, hominem magis ſentiret ſe fuiſſe, quàm ciuem. Aduẽtante congiarij die, obſeruare principis egreſſum in publicũ, inſidere uias examina

na infantium, futuruſq; populus ſolebat. labor paren-tibus erat oſtentare paruulos, impoſitoſq; ceruicibus, adulantia uerba, blandaſq; uoces edocere. Reddebãt *illi quæ monebãtur, ac pleriq;* †*irritis precibus ſurdas principis aureis adſtrepebãt, ignariq; quid rogaßẽt, quid non impetraſſent, donec planè ſcirẽt, differeban-tur.* Tu *ne rogari quidẽ ſuſtinuiſti.* Et *quanquã lætißi-mum oculis tuis eſſet conſpectu* Romanæ *ſobolis im-pleri, omneis tamen ante quàm te uiderẽt,* †*adirent'ue, recipi, incidi iußiſti, ut iam inde ab infantia parentem publicum munere educationis experirentur.* Creſce-*rent de tuo, qui creſcerent tibi, alimẽtiſq; tuis ad ſtipen dia tua peruenirent: tantumq́; omnes uni tibi, quãtum parẽtibus ſuis quiſq; deberet.* Recte Cæſar, *quod ſpem* Romani *nominis ſumptibus tuis ſuſcipis.* Nullum *eſt enim magno principe, immortalitatémque meritu-ro impendij genus dignius, quàm quod erogatur in poſteros.* Locupletes *ad tollendos liberos ingẽtia præ-mia, & pares pœnæ cohortãtur.* Pauperibus *educan di una ratio eſt, bonus princeps.* Hic *fiducia ſui pro-creatos niſi larga manu fouet, auget, amplectitur, oc-caſum imperij, occaſum* Reipub. *accelerat. fruſtraq́; princeps plebe neglecta, ut defectum corpore caput, nutaturumq́; inſtabili pondere tuetur.* Facile *eſt conie-ctare, quod perceperis gaudium, cum te parentum, li-berorũ, ſenum, infantium, puerorũ clamor exciperet.*

†inuitis

† audirent ue

Hæc

Hæc prima paruulorum ciuium uox aureis tuas imbuit, quibus tu daturus alimenta hoc maximum præſtitiſti, ne rogarent. Super omnia eſt tamē, quod talis es, ut ſub te liberos tollere libeat et expediat. nemo iam parens filio niſi fragilitatis humanæ uiceis horret, nec inter inſanabileis morbos principis ira numeratur. Magnum quiddam eſt educandi incitamentum tollere liberos in ſpem alimentorū, in ſpem congiariorū, maius tamen in ſpem libertatis, in ſpem ſecuritatis. Atq; adeò nihil largiatur princeps, dum nihil auferat: nō alat, dum non occidat: nec deerunt, qui filios concupiſcant. Contrà largiatur, & auferat; alat, & occidat, næ ille in tam breui tempore effecerit, ut omneis non poſterorum modo, ſed ſui, parentumq; pœniteat. Quo circa nihil magis in tua tota liberalitate laudauerim, quàm quod congiarium das de tuo, alimenta de tuo. Neque à te liberi ciuium, ut ferarum catuli, ſanguine, & cædibus nutriuntur: quodq; gratiſſimū eſt accipientibus, ſciunt dari ſibi, quod nemini eſt ereptū, locupletatisq; tam multis, pauperiorem eſſe factum principem tantum: quanquam nec hunc quidem. nam cuius eſt, quicquid eſt omnium, tantum ipſe, quantum omnes habet. Aliò me uocat numeroſa gloria tua: alio aūt quaſi uero iam ſatis ueneratus, miratusq; ſim, quod tantam pecuniam profudiſti, non ut flagitij tibi conſcius ab inſectatione eius auerteres famam: nec ut

triſteis hominum, mœſtosq́; ſermones lætiore materia detineres, nullam congiario culpam, nullam alimẽtis crudelitatẽ redemiſti: nec tibi beneficiẽdi fuit cauſſa, ut quæ male feceras, impune feciſſes: amor impẽdio iſto, nõ uenia quæſita eſt: populusq́; Romanus *obligatus à tribunali tuo, nõ exoratus receßit.* Obtuliſti *enim congiarium gaudẽtibus gaudens, ſecurusq́; ſecuris: quodq́; antea principes ad odium ſui leniendum tumẽtibus plebis animis obiectabant, id tu tam innocens populo dediſti, quàm populus accepit.* Paulominus *Patres* C.*quinq; milia ingenuorum fuerunt, quæ liberalitas* Principis *noſtri cõquiſiuit, inuenit, adſciuit: hi ſubſidium bellorum, ornamentum pacis, publicis ſumptibus aluntur: patriamq́;, non ut patriam tantum, uerũ ut altricem amare condiſcunt.* Ex *his caſtra, ex his tribus replebuntur, ex his quandoq; naſcẽtur, quibus alimentis opus non ſit.* Dent *tibi* C*æſar ætatẽ* D*ij, quam mereris, ſeruentq́; animum, quẽ dederunt: et quãto maiorem infantium turbam, iterũ atq; iterum uidebis incidi(*A*ugetur enim quotidie & creſcit, non quia chariores parentibus liberi, ſed quia principi ciues) dabis congiaria ſi uoles, præſtabis alimẽta, ſi uoles, illi tamẽ propter te naſcuntur.* † Inſtar *ego perpetui congiarij* †*reor affluẽtiam annonæ, huius aliquando cura* Pompeio *non minus addidit gloriæ, quàm pulſus ambitus cãpo, exactus hoſtis mari, oriens triũphis, occidensq́;*

† *Inſtat ergo* †*reos*

luſtratus.

luſtratus. Nec uero ille ciuilius, quàm parens noſter, autoritate, conſilio, fide recluſit uias, portus patefe-cit, itinera terris, littoribus mare, littora mari reddi-dit, diuerſasq; genteis ita cõmercio miſcuit, ut quod ge nitum eſſet uſquam, id apud omnes natum eſſe uidere-tur. Nónne cernere datur, ut ſine ullius iniuria omnis uſibus noſtris †*annus exuberet? quippe non ut ex ho ſtico raptæ, perituræq; in horreis meſſes nequicquam queritantibus ſocijs auferuntur: deuehunt ipſi, quod terra genuit, quod ſidus aluit, quod annus tulit, nec no uis indictionibus preſſi, ad uetera tributa deficiunt. Emit fiſcus, quicquid uidetur emere, inde copiæ, inde annona, de qua inter licentẽ, uendentemq́; conueniat: inde hic ſatietas, nec fames uſquam. Aegyptus alendis, augendisq́; ſeminibus ita gloriata eſt, ut nihil imbri-bus cœloq; deberet, ſiquidem proprio ſemper amne perfuſa, nec alio genere aquarum ſolita pingueſcere, quàm quas ipſe deuexerat, tantis ſegetibus indueba-tur, ut cum feraciſſimis terris, quaſi nunquam ceſſura certaret. Hæc inopina ſiccitate uſq; ad iniuriam ſterili tatis exaruit, quia piger Nilus cunctanter alueo ſeſe, ac languide extulerat, ingentibus quoq; tunc quidem ille fluminibus conferendus. hinc pars magna terrarũ* †*mergi palanti amne conſueta, alto puluere incan-duit. fruſtra tunc Aegyptus nubila optauit, cœlumq́; reſpexit, cum ipſe fœcunditatis parens cõtractior, &*

†*annuũ*

†*mergere parariq;*

exilior iiſdem ubertatem eius anni anguſtijs, quibus abundantiā ſuam cohibuiſſet. Neq; *enim ſolum uagus ille expanditor amnis intra uſurpata ſemper collium ſubſtiterat, atq; hæſerat: ſed ſupino etiam, ac detinenti ſolo non placido ſe, molliq; lapſu refugum abſtulerat, necdum ſatis humenteis terras addiderat arentibus.* Igi*tur inundatiōe, id eſt ubertate regio fraudata, ſic opem Cæſaris inuocauit, ut ſolet amnem ſuum: nec longius illi aduerſorum fuit ſpatium, quàm dum nunciat.* Tam *uelox Cæſar potentia tua eſt, tamq; in omnia pariter intenta bonitas, & accincta, ut triſtius aliquod ſeculo tuo paßis ad remedium, ſalutemq; ſufficiat, ut ſcias.* Omnibus *equidem gentibus fertileis annos, grataſq; terras precor; crediderim tamen per hunc* Aegypti *ſtatum, tuas fortunam uireis experiri, tuamq; uigilantiam expectare uoluiſſe.* Nam *cum omnia ubique ſecunda merearis, nónne manifeſtum eſt, ſi quid aduerſi cadat, tuis laudibus, tuiſq; uirtutibus materiem, campumq; proſterni? cum ſecunda felicceis, aduerſa magnos* † *probent.* Percrebuerat *antiquitus urbem noſtram niſi opibus* Aegypti *ali, ſuſtentariq; non poſſe: ſuperbiebat uentoſa, & inſolens natio, quod uictorem quidem populum, paſceret tamen; quodq; in ſuo flumine, in ſuis manibus uel abundantia noſtra, uel fames eſſet.* Refudimus Nilo *ſuas copias, recepit frumenta quæ miſerat, deportataſq; meſſeis reuexit.* Diſcat igi-

† *præbent*

tur

tur Aegyptus, credatq́; experimento, non alimenta ſe nobis, ſed tributa præſtare: ſciat ſe non eſſe populo Romano *neceſſariam, & tamen ſeruiat.* Poſt *hæc ſi uolet* Nilus, *amet alueum ſuum, & fluminis modum ſeruet, nihil hoc ad urbem, ac ne ad* Aegyptum *quidem, niſi ut inde nauigia inania, & uacua, & ſimilia redeuntibus, hinc plena & onuſta, & qualia ſolent uenire mittantur: conuerſoq́; munere maris, hinc potius uenti ferentes, & breuis curſus optentur. Mirum Cæſar uideretur, ſi deſidem* Aegyptum, *ceſſantemq́;* Nilum *non ſenſiſſet urbis annona, quæ tuis opibus, tua cura uſq; illuc redundauit, ut ſimul probaretur & nos* Aegypto *poſſe, et nobis* Aegyptum *carere non poſſe. Actum erat de fœcundiſsima gente, ſi libera fuiſſet. pudebat ſterilitatis inſolitæ: nec minus erubeſcebat fame, †qua torquebatur, cum pariter à te neceßitatibus eius, pudoriq́; ſubuentum eſt. Stupebant agricolæ plena horrea, quæ non ipſi referſiſſent, quibus de campis illa ſubuecta meßis, quáue in* Aegypti *parte alius amnis: ita beneficio tuo nec maligna tellus, & obſequens* Nilus Aegypto *quidem ſæpe, ſed gloriæ noſtræ nunquam largior fluxit. Quàm nunc iuuat prouincias omneis in fidem noſtram ditionemq́; ueniſſe, poſtquàm contigit princeps qui terrarum fœcunditatem nunc huc, nunc illuc, ut tempus & neceßitas poſceret, transferret, referretq́;, qui diremptã mari gentem, ut* †*quàm*

partem aliquã populi, plebisq́; Romanæ aleret ac tue-retur. Et *cœlo quidem nunquam benignitas tanta, ut omneis ſimul terras uberet, ſoueatq́;. Hic omnibus pa-riter ſi non ſterilitatem, at mala ſterilitatis exturbat: hic ſi non fœcunditatem, at bona fœcunditatis impor-tat: hic æternis commeatibus* Orientem, Occidentemq́; *cõnectit: ut quæ ubiq; †feruntur, quæq́; expetuntur, o-mnes gentes, inuicem capiant, & diſcant, quanto li-bertate diſcordi ſeruientibus ſit utilius unũ eſſe, cui ſer uiant.* Q*uippe diſcretis quidem bonis omnium, ſua cu-iuſq; ad ſingulos mala: ſociatis autẽ, atq; permiſtis ſin-gulorum mala ad neminem, ad omnes † omnia bona pertinent.* S*ed ſiue terris diuinitas quædam, ſiue aliquis omnibus genius, & ſolum illud, & flumen ipſum pre-cor, ut hac principis benignitate contentum molli gre-mio ſemina recondat, multiplicata reſtituat, non equi-dem repoſcimus fœnus: putet tamen eſſe ſoluendum, fallacẽ quæ unius anni fidem omnibus annis, omnibusq́; poſtea ſeculis tanto magis, quia nõ exigimus, excuſet.* S*atis factum, qua ciuium, qua ſociorum utilitatibus.* V*iſum eſt ſpectaculũ inde non enerue, nec fluxum, nec quod animos uirorum molliret, & frangeret: ſed quod ad pulchra uulnera, cõtemptumq́; mortis accenderet, cum in ſeruorum etiam, noxiorumq́; corporibus amor laudis, & cupido uictoriæ cerneretur.* Q*uam deinde in ædendo liberalitatem, quam iuſtitiam exhibuit, o-*

mni

†ferunt quæq́; expe tunt opes gentes

†omnium

mni affectione aut intactus, aut maior? Impetratum eſt, quod poſtulabatur, oblatum quod non poſtulabatur: inſtit.t ultro, & ut concupiſceremus, admonuit. Ac ſic quoq; plura inopinata, plura ſubita. Iam quàm libera ſpectantium ſtudia, quàm ſecurus fauor? Nemini impietas, ut ſolebat, obiecta, quod odiſſet gladiatorem. Nemo ſpectator ſpectaculum factus miſeras uoluptates unco, & ignibus expiauit. Demens ille, uerię; honoris ignarus, qui crimina maieſtatis in harena colligebat, ac ſe deſpici, & contemni, niſi etiam gladiatores eius uenerarcmur. ſibi maledici, in illis ſuam diuinitatem, ſuũ numen uiolari interpretabatur, cum ſe idem quod deos, idẽ gladiatores, quod ſe putabat. At tu Cæſar quàm pulchrum ſpectaculum pro illo nobis execrabili reddidiſti? uidimus delatorum iudiciũ, quaſi graſſatorum, quaſi latronũ: non ſolitudinem illi nouiter, ſed templum, ſed forum inſederant. Nulla iam teſtamenta ſecura, nullus ſtatus certus, non orbitas, non liberi proderant: auxerat hoc malum principũ auaritia. Aduertiſti oculos, atq; ut ante caſtris, ita poſtea pacem foro reddidiſti, excidiſti inteſtinum malum, & prouida ſeueritate cauiſti, ne fundata legibus ciuitas, euerſa legibus uideretur. Licet ergo cum fortuna, tum liberalitas tua uiſenda nobis præbuerit, ut præbuit nunc ingentia robora uirorum, & pareis animos: nunc immanitatem ferarũ, nunc manſuetudinem incognitam:

nunc ſecretas illas, & arcanas, ac ſub te primum communeis opes: nihil tamen gratius, nihil ſeculo dignius, quàm quod contigit, deſuper intueri delatorum ſupina ora, retortaſq; ceruices agnoſcebamus & fruebamur, cum uelut piaculares publicæ ſolicitudinis uictimæ ſupra ſanguinem noxiorum ad lenta ſupplicia, grauioresq; pœnas ducerentur. Congeſti ſunt in nauigia raptim conquiſita, ac tempeſtatibus dediti abirēt, fugerentq; uaſtatas delationibus terras. Ac ſi quem fluctus, ac procellæ ſcopulis reſeruaſſent, hic nuda ſaxa, & inhoſpitale littus incoleret, ageret duram et anxiā uitā, relictaq; poſt tergū totius generis humani ſecuritate mœreret. Memoranda facies. Delatorum claßis permiſſa omnibus uētis, coactaq; uela tempeſtatibus pandere, iratoſq; fluctus ſequi, quoſcunq; in ſcopulos detuliſſent. Iuuabat proſpectare ſtatim à portu ſparſa nauigia, & apud illū ipſum mare agere principi gratias, qui clementia ſua ſalua ultionem hominū, terrarumq; dijs maris cōmendaſſet. Quantū diuerſitas temporum poſſet tum maxime cognitum eſt, cum ijſdem, quibus antea cautibus innocentißimus quiſq; tunc nocentißimus adfigeretur: cumq; inſulas omneis, quas modo ſenatorū, iam delatorū turba compleret: quos quidem nō in præſens tantū, ſed in æternū repreßiſti mille pœnarum indagine incluſos. Ereptū alienas pecunias eunt? perdent quas habent, expellere penatibus geſtiunt?

geſtiunt? ſuis exturbentur, neq; ut antea, exanguem il lam, & ferream frontem nequicquam conuulnerandã præbeant punctis, & notas ſuas rideant: ſed ſpectent paria præmio damna, nec maiores ſpes, quàm metus habeant, timeantq́; quantum timebantur. Ingenti *quidem animo diuus* Titus *ſecuritati noſtræ, ultioniq́; proſpexerat, ideoq́; numinibus æquatus eſt: ſed quanto tu quandoq; dignior cœlo, qui tot res illi adiecisti, propter quas illũ deum fecimus.* Id *hoc magis arduum fuit, quod imperator* Nerua *te filio, te ſucceſſore dignißimus, per quem magna quædã edicto* Titi *adſtruxerat: nihilq́; reliquiſſe tibi uidebatur, qui tam multa excogitaſti, ut ſi ante te nihil eſſet inuentũ.* Quæ *ſingula quantũ tibi gratiæ diſpenſata adiecißent? at tu ſimul omnia perfudiſti, ut ſol & dies non parte aliqua, ſed ſtatim totus: nec uni, aut alteri, ſed omnibus in cõmune profertur.* Quàm *iuuat cernere ærariũ ſilens, & quietũ, & quale ante delatores erat, nunc templũ illud, nunc uere deus, nõ ſpoliariũ ciuiũ, cruentariũq́; prædarũ ſæuum receptaculũ, ac toto in orbe terrarũ adhuc locus unus, in quo optimo principe boni malis impares eſſent.* Manet *tamen honor legum, nihilq́; ex publica utilitate conuulſum: nec pœna cuiquã remiſſa, ſed addita eſt ultio, ſolumq́; mutatum quod iam nõ delatores, ſed leges timentur.* At *fortaſſe non eadem ſeueritate fiſcum, qua ærarium cohibes, imò tanto ma*

iore,quanto plus tibi licere de tuo, quàm de publico credis. Dicitur *actori,atque etiam procuratori tuo,in ius ueni,ſequere ad tribunal: nam tribunal quoq; excogitatum cruciatu eſt par cæteris, niſi illud litigatoris amplitudine metiaris. Sors & urna fiſco iudicem adſignat,licet reijcere,licet exclamare hunc nolo,timidus eſt,& bona ſeculi parum intelligit:illum uolo, qui Cæſarem fortiter amat.* Eodem *foro utuntur principatus,& libertas. Quæ præcipua tua gloria eſt,ſæpius uincitur fiſcus, cuius mala cauſſa nunquam eſt,niſi ſub bono principe.* Ingẽs *hoc meritum, maius illud, quod eos procuratores habes,ut plerunq; ciues tui nõ alios iudices malint. Liberum eſt autem diſceptanti dicere,nolo eum eligere: neq; enim ullam neceßitatem muneribus tuis addis,ut qui ſcias hanc eſſe beneficiorũ principalium ſummam,ſi illis & non uti licet.* Onera *imperij pleraq; uectigalia inſtitui,ut pro utilitate cõmuni,ita ſingulorum iniurijs coëgerũt.* His *uigeſima reperta eſt, tributum tolerabile & facile hæredibus, duntaxat extraneis,domeſticis graue.* Itaq; *illis irrogatum eſt, his remiſſum: uidelicet quod manifeſtum erat,quanto cum dolore laturi, ſeu potius non laturi homines eſſent,deſtringi aliquid,et abradi bonis,quæ ſanguine,gentilitate, ſacrorum denique ſocietate meruiſſent: quæq; nunq̃ ut aliena & ſperanda,ſed ut ſua, ſemperq; poſſeſſa,ac deinceps proximo cuique tranſmittenda*

mittenda cœpiſſent. Hæc manſuetudo legis ueteribus ciuibus ſeruabatur. Noui *ſeu per* Latiū *in ciuitate, ſeu beneficio principis ueniſſent, niſi ſimul cognationis iura impetraſſent, alieniſſimi habebātur, quibus coniunctiſſimi fuerant.* Ita *maximū beneficium uertebatur in grauiſſimam iniuriam: ciuitasq;* Romana *inſtar erat. odij & diſcordiæ & orbitatis, cum chariſſima pignora ſalua ipſorū pietate diſtraheret.* Inueniebantur *tamen, quibus tantus amor nominis noſtri ineſſet, ut* Ro. *manam ciuitatem nō uigeſimæ modò, uerūetiam adfinitatum damno bene compenſari putarent: ſed ijs maxime debebat gratuita contingere, à quibus tam magno æſtimabatur.* Igitur *pater tuus ſanxit, ut quod ex matris ad liberos, ex liberorū bonis perueniſſet ad matrem, etiam ſi cognationū iura non recepiſſent, cum ciuitatem adipiſcerentur, eius uigeſimā ne darent.* Eandem *immunitatem in paternis bonis filio tribuit, ſi modò reductus eſſet in patris poteſtatem, ratus improbe & inſolenter, ac penè impie his nominibus inſeri publicanū, nec ſine piaculo quodam ſanctiſſimas neceſſitudines uelut intercedente uigeſima ſcindi: nullum eſſe tanti uectigal, quod liberos, ac parenteis faceret extraneos.* Hactenus *ille parcius fortaſſe, quàm decuit optimū principem: ſed non parcius, quàm optimū patrem, qui optimū adoptaturus, hoc quoq; parentis indulgentiſſimi fecit, quod delibaſſe quædam, ſeu potius,*

demonſtraſſe contentus, largam, ac propè intactã beneficiendi materiã filio reſeruauit. Statim ergo muneri eius liberalitas tua adſtruxit, ut quemadmodũ in patris filius, ſic in hæreditate filij pater eſſet immunis: nec eodem momento, quo pater eſſe deſiſſet, hoc quoq; amitteret, quod fuiſſet. Egregie Cæſar, *quod lachrymas parentũ uectigaleis eſſe nõ pateris. Bona filij pater ſine diminutione poßideat, nec ſocium hæreditatis accipiat, qui nõ habet luctus: nemo recentẽ & attonitam orbitatem ad cõputationem uocet, cogatq; patrẽ quid reliquerit filius, ſcire.* Augeo Patres C. *principis munus, cum oſtendo liberalitati eius ineſſe rationẽ: ambitio enim, & iactantia, & effuſio, & quiduis potius quàm liberalitas exiſtimanda eſt, cui ratio nõ conſtat.* Dignũ ergo Imperator *manſuetudine tua minuere orbitatis iniurias, nec pati quenq̃ filio amiſſo inſuper affici alio dolore: ſic quoq; abunde miſera res eſt, pater filio ſolus hæres: quid ſi cohæredẽ nõ à filio accipiat?* Adde *quod cum diuus* Nerua *ſanxiſſet, ut in paternis bonis liberi neceßitate uigeſimæ ſoluerentur, congruens erat eandem immunitatem parentes in liberorũ bonis obtinere.* Cur *enim poſteris amplior honor, quàm maioribus haberetur? cur'ue non retro quoq; recurreret æquitas eadem?* Tu *quidem* Cæſar *illam exceptionem remouiſti, ſi modò filius in poteſtate patris fuiſſet: Intuitus opinor uim, legemq; naturæ, quæ ſemper in*

ditione

ditione parentũ eſſe liberos iuſsit: nec uti inter pecudes, ſic inter homines poteſtatem, & imperiũ ualentioribus dedit. Nec uero contentus primum cognationis gradũ abſtuliſſe uigeſimæ, ſecundũ quoq; exemit: cauitq;, ut in ſororis bonis frater, & contrà in fratris ſoror: utq; auus auia, in neptis, nepotisq;, et inuicem illi ſeruarentur immunes. His quoq;, quibus per Latiũ ciuitas Romana patuiſſet, idem indulſit: omnibusq; inter ſe cognationum iura cõmiſit ſimul & pariter, & more naturæ, quæ priores principes à ſingulis rogari geſtiebant, non tam præſtandi animo, q̃ negandi. Ex quo intelligi poteſt, quãtæ benignitatis, quanti ſpiritus fuerit ſparſas, atq; (ut ita dicã) laceras gentilitates colligere, atq; connectere, et quaſi renaſci iubere: deferre quód negabatur, atq; id præſtare cunctis, quod ſæpe ſinguli non impetraſſent. Poſtremo ipſum ſibi eripere tot beneficiorũ occaſiones, tam numeroſam obligandi imputandiq; materiã, indignũ credo ei uiſum ab homine peti, quod dij dediſſent. Sorores eſtis, et frater, auus et nepotes, quid eſt ergo cur egetis? ut ſitis, uobis eſtis. Qui pro cætera ſua moderatione non minus inuidioſum putat dare hæreditatẽ, quàm auferre. Læti ergo adite honores, capeſsite ciuitatẽ, neminẽ hoc neceſsitudinis abruptũ uelut truncum, amputatumq; deſtituet: iiſdem omnes quibus ante, pignoribus, ſed honeſtiores perfruentur. Ac ne remotus quidem, iamq; deficienis-

affinitatis gradus à qualibet quantitate uigeſimam ut prius inferre cogetur: ſtatuit enim cõmunis omniũ parens ſummã, quæ publicanũ pati poßit. Carebit onere uigeſimæ parua et exilis hæreditas, et ſi ita gratus hæres uolet, tota ſepulchro, tota funeri † ſeruetur: nemo obſeruator, nemo caſtigator adſiſtet. Cuiuſcunq; modi ea pecunia ex hæreditate alicuius obuenerit, ſecurus habeat, quietuſq; poßideat. Ea lex uigeſimæ dicta eſt ut ad periculũ eius perueniri niſi opibus nõ poßit. conuerſa eſt iniquitas in gratulationẽ, iniuria in uotum, optat hæres ut uigeſimam debeat. Additum eſt, ut qui eiuſmodi ex caußis in diem edicti uigeſimam deberẽt, nondum tamen intuliſſent, non inferrent. At in præteritum ſubuenire, ne dij quidem poſſunt: tu tamen ſubueniſti, cauiſtiq;, ut deſineret quiſq; debere, quod eſſet poſtea debiturus. Idem feciſti, ne malos principes habuiſſemus, quo ingenio, ſi natura pateretur, quàm libenter tot ſpoliatis, tot trucidatis, ſanguinem, & bona refudiſſes. Vetuiſti exigi, quod deberi non tuo ſeculo cœperat. Alius ut contumacibus iraſceretur, tarditatemq; ſoluendi dupli, uel etiam quadrupli irrogatione multaret. Tu nihil referre iniquitatis exiſtimas, exigas quod deberi non oportuerit, an cõſtituas ut debeatur. Feres Cæſar curam et ſolicitudinem conſularem: nam mihi cogitanti eundem te collationes remiſiſſe, donatiuum reddidiſſe, congiarium obtuliſſe, delatores abegiſſe,

† ſeruiet

giſſe, uectigalia temperaſſe, interrogandus uideris, ſatis ne computaueris imperij redditus, an tantas uireis habeat frugalitas principis, ut tot impendijs, tot erogationibus ſola ſufficiat? Nam quid eſt cauſſæ, cur alijs quidem cum omnia raperent, & rapta retinerent, ut ſi nihil rapuiſſent, nihil retinuiſſent, defuerint omnia? tibi cum tam multa largiaris, & nihil auferas, omnia ſuperſint? Nunquam principibus defuerunt, qui fronte graui, & triſti ſupercilio utilitatibus fiſci contumaciter adeſſent: & erant principes ipſi ſua ſponte auidi, & rapaces, & qui magiſtris non egerent, plura tamen ſemper à nobis cõtra nos didicerunt: ſed ad tuas aureis cum cæteris omnibus, tum uel maxime auaris adulationibus obſtructus eſt aditus. Silent ergo, & quieſcunt, & poſtquam non eſt, cui ſuadeatur, qui ſuadeant non ſunt: quo euenit, ut tibi cum plurimum pro tuis, plus tamen pro noſtris moribus debeamus. Locupletabant et fiſcum & ærariũ, non tam Voconiæ & Iuliæ leges, quàm maieſtatis ſingulare, & unicum crimen eorum, qui crimine uacarent. huius tu metum penitus ſuſtuliſti, contentus magnitudine, qua nulli magis caruerunt, quàm qui ſibi maieſtatem uindicabant. Reddita eſt amicis fides, liberis pietas, obſequiũ ſeruis, uerentur et parent, & dominos habent. Non enim iam ſerui principis noſtri amici, ſed nos ſumus: nec pater patriæ alienis ſe mancipijs chariorem, quàm ciuibus ſuis credit, omneis

accuſatore domeſtico liberaſti, unoq; ſalutis publicæ ſi gno illud(ut ſic dixerim)ſeruile bellū ſuſtuliſti,in quo non minus ſeruis, quàm dominis præſtitiſti:†hos enim ſecuros,illos bonos feciſti. Non uis interea laudari:nec fortaſſe laudanda ſint,grata ſunt tamen recordantibus principem illum in capita dominorum ſeruos ſubornantem,monſtrantemq; crimina, quæ tanquam delata puniret: magnum & ineuitabile, ac toties cuiq; experiendum malum,quoties quiſq; ſimileis principi ſeruos haberet. In eodem genere ponendum eſt, quod teſtamenta noſtra ſecura ſunt: nec unus omnium, nunc quia ſcriptus hæres, non tu falſis, non tu iniquis tabulis aduocaris.nullius ad te iracundia, nullius impietas, nullius furor confugit: nec quia offendit alius nuncuparis,ſed quia ipſe meruiſti. Scriberis ab amicis, ab ignotis præteriris: nihilque inter priuatum,& principem intereſt, niſi quod nunc à pluribus amaris: nam & plureis amas.Tenes Cæſar hunc †curſum,& probabitur experimento, ſit'ne feracius, & uberius non ad laudem modò, ſed ad pecuniam principi, ſi hærede illo mori homines uelint, quàm ſi cogantur. Donauit pater tuus multa, & ipſe donaſti, ceſſerit parum gratus: manent tamen ij, qui bonis eius fruantur, nihilq; ex illis ad te,niſi gloria redit: nam liberalitatem iucundiorem debitor gratus, clariorem ingratus facit. Sed quis ante te laudem iſtam pecuniæ prætulit? quotus

†nos

†caſum

tus quiſque principum ne id quidem in patrimonijs noſtris ſuum duxit, quod eſſet de ſuo? Nónne ut regum, ita Cæſarum munera illitos cibis hamos, opertos præda laqueos æmulabantur? cum priuatis facultatibus ue lut hauſta, & †multiplicata retro ſecum quicquid attigerant, referrent? Quàm utile eſt ad uſum ſecundorum per aduerſa ueniſſe? Vixiſti nobiſcum, periclitatus es, timuiſti, quæ tunc erat innocentium uita: ſcis & expertus es, quanto opere deteſtentur malos principes, etiam qui malos faciunt. Meminiſti, quæ optare nobiſcum, quæ ſis queri ſolitus. Nam priuato iudicio principem geris: meliorem imò te præſtas, quàm tibi alium precabare. Itaq; ſic imbuti ſumus, ut quibus erat ſumma uotorũ, melior peßimo princeps, iam non poßimus niſi optimũ ferre. Nemo eſt ergo tam tui, tam ignarus ſui, ut locum ipſum poſt te concupiſcat. Facilius eſt, ut eſſe aliquis ſucceſſor tuus poßit, quàm ut uelit. Quis enim curæ tuæ molem ſponte ſubeat? quis comparari tibi non reformidet? Expertus & ipſe es, quàm ſit onerosum ſuccedere bono principi, & afferebas excuſationem adoptari. An prona, paruaq; ſunt ad æmulandũ, quod nemo incolumitatem turpitudine rependit? Salua eſt omnibus uita, et dignitas uitæ: nec iam conſideratus, ac ſapiens, qui ætatem in tenebris agit. Eadem quippe ſub principe uirtutibus præmia, quæ in libertate: nec beneſactis tantum, & conſcientia merces. Amai

†implicita

conſtantiam ciuium, rectosq́;, ac uiuidos animos, non ut alij, contundis ac deprimis, ſed foues, & attollis. Prodeſt bonos eſſe, cum ſit ſatis, abundeq́; ſi non nocet. His honores, his ſacerdotia, his prouincias offers: hi amicitia tua, hi iudicio florent: acuuntur iſti integritatis, & induſtriæ precio, ſimiles & diſsimiles alliciuntur: nam premia bonorum malorumq́; bonos ac malos faciunt. Pauci adeò ingenio ualent, ut non turpe, honeſtumq́;, prout bene ac ſecus ceßit, expetant, fugiant'ue. cæteri ubi laboris inertiæ, uigilantiæ ſomno, frugalitatis luxuriæ merces datur, eadem iſta, quibus alios artibus aſſecutos uident, conſectantur: qualesq́; ſunt illi, tales eſſe & uideri uolunt, & dum uolunt, fiunt. Et priores quidem principes excepto patre tuo, præterea uno aut altero, & nimis dixi, uitijs potius ciuium, quàm uirtutibus lætabantur. Primum quod in alio ſua quenq; natura delectat: †deinde, quod patientiores ſeruitutis arbitrabantur, quos non deceret eſſe niſi ſeruos. horum in ſinum omnia congerebant: bonos autem ocio, aut ſitu abſtruſos, & quaſi ſepultos non niſi delationibus, & periculis in lucem, ac diem proferebant. Tu amicos ex optimis legis: & Hercule æquum eſt, eſſe eos chariſsimos bono principi, qui inuiſi malo fuerint. Scis ut ſicut diuerſa natura dominatio, & principatus: ita non alijs eſſe principem gratiorem, quàm qui maxime dominum grauentur. Hos ergo prouehis, & oſtentas

†deniq; quos

quaſi

quaſi ſpecimen & exemplar, quæ tibi ſecta uitæ, quod hominum genus placeat: & ideo non cenſuram adhuc, non præfecturam morum recepiſti: quia tibi beneficijs potius, quàm remedijs ingenia noſtra experiri placet, & alioqui neſcio an plus moribus conferat princeps, qui bonos eſſe patitur, quàm qui cogit. Flexibiles *quancunq; in partem ducimur à principe, atq; (ut ita dicam) ſequaces ſumus: huic enim chari, huic probati eſſe cupimus, quod fruſtra ſperauerunt diſsimiles: eoq́; obſequij continuatione peruénimus, ut propè omnes homines unius moribus uiuamus.* Porrò *non tam ſiniſtre conſtitutum eſt, ut qui malum principem poſſumus, bonum non poſsimus imitari.* Perge *modo* Cæſar, & *uim, effectumq́; cenſuræ, tuum propoſitũ, tui actus obtinebunt: nam uita principis cenſura eſt, eaq́; perpetua, ad hanc dirigimur, ad hanc conuertimur: nec tam imperio nobis opus eſt, quàm exemplo: quippe infidelis recti magiſter eſt metus. melius homines exemplis docentur, quæ in primis hoc in ſe boni habent, quod approbant, quæ præcipiunt fieri poſſe.* Et quis terror *ualuiſſet efficere, quod reuerentia tui effecit? obtinuit aliquis, ut ſpectaculum pantomimorum populo* Romano *tolli pateretur, ſed non obtinuit, ut uellet: rogatus es tu, quod cogebat alius, cœpitq́; eſſe beneficium quod neceſsitas fuerat: neq; enim à te minore concentu, ut tolleres pantomimos, quàm à patre tuo, ut reſtitue-*

ret, exactum eſt. Vtrunq; recte, nam & reſtitui opor tebat, quos ſuſtulerat malus princeps, & tolli reſtitutos. In his enim, quæ à malis benefiunt hic tenendus eſt modus, ut appareat autorem diſplicuiſſe, non factum. Idem ergo populus ille aliquando ſcenici imperatoris ſpectator, & applauſor, nunc in pantominis quoq; aduerſatur, & damnat effœminatas arteis, & indecora ſeculo ſtudia. Ex quo manifeſtũ eſt principum diſciplinam capere etiam uulgus, cum rem, ſi ab uno fiat, ſeueriſsimam fecerint omnes. Macte hac grauitatis gloria Cæſar, qua conſecutus es, ut quod antea uis, et imperiũ, nunc mores uocarentur. Caſtigauerunt uitia ſua ipſi, qui caſtigari merebãtur: ijdẽq; emendatores, qui emendandi fuerunt. Itaq; nemo de ſeueritate tua queritur, et liberũ eſt queri. Sed cum ita comparatum ſit, ut de nullo minus principe querantur homines, q̃ de quo maxime licet: tamen in ſeculo nihil eſt, quo non omne hominum genus lætetur, & gaudeat. boni prouehũtur: mali, qui eſt tranquilliſsimus ſtatus ciuitatis, nec timent, nec timentur. Mederis erroribus, ſed imploratibus, omnibusq; quos bonos facis, hanc adſtruis laudẽ, ne coẽgiſſe uidearis. Quid uitã? quid mores iuuentutis? quàm principaliter formas? quem honorẽ dicendi magiſtris? quam dignitatem ſapientiæ doctoribus habes? ut ſub te ſpiritum & ſanguinem, & patriam receperunt ſtudia. quæ priorum temporum immanitas exilijs puniebat.

cum

cum ſibi uitiorum omnium conſcius princeps, inimicas uitijs arteis non odio magis, quàm reuerentia relegaret? At tu eaſdem arteis in complexu, oculis, auribus habes: præſtas enim quæcunq; præcipiunt, tantumq; eas diligis, quantum ab illis probaris. An quiſquam ſtudia humanitatis profeſſus, non cum omnia tua, tum uel in primis laudibus ferat admißionum tuarum facilitatem? Magno quidem animo parens tuus hanc ante †hos principes arcem publicarum ædium nomine inſcripſerat, fruſtra tamen, niſi adoptaſſet, qui habitare, ut in publicis poſſet. Quàm bene cũ titulo iſto moribus tuis conuenit? quanquam omnia ſic facis, tanquam non alius inſcripſerit. Quod enim forum, quæ templa tam reſerata? non capitolium, ipſaq; illa adoptionis tuæ ſedes magis publica, magis omnium. Nullæ obices, nulli contumeliarum gradus, ſuperatisq; iam mille liminibus ultra ſemper aliqua dura, & obſtantia. Magna ante te, magna poſt te, iuxta te tamen maxima quies, tantum ubiq; ſilentium, tam altus pudor, ut ad paruos penateis, & larem anguſtum ex domo principis modeſtiæ & tranquillitatis exempla referantur. Ipſe autẽ ut excipis omneis, ut expectas, ut magnam partem dierum inter tot imperij curas, quaſi per ocium tranſigis? Itaq; non ut †aliâs attoniti, nec ut periculum capitis adituri tarditate: ſed ſecuri, & hilares cum cõmodum eſt, conuenimus: & admittente principe interdũ

†*tuos*

†*alij &*

eſt aliquid, quod nos domi quaſi magis neceſſarium te neat, excuſati ſemper tibi, nec unquam excuſandi ſumus. Scis enim ſibi quenq; præſtare, quod te uideat, quod te frequentet, ac tanto liberalius ac diutius uoluptatis huius copiam præbes. Nec ſalutationes tuas fuga, & uaſtitas ſequitur. Remoramur, *reſiſtimus, ut in communi domo, quam nupér illa immaniſsima bellua plurimo terrore munierat, cum uelut quodam ſpecu inclusa, nunc propinquorum ſanguinem lamberet, nunc ſe ad clariſsimorum ciuium ſtrages, cædeiſq; proferret.* Obuerſabantur *foribus horror & minæ, & par metus admiſsis, et excluſis. Ad hæc ipſe occurſu quoq; uiſuq; terribilis, ſuperbia in fronte, ira in oculis, fœminеus pallor in corpore, in ore, impudentia multo rubore ſuffuſa, non adire quiſquam, non alloqui audebat, tenebras ſemper, ſecretumq́; captantem, nec unquam ex ſolitudine ſua prodeuntem, niſi ut ſolitudinem faceret. Ille tamen, quibus ſibi parietibus, et muris ſalutem ſuam tueri uidebatur, dolum ſecum, & inſidias, & ultorem ſcelerum deum incluſit, dimouit, perfregitq́; cuſtodias pœna, anguſtosq́; per aditus & obſtructos non ſecus ac per apertas fores, et inuitantia limina irrupit: longeq́; tūc illi diuinitas ſua, longe arcana illa cubilia, ſæuiq; ſeceſſus, in quos timore, & ſuperbia, & odio hominum agebatur. Quanto nunc tutior, quanto ſecurior eadem domus? poſtquam eius non crudelitatis, ſed amo*

ris excubijs: non ſolitudine & clauſtris, ſed ciuium celebritate defenditur: & quid ergo? diſcimus experimento fidiſsimam eſſe cuſtodiam, principis ipſius innocentiam. Hæc *arx inacceſſa, hoc inexpugnabile munimentum, munimento non egere.* Fruſtra *ſe terrore ſuccinxerit, qui ſeptus charitate non fuerit: armis enim arma irritantur.* Num *autem ſerias tantum parteis dierum in oculis noſtris, cœtuq́; conſumis?* Num *remiſsionibus tuis eadem frequentia, eademq́; illa ſocialitas intereſt?* Num *tibi ſemper in medio cibus, ſemperq́; menſa communis?* Num *ex conuictu noſtro mutua uoluptas?* Num *prouocas, reddisq́; ſermones?* Num *ipſum tempus epularum tuarum, cum frugalitas contrahat, extendit humanitas?* Num *enim ante medium diem diſtentus ſolitaria cœna ſpectator, adnotatorq́; conuiuis tuis immines? nec ieiunis, & inanibus plenus ipſe eructans non tam apponis, quàm obijcis cibos, quos dedigneris attingere? ægreq́; perpeſſus ſuperbam illam conuictus ſimulationem, rurſus te ad clandeſtinam ganeam, occultumq́; luxum refers?* Ergo *non aurum, nec argentum, nec exquiſita ingenia cœnarum: ſed ſuauitatem tuam, iucunditatemq́; miramur, quibus nulla ſatietas adeſt, quando ſyncera omnia, & uera, & ornata grauitate.* Neque *enim aut peregrinæ ſuperſtitionis myſteria, aut obſcœna petulantia menſis principis oberrat: ſed benigna inuitatio, & liberales ioci, & ſtudiorum honor.* Inde

iore, quanto plus tibi licere de tuo, quàm de publico credis. Dicitur *actori, atque etiam procuratori tuo, in ius ueni, ſequere ad tribunal: nam tribunal quoq; excogitatum cruciatu eſt par cæteris, niſi illud litigatoris amplitudine metiaris. Sors & urna fiſco iudicem adſignat, licet reijcere, licet exclamare hunc nolo, timidus eſt, & bona ſeculi parum intelligit: illum uolo, qui* Cæ*ſarem fortiter amat.* Eodem *foro utuntur principatus, & libertas.* Q*uæ præcipua tua gloria eſt, ſæpius uincitur fiſcus, cuius mala cauſſa nunquam eſt, niſi ſub bono principe.* Ingẽs *hoc meritum, maius illud, quod eos procuratores habes, ut plerunq; ciues tui nõ alios iudices malint. Liberum eſt autem diſceptanti dicere, nolo eum eligere: neq; enim ullam neceßitatem muneribus tuis addis, ut qui ſcias hanc eſſe beneficiorũ principalium ſummam, ſi illis & non uti licet.* Onera *imperij pleraq; uectigalia inſtitui, ut pro utilitate cõmuni, ita ſingulorum iniurijs coëgerũt.* His *uigeſima reperta eſt, tributum tolerabile & facile hæredibus, duntaxat extraneis, domeſticis graue.* Itaq; *illis irrogatum eſt, his remiſſum: uidelicet quod manifeſtum erat, quanto cum dolore laturi, ſeu potius non laturi homines eſſent, deſtringi aliquid, et abradi bonis, quæ ſanguine, gentilitate, ſacrorum denique ſocietate meruiſſent: quæq; nunq̃ ut aliena & ſperanda, ſed ut ſua, ſemperq́; poſſeſſa, ac deinceps proximo cuique tranſmittenda*

mittenda cœpiſſent. Hæc manſuetudo legis ueteribus ciuibus ſeruabatur. Noui *ſeu per* Latiũ *in ciuitate, ſeu beneficio principis ueniſſent, niſi ſimul cognationis iura impetraſſent, alieniſſimi habebãtur, quibus coniunctiſſimi fuerant.* Ita *maximũ beneficium uertebatur in grauiſſimam iniuriam: ciuitasq́;* Romana *inſtar erat. odij & diſcordiæ & orbitatis, cum chariſſima pignora ſalua ipſorũ pietate diſtraheret.* Inueniebantur *tamen, quibus tantus amor nominis noſtri ineſſet, ut* Romanam *ciuitatem nõ uigeſimæ modò, uerũ etiam adfinitatum damno bene compenſari putarent: ſed ijs maxime debebat gratuita contingere, à quibus tam magno æſtimabatur.* Igitur *pater tuus ſanxit, ut quod ex matris ad liberos, ex liberorũ bonis perueniſſet ad matrem, etiam ſi cognationũ iura non recepiſſent, cum ciuitatem adipiſcerentur, eius uigeſimã ne darent.* Eandem *immunitatem in paternis bonis filio tribuit, ſi modò reductus eſſet in patris poteſtatem, ratus improbe & inſolenter, ac penè impie his nominibus inſeri publicanũ, nec ſine piaculo quodam ſanctiſſimas neceſſitudines uelut intercedente uigeſima ſcindi: nullum eſſe tanti uectigal, quod liberos, ac parenteis faceret extraneos.* Hactenus *ille parcius fortaſſe, quàm decuit optimũ principem: ſed non parcius, quàm optimũ patrem, qui optimũ adoptaturus, hoc quoq; parentis indulgentiſſimi fecit, quod delibaſſe quædam, ſeu potius*

demonſtraſſe contentus, largam, ac propè intactã beneficiendi materiã filio reſeruauit. Statim ergo muneri eius liberalitas tua adſtruxit, ut quemadmodũ in patris filius, ſic in hæreditate filij pater eſſet immunis: nec eodem momento, quo pater eſſe deſiſſet, hoc quoq; amitteret, quod fuiſſet. Egregie Cæſar, quod lachrymas parentũ uectigaleis eſſe nõ pateris. Bona filij pater ſine diminutione poßideat, nec ſocium hæreditatis accipiat, qui nõ habet luctus: nemo recentẽ & attonitam orbitatem ad cõputationem uocet, cogatq; patrẽ quid reliquerit filius, ſcire. Augeo Patres C. principis munus, cum oſtendo liberalitati eius ineſſe rationẽ: ambitio enim, & iactantia, & effuſio, & quiduis potius quàm liberalitas exiſtimanda eſt, cui ratio nõ conſtat. Dignũ ergo Imperator manſuetudine tua minuere orbitatis iniurias, nec pati quenq̃ filio amiſſo inſuper affici alio dolore: ſic quoq; abunde miſera res eſt, pater filio ſolus hæres: quid ſi cohæredẽ nõ à filio accipiat? Adde quod cum diuus Nerua ſanxiſſet, ut in paternis bonis liberi neceßitate uigeſimæ ſoluerentur, congruens erat eandem immunitatem parentes in liberorũ bonis obtinere. Cur enim poſteris amplior honor, quàm maioribus haberetur? cur'ue non retro quoq; recurreret æquitas eadem? Tu quidem Cæſar illam exceptionem remouiſti, ſi modò filius in poteſtate patris fuiſſet: Intuitus opinor uim, legemq; naturæ, quæ ſemper in

ditione

ditione parentũ eſſe liberos iuſſit: nec uti inter pecudes, ſic inter homines poteſtatem, & imperiũ ualentioribus dedit. Nec *uero contentus primum cognationis gradũ abſtuliſſe uigeſimæ, ſecundũ quoq; exemit: cauitq́;, ut in ſororis bonis frater, & contrà in fratris ſoror: utq; auus auia, in neptis, nepotisq́;, et inuicem illi ſeruarentur immunes.* His *quoq;, quibus per* Latiũ *ciuitas* Romana *patuiſſet, idem indulſit: omnibusq́; inter ſe cognationum iura cõmiſit ſimul & pariter, & more naturæ, quæ priores principes à ſingulis rogari geſtiebant, non tam præſtandi animo, q̃ negandi.* Ex *quo intelligi poteſt, quãtæ benignitatis, quanti ſpiritus fuerit ſparſas, atq; (ut ita dicã) laceras gentilitates colligere, atq; connectere, et quaſi renaſci iubere: deferre quod negabatur, atq; id præſtare cunctis, quod ſæpe ſinguli non impetraſſent. Poſtremo ipſum ſibi eripere tot beneficiorũ occaſiones, tam numeroſam obligandi imputandiq; materiã, indignũ credo ei uiſum ab homine peti, quod dij dediſſent. Sorores eſtis, et frater, auus et nepotes, quid eſt ergo cur egetis? ut ſitis, uobis eſtis.* Qui *pro cætera ſua moderatione non minus inuidioſum putat dare hæreditatẽ, quàm auferre. Læti ergo adite honores, capeßite ciuitatẽ, neminẽ hoc neceßitudinis abruptũ uelut truncum, amputatumq́; deſtituet: iiſdem omnes quibus ante, pignoribus, ſed honeſtiores perfruentur.* Ac *ne remotus quidem, iamq́; deficientis*

affinitatis gradus à qualibet quantitate uigeſimam ut prius inferre cogetur: ſtatuit enim cōmunis omniū pa-rens ſummā, quæ publicanū pati poßit. Carebit onere uigeſimæ parua et exilis hæreditas, et ſi ita gratus hæ-res uolet, tota ſepulchro, tota funeri † ſeruetur: nemo obſeruator, nemo caſtigator adſiſtet. Cuiuſcunq; modi ea pecunia ex hæreditate alicuius obuenerit, ſecurus habeat, quietusq́; poßideat. Ea lex uigeſimæ dicta eſt ut ad periculū eius perueniri niſi opibus nō poßit. con-uerſa eſt iniquitas in gratulationē, iniuria in uotum, optat hæres ut uigeſimam debeat. Additum eſt, ut qui eiuſmodi ex caußis in diem edicti uigeſimam deberēt, nondum tamen intuliſſent, non inferrent. At in præte-ritum ſubuenire, ne dij quidem poſſunt: tu tamen ſub-uenisti, cauiſtiq́;, ut deſineret quiſq; debere, quod eſſet poſtea debiturus. Idem feciſti, ne malos principes ha-buiſſemus, quo ingenio, ſi natura pateretur, quàm li-benter tot ſpoliatis, tot trucidatis, ſanguinem, & bona refudiſſes. Vetuiſti exigi, quod deberi non tuo ſeculo cœperat. Alius ut contumacibus iraſceretur, tardita-temq́; ſoluendi dupli, uel etiam quadrupli irrogatione multaret. Tu nihil referre iniquitatis exiſtimas, exigas quod deberi non oportuerit, an cōſtituas ut debeatur. Feres Cæſar curam et ſolicitudinem conſularem: nam mihi cogitanti eundem te collationes remiſiſſe, dona-tiuum reddidiſſe, congiarium obtuliſſe, delatores abe-giſſe,

† ſeruiet

giſſe, uectigalia temperaſſe, interrogandus uideris, ſatis ne computaueris imperij redditus, an tantas uireis habeat frugalitas principis, ut tot impendijs, tot erogationibus ſola ſufficiat? Nam quid eſt cauſſæ, cur alijs quidem cum omnia raperent, & rapta retinerent, ut ſi nihil rapuiſſent, nihil retinuiſſent, defuerint omnia? tibi cum tam multa largiaris, & nihil auferas, omnia ſuperſint? Nunquam principibus defuerunt, qui fronte graui, & triſti ſupercilio utilitatibus fiſci contumaciter adeſſent: & erant principes ipſi ſua ſponte auidi, & rapaces, & qui magiſtris non egerent, plura tamen ſemper à nobis cõtra nos didicerunt: ſed ad tuas aureis cum cæteris omnibus, tum uel maxime auaris adulationibus obſtructus eſt aditus. Silent ergo, & quieſcunt, & poſtquam non eſt, cui ſuadeatur, qui ſuadeant non ſunt: quo euenit, ut tibi cum plurimum pro tuis, plus tamen pro noſtris moribus debeamus. Locupletabant et fiſcum & ærariũ, non tam Voconiæ & Iuliæ leges, q̃ maieſtatis ſingulare, & unicum crimen eorum, qui crimine uacarent. huius tu metum penitus ſuſtuliſti, contentus magnitudine, qua nulli magis caruerunt, quàm qui ſibi maieſtatem uindicabant. Reddita eſt amicis fides, liberis pietas, obſequiũ ſeruis, uerentur et parent, & dominos habent. Non enim iam ſerui principis noſtri amici, ſed nos ſumus: nec pater patriæ alienis ſe mancipijs chariorem, quàm ciuibus ſuis credit, omneis

tus quiſque principum ne id quidem in patrimonijs no- ſtris ſuum duxit, quod eſſet de ſuo? Nónne ut regum, ita Cæſarum munera illitos cibis hamos, opertos præ- da laqueos æmulabantur? cum priuatis facultatibus ue lut hauſta, & †multiplicata retro ſecum quicquid atti gerant, referrent? Quàm utile eſt ad uſum ſecundo- rum per aduerſa ueniſſe? Vixiſti nobiſcum, periclita- tus es, timuiſti, quæ tunc erat innocentium uita: ſcis & expertus es, quanto opere deteſtentur malos princi- pes, etiam qui malos faciunt. Meminiſti, quæ optare nobiſcum, quæ ſis queri ſolitus. Nam priuato iudicio principem geris: meliorem imò te præſtas, quàm tibi alium precabare. Itaq; ſic imbuti ſumus, ut quibus erat ſumma uotorũ, melior peßimo princeps, iam non poßi mus niſi optimũ ferre. Nemo eſt ergo tam tui, tam igna rus ſui, ut locum ipſum poſt te concupiſcat. Facilius eſt, ut eſſe aliquis ſucceſſor tuus poßit, quàm ut uelit. Quis enim curæ tuæ molem ſponte ſubeat? quis comparari tibi non reformidet? Expertus & ipſe es, quàm ſit one- roſum ſuccedere bono principi, & afferebas excuſatio nem adoptari. An prona, paruaq; ſunt ad æmulandũ, quod nemo incolumitatem turpitudine rependit? Salua eſt omnibus uita, et dignitas uitæ: nec iam conſideratus, ac ſapiens, qui ætatem in tenebris agit. Eadem quip- pe ſub principe uirtutibus præmia, quæ in libertate: nec benefactis tantum, & conſcientia merces. Ama-

†implicita

conſtantiam ciuium, rectosq́; ac uiuidos animos, non ut alij, contundis ac deprimis, ſed foues, & attollis. Prodeſt bonos eſſe, cum ſit ſatis, abundeq́; ſi non nocet. His honores, his ſacerdotia, his prouincias offers: hi amicitia tua, hi iudicio florent: acuuntur iſti integritatis, & induſtriæ precio, ſimiles & dißimiles alliciuntur: nam premia bonorum malorumq́; bonos ac malos faciunt. Pauci adeò ingenio ualent, ut non turpe, honeſtumq́;, prout bene ac ſecus ceßit, expetant, fugiant'ue. cæteri ubi laboris inertiæ, uigilantiæ ſomno, frugalitatis luxuriæ merces datur, eadem iſta, quibus alios artibus aſſecutos uident, conſectantur: qualesq́; ſunt illi, tales eſſe & uideri uolunt, & dum uolunt, fiunt. Et priores quidem principes excepto patre tuo, præterea uno aut altero, & nimis dixi, uitijs potius ciuium, quàm uirtutibus lætabantur. Primum quod in alio ſua quenq; natura delectat: †deinde, quod patientiores ſeruitutis arbitrabantur, quos non deceret eſſe niſi ſeruos. horum in ſinum omnia congerebant: bonos autem ocio, aut ſitu abſtruſos, & quaſi ſepultos non niſi delationibus, & periculis in lucem, ac diem proferebant. Tu amicos ex optimis legis: & Hercule æquum eſt, eſſe eos charißimos bono principi, qui inuiſi malo fuerint. Scis ut ſicut diuerſa natura dominatio, & principatus: ita non alijs eſſe principem gratiorem, quàm qui maxime dominum grauentur. Hos ergo prouehis, & oſtentas

†deniq; quos

quaſi

quaſi ſpecimen & exemplar, quæ tibi ſecta uitæ, quod hominum genus placeat: & ideo non cenſuram adhuc, non præfecturam morum recepiſti: quia tibi beneficijs potius, quàm remedijs ingenia noſtra experiri placet, & alioqui neſcio an plus moribus conferat princeps, qui bonos eſſe patitur, quàm qui cogit. Flexibiles quamcunq; in partem ducimur à principe, atq; (ut ita dicam) ſequaces ſumus: huic enim chari, huic probati eſſe cupimus, quod fruſtra ſperauerunt diſsimiles: eoq; obſequij continuatione peruénimus, ut propè omnes homines unius moribus uiuamus. Porrò non tam ſiniſtre conſtitutum eſt, ut qui malum principem poſſumus, bonum non poſsimus imitari. Perge modo Cæſar, & uim, effectumq; cenſuræ, tuum propoſitũ, tui actus obtinebunt: nam uita principis cenſura eſt, eaq; perpetua, ad hanc dirigimur, ad hanc conuertimur: nec tam imperio nobis opus eſt, quàm exemplo: quippe infidelis recti magiſter eſt metus. melius homines exemplis docentur, quæ in primis hoc in ſe boni habent, quod approbant, quæ præcipiunt fieri poſſe. Et quis terror ualuiſſet efficere, quod reuerentia tui effecit? obtinuit aliquis, ut ſpectaculum pantomimorum populo Romano tolli pateretur, ſed non obtinuit, ut uellet: rogatus es tu, quod cogebat alius, cœpitq; eſſe beneficium quod neceſsitas fuerat: neq; enim à te minore concentu, ut tolleres pantomimos, quàm à patre tuo, ut reſtitue-

ret, exactum eſt. Vtrunq; recte, nam & reſtitui opor tebat, quos ſuſtulerat malus princeps, & tolli reſtitutos. In his enim, quæ à malis benefiunt hic tenendus eſt modus, ut appareat autorem diſplicuiſſe, non factum. Idem ergo populus ille aliquando ſcenici imperatoris ſpectator, & applauſor, nunc in pantominis quoq; aduerſatur, & damnat effœminatas arteis, & indecora ſeculo ſtudia. Ex quo manifeſtũ eſt principum diſciplinam capere etiam uulgus, cum rem, ſi ab uno fiat, ſeueriſsimam fecerint omnes. Macte hac grauitatis gloria Cæſar, qua conſecutus es, ut quod antea uis, et imperiũ, nunc mores uocarentur. Caſtigauerunt uitia ſua ipſi, qui caſtigari merebãtur: ijdẽq; emendatores, qui emen dandi fuerunt. Itaq; nemo de ſeueritate tua queritur, et liberũ eſt queri. Sed cum ita comparatum ſit, ut de nul lo minus principe querantur homines, q̃ de quo maxime licet: tamen in ſeculo nihil eſt, quo non omne hominum genus lætetur, & gaudeat. boni prouehũtur: mali, qui eſt tranquilliſsimus ſtatus ciuitatis, nec timent, nec timentur. Mederis erroribus, ſed implorãtibus, omnibusq́; quos bonos facis, hanc adſtruis laudẽ, ne coẽgiſſe uidearis. Quid uitã? quid mores iuuentutis? quàm principaliter formas? quem honorẽ dicendi magiſtris? quam dignitatem ſapientiæ doctoribus habes? ut ſub te ſpiritum & ſanguinem, & patriam receperunt ſtudia, quæ priorum temporum immanitas exilijs puniebat,

cum

cum ſibi uitiorum omnium conſcius princeps, inimicas uitijs arteis non odio magis, quàm reuerentia relegaret? At tu eaſdem arteis in complexu, oculis, auribus habes: præſtas enim quæcunq; præcipiunt, tantumq; eas diligis, quantum ab illis probaris. An quiſquam ſtudia humanitatis profeſſus, non cum omnia tua, tum uel in primis laudibus ferat admißionum tuarum facilitatem? Magno quidem animo parens tuus hanc ante †hos principes arcem publicarum ædium nomine inſcripſerat, fruſtra tamen, niſi adoptaſſet, qui habitare, ut in publicis poſſet. Quàm bene cũ titulo iſto moribus tuis conuenit? quanquam omnia ſic facis, tanquam non alius inſcripſerit. Quod enim forum, quæ templa tam reſerata? non capitolium, ipſaq; illa adoptionis tuæ ſedes magis publica, magis omnium. Nullæ obices, nulli contumeliarum gradus, ſuperatisq; iam mille liminibus ultra ſemper aliqua dura, & obſtantia. Magna ante te, magna poſt te, iuxta te tamen maxima quies, tantum ubiq; ſilentium, tam altus pudor, ut ad paruos penateis, & larem anguſtum ex domo principis modeſtiæ & tranquillitatis exempla referantur. Ipſe autẽ ut excipis omneis, ut expectas, ut magnam partem dierum inter tot imperij curas, quaſi per ocium tranſigis? Itaq; non ut †aliâs attoniti, nec ut periculum capitis adituri tarditate: ſed ſecuri, & hilares cum cõmodum eſt, conuenimus: & admittente principe interdũ

†tuos

†alij &

eſt aliquid, quod nos domi quaſi magis neceſſarium te neat, excuſati ſemper tibi, nec unquam excuſandi ſumus. Scis enim ſibi quenq; præſtare, quod te uideat, quod te frequentet, ac tanto liberalius ac diutius uoluptatis huius copiam præbes. Nec ſalutationes tuas fuga, & uaſtitas ſequitur. Remoramur, *reſiſtimus, ut in communi domo, quam nuper illa immaniſſima bellua plurimo terrore munierat, cum uelut quodam ſpecu incluſa, nunc propinquorum ſanguinem lamberet, nunc ſe ad clariſſimorum ciuium ſtrages, cædeiſq; proferret.* Obuerſabantur *foribus horror & minæ, & par metus admiſſis, et excluſis. Ad hæc ipſe occurſu quoq; uiſuq; terribilis, ſuperbia in fronte, ira in oculis, fœmineus pallor in corpore, in ore, impudentia multo rubore ſuffuſa, non adire quiſquam, non alloqui audebat, tenebras ſemper, ſecretumq; captantem, nec uuquam ex ſolitudine ſua prodeuntem, niſi ut ſolitudinem faceret.* Ille *tamen, quibus ſibi parietibus, et muris ſalutem ſuam tueri uidebatur, dolum ſecum, & inſidias, & ultorem ſcelerum deum incluſit, dimouit, perfregitq; cuſtodias pœna, anguſtosq; per aditus & obſtructos non ſecus ac per apertas fores, et inuitantia limina irrupit: longeq; tũc illi diuinitas ſua, longe arcana illa cubilia, ſæuiq; ſeceſſus, in quos timore, & ſuperbia, & odio hominum agebatur.* Quanto *nunc tutior, quanto ſecurior eadem domus? poſtquam eius non crudelitatis, ſed amoris ex*

ris excubijs: non ſolitudine & clauſtris, ſed ciuium celebritate defenditur: & quid ergo? diſcimus experimento fidiſsimam eſſe cuſtodiam, principis ipſius innocentiam. Hæc arx inacceſſa, hoc inexpugnabile munimentum, munimento non egere. Fruſtra ſe terrore ſuccinxerit, qui ſeptus charitate non fuerit: armis enim arma irritantur. Num autem ſerias tantum parteis dierum in oculis noſtris, cœtuq́; conſumis? Num remiſsionibus tuis eadem frequentia, eademq́; illa ſocialitas intereſt? Num tibi ſemper in medio cibus, ſemperq́; menſa communis? Num ex conuictu noſtro mutua uoluptas? Num prouocas, reddisq́; ſermones? Num ipſum tempus epularum tuarum, cum frugalitas contrahat, extendit humanitas? Num enim ante medium diem diſtentus ſolitaria cœna ſpectator, adnotatorq́; conuiuis tuis immines? nec ieiunis, & inanibus plenus ipſe eructans non tam apponis, quàm obijcis cibos, quos dedigneris attingere? ægreq́; perpeſſus ſuperbam illam conuictus ſimulationem, rurſus te ad clandeſtinam ganeam, occultumq́; luxum refers? Ergo non aurum, nec argentum, nec exquiſita ingenia cœnarum: ſed ſuauitatem tuam, iucunditatemq́; miramur, quibus nulla ſatietas adeſt, quando ſyncera omnia, & uera, & ornata grauitate. Neque enim aut peregrinæ ſuperſtitionis myſteria, aut obſcœna petulantia menſis principis oberrat: ſed benigna inuitatio, & liberales ioci, & ſtudiorum honor. Inde

tibi parcus, & breuis ſomnus, nullumq; amore noſtri anguſtius tempus, quàm quod ſine nobis agis. Sed cum rebus tuis ut participes perfruamur, quæ habemus ipſi, quàm propria, quàm noſtra ſunt? non enim extur batis prioribus dominis, omne ſtagnum, omnem lacũ, omnem etiam ſaltum immenſa poſſeßione circumuenis, nec unius oculis flumina, fonteis, maria deſeruiunt. Ecquid, Cæſar non ſuum uideat? tandemq; imperiũ prin cipis, quàm patrimonium maius eſt. Multa enim ex patrimonio refert in imperium, quæ priores principes occupabant, non ut ipſi fruerentur, ſed ne quis alius. Ergo in ueſtigia, ſedeisq; nobilium immigrant pares domini. nec iam clarißimorũ uirorum receptacula habitatore ſeruo teruntur, aut fœda uaſtitate procumbunt. Datur intueri pulcherrimas ædeis deterſo ſitu auctas, ac uigenteis. Magnum hoc tuum non erga homines modo, ſed erga tecta ipſa meritum, ſiſtere ruinas, ſolitudinem pellere, ingentia opera, eodem quo extructa ſunt animo, ab interitu uindicare: muta quidem illa, & anima carentia: ſentire tamen, & lætari uidentur, quod niteant, quod frequententur, quod aliquando cœperint eſſe †donum ſcientis. Circumfertur ſub nomine Cæſaris tabula ingens rerum uenalium, quod ſit deteſtanda auaritia illius, qui tam multa concupiſcebat, cum haberet ſuperuacua tam multa: tamen exitialis erat apud principem, huic laxior domus, illi amœnior uilla.

†domini nõ ſeruientis

uilla. Nunc princeps in hæc eadem dominos quærit, ipſe inducit: ipſos illos magni aliquando imperatoris hortos, illud nunquam niſi Cæſaris ſuburbanum, licemur, emimus, implemus. Tanta benignitas principis, tanta ſecuritas temporum eſt, ut ille nos principalibus rebus exiſtimet dignos: nos non timeamus, quod digni eſſe uidemur. †Nunc uero emendi tantum ciuibus tuis copiam præbes, ſed amœniſſima quæq; largiris, & donas: ita inquã donas, in quæ electus, in quæ adoptatus es, transfers, quod iudicio accepiſti: ac nihil magis tuũ credis, quàm quod per amicos habes. Idem tam parcus in ædificando, quàm diligens in tuendo. Itaq; nõ ut ante immanium transuectione ſaxorum urbis tecta quatiuntur, ſtant ſecuræ domus, nec iam templa nutantia. Satis eſt tibi, nimiũq;, cum ſucceſſeris frugaliſſimo principi, †magis reijcere aliquid, & amputare ex ijs, quæ princeps tanquam neceſſaria reliquit. Præterea pater tuus uſibus ſuis detrahebat, quæ fortuna imperij dederat, tutius quod pater. At quàm magnificus in publicũ es: hinc porticus, inde delubra occulta celeritate properantur, ut non conſummata, ſed tantum cõmutata uideantur. Hinc immenſum latus circi templorum pulchritudinem prouocat, digna populo uictore gentiũ ſedes, nec minus ipſa uiſenda, q̃ quæ ex illa ſpectabuntur. uiſenda autem cum cætera ſpecie, tum quod æquatus plebis, ac principis locus. Siquidem per omne ſpatiũ una

†Nec

†magnum

facies, omnia continua & paria, nec magis proprius ſpectandi Cæſaris ſuggeſtus, quàm propria quæ ſpectet. Licebit ergo ciuibus tuis inuicem contueri: dabitur non cubiculum principis, ſed ipſum principem cernere in publico, in populo ſedentem, populo, cui locorum quinq; milia adiecisti: auxeras enim numerũ eius, congiarij facilitate, maioremq́; in poſterum ſuſcipi liberalitatis tuæ fide iuſſeras. Horum unum ſi præſtitiſſet alius, illi iandudum radiatum caput, & media inter deos ſedes auro ſtaret, aut ebore: auguſtioribusq́; aris, & grandioribus uictimis inuocaretur. Tu delubra non niſi adoraturus intras: tibi maximus honor excubare pro templis, poſtibusq́; prætexi. Sic fit, ut dei ſummum inter homines faſtigium ſeruent, cum deorum ipſe non adeptus. Itaque tuam ſtatuam in ueſtibulo Iouis Opt. Max. unam, alterámue, & hanc æream cernimus: at paulò ante aditus oẽs, omnes gradus, totaq́; area hinc auro, hinc argento relucebat, ſeu potius polluebatur, cũ inceſti principis ſtatuis permiſta deorũ ſimulachra ſorderent. Ergo iſtæ quidẽ æreæ, et paucæ manent, manebuntq́;, quandiu templum ipſum: illæ autem aureæ & innumerabiles, ſtrage & ruina, publico gaudio litauerunt. Iuuabat illidere ſolo ſuperbiſſimos uultus, inſtare ferro, ſæuire ſecuribus, ut ſi ſingulos ictus ſanguis dolorq́; ſequeretur. Nemo tam temperans gaudij, ſeræq́; lætitiæ, quin inſtar ultionis uideretur cernere la-

ceros

teros artus, truncata membra, poſtremo truces, horrendaſq; imagines, abiectas, excoctaſq; flammis, ut ex illo terrore, & minis in uſum hominum, ac uoluptates ignibus mutarẽtur. Simili reuerentia Cæſar nõ apud genium tuũ bonitati tuæ gratias agi, ſed apud numen Iouis Opt. Max. *pateris. illi debere nos quicquid tibi debeamus, illius quod bene facias muneris eſſe, qui te dedit. Ante quidem ingenteis hoſtiarum greges per capitolium iter magna ſui parte uelut intercepti diuertere uia cogebantur, cum ſæuiſſimi domini atrociſſima effigies tanto uictimarum cruore coleretur, quantum ipſe humani ſanguinis profundebat. Omnia patres C. quæ de alijs principibus à me aut dicuntur, aut dicta ſunt, eò pertinent, ut oſtendam quàm longa conſuetudine corruptos, deprauatoſq; mores principatus parens noſter reformet, & corrigat: alioqui nihil non parum grate ſine comparatione laudatur. Præterea hoc primum erga optimum imperatorem piorum ciuium officiũ eſt, inſequi diſſimileis: neq; enim ſatis amarit bonos principes, qui malos ſatis non oderit. Adijce, quod imperatoris noſtri non aliud amplius, ac diffuſius meritum eſt, quàm quod inſectari malos principes tutũ eſt. An excidit dolori noſtro modo uindicatus* Nero? *permitteret credo famam, uitamq; eius carpi, qui mortem ulciſcebatur? nec ut in ſe dicta interpretaretur, quæ de ſimilimo dicerentur? Quare ego te Cæſar muneribus*

omnibus tuis, omnibus cõparo, multis antepono: quod licet nobis & in præteritum de malis imperatoribus quotidie uindicari, et futuros ſub exemplo præmonere, nullum locum, nullum eſſe tempus, quo funeſtorũ principum manes à poſterorũ execrationibus cõquieſcant. Quo conſtantius Patres C. *& dolores noſtros, & gaudia proferamus, lætemur ijs quibus fruimur, ingemiſcamus illis quæ patiebamur. Simul utrunq; faciendũ eſt ſub bono principe.* Hoc *ſecreta noſtra, hoc ſermones, hoc ipſæ gratiarum actiones agunt.* Meminerintq; *ſic maxime laudari incolumem imperatorẽ, ſi priores ſecus meriti reprehendantur.* Nam *cum de malo principe poſteri tacent, manifeſtũ eſt eadem facere preſentẽ.* Et *quis iam locus miſeræ adulationis manebat? cum laudes imperatorũ ludis etiã, & comeſſationibus celebrarentur, ſaltarenturq;, atq; in omne ludibrium effœminatis uocibus, modis, geſtibus frangerentur? ſed illud indignum, quod eodem tempore in ſenatu, & in ſcena ab hiſtrione, & à conſule laudabãtur.* Tu *procul à tui cultu ludicras arteis remouiſti.* Seria *ergo te carmina, honorq; æternus annalium, non hæc breuis, & pudenda prædicatio colit: quinetiam tanto maiore cõſenſu in uenerationem tui theatra ipſa conſurgent, quanto magis de te ſcenæ ſilebunt. Sed quid ego iſtud admiror? cum eos quoq; honores, qui tibi à nobis offeruntur, aut delibare parciſſime, aut omnino ſoleas recuſare.* Nihil *ante tam*

te tam uulgare, tam paruũ in ſenatu agebatur, ut non laudibus principum immoraretur, quibuſcunq; cenſendi neceßitas accidiſſet. De ampliando numero gladiatorum, aut de inſtituẽdo collegio fabrorũ conſulebamur, & quaſi prolatis imperij finibus nunc ingenteis arcus, exceſſuroſq; templorum faſtigium titulos, nunc menſeis etiam, nec hos ſingulos, nomini Cæſarũ dicabamus, patiebantur illi, & quaſi meruiſſent, lætabantur. At nunc quis noſtrum tanq̃ oblitus eius, de quo refertur, cenſendi officiũ principis honore cõſumunt? Tuæ moderationis hæc laus cõſtantia noſtra, & tibi obſequimur, quod in curiam non ad certamen adulationum, ſed ad uſum, munuſq; iuſtitiæ conuenimus: hanc ſimplicitati tuæ, ueritatiq; gratiam relaturi, ut te, quæ uis uelle, quæ non uis, nolle credamus. Incipimus inde, deſinimus ibi, à quo incipi, in quo deſini ſub alio principe non poſſet: nam pleroſq; ex decretis honoribus & alij non receperunt: nemo ante tantus fuit, ut crederetur noluiſſe decerni. Quod ego titulis omnibus ſpecioſius reor, quando non trabibus, aut ſaxis nomen tuum, ſed monimentis æternæ laudis inciditur. Ibit in ſecula, fuiſſe principẽ, cui florenti, & incolumi nunq̃ niſi modici honores, ſæpius nulli decernerentur. Et ſanè ſi uelimus cum priorũ temporum neceßitate certare, uincemur: ingenioſior eſt enim ad excogitandum ſimulatio ueritate, ſeruitus libertate, metus amore. Simul cum iam pridem nouitas

omnis adulatione conſumpta ſit, non alius erga te nō- uus honor ſupereſt, quàm ſi aliquando de te tacere au deamus. Age ſi quando pietas noſtra ſilentium rupit, et uerecundiam tuam uicit, quæ, qualiaq́; aut decernimus nos, aut tu non recuſas, ut appareat non ſuperbia, & faſtidio te ampliſſimos honores repudiare, qui minores nō dedigneris. Pulchrius hos Cæſar, quàm ſi recuſares omneis: nam recuſare omneis ambitionis, moderationis eſt eligere parciſſimos. Quo temperamento & nobis, & ærario prodes, quod ſumptibus eius adhibes modū, & qui exhauſtum non ſis innocentium bonis repletu- rus. Stant igitur effigies tuæ, qualeis olim ob egregia in Remp. merita priuatis dicabantur: uiſuntur eadem è materia Cæſaris ſtatuæ, qua Brutorum, qua Camil- lorum: nec diſcrepat cauſſa: illi enim reges, hoſtemq́; uictorē mœnibus depulerunt: hic regnū ipſum, quæq́; alia captiuitas gignit, arcet, ac ſubmouet, ſedemq́; obti net principis, ne ſit domino locus. Ac mihi intuenti ſa- pientiam tuam, minus mirum uidetur, quod mortales iſtos, caducosq́; titulos aut depreceris, aut temperes. Scis enī ubi uera principis, ubi ſempiterna ſit gloria, ubi ſint honores, in quos nihil flammis, nihil ſenectuti, nihil ſucceſſoribus liceat. Arcus enim, & ſtatuas, aras etiam, templaq́; demolitur, & obſcurat obliuio, negli- git, carpitq́; poſteritas: contrà contemptor ambitionis, et infinitæ poteſtatis domitor, ac frenator animus, ipſa

uetuſtate

uetuſtate floreſcit, nec ab ullis magis laudatur, q̃ qui- bus minime neceſſe eſt. Præterea ut *quiſquis factus eſt princeps, extemplo fama eius, incertũ bona an ma- la, cæterum æterna eſt.* Nõ *ergo perpetua principi fa- ma, quæ inuitum manet, ſed bona concupiſcenda eſt: ea porrò non imaginibus & ſtatuis, ſed uirtute ac meritis prorogatur.* Quinetiã *leuiora hæc formã principis, fi- guramq́; nõ aurũ melius, uel argentũ, q̃ fauor hominũ exprimat, teneatq́: quod quidẽ prolixe tibi, cumulate- teq́; cõtingit, cuius lætiſsima facies & amabilis uultus in omniũ ciuiũ ore, oculis, animo ſedet.* Adnotaſſe *uos credo* Patres C. *iandudũ me nõ eligere, quæ referam: propoſitũ eſt enim mihi principem laudare, nõ princi- pis facta.* Nam *laudabilia multa etiã mali faciunt, ipſe laudari niſi optimus non poteſt.* Quare *non alia ma- ior imperator* Auguſte *gloria tua, quàm quod agen- tibus tibi gratias nihil uelandum eſt, nihil omittendũ eſt.* Quid *eſt enim in principatu tuo, quod cuiuſquam prædicatio uel tranſilire, uel præteruehi debeat? quod momentum, quod imò temporis punctum, aut benefi- cio ſterile, aut uacuum laude? num omnia eiuſmodi, ut is optime te laudaſſe uideatur, qui narrauerit fideliſsi- me?* Quo *fit, ut propè in immenſum diffundatur ora- tio mea, & necdum de biennio loquor.* Quàm *multa dixi de moderatione, & quanto plura adhuc reſtant, ut illud quod ſecundum conſulatũ recepiſti, quia prim-*

ceps & pater deferebat. At poſtq̃ ad te imperij ſummam, & cũ omniũ rerũ, tum etiã tui poteſtatẽ dij tranſtulerint, tertiũ conſulatum recuſaſti, cum agere tam bonum conſulẽ poſſes. Magnum eſt differre honorẽ, gloriã maius. Geſtum conſulatum mirer, an nõ receptum? Geſtus non in hoc urbis ocio, & intimo ſinu pacis, ſed iuxta barbaras gẽteis, ut illi ſolebãt, q̃bus erat moris paludamẽto mutare prætextã, ignotasq; terras uictoria ſequi. Pulchrum imperio, glorioſum tibi, cum te ſocij, atq; amici ſua in patria, ſuis in ſedibus adierũt. Decora facies conſulis, multa poſt ſecula tribunal uiridi ceſpite extructum, nec faſciũ tãtum, ſed pilorum, ſignorumq; honore circundatum: augebãt maieſtatem præſidentis diuerſi poſtulãtium habitus, ac diſſonæ uoces, raraq; ſine interprete oratio. Magnificum eſt ciuibus iura, quid hoſtibus reddere? ſpecioſum certã fori pacẽ, quid immanes campos ſella curuli, Victorisq; ueſtigio premere? imminere minacibus ripis tutum, quietumq;, quid ſpernere barbaros fremitus? hoſtilemq; terrorem non armorũ magis, q̃ togarum oſtentatione cõpeſcere? Itaq; nõ te apud imagines, ſed ipſum præſentem, audientemq; conſalutabãt imperatorem: nomenq;, quod alij domitis hoſtibus, tu contemptis merebare. Hæc laus acti conſulatus, illa dilati, quod adhuc initio principatus, ut iam excuſatus honoribus, et expletus conſulatũ recuſaſti, quem noui imperatores deſtinatum

deſtinatum alijs in ſe transferebant. Fuit etiam qui int principatus ſui fine conſulatum, quē dederat ipſe magna ex parte iam geſtum extoqueret, et raperet. Hoc ergo honore, quē & incipientes principes, & deſinentes adeò concupiſcunt, ut auferant: tu ocioſo, ac uacante priuatis ceßiſti. Inuidioſus'ne erat aut tibi tertius conſulatus? aut principi primus? nam ſecundum Imperator quidem ſub Imp. tamen iniſti: nihilq; imputari in eo uel honori poteſt, uel exemplo, niſi obſequium. Ita uero quæ ciuitas quinquies, atq; etiam ſexies conſules uidit, non illos qui expirāte iam libertate per uim, ac tumultum creabantur: ſed quibus ſepoſitis, & abſentibus in rura ſua cōſulatus ferebantur: in hac ciuitate tertium cōſulatum princeps generis humani ut per grauem recuſaſti? Tantóne Papyrius etiā & Quintius moderatior? Auguſtus & Cæſar et Pater patriæ. At illos Reſp. ciebat, quid te non eadē Reſp. non Senatus, non conſulatus ipſe, qui ſibi tuis humeris attolli, et augeſcere uidetur? Non te ad exemplar eius uoco, qui continuis conſulatibus fecerat longum quendam, & ſine diſcrimine annum: ijs te confero, quos certum eſt, quoties conſules fuerūt, non ſibi præſtitiſſe. Erat in ſenatu ter conſul, cum tu tertium conſulatum recuſabas. Oneroſum neſcio quid uerecundiæ tuæ conſenſus noſter indixerat, ut princeps toties conſul eſſes, quoties ſenator: tuus nimia modeſtia, iſtud etiam priuatus re-

cuſaſſes. An conſularis uiri, triumphaliſq; filius cum tertio conſul creatur, aſcendit, non debitum hoc illi, nō uel ſola generis claritate promeritum? Contigit ergo priuatis aperire annum, faſtoſq; reſerare: & hoc quoque redditæ libertatis indicium fuit, quod conſul alius quàm Cæſar eſſet. Sic exactis regibus, cœpit liber annus. Sic olim ſeruitus pulſa, priuata faſtis nomina induxit. miſeros ambitionis, qui ita conſules ſemper, ut ſemper principes erant: quanquam non ambitio magis, quàm liuor & malignitas uideri poteſt, omneis annos poßidere: ſummumq; illud purpuræ decus non niſi præcerptum, præfloratumq; tranſmittere. Tuam uero magnanimitatem an modeſtiam, an benignitatē prius mirer? Magnanimitas fuit expetito ſemper honore abſtinere, modeſtia cedere, benignitas per alios frui. Sed iam tempus eſt, te ipſi conſulatui præſtare, ut maiorem eum ſuſcipiendo, gerendoq; facias: nam ſæpius recuſare, ambiguam, ac potius illam interpretationem habet, tanquam minorem putes. Tu quidem ut maximum recuſaſti, ſed hoc perſuadere nemini poteris, niſi aliquando & nō recuſaueris. Cum arcus, cum trophæa, cum ſtatuas deprecaris, tribuenda eſt uerecundiæ tuæ uenia: illa enim ſanè tibi dicantur. Cum uero poſtulamus, ut futuros principes doceas inertiæ renunciare, pauliſper delicias differre, pauliſper, & ſaltem ad breuißimū tempus ex illo felicitatis ſomno,

uelut

uelut excitatos induere prætextã, quã cum dare poſſent, occuparint: aſcendere curulem, quam detineant: eſſe deniq;, quod concupierunt, nec ideo tantum uelle cõſules fieri, ut fuerint. Geßiſti alterum conſulatũ ſcio, illum exercitibus, illum prouincijs, illum etiam exteris gentibus poteris imputare, non potes nobis. Audimus quidem te omne munus conſulis obijſſe, ſed audimus, diceris iuſtißimus, humanißimus, patiẽtißimus fuiſſe: ſed diceris, æquum eſt aliquando nos iudicio noſtro, noſtris oculis, non famæ ſemper & rumoribus credere. Quouſq; abſentes de abſente gaudebimus? liceat experiri, an aliquid ſuperbiæ tibi ille ipſe ſecundus conſulatus attulerit: multum in commutandis moribus hominum medius annus ualet, in principum plus. Dicimus quidem cui uirtus aliqua contingat, omnes ineſſe: cupimus tamen experiri, an nũc quoq; una, eademq; res ſit bonus conſul, & bonus princeps. Nam præter id, quod eſt arduum, duas, easq; ſimul capere poteſtates ſummas, tum ineſt utriq; nonnulla diuerſitas, cum principem quamdißimilimum Conſuli deceat. Atque ego uideo proximo anno conſulatus recuſandi hanc præcipuam fuiſſe rationem, quod eum abſens gerere non poteras. ſed iam urbi, uotisq; publicis redditus, quid eſt in quo magis ſis approbaturus, quæ quantaq; fuerint quæ deſiderabamus. Parum eſt ut in curiam uenias, niſi & conuocas, ut interſis Senatui, niſi & præſides, ut cen-

ſentes audias, niſi & perrogas. Vis illud auguſtiſſimũ consul aliquando tribunal maieſtatis ſuæ reddere? aſcende. uis conſtare reuerentiam magiſtratibus, legibus autoritatem, modeſtiam poſtulantibus? adi. Quid enim intereſſet reipublicæ, ſi priuatus eſſes, conſulem te haberet tantum, an et ſenatorem? hoc nunc ſcito intereſſe, principem te habeat tantum, an & conſulem. His tot tantiſq; rationibus, quanquam multum reluctata uerecundia principis noſtri, tandem tamen ceſſit. At quemadmodum ceſſit, non ſe ut priuatis, ſed ut priuatos pareis ſibi faceret. Recepit enim tertium conſulatum, ut daret. nouerat moderationem hominum, nouerat pudorem, qui non ſuſtinerent tertio cõſules eſſe, niſi cum ter conſule. Bellorum iſtud ſocijs olim periculorum conſortibus, parce tamen tribuebatur, quod tu ſingularibus uiris, ac de te quidem bene, ac fortiter præſtitiſti, ſed in toga meritis, utriuſq; cura, utriuſq; uigilantia obſtrictus es Cæſar. Sed in principe rarum, ac propè inſolitum eſt, ut ſe putet obligatum, aut ſi putet, amet. Debes ergo Cæſar, & ſoluis. Sed cum ter conſules facis, non tibi magnus princeps, ſed non ingratus amicus uideris: quinetiam perquàm modica quædam ciuium merita fortunæ tuæ uiribus in maius extollis. Efficis enim ut tantum tibi quiſque præſtitiſſe uideatur, quantum à te recipit. Quid iſti benignitati precer? niſi ut ſemper obliges, obligeris: incertumq; facias, utrum magis expedia

pediat ciuibus tuis debere tibi, an præſtitiſſe. Equidem illum antiquum ſenatum contueri uidebar, cum ter conſule aſsidente, tertio conſulem deſignatum rogari ſententiã cernerem. Quanti tunc illi, quantusq; tu? Accidit quidem, ut corpora quamlibet ardua, & excelſa procerioribus admota decreſcant: item ut altiſsimæ ciuium dignitates collatione faſtigij tui, quaſi deprimantur: quantoq; propius ad magnitudinẽ tuam aſcenderint, tantum etiam à ſua deſcendiſſe uideantur. Illos tamen tu quanquam non potuiſti tibi æquare cum uelles, adeò in edito loco collocaſti, ut tantum ſuper cæteros, quantũ infra te cernerentur. Si unius tertiũ conſulatum eundem in annum, in quem tuum contuliſſes, ingentis animi ſpecimen haberetur. ut enim felicitatis eſt, quantum uelis poſſe, ſic magnitudinis uelle, quantum poſsis. Laudandus quidem & ille, qui tertium conſulatũ meruit, ſed magis ſub quo meruit. magnus, memorãdusq;, qui tantum præmium cepit, ſed maior, qui capienti dedit. Quid? quod duos pariter tertio conſulatu collegas tui ſanctitate decoraſti? ut ſit nemini dubium, hanc tibi præcipuam cauſſam fuiſſe extendendi conſulatus tui, ut duorum conſulatus amplecteretur, & collegam te uni daret. Vterq; nuper conſulatũ alterũ geſſerat à patre tuo, id eſt quanto minus, q̃ à te datum, utriuſq; adhuc oculis pauloante dimiſsi faſces oberrabant, utriuſq; ſolemnis ille lictorum, & prænuncius clamor auribus in

ſederat, cum rurſus curulis, ruſusq; purpura, ut olim, cum hoſtis in proximo, & in ſummū diſcrimen adducta Reſp. expertū honoribus uirum poſceret, non conſulatus hominibus ijſdem, ſed ijdem homines conſulatibus reddebantur. Tanta tibi benefaciendi uis, ut indulgentiā tuam neceßitas æmuletur. Modo prætextas exuerant, reſumant: modo lictores abire iuſſerant, reuocent: modo gratulantes amici receſſerant, reuertātur. Hominisne iſtud ingeniū eſt? hominis poteſtas? renouare gaudia, redintegrare lætitiā, nullamq; requiem gratulationibus dare, neq; alia repetendis conſulatibus interualla permittere, niſi dum finiuntur? Facias iſta ſemper, nec unquam in hoc opere aut animus tuus, aut fortuna laſſetur. Des quamplurimis tertios cōſulatus: & cum plurimis tertios conſulatus dederis, ſemper tamen plureis, quibus debeas dare ſuperſint. Omniū quidem beneficiorū, quæ merentibus tribuuntur, non ad ipſos gaudiū magis, q̄ ad ſimileis redundat. præcipue tamen ex horum conſulatu non ad partem aliquā ſenatus, ſed ad totum ſenatum tanta lætitia peruenit, ut eundem honorem omnes ſibi & dediſſe & accepiſſe uideantur. Nempe enim hi ſunt, quos ſenatus cum publicis ſumptibus minuēdis optimum quenq; præficeret, elegit equidem primos. Hoc eſt igitur, hoc eſt, quod penitus illos animo Cæſaris inſinuauit. An parum ſæpe experti ſumus hanc eſſe rerum conditionē, ut Senatus fauor apud

principem

principem aut proſit, aut noceat? Nónne paulò ante nihil magis exitiale erat, quàm illa principis cogitatio? hūc ſenatus probat, hic ſenatui charus eſt: oderat quos nos amaremus, ſed & nos quos ille. Nunc *inter principem, ſenatumq́; digniſsimi cuiuſq; charitate certatur, demonſtramus inuicē, credimus inuicē, quodq́; maximum amoris mutui ſignum eſt, eoſdem amamus.* Proinde *patres* C. *fauete aperte, diligite conſtanter.* Non *iam diſsimulandus eſt amor, ne noceat: non premendum odiū, ne proſit: eadem* C*æſar, quæ ſenatus probat, improbatq́;, uos ille præſenteis, uos etiam abſenteis in conſilio habet: tertio conſules fecit, quos uos elegeratis, & fecit hoc ordine, quo electi à uobis erāt.* †M*agnus uterq; uidetur, ſiue eoſdem maxime diligit, quos ſcit nobis eſſe chariſsimos: ſiue illis neminē præfert, quamuis aliquem magis amet.* Propoſita *ſunt ſenioribus præmia, iuuenibus exempla: adeant, frequentent ſecuras tandem ac patenteis domos. quiſquis probatos ſenatui uiros ſuſcipit, hic maxime principē promeretur: ſibi enim adcreſcere putat, quod cuiq; adſtruatur: nullamq́; in eo gloriam ponit, quod ſit omnibus maior, niſi maximi fuerint, quibus maior eſt.* Perſta C*æſar in iſta ratione propoſiti, taleiſq; nos crede, quales fama cuiuſq; eſt: huic aureis, huic oculos intende: ne reſpexeris clandeſtinas exiſtimationes: nulliſq; magis quàm audientibus inſidianteis ſuſurros.* Melius *omnis*

†M*agnum utrunq;*

bus, quàm ſingulis creditur. Singuli enim decipere & decipi poſſunt: nemo omneis, neminem omnes fefellerunt. Reuertor iam ad conſulatũ tuum, & ſi ſunt quædam ad conſulatum quidem pertinentia, ante conſulatum tamen, in primis quod comitijs tuis interfuiſti candidatus, non conſulatus tantum, ſed immortalitatis, et gloriæ & exempli, quod ſequerentur boni principes, mali mirarentur. Vidit te populus Rom. *in illa uetere poteſtatis ſuæ ſede: perpeſſus es longum illud carmen comitiorum, nec iam irridendam moram: conſulq́; ſic factus es, ut unus ex nobis, quos facis conſules. Quotus quiſq; principum antecedentium honorem iſtum, aut conſulatui habuit, aut populo? nõ alij marcidi ſomno, heſternaq́; cœna redundantes comitiorum ſuorũ nuncios operiebantur? Alij ſanè peruigiles & inſomnes, ſed intra cubilia ſua illis ipſis conſulibus, à quibus conſules renunciabantur, exilia, & cædem machinabantur. O praua, & inſcia ueræ maieſtatis ambitio, concupiſcere honorem, quẽ dedigneris: dedignari, quem concupieris: cumq́; ex proximis hortis campum, & comitia proſpectes, ſic ab illis abeſſe, tanquam Danubio, Rhenoq́; dirimare. auerſeris tu honori tuo ſperata ſuffragia; renunciariq́; te conſulem iußiſſe contentus, liberæ ciuitati ne ſimulationem quidem ſerues. abſtineas deniq; comitijs abſtruſus, atq; abditus, quaſi illic tibi nõ conſulatus detur, ſed abrogetur imperium.*

Hæc

Hæc perſuaſio ſuperbiſsimis dominis erat, ut ſibi uidę rentur principes eſſe deſinere, ſi quid facerent tanquã ſenatores. Pleriq; tamen nõ tam ſuperbia, quàm metu quodã ſubmouebantur: an ſtuprorũ ſibi, inceſtarumq́; noctiũ conſcij auſpicia polluere, ſacratũq; campũ nephario auderent contaminare ueſtigio? non adeò deos homineſq́; contempſerant, ut in illa ſpatioſiſsima ſede hominũ, deorũq; cõiectos in ſe oculos ferre, ac perpeti poſſent. Tibi contrà & moderatio tua ſuaſit, & ſanctitas, ut te & religioni deorum, & iudicijs hominũ exhiberes. Alij conſulatũ ante quàm acciperent, tu & dum accipis, meruiſti. Peracta erant ſolennia comitiorũ, ſi principem cogitares: iamq́; ſe omnis turba cõmoue=rat, cum tu mirantibus cunctis accedis ad conſulis ſellam: adigendum te præbes in uerba principibus ignota, niſi cum iurare cogerent alios. Vides quàm neceſſarium fuit conſulatũ non recuſare? nõ putaſſemus iſtud facturum te fuiſſe, ſi recuſaſſes. Stupeo patres C. necdum ſatis aut oculis meis, aut auribus credo, atq; identidem me an audierim, aut uiderim interrogo. Imperator ergo, & Cæſar, & Auguſtus Pontifex maximus ſtetit ante gremium conſulis? ſeditq; conſul principe ante ſe ſtante? & ſedit inturbatus, interritus, & tanquam ita fieri ſoleret? quinetiã † ſedens præbuit iuſiurandũ: & ille iurauit, expreſsit, explanauitq́; uerba, quibus caput ſuũ, domũ ſuã, ſi ſcienter fefelliſſet, deo-

† ſtanti præiſt

rum iræ conſecraret. Ingens Cæſar, & par gloria tua ſiue fecerint iſtud poſtea principes, ſiue non fecerint. Vllàne ſatis prædicatio digna eſt? idem tertio conſulem feciſſe, quod primo? idem principem, quod priuatum? idem imperatorem, quod ſub imperatore? Neſcio iam, neſcio pulchriùs ne ſit iſtud, quod præeunte nullo, an hoc quod alio præeũte iuraſti. In roſtris quoque ſimili religione ipſe te legibus ſubieciſti. Legibus Cæſar, quas nemo principi ſcripſit. Sed tu nihil amplius uis tibi licere, quàm nobis: ſic fit ut nos tibi plus uelimus. Quod ego nunc primum audio, nunc primũ diſco: nõ eſt princeps ſuper leges, ſed leges ſupra principem, idemq; Cæſari conſuli, quod cæteris nõ licet. iurat in legem attendentibus dijs. nam cui magis, quàm Cæſari attendant? iurat obſeruantibus ijs, quibus idem iurandũ eſt, non ignarus alioqui nemini religioſius qđ iurauerit cuſtodiendũ, quàm cuius maxime intereſt nõ peierare. Itaque & abiturus conſulatu iuraſti te nihil contra leges feciſſe. Magnum hoc erat, cum promitteres, maius poſtquam præſtitiſti. Iam toties procedere in roſtra, in aſcenſumq;, illum ſuperbiæ principũ locũ terere, hic ſuſcipere, hic ponere magiſtratus, quàm dignũ te, quamq; diuerſum conſuetudine illorum, qui pauculis diebus geſtũ conſulatũ, imò non geſtum abijciebant per edictũ? hoc pro concione, pro roſtris, pro iureiurando ſcilicet, ut primis extrema congruerent,

utq;

utq; hoc ſolo intelligerentur ipſi conſules fuiſſe, quod alij non fuiſſent. Non *tranſiliui* Patres C. *principis noſtri conſulatũ, ſed eundem in locũ contuli, quicquid de iureiurando dicendum erat.* Neq; *enim ut in ſterili ieiunaq; materia eandẽ ſpeciem laudis deducere ac ſpargere, atq; identidem tractare debemus. Illuxerat primus conſulatus tui dies, quo tu curiam ingreſſus, nunc ſingulos, nunc uniuerſos adhortatus es reſumere libertatem, capeſſere quaſi cõmunis imperij curas, inuigilare publicis utilitatibus, & inſurgere.* Omnes *ante te eadem iſta dixerunt, nemini tamen ante te creditũ eſt.* Erant *ſub oculis naufragia multorum, quos inſidioſa trãquillitate prouectos improuiſus turbo perculerat.* Quid *enim tam infidum mare, quàm blanditiæ principum illorum, quibus tanta leuitas, tanta fraus, ut facilius eſſet iratos, quàm propitios habere?* Te *uero ſecuri, & alacreis quò uocas ſequimur: iubes eſſe liberos, erimus: iubes, quæ ſentimus promere in medium, proferemus.* Neque *enim adhuc ignauia quadam, & inſitu torpore ceſſauimus.* Terror, *& metus, & miſera illa ex periculis facta prudentia monebat, ut à* Republica *(erat autem omnino nulla reſpublica) oculos, aureis, animos, auerteremus. At nunc tua dextera, tuisq; promiſsis freti & innixi, obſepta diutina ſeruitute ora reſeramus, frenatamq; tot malis linguam reſoluimus. Vis enim taleis eſſe nos, qualeis iubes: nihilq;*

exhor

exhortationibus tuis fucatum, nihil ſubdolum, deniq́; quod credentem fallere paret non ſine periculo fallentis. Neq; *enim unquam deceptus eſt princeps, niſi qui prius ipſe decepit.* Equidem *hunc parentis publici ſenſum, cum exhortatione eius, tum pronunciatione ipſa perſpexiſſe uideor.* Q*uæ enim illa grauitas ſententiarum? quàm inaffectata ueritas uerborum? quæ adſeueratio in uoce? quæ affirmatio in uultu? quanta in oculis, habitu, geſtu, toto deniq; corpore fides?* Tenebit *ergo ſemper, quod ſuaſerit: ſcietq́; nos, quoties libertatem, quam dedit, experiemur ſibi parere: nec uerendum eſt, ne incautos putet, ſi fidelitate temporum conſtanter utamur, quos meminit ſub malo principe aliter uixiſſe.* Nuncupare *uota & pro æternitate imperij, & pro ſalute ciuium: imò pro ſalute principum, ac propter illos pro æternitate imperij ſolebamus.* H*æc pro imperio noſtro, in quæ ſint uerba ſuſcepta, operæpretium eſt adnotare. Si bene* Remp. *& ex utilitate omnium rexeris:* Digna *uota, quæ ſemper ſuſcipiantur, ſemperq́; ſoluantur.* Egit *cum dijs, ipſo te autore* C*æſar,* Reſp. *ut te ſoſpitem, incolumemq́; præſtarent, ſi tu cæteros præſtitiſſes: ſi contrà, illi quoq; à cuſtodia tui corporis oculos dimouerent: teq́; relinquerent uotis, quæ nõ palàm ſuſciperentur.* Alij *ſe ſuperſtites* Reip. *optabant, faciebantq́;. tibi ſalus tua inuiſa eſt, ſi non ſit cum* Reip. *ſalute coniuncta. nihil pro te.*

pateris optari,niſi expediat optantibus: omnibusq́; annis in conſilium de te deos mittis,exigisq́;,ut ſententiam ſuam mutent, ſi talis eſſe deſieris, qualis electus es. Sed ingenti conſcientia Cæſar,paciſceris cum dijs, ut te,ſi merearis,ſeruent: cum ſcias, an merearis, neminem magis quàm deos ſcire. Nónne uobis patres C. hæc diebus ac noctibus agitare ſecum uidetur? Ego quidem in me, ſi omnium utilitas ita poſceret, etiam præfecti manũ armaui:ſed ne deorũ quidem aut iram, aut negligentiam deprecor, quæſo imò, & obteſtor, ne unquam pro me uota Reſpublica inuita ſuſcipiat, aut ſi ſuſceperit, inuita ne debeat. Capis ergo Cæſar ſalutis tuæ glorioſiſſimũ fructum ex conſenſu deorum: nam cum excipias, ut ita demum te Dei ſeruent, ſi bene Rempublicam,& ex utilitate omnium rexeris,certus es,te bene rempublicam gerere,cum ſeruent. Itaq; ſecurus tibi,& lætus dies erit,qui principes alios cura,& metu diſtinebat, cum ſuſpenſi, & attoniti,parumq́; confiſi patientia noſtra hinc, atq; inde publicæ ſeruitutis nuncios expectarent,ac ſi forte aliquos flumina,niues,uenti præpediſſent,ſtatim hoc illud eſſe credebant,quod merebantur:nec erat diſcrimen ullũ pauoris,propterea,quod cum à malo principe tanquam ſucceſſor timeatur: quiſquis eſt dignior, cum ſit nemo nõ dignior,omnes timentur. Tuã ſecuritatem nõ mora nunciorũ,non literarum tarditas differt. ſcis tibi ubiq;

iurari,cum ipſe iuraueris omnibus. Nemo hoc ſibi nõ præſtat. amamus quidem te inquantũ mereris: iſtud tã men non tui facimus amore, ſed noſtri: nec unquam illuceſcat dies, quo pro te nuncupet uota non utilitas noſtra, ſed fides Cæſar. Turpis tutela principis, cui poteſt imputari. Queri libet, quod in ſecreta noſtra non inquirant principes, niſi quos odimus. Nam ſi eadem cura bonis, quæ malis eſſet, quam ubiq; admirationem tui, quod gaudiũ, exultationemq; deprehenderes? quos omniũ cum coniugibus, ac liberis, quos etiam cum domeſticis aris, focisq; ſermones? Scires molliſsimis iſtis auribus parci: & alioqui cum ſint odiũ amorq; contraria, hoc perq̃ ſimile habent, quod ibi intemperantius amamus bonos principes, ubi liberalius malos odimus. Cœpiſti tamen & affectus noſtri, & iudicij experimentum, quantũ maximũ præſens capere potuiſti illo die, quo ſolicitudini, pudoriq; candidatorũ ita conſuluiſti, ne ullius gaudiũ alterius triſtitia turbaret: alij cum lætitia, alij cum ſpe receſſerunt, multis gratulandum, nemo conſolandus fuit. Nec ideo ſegnius iuuenes noſtros exhortatus es conſulatũ circumirent, ſenatui ſupplicarent, atq; ita à principe ſperarent honores, ſi à ſenatu petiſſent. Quo quidẽ in loco, ſi quibus opus exemplo, adieciſti, ut te imitarentur. Arduum Cæſar exemplũ, & quod imitari nõ magis quiſq; cãdidatorũ quàm principũ poſsit. Quis enim uel uno die reuerentior

tior ſenatus candidatus, quàm tu, cum omni uita, tum illo ipſo tempore, quo iudicas de candidatis? An aliud à te quàm ſenatus reuerentia obtinuit, ut iuuenibus clariſsimæ gentis debitum generi honorem, ſed ante quàm deberetur, offerres? Tandem ergo nobilitas non obſcuratur, ſed illuſtratur à principe, tandem illos ingentiũ uirorum nepotes, illos poſteros libertatis nec terret Cæſar, nec pauet: quinimò, feſtinatis honoribus amplificat, atq; auget, et maioribus ſuis reddit, ſi quid uſquam ſtirpis antiquæ, ſi quid reſiduæ claritatis, hoc amplexatur, & refouet, & in uſum Reipub. *promit. Sunt in honore hominum, & in honore famæ magna nomina ex tenebris obliuionis indulgentia* Cæſaris, *cuius hæc intentio eſt, ut nobileis & conſeruet, & efficiat. Præfuerat prouinciæ quæſtor unus ex candidatis, in quem ea ciuitas ampliſsima redditus egregia cõſtitutione fundauerat, hoc ſenatui allegandum putaſti. Cur enim te principe, qui generis tui claritatem uirtute ſuperaſti, deterior eſſet conditio eorum, qui poſteros habere nobiles mererentur, quàm eorum, qui parenteis habuiſſent? O te dignum, qui de magiſtratibus noſtris ſemper hæc nuncies, nec pœnis malorum, ſed bonorum præmijs bonos facias. Accenſa eſt iuuentus, erexitq; animos ad æmulandũ, quod laudari uidebat: nec fuit quiſquam, quem non hæc cogitatio ſubiret, cum ſciret quicquid à quoq; in prouincijs bene fieret, omnia te ſcire. Vtile eſt*

Cæſar, et ſalutare præſidibus prouinciarū hāc habere fiduciam, paratū eſſe ſanctitati induſtriæ ſuæ maximū præmium, iudicium principis, ſuffragium principis. Adhuc autem quamlibet ſyncera, rectaq; ingenia, & ſi non detorquebat, hebetabat tamen miſera, ſed uera reputatio. Vides enim ſi quid bene fecero, neſciat Cæſar: aut ſi ſcierit, teſtimonium non reddet. Ita eadem illa ſeu negligentia, ſeu malignitas principū, cum male conſultis impunitatem, recte factis nullum præmium pollicetur: nec illos à crimine, & hos deterrebat à laude. At nunc ſi bene aliquis prouinciam rexerit, huic quæſita uirtute dignitas offertur: patet enim omnibus honoris, & gloriæ campus: ex hoc quiſque quod cupit, petat, & aſſecutus ſibi debeat. Prouincijs quoq; in poſterum & iniuriarū metum, & accuſandi neceßitatē remiſiſti. Nā ſi profuerint, quibus gratias egerint, de nullo queri cogentur: & alioqui nihil magis prodeſſe candidato ad ſequentes honores, quàm peractos optime magiſtratus. Magiſtratus magiſtratu, honore honor petitur. Volo ego, qui prouinciam rexerit, non tantum codicillos amicorum, nec urbana coniuratione eblanditas preces, ſed decreta coloniarum, decreta ciuitatum alleget. Næ ſuffragijs conſularium uirorum urbes, populi, gentes inſeruntur: efficaciſſimum pro candidato genus eſt rogandi, gratias agere. Iam quo adſenſu ſenatus, quo gaudio exceptum eſt, cum candidatis, ut

quenque

quenque nominaueras, oſculo occurreres: deuexus quidem in planum, & quaſi unus ex gratulantibus. Te mirer magis, an improbem illos, qui effecerunt, ut iſtud magnum uideretur, cum uelut affixi curulibus ſuis manum tantum, & hanc cunctanter, & pigre, & imputantibus ſimiles promerent? Contigit ergo oculis noſtris inſolita facies, princeps & candidatus æquales et ſimul ſtantes, intueriq; parem accipientibus honorem qui dabat. Quod factum tuum à cuncto ſenatu quàm uera declamatione celebratum eſt, tanto maior, tanto auguſtior. Nam cui nihil ad augendum faſtigium supereſt, hic uno modo creſcere poteſt, ſi ſeipſe ſubmittat ſecurus magnitudinis ſuæ. Neque enim ab ullo periculo fortuna principum longius abeſt, quàm ab humilitate. Mihi quidem nõ tam humanitas tua, quàm intentio eius admirabilis uidebatur. Quippe cum orationi oculos, uocem, manum commodares, ut ſi alij eadem iſta mandaſſes, omnes comitatis numeros obibas: atq; etiam cum ſuffragatorum nomina honore, quo ſolent, exciperentur, tu quoq; inter excipienteis eras, & ex ore principis ille ſenatorius adſenſus audiebatur: quodq; apud principem perhibere teſtimonium merentibus gaudebamus, perhibebatur à principe. Faciebas ergo cum diceres, optimos, nec ipſorũ modò uita à te, ſed iudiciũ ſenatus cõprobabatur: ornariq; ſe non illos magis, quos laudabas lætabatur. Nam quod precatus

es, ut illa ipſa ordinatio comitiorũ bene, ac feliciter eueniret nobis, Reip. nónne tibi tale eſt, ut nos hunc ordinem uotorum conuertere debeamus? deos deniq; obſecrare, ut omnia quæ facis, quæq; facies, proſpere †cedant tibi, Reip. nobis, uel ſi breuius ſit optandũ, ut uni tibi in quo & Reſpub. & nos ſumus. Fuit tempus, ac nimium diu fuit, quo alia aduerſa, alia ſecunda principi, & nobis: nunc communia tibi nobiſcum tam læta, quàm triſtia, nec magis ſine te nos eſſe felices, quàm tu ſine nobis potes. An ſi poſſes in fine uotorum adieciſſes, ut ita precibus tuis dij annuerent, ſi iudicium noſtrum mereri perſeueraſſes? Adeò nihil tibi amore ciuium antiquius, ut ante à nobis, deinde à dijs, atq; ita ab illis amari uelis, ſi à nobis ameris. Et ſanè priorum principum exitus docuit, ne à dijs quidem amari, niſi quos homines ament. Arduum erat has precationes tuas laudibus adæquare, adæquauimus tamẽ: qui amoris ardor, qui ſtimuli, quæ faces, illas nobis acclamationes ſubiecerunt? Non noſtri Cæſar ingenij, ſed tuæ uirtutis, tuorumq; meritorũ uoces fuerunt, quas nulla unquam adulatio inuenit, nullus cuiuſquã terror expreßit. Quem ſic timuimus, ut hæc fingeremus? quem ſic amauimus, ut hæc fateremur? Noſti neceßitatem ſeruitutis, quando ſimile aliquid audiſti, & quando dixiſti. Multa quidem excogitat metus, ſed quæ appareant quæſita ab inuitis. aliud ſolicitudinis, aliud ſecuritatis ingeniũ eſt: alia triſtium

†eudant

triſtium inuentio, alia gaudentiũ, neutrum ſimulationes expreſſerint: habent ſua uerba miſeri, ſua uerba fœlices, ut quæ iam maxime eadem ab utriſque dicantur. Teſtis ipſe es, quæ in omnium ore lætitia non amictus cuiquam, non habitus, quem modo extulerat, inde reſultantia uocibus tecta: nihilq́; tantis clamoribus ſatis clauſum. Quis tunc non è ueſtigio ſuo exiluit? quis exiluiſſe ſenſit? Multa fecimus ſponte, plura inſtinctu quodam & imperio. Nam gaudio quoq; cogendi uis ineſt. Num ergo modũ ei tua ſaltem modeſtia impoſuit? nam quanto magis à te reprimebatur, exarſimus, non contumacia Cæſar: ſed ut in tua poteſtate eſt, an gaudeamus, ita inquantum nec in noſtra. Comprobaſti et ipſe adclamationum noſtrarum fidem lachrymarũ tuarum ueritate, uidimus humeſcenteis oculos tuos, demiſſumq́; gaudio uultum, tantumq́; ſanguinis in ore, quantum in animo pudoris. Atque hoc magis incenſi ſumus, ut precaremur, ne quando tibi non eadem cauſſa lachrymarum, utq́; nonnunquam frontem tuam abſtergere: hoc ipſum, has ſedeis, nobis quaſi reſponſuras interrogemus, uiderintne unquam principis lachrymas? at ſenatus ſæpe uiderunt. Oneraſti futuros principes, ſed & poſteros noſtros: nam & hi à principibus ſuis exigent, ut eadem audire mereantur, & illi quod non audiant indignabuntur. Nihil magis poſſum proprie dicere, quàm quod dictũ eſt à cuncto ſenatu. O te fœlicem, quod

cum diceremus, non opes tuas, ſed animũ mirabamur. Eſt enim demum uera felicitas, felicitate dignum uideri. Sed cum multa illo die dicta ſunt ſapienter, & grauiter, tum uel in primis hoc. Crede nobis, crede tibi. Magna hoc fiducia noſtri, maiore tamen tui diximus. alius enim fortaſſe alium, ipſum ſe ne nemo deceperit. introſpiciat modo uitam, ſeq́; quid mereatur, interroget. Proinde dabat uocibus noſtris fidẽ apud optimũ principem, quod apud malos detrahebat: Quamuis enim faceremus, quæ amantes ſolent, illi tamen non amari ſe, credebant ſibi. Super hæc precati ſumus, ut ſic te amarent Dij, quemadmodum tu nos. quis hoc aut de ſe, aut principi diceret mediocriter amãti? Pro nobiſipſis quidem hæc fuit ſumma uotorum, ut nos ſic amarent dij, quo modo tu. Eſt'ne uerũ, quod inter iſta clamauimus? O nos felices. quid enim felicius nobis? quibus non iam illud optandum eſt, ut nos diligat princeps, ſed Dij, quemadmodum princeps. Ciuitas religionibus dedita, ſemperq́; deorum indulgentiam pie merita, nihil felicitati ſuæ putat adſtrui poſſe, niſi ut Dij Cæſarem imitentur. Sed quid ſingula conſector, & colligo, quaſi uero aut oratione complecti, aut memoria conſequi poßim, quæ uos P. C. ne qua interciperet obliuio, & in publica acta mittenda, & incidenda in ære cenſuiſtis? Ante orationes principum tantum eiuſmodi genere monimentorum mandari æternitati ſolebãt, acclamationes quidem

dem noſtræ parietibus curiæ claudebantur. erãt enim quibus nec ſenatus gloriari, nec princeps poſſent. Has uero & in †ſingulis exire, & poſteris prodi cum ex utilitate, tum ex dignitate publica fuit: primũ, ut orbis terrarum pietatis noſtræ adhiberetur teſtis, & conſcius: deinde, ut manifeſtum eſſet audere nos de bonis, maliſq; principibus non tantũ poſt ipſos iudicare: poſtremo, ut experimento cognoſceretur, & ante nos gratos, ſed miſeros fuiſſe, quibus eſſe nos gratos probare antea non licuit. At qua contentione, quo niſu, quibus clamoribus expoſtulatũ eſt, ne affectus noſtros, ne tua merita ſupprimeres: deniq;, ut in poſterum exemplo prouideres. Diſcant et principes adclamationes ueras, falſaſq; diſcernere: habeãtq; muneris tui, quod iam decipi non poterunt. Non inſtruendũ illis iter ad bonam famam, ſed non deſerendum: nõ ſubmouenda adulatio, ſed non reducenda eſt, certum eſt et quæ facere, & quæ debeant audire, ſi faciant. Quid nunc ego ſuper ea, quæ ſum cũ toto ſenatu precatus, pro ſenatu precer, niſi ut hæreat animo tuo gaudiũ, quod tunc oculis protuliſti? Ames illum diem, & tamen uincas. noua merearis, noua audias: eadem enim dici niſi ob eadem facta non poſſunt. Iam quàm antiquum, quàm cõſulare, quod triduum totum ſenatus ſub exemplo patientiæ tuæ ſedit, cum interea nihil præter conſulem ageres. Interrogauit quiſq; quod placuit, diſſentire, diſcedere, & copiam

†uulgus

iudicij ſui Reip. facere, tutum fuit. conſulti omnes, atq; etiam dinumerati ſumus: uicitq́; ſententia non prima, ſed melior. At quis antea loqui? quis hiſcere audebat, præter miſeros illos, qui primi interrogabantur? cæteri quidem defixi, & attoniti ipſam illam mutam, ac ſedentariam adſentiendi neceßitatē, quo cum dolore animi, quo cum totius corporis horrore perpetiebantur? Vnus, ſolusq́; cenſebat, quod ſequerentur omnes, & omnes improbarent, in primis ipſe qui cenſuerat. Adeò nulla magis omnibus diſplicent, quàm quæ ſic fiunt, tanquam omnibus placeant. Fortaſſe imperator in ſenatu ad reuerentiam eius cōponebatur, cæterum egreſſus, ſtatim ſe recipiebat in principem: omniaq́; conſularia officia abigere, negligere, contemnere ſolebat. Ille uero ita conſul, ut ſi tantum conſul foret, nihil infra ſe putabat, niſi quod infra conſulem eſſet: ac primum ita domo progrediebatur, ut illum nullus apparatus arrogantiæ principalis, nullus præcurſorum tumultus deti neret. una erat in limine mora conſultare aueis, reuereriq́; numinum monitus: nemo perturbabatur, nemo ſubmouebatur: tanta uiatoribus quies, tantus pudor faſcibus, ut plerunq; aliena turba ſubſiſtere & conſulem & principem cogeret. Ipſius quidem officium tam modicum, tam temperatum, ut antiquus, aliquisq; magnus conſul ſub bono principe incedere uideretur. Iter illi ſæpius in forum, frequenter tamen & in campum: nam

comitia conſulum obibat ipſe, tantum ex renunciatione eorum uoluptatis, & quantum prius ex deſtinatione cā piebat. Stabant candidati ante curulem principis, ut ipſe ante conſulis ſteterat, adigebanturq́; in uerba, in quæ paulò ante ipſe iurauerat princeps, qui tantum putat eſſe in iureiurando, ut illud & ab alijs exigat. Reliqua pars diei tribunali dabatur. Ibi uero quāta religio æquitatis, quanta legum reuerentia? Adibat aliquis ut principem, reſpondebat ſe conſulem eſſe. Nullius ab eo magiſtratus ius, nullius autoritas imminuta eſt, aucta etiam: ſiquidem pleraq; ad prætores remittebat, atq; ita ut collegas uocaret: non quia populare, gratumq́; audientibus, ſed quia ita ſentiebat. Tantum dignationis in ipſo honore ponebat, ut non amplius eſſe cenſeret, qđ aliquis collega appellaretur à principe, quàm quod prætor eſſet. Ad hæc tam aſſiduus in tribunali, ut labore refici, ac reparari uideretur. Quis noſtrûm idem curæ, idem ſudoris inſumit? quis adeò expetitis honoribus aut deſeruit, aut ſufficit? Et ſanè æquum eſt, tantum cæteris præſtare conſulibus ipſum, qui conſules facit: quippe etiam fortunæ uidebatur indignum, ſi poſſet honores dare, qui gerere non poſſet. Facturus cōſules doceat, accepturosq́; ampliſſimū honorē perſuadeat ſcire ſe, quid ſit, qđ daturus ſit, ſic fit ut illi quoq; ſciant, quid acceperint. Quo iuſtius ſenatus, ut ſuſciperes quartum conſulatum & rogauit, & iuſſit. Imperij hoc uerbum,

non adulationis eſſe: obſequio tuo crede, quod non alia in re magis aut ſenatus exigere à te, aut tu præſtare ſenatui debes. Vt enim cæterorum hominum, ita principum illorum †omnium, qui dij ſibi uidentur, æuum omne & breue, & fragile eſt. Itaq; optimum quenq; niti, et contendere decet, ut poſt ſe quoq; reipublicæ proſit, moderationis ſcilicet, iuſtitiæq́; monimẽtis, quæ prima ſtatuere conſul poteſt. Hæc nempe intentio tua, ut libertatem reuoces, ac reducas. Quem ergo honorem magis amare? quod nomen uſurpare ſæpius debes, quàm quod primum inuenit recuperata libertas? Non *eſt minus ciuile, & principẽ eſſe pariter & conſulem, quàm tantum conſulem.* Habes *etiam rationem uerecundiæ collegarum tuorum. Collegarum inquam: ita enim & ipſe loqueris, & nos loqui uis: oneroſa erit modeſtiæ illorum tertij conſulatus ſui recordatio, donec te conſulem uideant.* Neque *enim poteſt non nimium eſſe priuatis, quod principi ſatis eſt. Annuas Cæſar optantibus, quibusq́; apud deos eſſe conſueſti, quorum potens es, uotorum compotes facias. Fortaſſe ſufficiat tibi tertius conſulatus, ſed nobis tanto minus ſufficit. Ille nos inſtituit, & induxit, ut te iterum, iterumq́; conſulem habere cupiamus. Remiſſius iſtud contenderemus, ſi adhuc non ſciremus qualis eſſes futurus. Tolerabilius fuit experimentũ tui nobis, quàm uſum negari. Dabitúrne rurſus uidere conſulem illum? audiet, reddet, quas pro-*

†etiam

ximos

xime uoces? præſtabitq́; gaudium, quantum ipſe percipiet? præſidebit lætitiæ publicæ autor eius, & cauſſa? tentabitq́; affectus noſtros, ut ſolet cohibere, nec poterit? pietati Senatus cum modeſtia principis felix, ſpecioſumq́; certamen ſeu fuerit uicta, ſeu uicerit. Equidem incognitam quandam, proximaq́; maiorem præſumo lætitiam. Quis enim eſt tam imbecilli ingenio, qui non tanto meliorem conſulem ſperet, quanto ſæpius fuerit? Alius continuos labores, ſi non deſidiæ, ac uoluptati dediſſet, ocio tamen, & quiete recreaſſet: hic conſularibus curis exolutus, principaleis reſumpſit: tam diligens temperamenti, ut nec conſulis officium princeps, nec principis conſul appeteret. Videmus ut prouinciarum deſiderijs, ut ſingularum etiam ciuitatum † præſidijs occurrat, nulla in audiendo difficultas, nulla in reſpondendo mora: adeunt ſtatim, dimittuntur ſtatim: tandemq́; principis fores excluſa legationū turba non obſidet. Quid in omnibus † excogitationibus, quàm mitis ſeueritas, quàm non diſſoluta clementia? nō locupletando fiſco ſedes, nec aliud tibi ſententiæ tuæ precium, quàm bene iudicaſſe. Stant ante te litigatores non de fortunis ſuis, ſed de tua æſtimatione ſoliciti: nec tam uerentur quid de cauſſa ſua, quàm quid de moribus ſentias. O uere principis, atque etiam conſulis, reconciliare æmulas ciuitates, tumenteiſq́; populos non imperio magis, quàm ratione compeſcere? intercedere iniqui-

† precibus

† cognitionibus.

tatibus magiſtratuum, infectumq; reddere, quicquid fie ri non oportuerit. Poſtremo uelociſsimi ſyderis more omnia inuiſere, omnia audire, & undecunq; inuocatum, ſtatim numen uelut adeſſe, & adſiſtere. Talia eſſe crediderim, quæ ipſe mundi parens temperat nutu, ſiquando oculos demiſit in terras, & facta mortaliũ inter diuina opera numerari dignatus eſt, quibus nũc per te liber, ſolutusq; cœlo tantum uacat, poſtquam te dedit, qui erga omne hominum genus uice ſua fungereris. Fungeris enim, ſufficisq; mandanti, cum tibi dies omnis ſumma cum utilitate noſtra, ſumma cum tua laude condatur. Quod ſiquando cum influentibus negocijs paria feciſti, inſtar refectionis exiſtimas mutationem laboris. Quæ enim remiſsio tibi, niſi luſtrare ſaltus, excutere cubilibus feras, ſuperare immenſa montium iuga, et horrentibus ſcopulis gradum inferre, nullius manu, nullius ueſtigio adiutum: atq; inter hæc pia mente adire lucos, & occurſare numinibus? Olim hæc experientia iuuentutis, hæc uoluptas erat: his artibus futuri duces imbuebantur, certare cum fugacibus feris, curſu: cum audacibus, robore: cum callidis, aſtu: nec mediocre pacis decus habebatur ſubmota campis irruptio ferarũ, & obſidione quadam liberatus agreſtium labor. Vſurpabant gloriã iſtam illi quoq; principes, qui obire non poterant: uſurpabant autẽ ita ut domitas fractisq; clauſtris feras, ac deinde in ipſorum quidem ludibriũ emiſ-

ſas

ſus mentita ſagacitate colligerent. Huic par capiendi, *quærendiq́; ſudor, ſummusq́;, & idem gratiſsimus labor inuenire*. Enimuero ſiquando *placuit idem corporis robur in maria proferre, non ille fluitantia uela aut oculis ſequitur, aut manibus: ſed nunc gubernaculis adſidet, nunc cum ualentiſsimo quoq; ſodaliũ certat frangere fluctus, domitare uentos reluctanteis, remisque transfretare obſtantia freta*. Quantũ *diſsimilis illi, qui non* Albani *lacus ocium*, Baianiq; *torporem, & ſilentium ferre, non pulſum ſaltem, fragoremq́; remorum perpeti poterat, quin ad ſingulos ictus turpi formidine horreſceret*. Itaque *procul ab omni ſono inconcuſſus ipſe, & immotus religato, reuinctoq́; nauigio, non ſecus ac piaculum aliquod trahebatur: fœda facies, cum populi* Ro. *imperator alienum curſum, alienumq́; rectorem uelut capta naue ſequeretur*. Nec *deformitate iſta ſaltem flumina carebant, atq; amnes*, Danubius *ac* Rhenus *tantum illud noſtri dedecoris uehere gaudebãt non minore cum pudore imperij, quod hæc* Romanæ *aquilæ*, Romana *ſigna*, Romana *deniq; ripa, quàm q͛ hoſtium proſpectarent: hoſtium, quibus moris eſt eadem illa nunc rigentia gelu flumina, aut campis ſuperflua, nunc liquida, ac deferentia luſtrare nauigijs, nandoq́; ſuperare*. Nec *uero laudauerim per ſe magnopere duritiam corporis ac lacertorum: ſed ſi his ualidior toto corpore animus imperitet, quem non fortunæ indul-*

gentiæ molliant, non copiæ principales ad ſegnitiem, luxumq́; detorqueant: tunc ego ſeu montibus, ſeu mari exerceatur, & lætum opere corpus, & creſcentia laboribus membra mirabor. Video enim iam inde antiquitus maritos dearum, & deorum liberos, nec dignitate nuptiarum magis, quàm his artibus inclaruiſſe. Simul cogito, cum ſint iſta ludus, & auocamentum huius: illæ feriæ, & intentæ, & à quibus ſe in tale ocium recipit, uoluptates. Sunt enim uoluptates, quibus optime de cuiuſq; grauitate, ſanctitate, temperantia creditur. Nam *quis adeò diſſolutus, cuius non occupationibus aliqua ſpecies ſeueritatis inſidat?* Ocio *prodimur. An non pleriq; principes hoc idem tempus in aleam, ſtupra, luxum conferebant? cum feriarum laxamenta curarum, uitiorum contentione ſupplerent.* Habet *hoc primum magna fortuna, quod nihil tectum, nihil occultum eſſe patitur: principum uero non modo domos, ſed cubicula ipſa, intimosq́; ſeceſſus recludit: omniaq́; arcana noſcenda famæ proponit, atque explicat. Sed tibi Cæſar nihil accommodatius fuerit ad gloriam, quàm penitus inſpici. Sunt quidē præclara, quæ in publicum profers, ſed non minora ea, quæ limine tenes. Eſt magnificum, quod te ab omni contagione uitiorum reprimis, ac reuocas: ſed magnificentius, quod tuos. Quanto enim magis arduū eſt alios præſtare, q̄ ſe: tanto laudabilius, quod cum ipſe ſis optimus, omnes*

circa

circa te ſimiles tui effeciſti. Multis illuſtribus dedecori fuit aut inconſultius uxor adſumpta, aut retenta patientius, ita foris claros domeſtica deſtruebat infamia: et ne maximi ciues haberentur, hoc efficiebat, quod mariti minores erant. Tibi uxor in decus, & gloriam cedit. Quid enim illa ſanctius? quid antiquius? Nonne ſi pontifici maximo deligenda ſit coniunx, aut hanc, aut ſimilem (ubi eſt autem ſimilis) elegerit? quàm illa nihil ſibi ex fortuna tua, niſi gaudium uendicat? quàm conſtanter non potentiam tuam, ſed ipſum te reueretur? Idem eſtis inuicem quod fuiſtis, probatis ex æquo: nihilq; uobis felicitas addidit, niſi quod ſcire cœpiſtis, quàm bene uterq; ueſtrũ felicitatem ferat. Eadẽ quàm modica cultu? quàm parca comitatu? quàm ciuilis inceſſu? mariti hoc opus, qui ita imbuit, ita inſtituit: nam uxori ſufficit obſequij gloria. At cum uideat quàm te nullus terror, nulla comitetur ambitio, non & ipſa cũ ſilentio incedat? ingredientemq; pedibus maritum, inquantum patitur ſexus, imitetur? Decuerit hoc illam, etiam ſi diuerſa tu facias. Sub hac uero modeſtia uiri quantam debet uerecundiã uxor marito, fœmina ſibi? Soror aũt tua, ut ſe ſororem eſſe meminit, ut in illa tua ſimplicitas, tua ueritas, tuus candor agnoſcitur? ut ſi quis eam uxori tuæ conferat, dubitare cogatur, utrũ ſit efficacius, ad recte uiuendum bene inſtitui, aut feliciter naſci. Nihil eſt tam pronũ ad ſimultates, quàm æmula

tio, in fœminis præſertim: ea porrò maxime naſcitur ex coniunctione, alitur æqualitate, ardeſcit inuidia, cu ius finis eſt odium. Quo quidem admirabilius exiſti= mandum eſt, quod mulieribus duabus in una domo, pa riq; fortuna nullum certamen, nulla contentio eſt, ſuſpi ciunt inuicem, inuicem cedunt: cumq́; te utraq; effuſiſſi me diligat, nihil ſua putant intereſſe, utram tu magis ames: idemq́; utriq; propoſitũ, idem tenor uitæ, nihilq́; ex quo ſentias duas eſſe. Te enim imitari, te ſubſequi ſtu dent: ideo utraq; mores eoſdem, quia utraq; tuos habet. Inde moderatio, inde etiam perpetua ſecuritas: neque enim unquam periclitabuntur eſſe priuatæ, quæ non de ſierunt. Obtulerat illis Senatus cognomen Auguſtarũ, quod certatim deprecatæ ſunt, quandiu appellationem Patris patriæ tu recuſaſſes: ſeu quod plus eſſe in eo iu= dicabant, ſi uxor, & ſoror tua, quàm ſi Auguſtæ dice= rentur. Sed quæcunq; illis ratio tantam modeſtiam ſua= ſit, hoc magis dignæ ſunt, quæ in animis noſtris et ſint, & habeantur Auguſtæ, quia nõ uocantur. Quid enim laudabilius fœminis, quàm ſi uerum honorem non in ſplendore titulorum, ſed in iudicijs hominum reponãt: magniſq; nominibus pares ſe faciant, etiam dum recu= cuſant? Iam etiam & in priuatorum animis exoleuerat priſcum mortalium bonum amicitia, cuius in locum mi grauerant adſentationes, blanditiæ, & peior ordo, amoris ſimulatio: etenim in Principum domo nomen tantum

tantum amicitiæ inane ſcilicet, irriſumq; remanebat. nam quæ poterat eſſe inter eos amicitia, quorum ſibi alij domini, alij ſerui uidebantur? Tu hanc pulſam & errantẽ reduxiſti. Habes amicos, *quia amicus ipſe es: neq; enim ut alia ſubiectis, ita amor imperatur: neque eſt ullus affectus tam erectus, & liber, & dominationis impatiẽs, nec qui magis uices exigat.* Poteſt *fortaſſe princeps inique, poteſt tamen odio eſſe nõnullis, etiã ſi ipſe non oderit: amari, niſi ipſe amet, non poteſt.* Diligis *ergo, cum diligaris, & in eo, quod utrinq; honeſtiſsimũ eſt, tota gloria tua eſt, qui ſuperior factus, deſcendis in omnia familiaritatis officia, & in amicũ ex imperatore ſubmitteris: imò tunc maxime imperator, cum amicum ex imperatore agis.* Etenim *cũ plurimis amicitijs fortuna principum indigeat, præcipuum eſt principis opus, amicos parare.* Placeat *tibi ſemper hæc ſecta, & cum alias uirtutes tuas, tum hanc conſtantiſsime teneas: nec unquam perſuadeatur humile eſſe principi, niſi odiſſe.* Iucundiſſimum *eſt in rebus humanis amari, ſed nõ minus amare: quorũ utroque ita frueris, ut cum ipſe ardentiſsime diligas, adhuc tamen ardẽtius diligaris.* Primum, *quia facilius eſt unũ amare, quàm multos: deinde, quia tibi amicos tuos obligandi adeſt facultas tanta, ut nemo poſsit te, niſi ingratus, non magis amare.* Operæprecium *eſt referre, quod tormentum tibi iniunxeris, ne quid amico negares. dia*

miſiſti optimum uirum, tibiq; chariſſimum inuitus, & triſtis, & quaſi retinere non poſſes. quantum amares eum, deſiderio expertus es, diſtractus, ſeparatusq; dũ cedis, & uinceris. Ita quod fando inauditum, cum princeps, & principis amicus diuerſa uelletis, id potius factum eſt, quod amicus uolebat. O rem memoriæ, literisq; mandandã, præfectũ prætorij non ex ingerentibus, ſed ex ſubtrahẽtibus legere: eundemq; ocio, quem pertinaciter amet, reddere. cumq; ſis ipſe diſtentus imperij curis, non quietis gloriam cuiquam inuidere. Intelligimus Cæſar, quantum tibi pro barioſa iſta ſtatione, & exercita debeamus, cum ocium à te tanquã res optima & petatur, & detur. Quam ego audio confuſionem tuam fuiſſe, cum digredientem proſequereris? proſequutus enim nec temperaſti tibi, quo minus exeunti in littore amplexus oſculum ferres. Stetit Cæſar in illa amicitiæ ſpecula, precatusq; maria, celeremq;, ſi tamen ipſe uoluiſſet, recurſum, nec ſuſtinuit recedentem, non etiam atq; etiam uotis, lachrymis ſequi. Nam de liberalitate taceo. quibus enim muneribus æquari hæc cura principis, hæc patientia poteſt? qua meruiſti, ut ille ſibi nimium fortis, ac propè durus uideretur. Nec dubito, quin agitauerit ſecum, an gubernacula retorqueret: & feciſſet, niſi quod penè ipſo contubernio principis felicius, iucundiusq; eſt deſiderare principem. Et ille quidem ut maxima fru-

ctus ſui

ctus ſuſcepti, ita maiore depoſiti officij gloria fruitur: tu autẽ facilitate iſta conſequutus es, ne quem retinere uidearis inuitum. Ciuile hoc erat, & parenti publico conuenientiſſimum nihil cogere: ſemperq; meminiſſe, nullam tantam poteſtatem cuiquam dari poſſe, ut non ſit gratior poteſtate libertas. Dignus es Cæſar, qui officia mandes deponere optantibus, qui petentibus uacationem inuitus quidem, ſed tamẽ tribuas: qui ab amicis orãtibus requiẽ, non te relinqui putes, qui ſemper inuenias & quos ex ocio reuoces, & quos ocio reddas. Vos quoq;, quos parens noſter familiariter inſpicere dignatur, fouete iudicium eius, quod de uobis habet. hic ueſter labor eſt. Princeps enim cum in uno probauit amare ſe ſcire, uacat culpa, ſi alios minus amat. Ipſum quidẽ, quis mediocriter diligat, cum leges amandi nõ det, ſed accipiat? hic præſens, ille mauult abſens amari, uterq; ametur, ut mauult. nemo in tædium præſentia, nemo in obliuionẽ abſentia ueniat. tenet quiſque locũ, quem ſemper meruit: faciliusq; eſt, ut oculis eius uultus abſentis, quàm ut animo charitas excidat. Plerique principes, cum eſſent ciuium domini, libertorũ erant ſerui. horum conſilijs, horum nutu regebantur: per hos audiebant, per hos loquebãtur, per hos præturæ etiã, & ſacerdotia, & conſulatus, imò & ab his petebantur. Tu libertis tuis ſummum quidem honorem, ſed tanquam libertis habes, abundeq; ſufficere

bis credis, ſi probi, et frugi exiſtimētur. Scis enim præcipuum eſſe indicium non magni principis magnos libertos. Ac primum neminem in uſu habes, niſi aut tibi, aut patri tuo, aut optimo cuiquam principū dilectum, ſtatimq; hos ipſos quotidie: deinde ita formas, ut ſe non tua fortuna, ſed ſua metiantur: & tanto magis digni ſunt quibus honor omnis præſtetur à nobis, quia nō eſt neceſſe. Iuſtis'ne de cauſſis S. P. Q. R. optimi tibi cognomē adiecit? Paratū id quidem, & in medio poſitū, nouum tamen, ſcias neminem ante meruiſſe, quod non erat excogitandum, ſi quis meruiſſet. An ſatius fuit felicē uocare? quod non moribus, ſed fortunæ datum eſt. Satius magnū? cui plus inuidiæ, quàm pulchritudinis ineſt. Adoptauit te optimus princeps in ſuum, ſenatus in optimi nomen: hoc tibi tam proprium, quàm paternum, nec magis definite, diſtinctéque deſignat, qui Traianum, quàm qui optimum appellat, ut olim frugalitate Piſones, ſapientia Lælij, pietate Metelli monſtrabantur: quæ ſimul omnia uno iſto nomine continentur: nec uideri poteſt optimus, niſi qui eſt omnibus optimis in ſua cuiuſque laude præſtantior. Merito tibi ergo poſt cæteras appellationes hæc eſt addita, ut maior. Minus eſt enim imperatorem & Cæſarem, & Auguſtum, quàm omnibus imperatoribus, & Cæſaribus, & Auguſtis eſſe meliorem. Ideoq; ille parens hominum, deorumq;, optimi prius, deinde maximi nomine

nomine colitur: quo præclarior laus tua, quem non minus conſtat optimum eſſe, quàm maximum. Adſecutus es nomen, qđ ad alium tranſire non poßit, niſi ut appareat in bono principe alienum, in malo falſum: quod licet omnes poſtea uſurpent, ſemper tamen agnoſcetur ut tuum. Etenim ut nomine Auguſti admonemur eius cui primum dicatum eſt: ita hæc optimi appellatio nunquam memoriæ hominum ſine te recurret. quotiesq́; poſteri noſtri optimum aliquem uocare cogentur, toties recordabuntur, quis meruerit uocari. Quanto nunc diue Nerua *gaudio frueris, cum uides & eſſe optimum, & dici, quem tanquam optimum elegiſti? Quàm lætum tibi, quod comparatus filio tuo uincereris? Neque enim aliò magis approbatur animi tui magnitudo, quàm quod optimus ipſe nõ timuiſti eligere meliorem. Sed & tu pater* Traiane, *nam tu quoq; ſi non ſydera, proximam tamen ſyderibus obtines ſedem, quantam percipis uoluptatem, cum illum tribunum, illum militem tuum, tantum imperatorem, tantum principem cernis: cumq́; eo, qui adoptauit amiciſſime contendis, pulchrius fuiſſe genuiſſe talem, an elegiſſe? Macte ut:rq; ingenti in* Rempub. *merito, cui hoc tantum boni contuliſtis, licet alteri ueſtrum filij uirtus triumphalia, cœlum alteri dederit.* Non *minor tamen ueſtra laus, quod iſta per filium, quàm ſi ipſi meruiſſetis. Scio patres* C. *cum cæteros ciueis, tum præcipue*

conſules oportere ſic affici, ut ſe publice magis, quàm priuatim obligatos putent. Vt enim malos principes rectius, pulchriusq; eſt ex communibus iniurijs odiſſe, quàm proprijs: ita boni ſpecioſius amantur ob ea, quæ generi humano, quàm quæ hominibus præſtant. Quia tamen in conſuetudinem uenit, ut conſules publica gratiarum actione perlata, ſuo quoq; nomine quantum debeat principi, profiteantur: cõcedite me nõ pro me magis munere iſto, quàm pro collega meo Cornuto Tertullo conſulari uiro fungi. Cur enim nõ pro illo quoq; gratias agam, pro quo non minus debeo? præſertim cum indulgentiſsimus imperator in concordia noſtra ea præſtiterit ambobus, quæ ſi tantum in alterum contuliſſet, ambos tamen æqualiter obligaſſet. Vtrunque noſtrûm ille optimi cuiuſque ſpoliator, & carnifex, ſtragibus amicorum, & in proximum iacto fulmine afflauerat: iiſdem enim amicis gloriabamur, eoſdem amiſſos lugebamus: ac ſicut nunc ſpes, gaudiumq;, ita tunc communis nobis dolor, & metus erat. Habuerat hunc honorem periculis noſtris diuus Nerua, ut nos, & ſi minus ut bonos, tamen promouere uellet: quia mutati ſeculi ſignum & hoc eſſet, quod florerent, quorum præcipuum uotum ante fuerat, ut memoriæ principis elaberentur. Nondum biennium compleramus in officio laborioſiſsimo, & maximo, cum tu nobis optime principum, fortiſsime imperatorum conſulatum obtuliſti.

tuliſti, ut ad ſummum honorem gloria celeritatis acce
deret. Tantum inter te & illos principes intereſt, qui
beneficijs ſuis commendationem ex difficultate capta-
bant: gratioresq; accipientibus honores arbitraban-
tur, ſi prius illos deſperatio, & tædium, & ſimilis re-
pulſæ mora in notam quandam, pudoremq; uertiſſent.
Obſtat uerecūdia, quo minus percenſeamus, quo utrun
que noſtrum teſtimonio ornaris, ut amore recti, amore
reipub. priſcis illis conſulibus æquaueris, merito nec
ne, neutram in partem decernere audeamus: quia nec
fas eſt affirmationi tuæ derogare, & oneroſum confite
ri uera eſſe, quæ de nobis præſertim tam magnifica di
xiſti. Tu tamen dignus es, qui eos cōſules facias, de qui-
bus poßis iſta prædicare. Tribuas ueniam, quod inter
hæc beneficia tua gratißimum eſt nobis, quod nos rur-
ſus collegas eſſe uoluiſti: ita charitas mutua, ita congru
ens tenor uitæ, ita una eademq; ratio propoſiti poſtula
bat, cuius ea uis, ut morū ſimilitudo concordiæ noſtræ
gloriam minuat: ac perinde ſit mirum, ſi alter noſtrûm
à collega, ac ſi à ſeipſo diſſentiat. Non ergo tempora-
rium, & ſubitū eſt, quod uterq; collegæ conſulatu tan-
quam iterum ſuo gaudet, niſi quod tamē qui rurſus con
ſules fiunt, bis quidem, ſed temporibus diuerſis obligan
tur: nos duos cōſulatus accipimus ſimul, ſimul gerimus:
alterq; in altero conſul, ſed iterum & pariter ſumus.
Illud uero quàm inſigne? quod nobis præfectis ærario

conſulatum ante, quàm ſucceſſorem dediſti? Aucta eſt *dignitas dignitate, neq; continuatus tantum ſed gemi natus eſt honor finemq; poteſtatis alterius tanquam pa rum eſſet excipere, præuenit.* Tanta tibi integritatis *noſtræ fiducia fuit, ut non dubitares te ſalua diligentiæ tuæ ratione eſſe facturum, ſi nos poſt maximũ officium priuatos eſſe non ſineres. Quid quod eundem in annum conſulatum noſtrum contuliſti?* Ergo non alia nos pa*gina, quàm te conſulem accipiet, & noſtra quoq; nomi na addentur faſtis, quibus ipſe perſcriberis.* Tu comi*tijs noſtris præſidere, tu nobis ſanctiſsimum illud car men præire dignatus es, tuo iudicio conſules facti, tua uoce renũciati ſumus, ut idem honoribus noſtris ſuffra gator in curia, in campo declarator exiſteres.* Nam *quod eum potiſsimũ menſem attribuiſti, quem tuus nata lis exornat, quàm pulchrũ nobis? quibus edicto, quibus ſpectaculo celebrare continget diem illũ triplici gau dio lætum, qui principem abſtulit peſsimum, dedit o ptimum, meliorem optimo genuit?* Nos *ſub oculis tuis auguſtior ſolito currus accipiet, nos inter ſecunda o mnia, & uota certantia quæ præſenti tibi conferentur, uehemur alacres, & incerti ex utra parte maior auri bus noſtris accidat clamor. Super omnia tamen præ dicandum uidetur, quod pateris conſules eſſe, quos fe ciſti. quippe nullum periculum, nullus ex principe metus conſulareis animos debilitat, & frangit: nihil*

inuitis

inuitis audiendum, nihil coactis decernendum erit. Manet, manebitq; honori ueneratio ſua, nec ſecuritatem autoritate perdemus. Ac ſi quid forte ex conſulatus faſtigio fuerit diminutum, noſtra hæc erit culpa, non ſeculi: Licet enim quantũ ad principem, licet taleis conſules agere, quales ante principes erant. Vllámne tibi pro beneficijs referre gratiã parem poſſumus, niſi tantum illam, ut ſemper nos meminerimus conſules fuiſſe, & cõſules tuos? Ea ſentiamus, ea cenſeamus, quæ cõſularibus digna ſunt. Ita uerſemur in Repub. ut credamus eſſe remp. nõ conſiliũ noſtrũ, nõ operã ſubtrahamus, nec diſiunctos nos, & quaſi dimiſſos conſulatu, ſed quaſi adſtrictos et deuinctos putemus: eũdemq; locum laboris et curæ, quẽ reuerentiæ, dignitatiſq; teneamus. In fine oratiõis præſides, cuſtodeſq; imperij, †deos ego Conſul pro rebus humanis, ac te præcipue capitoline Iupiter precor, ut beneficijs tuis faueas, tantiſq; addas muneribus perpetuitatẽ. Audiſti, quæ malo principi precabamur: exaudi, quæ pro diſsimilimo optamus. Non te diſtringimus uotis (non enim pacem, non concordiam, non ſecuritatem, non opes oramus, non honores) ſimplex, cunctáq; iſta complexum unum omnium uotum eſt, ſalus principis. Nec uero nouam tibi iniungimus curam: tu enim iam tunc illum in tutelam recepiſti, cum prædonis auidiſsimi faucibus eripuiſti: Neque enim ſine auxilio tuo cum altiſsima

†*diuos ego Conſules*

queq; quaterētur, hic qui omnibus excelſior erat, inconcuſſus ſtetit, præteritus eſt à peßimo principe, qui præteriri ab optimo nō potuit. Tu clara iudicij tui ſigna miſiſti, cū proficiſcēti ad exercitū tuo nomine, tuo honore ceßiſti. Tu uoce imperatoris, quid ſentires, loquutus: filiū illi, nobis parentem, tibi pontificem maximum elegiſti. Quo maiore fiducia ijſdem illis uotis, quæ ipſe pro ſe nuncupari iubet, oro & obteſtor, ſi bene Remp. ſi ex utilitate omnium regit. Primum, ut illum nepotibus noſtris, ac pronepotibus ſerues: deinde ut quandoq; ſucceſſorē ei tribuas, quem genuerit, quē formauerit, ſimilemq; fecerit adoptato: aut ſi hoc fato negatur, in cōſilio ſis eligēti, monſtresq; aliquem, quem adoptari in capitolio deceat. Vobis Patres C. quantum debeam, publicis etiam monimentis continetur. Vos mihi in tribunatu quietis, in prætura modeſtiæ, uos in iſtis officijs etiam, quæ è ſtudijs noſtris circa tuendos ſocios iniunxeratis, cuncti conſtantiæ antiquißimum teſtimoniū perhibuiſtis. Vos proxime deſtinationem conſulatus mei his adclamationibus approbauiſtis, ut intelligam etiam atque etiam enitendū mihi, ut hunc conſenſum ueſtrum complectar, & teneā, & indies augeam. Etenim memini tunc uerißime iudicari, meruerit quis honorem nec ne, cum adeptus eſt. Vos modo fauete huic propoſito, & credite, ſi curſu quondā prouectus ab illo inſidioſißimo principe antequàm

quàm profiteretur odium bonorum, poſt quàm profeſſus eſt, ſubſtiti, cum uiderem quæ ad honores compendia paterent, longius iter malui: ſi malis temporibus inter mœſtos & pauẽteis, bonis inter ſecuros, gaudenteiſq; numeror: ſi denique intantum diligo optimum principem, inquantum inuiſus peßimo fui. Ego reuerentiæ ueſtræ ſic ſemper inſeruiam, non ut me conſulem, & mox conſularem; ſed ut candidatum conſulatus putem.

DIXI.

DIXI.

C. PLINII SECVNDI NOVOCOMENSIS DE VIRIS ILLVSTRIBVS LIBER.

De Proca rege Albanorum.

PRoca rex Albanorũ Amuliũ et Numitorẽ filios habuit, quibus regnũ annuis uicibus habendũ reliquit, et ut alternis imperarẽt: ſed Amulius fratri imperiũ nõ dedit. Et ut eũ ſobole priuaret, Rheam Siluiã filiã eius Veſtæ ſacerdotẽ præfecit, ut uirginitate perpetua teneretur: quæ à Marte cõpreſſa, Romulũ et Remũ edidit. Amulius ipſam in uincula cõpegit. Par

uulos in Tyberim abiecit, quos aqua in ſicco reliquit. Ad uagitum lupa accurrit, eosq́; uberibus ſuis aluit. Mox Fauſtulus paſtor collectos Accæ Larentiæ coniu gi educandos dedit. Qui poſtea Amulio interfecto, Nu mitori auo regnum reſtituerunt. Ipſi paſtoribus coadunatis, ciuitatem condiderunt, quam Romulus augu rio uictor, quod ipſe XII Remus VI uultures uiderat, Romam uocauit: et ut eam prius legibus, quàm mœnibus muniret, edixit, ne quis uallum tranſiliret: quod Remus irridens, tranſiliuit, & à Fabio Celere centurione raſtro fertur occiſus.

De Romulo Romanorum rege primo.

Romulus Aſylum conuenis patefecit, & magno exercitu facto, cum uideret coniugia deeſſe, per legatos à finitimis ciuitatibus petijt: quibus negatis, ludos conſualia ſimulauit, ad quos cum utriuſq; ſexus multitudo ueniſſet, dato ſuis ſigno uirgines raptæ ſunt, ex quibus cum una pulcherrima cum magna omnium admiratione duceretur, Thalaßio eam duci reſponſum. Quæ nuptiæ q̃a feliciter ceſſerũt, inſtitutũ eſt, ut omnibus nuptijs Thalaßij nomẽ inuocaretur. Cũ fœminas finitimorũ Romani ui rapuiſſent, primi Cenienſes contra eos bellum ſumpſerunt. Aduerſum quos Romulus proceßit, & exercitum eorum, ac ducem Acronem ſingulari prælio deuicit. Spolia opima Ioui Pheretrio in capitolio conſecrauit. Sabini ob raptas bellum

lum aduerſus Romanos *ſumpſerunt,et cum* Romæ *ap propinquarent,*T*arpeiam uirginem nacti, quæ aquæ cauſſa ſacrorum gratia hauriendæ deſcenderat,ei* T. T*atius optionem muneris dedit, ſi exercitum ſuum in capitolium produxiſſet. Illa petijt,quod illi in ſiniſtris manibus gerebant,uidelicet annulos, & armillas,qui bus doloſe repromiſsis, Sabinos in arcem perduxit, ubi* T. T*atius ſcutis eam obrui præcepit.* Nam *& ea in leuis habuerant.* Romulus *aduerſus* T*atiū,qui mon tem* T*arpeium tenebat, proceſsit, ac in eo loco, ubi nunc* Rom. *forum eſt,pugnam conſeruit: ibi* Hoſtius Hoſtilius *fortiſsime dimicās cecidit,cuius interitu con ſternati* Romani *fugere cœperunt.* T*unc* Romulus Io*ui* S*tatori ædem uouit,& exercitui ſeu ſorte,ſeu diui nitus reſtitit.*T*unc raptæ in medium proceſſerunt,& hinc patres,inde coniuges deprecatæ pacem concilia runt.*Romulus *fœdus percuſsit, & Sabinos in urbem recepit,populum à* Curibus *oppido Sabinorum* Qui*rites uocauit. Centum ſenatores ab ætate patres ap pellauit.*T*reis equitum centurias inſtituit, quas ſuo no mine* Ramnenſes, *à* T*ito* T*atio* T*atienſes, à* Lucumo*ne* Luceres *appellauit.* Plebem *in triginta curias di ſtribuit,eaſq; raptarum nomine appellauit. Cū apud* Capreæ *paludem exercitum luſtraret, nunquam com paruit.*V*nde inter patres,et populum ſeditione orta,* Iulius Proculus *uir nobilis in concionem proceſſit,et*

iureiurando firmauit, Romulũ à ſe in colle Quirina li uiſum auguſtiore forma, cum ad Deos abiret: cun- demq́; præcipere, ut ſeditionibus abſtinerent, uirtutem colerent, futurum, ut omnium gentium domini exiſte- rent. Huius autoritati creditum eſt, ædes in colle Qui rinali Romulo conſtituta, ipſe pro deo cultus, & Qui rinus eſt appellatus.

De Numa Pompilio Rom. rege ſecundo.

POſt conſecrationem Romuli, cum diu interre- gno ſeditiones orirẽtur, Numa Pompilius Pom ponij filius, curibus oppido Sabinorum accitus, cum adducentibus ciuibus Romam ueniſſet, ut populum fe rum religione molliret, ſacra plurima inſtituit, ædem Veſtæ fecit, uirgines Veſtales legit, Flamines treis, Dialem, Martialem, Quirinalem. Salios Martis ſa- cerdotes, quorum primus præſul uocatur, XII inſti tuit. Pontificem Maximum creauit. Portas Iano gemi no ædificauit. Annum in XII menſes diſtribuit, addi tis Ianuario, & Februario. Leges quoque plurimas & utileis, & omnia iuſſu Egeriæ nymphæ, uxoris ſuæ ſe facere ſimulans. Ob hanc tantam iuſtitiam bellum ei nemo intulit. Morbo ſolutus in Ianiculo ſepultus eſt, ubi poſt multos annos arcula cum libris à Terentio quodam exarata: qui libri, quia leueis quaſdam ſacro rum cauſſas continebant, ex autoritate patrum cre- mati ſunt.

De Tullo

De Tullo Hoſtilio Rom. rege tertio.

TVllus Hoſtilius, quia bonam operam aduerſum Sabinos nauauerat, rex creatus, bellũ Albanis indixit, quod trigeminorum certamine finiuit, Albam propter perfidiam ducis Metij Suffecij diruit, Albanos Romam tranſire iuſsit. Curiam Hoſtiliam conſtituit, montem Cœlium urbi addidit. Et dum Numam Pompilium ſacrificijs imitatur, Ioui Elicio litare non potuit, fulmine ictus cum regia conflagrauit. Cũm inter Romanos, & Albanos bellum fuiſſet exortum, ducibus Hoſtilio & Suffecio, placuit rem paucorum certamine finire. Erant apud Romanos trigemini Horatij, tres apud Albanos Curiatij, quibus fœdere icto concurrentibus, ſtatim duo Romanorum ceciderunt. Tres Albanorum uulnerati. Vnus Horatius quamuis integer, quia tribus impar erat, fugam ſimulauit, & ſingulos per interualla, ut uulnerũ erat dolor, interfecit. Et cum ſpolijs onuſtus rediret, ſororem obuiã habuit: quæ uiſo paludamento ſponſi ſui, qui unus ex Curiatijs erat, flere cœpit: frater eã occidit, qui apud duumuiros condemnatus, ad populum prouocauit, ubi patris lachrymis condonatus, ab eo expiandi gratia ſub Tigillum miſſus, quod nunc quoque uiæ ſuppoſitum Sororium appellatur. Metius Suffecius dux Albanorum, cum ſe inuidioſum apud ciueis uideret, quod bellum ſolo trigeminorum certamine finiſſet, ut rem

leum ſuſtulit, & cum alte ſubuolaſſet, repoſuit. Tanaquil coniunx, auguriorum perita, regnum ei portendi intellexit. Tarquinius pecunia, & induſtria dignitatem, atq; etiam Anci regis familiaritatem conſecutus, à quo tutor liberis relictus, regnum intercepit, & ita adminiſtrauit, quaſi iure adeptus fuiſſet. Centũ patres in curiam legit, qui minorum gentium ſunt appellati. Equitum centurias numero duplicauit, nomina mutare non potuit: Accij Nauij auguris autoritate deterritus, qui fidem artis ſuæ nouacula, & cote firmauit. Latinos bello domuit. Circum maximum ædificauit, ludos magnos inſtituit. De Sabinis, & priſcis Latinis triumphauit: murum lapideum urbi circumdedit. Filium XIII. annorũ, quod in prælio hoſtem percuſsiſſet, prætexta, & bulla donauit. unde hæc ingenuorum puerorum inſignia eſſe cœperunt. Poſt ab Anci liberis, immiſsis percuſſoribus, per dolum regno exutus eſt, & interfectus.

De Seruio Tullio rege ſexto.

SEruius Tullius P. Corniculani, & Ocretiæ captiuæ filius, cum in domo Tarquinij Priſci educaretur, flammæ ſpecies caput eius amplexa eſt. Hoc uiſo, Tanaquil ſummam ei dignitatem portendi intellexit. Cõiugi ſuaſit, ut ita eum, ut liberos ſuos educaret. Qui cum adoleuiſſet, gener à Tarquinio adſumptus eſt. Et cum rex occiſus eſſet, Tanaquil ex altiore loco ad populum deſpiciens, ait: Priſcum Tarquinium graui quia

dem,ſed non lethali uulnere accepto, petere, ut interim, dum conualeſcit, Seruio Tullio audientes eſſent. Seruius Tullius quaſi precario regnare cœpit, ſed recte imperium adminiſtrauit. Hetruſcos *ſæpe domuit, collem* Quirinalem, *&* Viminalem *&* Exquilias *urbi addidit.* Aggerem, *foſſasq́; fecit.* Populum *in quatuor tribus diſtribuit, ac poſt plebi diſtribuit annonam, menſuras, pondera, claſſeis, centuriasq́; conſtituit.* Latinorum *populis perſuaſit, uti exemplo eorum, qui* Dianæ Epheſiæ *ædem feciſſent, & ipſi ædem* Dianæ *in* Auentino *ædificarent.* Quo *effecto, bos cuidam* Latino *miræ magnitudinis nata eſt, reſponſum ſomnio datum, eum populum ſummam imperij habiturum, qui prius bouem illam immolaſſet.* Latinus *bouem in* Auentinum *egit, & cauſſam ſacerdoti* Romano *expoſuit.* Ille *callidus, dixit prius eum uiuo flumine manus abluere debere.* Latinus *dum ad* Tyberim *deſcendit, ſacerdos bouem immolauit. Ita imperium ciuibus, ſibi gloriam facto, conſilioq́; uindicauit.* Seruius Tullius *filiam alteram ferocem, mitem alteram habens, cum* Tarquinij Superbi *filios pari animo uideret, ut omnium mentis morum diuerſitate leniret, ferocem miti, mitem feroci in matrimonium dedit. Sed mites ſeu forte, ſeu fraude perierunt.* Feroces *morum ſimilitudo coniunxit. Statim* Tarquinius Superbus *à* Tullia *incitatus, aduocato ſenatu regnum paternum repetere cœpit.* Qua *re audita,*

dita, Seruius, dum ad curiam properat, iuſſu Tarquinij gradibus deiectus, & domum refugiens, interfectus eſt. Tullia ſtatim in forum properauit, & prima coniugem regem ſalutauit, à qua iuſſa turba recedere, cum domum rediret, uiſo patris corpore, mulionem euitantem, ſuper ipſum corpus carpentum agere præcepit. Vnde uicus ille ſceleratus dictus. Poſtea Tullia cum coniuge in exilium acta.

De Tarquinio Superbo Romanorum rege ſeptimo.

TArquinius Superbus cognomen moribus meruit. Occiſo Seruio Tullio, regnum ſceleſte occupauit, tamen bello ſtrennuus, Latinos, Sabinosq; domuit, Sueſſam Pometiam Hetruſcis eripuit. Gabios per Sextum filium ſimulato transfugio in poteſtatem redegit. Et ferias Latinas primus inſtituit. Lacus in Circo, & cloacam maximam fecit, ubi totius populi uiribus uſus eſt: unde illæ foſſæ Quiritum ſunt dictæ. Cum Capitolium inciperet, caput hominis inuenit: unde cognitum eſt eam urbem caput gentium futuram. & cum in obſidione Ardeæ filius eius Lucretiæ ſtuprũ intuliſſet, cum eo in exilium actus, ad Porſenam Hetruriæ regem confugit, cuius ope regnum retinere tentauit. Pulſus, Cumas conceßit, ubi per ſummam ignominiam reliquum uitæ tempus exegit.

De Tarquinio Collatino.

TArquinius Collatinus ſorore Tarquinij Superbi genitus, in contubernio iuuenum regiorum Ardeæ erat. Vbi cum ſorte in liberiore conuiuio coniugem ſuam unuſquiſq; laudaret, placuit experiri. Itaq; equis Romam petũt. Regias nurus in conuiuio, & luxu deprehendunt: exinde Collatiã petunt, Lucretiam inter ancillas in lanificio offendunt. Ita ea pudiciſſima iudicatur. Ad quam corrumpendam Tarquinius Sextus nocte Collatiam redijt, & iure propinquitatis in domum Collatini uenit, & in cubiculum Lucretiæ irrupit, pudicitiam expugnauit. Illa poſtero die aduocatis patre & coniuge, rem expoſuit, & ſe cultro, quem ueſte texerat, occidit. Illi in exitium regum coniurarunt, eorumq; exilio necem Lucretiæ uindicauerunt.

De Iunio Bruto primo Romanorum conſule.

IVnius Brutus ſorore Tarquinij Superbi genitus, cum eandem fortunam timeret, in quam frater inciderat, qui ob diuitias & prudentiam fuerat ab auunculo occiſus, ſtultitiam finxit. Vnde Brutus dictus. Iuuenibus regijs Delphos eũtibus ridiculi gratia comes adſcitus, baculo ſambuceo aurum infuſum deo donum tulit. Vbi reſponſum eſt, eum Romæ ſummam poteſtatem habiturum, qui primus matrem oſcularetur: ipſe terram oſculatus eſt. Deinde propter Lucretiæ ſtuprũ, cum Tricipitino, & Collatino in exitium regum coniurauit.

rauit. Quibus in exilium actis, primus conſul creatus, filios ſuos, fratriſq; quod cum Aquilijs, & Vitellijs ad recipiendum in urbem Tarquinios coniurauerant, uirgis cæſos ſecuri percuſsit. Deinde in prælio quod aduerſus eos gerebat, ſingulari certamine cum Arunte filio Tarquinij cõgreſſus, ſe ambo mutuis uulneribus occiderunt. Cuius corpus in foro poſitum, à collega laudatum, matronæ anno luxerunt.

De Horatio Coclite.

PORſena rex Hetruſcorum, cum Tarquinios in urbem reſtituere tentaret, & primo impetu Ianiculum cepiſſet, Horatius Cocles illo cognomine, quod in alio prælio oculum amiſerat, pro ponte Sublitio ſtetit, & aciem hoſtium ſuſtinuit, donec pons à tergo interrumperetur, cum quo in Tyberim décidit, & armatus ad ſuos tranauit. Ob hoc ei tantum agri publice datum eſt, quantum uno die circumarari potuiſſet: ſtatua quoq; ei in Vulcanali poſita.

De Mutio, qui manum foculo immiſit.

CVm Porſena rex urbem obſideret, Mutius Scæuola Cordus uir Romanæ conſtantiæ ſenatum adijt, & ueniam transfugiendi petijt, necem regis repromittens. Accepta poteſtate, in caſtra Porſenæ uenit, ibiq; purpuratum pro rege deceptus occidit. Apprehenſus, & ad regem pertractus, dexteram aris impoſuit, hoc ſupplicij ab ea exigens, quod in cæde pec-

caſſet. Vnde cum miſericordia regis abſtraheretur, quaſi beneficium referens ait, trecentos aduerſum eum ſimileis coniuraſſe. Qua re ille territus, bellum acceptis obſidibus depoſuit. Mutio prata trans Tyberim data, ab eo Mutia appellata. Statua quoq; ei honoris gratia conſtituta eſt.

De Cœlia uirgine.

P*Orſena Cœliam uirginem nobilem inter obſides accepit, quæ deceptis cuſtodibus, noctu caſtris eius egreſſa, equum, quem ſors dederat, arripuit, & Tyberim traiecit. A Porſena per legatos repetita, reddita. Cuius ille uirtutem admiratus, cum quibus optaſſet in patriam redire permiſit. Illa uirgines, pueroſq; elegit, quorum ætatem iniuriæ obnoxiam ſciebat, huic ſtatua equeſtris in foro poſita.*

De morte Fabiæ gentis.

R*Omani cum aduerſum Veienteis bellarent, eos ſibi hoſteis familia Fabiorum priuato nomine depoſcit, & profecti trecentiſex duce Fabio conſule fuerunt. Cum ſæpe uictores extitiſſent, apud Cremeram fluuium caſtra poſuerunt. Veientes ad dolos conuerſi, pecora ex aduerſo in conſpectu illorum poſuerunt: ad quæ progreſſi Fabij, in inſidias delapſi, ad unum occiſione perierunt. Dies quo id factum, inter nefaſtos relatus. Porta, qua profecti fuerant, Scelerata eſt appellata. Vnus ex ea gente propter impuberem ætatem*

tem

tem domi relictus, genus propagauit ad Q. Fabium Maximum, qui Hannibalem mora fregit, cunctator ab obtrectatoribus dictus.

De Lucio Valerio Publicola.

L*Vcius Valerius Voleſi filius, primum de Veientibus, iterum de Sabinis, tertio de utriſq; gentibus triumphauit. hic, quia in locum Tricipitini collegæ conſulem ſubrogauerat, & domum in Velia tutiſſimo loco habebat, in ſuſpicionem regni affectati uenit. Quo cognito, apud populum queſtus quòd de ſe tale aliquid timuiſſent, immiſit qui domum ſuam diruerent. Secures etiam faſcibus dempſit, eosq; in populi concione ſubmiſit. Legem de prouocatione à magiſtratibus ad populum tulit, hinc Publicola dictus. Cum diem obiiſſet, publice ſepultus, & annuo matronarum luctu honoratus eſt.*

De Aulo Poſthumio.

T*Arquinius eiectus ad Manilium Tuſculanum generum ſuum confugit, qui cum Latio concitato Romanos grauiter urgeret, Aulus Poſthumius dictator dictus, apud Regilli lacum cum hoſtibus conflixit. Vbi cum uictoria nutaret, magiſter equitum equis frenos detrahi iuſſit, ut irreuocabili impetu ferrentur: ubi & aciem Latinorum fuderunt, & caſtra ceperunt. Sed inter eos duo iuuenes candidis equis inſigni uirtute apparuerunt, quos dictator quæſitos, ut dignis muneri-*

bus honoraret, non reperit. Caſtorem & Pollucem ratus, communi titulo dedicauit.

De Lucio Quintio Cincinnato.

L*Vcius Quintius Cincinnatus filium Ceſonem petulantiſsimum abdicauit, qui & à cenſoribus notatus, ad Volſcos & Sabinos confugit, qui duce Cœlio Graccho bellum aduerſum Romanos gerebant, & Q. Minutium conſulem in Algido monte obſidebant. Quintius Dictator dictus, ad quem miſsi legati, nudum eum arantem trans Tyberim offenderunt, qui inſigni bus ſumptis conſulem obſidione liberauit. Quare à Minutio, & eius exercitu obſidionali corona donatus eſt. Vicit hoſteis. Ducem eorum in deditionem accepit, & in triumphi die ante currum egit. Sextodecimo die dictaturam, quam acceperat, depoſuit, & ad agriculturam reuerſus: iterum poſt uiginti annos Dictator dictus, Spurium Melium regnum affectantem, à Seruilio Hala magiſtro equitum occidi iuſsit. Domum eius ſolo æquauit: unde locus ille Aequimelium dictus.*

De Menenio Agrippa Romanæ pacis inſigni arbitro.

M*Enenius Agrippa cognomento Lanatus, dux electus, aduerſum Sabinos, de ijs triumphauit: & cum populus à patribus ſeceſsiſſet, quod tributum & militiam toleraret, nec reuocari poſſet. Agrippa apud eum olim, inquit, humani artus, cum uentrem*

ocioſum

ocioſum cernerent, ab eo diſcordarunt, & ſuum illi miniſterium negauerunt. Cum eo pacto et ipſi deficerent, intellexerunt uentrem acceptos cibos per omnia membra digerere: & cum eo in gratiam redierunt. Sic ſenatus & populus, quaſi unum corpus diſcordia pereunt, concordia ualent. Hac fabula populus regreſſus eſt. Creauit tamen tribunos plebis, qui libertatem ſuam aduerſum nobilitatis ſuperbiam defenderent. Menenius autem tanta paupertate deceßit, ut eum populus collatis quadrantibus ſepeliret, locum ſepulchro ſenatus publice daret.

De Cneo Martio Coriolano.

C*Neus Martius captis Coriolis urbe Volſcorũ, Coriolanus dictus, ob egregia militiæ facinora à Poſthumio optionem munerum accipiens, equum tantum, & hoſpitem ſumpſit, uirtutis & pietatis exemplum. Hic conſul graui annona aductum è Sicilia frumentum magno precio, dandum populo curauit, ut hac iniuria plebs agros, non ſeditiones coleret. Ergo à tribuno plebis Decio die dicta, ad Volſcos conceßit, eosq; duce Actio Tullio aduerſus Romanos concitauit, et ad quartum ab urbe lapidem caſtra poſuit. Cumq; nullis ciuium legationibus flecteretur, à Veturia matre, & Volumnia uxore matronarum numero comitata motus, omiſſo bello, ut proditor occiſus eſt. Ibi templum Fortunæ muliebri conſtitutum eſt.*

De Licinio Stolone primo conſule ex plebe.

FAbius Ambuſtus ex duabus filijs alteram Licinio Stoloni, alteram Aulo Sulpitio patritio coniugem dedit: quarum plebeia cum ſororem ſalutaret, cuius uir tribunus militum conſulari poteſtate erat, faſces lictorios foribus appoſitos indecenter expauit, à ſorore irriſa, marito queſta, qui adiuuante ſocero, ut primum tribunatum plebis aggreſſus eſt, legem tulit, ut alter conſul ex plebe crearetur. Lex reſiſtente Appio Claudio, lata tamen. Et primus Licinius Stolo conſul factus, idem lege ſanciuit, ne cui plebeio plus centũ iugera agri habere liceret. Et ipſe cum iugera centum quinquaginta haberet, & altera emancipati filij nomine poßideret, in iudicium uocatus, & primus omnium ſua lege punitus eſt.

De Virginio Centurione filiæ occiſore.

POpulus Romanus cum ſeditioſos magiſtratus ferre non poſſet, decemuiros legibus ſcribendis creauit, qui eas ex libris Solonis translatas duodecim tabulis expoſuerunt. Sed cum pacto dominationis magiſtratũ ſibi prorogarent, unus ex ipſis Appius Claudius Virginiam Virginij centurionis filiam in Algido militantis adamauit: quam cum corrumpere non poſſet, clientem ſubornauit, qui eam in ſeruitutem depoſceret; facile uicturus cum ipſe eſſet accuſator & iudex. pater re cognita, cum ipſo iudicij die ſuperueniſſet, & filiam

filiam iam addictam uideret, ultimo eius adloquio impetrato, cum eam in ſecretũ abduxiſſet, occidit, & corpus eius humero gerens, ad exercitũ profugit, & milites ad uindicandum facinus accendit: qui creatis decem tribunis Auentinum occuparunt. Decemuiros *abdicare ſe magiſtratu præceperunt, eosq́; omnes aut morte, aut exilio punierunt.* Appius Claudius *in carcere necatus eſt.*

De Aeſculapio Romam aducto.

R*Omani ob peſtilentiam reſponſo monente, ad Aeſculapium* Epidauro *accerſendum decem legatos principe* Q. Volumnio *miſerunt. Qui cum eò ueniſſent, & ſimulacrum ingens mirarentur, anguis è ſedibus eius elapſus uenerabilis, non horribilis, per mediam urbem cum admiratione omniũ ad nauem* Ro*manorũ perrexit, & ſe in* Volumnij *tabernaculo conſpirauit. Legati deũ uehentes,* Antium *profecti ſunt, ubi per mollitiem anguis proximũ* Aeſculapij *fanum petijt, & poſt paucos dies ad nauim redijt: & cum aduerſo* Tyberi *ſubueheretur, in proximam ſyluam deſiluit, ubi templum ei conſtitutum, & peſtilentia mira celeritate ſedata eſt.*

De Furio Camillo urbis Ro. liberatore.

F*Vrius Camillus cum* Phaliſcos *obſideret, ac ludi literarum magiſter principũ filios ad eum adduxiſſet, uinctum eum iiſdem pueris in urbem redigen*

dum, et uerberandum tradidit. Statim Phaliſci ſe ei ob tantam iuſtitiã dediderunt. Veios decenni obſidione domuit, deq́; ijs triumphauit. Poſtmodum crimini datum quod albis equis triumphaſſet, & prædam inique diuiſiſſet, die dicta ab Apuleio tribuno plebis damnatus, Ardeam conceßit: mox cum Galli Senones relictis ob ſterilitatem agris ſuis, Cluſium Hetruriæ obſiderent, mißi ſunt Romani tres legati, qui Gallos monerent, ut ab oppugnatione deſiſterent. Ex ijs unus contra ius gentium in aciem proceßit, & ducem Senonum interfecit. Quo commoti Galli petitis in deditionem legatis, nec impetratis Romam petierunt, & exercitum Romanum apud Alliam fluuium occiderunt, die XVI. Kalend. Auguſti, qui dies inter nefaſtos relatus Allienſis dictus. Victores Galli urbem intrauerunt, ubi nobilißimos ſenum in curulibus, & honorum inſignibus primo ut deos uenerati, deinde ut homines deſpicati, interfecere. Reliqua iuuentus cum Manlio in Capitolium fugit, ubi obſeſſa Camilli uirtute liberata eſt, qui abſens Dictator dictus, collectis reliquijs, Gallos improuiſos internetione occidit. Populum Romanum migrare Veios uolentem retinuit. Sic & oppidum ciuibus, & ciueis opido reddidit.

De Manlio Capitolino.

MAnlius ob defenſum capitolium, Capitolinus dictus, ſexdecim annorum uoluntarium militem

tem ſe obtulit. Trigintaſeptem militaribus donis à ſuis ducibus ornatus, uigintitreis cicatrices in pectore habuit. Capta urbe autor in Capitoliũ fugiendi: quadam nocte clangore anſeris excitatus, Gallos aſcendenteis deiecit. Patronus à ciuibus appellatus, & farre donatus eſt. Donũ etiam in Capitolio publice accepit. Qua ſuperbia elatus, cum à ſenatu ſuppreßiſſe Gallicos theſauros argueretur, & addictos ꝓpria manu liberaret, regni affectati ſuſpicione, in carcerem coniectus, populi conſenſu liberatus eſt. Rurſus cum in eadem culpa, & grauius perſeueraret, & reus factus, & ob conſpectum capitolij ampliatus, alio deinde loco damnatus, & de ſaxo Tarpeio præcipitatus. Domus diruta, bona publicata. Gentilitas eius Manlij cognomine iurauit, ne quis poſtea Capitolinus uocaretur.

De Cornelio Coſſo.

FIdenates fidei Romanorum hoſtes, ut ſine ſpe ueniæ fortius dimicarent, legatos ad ſe miſſos interfecerunt, ad quos Quintius Cincinatus Dictator miſſus, magiſtrum equitum habuit Cornelium Coſſum, qui Larten Tolumnium ducem ſua manu interfecit. De eo ſpolia opima Ioui Pheretrio ſecundus ab Romulo conſecrauit.

De Publio Decio patre.

DEcius Mus bello Samnitico ſub Valerio Maximo, & Cornelio Coſſo conſulibus tribunus mi

litum exercitu in anguſtijs Gauri montis inſidijs hoſtium clauſo, accepto, quod poſtulauerat, præſidio, in ſuperiorem locum euaſit, hoſteis terruit. Ipſe intempeſta nocte per medias cuſtodias ſomno oppreſſas incolumis euaſit. Ob hoc ab exercitu ciuica corona de quercu, quæ dabatur ei, qui ciueis in bello ſeruaſſet: obſidionalis, quæ dabatur ei, qui obſidione ciues liberaſſet donatus eſt. Conſul bello Latino collega Manlio Torquato poſitis apud Veſerim fluuium caſtris, cum utriq; conſuli ſomnio obueniſſet, eos uictores futuros, quorũ dux in prælio cecidiſſet: cum collato cum collega ſomnio conueniſſet, ut cuius cornu in acie laboraret, dijs ſe manibus uoueret, inclinante ſua parte, ſe et hoſteis per Valerium pontificem dijs manibus deuouit. Impetu in hoſteis facto, uictoriam ſuis reliquit.

De Publio Decio filio.

PVblius *Decius* Decij *filius, primo cõſul de* Sãni*tibus triumphauit. Spolia de ijs* Cereri *cõſecrauit.* Iterũ, *&* tertio *conſul multa domi militiæq; geßit.* Quarto *cõſulatu cũ* Fabio Maximo, *cũ* Galli, Samnites, Vmbri, Tuſci *cõtra* Romanos *cõſpiraſſent, ibi exercitu in aciẽ ducto, & cornu inclinante, exemplũ patris imitatus, aduocato* M. Liuio *pontifice haſtæ inſiſtẽs & ſolennia uerba reſpondens, ſe & hoſteis dijs manibus deuouit. Impetu in hoſteis facto, uictoriam ſuis reliquit. Corpus à* Collega *laudatũ, magnifice ſepultũ eſt.*

De Tito

De Tito Manlio Torquato.

TItus Manlius Torquatus ob ingenij, & linguæ tarditatem à patre rus relegatus, cum audiſſet ei diem dictam à Pomponio Trib. Pl. noctu urbem petijt. Secretum colloquium à tribuno impetrauit, & gladio ſtricto, dimittere eum accuſationem terrore multo compulit. Sulpitio dictatore tribunus militum Gallum prouocatorem occidit. Torquem ei detractum, ceruici ſuæ induit. Conſul bello Latino filium ſuum, quod contra imperium pugnaſſet, ſecuri percuſſit. Latinos apud Veſerim fluuium Decij collegæ deuotione ſuperauit. Conſulatum recuſauit, quod diceret neq; ſe populi uitia, neq; illum ſeueritatem ſuam poſſe ſufferre.

De Marco Valerio Coruino.

REliquias Senonũ Camillus perſequebatur, aduerſum ingentem Gallum prouocatorem ſolus Valerius Trib. militum omnibus territis proceſſit, coruus ab ortu ſolis galeæ eius inſedit, & inter pugnandũ ora, oculosq; Galli uerberauit: hoſte deuicto Valerius Coruinus dictus. hic cum ingens multitudo ære alieno oppreſſa Capuam occupare tentaſſet, & ducem ſibi Quintium neceſſitate compulſum feciſſet, ſublato ære alieno, ſeditionem compreſſit.

De Pontio Thelesino.

CAius Veturius, & Spurius Poſthumius conſules bellum aduerſum Samnites gerẽtes, à Pon

tio Thelſino duce hoſtium per inſidias ſeducti ſunt. Nam ille ſimulatos transfugas miſit, qui Romanis dicerent, Luceriam à Samnitibus obſideri in Apulia, quò duo itinera ducebant, aliud longius, et tutius: aliud breuius, & periculoſius. Feſtinantibus itaque, cum inſidias ſtatuiſſet, qui locus furculæ Caudinæ uocatur, Pontius accitum patrem Herenniũ rogauit, quid fieri placeret. Ille ait: aut omneis occidendos, ut uires frangerentur: aut omneis dimittendos, ut beneficio obligarentur. Vtroq; improbato conſilio, omneis ſub iugo miſit ex fœdere: quod à Romanis improbatum eſt. Poſthumius Samnitibus deditus, nec receptus.

De Lucio Papyrio Curſore.

Lvcius Papyrius à uelocitate Curſor, cum conſulem ſe aduerſis omnibus aduerſum Sãnites progreſſum eſſe ſenſiſſet, ad auſpicia repetenda Romam regreſſus, edixit Fabio Rutiliano, quẽ exercitui præponebat, ne manum cum hoſte cõſereret. Sed ille opportunitate ductus pugnauit. Reuerſus cum ſecuri ferire uoluit: ille in urbem cõfugit, nec ſupplicem Tribuni tuebantur. Deinde pater lachrymis, populus precibus ueniam impetrarunt. Papyrius de Samnitibus triumphauit. Idem Præneſte cum prætorem grauiſsime increpuiſſet: expedi, inquit, lictor ſecures. & cum eum metu mortis attonitum uidiſſet, incommodam ambulantibus radicem excidi iuſsit.

De Quinto

De Quinto Fabio Rutiliano.

QVintus Fabius Rutilianus, primus ex ea familia ob uirtutem Maximus, magiſter equitum à Papyrio Curſore ſecuri penè percuſſus. Primum de Apulis & Lucerinis, iterum de Samnitibus, tertio de Gallis, Vmbris, Marſis, atq; Tuſcis triũphauit. Cenſor Libertinos trib. amouit, Iterum Cenſor fieri noluit, dicens non eſſe ex uſu Reip. eoſdem Cenſores ſæpius fieri. Hic primus inſtituit, uti equites Romani Idibus Quintilibus ab æde Honoris equis inſidentes in capitolium tranſirent. Mortuo huic tantum æris populi liberalitate congeſtum, ut inde filius uiſcerationem & epulas publice daret.

De Marco Curio Dentato.

MArcus Curius Dentatus primo de Samnitibus triumphauit, quos uſq; ad mare ſuperum perpacauit. Regreſſus in concione ait: Tantũ agri cepi, ut ſolitudo futura fuerit, niſi tantum hominum cepiſſem: tantum porrò hominum cepi, ut fame perituri fuerint, niſi tantum agri cepiſſem. Iterum de Sabinis triumphauit. Tertio de Lucanis ouans urbem introiuit. Pyrrhum regem Epeirotarũ Italia expulit: quaterna dena agri iugera uiritim populo diuiſit. Sibi deinde totidem conſtituit, dicens neminẽ eſſe debere, cui non tantum ſufficeret. Legatis Samnitum aurum offerentibus, cum ipſe in foco rapa torreret: malo, inquit,

hæc in fictilibus meis eſſe, & aurum habentibus impe rare. Cum interuerſæ pecuniæ argueretur, cadum ligneũ, quo uti ad ſacrificia conſueuerat, in mediũ protulit: iurauitq́; ſe nihil amplius de præda hoſtili in domum ſuam conuertiſſe. Aquam deinde Anienem manibus hoſtium in urbem induxit. Tribunus plebis patres autores fieri coëgit comitijs, quibus plebeius magiſtratus creabatur: ob hæc merita domus ei apud Tiphatam, & agri iugera quingenta publice data.

De Appio Claudio Cæco.

APpius Claudius Cæcus in Cenſura libertinos quoque in ſenatum legit, epulandi, decantandique ius tibicinibus in publico ademit. Duæ familiæ ad Herculis ſacra ſunt deſtinatæ, ſcilicet Potitiorũ & Pinariorum. Potitios Herculis ſacerdotes precio corrupit, ut ſacra Herculea ſeruos publicos edocerẽt, unde cæcatus eſt. Gens Potitiorũ funditus perijt. Ne conſulatus cum plebeis cõmunicaretur, acerrime reſtitit: ne Fabius ſolus ad bellũ mitteretur, contradixit. Sabinos, Samnites, Hetruſcos bello domuit. Viã uſq; Brunduſiũ ſtrauit lapidibus, unde illa Appia dicta. Aquam Anienem in urbem induxit. Cenſurã ſolus omni quinquennio obtinuit. cum de pace Pyrrhi ageretur, & gratia potentum per legatum Cineam precio quæreretur, ſenex & cæcus lectica in ſenatum latus, turpiſsimas conditiones magnifica oratione diſcuſsit.

De

De Pyrrho rege Epeirotarum.

PYrrhus rex Epeirotarum materno genere ab Achille, paterno ab Hercule oriundus, cum imperiũ orbis agitans Romanos potenteis uideret, Apollinem de bello conſuluit. Ille ambigue reſpondit: Aio te Aeacida Romanos uincere poſſe. hoc dicto in uoluntatem tracto, auxilio Tarentinis uenit, bellum Romanis intulit, Leuinum conſulem apud Heracleã Elephantorum nouitate turbauit. Cumq; Romanos aduerſis uulneribus occiſos uideret: ego, inquit, talibus uiris breui orbem terrarum ſubigere potuiſſem. Amicis gratulantibus: quid mihi cum tali uictoria, inquit, ubi exercitus robur amittam? ad uigeſimum ab urbe lapidem caſtra poſuit, captiuos Fabricio gratis reddidit. Viſo Leuinij exercitu, eandem ſibi ait aduerſum Romanos, quàm Herculi aduerſus hydram fuiſſe fortunam. A Curio & Fabricio ſuperatus, Tarentũ refugit, in Siciliam traiecit. Mox in Italiam Locros regreſſus, pecuniam Proſerpinæ auehere tentauit. Sed ea naufragio elata eſt. Tum in Græciã regreſſus, dum Argos oppugnaret, ictu tegulæ proſtratus eſt. Corpus ad Antigonum regem Macedoniæ delatum, magnifice ſepultum.

De Volſinijs.

VOlſinij, Hetruriæ nobile oppidũ, luxuria penè perierunt. Nam cum temere ſeruos manuq

mitterent, dum in curiam legerent, conſenſu ſeruorum oppreßi, cum multa indigna paterentur, clàm Romæ *auxilium petierunt.* Miſſusq; Decius Murena *mox libertinos omneis aut in carcere necauit, aut dominis in ſeruitutem reſtituit.*

De Appio Claudio Caudace.

Appius Claudius uictis Volſinienſibus *cognomento Caudax, frater Cæci fuit. Conſul ad* Mamertinos *liberandos miſſus, quorũ arcem* Carthaginienſes, *&* Hiero rex *Syracuſanus obſidebant. Primo ad explorandos hoſteis fretum piſcatoria naue traiecit, & cum duce Carthaginienſium egit, ut præſidium arce deduceret:* Rhegiũ *regreſſus quinqueremẽ hoſtium copijs pedeſtribus cepit, phalangem in Siciliã traduxit.* Carthaginienſeis Meſſana *expulit.* Hieronæ *regem prælio apud Syracuſas in deditionem accepit: qui eo periculo territus* Romanorũ *amicitiam petijt, eisq; poſtea fideliſsimus fuit.*

De Cneo Duillio & Himilcone Pœnorum duce.

Cneus Duillius primo Punico bello dux cõtra Carthaginiẽſeis *miſſus, cum uideret eos multũ mari poſſe, claſſem magis ualidã quàm decorã fabrefecit: et quas* Coruos *uocauere, manus ferreas cum irriſu hoſtiũ primus inſtituit.* Quibus *inter pugnandũ hoſtium naueis apprehendit, qui uicti, & capti ſunt.* Himilco *dux claßis* Carthaginem *fugit, et à ſenatu quæſiuit,*

ſiuit, quid faciendum cenſerent? omnibus ut pugnaret, adclamantibus: Feci, inquit, & uictus ſum. ſic pœnam crucis effugit. Nam apud Pœnos dux male re geſta puniebatur. Duillio conceſſum eſt, ut prælucente funali, & præcinente tibicine, à cœna publice rediret.

De Attilio Calatino.

ATtilius Calatinus dux Romanorum aduerſus Carthaginienſeis miſſus, maximis, et munitiſſimis ciuitatibus, Aetna, Deprano, Lilybæo hoſtilia præſidia deiecit. Panormum cepit, totamq; Siciliam peruagatus, paucis nauibus magnam hoſtium claſſem, duce Hamilcare, ſuperauit. Sed cum ad Camerinam ab hoſtibus obſeſſam feſtinaret, à Pœnis in anguſtijs clauſus eſt, ubi tribunus militum Calpurnius Flamma acceptis trecentis in ſuperiorem locum euaſit. Conſulem liberauit: ipſe cũ trecentis pugnans cecidit, & poſtea ab Attilio ſemianimis inuentus, et ſanatus, magno poſtea terrori hoſtibus fuit. Attilius glorioſe triumphauit.

De Marco Attilio Regulo.

MArcus Attilius Regulus cõſul, fuſis Salentinis triumphauit, primusq; Romanorũ ducum in Africam claſſem traiecit, quaſſatas, duce Hamilcare, naueis longas treis et ſexaginta accepit. Oppida ducenta, & hominum ducenta milia cepit: abſente eo coniugi eius, & liberis ob paupertatem ſumptus publice dati. Mox arte Xantippi Lacedæmonij mercenarij militis

captus in carcerem miſſus, legatus de permutandis captiuis Romã miſſus, dato iureiurando, ut ſi non impetraſſet, ita demum rediret. in ſenatu conditionem diſſuaſit, reiectiſq; à ſe coniuge & liberis, Carthaginem regreſſus, ubi in arcam ligneam coniectus, clauis introrſum adactis, uigilijs ac dolore punitus eſt.

De Quinto Luctatio Catulo.

QVintus Luctatius Catulus primo Punico bello trecentis nauibus aduerſum Pœnos profectus, ſexcentas eorum naueis commeatibus, et alijs oneribus impeditas duce Himilcone apud Egates inſulas inter Siciliam & Africam depreſſit, finemq; bello impoſuit. Pacem petentibus hac conditione conceſſit, ut Sicilia, Sardinia, et cæteris inſulis intra Italiã, Africamq; decederent, Hiſpania citra Hiberũ fluuium abſtinerent.

De Hannibale Carthaginenſi duce.

HAnnibal Hamilcaris filius undecim annos natus à patre aris admotus, odium in Romanos perenne iurauit. Exinde ſocius, & miles in caſtris patris fuit, mortuo eo cauſſam belli quærens, Saguntum Romanis fœderatam intra ſex menſeis euertit. Tum alpibus patefactis, in Italiam traiecit. P. Scipionem apud Ticinum Sempronium, Longum apud Trebiam, Flaminium apud Traſimenum, Paulum et Varronem apud Cannas ſuperauit. Cumq; urbem capere poſſet, in Campaniam diuertit, cuius delicijs elanguit. Et cum

ad tertium ab urbe lapidem caſtra poſuiſſet, tempeſtatibus repulſus primum à Fabio Maximo fruſtratus: deinde à Valerio Flacco repulſus, à Graccho & Marcello fugatus, in Africam reuocatus, à Scipione ſuperatus, ad Antiochū regem Syriæ confugit, eumq́; hoſtem Romanis fecit: quo uicto ad Pruſiam Bithyniæ regem conceſſit. Vnde Romam legatione repetitus, hauſto, quod ſub annuli gemma habebat, ueneno, abſumptus eſt, poſitus apud Libyſſam in arca lapidea, in qua hodie quoque inſcriptum eſt: HANNIBAL HIC SITVS EST.

De Quinto Fabio Maximo.

QVintus Fabius Maximus Cunctator, ut Verrucoſus à ueruca in labris, ita Ouicula à clementia morum. Conſul de Liguribus triumphauit. Hannibalem mora fregit. Minutium magiſtrum equitum imperio æquari ſibi paſſus eſt, & nihilominus periclitanti ſubuenit. Hannibalem in agro Falerno incluſit. Manlium Statilium transfugere ad hoſteis uolentem, equo & armis donatis retinuit, et Lucano cuidam fortiſſimo ob amorem mulieris infrequenti, eandem emptam dono dedit. Tarentū ab hoſtibus recepit. Herculis ſignum inde translatū in Capitolio dedicauit. De redemptione captiuorū cum hoſtibus pepigit: quod pactum cum à ſenatu improbaretur, fundum ſuum ducentis millibus uendidit, & fidei ſatisfecit.

De Publio Scipione Naſica.

PVblius Scipio Naſica à ſenatu uir optimus iudicatus, matrem deûm hoſpitio recepit, cum aduerſum auſpicia conſulem ſe à Graccho nominatum comperiſſet, magiſtratu ſe abdicauit. Cenſor ſtatuas, quas ſibi quiſq; per ambitionem in foro ponebat, ſuſtulit. Conſul Delminium urbem Delmatarum expugnauit: imperatoris nomen à militibus, & ab ſenatu triumphum recuſauit oblatum. Eloquentia primus, iuris ſcientia conſultiſſimus, ingenio ſapientiſſimus fuit, unde uulgo Corculum dictus.

De Marco Marcello.

MArcus Marcellus Viridomarũ Gallorum ducem ſingulari prælio fudit, ſpolia legit apud Nolam, Hannibalem primus locorum anguſtia adiutus uinci docuit. Syracuſas per treis annos expugnauit, et cum per calumniam triumphus ei à ſenatu negaretur, de ſua ſententia in Albano monte triumphauit. Quinquies conſul, inſidijs Hannibalis deceptus occubuit, & magnifice ſepultus. Oſſa Romam remiſſa, à prædonibus intercepta perierunt.

De Liuia Claudia uirgine veſtali.

HAnnibale Italiã deuaſtante, ex reſponſo librorum Sibyllinorũ mater deûm è Peſſinunte acceſſita, cum aduerſo Tyberi ueheretur, repente in alto ſtetit: & cum moueri nullis uiribus poſſet, ex libris

cognitum

cognitum eſt, caſtiſſimæ demum fœminæ manu moueri poſſe. Tum Claudia uirgo Veſtalis falſò inceſtu ſuſpecta, deam orauit, ut ſi pudicam ſciret, ſequeretur. Et zona impoſita nauem mouit. Simulacrum matris deûm aduexit. Templum ædificauit Naſica, qui uir optimus iudicabatur.

De Marco Portio Catone.

M*Arcus Porcius Cato genere Tuſculanus à Valerio Flacco Romam ſolicitatus, tribunus militũ in Sicilia, quæſtor ſub Scipione fortiſſimus, Prætor iuſtiſſimus fuit. In prætura Sardiniã ſubegit. Vbi ab Ennio græcis literis inſtitutus, conſul Celtiberos domuit. Et ne rebellare poſſent, literas ad ciuitates ſingulas miſit, ut muros diruerent, cum unaquæq; ſibi ſoli imperari putaret, fecerunt. Syriaco bello tribunus militum ſub Marco Attilio Glabrione occupatis Thermopylarum iugis, præſidium hoſtium depulit. Cenſor L. Flaminiũ conſularem ſenatu mouit, quod ille in Gallia ad cuiuſdam ſcorti ſpectaculum eductũ, quendam è carcere in conuiuio iugulari iuſſiſſet. Baſilicam ſuo nomine primus fecit. Matronis ornamenta erepta Oppia lege repetentibus reſtitit. Accuſator aſſiduus malorum, Galbam octogenarius accuſauit. Ipſe quadragies quater accuſatus, glorioſe abſolutus. Carthaginem delendam cenſuit, poſt octuaginta annos filium genuit. Imago huius funeris gratia produci ſolet.*

De Claudio Nerone, & Haſdrubale fratre Hannibalis.

HAſdrubal frater Hannibalis ingentibus copijs in Italiam traiecit: actumq́; erat de Romano imperio, ſi coniungere Hannibali copias potuiſſet. Sed Claudius Nero, qui in Apulia cum Hannibale caſtra coniunxerat, relicta in caſtris parte, cum delectis ad Haſdrubalem properauit, & ſe Liuio collegæ apud Senam oppidum, & Metaurum flumen coniunxit: amboq́; Haſdrubalem uicerunt. Nero regreſſus, pari celeritate, qua uenerat, caput Haſdrubalis ante uallum Hannibalis proiecit. Quo ille uiſo, uinci ſe fortuna Carthaginis confeſſus eſt: ob hæc Liuius triumphans, Nero ouans, urbem introierunt.

De Publio Cornelio Scipione Africano.

PVblius Scipio ex uirtutibus cognominatus Africanus, Iouis filius creditus: nam ante quàm conciperetur, ſerpens in lecto matris eius apparuit. Et ipſi paruulo draco circumfuſus nihil nocuit. In capitolium intempeſta nocte eunti nunquam canes allatrauerunt. Nec hic quicquam prius cœpit, quàm in cella Iouis diutißime ſediſſet, quaſi diuinā mentem accepiſſet. Decem & octo annorum patrem apud Ticinum ſingulari uirtute ſeruauit. Clade Cannenſi nobilißimos iuuenes Italiam deſerere cupienteis ſua autoritate compeſcuit. Reliquias incolumeis per media hoſtium caſtra Canuſium perduxit.

perduxit. Vigintiquatuor annorum prætor in Hiſpaniam miſſus, Carthaginem, qua die uenit, cepit. Virginem pulcherrimam, ad cuius aſpectum concurrebatur, ad ſe uetuit adduci, patriq; eius, ac ſponſo reſtitui iuſsit. Haſdrubalem, Magonemq; fratres Hannibalis Hiſpania expulit. Amicitiam cum Syphace Maurorum rege cõiunxit. Maſiniſſam in ſocietatem recepit. Victor domum regreſſus conſul ante annos factus concedente collega in Africam claſſe traiecit. Haſdrubalis & Syphacis caſtra una nocte perrupit. Reuocatum ex Italia Hannibalem ſuperauit. Victis Carthaginenſibus leges impoſuit. Bello Antiochi legatus fratri fuit, captum filium gratis recepit. A Petilio Acteo Tribuno Pl. repetundarum accuſatus, librum rationum in conſpectu populi ſcidit. Hac die, inquit, Carthaginem uici quaſi bonum factum, in capitolium eamus, & dijs ſupplicemus. Inde in uoluntarium exilium conceßit, ubi reliquam egit ætatem. Moriens ab uxore petijt, ne corpus ſuum Romam referretur.

De Liuio Salinatore.

Liuius Salinator primo conſul de Illyrijs triumphauit: deinde ex inuidia peculatus reus ab omnibus tribubus, excepta Metia, cõdemnatus: Iterum cum Claudio Nerone inimico ſuo conſul, ne Reſp. diſcordia male adminiſtraretur, amicitiam cum eo iniunxit, & de Haſdrubale triumphauit. Cenſor cum eo-

dem collega omneis tribus, excepta Metia, ærarias fe cit. Stipendio priuauit eo crimine, quod aut prius ſe iniuſte condemnaſſent, aut poſtea tantos honores non recte tribuiſſent.

De T. Quintio Flaminio.

TItus Quintius Flaminius Flaminij, qui apud Traſimenum perijt, filius, conſul Macedoniam ſortitus, ducibus Charopis principis paſtoribus prouinciam ingreſſus, regem Philippum prælio fudit, caſtris exuit: filium eius Demetrium obſidem accepit, quem pecunia multatum in regnum reſtituit. A Nabide quoq; Lacedæmonio filiũ obſidem accepit. Liberos etiã Græcos Nemeæ per præconẽ pronũciauit. Legatus etiã ad Pruſiam, ut Hannibalem repeteret, miſſus.

De Quintio Fuluio nobiliore.

QVintus Fuluius nobilior conſul Etolos, Ambraciotasq; ſuperauit. Vnde ouans urbem introijt. Conſul Achæos, qui bello Macedonico interfuerant, poſt ad Antiochũ defecerant, prælijs frequentibus uictos, & in Ambraciam oppidum coactos, in deditionẽ accepit, tamen ſignis, tabuliſq; pictis ſpoliauit, de quibus triumphauit. Quam uictoriam per ſe magnificã Marcus Ennius amicus eius inſigni laude celebrauit.

De Lucio Scipione Aſiatico.

SCipio Aſiaticus, frater Africani, infirmo corpore, tamen in Africa uirtutis nomine à fratre laudatus,

datus, conſul Antiochum regem Syriæ legato fratre apud Sipylũ montem, cum arcus hoſtiũ pluuia hebetati fuiſſent, uicit, et regni relicti à patre parte priuauit, hinc Aſiaticus dictus. Poſt reus pecuniæ interceptæ, ne in carcerẽ duceretur, Gracchus trib. pl. interceßit. M. Cato cenſor, equum ei ignominiæ cauſſa ademit.

De Antiocho rege Syriæ.

ANtiochus Syriæ rex nimia opum fiducia bellum Romanis intulit, ſpecie Lyſimachiæ repetendæ, quam à maioribus ſuis in Thracia conditã Romani poßidebant, ſtatimq́; Græciã, inſulasq́; eius occupauit. In Euboëa luxuria elanguit, aduẽtu Attilij Glabrionis exercitus Thermopylas occupauit. Vnde induſtria Marci Catonis eiectus, in Aſiam refugit, nauali prælio, cui Hannibalem præfecerat. A. L. Aemilio Regillo ſuperatus, filium Scipionis Africani, quem inter nauigandum ceperat, patri remiſit: qui ei, quaſi pro reddenda gratia ſuaſit, ut amicitiam Romanam peteret. Antiochus ſpreto conſilio, apud Sipylũ montem cum L. Scipione conflixit. Victus, et ultra Taurũ montem relegatus à ſodalibus, quos temulentus in conuiuio pulſauerat, occiſus eſt.

De Cneo Manlio Volſone.

CNeus Manlius Volſo, miſſus ad ordinandã Scipionis Aſiatici prouinciã, cupiditate triumphi bellum Piſidis et Gallogræcis, qui Antiocho affuerãt,

intulit. His facile uictis, inter captiuos uxor regis Ortiagontis centurioni cuidam in cuſtodiam data, à quo ui ſtuprata de iniuria tacuit. Et poſt impetrata redẽptione, marito adulterũ cẽturionẽ interficiendum tradidit.

De Lucio Aemilio Paulo Macedonico.

L*Vcius Paulus Aemilius filius eius, qui apud Cannas cecidit, primo conſulatu, quem poſt treis repulſas adeptus erat, de Liguribus triumphauit. Rerũ geſtarum ordinem in tabula pictum publice poſuit: itẽ rum conſul Perſem Philippi filium regem Macedonum apud Samothracas cepit: quem uictum fleuit, et aſſidere ſibi iuſſit, tamen in triumphum duxit. In hac lætitia duos filios amiſit. Et progreſſus ad populum, gratias fortunæ egit, quod ſi quid aduerſi reipub. imminebat, ſua eſſet calamitate deciſum. Ob hæc omnia & à populo, & à ſenatu conceſſum eſt, ut ludis Circenſibus triumphali ueſte uteretur. Ob huius licentiam, & paupertatem poſt mortem eius dos uxori niſi uenditis poſſeſſionibus non potuit exolui.*

De T. Sempronio Graccho.

T*Itus Sempronius Gracchus nobiliſſima familia ortus, Scipionem Aſiaticum quamuis inimicum, duci in carcerẽ non eſt paſſus. Prætor Galliã domuit, conſul Hiſpaniã, altero conſulatu Sardiniam: tãtumq; captiuorum adduxit, ut longa uenditione res in prouerbium ueniret: SARDI VENALES. Cenſor libertinos,*

nos,qui ruſticas tribus occuparant,in quatuor urbanas diuiſit:ob qđ à populo collega eius Claudius(nã ipſum autoritas tuebatur)reus factus,& cum eum duæ claſſes condemnaſſent,Tiberius iurauit,ſe cum illo in exilium iturum.Ita reus abſolutus eſt. Et cum in domo Tiberij duo angues è geniali thoro ſerpſiſſent, reſponſo dato, eum de dominis periturum,cuius ſexus anguis fuiſſet oc ciſus.Amore Corneliæ coniugis marem iußit interfici.

De P.Scipione Aemiliano.

PVblius *Scipio Aemilianus Pauli Macedonici filius,à Scipione Africano adoptatus,in Macedonia cum patre agens, uictum Perſem tam pertinaciter perſequutus eſt, ut media nocte in caſtra redierit. Lucullo in Hiſpaniam legatus, apud Intercatiã oppidum prouocatorem ſingulari prælio uicit. Muros hoſtilis ciuitatis primus aſcendit. Tribunus in Africa ſub Tito Manilio Imperatore cohortes octo obſidione uallatas conſilio & uirtute ſeruauit, à quibus corona obſidionali donatus. Cum ædilitatem peteret, conſul ante annos ultro factus, Carthaginem intra ſex menſeis deleuit.Numantiam in Hiſpania correcta prius militum diſciplina, fame uicit, hinc Numantinus dictus. Caio Lelio plurimũ uſus. Ad reges adeundos miſſus,duos ſecum præter eum ſeruos duxit. Ob res geſtas ſuperbus,Gracchum iure occiſum uideri reſpondit, obſtrepente populo: taceant,inquit,quibus Italia nouerca eſt,nõ mater:*

& addidit, Quos ſub corona uēdidi. Cenſor Mummio collega ſegniore in ſenatu ait: Vtinam mihi collegam aut dediſſetis, aut non dediſſetis. Suſcepta Agrariorū cauſſa, domi repente exanimis inuentus, obuoluto capite elatus, ne liuor in ore appareret. Huius patrimonium tam exiguum fuit, ut X X X I I libras argenti, duas & ſemilibram auri reliquerit.

De Aulo Hoſtilio Mancino.

AVlus Hoſtilius Mancinus prætor aduerſum Numantinos uetantibus auibus, & neſcio qua uoce reuocante, profectus, cum ad Numantiam ueniſſet, exercitum Pompeij acceptum prius corrigere decreuit, inde ſolitudinem petit. Eo die Numantini forte ſolenni nuptu filias locabant, et unam ſpecioſam duobus cōpetentibus pater puellæ conditionem tulit, ut ei illa nuberet, qui hoſtis dextram attuliſſet. Profecti iuuenes abſceſſum Romanorum in modum fugæ properantium cognoſcunt, rem ad ſuos referunt. Illi ſtatim quatuor milibus uiginti milia Romanorū ceciderunt. Mancinus autore Tiberio Graccho quæſtore in leges hoſtium fœdus percuſſit: quo per ſenatū improbato, Mancinus Numantinis deditus, nec receptus, augurio in caſtra deductus, præturā poſtea conſequutus eſt.

De Lucio Mummio Achaico.

LVcius Mummius deleta Achaia Achaicus, aduerſus Corinthios miſſus, uictoriam alieno labore

bore quæſitam intercepit. Nam cum illos Metellus Macedonicus apud Heracleam fudiſſet, & duce Critolao priuaſſet, cum lictoribus, & paucis equitibus in Metelli caſtra properauit, Corinthios apud Leucopetram uicit duce Dioneo, qui domum refugit, eamq; incendit, coniugem interfecit, & ſe in ignem præcipitauit, excepto ipſo, nemo interijt. Mummius Corinthum ſignis, tabulisq; ſpoliauit, quibus cum totam repleſſet Italiam, in domum ſuam nihil contulit.

De Q. Cæcilio Metello Macedonico.

QVintus Cæcilius Metellus à domita Macedonia Macedonicus: prætor Pſeudo Philippum, qui idem Andriſcus dictus eſt, uicit. Achæos bis prælio fudit, triumphandos Mummio tradidit. Inuiſus plebi ob nimiã ſeueritatem: et ideo tertio poſt duas repulſas, cõſul ægre factus, Arbachos in Hiſpania domuit. Apud Contrebiam oppidũ cohortes loco pulſas redire, & locum recipere iuſsit. Cum omnia proprio, & ſubito conſilio ageret, amico cuidã quid acturus eſſet rogãti: Tunicam, inquit, meam exurerem, ſi eam conſiliũ meum ſcire exiſtimarem. Hic quatuor filiorũ pater, ſupremo tempore humeris eorũ ad ſepulchrũ latus eſt. Ex quibus treis conſuleis, unum etiam triumphantem uidit.*

De Q. Cæcilio Metello Numidico.

QVintus Cæcilius Metellus Numidicus, qui de Iugurtha rege triumphauit, Cenſor Quintiũ

qui ſe Tiberij Gracchi filium mentiebatur incenſum non recepit.. Idem in legem Apuleiam per uim latam iurare noluit. Quare in exilium actus Smyrnæ exulauit. Claudia deinde rogatione reuocatus, cum ludis forte literas in theatro accepiſſet, non prius eas legere dignatus eſt, quàm ſpectaculum finiretur. Metellum ſororis ſuæ uirum laudare noluit, quod is olim ſuum iudicium, & leges detrectarat.

De Quinto Metello Pio.

QVintus Metellus Pius Numidici filius: Pius, qa patrem lachrymis, & precibus aßidue ab exilio reuocauit. Prætor bello ſociali Q. Pompedium Marſorum ducem interfecit. Conſul in Hiſpania Herculeios fratres oppreßit. Sertorium Hiſpania expulit. Adoleſcens in petione præturæ & pontificatus conſularibus uiris prælatus eſt.

De Tiberio Graccho.

TIberius Gracchus Africani ex filia nepos, Quæſtor Mancino in Hiſpania fœdus eius flagitioſum probauit. Periculum deditionis eloquentiæ gratia effugit. Tribunus plebis legem tulit, ne quis plus mille agri iugera haberet. Octauio collega intercedente, nouo exemplo magiſtratu abrogauit. Deinde tulit, ut ea familia, quæ de Attali hæreditate erat, ageretur, & populo diuideretur. Deinde cum prorogare ſibi poteſtatem uellet, aduerſis auſpicijs in publicum proceßit,

ſtatimq;

timq́; capitolium petijt, manum ad caput referens, qua ſalutem ſuam populo commendabat. hoc nobilitas ita accepit, quaſi diadema poſceretur. Segniterq́; ceſſante Mutio conſule, Scipio Naſica ſequi ſe iuſsit, qui ſaluam rempub. uellent, Gracchum in capitolium perſequutus oppreſsit. Cuius corpus Lucretij ædilis manu in Tyberim miſſum, unde ille Viſpillo dictus. Naſica ut inuidiæ ſubtraheretur, per ſpeciem legationis in Aſiam ablegatus eſt.

De Gaio Graccho.

GAius Gracchus peſtilentem Sardiniã quæſtor ſortitus, non ueniente ſucceſſore, ſua ſponte diſceſsit. Aſculanæ & Fregellanæ defectionis inuidiam ſuſtinuit. Tribunus plebis agrarias & frumentarias leges tulit. colonos etiam Capuam, & Tarentum mittendos cenſuit. Triumuiros agris diuidendis ſe & Fuluium Flaccum, & C. Craſſum conſtituit, Minutio Ruſo tribuno plebis legibus ſuis abrogante, in capitolium uenit: ubi cum Attilius præco Opimij conſulis in turba fuiſſet occiſus, in forum deſcendit, & imprudens concionem à tribuno plebis auocauit. Quare accerſitus, cum in ſenatum non ueniſſet, armata familia Auentinum occupauit. Vbi ab Opimio uictus, dum à templo Dianæ deſilijt, talũ intorſit, et Pomponio amico apud portam trigeminam, P. Lectorio in ponte ſublicio perſequentibus reſiſtente, in lucum Furinæ peruenit: Ibi

uel ſua uel ſerui Euphori *manu interfectus, caput à* Se*ptumuleio amico* Gracchi *ad* Opimium *relatum, auro expenſo fertur, propter auaritiam infuſo plumbo grauius effectum.*

De Marco Liuio Druſo.

M*Arcus* Liuius Druſus *genere & eloquentia magnus, ſed ambitioſus, & ſuperbus, ædilis munus magnificentiſſimum dedit: & ibi* Rubrio *collegæ quædam de utilitate reipublicæ ſuggerente: quid tibi, inquit, cum* Rep. *noſtra? Quæſtor in* Aſia *nullis inſignibus uti uoluit, ne quid ipſo eſſet inſignius.* Trib. *plebis* Latinis *ciuitatem, plebi agros, equitibus curiã, ſenatui iudicia permiſit.* Nimiæ *liberalitatis fuit.* Ipſe *etiam profeſſus, nemini ſe ad largiendum præter cœlum & cœnum reliquiſſe.* Ideoq; *cum pecunia egeret, multa contra dignitatem fecit.* Magulſam Mauritaniæ *principem ob regis ſimultatem profugum accepta pecunia* Bocho *prodidit, quẽ ille elephanto obiecit.* Adherbalem *filium regis* Numidarum *obſidem domi ſuæ ſumpſit, redemptionem eius occulte à patre ſperans.* Cœpionem *inimicum actionibus ſuis reſiſtentem, ait ſe ne ſaxo* Tarpeio *præcipitaturũ.* Conſuli *legibus* Agrarijs *reſiſtenti, ita collum in comitio obtorſit, ut multus ſanguis efflueret è naribus: quæ ille luxuria comprobans, morti iam detrudi ſe dicebat.* Deinde *ex gratia in inuidiam uenit.* Nam *plebs acceptis agris gaudebat,*

expulſi dolebant, equites lecti lætabãtur. Senatus permißis iudicijs exultabat: ſed ſocietatem cum equitibus ægre ferebat. Vnde Liuius anxius, ut Latinorum poſtulata differret, qui promiſſam ciuitatem flagitabant, repente in publico concidit ſiue morbo comitiali, ſeu hauſto caprino ſanguine ſemianimis domum relatus. Vota pro illo per Italiam publice ſuſcepta ſunt: & cum Latini conſulem in Albano monte interfecturi eſſent, Philippum admonuit, ut caueret. Vnde in ſenatu accuſatus, cum domum ſe reciperet, immiſſo inter turbam percuſſore, corruit. Inuidia cædis apud Philippum, & Cœpionem fuit.

De Caio Mario patre.

C*Aius Marius ſepties conſul, Arpinas humili loco natus, primis honoribus per ordinem functus, legatus Metello in Numidia, criminando conſulatum adeptus. Iugurtham captum ante currum egit: in proximum annum conſul ultro factus. Cymbros in Gallia apud aquas Sextias, Theutonas in Italia in campo Caudio uicit, deq́; his triumphauit. Vſq; ad ſextum conſulatum per ordinem factus, Apuleium Saturninũ Tribunum plebis, & Glauciam Prætorem ſeditioſos ex ſenatuſconſulto interemit. & cum Sulpicia rogatione prouinciam Syllæ eriperet, armis ab eo uictus, Minturnis in palude latuit. Inuentus, & in carcerem coniectus, immiſſum percuſſorẽ Gallũ uultus autoritate de-*

terruit, acceptaq; nauicula in Africā traiecit: ibi diu exulauit. Mox Cinnana dominatione reuocatus, ruptis ergaſtulis, exercitū fecit: cæſisq; inimicis iniuriā ultus ſeptimo cōſulatu, ut qdā ferūt uolūtaria morte deceßit

De Caio Mario filio.

C*Aius Marius filius uigintiquinq; annorum conſulatum inuaſit, quem honorem tam immaturum mater fleuit. hic patri ſæuitia ſimilis curiam armatus obſedit: inimicos trucidauit, quorum corpora in Tyberim præcipitauit. In apparatu belli, quod contra Syllam parabatur, apud Sacriportum uigilijs & labore defeſſus, ſub dio requieuit, & abſens uictus, fugæ, non pugnæ, interfuit. Præneſte refugit, ubi per Lucretium Offellam obſeſſus tentata per cuniculum fuga, cum omnia ſepta intelligeret, iugulandum ſe Pontio Theleſino præbuit.*

De Lucio Cornelio Cinna.

L*Vcius Cornelius Cinna flagitioſißimus rempublicam ſumma crudelitate uaſtauit. Primo conſulatu legem de exulibus reuocandis ferens, ab Octauio collega prohibitus, & honore priuatus, urbe profugit: uocatisq; ad pileum ſeruis, aduerſarios uicit. Octauium interfecit. Ianiculum occupauit. Iterum & tertio conſulem ſe ipſe fecit. Quarto conſulatu cum bellum contra Syllam pararet, Ancone ob nimiam crudelitatem ab exercitu lapidibus occiſus eſt.*

De C.

De C. Fimbria.

C. Fimbria ſæuiſsimus quippe Cinnæ ſatelles, Valerio Flacco cõſuli legatus in Aſiam profectus, per ſimultatem dimiſſus, corrupto exercitu, ducem interficiendũ curauit. Ipſe correptis imperij inſignibus, prouinciam ingreſſus, Mithridatẽ Pergamo expulit. Ilium ubi tardius portæ patuerũt, incendi iuſsit, ubi Mineruæ templum inuiolatum ſtetit, quod diuina maieſta teſeruatũ nemo dubitauit. Idem Fimbria militiæ principes ſecuri percuſsit: mox à Sylla Pergami oppreſſus, corrupto exercitu deſertus ſemet occidit.

De Viriato Luſitano.

Viriatus genere Luſitanus, ob paupertatem primo mercenarius, deinde alacritate uector, audacia latro, ad poſtremum dux, bellum aduerſum Romanos ſumpſit, eorumq; imperatorem Claudium Vnimanum, deinde C. Nigidium oppreſsit. Pacem à Popilio maluit integer petere, quàm uictus: & cum alia dediſſet, et arma retinerentur, bellũ renouauit. Cœpio cum uincere aliter non poſſet, duos ſatellites pecunia corrupit, qui Viriatum humi depoſitum perimerent. Quæ uictoria, quia empta erat, à ſenatu non probata.

De Marco Aemilio Scauro.

Marcus Aemilius Scaurus nobilis, pauper: nam pater eius, quamuis patritius, ob paupertatem carbonariũ negocium exercuit. Idem primo du-

bitauit, honores peteret, an argentariam faceret: ſed eloquentiæ conſultus ex ea gloriam peperit. Primo *in* Hiſpania *Corniculum meruit. Sub* Horeſte *in Sardinia ſtipendia fecit.* Aedilis *iuri reddendo magis, quàm muneri ædendo ſtuduit.* Prætor *aduerſus* Iugurtham, *tamen eius pecunia uictus.* Conſul *legem de ſumptibus, &* Libertinorũ *ſuffragijs tulit.* P. *Decium prætorem tranſeunte ipſo, ſedentem iußit adſurgere, eiq́; ueſtem ſcidit, ſellam concidit: ne quis ad eum in ius iret, edixit.* Conſul Ligures, *&* Gantiſcos *domuit, atq; de his triumphauit.* Cenſor Aemiliam *ſtrauit,* Pontem Miluium *fecit.* Tantumq́; *autoritate potuit, ut* Opimium *contra* Gracchum, Marium *contra* Glauciam, *et* Saturninum *priuato conſilio armaret.* Idem *filium ſuum, quia præſidium deſeruerat, in cõſpectum ſuum uetuit accedere.* Ille *ob hoc dedecus mortem ſibi conſciuit.* Scaurus *ſenex cum à* Vario Tribuno *plebis argueretur, quaſi ſocios, &* Latium *ad arma coëgiſſet, ad populum ait,* Su*rius* Sucronenſis Aemiliũ Scaurum *ait ſocios ad arma coëgiſſe.* Scaurus *negat. utri potius credendũ putatis?*

De Lucio Apuleio Saturnino.

L*Vcius Apuleius Saturninus* Trib. *plebis ſeditioſus, ut gratiam* Marianorũ *militum pararet, legem tulit, ut* Veteranis *centena agri iugera in* Africa *diuiderentur.* Intercedentem Bæbium *collegam, facta per populum lapidatione, ſubmouit.* Glauciæ *prætori,*

quod

quod is eo die, quo is concionem habebat, ius dicendo partem populi aduocaſſet, ſellam concidit, ut magis popularis uideretur. Quendam Libertini ordinis ſubornauit, qui ſe Tiberij Gracchi filium fingeret. Ad hoc teſtimonium Sempronia ſoror Gracchorū producta, nec precibus, nec minis adduci potuit, ut dedecus familiæ agnoſceret. Saturninus Aulo Memmio competitore interfecto Trib. plebis refectus, Siciliam, Achaiam, Macedoniam nouis colonis deſtinauit, & aurum dolo, an ſcelere Cœpionis partum ad emptionem agrorum conuertit. Aqua & igni interdixit ei qui in leges ſuas non iuraſſet. Huic legi multis nobilibus abrogantibus, cum tonuiſſet: iam, inquit, niſi quieſcitis, grandinabit. Metellus Numidicus exulare, quàm iurare maluit. Saturninus tertio Trib. plebis refectus, ut ſatellitem ſuum Glauciam prætorem faceret, Mummiū competitorem eius in campo Martio necandum curauit. Martius ſenatuſconſulto armatus, quo cenſetur, ne quid Reſp. detrimenti caperet, darent operam conſules. Saturninum & Glauciam in Capitolium perſequutus obſedit, maximóque aſtu inciſis fiſtulis in deditionem accepit: nec deditis fides ſeruata eſt. Glauciæ fracta ceruix. Apuleius cum in curiam fugiſſet, lapidibus, & tegulis deſuper interfectus. Caput eius Rabirius quidem ſenator per conuiuia in ludibrium circuntulit.

De Lucio Lucullo.

Lvcius Lucullus nobilis, diſertus, & diues, munus quæſtorium ampliſsimum dedit. Mox per *Murenam in Aſia claſſem* Mithridatis, & Ptolemæum regem Alexandriæ *conſuli Syllæ* conciliauit. Prætor Africam *iuſtiſsime rexit.* Aduerſus Mithridatem *miſſus, collegam ſuum* Cottam Calcedoniæ *obſeſſum liberauit.* Cizicon obſidione ſoluit. Mithridatis *copias ferro & famæ afflixit, eumq; regno ſuo* Ponto *expulit.* Quem *rurſum cum* Tigrane *rege Armeniæ ſubuenientc magna felicitate ſuperauit. Nimius in habitu, maxime ſignorum & tabularũ amore flagrauit.* Poſt *cum alienata mente deſipere cœpit, tutela eius* M. Lu*cullo fratri permiſſa eſt.*

De Lucio Cornelio Sylla.

Cornelius Sylla in fortuna felix dictus, cum paruulus à nutrice ferretur, mulier obuia: Salue, *inquit, puer tibi, &* Reip. *tuæ felix.* Et *ſtatim quæſita, quæ hæc dixiſſet, non potuit inueniri.* Hic *quæſtor* Marij *Iugurthã à* Bocho *in deditionẽ accepit.* Bello Cymbrico, *et* Theutonico *legatus bonam operam nauauit. Prætor inter ciueis ius dixit, prætor* Ciliciam *prouinciam habuit.* Bello *ſociali* Samniteis, Hirpinosq; *ſuperauit.* Ne *monimenta* Bochi *tollerẽtur,* Mario *reſtitit.* Conſul Aſiam *ſortitus,* Mithridatẽ *apud* Orchomenũ, & Chæroneam *prælio fudit.* Archelaum *prælio præfectum*

ſectum eius Athenis uicit. portũ Peiræum recepit, Medos, Dardanos in itinere ſuperauit. Mox cum rogatione Sulpicia imperiũ eius transferretur, ad Marium in Italiam regreſſus corruptis aduerſariorũ exercitibus, Carbonem Italia expulit. Marium apud Sacriportũ, Theleſinum apud portam Collinam uicit. Mario Præneſte interfecto, felicem ſe edicto appellauit. Proſcriptionis tabulas primus propoſuit. Nouem milia deditorum in uilla publica cecidit. Numerum ſacerdotum auxit. Tribunitiam poteſtatem minuit, Rep. ordinata dictaturam depoſuit. Vnde ſpe deceptus Puteolos conceſſit, & morbo, qui Phthiriaſis uocatur, interijt.

De Mithridate rege Ponti.

MIthridates rex Ponti oriundus à ſeptem Perſis, magna ui animi, & corporis, ut ſex iuges equos regeret: duarum & uiginti gentium ore loqueretur, bello ſociali diſsidentibus Romanis, Nicomedem Bithynia, Ariobarzanem Cappadocia expulit: literas per totam Aſiam miſit, ut quicunq; Romanus eſſet, certa die interficeretur: & factum eſt. Græciam, inſulasq; omneis, excepta Rhodo, occupauit. Sylla cũ prælio uicit. Claſſem eius proditione Archelai intercepit. Ipſum apud Orchienum oppidum fudit, & oppreſsit, & potuit capere, niſi aduerſum Marium feſtinans, qualemcunq; pacem componere maluiſſet: deinde eum Cabiris reſiſtentẽ Lucullus fudit. Mithridates poſt à Pom

peio nocturno prælio uictus, in regnum confugit. Vbi per ſeditionem popularem à Pharnace filio in turre obſeſſus, uenenũ ſumpſit. Cum id tardius biberet, quia aduerſum uenena multis antea medicaminibus corpus firmauerat, immiſſum percuſſorem Gallum Sithocum autoritate uultus territũ reuocauit, & in cædem ſuam manum trepidantis adiuuit.

De Cneo Pompeio Magno.

C*Neus Pompeius Magnus ciuili bello Syllæ partes ſequutus, ita egit, ut ab eo maxime diligeretur. Siciliam ſine bello à proſcriptis recepit.* Numidiã *Iarbæ ereptam, Maſiniſſæ reſtituit, uigintiſex annos natus triumphauit. Lepidum acta Syllæ reſcindere uolentẽ, priuatus* Italia *abrogauit. Prætor in Hiſpaniam proconſuli miſſus Sertorium uicit.* Mox *piratas intra quadrageſimum diem ſubegit. Tigranem ad deditionem, Mithridatem ad uenenum compulit.* Deinde *mirá felicitate rerum in ſeptentrione* Albanos, Colchos, Heniochos, Caſpios, Hiberos: *nunc in* Orientem Parthos, *Arabas, atq;* Iudæos *cum magno ſui terrore penetrauit. Primus in* Hircanum, Rubrum, *et* Arabicum *mare uſque peruenit.* Mox *diuiſo orbis imperio, cum Craſſus Syriam, Cæſar Galliam, Pompeius urbem obtineret, poſt cædem Craßi Cæſarem dimittere exercitum iußit. Cuius infeſto aduentu urbe pulſus, in Pharſalia uictus, ad Ptolemæum* Alexandriæ *regem fugit.*

Huius

Huius latus ſub oculis uxoris, & liberorum, à Septimio Ptolemæi *præfecto mucrone confoſſum eſt.* Iamq́; *defuncti caput gladio præciſum, quod uſq; ad ea tempora fuerat adoratum.* Truncus Nilo *iactus, à Seruio* Codro *rogo inuſtus, humatusq́; eſt, inſcribente ſepulchro:* HIC SITVS EST MAGNVS P. *Caput ab Achilla* Ptolemæi *ſatellite,* Aegyptio *uelamine inuolutum, cum annulo* Cæſari *præſentatum eſt. Qui non continens lachrymas, illud plurimis, & precioſiſsimis odoribus cremandum curauit.*

FINIS.

SVETONII TRANQVILLI DE ILLVSTRIBVS GRAMMATICIS LIBER.

GRammatica *olim* Romæ *ne in uſu quidem, nedum in honore ullo erat, rudi ſcilicet, ac bellicoſa etiam tum ciuitate, necdum magnopere liberalibus diſciplinis uacante. Initium quoq; eius mediocre extitit. Siquidem antiquiſsimi doctorum quidem, & poëtæ, &* Oratores *ſemigræci erant:* Liuium & Ennium *dico, quos utraque lingua domi, foriſq́; docuiſſe adnotum eſt. Nihil amplius quàm græcè interpretabãtur. Ac ſi quid latine ipſi compoſuiſſent, præ-*

legebant. Nam q́d nonnulli tradunt, duos libros de literis, ſyllabisq́; item de metris ab eodẽ Ennio *æditos, iure arguit* L. Cotta, *nõ poëtæ, ſed poſterioris* Ennij *eſſe cuius etiã de augurandi diſciplina uolumina feruntur.*

De Cratete Mallote primo grãmatico in Vrbe.

P*Rimus igitur, quantũ opinamur, ſtudium grammaticæ in urbẽ intulit* Crates Mallotes *Ariſtarchi æqualis, qui miſſus ad Senatũ ab Attalo rege inter ſecundum, ac tertium bellum* Punicum *ſub ipſam* Ennij *mortem, cum in regione palatij prolapſus in cloacæ foramen, crus fregiſſet, per omne legationis ſimul & ualetudinis tempus plurimas* ἀκροάσεις *ſubinde fecit, aßidueq́; diſſeruit, ac noſtris exemplo fuit ad imitãdum. Hactenus tamen imitati, ut carmina parum adhuc diuulgata, uel defunctorũ amicorũ, uel ſi quorum aliorum probaſſent, diligentius retractarent, ac legendo, cõmentandoq́; etiam cæteris nota facerent, ut* C. O*ctauius* Lampadio Næuij *Punicum bellum, quod unico uolumine, & continenti ſcriptura expoſitum, diuiſit in ſeptem libros: ut poſtea* Q. Vargunteius *annaleis* Ennij, *quos certis diebus in magna frequentia pronunciabat, ut* Lælius, Archelaus, Vectius, Q. Philocomus *Lucilij Satyras familiaris ſui, quas legiſſe apud* Archelaum Pompeius, Lenæus *apud* Philocomum, Valerius Cato *prædicant. Inſtruxerunt, auxeruntq́; ab omni parte grammatica* Lælius Lanuuinus *gener* Q. Aelij,

Seruius

Seruius Clodius uterq; eques Romanus, multiq́; , ac ua rij & in doctrina & in Rep. uſus.

De Lælio Præconino ſiue Iſtilone.

L Aelius cognomine duplici fuit, nam & Præconinus, quod pater eius præconium fecerat, uocabatur: & Iſtilo, quod orationes nobiliſsimo cuique ſcribere ſolebat. Tantus optimatum fauor, ut Q. Metellum Numidicum in exilium comitatus ſit. Seruius cum librum ſoceri nondum æditum fraude intercepiſſet, & ob hoc repudiatus pudore ac tædio ſeceßiſſet ab urbe, in podagræ morbum incidit, cuius impatiens ueneno ſibi perunxit pedes, & enecuit ita, ut parte ea corporis quaſi præmortui uixerit: poſt hoc magis ac magis & gratia, & cura artis increuit, ut ne clariſsimi quidem uiri abſtinuerint, quo minus & ipſi aliquid de ea ſcriberent. Vtq́; temporibus quibuſdam ſuper XX. celebres ſcholæ fuiſſe in urbe tradantur. Precia grammaticorũ tanta, mercedesq́; tam magnæ, ut conſtet Luctatium Daphnidem, quem Lenæus Meliſſus per cauillationem nominis πανὸς ἄγημα dicit, ducentis milibus numûm Q. Catulo emptum ac breui manumiſſum, L. Apuleium ab Eficio Caluino equite Ro. prædiuite quadringenis annuis conductum, multos edocuiſſe. Nam in prouincias quoque Grammatica penetrauerat, ac nonnulli de notiſsimis doctoribus peregre docuerunt, maxime in Gallia Togata, inter quos

Octauius Teucer, *&* *Siſcennius* Iacchus, *&* Oppius Cares, *hic quidem ad ultimam ætatem, & cum iam nõ greſſu modò deficeret, ſed & uiſu.*

De grammaticorum appellatione.

Appellatio grammaticorum græca conſuetudine inualuit, ſed initio literati uocabantur. Cornel.*quoq;* Nepos *in libello, quo diſtinguit literatum ab erudito: literatos quidem uulgò appellari ait eos, qui aliquid diligenter, & acute, ſcienterq́; poßint aut dicere, aut ſcribere. Cæterum proprie ſic appellandos poëtarum interpretes, qui à græcis grammatici nominentur, eoſdem literatos uocitatos.* Meſſala *Coruinus in quadam epiſtola non eſſe ſibi dicens rem cum* Furio Bibaculo, *nec cum* Sigida *quidem, aut literatore* Catone. *ſignificat enim hauddubie* Valeriũ *Catonem poëtam ſimul, grammaticumq́; notißimum. Sunt qui literatum à literatore diſtinguant: ut* Græci *grammaticum, à grammatiſta, & illum quidem abſolute, hunc mediocriter doctum exiſtiment: quorum opinionem* Orbilius *etiam exemplis confirmat.* Nam *apud maiores ait, cum familia alicuius uenalis produceretur, nõ temere, quem non literatum in titulo, ſed literatorem inſcribi ſolitum eſſe, quaſi non perfectum literis, ſed imbutum.* Veteres *grammatici &* Rhetoricam *docebant, ac multorum de utraq; arte commentarij feruntur, ſecundum quam conſuetudinẽ poſteriores quoq; exiſtimo, quanq̃*

iam

iam diſcretis profeßionibus, nihilominus uel retinuiſſe, uel inſtituiſſe, & ipſos quædam genera inſtitutionũ ad eloquentiam præparandam, ut problemata, periphraſes, elocutiones, ethologias, atque alia hoc genus, ne ſcilicet ſicci omnino, atq; aridi, pueri rhetoribus traderentur: quæ quidem omitti iam uideo deſidia quorundam & infantia: non enim faſtidio putem. Me quidem adoleſcentulo, repeto quendam principem nomine, alternis diebus declamare, alternis diſputare, nonnullis uero mane diſſerere, poſt meridiem remoto pulpito declamare ſolitum. Audiebam etiam memoria patrum, quoſdam è grammaticis ſtatim ludo tranſiſſe in forum, atq; in numerum præſtantißimorum patronorum receptos. Clari profeſſores, & de quibus prodi poßit aliquid duntaxat à nobis, ferè hi fuerunt.

De Sæuio Nicanore.

S*Aeuius Nicanor primus ad famã, dignationẽq; docẽdo peruenit, fecitq; præter cõmentarios, quorũ tamen pars maxima intercepta dicitur, ſatyrã quoq;, in qua libertinũ ſe, ac duplici cognoĩe eſſe hoc indicat, Sæuius Nicanor Marci libertus. negabit Sæuius Poſthumius idẽ. At M. docebit. Sunt qui tradant ob infamiã quandã eum in Sardiniam ſeceßiſſe, ibiq; diẽ obijſſe.*

De Aurelio Opilio.

A*Vrelius Opilius Epicurei cuiuſdam libertus, philoſophiam primo, deinde Rhetoricam, no-*

uiſsime grammaticam docuit: dimiſſa autem ſchola Ru*tiliũ* Rufum *damnatũ in* Aſiam *ſequutus, ibidem* Smyr*næ ſimulq́; conſenuit, cõpoſuitq́; uariæ eruditionis aliquot uolumina, ex quibus nouem unius corporis, qui quia ſcriptores, ac poëtas ſub clientela muſarum iudicaret, non abſurde & ſcripſiſſe, & feciſſe ſe ait ex numero diuarum: & appellatione huius cognomen in pleriſq; indicibus, & titulis per unam literam ſcriptum animaduerto:* Verum *ipſe id per duas effert in* Paraſſichi *de libellis, qui inſcribitur* Pinax.

De M. Antonio Gnipho.

MArcus Antonius Gnipho *ingenuus in* Gallia *natus, ſed expoſitus, à nutritore ſuo manumiſſus, inſtitutusq́;* Alexandriæ *quidem, ut aliqui tradũt, in contubernio* Dionyſij Scithobrachionis*: quod equidem non temere crediderim, cũ temporũ ratio uix congruat.* Fuiſſe *dicitur ingenij magni, memoriæ ſingularis, nec minus græce, quàm latine doctus, præterea comi, faciliq́; natura: nec unquam de mercedibus pactus, eoq́; plura ex liberalitate diſcentium conſequutus. docuit primum in diui* Iulij *domo pueri adhuc, deinde in ſua priuata: docuit autem &* Rhetoricam *ita, ut quotidie præcepta eloquentiæ traderet.* Declamaret *uero non niſi nundinis.* Scholam *eius claros quoq; uiros frequentaſſe aiunt.* In *his* M. Ciceronem *etiam cum prætura fungeretur.* Scripſit *multa, quamuis annum ætatis*

quinquage-

quinquageſimum non acceſſerit, etſi Atteius philologus duo tantum uolumina de Latino ſermone reliquiſſe eum tradit: nam cætera ſcripta diſcipulorum eius eſſe non ipſius, in quibus & ſuum alicubi reperi nomen.

De M. Pompilio.

POmpilius Andronicus natiõe Syrus, ſtudio Epicureæ ſectæ, deſidioſior in profeßione Grammaticæ habebatur, minusq; idoneus ad tuendam ſcholam. Itaque cum ſe in urbe non ſolum Antonio Gniphoni, ſed cæteris etiam deterioribus poſtponi uideret, Cumas tranſijt, ibiq; in ocio uixit, & multa compoſuit. Verum adeò inops, atque egens, ut coactus ſit, præcipue illud opuſculum annalium elenchorum ſexdecim milibus numûm cuidam uendere: quos libros Orbilius ſupreſſos redemiſſe ſe dixit, uulgandóſque curaſſe nomine autoris.

De Orbilio.

ORbilius Pupillus Beneuentanus morte parentum una atque eadem die inimicorum dolo interemptorum deſtitutus, primo apparituram magiſtratibus fecit, deinde in Macedonia Corniculo, mox equo meruit, functusq; militia, ſtudia repetit, quæ iam inde à puero non leuiter attigerat: ac profeſſus diu in patria, quinquageſimo demum anno Romam conſule Cicerone tranſijt, docuitq; maiore fama, quàm emolumento: nanq; iam perſenex pauperem ſe, & habitaſ

re ſub tegulis quodam ſcripto fatetur. librum etiam, cui eſt titulus Perialogos *ædidit, continentem querelas de iniurijs, quas profeſſores negligenter ab ambitione parentum acciperent. Fuit autem naturæ acerbæ non modò in antiſophiſtas, quos omni ſermone lacerauit, ſed etiam in diſcipulos. &* Horatius *ſignificat plagoſum eum appellans, & domitius* Marſus *ſcribens,*

Si quos Orbilius *ferula, ſcuticaq; cecidit.*

Ac ne principum quidem uirorum inſectatione abſtinuit, ſiquidem ignotus adhuc, cũ iudicio frequenti teſtimonium diceret, interrogatus à Varrone *diuerſæ partis aduocato, quid nam ageret, & quo artificio uteretur:* Gibberoſos *ſe de ſole in umbram transferre reſpondit, quod* Murena *gibber erat.* Vixit *propè ad centeſimum ætatis annum, amiſſa iam pridem memoria, ut uerſus* Bibaculi *docet:*

Orbilius ubi nam eſt literarum obliuio.

Statua eius Beneuenti *oſtenditur in* Capitolio *ad ſiniſtrum latus marmoreo habitu ſedentis ac palliati, appoſitis duobus ſcrinijs.* Reliquit *filium* Orbilium *& ipſum grammaticum profeſſorem.*

De Atteio Philologo.

A*Tteius* Philologus *libertinus* Athenis *natus. hunc* Capito Atteius *iuriſconſul. inter grammaticos rhetorem, inter rhetores grammaticum fuiſſe ait. De eodem* Aſinius Pollio *in libro, quo* Saluſtij *ſcripta*

pta reprehendit: ut nimia priſcorum uerborum affe-ctatione oblita, ita tradit: In eam rem adiutorium ei fecit maxime quidam Atteius prætexatus nobilis grammaticus Latinus, declamantium deinde adiutor, atque præceptor. Ad ſummam Philologus ab ſemet nominatus, ipſe ad Lælium Hermam ſcripſit, ſe in græcis literis magnum proceſſum habere, & in Latinis nonnullum. Audiſſe Antonium Gniphonem, eiusq; Hermam poſtea docuiſſe. Præcepiſſe autem multis & claris iuuenibus, in quibus Appio quoq; & Pulchro Claudijs fratribus, quorũ etiam comes in prouincia fuerit. Philologi appellationem adſumpſiſſe uidetur: quia ſicut Eratoſthenes, qui primus hoc cognomen ſibi uendicauit, multiplici, uariáq; doctrina cenſebatur: quod ſanè ex commentarijs eius apparet, quanquam pauciſſimi extent: de quorũ tamen copia ſic altera ad eundem Hermam epiſtola ſignificat. Hylen noſtram alijs memento cõmendare, quam omnis generis coëgimus, uti ſcis, octingentos in libros. Coluit poſtea familiariſſime C. Salluſtium, et eo defuncto Aſinium Pollionem, quos hiſtoriam componere aggreſſos: alterum breuiario rerum omnium Romanorum, ex quibus, quas uellet, eligeret, inſtruxit: alterum præceptis de ratione dicendi. Quo magis miror Aſiniũ Pollionem credidiſſe antiqua eum uerba, & figuras ſolitum eſſe colligere Saluſtio, cum ſibi ſciat nĩl aliud ſuadere, quàm ut noto, ci-

uiliq; & proprio ſermone utatur, uitetq; maxime obſcuritatem Salluſtij, & audaciam in translationibus.

De Valerio Catone.

VAlerius Cato, ut nonnulli tradiderunt, Burſeni cuiuſdam libertus ex Gallia, ipſe libello, cui eſt titulus Indignatio, ingenuum ſe natum ait, & pupillum relictum, eoq; facilius licentia Syllani temporis exutum patrimonio, docuit multos, & nobileis, uiſusq; eſt peridoneus præceptor, maxime ad poëticã tendentibus, ut quidem apparere uel his uerſiculis poteſt:

Cato grammaticus Latina Siren,
Qui ſolus legit, ac facit poëtas.

Inſcripſit præter grammaticos libellos etiam poëmata, ex quibus præcipue probantur Lydia & Diana.

Lydiæ Ticida meminit.

Lydia doctorum maxima cura liber.

Dianæ Cinna,

Secula permaneat noſtri Diana Catonis.

Vixit ad extremam ſenectam, ſed in ſumma pauperie, & penè inopia, abditus modico gurguſtio, poſt quàm Tuſculana uilla creditoribus ceſſerat, ut autor eſt Bibaculus:

Si quis forte mei domum Catonis,
Depictas minio aſſulas, & illos
Cuſtodes uidet ortulos Priapi,
Miratur quibus ille diſciplinis

Tantam

Tantam ſit ſapientiam aſſequutus,
Quem tres calculi, & ſelibra farris,
Racemi duo, tegula ſub una
Ad ſummam propè nutriant ſenectam.
Et idem rurſus.
Catonis modo Galle Tuſculanum
Tota creditor urbe uenditabat.
Mirati ſumus unicum magiſtrum,
Summum grammaticum, optimum poëtam
Omneis ſoluere poſſe quæſtiones,
Vnum difficile expedire nomen.
En cor Zenodoti, en iecur Cratêtis.

De Cornelio Epicado.

Cornelius Epicadus L. Cornelij Syllæ Dictatoris Libertus, Calatorq́; ſacerdotio augurali, filioq́; eius Fauſto gratißimus fuit: quare nunquam non utriuſq; ſe libertum ædidit. Librum autem, quem Sylla nouißimum de rebus ſuis imperfectum reliquerat, ipſe ſuppleuit.

De L. Taberio.

Taberius Hiera ſuo Hero emptus de Cataſta, et propter literarum ſtudium manumiſſus, docuit inter cæteros Brutum, & Caßium. Sunt qui tradant, tanta eum honeſtate præditum, ut temporibus Syllanis proſcriptorum liberos gratis, & ſine mercede ulla in diſciplinam receperit.

De Curtio Nitia.

CVrtius Nitia hæſit Gn. Pompeio, & C. Memmio: ſed cum codicillos Memmij ad Pompeij uxorem de ſtupro pertuliſſet, proditus ab ea, Pompeium offendit, domoq́; ei interdictum eſt. Fuit & M. Ciceronis familiaris, in cuius epiſtola ad Dolobellã hæc de eo legimus: Omnino mihi literæ magis ſunt expetendæ à te, quàm à me tibi. Nihil enim Romæ geritur, quod te putem ſcire curare, niſi forte ſcire uis, me inter Nitiam noſtrũ & Vidium iudicem eſſe. Profert alter, opinor, duobus uerſiculis expenſum Nitiæ, alter Ariſtarchus hos ὀβελίζει. Ego tanquam Criticus antiquus iudicaturus ſum, Vtrũ ſint τοῦ ποιητοῦ, an παρεμβεβλημένοι. Item ad Atticum: De Nitia quod ſcribis, ſi ita me haberem, ut eius humanitate frui poſſem, in primis uellem illum mecum habere: ſed mihi ſolitudo, & receſſus prouincia eſt, quod quia ferebat Sicca, eo magis illum deſidero. Præterea noſti Nitiæ noſtri imbecillitatem, molliciem, conſuetudinem uictus. Cur ego illi moleſtus eſſe uelim, cum mihi ille iucundus eſſe non poßit? Voluntas tamen eius mihi grata eſt. Huius de Lucilio libros etiam ſatyra comprobat.

De Lenæo.

LEnæus Pompeij Magni libertus, & penè omnium expeditionũ comes, defuncto eo filijsq́; eius, ſchola ſe ſuſtentauit; docuitq́; in Carinis ad Telluris ædem,

ædem, in qua regione Pompeiorum domus fuerat. Ac tanto amore erga patroni memoriam extitit, ut Saluſtium hiſtoricum, quod eum oris improbi animo inuerecundo ſcripſiſſet, acerbiſsima ſatyra lacerauerit, Laſtaurum, & lurconem, & nebulonem, popinonemq́; appellans, & uita, ſcriptisq́; monſtroſum: præterea priſcorum, Catonisq́; uerborum ineruditiſsimum furem. Traditur autem puer adhuc catenis ſubreptus refugiſſe in patriam, perceptisq́; liberalibus diſciplinis, precium domino ſuo retuliſſe. Verum ob ingeniũ atq; doctrinam gratis manumiſſus.

De Q. Cæcilio.

Q. Cæcilius Epeirota Tuſculi natus, libertus. Attici Satrij equitis Ro. ad quem ſunt Ciceronis epiſtolæ, cum filiam patroni nuptam M. Agrippæ doceret, ſuſpectus in ea, & ob hoc remotus, ad Cornelium Gallum ſe contulit, uixitq́; unà familiariſsime, quod ipſi Gallo inter grauiſsima crimina ab Auguſto obijcitur. Poſt deinde damnationem, mortemq́; Galli, ſcholam aperuit: ſed ita, ut paucis, & tantũ adoleſcentibus præciperet, prætextato nemini, niſi ſi cuius parenti hoc officium negare non poſſet. Primus dicitur Latine ex tempore diſputaſſe, primusq́; Vergilium, & alios Poëtas nouos perlegere cœpiſſe, quod etiam Domitij Marſi uerſiculus indicat.

Epeirota tenellorum nutricula uatum.

De Verrio Flacco.

VErrius Faccus libertinus docendi genere maxime inclaruit: nanq; ad exercitanda diſcentium ingenia, æqualeis inter ſe cõmittere ſolebat, propoſita non ſolum materia, quam ſcriberent, ſed et præmio, qđ uictor auferret: id erat liber aliquis antiquus, pulcher, aut rarior: quare ab Auguſto quoq; nepotibus eius præceptor electus, tranſijt in palatiũ cum tota ſchola. Verum ut neq; amplius poſthac diſcipulum reciperet. Docuitq; in atrio Catilinæ domus, quæ pars palatij tunc erat, & ſextertia centena in annũ accepit: deceßit ætatis exactæ ſub Tiberio. Statuam habet Præneſte in inferiore fori parte contra hemicyclum, in quo faſtos à ſe ordinatos, & marmoreo parieti inciſos publicaret.

De Craſſitio.

LVcius Craßitius genere Tarentinus, ordinis Libertini cognomine Paſides, mox Panſam ſe trãſnominauit. Hic initio circa ſcenam uerſatus eſt, dum Mimographos adiuuat: deinde in Pergula docuit, donec cõmentario Smyrnæ ædito adeò inclaruit, ut hæc de eo ſcriberentur:

Vni Craßitio ſe credere Smyrna probauit,
 Deſinite indocti coniugio hanc petere.
Soli Craßitio ſe dixit nubere uelle,
 Intima cui ſoli nota ſua extiterint.

Sed cum edoceret iam multos, ac nobileis, in his Iu-

lium Antonium triumuiri filium, ut Verrio quoq; Flacco compararetur, dimiſſa repente ſchola, tranſijt ad Q. Septimij philoſophi ſectam.

De Scribonio.

Scribonius Aphrodiſius Orbilij ſeruus atq; diſcipulus, mox à Scribonia Libonis filia, quæ prior Auguſti uxor fuerat, redemptus, & manumiſſus: docuit, quo Verrius tempore, cuius etiam libros de orthographia reſcripſit, nõ ſine inſectatione ſtudiorum morumq́; eius.

De C. Iulio Higino.

Caius Iulius Higinus Auguſti libertus, natione Hiſpanus (etſi nonnulli Alexandrinum putant, & à Cæſare puerum Romam aduectum Alexandria capta) ſtudioſe, & auide imitatus eſt Cornelium Alexandrum grãmaticum græcũ, quem propter antiquitatis notitiam Polyhiſtorem multi, quidam hiſtoriam uocabant. Præfuit Palatinæ bibliothecæ, nec eo ſecius plurimos docuit: fuitq; familiariſsimus Ouidio poëtæ, & C. Licinio conſulari hiſtorico, qui eum admodum pauperem deceſsiſſe tradit, & liberalitate ſua quoad uixit ſuſtentatum. Huius libertus fuit Iulius Modeſtus, in ſtudijs atq; doctrina ueſtigia patroni ſequutus.

De C. Meliſſo.

Caius Meliſſus Spoleti natus, ingenuus, ſed ob diſcordiam parentum expoſitus, cura & indu-

ſtria educatoris ſui altiora ſtudia percepit, ac Mecœnati pro grammatico muneri datus eſt: cui cum ſe gratum, & acceptum in modum amici uideret, quanquam adſerente matre, permanſit tamen in ſtatu ſeruitutis, præſentemq; conditionẽ ueræ origini antepoſuit: quare citò manumiſſus, Auguſto, & inſinuatus eſt, quod eleganter curam ordinandarum bibliothecarum in Octauiæ porticu ſuſcepit: atque ut ipſe tradit, ſexageſimum ætatis annum agens, libellos ineptiarum, qui nũc iocorum ſcribuntur, componere inſtituit: abſoluitq; centum & quinquaginta, quibus & alios diuerſos poſtea addidit. fecit & nouum genus togatarum, inſcripſitq; trabeatas.

De M. Pomponio Marcello.

Marcus Pomponius Marcellus ſermonis Latini exactor modeſtiſsimus, in aduocatione quadam (nam interdum & cauſſas agebat) ſolœciſmum ab aduerſario factũ uſq; adeò arguere perſeuerauit, quoad Caſsius Seuerus interpellatis iudicibus dilationem petijt, ut litigator ſuus alium Grãmaticum adhiberet, quando non putat is cum aduerſario de iure, ſed ſibi de ſolœciſmo controuerſiam futuram. Hic idem cum ex oratione Tiberium reprehendiſſet, affirmante Atteio Capitone, & eſſe illud Latinum, & ſi non eſſet, futurum certe. Iam inde mentitur, inquit Capito. Tu enim Cæſar ciuitatem dare potes hominibus, uerba non potes.

tes.pugilem olim fuiſſe Aſinius Gallus hoc in eum epigrammate oſtendit.

Qui caput ad leuam didicit.
Gloſſemata uobis præcipit,
Os nullum uel potius pugilis.

De Q. Rhemmio Palæmone.

RHemmius Palæmon, Veicetinus *mulieris uerna primo, ut ferunt,* Textrinū, *deinde herilem filium dum comitatur in ſcholas, literas didicit: poſtea manumiſſus docuit* Romæ, *ac principem locum inter* Grammaticos *tenuit, quanquam infamis omnibus uitijs, palamq́;* & Tiberio, & *mox* Claudio *prædicantibus, nemini minus inſtitutionem puerorum, uel iuuenum commitendam. Sed capiebat homines cum memoria rerum, tum facilitate ſermonis: necnon etiam poëmata faciebat ex tempore. Scripſit ex uarijs, nec uulgaribus metris. Arrogantia fuit tanta, ut* M. Varronem *porcum appellaret. ſecum* & *natas,* & *morituras literas iactaret.* Nomen *ſuum in* Bucolicis *non temere poſitū, ſed præſagiente* Vergilio *fore quandoq; omniū poëtarum, ac poëmatū* Palæmonē *iudicem. Gloriabatur etiam latrones quondam ſibi propter nominis celebritatem parſiſſe. Luxuriæ ita indulſit, ut ſæpius in die lauaretur: nec ſufficeret ſumptibus, quanquam ex ſchola quadragena annua caperet, ac non multo minus ex re familiari, cuius diligentiſſimus erat, cum* & *officinas*

promercaliũ ueſtium exerceret, et agros adeò coleret, ut uitem manu eius inſtitutã ſatis conſtet CCC. LXV. uaſa ædidiſſe: ſed maxime flagrabat libidinibus in mulieres uſq; ad infamiã oris. dictoq; non inſceto notatũ ferunt cuiuſdã, qui cum in turba oſculũ ſibi ingerentẽ, quanq̃ refugiens deuitare non poſſet: Vis tu, inquit, magiſter quoties feſtinantem aliquem uides abligurire?

De Marco Valerio Probo.

MArcus Valerius Probus Berrytius diu centuriatũ petijt, donec tædio ad ſtudia ſe contulit. Legerat in prouincia quoſdã ueteres libellos apud grãmatiſtã, durante adhuc ibi antiquorũ memoria, necdũ omnino abolita, ſicut Romæ. Hos cum diligentius repetere, atq; alios deinceps cognoſcere cuperet, quamuis ſe contemni, magisq; opprobrio legentibus, q̃ gloriæ & fructui eſſe animaduerteret, nihilominus in propoſito manſit, multaq; exẽplaria cõtracta emendare, ac diſtinguere, & adnotare curauit. Soli huic, nec ulli præterea grãmatices parti deditus: hic non tam diſcipulos, q̃ ſectatores aliquot habuit: nunq̃ enim ita docuit, ut magiſtri perſonam ſuſtineret. Vnũ uel alterũ, uel cum pluri mos treis, aut quatuor pomeridianis horis admittere ſolebat: cubansq; inter lõgos, ac uulgares ſermones legere quædã, idq; perraro: nimis pauca, et exigua de quibuſdã, minutis quæſtiunculis ædidit. Reliquit autẽ non mediocrem ſyluam obſeruationum ſermonis antiqui.

SVETONII

DE CLARIS RETORIBVS LIBER.

RHetorica quoq; apud nos perinde atq; grãmatica ferè recepta eſt, paulò etiam difficilius. Quippe quam conſtet nonnunquam etiam prohibitam exerceri, quod ne cui dubium ſit, uetus, item Cenſorium edictum ſubijciam. Fannio Strabone, M. Valerio Meſſala conſulibus, M. Pomponius prætor Senatum conſuluit, quod uerba facta ſunt de philoſophis, & Rhetoribus. S. Conſu. de ea re ita cenſuerunt, ut M. Pomp. prætor animaduerteret, curaretq́; , ut ſi ei è republica, fideq́; ſua uideretur, uti Romæ ne eſſent. De ijſdem interiecto tempore Gne. Domitius Aenobarbus, L. Licinius Craſſus Cenſores ita edixerunt: Renunciatum eſt nobis, eſſe homines, qui nouum genus diſciplinæ inſtituerunt, ad quos iuuentus in ludos conueniat, eos ſibi nomen impoſuiſſe Latinos Rhetoras: ibi homines adoleſcentulos totos dies deſidere. Maiores noſtri quæ liberos ſuos diſcere, & quos in ludos itare uellent, inſtituerunt. Hæc noua, quæ præter conſuetudinem, ac morem maiorum fiunt, neq; placent, neq; recta uidentur. Quapropter & ijs, qui eos ludos habent, & ijs, qui eò uenire conſueuerũt, uidetur faciendum, ut oſtendamus noſtram ſententiam nobis non placere. Paulatim & ipſa utilis, honeſtáq; apparuit, multiq; eam præſidij cauſſa, & gloriæ appe multiq;

tiuerunt. Cicero ad præturam uſq; Græce declamauit; Latine uero ſenior quoq;, & quidem conſulibus Hircio *&* Panſa, *quos diſcipulos, & grandeis prætextatos uocabat. Gn. Pompeium quidam hiſtorici tradiderunt ſub ipſum ciuile bellum, quo facilius C. Curioni promptiſſimo iuueni cauſſam Cæſaris defendenti contradiceret, repetiſſe declamandi conſuetudinem, M. Antonium, item Auguſtũ ne Mutinenſi quidem bello omiſiſſe. Nero Cæſar et primo imperij anno, publice quoq; bis antea declamauit: pleriq; autem oratorum etiam declamationes ædiderunt. Quare magno ſtudio hominibus iniecto, magna etiam profeſſorum, ac doctorum profluxit copia: adeoq; floruit, ut nonnulli ex infima fortuna in ordinem ſenatorium, atq; ad ſummos honores proceſſerint. Sed ratio docendi nec una omnibus, nec ſingulis eadem ſemper fuit, quando uario modo quiſq; diſcipulos exercuerunt: nam & dicta præclare per omnes figuras, per caſus, & apologos aliter atq; aliter exponere, & narrationes tum breuiter & preſſe, tum latius & uberius explicare conſueuerant. Interdum Græcorum ſcripta conuertere, ac uiros illuſtreis laudare, uel uituperare: quædam etiam ad uſum communis uitæ inſtituta, dum utilia & neceſſaria, dum pernicioſa & ſuperuacanea oſtendere. Sæpe fabulis fidem firmare, aut demere, quod genus* θέσεις, *&* ἀνασκευὰς, *&* κατασκευὰς *Græci uocant, donec ſenſim hæc exolue-runt,*

runt, & ad controuerſiam uentum eſt. Veteres controuerſiæ aut ex hiſtorijs trahebantur, ſicut ſanè nōnullæ uſq; adhuc, aut ex ueritate, ac re, ſi qua forte recēs accidiſſet. Ita locorum etiam appellationibus adiectis proponi ſolebant. Sic certe collectæ, æditæq; ſe habent, ex quibus non alienum fuerit unam, & alteram exempli cauſſa ad uerbum referre. Aeſtiuo tempore adoleſcentes urbani cum Hoſtiam ueniſſent, littus ingreſſi, piſcatores trahentes rete adierunt, & pepigerunt, bolum quanti emerent. numos ſoluerunt, diu expectauerunt, dum retia extraherentur: aliquando extractis, piſcis nullus inſuit, ſed ſporta auri obſuta, tum emptores bolum ſuum aiunt, piſcatores ſuum. Venalicij cum Brunduſij gregem uenalium è naui educerent, formoſo, & precioſo puero, quod portitores uerebantur, Bullam, & Prætextam togam impoſuere, facile fallaciam cellarunt. Romā uenitur, res cognita eſt: petitur puer, quod domini uoluntate fuerit liber in libertate. Olim autem eas appellationes Greæci συντάξεις uocabant. Mox controuerſias quidam, ſed aut fictas, aut iudicialeis. Illuſtres profeſſores, & quorum memoria aliqua extet, non temere alij reperientur, quàm de quibus tradam.

De L. Plotio Gallo.

LVcius Plotius Gal. de hoc Cicero in epiſtola ad M. Ticinnium ſic refert: Equidem memoria teneo pueris nobis primū Latine docere cœpiſſe, L. Plo-

tium quendam, ad quem cum fieret concurſus, quod ſtu dioſiſsimus quiſq; apud eum exerceretur, dolebã mihi idem non licere. Continebar *autem doctiſsimorum ho minum autoritate, qui exiſtimabant* Græcis *exercitationibus ali melius ingenia poſſe. Hunc eundem (nam diutiſsime uixit)* M. *Cœlius in oratione, quam pro ſe de ui habuit, ſignificabat dictaſſe à* Cratino *accuſatori ſuo actionẽ, ſubtractoq; nomine ordeariũ eum rhetorẽ appellat, deridens ut inflatum, ac leuem, & ſordidum.*

De L. Octacilio Pilito.

L*Vcius* Octacilius *Pilitus ſeruiſſe dicitur, atque etiam hoſtiarius uetere more in catena fuiſſe, do nec ob ingenium, ac ſtudium literarum manumiſſus accuſanti patrono ſubſcripſit: deinde* Rhetoricã *profeſſus,* Gn. Pomp. Magnum *docuit, patris eius res geſtas, nec minus ipſius compluribus libris expoſuit.* Primus *omnium* Libertinorum, *ut* Cornelius Nepos *opinatur, ſcribere hiſtoriam orſus, non niſi ab honeſtiſsimo quoq; ſcribi ſolitam.* Ad *id tempus* Epidius *calumnia notatus, ludum docendi aperuit, docuitq; inter cæteros* M. Antonium, *&* Auguſtum, *quibus quondam* C. Canutius *obijcentibus ſibi, quod in* Repu. *adminiſtranda po tiſsimum conſularis* Iſaurici *ſectam ſequeretur:* Malle *reſpondit,* Iſaurici *eſſe diſcipulum, quàm* Epidij *calumniatoris.* Hic Epidius *ortum ſe ab* Epidio Nunciono *prædicabat, quem ferunt olim præcipitatum in fontem*

fluminis

ſluminis Sarni, paulò poſt cum cornibus exiſſe, ac ſtatim non comparuiſſe, in numeroq́; deorum habitum.

De Sexto Clodio.

SExtus Clodius è Sicilia Latinæ ſimul, Græcæq́; eloquentiæ porfeſſor, male oculatus, & dicax paroculorum. In amicitia M. Antonij triumuiri extitiſſe ſe aiebat, eiuſdē uxorem Fuluiam, cui altera bucca inflatior erat, acumen ſtyli tentare dixit, nec eo minus, imò uel magis ob hoc Antonio gratus: à quo mox cōſule ingens etiā congiariū accepit, ut ei in Philippicis Cicero obijcit: Tibi et ioci cauſſa magiſtrū ſuffragio tuo, & competitorū tuorū Rhetorē conceßiſti: ut in quem uellet, diceret, ſalſum omnino hominē, ſed materia facilis & in tuos dicere. At quanta merces rhetori eſt data, audite, audite P. C. et cognoſcite Reip. uulnera, duo milia iugerū cāpi Leontini Sex. Clo. rhetori adſignaſti, & quidē immuni, ut tāta mercede nihil ſapere diſceres.

De C. Albutio Silo.

CAius Albutius Silus Nouarienſis, cum ædilitate in patria fungeretur, cum forte ius diceret, ab ijs contra quos pronunciabat, pedibus è tribunali detractus eſt: quod indigne ferens, ſtatim cōtendit ad portam, & inde Romam, receptusq́; in Planci oratoris cōtubernium: cui declamaturo mos erat prius aliquem, qui ante diceret, excitare. Suſcepit eas parteis, actaq́; ita impleuit, ut Planco ſilentiū imponeret, non audenti

in comparationem ſe dimittere. Sed ex eo clarus propria auditoria inſtituit: ſolitus propoſita controuerſia ſedens in opere & calore, demũ prouectus conſurgere, ac perorare, declamare, aut gemere uario modo ſplendide atq; adornate. Tum *ne uſq;quaq; ſcholaſticus exiſtimaretur, circumciſe ac ſordide, & tantummodo triuialibus uerbis egit & cauſſas, uerum rarius, dum ampliſsimam quanquam ſectatur, nec alium in ulla locum quàm perorandi. poſtea renunciauit foro partim pudore, partim metu.* Nam *cum in lite quadã centumuirali aduerſario, quem ut impium erga parentes inceſſabat, iuſiurandũ quaſi per figurã ſic obtuliſſet,* Iu*ra per patris, matriſq; cineres, qui inconditi iacent, & alia in hunc modum, arripiente eo conditionem, nec iudicibus aſpernantibus, nõ ſine magna ſui inuidia negocium afflixit.* Et *rurſus in cognitione cædis* Mediolani *apud* L. Pi*ſonem proconſulem defendens reum, cum cohiberent lictores nimias laudantium uoces, ita excanduiſſet, ut & deplorato* Italiæ *ſtatu, quaſi iterum in formam prouinciæ redigeretur.* M. *inſuper* Brutum, *cuius ſtatua in conſpectu erat, inuocaret legum ac libertatis autorem, & uindicem, penè pœnas luit.* Iam *autem ſenior ob uitium* Vomicæ Nouariã *rediјt, conuocataq; plebe cauſsis, propter quas mori deſtinaſſet, diu ac more concionantis redditis, abſtinuit cibo.*

FINIS.

IVLII OBSEQVENTIS AB ANNO
urbis conditæ quingenteſimoquinto, Prodigiorum liber imperfectus.

L. Scipione, C. Lælio Coſs.

I*Vnonis Lucinæ templũ fulmine ictum ita, ut faſtigium, ualuæq́; deformarentur. In finitimis pleraq; de cœlo icta Nurſiæ ſereno nimbi orti, & homines duo exanimati. Tuſculi terra pluit. Mula Reate peperit. Supplicatio per decẽ pueros patrimos, matrimos, totidemq́; uirgines habita.*

M. Meſſala, C. Liuio Coſs.

L*Vce inter horam tertiam & quartam tenebræ ortæ, in Auentino lapidũ pluuiæ nouendiali expiatæ, in Hiſpania proſpere militatum. Sacrum nouendiale factum, quod in Piceno lapidibus pluit, ignesq́; cœleſtes multifariam orti, leui afflatu complurium ueſtimenta aduſſerunt. Aedes Iouis in capitolio fulmine icta. In Vmbria ſemimas duodecim fermè annorum natus, aruſpicumq́; iuſſu necatus. Galli, qui alpeis tranſierunt in Italiam, ſine prælio eiecti.*

M. Claudio, Quinto Fabio Labeone Coſs.

I*N area Vulcani per biduum, in area Concordiæ totidem diebus ſanguinem pluit. In Sicilia inſula noua maritima. Hannibal in Bithynia ueneno perijt. Celtiberi ſubacti.*

L. Aemilio Paulo, Gn. Bæbio Pamphilo Coſſ.

PRocelloſa tempeſtate ſtrages in urbe facta, ſigna ænea in capitolio deiecit. Signa in circo maximo cum columnis euertit. Faſtigia templorũ aliquot à culmine abrupta diſsipauit. Mulus tripes Reate natus. Aedes Appollinis Caietæ fulmine ictæ. In area Vulcani, & Concordiæ ſanguinẽ pluit. Haſtæ Martis motæ. Lanuuij ſimulachrũ Iunonis ſoſpitæ lachrymauit, Peſtilentiæ Libitina non ſufficit. Ex Sibyllinis ſupplicatũ, cum ſex mẽſibus nõ pluiſſet, Ligures prælio uicti, deletiq́;.

Quinto Fuluio, C. Manlio Coſſ.

NImbis continuis in capitolio ſigna aliquot deiecta fulmine, Romæ et circa plurima decuſſa. In lectiſternio Iouis terræmotu deorum capita ſe conuerterunt. Lana cum integumentis, quæ Ioui erant appoſita, decidit. De menſa oleas mures prærɔſerunt.

M. Iunio, Gn. Manlio Coſſ.

INcendio circa forũ cum plurima eſſent deuſta, ædes Veneris ſine ullo ueſtigio cremata. Veſtæ penetralis ignis extinctus. Virgo iuſſu M. Aemilij pontificis maximi flagro cæſa, negauit ulterius interitorum ſupplicatoribus habitis. In Hiſpania, & Hiſtria bella proſpere adminiſtrata.

Caio Claudio, Lucio Petellio Coſſ.

CVm immolaſſent uictimas conſules, iecur extabuit. Cornelius ex monte Albano rediens, mem

bris captus, ad aquas Cumanas mortuus. Petellius contra Ligures dimicans, occiſus eſt.

M. Lepido, Quinto Mutio Coſs.

GRaui peſtilentia hominum, boumq́; cadauera non ſufficiente Libitina, cum iacerent, ulterius non apparuit. Celtiberi deleti.

Q. Aemilio Peto, M. Iulio Coſs.

ROmæ aliquot loca ſacra, profanaq́; cœlo tacta. Anagniæ terra pluit. Lauinij fax ardens in cœlo uiſa. Calatiæ in agro publico per triduum & duas noctis ſanguis manauit. Rex Illyrici Gentius, & Macedoniæ Perſes deuicti.

M. Marcello, P. Sulpitio Coſs.

IN Campania multis locis terra pluit. In Prænestino cruenti ceciderunt imbres, Veienti lana ex arboribus nata. Terracinæ in æde Mineruæ mulieres tres, quæ operatæ ſedebant, fulminæ exanimatæ. Ad locum Libitinæ in ſtatua equeſtri Ænea ex ore, & pede aqua manauit diu. Galli Ligures deleti, comitia cum ambitioſiſsime fierent, & ob hoc Senatus in Capitolio haberetur, miluus uolans, muſtelam raptam de cella Iouis, in medio conſeſſu patrum miſit. Sub idem tempus ædes Salutis de cœlo tacta. In colle Quirinali ſanguis terra manauit. Lanuuij fax in cœlo nocte conſpecta, fulmine pleraque diſcuſſa. Caßini & ſol per aliquot horas noctis uiſus. Theani Sidicini puer cum quatuor ma-

nibus, & totidem pedibus natus. Vrbe ſtrata, pax domi, foriſq́; fuit.

Cn. Octauio, T. Manlio Coſs.

PEſtilentia, fameq́; ita laboratum, ut ex Sibyllinis populus circa compita, ſacellaq́; operaturus ſederit. In æde Penatium ualuæ nocte ſua ſponte adapertæ, & lupi Exquilijs, & in colle Quirinali meridie apparuerunt, exagitatiq́; fuerunt. Vrbe luſtrata, nihil triſte accidit.

T. Graccho, M. Iuuentio Coſs.

CApuæ nocte ſol uiſus. In agro Stellati fulgure ueruecũ de grege pars exanimata. Terracinæ pueri trigemini nati. Formijs duo ſoles interdiu uiſi, cœlum arſit. Concij homo ex ſpeculo acie orta cõbuſtus. Gabijs lacte pluit. Fulmine pleraq; decuſſa in palatio. In templum Victoriæ cygnus inlapſus, per manus capientium effugit. Priuerni puella ſine manu nata. In Cephalenia turba in cœlo cantare uiſa. Terra pluit. Procelloſa tempeſtate tecta diruta, ſtrageſq́; agrorum facta, crebro fulminauit. Nocte ſpecies ſolis Piſauri adfulſit. Cere porcus humanis manibus et pedibus natus, & pueri quadrupedes, et quadrumanes nati. Ad forum Eſij bouem flamma ex ipſius ore nata non læſit.

P. Scipione Naſi. Gn. Martio Coſs.

ANagniæ cœlũ nocte arſit, fulmine pleraq; decuſſa. Fruſinone bos loquutus. Reate mulus

tripes

tripes natus. Gn. Octauius legatus in Syria per Lyſiã tutorem Antiochi pueri in gymnaſio occiſus.

L. Lentulo, C. Martio Coſs.

PRoceIloſa *tempeſtate in Capitolio ædes Iouis et circa quaſſata. Pontis maximi tectum cum columnis in Tyberim deiectum. In Circo Flaminio porticus in ædem Iunonis reginæ & Fortunæ tacta, & circa, ædificia pleraque diſsipata. Taurus ad immolationem cum duceretur, ob hæc ipſa corruit. Dalmatæ Scordis ſuperati.*

L. Opimio, Quinto Poſthumio Coſs.

IN *prouinciam proficiſcens Poſthumius conſul, cum immolaret in plurimis uictimis, caput in iocinore non inuenit, profectusq́; poſt diem ſeptimum æger Romam relatus, expirauit. Conſæ arma in cœlo uolare uiſa, fulmine pleraq; decuſſa. A Gallis & à Luſitanis Romani per arma grauiter uexati.*

M. Cla. Marcello, Lucio Valerio Flacco Coſs.

T*Vrbinis ui in campo columna ante ædem Iouis decuſſa cum ſigno aurato: cumq́; aruſpices reſpondiſſent magiſtratuum & ſacerdotum interitum fore, omnes magiſtratus ſe protinus abdicauerũt. Quod Ariciæ lapidibus pluerat, ita ſupplicatio habita, quod Romæ multis locis ſpecies togarũ uiſæ adpropinquantium oculos eludebant. In Luſitania uarie, in Gallia proſpere pugnatum.*

Spurio Poſthumio, Lucio Piſone Coſs.

VAſto incendio Romæ, cum regia quoque ureretur, ſacrarium, & ex duabus altera laurus ex medijs ignibus inuiolata eſt, & erunt, Pſeudo Philippus dduictus. deuictus.

P. Africano, & Lælio Coſs.

AMiterni puer tribus pedibus, una manu natus Romæ & circa fulmine pleraq; icta. Cere ſanguinis riui terra fluxerunt, & nocte cœlum ac terra ardere uiſum. Fruſinone aurum ſacrum mures adroſerunt, Lanuuij inter horam tertiam et quintam duo diſcolores circuli ſole cinxerunt rubente alter, alter candida linea. Stella arſit per dies trigintaduos: & cum Carthago obſideretur in captiuos Romanorum per Haſdrubalem barbaro more ſæuitum, mox Carthago per Aemilianum diruta.

Appio Claudio, P. Metello Coſs.

AMiterni puer tribus pedibus natus. Cauræ ſanguinis riui è terra fluxerunt. Cum à Salaßis illata clades eſſet Romanis, decemuiri pronunciauerũt ſe inueniſſe in Sibyllinis, quoties bellum Gallis illaturi eſſent, ſacrificari in eorum finibus oportere.

Lucio Metello, Quinto Fab. Maximo Coſs.

FAmes & peſtilentia cum eſſent, per decemuiros ſupplicatũ. Lunæ Androgynus natus, præcepto aruſpicũ in mare deportatus. Tãta fuit Lunenſibus peſtilentia

ſtilentia, ut iacentibus in publicũ paßim cadaueribus, q̃ funerarent, defuerint. In Macedonia exercitus Romanus prælio uexatus, aduerſus Viriatũ dubie dimicauit.

Gn. Cœpione, Caio Lælio Coſs.

PRæneſte & in Cephalenia ſigna de cœlo cecidiſſe uiſa. Mons Aetna ignibus abundauit, prodigium maioribus hoſtijs quadraginta expiatum. Annus pacatus fuit Viriato uicto.

M. Aemiliò, Caio Hoſtilio Mancino Coſs.

CVm Lanuuij auſpicarentur, pulli è cauea in ſyluam Laurentinam euolarunt, neq; inuenti ſunt. Præneſte fax ardens in cœlo uiſa, ſereno intonuit. Terracinæ, M. Claudius prætor in naue fulmine conflagrauit. Lacus Fucinus per milia paſſuum quinq; quoq; uerſum inundauit. In Græcoſtaſi & comitio ſanguine fluxit. Exquilijs equuleus cum quinq; pedibus natus, fulmine pleraque decuſſa. Hoſtilius Mancinus conſul, in portu Herculis cum conſcenderet nauem petens Numantiã, uox improuiſo audita, mane Mancine. Cumq; egreſſus, poſtea nauem Genuæ conſcendiſſet, anguis in naui inuentus, è manibus effugit, ipſe conſul deuictus, mox Numantinis deditus.

L. Furio, Attilio Sarrano Coſs.

RHegium penè totum incendio conſumptum, ſine ullo humanæ fraudis, aut negligentiæ ueſtigio. Puer ex ancilla quatuor pedibus, manibus, oculis, au-

ribus, & duplici obſcœno natus. Puteolis in aquis calidis riui manarunt ſanguine: fulmine pleráq; deiecta: puer aruſpicum iuſſu crematus, cinisq́; eius in mare deiectus. Ab Achæis exercitus Romanus *cæſus.*

Seruio Flacco, Quinto Calpurnio Coſs.

M*Ons Aetna maioribus ſolito arſit ignibus.* Ro*mæ puer ſolidus, poſteriore naturæ parte genitus.* Bononi*æ fruges in arboribus natæ.* Bubonis *uox primum in capitolio, dein circa Vrbem audita. Quæ auis præmio poſito ab aucupe capta, combuſtaq́; cinis eius in Tyberim diſperſus.* Bos loquutus. In Numan*tia res male geſtæ.* Exercitus Romanus *oppreſſus.*

P. Africano, C. Fuluio Coſs.

I*N Amiterno ſol noctu uiſus, eiusq́; lux aliquandiu fuit uiſa.* Bos *loquutus & nutritus publice, ſanguine pluit.* Anagni*æ ſeruo tunica arſit, & intermortuo igne nullum flammæ apparuit ueſtigium.* In Capitolio *nocte auis gemitus ſimileis hominibus dedit.* In *æde* Iu*nonis* Regin*æ ſcutum Liguſticum fulmine tactum.* Fugi*tiuorum bellum in Sicilia exortum: coniuratione ſeruorum* Italia *oppreſſa.* Tiberius Gracchus *legibus ferendis occiſus.* Proditum *eſt memoria* Tiberium Gracchũ, *quo die perijt, triſtia neglexiſſe omnia, cum domi & in capitolio ſacrificanti dira portenderentur: domoq́; exiens ſiniſtro ad limen offenſo pede decuſſerit pollicem, & corui fragmentum tegulæ ante pedes eius proiecerunt*

runt ex ſtillicidio. In lacu Romano lacte riui manarũt. Lunæ terra quatuor iugerum ſpatio in profundũ abijt, & mox de cauerna lacũ reddidit. Ardeæ terra pluit. Minturnis lupus uigilem laniauit, & inter tumultum effugit. Romæ bubo, & alia auis ignota uiſa. In æde Iunonis Reginæ clauſis per biduum ualuis infantis uox audita. Scuta nouo ſanguine maculata. Puella quadrupes nata. In agro Ferentino Androgynus natus, & in flumen deiectus. Virgines ter nouenæ canentes, Vrbem luſtrauerunt. In Italia multa milia ſeruorum, quæ con iurauerant ægre comprehenſa, & ſupplicio conſumpta. In Sicilia fugitiui Romanos exercitus necauerunt. Numantia diruta.

Appio Claudio, M. Perpenna Coſs.

REate mulus cum quinq; pedibus natus. Romæ in agro Cortaſi lacte pluit. Lupus & canis Hoſtiæ pugnantes fulmine exanimati. Grex ouium in Apulia, prætor populi Romani uno ictu fulmine exanimatus. Terracinæ ſereno nauis uelum fulmine exanimatum in aqua deiectum, & impenſas omneis, quæ ibi erant, ignis abſumpſit. Publius Craſſus aduerſus Ariſtonicum dimicans, occiſus. Apollinis ſimulacrum lachrymauit per quatriduum. Vates portenderunt Græciæ fore exitium, unde deductũ eſſet. ſacrificatum tum à Romanis, donaq; in templo poſita. Phrygia recepta, Aſia Attali teſtamento legata Romanis. Antiocho re-

gi Syriæ ingenti exercitu dimicanti hirundines in taber-naculo nidum fecerunt: quo prodigio neglecto prælium cõmiſit, et à Parthis occiſus eſt. M. Fuluij Flacci trium-uiri diſſenſione in legibus ferendis angues duo nigri in cella Mineruæ allapſi, ciuilem cædem portenderunt.

M. Aemilio, Lucio Aurelio Coſs.

NOcturna tempeſtate in Capitolio aliquot tem-pla concuſſa ſunt. Romæ & circa, fulmine ple-raq; deiecta ſunt. Aetna mons terræmotu ignes ſuper uerticẽ late diffudit, & ad inſulam Liparas mare efferuit, & quibuſdam aduſtis nauibus uapore pleroſq; na-ualeis exanimauit. Piſcium uim magnam exanimẽ diſperſit, quos Liparenſes auidius epulis appetentes cõta-minatione uentris conſumpti, ita, ut noua peſtilentia ua-ſtarentur inſulæ. Quod prodigiũ aruſpicum reſponſo, ſeditionem, quæ poſt tempora patuit, portendit.

P. Plautio, M. Fuluio Coſs.

IN arboribus fruges natæ ſunt. Oleo & lacte in Ve-iente pluit. Bubo in Capitolio uiſus. Arpis lapide-us fiber triduo apparuit. Locuſtarum ingenti agmine in Africa, quæ à uento in mare deiectæ, fluctibusq; eie-ctæ, odore intolerabili Cyrenis mortifero uapore gra-uem peſtilentiam fecerunt pecori, hominumq; DCCC. milia conſumpta tabe proditum eſt. Fregellæ, quæ ad-uerſus Romanos coniurauerunt, dirutæ. Ligures Sal-lyes trucidati.

Caio

Caio Caſſio Longino, Caio Sextilio Coſs.

IN *Græcoſtaſi lacte pluit*. Fulmine Crotone grex *ouium cum cane, & tribus paſtoribus exanimatus. Saturæ uitulus biceps natus: tumultus in urbe fuit, Graccho leges ferente.*

Cn. Domitio, G. Fannio Coſs.

IN *foro Veſſano Androgynus natus, in mare delatus eſt. In Gallia tres ſoles, & tres lunæ uiſæ. Vitulus biceps natus. Bubo in Capitolio uiſus, & ex incendio catena conſumpta. Sallyes & Allobroges deuicti.*

L. Opimio, Quinto Fabio Maximo Coſs.

GRex *luporum limites, qui in agrorum diuiſione per* G. *Gracchum depoſiti erant, diſsipauit. Ipſe Gracchus in Auentino occiſus.*

L. Aurelio, & L. Cæcilio Coſs.

ANdrogynus *in agro* Romano *annorum octo inuentus, & in mare deportatus. Virgines ter nouenæ in Vrbe cantarunt.*

M. Catone, Quintio Martio Coſs.

CAtone *Conſule immolante exta tabuerunt, caput iocineris inuentum non eſt. Lacte pluit, terra cum mugitu tremuit*. Examen apum *in foro conſedit. Sacrificium ex Sybillinis.*

L. Cæcilio, L. Aurelio Coſs.

FVlmine Romæ *& circa, pleraq; tacta.* Præneſte *lacte pluit. Haſtæ Martis in regia motæ. Priuer*

ni terra ſeptem iugerum ſpatio in cauerna deſedit. Saturniæ Androgynus annorum decem inuentus, & mari demerſus. Virgines uigintiſeptem urbem carmine luſtrauerunt. Reliquum anni in pace fuit.

M. Acilio, Caio Porcio Coſs.

P*Ompeius Eluius eques Romanus, à ludis Romanis, cum in Apulia reuerteretur, in agro Stellati filia eius uirgo, equo inſidens, fulmine icta, exanimataq́;, ueſtimento deducto in inguinibus exerta lingua per inferiores locos, ut ignis ad os emicuerit. Reſponſum, infamiam uirginibus, & equeſtri ordini portendi, quia equi ornamenta diſperſa erant. Tres uno tempore uirgines Veſtales nobiliſſimæ cum aliquot equitibus Romanis inceſti pœnas ſubierunt: ædes Veneri Verticordiæ facta.*

C. Cæcilio, Cneo Papyrio Coſs.

A*Lbanus mons nocte ardere uiſus. Edicula & ſignum de cœlo tacta. Ara Salutis interrupta. Terra in Lucanis & Priuernati late hiauit. In Gallia cœlum ardere uiſum. Cimbri, Theutoniq́; alpes tranſgreſſi, fœdam ſtragem Romanorũ, ſociorũq́; fecerunt.*

P. Scipione, Lucio Calpurnio Coſs.

M*Axima pars urbis exuſta cum æde matris magnæ. Lacte per triduum pluit, hoſtijsq́; expiatum maioribus. Iugurthinum bellum exortum.*

Sergio Galba, M. Scauro Coſs.

AVis incendiaria, & bubo in Vrbe uiſæ. In Lao tomijs homo ab homine adeſus. Ex Sibyllinis in inſula Cimolia ſacrificatum per triginta ingenuos patrimos, & matrimos, totidemq; uirgines. Multa milia hominum, intumeſcente Pado & ſtagno Arretino, obruta. Bis lacte pluit. Nurſiæ gemini ex muliere ingenua nati, puella integris omnibus membris, puer à parte priore aluo aperto, ita, ut nudum inteſtinum conſpiceretur. Idem poſteriore natura ſolidus natus, qui uoce miſſa, expirauit. Contra Iugurtham proſpere dimicatum.

Q. Seruilio Cœpione, Attilio Sarrano Coſs.

Amiterni cum ex ancilla puer naſceretur, Aue dixit.

P. Sarrano, G. Atilio Coſs.

IN agro Peruſino & Romæ locis aliquot lacte pluit. Inter multa fulmine icta, Atellis digiti hominis quatuor tanquam ferro præciſi: argentum ſignatum afflatu fulminis diffluxit. In agro Trebulano mulier nupta ciui Romano fulmine icta, nec exanimata. Fremitus cœleſtis auditus, & pila cœlo cadere uiſa, ſanguine pluit. Romæ interdiu fax ſublime uolans conſpecta in æde Larum flamma à faſtigio ad ſummum columen penetrauit innoxia. Per Cœpionem conſulem ſenatorum & Equitum iudicia communicata, cætera in pace fuerunt.

P. Atilio, & Cornelio Manilio Coſs.

TRebulæ Mutuſcæ ante quàm ludi cõmitterentur, canente tibicine angues nigri aram circundederunt, deſinente cantare, dilapſi: poſtero die exorti à populo lapidibus enecati, foribus templi adapertis ſimulacrum Martis ligneum capite ſtans inuentum. A Luſitanis exercitus Romanus cæſus.

Caio Mario, Caio Flacco Coſs.

BVbo extra Vrbem uiſus, bos loquuta. Trebulæ Mutuſcæ ſimulacrumq; in templo, quod capite adoperto fuit opertum inuentũ. Nuceriæ ulmus uento euerſa, ſua ſponte erecta in radicem conualuit. In Lucanis lacte, Lunæ ſanguine pluit. Arimini canis loquutus, arma cœleſtia tempore utroque ab ortu, & occaſu uiſa pugnare, & ab occaſu uinci. Aruſpicum reſponſo populus ſtipem Cereri, & Proſerpinæ tulit. Virgines uigintiſeptem dona canentes tulerunt. Luna interdiu cum ſtella ab hora tertia uſq; ad horam ſeptimam apparuit. A fugitiuis & deſertoribus in Thurinis regiones uaſtatæ. Cimbri alpes tranſgreßi per Hiſpaniã uaſtatam iunxerunt ſe Theutonis. Lupus Vrbem intrauit. Fulminis ictu uultures ſuper turrem exanimati. Hora diei tertia ſolis defectus lucem obſcurauit. Examen apium ante ædem Salutis conſedit. In comitio lacte pluit. In Piceno tres ſoles uiſi. In agro Vulſinienſi flamma è terra orta, cœlumq; uiſa contingere. In Lucanis

dua

duo agni equinis pedibus nati, alter ſiminino capite. In Tarquinienſi lactis riui terra ſcaturienti exorta, aruſpicum reſponſo ſigna oleaginea duo armata ſtatuta, ſupplicatumq́; . In Macedonia Thraces ſubacti.

Caio Mario, Quinto Luctatio Coſs.

N*Ouendiale ſacrum fuit, quod in Tuſcis lapidibus pluerat. Vrbs aruſpicum iuſſu luſtrata. Hoſtiarum cinis per decemuiros in mare diſperſus, & per dies nouem circa omnia templa per magiſtratus et municipia pompa ducta ſupplicantum. Haſtæ Martis in regia ſua ſponte motæ. Sanguine circa amnem Anienem pluit. Examen apium in foro Boario, in ſacello conſedit. In Gallia, in caſtris lux nocte fulſit. Puer ingenuus Ariciæ flamma comprehenſus, nec ambuſtus. Aedes Iouis cluſa fulmine icta, cuius expiationem, quia prius monſtrauerat Aemilius Potenſis aruſpex præmium tulit, cæteris cellantibus, quod ipſis, liberiſq́; exitium portenderetur. Piratæ in Sicilia à Romanis deleti, Theutoni à Mario trucidati. Ancylia cum crepitu ſua ſponte mota, ſeruuſq́; Seruilij Cœpionis matris Ideæ ſe præcidit, & trans mare exportatus, ne unquam Romæ reuerteretur. Vrbs luſtrata, capra cornibus ardentibus per urbem ducta, porta Næuia emiſſa, relictaq́; . In Auentino luto pluit. Luſitanis deuictis, Hiſpania ulterior pacata. Cimbri deleti.*

Caio Mario, Lucio Valerio Coſs.

FAx ardens Tarquinijs late uiſa, ſubito lapſu cadens. Sub occaſu ſolis, orbis clypei ſimilis ab occidente ad orientem uiſus præferri. In Piceno terræmotu domicilia ruinis proſtrata, quædam conuulſa ſede ſua inclinata manſerunt. Fremitus armorum ex inferno auditus. Quadrigæ auratæ in foro à pedibus ſudauerunt. Fugitiui in Sicilia prælijs trucidati.

M. Antonio, A. Poſthumio Coſs.

BVbone in urbe uiſo, urbs luſtrata nimbis & procella plurima diſsipata, fulmine pleraque tacta. Lanuuij in æde Iunonis Soſpitæ, in cubiculo deæ ſanguinis guttæ uiſæ. Nurſiæ ædes ſacra terræmotu diſiecta. Luſitani rebellantes ſubacti. Sextius tribunus plebis de agris diuidendis populo, cum repugnantibus collegis pertinaciter legem ferret, corui duo numero in alto uolantes, ita pugnauerunt ſupra concionem, ut roſtris, unguibuſq; lacerarentur. Aruſpices ſacra Apollinis litanda, & de lege quæ ferebatur, ſuperſedendum pronunciarunt. Fremitus ab inferno ad cœlum ferri uiſus, inopiam, famemq; portendit. Populus ſtipem, matronæ theſaurum, & uirgines dona Cereri & Proſerpinæ tulerunt. Per uirgines uigintiſeptem cantitatum. Signa cupreſſea duo Iunoni reginæ poſita. In Luſitania proſpere à Romanis pugnatum.

Quinto

Quinto Metello, Tullio Didio Coſs.

BVbone in Capitolio ſupra deorum ſimulacra uiſo, cum piaretur Taurus uictima exanimis concidit, fulmine pleraq; decuſſa. Haſtæ Martis in regia motæ. Ludis in Theatro, Creta candida pluit, fruges et tẽpeſtates portendit bonas. Sereno tonuit. Apud ædem Apollinis decemuiris immolantibus caput iocineris non fuit. ſacrificantibus anguis ad aram inuentus. Item Androgynus in mare deportatus. In Circo inter pila militum ignis fuſus. Hiſpani pluribus prælijs deuicti.

Cneo Cornelio, Lentulo, P. Licinio Coſs.

SVpplicatũ in urbe, quod Androgynus inuentus, & in mare deportatus erat. Piſauri terræ fremitus auditus. Muri pinnæ ſine terræmotu paßim deiectæ, ciuiles portendêre diſcordias. Nurſinæ ſimulacrũ Iouis in partẽ ſiniſtrã conuerſum. Cupreſſea ſimulacra Iunonis reginæ poſita per uirgines uigintiſeptem, quæ urbem luſtrauerũt. Celtiberi, Medi, Dardani, ſubacti.

Cneo Domitio, Caio Caßio Coſs.

LVpus urbem ingreſſus, in domo priuata occiſus. Bubo in Capitolio occiſus. Fulmine pleraque decuſſa. Signa aurata Iouis cum capite, columnaq; diſiecta. Feſulis ſanguine terra manauit. Aretij mulieri è naſo ſpicæ farris natæ, eadem farris grana uomuit. Vrbe luſtrata. Ptolemæus rex Aegypti Cyrenis mortuus, S.P.Q. Romanum hæredem reliquit.

P. Craſſo, Quinto Scæuola Coſs.

CERe lacte pluit. Lebadiæ Eutichydes in templũ Iouis Trophonij digreſſus, tabulã æneam extulit, in qua ſcripta erant, quæ ad res Rom. pertinerent. Fulminis afflatu pleraq; animalia exanimata. Venafri hiatu terra alte ſubſedit. Vultures canem mortuũ laniantes occiſi ab alijs, & comeſi uulturibus. Agnus biceps, Puer tribus manibus, totidemq́; pedibus natus. At haſtæ Martis in Regia motæ. Androgynus Vrbino natus, in mare deportatus, pax domi foriſq́; fuit.

Caio Lælio, Lucio Domitio Coſs.

NOuendiale ſacrum fuit, quod in Volſca gente lapidibus pluerat. Vulſinijs Luna noua decidit, & non niſi poſtero die hora tertia comparuit. Puella biceps, quadripes, quadrimana, gemina fœminea natura, mortua nata. Auis incendiaria uiſa, occiſaq́;. In Veſtinis, in uilla lapidibus pluit. Fax in cœlo apparuit, & totum cœlum ardere uiſum. Terra ſanguine manauit, & concreuit. Canes ſaxa, tegulas uulgo roſerunt. Feſulis ingens multitudo inter ſepulchra lugubri ueſte, pallida facie, interdiu ambulare gregatim uiſa. Per Naſicam Hiſpaniæ principes, qui rebellabant, ſupplicio conſumpti, urbibus dirutis.

Caio Valerio, M. Herennio Coſs.

ROmæ & circa, fulmine pleraq; decuſſa. ancilla puerum unimanũ peperit. Fregellis ædes Neptuni

ptuni nocte patefacta. Maris uituli cum exta demerentur, gemini uitelli in aluo eius inuenti. Arretij ſignum æneum Mercurij ſudauit. In Lucanis gregem ueruecum cum paſceretur, & nocte in ſtabulo flamma circundata nihil adußit. Carſeolis torrens ſanguinis fluxit. Lupi urbem ingreßi. Præneſte lana uolitauit. In Apulia mula peperit. Miluus in æde Apollinis Romæ comprehenſus. Herennio conſuli bis immolanti, caput iocineris defuit. In ſacro nouẽdiali cœna Deæ poſita, à cane adeſa ante quàm delibaretur. Vulſinijs prima luce flamma cœlo emicare uiſa, cum in unum coiſſet, os flammæ ferrugineum oſtendit, cœlum uiſum deſcendere, cuius hiatu uertices flammæ apparuerunt. Luſtrationibus proſpere expiatum: nam totus annus domi foriſq; tranquillus fuit.

C. Claudio, M. Perpenna Coſs.

Bvbo in æde Fortunæ equeſtris comprehenſus, inter manus expirauit. Feſulis fremitus terræ auditus. Puer ex ancilla natus ſine foramine naturæ, qua humor emittitur. Mulier duplici natura inuenta. Fax in cœlo uiſa. Bos loquuta. Examen apium in culmine priuatæ domus conſedit. Volaterris ſanguinis riuus manauit. Romæ lacte pluit. Arretij duo Androgyni inuenti. Pullus gallinaceus quadripes natus. Fulmine pleraq; icta. Supplicatio fuit, populus Cereri et Proſerpinæ ſtipem tulit. Virgines uigintiſeptẽ carmen canentes Vrbẽ

luſtrauerunt. Medorum in Macedonia gens prouinciam cruente uaſtauit.

Lucio Martio, Sexto Iulio Coſs.

LIbius Troſo, P. Tarquinius leges ferentes, cum bellum Italicũ conſurgeret, prodigia multa apparuerunt Vrbi. Sub ortu ſolis globus ignis à ſeptentrionali regione cum ingenti ſono cœli emicuit. Arretij frangentibus panes cruor è medijs fluxit. In Veſtinis per dies ſeptem lapidibus teſtisq; pluit. Aenariæ terræ hiatu flamma exorta in cœlum emicuit. Circa Rhegiũ terræmotu pars Vrbis, muriq; diruta. In Spoletino colore aureo globus ignis ad terram deuolutus, maiorq; factus eſt terra ad orientem ferri uiſus, magnitudinẽ ſolis obtexit. Cuius in arce ſimulacrũ Apollinis ſudauit. Aedis Pietatis in circo Flaminio clauſa fulmine icta. A Sylo per ludos Romani trucidati, cum ex agris in Vrbem pecora armentaq; Latini agerent, ſtrages hominũ paßim facta: armenta in tantam rabiem cõcitata ſunt, ut uaſtando ſuos hoſtile imaginarentur bellũ, lachrymãtesq; multis affectibus calamitatẽ præſagirent ſuis.

Lucio Iulio Cæſare, P. Rutilio Coſs.

MEtella Cæcilia ſomnio Iunonem Soſpitam pro fugientem, quod immunde ſua templa fœdarentur, cum ſuis precibus ægre reuocatam diceret, gregem matronarum ſordidis obſcœnisq; corporis coinquinatum miniſterijs, in quo etiam ſub ſimulacro Deæ

cubile

cubile canis confœtuerat, cõmundatũ ſupplicationibus habitis, priſtino ſplendore reſtituit. A Picentibus *Romani Barbaro more excruciati.* Vbiq; Latio clades ac *cenſa. Lucilius Lupus ſpretis religionibus, cum in extis caput non inueniſſet iocineris, amiſſo exercitu, in prælio occiſus.*

Lucio Sylla, Quinto Pompeio Coſs.

POmpeius Sylo in oppidum Bouianum, quod ceperat, triumphans inuectus, Omen uictoriæ hoſtibus oſtendit: quia triumphus in Vrbem uictricem, non uictam induci ſolet: proximo prælio amiſſo exercitu, occiſus. Mithridati aduerſus ſocios bellũ paranti, prodigia apparuerunt. Stratopedo, ubi ſenatus haberi ſolet, corui uulturem tundendo, roſtris occiderunt. In eundem locum ſydus ingens cœlo demiſſum, Iſidis ſpecies uiſa, fulmine petere. Lucum Furiarum cum Mithridates ſuccenderet, riſus exauditus ingens ſine autore. Cum aruſpicum iuſſu uirginem Furijs immolaret, è iugulo puellæ riſus ortus turbauit ſacrificium. Claßis Mithridatis in Theſſalia à Romanis in prælio amiſſa. Cinna & Mario per bella ciuilia crudeliter ſæuientibus, Romæ in caſtris Gnei Pompei cœlum ruere uiſum, arma ſignaq; tacta, milites exanimati. Ipſe Pompeius afflatus ſydere interijt. Lectum eius populus diripuit, corpus unco traxit, quod diſcrimine ciuili perſeueraſſet periclitanti patriæ non ſuccurrere, cum et imperiũ,

& maximos haberet exercitus. Peiræum Sylla cum oppugnaret, unus miles eius aggerem ferens, exanimatus fulmine. Aruſpex reſpõdit, Diuturno labore, quod caput iacentis in oppidum uerſum eſſet, introitum & uictoriam Romanis ſignificare. Poſt breue tempus Athenæ & Peiræum à Sylla capta. Ilio à C. Fimbria incenſo, cum ædes quoq; Mineruæ deflagraſſet, inter ruinas ſimulachrũ antiquiſſimũ inuiolatum ſtetit, ſpemq́; reſtitutionis oppido portendit.

Lucio Scipione, Gaio Norbano Coſs.

PEr Syllana tempora inter Capuam, & Vulturnum, ingens ſignorũ ſonus, armorumq́; horrendo clamore auditus, ita, ut uiderentur duæ acies cõcurrere per plures dies. Rei miraculo intus conſiderantibus, ueſtigia equorũ, hominumq́;, & recentes protritæ herbæ, et uirgulta uiſa, molẽ ingentis belli portendere. In Hetruria Cluſij, materfamiliæ uiuũ ſerpentẽ pepe rit, qui iuſſu aruſpicũ in profluentem deiectus, auerſa aqua natauit. Lucius Sylla poſt quintũ annum uictor, in Italtam reuerſus, magno terrori fuit inimicis. Editui Capitolium una nocte conflagrauit. Syllæ crudelitate fœda proſcriptio principum fuit. Centena milia hominum conſumpta Italico, ciuiliq́; bello relata ſunt.

Marco Aemilio, D. Bruto Coſs.

DIdius Lælius legatus Pompei, cum prodigium Romæ erat factum, in lecto uxoris duo angues conſpecti,

conſpecti, in diuerſumq́; lapſi. Proxime Pompeio in *caſtris ſedenti accipiter ſuper caput acceſſerat, in* Hiſpa*nia aduerſus* Sertorium *inter pabulatores occiſus.*

Cneo Octauio, C. Scribonio Coſs.

R*Eate terræmotu ædes ſacræ in oppido, agrisq́ commotæ. Saxa, quibus forum ſtratum erat, diſcuſſa.* Pontes *interrupti. Ripæ labentis fluminis in aquam prouolutæ, fremitus inferni exauditi. & poſt paucos dies, quæ concuſſa erant, corruerunt. Saxum uiuum cum prouolueretur, in præcipiti rupe immobile ſtetit.* A Sertorio *in* Hiſpania *exercitus* Romani *cæſi. Aduerſum* Medos *uarie dimicatum.*

Lucio Aurelio, Lucio Octauio Coſs.

S*Ertorio in Hiſpania exercitum ducenti, tale prodigium eſt factum. Scuta equitum parte exteriore, iaculáq́; & pectora equorum cruenta uiſa: quod proſperum ſibi interpretatus eſt Sertorius, quia exteriora hoſtili ſanguine maculari ſolent. Continua ei prælia cum ſucceſſu fuerunt. Cyzicum Mithridates cum oppugnaret, Ariſtagoræ, qui in ſummo magiſtratu erat, Proſerpina in quiete uiſa eſt, dicere aduerſus tibicines, ſe tibicinem comparaſſe. Poſtero die turres hoſtium, uento diſiectæ ſunt. Ad immolandum bos ſacra iniuſſa, de montibus per hoſtium claſſem adnatauit, ſeq́; ad aras percutiendam obtulit.*

M.Ceſone, Gaio Antonio Coſs.

FVlmine pleraq; decuſſa, ſereno Vargũteius Pompeius de cœlo exanimatus. Trabis ardens ab occaſu ad cœlum extenta. Terræmotu Spoletum totum concuſſum, & quædam corruerunt. Inter alia relatu biennio ante in Capitolio Lupam Remi & Romuli fulmine ictam, ſignumq; Iouis cum columna diſiectum, aruſpicum reſponſo in foro repoſitum. Tabulæ legum æneæ literis liquefactis. Ab his prodigijs Catilinæ nefaria conſpiratio cœpta.

Quinto Metello, L. Afranio Coſs.

DIe toto ante ſereno, circa horam undecimam nox ſe intendit, deinde reſtitutus fulgor turbinis ui, tecta deiecta, ponte ſublapſo, homines in Tyberim præcipitati. In agris pleræq; arbores euerſæ radicibus: Luſitani, Gallæci deuicti.

M. Cic. Gaio Antonio Coſs.

CVm in agro Piſtorienſi Catilinã deuiciſſet, Laureatos faſces in prouinciã tulit, ibi à Dardanis oppreſſus, amiſſo exercitu profugit. Apparuit eũ hoſtibus portẽdiſſe uictoriã, cũ ad eos laurũ uictricẽ tulerit, quã in capitolio debuerat deponere. Lupi in urbe uiſi, nocturni ululatus flebiles canũ auditi. Simulacrũ Martis ſudauit, fulmen tota urbe peruagatũ, pleraq; deorũ ſimulacra decuſſit, hoĩes exanimauit. Vrbs luſtrata, propter dictaturã Pompeij ingens ſeditio in urbe fuit.

Gneo

Gneo Domitio, Appio Claudio Coſs.

M*Arcus Craſſus ad Parthos profectus, cum Euphratem tranſiret, multa prodigia neglexit. Cum etiam coorta tempeſtas ſignifero ſignum arreptũ merſiſſet gurgiti, & offundente nimborum caligine prohiberentur tranſire, pertinaciter perſeuerans, cum filio & exercitu interijt.*

Lucio Paulo, Gaio Marcello Coſs.

M*Vla pariens, diſcordiam ciuium, bonorum interitum, mutationẽ legum, turpes matronarum partus ſignificauit. Incendium, quo maxima pars Vrbis deleta eſt, prodigij loco habitũ.* Inter C*æſarem &* Pompe*ium bella ciuilia exorta. Aduerſus* C*æſarem* Pompe*ius* Macedonia, *cum inuitatis gentibus amicis inſtrueret aciem, à* Dyrrhachio *uenientibus, aduerſa fuerunt fulmina, examen apium in ſignis portendit. Nocturni terrores in exercitu fuere. Ipſe* Pompe*ius pridie pugnæ die uiſus in theatro ſuo ingenti plauſu excipi, mox acie uictus, in* Aegypto *occiſus: eo ipſe die pleriſq; locis ſigna ſua ſponte conuerſa. Clamorem, crepitumq́; armorũ* Antiochi*æ, bis ut curreretur in muros, auditum: indeq́; ſonum tympanorum* Pergami. *Palma uiridis* Trallibus *in æde* Victori*æ ſub* C*æſaris ſtatua inter coagmenta lapidum magnitudine mature enata.* C. Corneli*us augur* Pataui*j eo die cum aueis admitterent, proclamauit rem geri, & uincere* C*æſarem;*

G. Cæſare M. Lepido Coſs.

DEcimæ legionis Aquilæ Gn. Pompeij filio, quæ fulmina tenebant, uiſæ dimittere, & in ſublime auolare, ipſe adoleſcens Pompeius uictus, & fugiens occiſus.

Caio Cæſare, M. Antonio Coſs.

CAeſari dictatori exta ſine corde inuenta. Calpurnia uxor ſomniauit. Faſtigium domus, quod ſicut erat adiectū, ruiſſe. Nocte cum ualuæ cubili clauſæ eſſent, ſua ſponte apertæ ſunt, ita, ut lunæ fulgore, qui introuenerat, Calpurnia excitaretur. Ipſe Cæſar uigintitribus uulneribus in Curia Pompeiana è coniuratis confoſſus.

M. Antonio, P. Dolobella Coſs.

C. Octauius teſtamento Cæſaris patris Brunduſij ſe in Iuliam gentē adſciuit. Cumq; hora diei tertia ingenti circunfuſa multitudine Romam intraret, Sol, puri ac ſereni cœli orbe modico incluſus, extremæ lineæ circulo, qualis tendi arcus in nubibus ſolet, eam circunſcripſit. Ludis Veneris genitricis, quos pro Collegio fecit, ſtella hora undecima Crinita ſub ſeptentrionis ſydere exorta, conuertit omnium oculos. Quod ſydus, quia ludis Veneris apparuit, duo Iulio inſigne capitis conſecrari placuit. Ipſi Cæſari monſtroſa malignitate Antonij conſulis multa perpeſſo, generoſa fuit ad reſiſtendum conſtantia. Terræmotus crebri fuerunt.

runt, fulmine naualia pleraq; tacta: turbinis ui ſimulacrum, quod M. Cicero Plebiſcito ante cellã Mineruæ pridie, quàm in exilium iret, poſuerat, diſsipatum mem bris pronũ iacuit, fractis humeris, brachijs, capite, dirum ipſi Ciceroni portendit. Tabulæ æneæ ex æde Fidei turbine euulſæ. Aedis Opis ualuæ fractæ. Arbores radicitus, & pleraq; tecta euerſa. Fax cœlo ad occidentem uiſa ferri. Stella per dies ſeptem inſignis arſit. Soles tres fulſerunt, circaq́; ſolem imum corona ſpicæ ſimilis in Vrbem emicuit, & poſtea in unum circulum ſole redacto, multis menſibus languida lux fuit. In æde Caſtoris nominum literæ quædam Antonij & Dolobellæ conſulum excuſſæ ſunt, quibus utriſq; alienatio à patria ſignificata. Canum ululatus nocte ante pontificis maximi Lepidi auditi: ex his maximus à cæteris laniatus, turpem infamiam Lepido portendit. Hoſtiæ, grex piſcium in ſicco reciproco maris fluxu relictus. Padus inundauit, & intra ripam refluens, ingentem uiperarum uim reliquit: inter Cæſarem & Antonium ciuilia bella exorta.

Caio Panſa, Hircio Coſs.

CAeſari cum honores decreti eſſent, & imperiũ aduerſus Antonium, immolanti duplicia exta apparuerunt. Sequutæ ſunt eum res proſperæ, C. Panſa Cos. ſtatua equeſtris Antonij domi corruit: equus phaleratus in ipſius conſpectu feſtinans concidit. Qui-

dam è populo ſanguine uictimarum prolapſo reſperſam cruore palmam proficiſcenti dedit. Funeſta hæc *ipſi prodigia fuerunt. Qui mox aduerſus* Antonium *dimicans, in mortem uulneratus eſt: armorum, telorumq́; ſpecies à terra uiſa cum fragore ad cœlum ferri: ſigna legionis quæ relicta à* Panſa *ad urbis præſidium erant, ueluti longo ſitu inductis araneis uenire uiſa, fulmine pleraq; icta.* In *caſtris* C*æſaris luce prima, in culmine prætorij ſuper linteum conſedit Aquila, inde circumuolantibus minoribus auibus excita, de cõſpectu abijt.* Oraculo Apollinis *uox audita, lupis rabies hyeme, æſtate frumentum non demeſſum.* V*eteranis* C*æſari conſulatũ flagitantibus terribilis tumultus* Romæ *fuit.* C*æſar cum in campum* Martium *exercitum deduceret, ſex uultures apparuerunt, conſcendenti deinde roſtra, creato conſuli iterum ſex uultures conſpecti, ueluti* Ro*muli auſpicijs nouam* V*rbem condituro ſignum dederunt.* Reconciliatione *inter* C*æſarem,* Antonium, Lepi*dum facta, fœda principum fuit proſcriptio.*

M. Lepido, Munatio Planco Coſs.

M*Vla* Romæ *ad duodecim portas peperit.* Ca*nis æditui mortua à cane tracta.* Lux *ita fulſit, ut tanquam die orto ad opus ſurgeretur.* In Muti*nenſi uictoriæ* Marianæ *ſignum meridiem ſpectans, ſua ſponte conuerſum in ſeptentrionem hora quarta, cum hæc uictimis expiarentur, ſoles tres circiter hora*

tertia

tertia diei uiſi, mox in unum orbem contracti. Latinis in Albano monte cum ſacrificaretur, ex humo à police Iouis cruor manauit. Per Caßium & Brutum in prouincijs direptionibus ſociorum bella geſta. Notatum eſt prodigij loco fuiſſe, quod P. Ticius prætor propter diſſenſiones collegæ magiſtratum abrogauit, & ante annum eſt mortuus. Conſtat neminem, qui magiſtratum collegæ abſtulerat, annum uixiſſe, abrogauerunt autem hi: Lucius Iunius Brutus conſul, Tarquinio Collatino: Tib. Gracchus, M. Octauio Cecinnæ: P. Tarquinius, P. Marullo: Tullius Bruto, & Caſsio, pugnam aduerſus Cæſarem, & Antonium molientibus. In caſtris Caßij examen apium conſedit. locus, aruſpicum iuſſu, intercluſus, interius ducto uallo. Vulturum, & aliarum alitum, quibus ſtrages cadauerum pabulo eſt, ingens uis, exercitum aduolauit. Puer in pompa Victoriæ cultu cum ferretur, ferculo decidit. Luſtrationi lictor peruerſis faſcibus lauream impoſuit. Brutianis in prælium egredientibus, Aethiops in porta occurrit, & à militibus confoſſus, Caßius & Brutus interierunt.

Caio Furnio, Caio Syllano Coſs.

SVb Appennino, *in uilla Liuiæ uxoris Cæſaris, ingenti motu terra intremuit. Fax cœleſtis à meridiano ad ſeptentrionem extenta, luci diurnæ ſimilem in nocte fecit. Turris hortorum Cæſaris ad portam*

Collinam de cœlo tacta. Inſidijs Romanorũ Germani circũuenti, ſub M. Lollio legato grauiter uexati.

Paulo Fabio, Quinto Elio Coſs.

IN Germania, in caſtris Druſi examen apium in tabernaculo Hoſtilij Rutilij præfecti caſtrorum conſedit, ita ut finem prætendentem, præfixamq; tentorio lanceam amplecteretur. Multitudo Romanorum per inſidias ſubiecta eſt.

F I N I S.

LATINA INTERPRETATIO DICTIONVM ET SENTENTIARVM GRAECARVM QVAE hoc in uolumine habentur.

Ζήλῳ æmulatione. pagina prima.

Λυχνοῦχοι lucernas, ſed figurate lucubrationes. pagina ſecunda.

Non abſimili figura obſeruauimus Fab. Quintilianũ uti. Et uigilandæ, inquit, noctes, & fuligo lucubrationum bibenda.

πλατανῶν platanetum. 2

δυσκαθαίρετον pertinacem. 6

τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατὴρ, ἕτερον δ' ἀνένευσεν.

Huic

Huic aliud quidem conceſſit pater, aliud autem dene-
gauit. 7

Carmen ex π' Iliados,

ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε

Dixit, & cæruleis ſupercilijs annuit.

Hemiſtichion Homericum ex ά, & ς' Iliados.

μουσεῖον Muſeum. Locus omnis in uniuerſum, ubi res
ad Muſas pertinentes tractantur. 15

κέκρικα iudicaui. 17

Καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστιν. Nã ſomniũ ex Ioue eſt.

Hemiſtichion Homericum ex ά Iliados. (23

λογισάμενος meditatus. 24

εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνασθαι περὶ πάτρης.

Vnum augurium optimum defendere patriam. 24

ἀρχέτυπον primum exemplar. 26

πάντα λίθον κινῶ, Omnem lapidem agito. 27

Adagium apud Græcos frequentiſſimum,

πρὸς γὰρ αὐτοῦ τῷ τάχει

πειθώ τις ἐπεκάθητο τοῖσι χείλεσιν,

οὕτως ἐκήλει, καὶ μόνος τῶν ῥητόρων

τὸ κέντρον ἐγκατέλιπε τοῖς ἀκροωμένοις.

Præter eius celeritatem

Suadela quædam inſidebat labris,

Ita demulcebat, & ſolus oratorum

Aculeum relinquebat auditoribus.

Senarioli ex Eupolidos δήμοις, quorum primum
hemiſtichion aliter etiam legitur.

πειθὼ Suadela, Flexanima Dea, Suada, Lepos dea perſuadendi. 28

Hanc etiã deſignari à Fabio ſuſpicor libro primo his uerbis: Qui uero imaginem ipſam eloquentiæ diuina quadam mente conceperit, quiq; illam, ut ait Sophocles non ignobilis Tragicus, reginam rerũ Orationem ponet ante oculos, fructumq; nõ ex ſtipe aduocationum, ſed ex animo ſuo, & contemplatione, ac ſcientia petet, perpetuum illum nec fortunæ ſubiectum perſuadebit ſibi. Sed lectorem admonere libet, perpendat an ſit potius legendum Euripides, nõ Sophocles, ut Fabius ad carmen illud eiuſdem Euripidis alludat,

πειθὼ δὲ τὴν τύραννον ἀνθρώποις μόνην.

ἤστραπτ', ἐβρόντα, ξυνεκύκα τὴν ἑλλάδα,

Fulgurabat, tonabat, concutiebat Græciam. 28

ἀμετροεπῆ, ſine modo uerba effundentem. 28

καὶ ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίοισιν,

Et uerba niuibus ſimilia brumalibus. 28

Carmen ex ά Iliados,

παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως,

Pauca quidem, ſed admodum arguta. 28

μικραίτιος, parua cauſans. 35

ἐνθυμήματα, cõmentationes. Nam rhetores cõmentatione & exemplo utuntur: Dialectici autem ratiocinatione, & inductione, ut ſcribit Ariſtoteles, & Themiſtius repetit. 36

ἕξιν

ἕξιν *habitum.* 36
ἀφιλόκαλον, *inelegans.* 37
In quibuſdam codicibus ſcribitur ἀπειρόκαλον, *hoc eſt, in friuolis iactatorem.*
τί δὲ εἰ αὐτοῦ τοῦ θηρίου ἀκηκόατε;
Quid ſi eam ipſam beſtiam audiſſetis? 37
μεγαλοφωνότατος, *maxime uocalis.*
Epitheton, quod Lucianus etiam Homero tribuit in Muſcæ laudatione. 37
σεμνῶς *grauiter.* 48
λειτούργιον *miniſterium* 49
σοφοκλῆς, *ipſe autor interpretatur.* 53
διατείνομαι *prouehor.* 66
φιλόκαλος *elegans.* 77
ἀγαθὴ δ' ἔρις, *honeſta autem contentio.* 79
ἀκοινώνητον *inſociabile.* 81
ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει.
Imperitia quidem audaciam, ſed conſideratio tarditatem adfert. 106
Sententia Thucydidis, qua item Lucianus utitur ad Nigrinum ſcribens,
ἐπάρας τὴν φωνὴν γεγηθὼς, καὶ λαριγγίζων
Elata uoce gauiſus, ex faucibusq́; obſeptis loquens. pagina 107
Verba ex oratione Demoſthenis pro Cteſiphonte.
πρόδρομον *præcurſorem.* 112
πολλὴν πρόνοιαν ἴσχειν εὐσχήμως πεσεῖν,

Multum prouidus fuit in honeſte cadendo. 114
Verba Homeri ex χ Iliados,
κεῖται πάτροκλος, *iacet Patroclus.* 114
ἀλλὰ ταῦτα τῶν ὑπὲρ ἡμᾶς, ἄλλῳ μελήσει,
Sed hæc alij curæ fuerint, ex ijs, qui ſupra nos ſũt. 130
γιγνώσκων ὅτι
τοιοῦτός ἐστιν ἕκαστος οἷσπερ ἥδεται ξυνών,
Intelligens
*Talem eſſe quemcunq;, quales ij ſunt, quorum conſue-
tudine delectatur.* 132
Hemiſtichion, & carmen integrum.
κτῆμα S I T, A N ἀγώνισμα, *poſſeßio ſit, an cer
tamen & exercitatio.* 152
καταστερίσμων *priuationum.* 160
πατὴρ δ' ὣς ἤπιος ἦεν, *Pater qui mitis erat.* 162
Hemiſtichion frequentißimum apud Homerum.
τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι,
ὕπερ ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται,
*Cantum potius audiunt mortales,
Qui audientibus nouißimus eſt.* 164
οὔτις ἐμεῦ ζῶντος, καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο,
σοὶ κοίλης παρὰ νηυσὶ βαρείας χεῖρας ἐποίσει.
*Nullus me uiuente, & in terra uidente
Tibi cauas apud naues graueis manus inferet.* 173
Carmina ex α Iliados.
Κατὰ κεφάλαιον *ſummatim. Plinius auunculus ca
pitulatim.* 189

ἐπίστασθε

ἐπίςαθε attendite. 198
ἀκροάματα dicta auſcultatione digna. 193
ὑπὲρ κτησιφῶντος pro Cteſiphonte. 201
ὑμεῖς οἱ εὔζηλοι, uos æmuli. 214
κατὰ μειδίυ contra Mediam. 231
ἥδιςον ἄκουσμα ἔπαινος ſuauiſſimũ genus auſcultationis, laus. 233
ἐν δ᾽ ἰῇ τιμῇ ἠμὲν κακὸς, ἠδὲ καὶ ἐσθλὸς,
In æquali honore partim improbus, partim probus. pagina 237
οὐχ ὁσίη φθιμένοισι λοιδορεῖν nulla pietas defunctos conuiciari. 268
ὦ γέρον, ἦ μάλα δή σε νέοι τείρουσι μαχηταί,
Senex certe multum te iuuenes premunt bellantes.
Carmen ex θ Iliados. 279
οὗτός ἐςι Δημοσθένης; hiccine eſt Demoſthenes? pagina 286
Meminit huius dicti & M. Tullius Tuſculanarũ quæſtionum diſputatione quinta.
παράδοξα, quæ ſunt ſupra captum noſtrum. 288
ἀμφὶ δ᾽ ἐσάλπιγξε μέγας οὐρανὸς, ἠέρι δ᾽ ἔγχος ἐκέκλετο.
Vndiq; inſonuit amplum cœlum, in aëre autem haſta audiebatur. 288
Ex δ Iliados
οὔτι θαλάσσης κύματος συμβολαί,
Neq; maris undarum concurſus. 288

ἄνθρωποι μιαροὶ καὶ κόλακες, καὶ ἀλάστορες, homines ſcelesti, & adſentatores, & profligati. 289

οὐ λίθοις ἐτείχισα τὴν πόλιν, οὐδὲ πλίνθοις ἐγώ. Vrbem mœnibus cinxi, neque lapidibus, neque lateribus.

BT. STATIM οὐκ ἐκ μὲν θαλάττης τὴν εὔβοιαν προβαλόμενον, πρὸ τῆς ἀττικῆς. Nec ex mari Euboëam Atticæ obieci. 289

Omnia ex oratione Demoſthenis pro Cteſiphonte.

ἐγὼ δ' οἶμαι μὲν ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι, νὴ τοὺς θεοὺς, ἐκεῖνον μεθύειν τῷ μεγέθει τῶν πεπραγμένων.

Ego autem uiri Athenienſes exiſtimo per deos immortales illum magnitudine rerum geſtarum in temulentiam incidere.

Et quarta Philippica.

IAM QVIL AVDIENTIBVS ILLO PVLCHERRIMO, AC LONGISS. EXCESSV. νόσημα γάρ. Morbus enim. Principiũ longiſsimæ narrationis Demoſthenis pro Cteſiphonte. QVID HAEC BREVIORA SVPERIORIB. SED AVDACIA PARIA. τότε μὲν ἐγὼ τῷ πύθωνι θρασυνομένῳ, καὶ πολλῷ ῥέοντι καθ' ὑμῶν, Tum equidem inſolenti Pythoni, & contra nos grauiter inuecto. Ex eadem oratione. EX EADEM NOTA ὅταν δ' ἐκ πλεονεξίας, καὶ πονηρίας ὥσπερ οὗτος ἰσχύσῃ, ἡ πρώτη πρόφασις καὶ μικρὸν

ρὸν πλεῖσμα ἅπαντα ἀνεχαίτισε, καὶ διέλυσε. Cum autem ex nimia habendi cupiditate, & prauitate, ut iſte, potens ſit, prima occaſio, & paruus caſus omnia impediuit & deſtruxit. Ex prima oratione Olynthiaca. SIMILE HIS ἀπεσχοινισμένος ἅπασι τοῖς ἐν τῇ πόλει δικαίοις, Illigatus omnibus ciuitatis iuribus. ET IBIDEM σὺ δ' εἰς ταῦτα ἔλεον προὔδωκας ἀριστογεῖτον; μᾶλλον δὲ ἀνῄρηκας ὅλως, μὴ δὲ πρὸς οὓς αὐτὸς ἑάλωκας λιμένας, καὶ προσβαλὼν ἐνέπλησας, πρὸς τούτους ὁρμίζου. Tu miſerationem ad horum induxiſti Ariſtogiton? Quin potius omnino ſuſtuliſti. Itaq; eos portus ne teneas, ad quos captus es, ac ex nauigatione appuliſti. ET DIXERAT, τούτῳ δ' οὐδένα ὁρῶ τῶν τόπων τούτων βάσιμον ὄντα. ἀλλὰ πάντα ἀπόκρημνα, φάραγγας, βάραθρα. Huic nullum peruium locum eſſe uideo: ſed præcipitia, confragoſa loca, & barathra omnia. ET DEINCEPS, δέδοικα μὴ δόξῃ τισι τὸν ἀεὶ βουλόμενον εἶναι πονηρὸν τῶν ἐν τῇ πόλει παιδοτριβεῖν. ἀσθενὴς μὲν γάρ ἐστι πᾶς ὁ πονηρὸς καθ' ἑαυτόν. Vereor ne quibuſdam uideamini imbuere hominem, qui ſemper in ciuitate improbus eſſe uelit. Nam quicunq; improbus, ex ſe imbecillis eſt. NEC SATIS, οὐδὲ γὰρ τοὺς προγόνους ὑπολαμβάνω τὰ δικαστήρια ταῦτα οἰκοδομῆσαι, ἵνα τοὺς τοιούτους ἐν αὐτοῖς μο-

σχεύητε, ἀλλὰ τοὐναντίον, ἵν' ἀνείργητε, καὶ κολάζητε, καὶ μηδεὶς ζηλοῖ, μὴ δ' ἐπιθυμεῖ κακίας. *Nec uero exiſtimo maiores hæc iudicia primum inſtituiſſe, ut id genus homines in iiſdem efferretis: ſed contrà, ut propulſaretis, & puniretis: & nemo eſſet, qui uitium uel conſectaretur, uel adpeteret.* 289.290

ADHVC, εἰ δ' ὁ κάπηλός ἐστι πονηρίας, καὶ παλιγκάπηλος, καὶ μεταβολεύς. *Si autem improbitatis artifex eſt, ac inſtitor, & rebus permutandis intentus.* ET MILLE TALIA PRAETEREAM, QVAE AB AESCHINE θαύματα *admirationes*, NON ῥήματα *uoces dicuntur.*

Omnia petuntur ex oratione Demoſthenis contra Ariſtogitonem.

Χρὴ γὰρ τὸ αὐτὸ φθέγγεσθαι τὸν ῥήτορα, καὶ τὸν νόμον. ὅταν δ' ἑτέραν μὲν φωνὴν ἀφιῇ ὁ νόμος, ἑτέραν δ' ὁ ῥήτωρ, τῷ τοῦ νόμου δικαίῳ χρὴ διδόναι τὴν ψῆφον, οὐ τῇ τοῦ λέγοντος ἀναισχυντίᾳ. *Lex enim idem exprimere debet, ac Orator. Cum autem aliam uocem lex profert, aliam orator, æquitati legis ſuffragari oportet, non legentis impudentiæ.*

ALIO LOCO, ἔπειτα ἀναφαίνεται πρὸ πάντων ἐν τῷ ψηφίσματι. πρὸς τῷ κλέμματι γράψας τὰ πεντατάλαντα τοὺς πρέσβεις ἀξίων τοὺς ὀρέτας μὴ ἡμῖν, ἀλλὰ Καλλίᾳ διδόναι.

ὅτι δ᾽ ἀληθῆ λέγω ἀφελὼν τὸν πομπὸν, καὶ τὰς τριήρεις, καὶ τὴν ἀλαζονίαν ἐκ τοῦ ψηφίσματος ἀνάγνωθι, Deinde omnia quæ in decreto continentur, indicat, cum ita ſentiens expreſſerit legatos Oretanos, quinque talenta non nobis, ſed Calliæ numeraſſe. Me autem uera dicere apparatu etiam, ac triremibus, arrogantiaq́; ex decreto dempta, recita.

ITERVM ALIO, καὶ μὴ ἐᾶτε αὐτὸν εἰς τοὺς τοῦ παρανόμου λόγους περιΐστασθαι. Neque ſinatis circa orationem, quæ ad præuaricatorem pertinet, uagari. QVOD ADEO PROBAVIT, VT REPETAT, ἀλλὰ ἐγκαθήμενοι, καὶ ἐνεδρεύοντες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰσελαύνετε αὐτὸν εἰς τοὺς τοῦ παρανόμου λόγους, καὶ τὰς ἐκτροπὰς αὐτοῦ τῶν λόγων ἐπιτηρεῖτε. Verum ſedendo, & in concione adſidendo, in orationē de præuaricatore eum impellate, & mutationem uerborum eius obſeruate. AN ILLa COMMODIVS, PRESSIVSQVE, σὺ δ᾽ ἑλκοποιεῖς, καὶ μᾶλλόν σοι μέλει τῶν αὐθημέρων λόγων, ἢ τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως, Tu autem uulnera infligis, & maiorem curam agis quotidianarum orationū, quàm ſalutis ciuitatis. 290. 291

ALTIVS ILLA, οὐκ ἀποπέμψησθε τὸν ἄνθρωπον ὡς κοινὴν τῶν ἑλλήνων συμφορὰν, ἢ συλλάβοντες ὡς λῃστὴν τῶν πραγμάτων διὰ τῆς πολιτείας πλέοντα τιμωρήσεσθε; Nónne reij

ctis hominem tanquam cõmunem Græciæ peſtem, uel comprehenſum quaſi rerũ prædonem per ipſam rempublicam nauigantem punietis?

Ex oratione Demoſthenis pro Cteſiphonte,

νόμου μημφύτου, legis Memphytæ. 308

ὑπὲρ μαλέαν, ſuper Malean. 310

θρεπτοὺς, alumnos. 335

359 *pro Iſelaſian forte legendum εἰσέλασαν, inuecti ſunt, uel introduxerunt.*

εἰσέλασεν, inuectus eſt. 360

EX LIBRO TRANQVIL-LI DE ILLVSRIBVS GRAMMATICIS.

ἀκροάσεις, auſcultationes. 510

πανὸς ἄγκημα, Panis agmen. 511

ὀβελίζει, expungit. 520

τοῦ ποιητοῦ, A N *παρεμβεβλημένοι, Poëtæ, an interiecti.* 520

F I N I S.

INDEX RERVM MEMORABILIVM, ET PROPRIORVM

nominũ quæ toto opere continetur.

Accia Variola, pagina 200
Accius. 138
Achaia. 505
Achilla. 509
Acilianus. 19
Acilius. 19.90.164.544
Actio & agendi ratio. pagina 26. 50.63.108. 167.194.207
Actori quot horæ datæ. pagina 109
Adherbal. 500
Aduocati damnantur. 54
Aegroti quales elegi hendecaſyllabi, & euſmodi uerſus. 118.131.153.188 205.211.217.284.287
Aegyptus. 389
Aelius. 510
Aemilius. 534. 535.539. 542. 547.
Aemilianus. 495
Aemulatio. 449
Aenobarbus. 527
Aequimelium. 472
Aerarium. 391
Aeſchines. 25.37.105.290
Aeſculapius. 471
Aetna. 485. 539. 540
Afer. 54
Afranius Dexter. 156.251
Africanus. 204.493 538. 540
Africanæ. 202
Agon gymnicus. 127
Agrippa. 472
Albutius Silus. 531
Albinus. 80.110
Allia fluuius. 476
Allienſis dies. 476
Aquilius Gallus. 8
Alſienſis uilla. 174
Amaſtriani. 372
Ambitio. 240
Ambuſtus. 474

Amici. 230
Amiſeni. 348
Ammius Flaccus. 278
Amor. 164.174.449
Ancus Martius. 464
Anicius Maximus. 357
Anienis inundatio. 256
Annæus Seneca. 138
Annia. 335
Antigonus. 483
Antiochus. 493.541
Antium. 475
Antonia Harmeridis. pagina 305
Antonia Maximilla. 305
Antonius. 132.164.548.514.515.517.528
Antoninus. 153
Apamæorum priuilegium. pag. 325
Apollinaris. 43.141.277
Appius Maximus. 331
Appius Claudius. 541
Apuleius. 511. & in ſequenti nomine.
Aquæductus Nicomedenſium. 319
Aquileges. 320
Archelaus. 510
Archippus. 331
Architectus. 320
Ariſtion. 157
Ariſto. 29.137.247
Armenius Brocchus. pagina 335.
Arria. 275.276
Arrianus. 45.50.68.107.115.167.
Arionilla. 4
Artemidorus. 88
Arulenus Ruſticus. 4
Aſclepiades. 343
Aſia legatur Romanis. pagina 541
Aſiaticus. 492
Aſinius Baſſus. 120
Aſinius Gallus. 525
Aſinius Pollio. 138.517
Aſſudius Curianus. 134
Attalus. 510.541
Atteius Philologus. pag. 516.

516.517
Atticinus. 189
Attilius. 13.173.545. & in ſequenti nomine.
Aufidius Baſſus. 73
Augurinus. 272
Auguſtus. 138
Auidius Quietus. pag. 194.278
Auidius Nigrinus. pag. 335.336
Auitus. 40.153.264
Aurelia. 65
Aurelius. 513.542.543

B

Bæbius Macer. 116
Bæbius Maſſa. pagina 71.195.234
Bæbius. 504. & in ſequenti nomine.
Bætici. 8.71.80.195. 234.
Balineum Claudipolitanorum. 321
Balineum Pruſenſiũ. pagina 337
Baſſus. 73.110.121.163. 195.313.329.346
Beneficium. 72
Bibaculus. 512
Bithyni. 164.207
Betitius Priſcus. 176
Bos fatalis imperij. 466
Bructerus rex. 42
Brutus. 519.532
Bule. 356
Buleutæ. 356.357
Bulla. 465
Brixia. 19

C

Cæcilius. 5.71.80.122. 521.544
Cæſar. 25.138. 508
Cæſenius Syluanus. 79
Cæſo. 272
Calatinus. 485
Caleſtrius. 216
Calpurnia. pagina 169.172.206
Cæcinna. 92
Cælianus. 516

Calpurnius. 485.540.544
Caluiſius. 17.64. 66. 104. & in dictione Rufus.
Caluus. 138.329
Camerinus. 4
Camillus. 375
Canutius. 530
Candidus. 164
Candidati. 99.184
Capito. 150.177.516
Capitolinus. 476
Careotæ. 8
Carthago. 538
Carus. 4.220.229
Caßius. 132.225.519. 549. & in ſequẽti nomine.
Caſta. 85
Caſtor. 472
Cato. 25. 89. 489.510 518. 543
Catulus Meſſalinus. 127
Catulus. 486. 511
Catullus. 138
Caudax. 484
Cauſſæ quæ ſuſcipiendæ. pag. 194
Celer. 5.114
Cenſus. 20
Centumcellæ. 196
Centuriæ equitum. pag. 461.465.
Cerealis. 62
Certus. 278.279
Chriſtiani. 352
Cicero. 26.205.515 521.528.531
Cinea. 482
Cinna. 503.518
Cincinnatus. 472.477
Circenſes deteſtatur. pagina. 271.
Ciuium additio. 357
Clarius. 293
Clarus. 21
Claßicus. 72
Claudius.232.474.482 484. 517. 533. 534. 538.541.
Claudia Veſtalis. 489

Clemens

Clemens. 102
Clitumnus fons. 244
Clodius. 511.531
Cluuius. 283
Cocceianus Dion. 343
Cocles. 469
Codrus. 509
Cœlius mons. 463
Cœlius. 25. 116.330. 530
Cœlia uirgo. 470
Cœna deſcribitur. pag. 20.40. 89.281
Cœpio. 111.505. 539. 547
Collegia an permittenda pag. 318
Colones. 273
Concedit. 79.121. 130. *& ſæpe lib.*10
Condiſcipulus. 24
Comitiorum ordo. 98
Commeatus. 307
Cõmendat, quære in di- ctione Petere.
Comœdia. 188
Comparatiuũ ſupra ſu- perlatiuum. pag. 41. 452.457
Comparatiuũ ad plures ſui generis. 295
*Cõſilium publicũ. q̃le.*51
Conſolandi ratio.pag. 159. 259
Conſolatur. 246
*Conſulit alium.*31.193. *et ſæpe lib.decimo.*
Cõtrouerſiæ. 529
Copia inopem facit. 260
Cordus. 469
Cornelius Tacitus. 120
Corellia. 122.215. *& in ſequenti nomine.*
Corellius, in ſequẽti noĩe
Coriolanus. 472
Cornelius Priſcus. 164
Cornel. Minutianus. 225
*Cornelius.*477.519. *& in ſequenti nomine.*
Cornelianus. 196
Cornelia Veſt. 114.495
Cornutus Tertullus.278
Coruinus. 479.512

Corui naues. 484
Coſſus. 477
Cotta. 510
Cotia. 86
Craſſitius. 522
Craſſitius Panſa. 522
Craſſ9.4.527.541.550
Crates Mallotes. 510
Cratinus. 530
Cremutius Ruſo. 190
Creſcens. 172
Criſpus. 192.208
Curiæ plebis. 465
Curiacij. 463
Curio. 528
Curius, in ſeq. nomine.
Cuſtodiæ. 312

D

Danubius. 374.377
Decibalus. 339
Decurionis cenſus. 24
Deci9. 477.478.494
Dedicationis lex. 326
Defunctorum dignitas et uoluntas ſeruãda. 38.55.112.360
Defunctorũ reliquiæ an transferendæ. 337
Delatores eiecti. 394
Delphinus geſtat puerũ. pag. 295
Demetrius Macedo. 492
Dentatus. 481
Dexter. 156.251
Diamone. 359
Dico. 38
Dicta & facta hominum qualia. 92.191
Didius. 549.554
Dijs quid gratum. 365
Diſcere oculis et auribus pag. 249
Diligentia nimia improbatur. 297
Dionyſius Scithobrachion. 514
Diplomata. 324.325.335
Dolabella. 558
Doleo. 257
Domeſtici præceptores quatenus probentur. pag. 70

Domitian9.330.373.380
Domitianus à principe quid differat. 380
Domitiani acta confirmata. 332
Domitius Apollinaris. pagina 277
Domitius. 543.549
Donat uel offert. 24.38. 199.236
Druſus. 500
Duillius. 484

E

Edictum, quo Nerua ſuperiorũ principũ conceſſa confirmat. 331
Edictũ in Rhetores. 527
Eficius Caluicius. 511
Egeria nympha. 462
Egnatius Marcellinus. pagina 115
Eloquentia. 164
Eluius. 544
Emptio mala. 32
Encolpius. 235
Ennius. 138.492.510
Epicadus. 519
Epidius. 518.530
Epimachus. 345
Equicoli. 464
Equitis cenſus. 24
Equites Romani. 544
Erani. 348
Erutius. 21.43.44
Euentus actionum iudex. pag. 166
Eumolpus. 343.344
Euphrates philoſophus. pag. 13
Eupolis. 27
Euripus. 2
Eurythmus. 198
Exactio pecuniarũ. 355
Excuſat. 8.137.213. 217.269.303.360
Exules an reſtituendi. pagina 328

F

Fabatus. 101.154.176. 196.216.223.233.246
Fabius Celer. 460
Fabius Poſthumius. 277

Fabritius Veiento. 277
Fabius. 5.19.81.277. 470.474.478.481 487.533.538.543
Fabritij. 375
Fabritius. 483
Faciendi uel non faciendi ratio. 193
Falco. 31.131.223.280
Fannius. 140.527.543
Fannia. 92.219.276
Fauor. 46
Fauſtus. 519
Fauſtulus. 460
Felicis cognomen. 452
Felicitas. 269
Ferox. 46.214.347
Fides. 24.83
Fidenates. 464
Filij qua ratione habendi. 274
Fimbria. 503.554
Firminus. 49
Fiſcus. 395
Flaccus. 503.522.537.
Flaminius. 492 (140
Flamma. 485
Flauius. 46.330.331.343
Fõs per interualla decreſcens. 133
Formiana uilla. 90
Fortunæ muliebris templum. 473
Foſſæ Quiritum. 467
Frontinus. 107.135 282
Fronto. 110.177
Fucinus lacus. 539
Fuluia. 531
Fuluius. 492.534.540. 542
Fundanus. 11.120.171
Furcula Caudina. 480
Furius. 475.512.539
Fuſcus. 175.192.209. 301.347

G

Gabius Baſſus. 313.346
Galba. 489.545
Galitta. 197
Gallus. 205.260.476. 479.521
Galli Senones. 476

Gallia

Gallia Togata. 511
Galli Ligures. 535
Gallis bellum illaturi Romani. 538
Gaurus mons. 478
Gemellinus. 315. 345
Geminius. 16.239.263. 274.293
Genialis. 248
Gætulicus: 138
Genitor. 70.87.231.281
Gentius. 535
Glaucia. 501. 504
Gloria. 11
Gnipho. 514
Gracchus.25.494.498 499.536.540
Gammatica. 509
Grammatici illuſtres. 513
Grammaticorum appellatio. 512
Grãmaticorũ mores. 513
Grãmaticorũ officiũ.513
Grammatiſta. 512
Grãmaticorũ precia. 511
Gratia malorũ quàm inſida ſit. 6
Gratia perit, ſi repoſcatur. 18
Gratias agit. 287.294. 297.305. 308
Gratilla. 136
Gratulatur. 154.158. 175.192.285.292. 302.310.347
Gula uitanda. 41
Gymnaſiũ Nicenſiũ.320

H

Hala. 472
Hamilcar. 486
Hannibal. 486. 528
Harpocras. 305.308
Haſdrubal. 490. 538
Hedia. 305
Herennius.480. et in ſequenti nomine.
Heluidius. 220.278
Heluidiæ ſorores. 126
Herma. 517
Hermes. 213
Heſus. 464
Hiera. 519

Hiero rex. 484
Higinus. 523
Himilco. 484.486
Hipponēſis colonia. 295
Hircius. 528
Hiſpanus. 32
Hiſpellates. 245
Hiſpo. 110
Hiſpulla. 17.69.247
Hiſtoriæ ſcribēdæ ratio. 150.216.255.291
Homullus. 110.164.184
Honorariū uti ſoluendū..
Horatius poëta. 285 (357
Horatij. 463.469
Hortatur ut ædat librū. 44.153.268 (238
Hortatur ut ſcribat. 15.
Hortatur ut agat. 293
Hortatur ut audiat uirū doctum. 37
Hortatur ut redeat in urbem. 204
Hortatur ad ſtudia. 3.13. 79.106
Hortenſius. 138
Hoſtius Hoſtilius. 461
Hoſtilius. 49.463.496
Hyle. 517 (539

I

Iabolenus Priſcus. 178
Iacchus. 512
Iatralipta. 305.308
Imaginor. 45. et ſæpe al.
Imitatio Ciceronis. 108
Imitanda optima. 6
Immortalitas. 269
Impēdia coërcentur. 324
Inire numerum. 281
In ſumma. 17.257. & al.
Inuitat in ſua prædia. 3
Inundatio. 256
Iocatur. 29
Iſæus. 36
Iſauricus. 530
Iſelaſtici 359
Iſelaſticū certamen. 359
Iſocrates. 195
Iſtilo. 511
Iudicare quis poſſit. 13
Iulius Modeſtus. 525
Iulianus. 14

Iulius. 208.535.552
Iulius Valens. 153
Iulius Aphricanus. 208
Iulius Proculus. 461
Iulius Auitus. 153
Iulius Naſo. 171
Iulius Caſſius. 330
Iulius Largus. 340
Iulius Ferox. 347
Iulius Piſo. 356
Iulius Higinus. 523
Iuliopolitani. 341
Iunior. 254.274
Ius fœciale. 464
Iunius. 534
Iunia Veſtalis. 219
Iuſtus. 5.15.203
Iuuentius. 536
Iuuentius Celſus. 169

L

Labeo. 533
Laberius Maximus. 339
Lacus Nicomedenſiũ an mari committendus. 322.328.333.
Lelius. 452.511.517.533
538.539.550
Laguncula. 7.40
Laudicœni. 53
Lampadio. 510
Lanuuinus. 510
Larcius Licinius. 54
Larius lacus. 43.133.272
Lartes. 477
Laudandi omnes. 183
Laudatur uir, & alia. 13. 19.21.29.33.36.67.69 87.92.100.103.105. 116.125.126.127.131. 140.153.160.162.171. 188.192.225.232.247 272.285.294.313
Laus ſcriptorum. 210
Legendi qui. 14
Leges eſſe philoſophiæ membrum. 14
Lenæus. 511.520
Lentulus. 138.537
Lepidus. 535
Leuinus. 489
Liber laudatur. 126
Liberalitas q̃lis. 38.245

Liberis expoſitis, & pro ſeruis educatis datur adſertio. 335. 339
Liberti ſuperbia. 258
Liberti patronorum nomina adſumunt. 452
Libo Frugi. 85
Libius Troſo. 552
Libo. 523
Librũ ſuũ emendari petit 2. 9. 38. 90. 119. 154
Licinianus. 112
Licinius Stolo. 474
Licinius. 54. 523. 527
Licinius Nepos. 132
Literas eſſe ſolatio. 151
Literati. 512
Liuius. 478. 490. 500. 533
Liuia Veſtalis. 488
Loci deſcriptio. 141
Longinus. 543
Loquentia. 164
Lucanus. 257
Luceres. 461
Lucilius. 520. 553
Lucius, in ſequenti noĩe.
Lucretius Viſpillo. 499
Lucretius Offella. 502
Lucretia. 468
Luctatius Daphnides. 511
Luctatius. 486. 537. 547
Lucullus. 506. 507
Lucumo. 464
Lunenſes. 538
Lupercus. 38. 287
Luſtricus Bructianus. pagina 189
Lycormas. 334. 336
Lyſias. 25. 537

M

Macer. 72. 161. 191. 324. 334. 341
Macrinus. 41. 70. 207. 212. 239. 270
Magulſa. 500
Magiſtratus uti gerẽdus. pag. 266
Magiſtratum capere, aut legi in ſenatũ prouinciarũ qui poſſent. 342

Magni cognomen. 452
Mallotes. 510
Mamilianus. 281.287
Manilius. 471.546
Mancinus. 496. 539
Mancipia. 257
Manlius. 476. 477. 479.493.536
Marcus in ſeq. nomine.
Marcellin9 116.159.264
Marcellus. 488.524 535.537.
Martius. 464.473. 536.537.543.552
Marinus. 308
Maritus futurus laudatur. 19
Marius. 45.80.195.303 501.502.507
Marſus. 516. 521
Martialis. 100
Martianus. 46
Maſſa Bæbius. 71.195. 234
Mauricus. 5.6.19.62. 127.177
Maximilla. 305
Maximus. 53.68.98.
Menander. 188.
126.140.175.201.226.
259.268.285.315.331.
339.345.357.477.
479.487.543.
Medicus. 356
Meliſſus. 511.525
Memmius. 138.505.520
Menenius. 472
Meſius. 129
Meſichorus. 54
Meſſala. 138. 512. 527. 533
Metellus. 452.497. 498.505.511.538.
Metilius. 192
Metius. 220.463
Metuentium natura. 169
Minutianus. 80.112.225. 247
Minutius Macrinus. 19
Minutius. 214. 339.472 499
Miſericordia. 46

Mithridates. 507
Modeſtus. 4
Monet. 202.267 (239
Montanus. 189.230.
Morbi plerunq; hæreditarij. 15 (191
Mulieris conſtantia. 92.
Munera ne accipiantur. pag. 109
Mummius Achaicus. pagina 496
Municeps meus. 24
Murena. 484.516
Muſonius. 88
Mutia prata. 470
Mutius. 469.499.535

N

Næuius. 510
Narrat. 4.6.21.45.49. 50.80.90.102.112.116 127.134.139. 155.163. 165.169.175.197.207 281.284. 295. *& alibi ſæpe.*
Nepos. 512.530
Neratius Marcellus. 79
Nero. 78.490.528
Nicete. 171
Nicanor. 513
Nigidius. 505
Nitia. 520
Nigrinus. 156.164.207
Nilus. 389
Naſica. 488. 499. 536. 550
Naſo. 105.172
Nonianus. 18
Nonius. 295
Norbanus. 84
Numa Pompilius. 462
Numidius Quadratus. 175.194.224.
Numidia Quadratilla. pag. 224
Nymphidius Lupus. 346

O

Octacilius Pilitus. 530
Octauius. 510.512.536
Opilius. 513
Opimius. 504.537.545
Oppius Cares. 512
Optimi cognomen. 452

Orariæ naues. 310
Oratio. 25.26.62
Orator qualis. pag.88. 106.208
Oratoris ſtylus. 62.287
Oratores plura dixiſſe, quàm æediderint. 25
*Oratores damnat.*pagin. 54.525
Orbilius. 512.515.523
Orchietum. 507
Offella. 502
Ouidius. 523

P

Pacorus. 339
Pætus. 93
Palæmon. 525
Pallas. 230.240
Pamphilus. 534
Panarium. 7
Panſa. 528.560
Papyrius Curſor. 481
Papyrius. 544
Paſides. 522
Paſſienus. 178.208.585
Paternus. 11.8255.291
Paulus. 178.285.333. 494.534
*Paulinus.*35.111.122.162. 269.299.354
Pauperes ſtudioſi. 223
Pecunia publica dãda fœnori. 328
Pergula. 522
Perialogos. 516
Pericles 28
Perpenna. 541.551
Petellius. 534
Petit conſolationem. 15
Petit ſibi uel alteri, & cõmẽdat. 32.43.51.68. 76.104.115.132.162. 166.169.171.173. 190.232.233.284. 285.300.305.316.309 310.331.340.345. 348.352.357
Petus. 535
Phaliſci. 476
Philippus Macedonicus. pag. 494
Philocomus. 510

Philologus. 516
Pinarij. 482
Pinax. 514
Piſo. 78. 160. 356. 532. 538
Plancus. 531
Planta. 306. 308
Plautius. 542
Plauſus emptus damnatur. 53
Plinius iunior ſcripſit carmina. 210. & quas egerit cauſſas. 194. 206
Plinij ſenioris ſcripta, et exitus. 72. 178. 185
Plotina. 292
Plotius Gallus. 529
Plura mediocriter faciat, qui nõ poteſt unũ inſigniter. 293
Podagræ. 511
Pollio. 110. 138. 195. 232. 517
Pollux. 472
Polycletus. 198
Polyænus. 207. 338
Polyhiſtor. 525
Pompeius. 306. 308. 388 508. 520. 528. 553
Pompeia lex. 342. 356
Pompilius. 515
Pomponia Galla. 134
Pomponianus. 180 (527
Pomponius. 479. 524.
Pontius. 157. 194. 204. 479
Popilius. 292
Porſena. 469. 470
Porta ſcelerata. 470
Portius. 489. 544
Poſthumius. 277. 308. 471. 479. 513. 537. 538
Potitij. 482
Præceptores domeſt. 70
Præconinus. 511
Præneſte. 522
Præſul. 462
Prætexta. 465. 529
Præuaricatio. 25
Princeps qua ratione monendus. 95

Princeps

Prīceps grāmaticus. 513
Prīceps q̄lis futurus. 362 & p totū Panegyricū
Priſcus. 46. 51. 80. 100. 164. 172. 176. 195. 209. 215. 219. 303
Probat factum. 201. 297. 324. 334. 341
Probus. 81. 526
Proca. 459
Proculus. 91. 277. 461
Prodigia. 533
Promittit, in dictione Cō cedit.
Propertius. 285
Pruſenſes. 313
Ptolemæus. 509
Publicius Certus. 278
Publius, in ſeq. nomine.
Publicola. 471
Pudens. 314
Pulcher Claudius. 517
Punicum primū bellum. 484. et ſecundū. 491
Pyrrhus. 483

Q (275

Quadratus. 194. 224.
Quadratilla. 224
Quæritur de amicorum morte, & alijs incommodis. 15. 29. 33. 90. 126. 140. 152. 159. 174. 185. 219. 235. 264. 273
Quintius. 472. 477. 492. 543
Quintianus. 273
Quintus, in ſeq. nomine.
Quintilian. 54. 171. 199
Quirinalis. 462
Quirinus. 462
Quirites. 461

R

Rabirius. 505
Ramnenſis. 461
Recitanda quæ componimus. 137. 153. 216. 262
Recitare. 62. 63. 182, 216, 291
Recuperatorium iudiciū. pag. 99

Reſocillatus. 91
Regulus. 4. 49. 64. 66. 102. 106. 167. 485
Religio ædis occupat ſolum. 338
Reliqua colonorum. 97
Remus. 460
Reo quot horæ tributæ. pag. 109
Reſpõdet. 7. 8. 19. 23. 62. 91. 152. 154. 178. 215. 244. 281. 292. & ſæpe lib. X.
Recitandi modus. 29
Rhea Syluia. 459
Rhemmius. 525
Rhetores illuſtres. 529
Rhetores urbe pulſi. 527
Rhetorica. 527
Robuſtus. 191
Romanus. 24. 33. 89. 132. 178. 188. 200. 244. 272. 292
Romulus. 460
Roſianus Geminus. 314
Rubricus. 500
Rufus. 7. 33. 85. 108. 120. 127. 164. 196. 213. 225. 278. 282. 514
Rufus Varenus. 163
Rufinus. 257. 286
Ruris ociũ & negocium. pag. 12
Ruſo. 190
Ruſticus. 4. 19. 136. 288
Rutilius. 514
Rutilianus. 481

S

Sabinus. 112. 182. 282.
Sabinianus. 284. 286
Sabina. 112
Sæuius Nicanor. 513
Sæuius Poſthumius. 513
Salinator. 192. 347. 491
Salluſtius. 517. 521
Saluius Liberalis. pag. 48. 85. 86
Sardus. 294
Sardi uenales. 494
Sarranus. 539. 545
Satrius. 5. 309. 521
Satrius Rufus. 278

Saturnia

Saturnin9. 8.21.152.149 209.215.300.504
Scæuola. 138.469.550
Scaurus. 155.503.504
Schola.36.& alibi.
Scipio. 375.488.490. 492. 495.544
Scribonius. 523.533. 536.555
Scribonia. 523
Scribonianus. 93
Scriptoris officium. 148
Scriptores iocorum. 137
Sempronius. 316.494. & in ſequenti nomine.
Senecio. 4.17.107.114. 197.220.234
Senilis uita. 67.99.175. 248.250
Sententiæ in Senatu qua ratione diuidēdæ. 253
Sentius Augurinus. 131
Septimius. 8.523 (235
Septitius. 1.20.44.230.
Seria & iocoſa miſcenda. pag. 262
Seruilius, in ſeq. nomine.
Serrana. 19
Seruius, in ſeq. nomine.
Seruianus. 94.192.208. 265
Seruus habitus liber non eſt legatarius, neq; liber. 112
Seruus ab alio domino captus, & mox fugitiuus. 339
Serui. 255
Serui inter milites inuenti. 316
Seruorum ingenia. 3
Seſquihora. 109
Seuerus. 95.132.134. 193.285
Sextus, in ſeq. nomine.
Sextilius. 543
Sextius. 548
Sigida. 512
Signum Corinthium deſcribitur. 76
Sinopēſium aquæductus. pag. 547

Siſcenius Iacchus. 512
Somnium. 23
Soſius Senecio. 17
Sparſus. 105.237
Splenium. 167
Sportularũ diuiſio. 358
Spurinna. 5.42.86.132. 160
Spurius, in ſeq. nomine.
Stolo. 474
Statilius. 487
Strabo. 116.527
Studendũ ubi. 117.210
Studentium uita. 12
Stigmoſus. 4
Suberinus. 201
Suetonius Tranquillus. 23.79.153.348
Suffragia. 98
Sulpitius. 138.479.535
Superlatiuũ ad omnes. 6
Sura. 133.227.309
Surius Sucronenſis. 504
Suſagus. 339
Silius Italicus. 77
Sylla. 138.506.553.519
Syllanus. 22
Sylo. 552.553

T

Tabellaria lex. 98
Taberius. 519
Tacere. 208
Tatius. 461
Tacitus. 7.25.34.46
Tanaquil. 465
Tarpeia uirgo. 461
Tarpeius mons. 461
Tarquinius Collatinus. pag. 468
Tarq. Sextus. 468
Tarq. Priſcus. 464
Tarq Superbus. 467
Tẽpus felix, breuius. 250
Temporaria ſimulatio. pag. 251
Terentius Iunior. 225
Terẽtius Maximus. 331
Tertullus. 50.157
Teſtatur probitatẽ. 346
Teucer. 512
Thalaſſius in nuptijs. pagina 460

Theanus

Theanus Sidicinus. 535
Theatrũ Nicenſium. 320
Theleſinus. 479
Theophanes. 108
Thermuthis. 305 (264
Thraſea. 93. 194. 220
Tiberius. 373. 495. 498
524. 561
Ticinum. 216. 490
Tigillũ ſororium. 463
Timeo. 257
Timor emendat. 218
Tiberniũ Tyberinũ. 120
Titus. 373. 395
Titinius Capito. 22. 247
Torquatus. 138. 479
Traianus. 302. & per to
tum lib. X. & Pane=
gyricum.
Tragœdia. 216
Tranquillus. 23. 32. 79.
153. 297
Trebonius Rufinus. 127
Tribunitia poteſtas. 31
Tuetur amicũ. 282. 284
Tullus. 257. 258. 462
Tullius. 332. 465
Tullia. 466
Tuſcilius Nominatus. pa
gina 139. 155
Tutilius. 199
Tyberis inundatio. 256
Tyro. 166. 197. 216. 219.
(166

V

Vadimonis lacus. 260
Valens. 153. 129
Valerius. 111. 173 354.
471. 479. 512. 518.
526. 537
Varenus. 164. 169. 177.
196. 207. 212
Variola. 200
Valerianus. 55. 139
Varius. 504
Varro. 138. 516. 525
Vargunteius. 510. 556
Varus. 173
Vectius. 277. 510
Vectius Proculus. 272
Veientes. 464
Veiento. 277
Velius Paulus. 330

Q.

Velleius Blæſus. 65
Veicetinus. 525
Venia alijs danda, ut detur nobis. 282
Verania. 64
Verecundia. 106
Vergilius. 78.138.525
Verginius. 138.175.188
Veſuuius mons. 180
Virginius. 33.474
Virginia. 474
Verrius. 522.523
Verus. 168
Veſeris fluuius. 478
Veſpaſianus. 373
Veſtalis Maximilla uiua defoditur. 113
Veſtalis uirgo. 219.544
Veturia. 473
Veturius. 479
Vicus Sceleratus. 467
Vicentini. 139
Vidius. 520
Vigeſima. 396. (143
Villa deſcribitur. 56. 141
Villicus qualis futurus. 16
Virdius Gemellinus. 315
Viri illuſtres. 459
Viriatus. 503
Virginius Cẽturio. 474
Virtus ſectanda. 2
Vitæ diſpoſitio. 67. 73
Vitellius Honoratus. 46
Vitellius. 77
Vitia quatenus reprehendenda. 265
Viua uox adficit. 37
Vnimanus. 503
Voconius Romanus. 4. 33.89.132 178.272.304
Volſinij. 483
Volſo. 493
Volumnius. 475
Vota pro principe. 353
Vrſus. 108.169.177
Vxor laudatur. 447

X

Xanthippus. 485
Xerxes. 78

Z

Zoſimus. 162
Zenodotus. 519

C. PLIN.

pho. 330
Epiſtola Domitiani imp. ad Terent. Max. 331
Epiſtola Domitiani imp. ad L. Appium. 331
Edictũ diui Neruæ. 331
Epiſtola diui Neruæ ad Tullium Iuſtum. 332
De Archippo philoſopho 332
De lacu Nicomedenſium pag. 333
De tabellario regis Sauromatæ. 334
Diploma commodaſſe. pag. 335
De adſertione ingenuorum, qui pro ſeruis educati ſunt. 335
De legato regis Sauromatæ. 336
De reliquijs ſepultorum transferendis. 337
De loco balinei Pruſenſibus concedendo. 337
De adſertione ingenuorum. 339
De Callidromo Laberij Maximi fugitiuo. pagina 339
De teſtamento Largi. pag. 340
De centurione Iuliopolim mittendo. 341
De magiſtratibus prouincialium. 342
De Dione, qui reliquias ſuorũ religioſo loco poſuiſſet. 343
De Nicenſibus. 345
Commendat, quos expertus eſt. 345
Ob diem natalem imp. uota. 347
De aqua Sinopenſium perducenda. 347
De petitione Amiſenorum. 348
Petit ius trium liberorũ Suetonio Tranquillo. pag. 348
De Chriſtianis. 349

De platea Amaſtrianorum. 352
Votorum nuncupatio & ſolutio pro Imp. 353
Ob diem Imperij celebritas. 353
Ius Quiritium Latinis petit. 354
Ciuitatem Romanam petit filiæ Cēturionis. 354
De exactione pecuniarū. pagina 355
De Iulio Piſone. 356
De adiectione buleutarū. pag. 356
De adiectione ciuiū. 357
De diuiſione ſportularū. pag. 358
De Iſelaſticis. 359
De diplomatibus. 360
Panegyricus Traiano dictus. 362

IN LIBRO DE VIRIS ILLVSTRIBVS.

De Proca rege Albanorum. 459
De Romulo Romanorū rege primo. 460
De Numa Pompilio Romanorū rege ſecundo. pag. 462
De Tullo Hoſtilio Romanorū rege tertio. 463
De Anco Martio Romanorū rege quarto. 464
De Lucio Tarquinio Romanorum rege quinto. pag. 464
De Seruio Tullio rege ſexto. 465
De Tarquinio Supbo Romanorū rege ſept. 467
De Tarquinio Collatino. pag. 468
De Iunio Bruto primo Roman. Conſule. 468

De

Spurinnæ, & Cotiæ. 86
Sparſo. 105
Eidem. 237
Spurinnæ. 160
Tacito. 116
Eidem. 174
Eidem. 178
Eidem. 185
Eidem. 221
Eidem. 233
Eidem. 244
Eidem. 273
Eidem. 280
Tyroni. 166
Eidem. 189
Eidem. 270
Titano. 294
Tranquillo. 79
Eidem. 153
Eidem. 297
Triario. 190
Valeriano. 55
Eidem. 139
Eidem. 155
Valerio Paulino. 122
Valenti 129
Velio Cereali. 126
Vero. 168
Venatori. 284
Voconio Romano. 8
Eidem. 89
Vrſo. 108
Eidem. 163
Eidem. 169
Eidem. 177
Eidem. 246

IN LIBRO DECIMO.

Gratulatoria ob imperiũ. pag. 302
Gratias agit pro impetrato iure triũ liberorũ. 302
De ſortitione patrocinij aduerſus Marium Priſcum. 303
Petit latum clauum amico. 304
Petit Iatralyptæ ſuo ciuitatem Rom. 305
Gratias agit Imp. 305
De ſtatuis principũ trãsferendis. 306

Pro Harpocrate impetratæ ciuitatis Alexand. gaudium. 308
Medici ſui propinquis ciuitatem petit. 308
Petit præturam amico. pag. 309
Sacerdotium ſibi petit. pag. 309
Gratulatoria ob uictoriam. 310
De itinere ſuo in Bithyniam. 310
In Bithyniam iter & ingreſſus. 310
De cuſtodijs. 312
De numero militum Gabio Baſſo adſignatorum. 313
De balineo Pruſenſium. pag. 313
De aduẽtu Seruilij. 314
Pro Roſiano Gemino. 314
De militibus Maximo procuratori adſignãdis. 315
De ſeruis inter tyrones inuentis. 316
De ſeruis pub. 316
De collegio fabrorũ Nicomedenſium. 318
Votorũ nuncupatio pro Imp. 319
De aquæductu Nicomedenſium. 319
De theatro Nicenſiũ. 320
De lacu Nicomedenſium pag. 322
De Byzantiorum impendijs. 324
De diplomatibus. 324
De priuilegio Apamæorum. 325
De religioſo tẽplo transferendo. 326
Gratias agit imperatori. 327
Ob diem ſuſcepti imperij celebritas. 327
De pecunia fœnebri. 328
Conſultatio ſuper reſtitutione exulis. 328
De Archippo philoſopho.

C. PL. CAECILII SECVNDI VITA PER IOAN. MARIAM CATANAEVM CONSCRIPTA.

Scriptorũ illuſtriũ duo in Vrbe ſecula in primis feliciſſima fuere, Auguſti ſcilicet, & Veſpaſianorũ fratrũ: cum inter alios duo Plinij floruere, è quibus iunior, quo die & anno natus ſit adhuc quæritur: ſub Nerone nõ ambigitur. Patria Nouocomenſis, L. Cæcilio patre, & hiſtorici Plinij ex ſorore genitus: à quo per adoptionẽ familiæ eius inſertus auunculi bonorũ & ſtudiorũ alio ſcribendi genere ſucceſſor. Præceptores habuit Fabiũ Quintilianum, & Niceã ſacerdotem. In Syria tribunus militũ Euphratem philoſophũ audiuit: ubertate Liuiana plerunq; capiebatur. Græca in Latiũ, noſtra in Græciã transferens, ſtudiũ ſuũ adoleſcẽs intendebat, puer admodũ comœdiã Græcã cõpoſuit: elegos, & heroicos aliquãdo pangens, ſuos etiã hendecaſyllabos, quorũ libellũ emiſit, à Græcis probari gloriatur. Nõnunq̃ enim uerſiculos parũ ſeueros, ipſe tamẽ integerrimus uita, luſit nõ ſine ſummorũ uirorũ exẽplo. Vndeuiceſimo ætatis anno dicere in foro cœpit, et in ſenatu plures grauiſſimas cauſas egit Prætor ludos dedit, uix Domitiani callidã immanitatẽ declinãs, cũ omnẽ uirtutẽ excindere conaretur. Cæſaris Quæſturam, Trib. Pl. præfecturã æra

rij, Aemiliæ uiæ & aluei Tyberis curã, Auguratum, cõſulatũ ſumma fama, et pari integritate adminiſtrãs. In Tribunatu militũ, et Quæſtura Caleſtriũ Tyronẽ collegã, *in conſulatu & præfectura* Cornutum Tertullum *ſortitus: augurali dignitate* Iulio Frontino *ſucceßit.* Ponti, & Bithyniæ *ad ſtatũ ordinandũ miſſus, procõſulari poteſtate nõ minorem prudentiæ gloriã, q̃ moderationis & diligẽtiæ ſecũ retulit.* Traiano *gratißimus, & ſumma cũ autoritate, à quo amicis ſuis honores ſæpius impetrauit, ſibi uero quot optauerat unquam.* In *ſigillo quadriga utebatur: diuitias, quas patrimonijs, et honeſtis hæreditatibus largas cõparauerat, liberaliter diſpẽſauit: nã & nutrix eius, et* Quintilianus *præceptor, ac interdũ quamplurimi munificentiã* Plinij *ſunt experti.* In *municipio ſuo bibliothecam dedicauit, et annuos ſumptus in alimẽta ingenuorum* pollicitus *erogauit: tertiamq; ſalarij partem publico præceptori obtulit.* Romanum, & Firmũ *cenſu equeſtri iuuit.* Caninium *ad bonas artes reuocauit.* In *agendis cauſis abſtinuit nõ modò pactione, dono, munere, uerumetiã xenijs.* Laurentinũ *rus, & alterũ in* Thuſcis, *quibus mire adficiebatur epiſtolis celebrauit: de multis aũt, quas iuxta* Lariũ *poſſedit uillas, dilexit in primis, quã ferè in plano conditã Comœdiã, et quã* Tragœdiã *uocat: quia in edito ſita.* Romæ *habitauit in exquilijs.* Vxores *duas habuit, poſteriorẽ nomĩe* Calphurniam

phurniã Calphurnij, & Pompeiæ celeberrimæ filiã, cũ qua iucundißime, quãuis ſine prole, uixit, et eius ſtu diorũ miniſtram quidã teſtãtur. Ex *doctißimis amicorum refcrã* Virginiũ *Rufum*, Veſtriciũ Spurimã, Siliũ Italicũ, Pompeiũ Saturninũ, Valeriũ Martialẽ, Cor. Tacitũ, *Suetoniũ* Trãquillũ, Voconiũ Romanũ, Antoniũ, *Martialẽ etiam uiatico ſecedentẽ proſequutus:* Tacitũ *ut rectorem & magiſtrũ ſuſpiciẽs*, Tranquillũ *cõtubernalem ſuũ fouens, et ornãs.* Fuit illi cũ Ariſtone, Corœlio, Frõtino, Neratio, Arriano *iuriſcõſultis amicitia ſumma.* Inter *libertorum prædilectos habuit* Zoſimũ, & Encolpũ. Gloriæ *appetẽs, & immortalitatis ſummus aucupator: quod reliquũ temporis dabatur à rebus ciuilibus, et domeſticis, id totũ ſtudijs impartiens: quorũ uarijs generibus nulli ſatis cõfiſus experiebatur: nam præter iudiciales, quibus* Demoſthenem *imitabatur, demonſtratiuas ſcripſit orationes: hiſtorias incertũ. hunc potißimũ crediderim* Fabiũ *per iſta demonſtraſſe. Sũt hodie ſumma, quibus illuſtratur forũ, ingenia: nanq; et cõſummati iam patroni ueteres æmulãtur, & eos iuuenũ ad optima tẽdentiũ imitatur ac ſeqtur induſtria.* Nullũ *emẽdandi genus omittebat, ac primũ quæ ſcripſerat, ſecũ ipſe pertractabat: deinde duobus, aut tribus legebat, mox alijs tradebat adnotanda, notasq; eorum, ſi dubitabat, cum uno rurſus aut altero penſitabat, nouißime pluribus recitabat.*

Vitæ C. Plinij Finis.

ERRATA QVAE OBREPSERVNT

operis inter excudendũ, ſic corrigito. Prior nu merus paginarũ eſt, ſequens uerſuum.

Pag. 4. uerſu 26. lege, periculũ ſi reſpon. 5. 13. legitur, Ne ſic, uetus exemplar, Nec hic, habet. 8. 26. cum ego. 11. 1. ipſam, cui conſuleb. 13. 5. legitur, Satius eſt, uetus exẽplar habet, Sanctius eſt. 14. 4. in uultu, legit Agricola, in cultu. 22. 3. Catullus meus, aut. 24. 3. Nam mihi patria. &, 27. me docuit uſus magiſter. 28. 1. ἀυτοῦ τάχει. uerſu 3. ῥητόρων. uer. 5. πειθώ. uerſu 10. quæ æque de eodem. 33. 4 ut releuare. 36. 21. ἕξιν. 37. 5. beatiſſimũ. uer. 22. τ᾽ἀυτὰ ῥήματα βοῶντος ἀκηκόατε; 48. 3. audientium. 55. 11. Placent. 60. 6. proſpicit, aliâs, recipit. 63. 18. quotuſquiſq;. 70. 2. ubi eſt uel erroribus. 75. 19. abundat, tantum. 76. 25. quod mauis, adferam. 78. 14. tam breue, quàm. 79. 7. immortalitatis. 82. 14. ſubitis paratus. 92. 14. Fanniæ. 97. 9. ſupellectilis. 98. 19. legitur, Exceſſeramus ſanè manifeſtis illis apertisq; ſuffragijs. Vetus exemplar habet, Exceſſeramus ſanè modum: licet prior lectio mihi magis probetur. 99. 16. ſuffragijs. 103. 20 ſimilis. 104. 21. potentiſſimũ, aliâs potiſſimum. 109. 17. Iugulare ergo reũ. uer. 20. difficultate. 110. 5. & frigus ut depoſita. 111. 22. maximæ. 112. 11. in ueteri exemplari legitur, contuli cũ prudentibus, cũ peritis uiris, conuenit, &c. 114. 2. hæc freq. 123. 25. deinde gra. 128. 12. Pomponio Baſſo. 130. 12. Quò. uer=

De Tiberio Graccho. pagina 498
De Gaio Graccho. 499
De M. Liuio Druſo. 500
De Caio Mario patre. 501
De Caio Mario filio. 502
De Lucio Cornel. Cinna. pag. 502
De C. Fimbria. 503
De Viriato Luſitano. pagina 503
De Marco Aemilio Scauro. 503
De L. Apuleio Saturnino. pag. 504
De Lucio Lucullo. 506
De Lucio Cornelio Sylla. pagina 506
De Mithridate rege Ponti. 507
De Cn. Pompeio Magno. pag. 508

IN LIBRO DE CLARIS GRAMMATICIS.

De Grammatica. 509
De Cratete Mallote primo grammatico in Vrbe. pagina 510
De Lælio Præconino, ſiue Iſtilone. 511
De grammaticorum appellatione. 512
De Sæuio Nicanore. pagina 513
De Aurelio Opilio. 513
De M. Antonio Gnipho. pagina 514
De M. Pompilio. 515
De Orbilio. 517
De Attcio Philologo. pagina 516
De Valerio Catone. 518
De Corn. Epicado. 519
De L. Taberio. 519
De Curtio Nitia. 520
De Lenæo. 520

De Qu. Cæcilio. 521
De Verrio Flacco. 522
De Craßitio. 522
De Scribonio. 523
De C. Iulio Higino. 523
De C. Meliſſo. 253
De M. Pomponio Marcello. 524
De Qu. Rhemmio Palæmone. 525
De Marco Valerio Probo. 526

IN LIBRO DE CLARIS RHETORIBVS.

De L. Plotio Gallo. 529
De L. Octacilio Pilit. 530
De Sexto Clodio. 531
De C. Albutio Silo. 531

IVLII OBSEQVENTIS LIBER

de Prodigijs. 533

FINIS.

C.PLINII

De Horatio Coclite. 469
De Mutio qui manum foculo immiſit. 469
De Cœlia uirgine. 470
De morte Fabiæ gentis. pag. 470
De Lucio Valerio Publicola. 471
De Aulo Poſthumio. pagina 471
De Lucio Quintio Cincinnato. 472
De Menenio Agrippa Romanæ pacis inſigni arbitro. 472
De Cneo Martio Coriolano. 473
De Licinio Stolone primo conſule ex plebe. pag. 474
De Virginio Centurione filiæ occiſore. 474
De Aeſculapio Romam aduecto. 475
De Furio Camillo urbis Romæ liberatore. pagina 475
De Manlio Capitolino. pag. 476
De Cornelio Coſſo. 477
De Publio Decio patre. pag. 477
De Publio Decio filio. pagina 478
De Tito Manlio Torquato. pag. 479
De Marco Valerio Coruino. 479
De Pontio Theleſino. pagina 479
De Lucio Papyrio Curſore. 480
De Quinto Fabio Rutiliano. 481
De Marco Curio Dentato. 481
De Appio Claudio Cæco. 482
De Appio Claudio Caudace. 444
De Pyrrho rege Epeirotarum. 483

De Volſinijs. 483
De Appio Claudio Caudace. 484
De Cneo Duillio, & Hilmilcone Pœnorum duce. 484
De Attilio Calatino. 485
De Marco Attilio Regulo. 485
De Quinto Luctatio Catulo. 486
De Hannibale Carthaginenſium duce. 486
De Quinto Fabio Maximo. 488
De Publio Scipione Naſica. 488
De Marco Marcello. 488
De Liuia Claudia uirgine Veſtali. 488
De M. Porcio Cato. 489
De Claudio Nerone, & Haſdrubale fratre Hannibalis. 490
De Publio Cornelio Scipione Africano. 490
De Liuio Salinatore. 491
De T. Quintio Flaminio. pag. 492
De Quinto Fuluio nobiliore. 492
De Lucio Scipione Aſiatico. 492
De Antiocho rege Syriæ. pag. 493
De Cneo Manlio Volſone pag. 493
De L. Aemilio Paulo Macedonico. 494
De T. Sempronio Graccho. 494
De P. Scipione Aemiliano. 495
De Aulo Hoſtilio Mancino. 496
De Lucio Mũmio Achaico. 496
De Qu. Cæcilio Metello Macedonico. 497
De Q. Cæcilio Metello Numidico. 497
De Q. Metello Pio. 498

ſu 15. ἡμᾶς. 132. 6. τοιοῦτος. 135. 11. *Neq; enim uideo*
139. 18. *Sex milibus.* 145. 12. *imminet diuerſis, diuer-*
ſasq;. 147. 7. *gracili.* 149. 9. *ſit dicto.* 154. 25. *pro*
xime promiſiſti, aliâs, maxime. 160. 7. *laudabis etiam.*
164. 22. ἀδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ᾽ ἀνθ. 165. 10. *edi-*
cto ſenatuſconſ. 170. 26. *cōueniſſent.* 173. 21. *& gra-*
uis. 178. 4. *Mirificæ.* 180. 11. *& denſior, iam.* 187. 7.
lumine extincto. 188. 18. *paucis legentem.* 195. 19.
Maſſam, Agricola, Baſſum legit. 198. 5. *Polycletus, ex-*
emplar uetus habet, Polyditus. 199. 17. *Quintiliano ſuo.*
205. 8. *legebantur.* 206. 11. *iam à Græcis.* 210. 1. *pri*
mū, & multis præcipue erit. 212. 13. *quod cœperas.* 221.
4. *auferet. uer.* 10. *His eram curis.* 225. 17. *nos eos.*
269. 20. *breuibus epiſtolis. eadē pag. uer.* 23. *Alius ali*
ud, Agricola legit, Alius aliū. 276. *in margine, ſubſcri-*
bant facto. 277. 10. *alia. Interim me quidā. eadē pag.*
uer. 18. *Præterea.* 286. 25. *tibi charum.* 290. 3. δό-
ξητέ τισιν. 291. 8. *Iam illa cōmodius. uer.* 21. *Patera-* +
no, aliâs, Laterano. 295. 8. *hiſtoriam.* 304. 6. *Ro-*
manus. 314. 18. *Roſianū.* 319. 2. *compluriū. uer.* 6.
Quodcunq;. 320. 12. *architectū. uer.* 13. *adfirmo.* 351.
26. *poßit, ſi.* 352. 3. *caußis.* 360. *in margine, lege, qua*
poſtea Iſelaſtica non lege conſtitui, quam qui &c. 385. 6.
accepiſſent. 450. 4. *Ita quod.* 451. 23. *loquebantur.*
465. 20. *filius, cū.* 483. 7. *auxilio.* 484. 19. *Duil-*
lio &. 516. 17. *Orbilius.* 527. 27. *multiq;.* 528. 3.
prætextatos. 535. 18. *ænea ex.* 538. 5. *deuictus.*